

PRINTED BY
V. VENKATESWARA SASTRULU
of V. RAMASWAMY SASTRULU & SONS
AT THE VAVILLA PRESS
Madras.—1951

చుంగళ వ్లోకాః

- రజోజుషే జన్మని సత్త్వవృత్తయే
స్థితౌ ప్రజానాం ప్రళయే తమఃస్ఫుళే,
అజాయ సర్గస్థితినాశహేతవే
త్రయీమయాయ త్రిగుణాత్మనే నమః. 1
- జయంతి బాణాసురమాళిలాలితాః
దశాస్యచూడామణిచక్రచుమ్మినః,
సురాసురాధీశశిఖాంతశాయినో
భవచ్ఛిద శ్రుత్యమ్భికపాదపాంసవః. 2
- జయత్యుపేంద్ర సుచకార దూరతో
విభిత్సయా యః క్షణలబ్ధలక్ష్మయా,
దృశ్యైవ కోపారుణయా రిపోరుర
స్వయం భయాద్భిన్న మివాస్రపాటలమ్. 3
- నమామి భర్వోశ్చరణాంబుజద్వయం
సశేఖరైర్కాఖరిభిః కృతార్చనమ్,
సమస్తసామస్తకిరీటవేదికా
విటంకపీతోల్లసితారుణాంగుళి. 4

దుర్జననిందా సజ్జనస్తుతిశ్చ.

- అకారణవిష్కృత 1కోపదారుణా
దసజ్జనాత్ కస్య భయం న జాయతే,
విషం మహాహేరివ యస్య దుర్వచ
స్సుదుస్సుహం సన్నిహితం సదాముఖే. 5

దిశా మలీకాలకభంగతాం గత
 స్త్రీయీవధూకర్ణతమాలపల్లవః,
 చకార యస్యాధ్వరధూమసంచయో
 మలీమస శ్శుక్లతరం నిజం యశః.
 సరస్వతీపాణిసరోజసంపుట
 ప్రమృష్టహోమశ్రమశీకరామ్భసః,
 యశోంశు శుక్లీకృతసప్తవిష్టపా
 త్రత స్సుతోబాణ ఇతి వ్యజాయత.
 ద్విజేన తేనాక్షతకంఠకౌంఠ్యయా
 మహామనోమోహమలీమసాంధయా,
 అలబ్ధవైదగ్ధ్యవిలాసముగ్ధయా
 ధియా నిబద్ధేయ మతిద్వయా కథా.

అమరగుడుమపీ ప్రజ్ఞయోపమాసద్భిరనేకకులక్రమాగతైరసకృదా
లోచితసితిశాస్త్రనిర్మలమనోభిరలుభైః, స్నిగ్ధైః, ప్రబుద్ధైః శాస్త్రమాయైః

పరివృతః | సమానవయోవిద్యాలజ్ఞాతైరనేకమూర్ధాభిషిక్తైః పార్థ
13 వకులోద్గతైః, రఘులకలాకలాపాలోచనకఠోరమతిభిరతిప్రగలైభిః కాల
విద్భిః, ప్రేమానురక్తహృదయై రగ్రామ్యపరిహాసనకుశలైర్నిగితాకా 5

రనేదిభిః, కావ్యనాటకాఖ్యానకాఖ్యాయికా, లేఖ్యవ్యాఖ్యానాది
క్రియానిపుణైః, రతికఠినపీఠవరసంధోషభాహుభిరసకృదవదభితనమ
దరిపుగజఘటాపీతబంధైః | కేసరికిశోరకై రివ, విక్రమైకరసై రపి విన
19 యుష్యాహారిభి రాత్తనకప్రతిబిమ్బైరివ రాజపుత్రైః సహ రమమాణః |
ప్రథమేవ యసి సుఖ మతిచిర మువాస, తస్య చాతివిజగీఘతయా, 10

మహాసత్త్వతయా చ తృణమివ లఘువృత్తిస్త్రిణ మాకలయతః,
ప్రథమే వయసి వర్తమానస్యాతిరూపవతో² పీసన్తానాధిభిరమాత్యై
20 రపేక్షితస్యాపి సురతసుఖస్యోపరిద్వేష ఇవాసీత్. సత్యపి రూపవిలా
సోపహసితరతివిభ్రమే లావణ్యవతి వినయవత్సవ్యయవతి హృదయ
హరిణి చావరోధజనేన కదాచిదనవరతడోలాయమానధత్నవలయో 15

గ్నిగ్ని ఘర్షరిక్యాస్ఫాలనప్రకమ్పరుణర్పుణాయమానమణికర్ణపూరః | స్వయ
మారబ్ధ మృదజ్వలాద్యః, సజ్జితకప్రసజ్జేన కదాచిదవిరళవిముక్తశరా
సారశూన్యీకృతకాననో మృగయావ్యాపారేణ, కదాచిదాబద్ధవిదగ్ధ
మండలః, కావ్యప్రబంధరచనేనకదాచి చాస్త్రాస్త్రాలాపేన, కదాచి దాఖ్యా
నకాఖ్యాయీకేతిహాసపురాణాకర్ణనేన, కదాచిదాలేఖ్యవినోదేనకదాచి 20

ద్వీణయా, కదాచిద్దర్శనాగతమునిజనచరణశుశ్రూషయ్యకదాచి
దక్షరచ్యుతకమాత్రాచ్యుతకబిందు, చ్యుతకాతిగూఢచతుర్థ పాదప్ర
హేలికాప్రదానాదిభిర్యనితాసమ్మోగసుఖపరాజ్ఞుభిః, సుహృత్పరి
వృతో దివసమనయత్, యతైవచ దివసమేవమారబ్ధవివిధక్రీడాపరి
హాసచతురైః సుహృద్భి రుపేతో నిశా మనైపీత్, 25
ఏకదాతృనాతిదూరోద్ధితేనవనశినదళసంపుటభిది కించి దున్మృతకృద
చాటలిమ్ని భగవతి. 3 మరీచిమానిని, రాజానమాస్థానమండపగత

1 ప్రభావానురక్త. 2 మతిగూఢ. 3 సహస్రమరీచి.

మజ్జనాజనవిరుద్ధేన వామపార్శ్వవలమ్బినా కాక్షేయకేణ సన్నిహిత
విషధరేవ చందనలతా భీషణరమణీయాకృతి, రవిరళచందనానులేపన,
రథవళితస్తన¹తటా ఉన్నజడై రావతకుమ్భముండలేవ, మద్దాకినీ, ²చూడా
మణిసంక్రాంతప్రతిబిమ్బచ్ఛలేన, రాజాక్షేప మూర్తిమతీ, రాజభి శ్చిరోభి
రుహ్యమానా, శర దివ కలహంసధవళామ్బురా జామదగ్న్యపరశుధా
రేవ వశీకృతసకలరాజముండలా విన్ధ్యవనభూమిరివ వేత్రలతావతీ రా
జ్యాధిదేవతేవ, విగ్రహిణీప్రతీహారీ సముపసృత్య క్షీతితలనిహితజాను
కరకమలా సవినయ మబ్రవీత్. దేవ ద్వారస్థితా ³సురలోక మారో
హత స్త్రిశబ్దోరివ, కుపితశతమఖపలుంకారనిపాతితా రాజలక్ష్మీర్దక్షి
¹⁰ణాపథాదాగతా చణ్డాలకన్యకా పజ్జరస్థం శుకమాదాయ దేవం
విజ్ఞాపయతి : “సకలభువనతలసర్వరత్నా నాముదధిరివైకభాజనందేవః,
విహంగమశ్చాయమాశ్చర్యభూతో, నిఖిలభువనతలరత్నమితి కృత్యా
దేవపాదమూల. మాదా యాగతా²హమిచ్ఛామి. దేవదర్శనసుఖ మ
నుభవితు” మితి. పతదాకర్ణ్య దేవః ప్రమాణమ్ ఇత్యుక్త్వా విరరామ.
¹⁵“పదాకర్ణ్య ఉపజాతకుతూహలస్తురాజా సమీపవర్తినాం రాజ్ఞామవ
‘లోక్య ముఖాని “కో దోషః ప్రవేశ్యతా” మిత్యాదిదేశ.

6. అథ ప్రతిహరీ సరపతివచనాన సరముత్థాయ తాం మాతంగ
కుమారీం ప్రావేశయత్. ప్రవిశ్యచ సా సరపతిసహస్ర మధ్యవర్తినంబశ
నిభయపుంజితకులశైలమధ్యగత మివ కనకశిఖరిణం, అనేకరత్నాభరణ
²⁰కిరణజాలకానర్తితావయవం ఇంద్రియధనహ స్రసంఛాదితాప్తదిగ్భాగ
మివజలధరసమయదివసం| ఆలమ్బితస్థూలముక్తాకలాపస్యకనకశృంఖలా
నియమితమణిదండికాచతుష్టయస్య, గగనసింధు ఫేనపటలపాండురస్య
నాతిమహతో దుకూలవితానస్యాధస్తాదిందుకాంతమణిపర్యజీ-కా
నిష్కణ్డం ఉద్ధూయమానకనకదండ చామరకలాపం, ఉన్నయూఖముఖకా
²⁵స్త్రిజయవరాభవప్రణతే శశినీవస్సాటికే పాదపీఠ్యే విన్యస్తవామపా
దం ఇంద్రనీలమణికుటిమప్రభాసంపరక-శ్యామాయమానైః ప్రణతిరిపు
నిశ్వాసమలినీకృతై రివ, చరణసఖమయూఖ జాలకైరుపశోభమానమ్

1 తటాన్నజడై. 2 చూడామణిప్రతిబింబ. 3 అమర. 4 ఉపజాత. 5 విజితే
6 జాలై.

ఆసన్లోనితపద్దరాగకిరణపాటలీకృతేనాచిరమృదితమధుకైటభరుధిరా
 మజేన, హరిమివోరుయుగళేన, విరాజమానమ్, అమృతఫేనధవళేగోరో
 చనాలిఖితహంసమిధునసనాథపర్యస్తే ¹చామరపవనప్రసర్తి ²తదశేదు
 కూలే వసానమ్, అతిసురభిచందనానులేపనధవళితోరస్థస్సలమృడపరివిన్య
 స్తకుబ్జ-మస్థానకమ్. అంతరానిపతితబాలాతపచ్ఛేదమివకైలాశిసఖరి 5
 ణమ్, అపరశశిశజ్జ-యా³ (ఆగతయా) నశ్చ త్రమాలయేవ, హారలతయా
 కృతముఖపరివేషమ్, అతిచపలరాజలక్ష్మీబుధన ⁴నిగళశజ్జా-ముపజన
 యతేన్ద్రసిలకేయూరయుగళేన, మలయజరసగస్థలుభేన భుజంగద్వయే
 నేవ వేష్టితబాహుశిఖరమ్, ఈషదాలమ్బికర్ణోత్పలమ్, ఉన్నతఘోణమ్,
 ఉత్ఫుల్లపుండరీకలోచనమ్, అమలకలదౌత పట్ట మప్తమీచంద్రశకలా 10
 తారమశేషభువనరాజ్యాభిషేకసలిలపూత మూర్ధ్నాసనాథం, లలాటదేశ
 ముద్వహస్తమ్, ఆమోదితమాలతీకుసుమశేఖరంఉషసి శిఖరపర్యస్తతా
 రకాపుంజ మివ, పశ్చిమాచలమ్, ఆభరణప్రభాపిశంగితాంగతయాలగ్నః
 హరనయనహుతాశ మిష్టమకరధ్వజమ్, ఆసన్నవర్తిసిభిః, సర్వతో⁵ సేనా
 సంగతాభిరవ. దిగ్విధూభిర్వా రవిలాసిసిభిః, పరివృతమ్ అమలమణికుట్టి 15
 మసంక్రాంత ⁷ప్రతిబింబతయా పతిప్రేక్షా వసుంధరయా హృదయేనే
 వోహ్యమానమ్, ⁶అశేషజనభోగ్యతాముపసీతయా ²వ్యసాధారణయా
 రాజలక్ష్మ్యో సమాలింగితమ్, ⁸పరిమితపరివారజన మప్యద్వితీయం, అ
 నంతగజతురగసాధనమపి, ఖడ్గమాత్రసహాయమ్, ఏకదేశస్థిత మపి వ్యా
 ప్రభువః మండలమ్, ఆసనగతమపి ధనుషి నిష్ణమ్, ఉత్సాదితాశేష 20
 ద్విషదిద్ధనమపి, జ్వలత్ప్రేతాపానలమ్, ఆయతలోచనమపి సూక్ష్మదర్శ
 నమ్, మహాదోష మపి సకలగుణాధిష్ఠానమ్, కుపతి మపి కళత్రచయవల్ల
 భమ్, అవిరతప్రవృత్తదాన మప్యమదమ్, అతిశుద్ధస్వభావ మపి కృష్ణచ
 రితమ్, అకరమపి హస్తస్థితసకలభువనతలమ్ రాజాన మద్రక్షితః.
 ఆలోక్య చ సాదూరస్థితైవ ప్రచలితరత్నవలయేన రక్తకువల 25
 యదళకోమలేన పాణినా జర్జరితముఖభాగాం వేణులతా, మాదాయ

1 చారుచామర. 2 తాన్తర్యే. 3 క్వచిన్నాన్త్యేతత్. 4 నిగళ
 కటకశంకా. 5 పట్టాయితం. 6 సేనార్థమాగతా. 7 సకలదేహప్రతి
 బింబ. 8 తదేవాం.

సరపతి ప్రబోధనార్థం సకృత్ సభాకుట్టిమమాజఘాన. యేన సకల
మేవ తద్రాజకమేకపదే వనకరియూధమివతాలశబ్దేన తేన వేణుల
తాధ్వనినా యుగపదావలితవదన మవనిపాలముఖాదాకృష్య చక్షు
స్తదభిముఖ మాసీత్.) ←

- 5 7 అవనిపతిస్తు దూరాదాలోకయేత్యభిధాయ ప్రతిహార్యా
నిర్దిశ్యమానాం తాం వయగపరిణామపాండురశిరసా, రక్తరాజవేక్షణా
పాశ్చేనావరతకృతవ్యాయామతయా యావనాపగమేఽప్యశిథిలశరీర
సంధినా సత్యపి మాతజ్గత్వే నాతిస్పృశంసాకృతినా, అనుగృహీతార్య
వేషేణ భవళవాససా పురుషేణాధిష్ఠితపురోభాగాం, ఆకులారులకాక
10 పక్షధారిణా, కనకశలాకానిర్మితమప్యస్తగతశుకప్రభాశ్యామాయ
మానంశ్రుతతమయ మివ. పంజరముద్యహతాచాండాలదారకేణాను
గమ్యమానాం, అనురగృహీతామృతాపహరణకృతకపటపటువిలాసిని
వేషస్య శ్యామతయా భగవతో హరేర్భవానుకుర్వతీం సజ్జ్వరిణీ మి
వేంద్రనీలమణిపుత్రికాం ఆగుల్భావలమ్బినా నీలకళ్ళుకేనావచ్ఛన్న
15 శరీరాం ఉడరిరక్తాంశు కరచితావకుంతనాం నీలోత్పలస్థలీమివ నిపతిత
సన్ధ్యతపాం, ఏకకర్ణావసక్తదంతపత్రప్రభాధవళితకపోలమండలాంఉద్య
ద్విన్దుకిరణచ్చురితముఖమివ విభావరిం, త్రైకపిలగోరోచనారచితతిలక¹
తృతీయలోచనాం 2 ఈశానుచరితకిరాతవేషామివ భవానీం, ఉడఃస్థల
నివాససంక్రాంతనారాయణదేహప్రభాశ్యామలితామివ శ్రియం, కుపిత
20 హరహుతాశనదహ్యామానమదనధూమమలిసీకృతా మివ రతిం, ఉన్న
దహాలిహలాపకర్షణభయప్రళయితామివ యమునాం-అతిబహుల
పిండాలక్తకరసరాగపల్లవితపాదవంకజాం అచిరమృదితమహిషాసురరు
ధిర రకచరణా మివ కాత్యాయనీం-ఆలోహితాజ్ఞలిప్రభాపాటలితసఖ
మయూఖాం-అతికఠినమణికుటిమస్పర్శ మసహమానాం క్షీతిత లేపల్లవ
25 భంగానివ నిధాయ సంచరంతీం-ఆపింజరేణోత్పన్నా నూపురమణీ
నాం ప్రభాజాలకే 3 నానురంజితశరీరతయా పావకేసేవ భగవతా 4 రూ
పైకపక్షపాతినా ప్రజాపతి మప్రమాణీకుర్వతా జాతిసంశోధనార్థమా

1 దిన్దుబింబకిరణ. 2 ఈశానరచితానుచరిత. 3 జాలేనరంజిత

4 రూప ఏవపక్ష.

లింగితదేహం) అనంగ వారణశిరోనక్షత్రమాలాయమానేనగ్రోమరాజి
లతాలపాలకేన మేఖలాదామ్నా పరిగతజఘనస్థలాం అతిస్థూలముక్తా
ఫలఘటితేన శుచినా హారేణ గజాస్తోతనేవ కాలిందీశంకయా
కృతకృత గ్రహం - శరదమివ వికసితపుష్పరీకలోచనాం - ప్రావృష
మివ ఘనకేశజాలాం - మలయమేఖలామివ చందనపల్లవావతంసాం
నక్షత్రమాలా మివ చిత్రశ్రవణాభరణభూషితాం శ్రియ మివ హస్త
సితకమలశోభాం - మూర్ధ్నా మివ మనో¹హరాం - అరణ్యభూమి మివా
క్షతరూపసంపన్నాం - దివ్యయోషిత మివాకులీనాం - నిద్రా మివ లోచన
గ్రాహిణీం - అరణ్యకమలినీమివ మాతంగకులదూషితాం - అమృతా
మివ స్పర్శవర్జితాం - ఆశేఖ్యగతా మివ దర్శనమాత్రఫలాం - మధుమాస¹⁰
కుసుమసమృద్ధి మివ, విజాతిం - అనంగకుసుమచాపలేఖా మివ ముష్టిగ్రా
హ్యవధ్యాం - యత్రాధిపలక్ష్మీమివాలకోద్భాసినీం - అచిరోపరూఢయావ
నాం అతిశయరూపాకృతిం - అనిమిషలోచనో దదర్శనాం -

అ. ౧. ౧. (దృష్ట్యా చ తాం) సముపజాతవిస్తయ స్యాభూత్త నసిమహి
పతేః - అహా! విభాతు రస్థానే రూపనిష్పాదనప్రయత్నః. తథాహి¹⁵
యదినామేయ మాత్మరూపోపహసితా శేషరూపసంపదుత్పాదితాకిమ
ర్థమపగతస్పర్శసంభోగసుఖే కృతం కులేజస్త - మన్యే చ మాతంగజాతి
స్పర్శదోషభయా దస్పృశతేయ ముత్పాదితా ప్రజాపతినా. అవ్యథా
కథమియమక్లిప్తతా లావణ్యస్య - సహి కరతలస్పర్శకేశితానా మవ
యవానా - మీదృశీభవతి - కాన్తిః సర్వథా ధిగ్విధాతార మసదృశసం²⁰
యోగికారిణ మృతిమనోహరాకృతిరపి క్రూరోజాతిజా యేనేయ మసుర
శ్రీ రివ సతతనిందితసురతౌ రమణీయా పుష్పద్వేజయతి - ఇత్యేవమాది
చింతయంతమేవ రాజానమిషదవగళితకర్ణపల్లవావతంసా ప్రగల్భ
వనితేవ కన్యకా ప్రణానామ - కృతప్రణామాయాం చ తస్యాం మణికుట్టి
మోహోవిష్టాయాం స పురుషస్తం విహంగమాదాయ పంజరగతమేవ²⁵
కిం చి దుపస్మత్య రాజ్ఞే న్యవేదయ దబ్రవీచ్ఛ - దేవ! విదితసకలశాస్త్రా
- ణో రాజనీతి ప్రయోగకుశలః పురాణేతిహాసకథాలాపనిపుణో వేదితా

గీతశ్రుతీనా కావ్యనాట¹ కాఖ్యాయికాఖ్యానక ప్రభృతీనా మపరిమితానాం సుభాషితానా మధ్యేతో స్వయం చకర్తా పరిహాసాలాపపేశలః వీణావేణుమరజప్రభృతీనా వాద్యవిశేషాణామసమః శ్రోతా నృత్యప్రయోగదర్శనవిపుణః - చిత్రకర్తృణి ప్రవీణః - ద్యూతవ్యాపారే ప్రగల్భః ప్రణయకలహకుపితకామినీప్రసాదనోపాయచతురః - గజతురగపురుషస్త్రీలక్షణాభిజ్ఞః సకలభూతల ర త్నభూతో² యంవై శంపాయనో నామశుకః సర్వరత్నానా³ ముదధిం దేవో భాజనమితి కృత్వైవ మాదా యాస్త త్స్వామిదుహితా దేవపాదమూలమాయాతా. త దయమాత్మీయకక్రియతామ్ ఇత్యుక్త్వా నరపతేకపురో నిధాయ

10 పంజరమసావపససార.

9 అపస్యతే చ తస్మిన్ సవిహంగరాజో రాజాభియుఖో భూత్వా సమున్నమయ్య దక్షిణం చరిణ మతిస్పష్టవర్ణస్వరసంస్కారయా గిరా కృతజయశబ్దో రాజానముద్దిశ్యాన్య మిమాం పసార.

15 శ్లో. స్తనయుగమశ్రున్నాతం , సమీపతరవ రిహృదయశోకాగ్నేః¹ చరతి విముక్తాహరం, వ్రత మివ భవతో రిపుస్త్రీణామ్,

10 రాజా తు తాం శ్రుత్వా సంజాతవిస్తయఃసహర్ష మాసన్నవర్తినం అతి మహార్హాసనోపవిష్టం అమరగురుమివాశేషనీతిశాస్త్రపారగం అతివయస మగ్రజన్తానమఖిలమన్త్రిమండిలే ప్రధాన మమాత్యం కుమారచాలితనామానమబ్రవీత్, 'శ్రుత్వాభవద్భిరస్య విహం

20 గమస్య స్పష్టతా వర్ణోచ్చారణే స్వరే చ మధురతా ప్రథమం తావదిదమేవ సుహదాశ్చర్యం యదయమసజ్జీర్ణప్రవిభాగామభివ్యక్తమాత్రానుస్వారోస్వరసంయోగ విశేషసంయుక్తా మతిపరిస్ఫుటాక్షరాం గిరముదీరయతి - తత్ర పున రపరమభిమత విషయేతిరశ్చ² ఓపి మనుజస్యేవ సంస్కారవతో బుద్ధిపూర్వా ప్రవృత్తిః³ తథాహి అనేన సముత్క్లిప్తదక్షిణచరణే నోచ్చార్య జయశబ్ద మియ మార్యామా ముద్దిశ్యాతి పరిస్ఫుటాక్షరం గీతా. వ్రాయేణ హి పక్షిణః పశవశ్చ భయాహారమైథుననిద్రాసంజ్ఞామాత్రవేదినో భవన్తి - ఇద న్నమహచ్చిత్రం.

ఇత్యుక్తవతి భూభుజి కుమారపాలితః కించిత్ స్థితవదనో నృప
 మవాదీత్. “దేవ ! మత్తచిత్రం ఏతే హి శుకశారిత్రాప్రభృతయో
 విహంగవిశేషా యథాశ్రుతాం వాచముచ్చారయన్తీత్యధిగతమేవ
 దేవేన. తత్ర వ్యవ్యజన్తోపాత్తసంసారానుబంధేన వా పురుష
 ప్రయత్నేన వా సంసారాతిశయ ఉపజాత ఇతి నాతిచిత్రమ్—అన్య
 చ్చ ఏతేషామపి పురా పురుషాణామివాతిపరిస్ఫుటాభిధానా
 వాగాసీత్—అగ్నిశాపా¹దపరిస్ఫుటాలాపతా శుకానాముపజాతా
 కరిణాం చ జిహ్వపరివృత్తిః.” ఇత్యేవ ముచ్చారయత్యేవ తస్మిన్న
 శిశిరకిరణమంబరతలస్య మధ్యమూరూఢ మావేదయన్ నాడి
 కాచ్ఛేదప్రహతపటుపటహనాదానుసారీ మధ్యాక్షా శంఖధ్వని రుద
 తివృత్—తమాకర్ణ్య చ సమాసన్న స్నానసమయో విసర్జితరాజలోకః
 ధీతిపతిరాస్థానమండపాదు తస్థా

12. అథ చలతి మహీపతావనోన్యస్య మతిరభససంజ్వలనచాలితా
 జ్జడపత్త్రభంగమకరకోటిపాటి² తానేకపటానాం/అక్షేపణో³లాయమాన
 కంఠదామ్నాం—అంసస్థలోల్ల సితకుంజుః మపటవాసధూభిషిజ్జరితదిశాం
 ఆలోలమాలతీకుసుమశేఖరోత్పతదళికదమ్పకానాం—అర్ధావలమ్బిభిః
 కర్ణోత్పలైశ్చమ్భ్యమానగండస్థలానాం—గమనప్రణమలాలసానా
 మహమహామికయా వక్షస్థలస్త్రీ⁴భిః మల్లలితహారలతానాం—ఉత్తిష్ఠతా
 మాసీదతి మహా⁵ సమ్భ్రమో మహీకత్తీనామ్/ఇత శ్చేత శ్చ నిష్ప
 తస్తీనాం సునందేశావసక్తచామరాణాం చామరగ్రాహిణీనాం—కమల
 మధుపానమత్తజరతలహంసనాదజర్జరేణ పదే పదే రణితమణీనాం
 మణినూపురాణాం నినాదేన—వారవిలాసి⁶నీజనస్య సజ్చరతో జఘనస్థ
 లాస్ఫులనరసితరత్న మాలికానాం మేఖలానాం మనో హరిణా ర్ఘుజ్ఞా
 లేణ నూపురరవాకృష్టానాం చ ధవళితాస్థానమండపసో పానఫలకానాం
 భవనద్వీర్ణికాకలహంసకానాం కోలాహలేన—రసనారసితోత్సుకానాం
 చ తారతరవిరావిణాముల్లిఖ్యమానకాంస్యక్రేజ్ఞా⁷రదీర్ఘేణ గృహ
 సారసానాం కూజితేన—సరభస్రప్రచలితసామంత్రశతచరణతలాభిహతస్య

+ త్వపరి. 2 తాంశుక. 3 భోదితహార.

- చాస్తానమన్దపస్య నిర్ఘాతనిర్ఘోషగమ్భిరేణ కమ్పయతేవ వసుమతీం
 ధ్వనినా ప్రతీహరిణాం చ పుర ససంభ్రమసముత్సారితజానపదానాం
 దండినాం సమారబ్ధహేలముచ్చైరుచ్చాయతా 'మాలోకయ
 తాలోకయ' తేతి తారద్ధిణే భవనప్రాసాదకుందకుంజేషూచ్ఛరిత
 5 ప్రతిశబ్దతయా దీర్ఘతరతాముపగతే నాలోకశబ్దేన రాజ్ఞాం చ ససం
 భ్రమావర్జితమాళిలోలచూడామణీనాం ప్రణమతా మమలమణిశలా
 కాదస్తురాభిః కిరీటకోటిభి రుల్లిఖ్యమానస్య మణికుట్టిమస్య నిస్వనేన
 ప్రణామపర్యస్తానా ముతికఠినమణికుట్టిమనిపతితరణణాయితానాం చ
 మణికిర్ర పూరాణాం నినాదేనమంగళపాత కానాం చ పురోయాయినాం
 10 చ 'జయజీ' వేతి మంగళమధురనచనానుపాతేన పతతాం దిగన్తవ్యా
 పినా కలకలేన ప్రచలితజనచరణశతసంక్షోభభయాదపహాయ కుసుమ
 ప్రకరముత్పతతాం చ మధులిహం హుంకృతేన సుంక్షోభా దతిత్వరిత
 పదం ప్రవృత్తైరవనిపతిభిః కేయూరకోటితాడితానాం క్వణితముఖరత్న
 దామ్నాం చ మణిస్తంభానాం రణితేన సర్వతః క్షుభితం మివ తదా
 15 స్థానభవన మభవత్ -

13. అథ విసర్జితరాజులొకొ "విశ్రమ్యతా" మితి స్వయ మే వాభి
 ధాయ తాం చండాలకన్యకాం "వైశమ్పాయనః ప్రవేశ్యతా మ
 భ్యం తరం స్నానపానాశనాదినా చ సుఖన మేనం కార" యేతి తా
 మ్బాలకరజ్జ-వాహినీ మాదిశ్య కతిపయా ప్రరాజపుత్రపరివృతో నర
 20 పతిరభ్యంతరం ప్రావిశత్! అపసీతాశేషభూషణశ్చ దివసకర ఇవ
 విగళితకిరణజాలః చంద్రితారకాసమూహశూన్య ఇవ గగనాభోగః
 సముపాహృతసముచితవ్యాయామోపకరణాం వ్యాయామభూమి మ
 యాసీత్. స తస్యాం చ సమానవయోభిః సహ రాజపుత్రైః కృత
 మధురవ్యాయామః శ్రమవశా దున్మిష స్తిభిః కపోలయో రీషదవ
 25 గళితసితసింధువారకుసుమమంజరీవిభ్రమాభిః ఉరసి నిర్దయశ్రమ
 చ్చిన్నహారవిగళితముక్తాఫలప్రకరానుకారిణిభిః - లలాటపట్టకేఽష్టమీ
 చంద్రశకలతలోల్లసదమృతబిందువిడవిప్పినీభిః - స్వేదజలకణికానస్తతిభి

1 ప్రాసాదజేషు. 2. దీర్ఘతాముపగతేన. 3 యాతేన. 4 తర
 మితితాంబూల. 5 దళితబంధు.

రలంక్రియమాణమూర్తిః ఇత స్తతః స్నానోపకరణసమ్పాదనసత్వ
 రేణ పురః ప్రధా¹ వినా పరిజనేన తత్కాలం విరళ² తరేఽపి రాజకులే
 సముత్సరణాధికారముచితమాచరద్ధి³ ర్వద్విభిరుపదీశ్వరమానమార్గః
 వితతసితవితానాం అనేకచారణగణాబధ్యమానమష్టలాం గన్తోడక
 పూర్ణకనకమయ⁴ ద్రోణీసనాథమధ్యాం ఉపస్థాపితస్సాటికస్నానపీఠాం 5,
 ఏకాంతనిహితైః అతిసురభిగంధసలిలపూర్ణైః శుభ్రమశావకృష్టమధుకర
 కులాంధకారికముఖైః ఆతపభయాన్నీలకర్పటావకుణ్డితముఖైరివస్నా
 నకలశైరుపశోభితాం స్నానభూమిమగచ్ఛత్⁵

14. అవతీర్ణస్య జలద్రోణిం వారవిలాసిసీకరమృదితసుగంధామలకో
 పత్తిపశిరసో రాజ్ఞః సమంతాత్ సముపతస్థురంశుక⁶ నిబద్ధస్తనపరికరాః 10
 దూరసముత్సరితవలయబాహులతాఃసముత్తిప్త⁷ కర్ణాకరోత్పల్లీతాన్
 రితాలకాః గృహీతజలకలశాః స్నానార్థమభిషేకదేవతా ఇవ వార
 యోషితః తాభిశ్చ సమున్నతకుచకుమ్భమండలాభిర్వారిమధ్యపవిష్టః
 కరిణీభి రివ, వనకరీ-చరివృత స్తత్త్వణం రరాజ రాజా⁸ ద్రోణీసలిలా దుత్తా
 య చ స్నానపీఠ మమలస్ఫుటికధవళం వరుణ ఇవ రాజహంస-మారురో 15
 హ తత స్తాః కాశ్చన మరకతకలశప్రభాశ్చామాయమానా సశిన్య ఇవ
 మూర్తిమత్యః పత్రపుటైః కాశ్చి ద్రజతకలశహస్తా రజన్య ఇవ పూర్ణ
 చంద్రమండలవినిర్గతేన జ్యోతాన్నప్రవాహేనకాశ్చిత్ కలశోత్తై పశ్యమ
 స్వేదార్ద్రశరీరా జలదేవతా ఇవ స్ఫుటికైః కలశై స్తీర్ణజలేన కాశ్చిత్,
 మలయస్సరిత ఇవ చంద్రసమిక్రేణ సలిలేన కాశ్చి దుత్తి పతకలశపా 20
 ర్శ్వవిన్య ప్రపల్లవ-~~విశ్రాంతి~~ మాణసఖమయూఖజాలకాః ప్రత్య
 జ్ఞులివివరవినిర్గతజలధారాః సలిలయన్త్రదేవతా ఇవ, కాశ్చిజ్ఞాడ్య మ
 పనేతు మాక్షిప్తబాలాతపేనేవ దివసక్రియః కనకకలశహస్తాః కుంజు-
 మజలేన వారాంగనాః క్రమేణ రాజాన మభిషిషిచుః, అనంతర ముద
 పాది చ స్సోటయన్నివ శ్రుతిపథమనేక ప్రహతపటుపటహర్షుల్లరీమృదం 25
 గవేణువీణాగీతనినాదానుగమ్యమానో వందిబృన్దకోలాహలాకులోభువ
 నవివరవ్యాపీ స్నానశఙ్ఖానామపూర్వమాణానాం, అతిముఖరో ధ్వనిః

1. వతా. 2. జనేఽపి. 3. ర్దండిభి. 4. జలద్రోణీ. 5. నిబిడబద్ధ. 6. చర
 ణాభణాః. 7. జలద్రోణీ. 8. ముఖరో.

ఏవఙ్చ క్రమేణ నిర్వర్తితాభిషేకో విషధరనిర్దోకపరిలఘునీ
 ధవళేపరిధాయ ధాతే వాసస్తీశరదమ్బరైకదేశ ఇవ్యజలత్యోశనవిమలత
 నురతిధవళజలధరచ్చేదశుచినా దుకూల్పటపల్లవేతుహినగిరివగగన
 సరిత్యోత్రితా కృతశిరోవేష్టనః, సమ్పాదితక్షిత్వజలక్రియోమన్త్రీపూ
 5 తేనతోయాజ్ఞానినాదివసకర, మభిప్రణమ్యదేవగృహమగమత్, ఉపరచిత
 పశుపతిపూజశ్చ సమ్క్రిమ్య దేవగృహేత్, నిర్వర్తతాగ్నికార్యో, విలే
 పసభూమా ర్ఘజ్ఞాభిరభికదంబక్తైరనుబధ్యమానపరిమళేన మృగ
 మదకర్పూర¹కుంజు-మపటపాససురభిణా చందనేనానుగప్రసర్వాంగో,
 విరచితామోదిమాలతీకుసుమశేఖః, కృతాంబరపరివర్తో, రత్నకర్ణ
 10 పూరమాత్రాభరణః, సముచితభోజనైః సహ భూపతిభిరాహారమభిమత,
 రసాస్వాదజాతప్రీతిరవనిరో నిర్వర్తయామాన,

15. పరిపీతభూషణామవర్తి రుపస్పృశ్య చ గృహీతతాంబూలస్త
 స్తాత్ప్రమృష్టమణి²కుట్టిమ ప్రదేశాదుత్థాయ నాతిదూరవర్తిన్యాససం
 భ్రమప్రధావితయా ప్రతీహార్యా ప్రసాదితబాహుమవలంబ్యానవ
 15 రతవేత్తలతాగ్రహణ ప్రసంగా దతిజరతకిసలయానుకారి కరతల
 కరేణాభ్యంతరసంచారసముచితేన పరిజనేనానుగమ్యమానో ధవ
 శాంశుకయవసకాపరిగతపర్యంతతయా స్ఫటికమణిమయభిత్తిబద్ధమి
 వోపలక్ష్మ్యమాణం, అతిసురభిణా మృగనాభిపరిగతేనామోదినా చంద
 నవాణిణా సిక్తశిశిరమణిభూమిం అవిరళవిప్రకీర్ణేన విమలమణికుట్టిమ
 20 గగనతలతారాగణేనవ్యకుసుమోపహారేణ నిరంతరనిచితం ఉత్కీర్ణ
 సాలభంజికానివహేన సన్నిహితగృహదేవతేశవ, గన్ధసలిత్యాలితేన
 కలధాతమయేన స్తమ్భసంక్లయేన విరాజమానం అతిబహులాగరు
 ధూపపరిమళం అఖలవిగళితజలనివహాధవళజలధరశకలానుకారిణాకుసు
 మామోదవాసితప్రచ్ఛదపటేర, పట్టోపధానాధ్యాసితశిరో ధామ్నా
 25 మణిమయప్రతిపాదుకాప్రతిష్ఠితపాదేన, పార్శ్వస్థోరత్న పీఠేన, తుహిన
 గిరిశిలాతల సదృశేన శయనేన సనాథీకృతవేదికం భుక్త్యా స్థాన
 మంటపమయాసీత్, తత్ర చ శయనతలనిషణ్ణః క్షితితలోపవిష్టయా

1 కుంకుమవాస. 2 కుట్టిమాత్ప. 3 ప్రసంగాదతిజరత...
 కరతలంకరేణ. 4 పాదపీఠేన. 5 సదృశశయ.

శనై శ్చనై రుత్సంగనిహితాసితయా ఖడ్గవాహిన్యా నవనశిన
దశకోమలేన కరసంపుటేన సంవాహ్యమానచరణస్తతాఃలోచిత
దర్శనై రవనిపతిభి రమాత్సైర్మితై శ్చ సహ తాస్తాః కథాః కుర్వన్
ముహూర్త మివాసాంచక్రే తతో నాతిదూరవర్తిని “మంత్రపురా
ద్వై శివాయన మాదాయాగ” ఛేత్తి సముపజాతతద్వృత్తాంతప్రశ్న 5
కుతూహలో రాజా ప్రతీహరీమాదిదేశ. సా క్షీతితలనిహితజానుకర
తలా “యథాఽజ్ఞాపయతి దేవ” ఇతి శిరసి కృతాఽఽజ్ఞాం యథాదిష్ట
మకరోత్.

16. అథ ముహూర్తా దివ వై శంపాయనః ప్రతీహర్యా గృహీతపం
జరక్రకనకవేత్రలతావలంబినా కించిదవసతపూర్వకాయేన సితకంచుకా 10

వచ్చున్నవపుషా బరాధవళితహాళినా గద్గదస్వరేణ మందమందసంచా
రిణా, విహంగజాతిప్రీత్యాజరత్కలహంసే నేవకంచుకినాఽనుగమ్యమా
నో రాజాంతికమాజగామ. క్షీతితలనిహితకరతలస్తు కంచుకి రాజానం
వృజ్ఞాపయత్. దేవ! దేవోఽవిజ్ఞాపయంతి—“దేవాదేశా దేవవై శంపా
యనః స్నాతిః కృతాహరశ్చ దేవపాదమూలం ప్రతీహర్యా నీతః” 15

ఇత్యభిధాయ గతే చ తస్మిన్ రాజా వై శంపాయనమపృచ్ఛత్—“కచ్చి
దభిమతమాస్వాదిత మభ్యుతరే భవతా కించిదశచజాత” మితి. సప్ర
త్యువాచ—“దేవ! కిం వానాసాద్వితం? ఆనుత్తకోకిలలోచనచ్చవిర్మీల
పాటలః కషాయమధురః ప్రకామమాపీతో జుబూఢలరస్యహరినఖర
భిన్నమత్తమాతంగకుంభము క్రరక్తార్ద్రముక్తాఫలత్విషి ఖంసితాని 20

దాడిమఫలబీజాని, సలిసిదశహరింతి ద్రాక్షాఫలస్వాదూని చ దళితాని
స్వేచ్ఛయా ప్రాచీనామలకీఫలాని, కిం వా ప్రలపితేన బహునా, సర్వ
మేవ దేవీభిః స్వయం కరతలోపనీయమానమమృతాయత” ఇతి. ఏవం
వాదినో వచనమాక్షిప్య సరపతిరబ్రవీత్. “ఆస్తాం తావత్ సర్వమే
వేదం, అపనయతు నః కుతూహలమ్, ఆవేదయతు భవానాదితః 25

ప్రభృతి కార్తేఽన్య నాత్తనో జన్మకస్మిన్ దేశే? భవాన్ కథం జాతః?
కేన వా నామ కృతం? కా మాతా? కస్తే పితా? కథం వేదానామాగ
మః? కథం శాస్త్రాణాం పరిచయః? కుతః కలాః సమాసాదితా?

కిం జన్మాంతరానుస్మరణం ఉత వరప్రదానం? అథవా విహంగవేషధారి
కచ్చి చ్చన్నం నివససి? క్వ వా పూర్వ ముషితం? కియద్వావయఃకథం
వంజరబంధః? ¹కథం చండాల కన్యకా హస్తగమనం! ఇహ వా తవకథ
మాగమన" మితి. వైశంపాయన స్తు స్వయం ముచజాతకుతూహలేన
5 సబహుమాన మవసీపతినా పృష్టౌ ముహూర్త మివ ధ్యాత్వా సాదర
మబ్రవీత్. "దేవ! మహతీయం కథా యది కౌతుక మాకర్ణ్యతామ్.

- 17 అస్తిపూర్వాపరజలసిధివేలావలగ్న మధ్యదేశాలంకారభూతా
మేఖలేవ భువః వనకరికులమదజలసేక సంవర్ధితై రతివికచధవళకుసుమని
కర మత్యుచ్ఛతయా తారాగణ మివ శిఖరదేశలగ్న ముద్వహద్భిః పా
10 దపై రుపశోభితామదకలకురరకులదశ్యమాన్యమరిచపల్ల వాకరికలభకర
మృదితతమాలకిసలయామోదినీ; మధుమదోపర క కేరళికపోలకోమల
చ్ఛవినా సంచరద్వనదేవతాచరణాల క్షకరిసరంజితే నేవపల్ల వచయేనసం
ఛాదితా శుకకులదళితదాడిమీఫలద్రవార్ద్రీకృతదలైః అతిచపలకపికు
లకంపితోకంపిల్ల చ్యుతపల్ల వఫలశబదైః అనవరతనిపతితకుసుమ రేణుపాం
15 సులైః షభిజనరచితలవంగపల్లవ¹ సం సరైః అతికఠోర² నాలి కేర కేతకీ
స్థిగత ప్రాంతైః తాంబూలీలతా³ పీనద్ధపూ⁴ ధృవండ్రితైః వనలక్ష్మీ
వాసభవనై రివ విరాజితాలతామంటపైః ఉన్నదమాతంగకపొలస్థల⁵ ప్ర
సవణసలిపి కేనేవ నిరంతరమేలాలతావననమదగంధినాంధకారితా
నఖముఖలగ్నోభకుంభముక్తాఫలలుభైః శబరసేనాపతిభి రభిహన్యమాన
20 కేసరిశతా ప్రేతాధిపనగరీవ సదాసన్నిహితమృత్యుభీషణా మహిషాధృ
ష్టితా చ స్రమరోద్వృతపతాకినీవ బాణసనారోపితశిలీముఖా వివిక్త
సింహనాదా చ కాల్యాయ నీవ ప్రచలితఖడ్గభీషణా రక్తచందనాలం
కృతా చ కర్ణిస్తుతకథేన సన్నిహితవిపులాచలా శ్శక్తోపగతా చ
కల్పాంతప్రదోషసంధ్యేవ ప్ర⁶సృత్యన్నీలకంఠా పల్లవారుణాచ అమృ
25 తమథనచేలేవ శ్రీద్రుమోపశోభితా వారుణీపరిగతా చ ప్రావృ
డివ ఘనశ్యామలా అనేకశతహ్రదాలంకృతా చ చంద్రమూర్తిరీవ

1 కథంచండాలహస్త. 2 మరీచకరి. 3 తక్కుల. 4 ప్రస్తరైః.
5 నారికేళ. 6 కరీరకేసర పరిగత. 7 గభితమదసలిల. 8 విముక్త
9 సృతనీల.

సతత మృత్యుసాధానుగతా, హరిణాధ్యాసితా, చ రాజ్యస్థితి రివ చమర
 మృగవాలవ్యజనోపశోభితా, సమదగజఘటాపరిపాలితా, చ గిరితన
 యేవ స్థాణుసంగతా మృగపతిసేవితా, చ జానకీవ ప్రసూతకుశలవానిశా
 చరపరిగృహీతా, చ కామి నీవచందనమృగమద్యపరిమళవాహినీరుచిరా
 గుర్మతిలకభూషితా, చ సోమ-జేవ వివిధవల్ల వానిలవీజితా. సమదనా, 5
 చ బాలగీ వేవ, వ్యామనఖపం క్తి¹ మండితా, గండకాభరణా, చ పానశ్రో
 భూమి రివ, ప్రకటితమధుకోశకళితా, ప్రక్షీర్ణవివిధకుసుమా, చ క్వచిత్ప్ర
 శయవేళేన మహావరాహదంష్ట్రా సముత్థతధరణిమండలా, క్వచిద్విశ
 ముఖనగరివ, చటులవానరబృందభజ్యమానతుంగి శాలాకులా, క్వచి
 దచిరనిర్వృత్తవివాహభూమిరివ హరితకుశసమితు, సుమిత్ర మి, పలాశ, 10
 శోభితా, క్వచి² దున్న తేవ, వాయువేగకృతతాలశబ్దా, క్వచిద్విధవేవ
 ఉన్న క్తతాలపత్రా (క్వచిత్. సమరభూమి రివ శరశతనిచితా, క్వచి దమర
 పతితమరివ నేత్రసహస్రసంకులా, క్వచిన్నారాయణమూర్తిరివ
 తమాలనీలా, క్వచిత్ పార్థరధపతాకేవ వానరాక్రాంతా, క్వచి దవని
 పతిద్వారభూమి రివ నేత్రలతాశతదుష్ప, వేశా క్వచి ద్వీరాటనగ రివ 15
³ కీచ) క్షాప్తతా, క్వచిదంబరశ్రీరివ వ్యాధానుగమ్యమానతరళతారకమృ
 గా, క్వచి ద్రృహీతవ్రతేవ దర్భచీరజటావలలధారిణీ లపరిమిత
 బహుళపత్రసంచయాపిసప్తక్షరభూషితా, కూరసత్త్వావపిమునిజన
 సేవితా పుష్పవత్సపి పవిత్రా వింధ్యాటవీ నామ)

18 తస్యాం చ దండకారణ్యాంతరపాతి సకలభువనఖ్యాతం ఉత్ప 20
 త్తిక్షేత్రమివ భగవతో ధర్మస్య సురపతిప్రార్థనానిపీతసకలసాగర
 సలిలస్య మేరుమత్సరా దంబరతలప్రసారితుకటశిరఃసహస్రేణ దివస
 కరరథగమనపథమపనేతు మభ్యుదయతేనావగణితసకలసురసమూహా
 వచసా వింధ్యగిరిణాఽప్యమల్లఁఘితాఞ్జస్య జతరాసలజ్జిరవాతాపిదాన
 వస్య సురాసుర⁴ మకుటతటఘటితమరకతమకరపత్రభంగకోటిచుంబిత 25
 చరణరజసో దక్షిణాశావధూముఖవిశేషకస్య సురలోకాదేకహంకార

1 మంజితా. 2 దుద్వృత్తమృగపతినాదభీతేవ కంటకితా క్వచిన్న
 త్రేవ కోకిల కులప్రలాపిన్, క్వచి దున్న తేవ, కీచకళతావృతా. 4 నాపీత.
 5 ముకుట మకరపత్రకోటి.

నిపతితః హుష ప్రకట ప్రభావస్య భగవతో మహామునేరగస్త్యస్త్యభా
ర్యయా లోపాముద్రయా స్వయముపరిచితాలవాలకైః కరపుటసలిల
సేకసంవర్ధితైః సుతనిర్విశేషై రుపశోభితం పాదపైః తత్పుత్రేణ చ
గృహీతవ్రతే నాపాథినా పవిత్ర భన్తవిరచితత్రిపుండ్ర కాభరణేన కుశ
5 చీరవాససా ¹ మాంజమేఖలాకలితమధ్యేన గృహీతహరితవర్ణపుటేన

ప్రత్యుటజమటతా భిక్షాం దృఢదస్యనామ్నా పవిత్రీకృతం అతి
ప్రభూతేద్ధాహరణాచ్చ యస్యే ² ధ్నవాహ ఇతి పితా ద్వితీయం
నామ చకార దిశి దిశి శుకహరితై శ్చ కదళీవనైః శ్యామశీకృతపరి
సరం సరితా చ ³ కలశయోనిపరిపీతసాగరమార్గానుగతయేవ బద్ధవే

10 ణికయా కావేర్యా పరిగత మాశ్రమపద మాసీత్.

19 యత్ర చ దశరథవచనమనుపాలయన్నుత్సృష్టరాజ్యో దశ
వదనలక్ష్మీవిభమవిరామో రామో మహాముని మగస్త్య మనుచ
రణ సహ సీతయా లక్ష్మణోపరచితరుచిరషర్ణ శాలగపంచవట్వాంకంచి
తౌలం సుఖమువాస. చిరశూన్యేంద్ర్యాపి యత్ర శాఖానిలీనిభృత

15 పాండుకపోతపజ్జయః లగ్నతౌపసాగ్నిహోత్రధూమరాజయ ఇవ
లక్ష్మ్యంతే తరవః బలికర్మకుసుమాన్యధరంత్యాః సీతాయాః కరతలా
దివ సంక్రాంతో యత్ర రాగః స్ఫురతి తరులతాకిసలయేషు. యత్ర
చ పీతోద్గిర్ణం జలనిధిజలమివ మునినా నిఖిల మాశ్రమోపాంతవర్తిషు
విభక్తం మహాహ్రదేషు. యత్ర దశరథసుతనిశితశరనికరనిపాతనిహత

20 రజనీచర బలబహుళరుధిరసిక్తమూలం అద్యాపి తద్రాగానువిధ్విగ్ధత
పలాశేమవాభాతి సవశిసలయమరణ్యం అధునాపి యత్రజలధరసమ
యే గంభీర మభినవజలధరనివహనినాదమాకర్ణ్య భగవతో రామస్య
త్రిభువనవివరవ్యాపిన శ్చాపఖౌషస్యస్తరంతో న గృహ్లాంతి శష్ప
కబల మజస్ర మశ్రుజలలులితదీపదృష్టయో వీక్ష్వ శూన్యా దశదిశో

25 జరాజర్జరిత విమాణకోటయో జానకిసంవర్ధితౌ జీర్ణమృగాః. యస్మి
న్నసవరతమృగయానిహత శేషవనహరిణప్రాతాన్సహిత ఇవ కృత
సీతావిప్రలంభగ కనకమృగో రాఘవమతిదూరం జహార. యత్ర చ

మైథిలీవియోగదుఃఖదుఃఖతౌ దశవదనవినాశపిశునా చంద్రసూర్యా
వివ కబంధగ్రస్తా సమం రామలక్ష్మణౌ త్రిభువనభయం మహాచక్ర
తుః. అత్యాయత శ్చ యస్మిన్ దశరథసుతశరనిపాతితో యో జనభా
హూర్బాహుః అగస్త్యప్రసాదనాగతనహుషాజగరకాయశం కామ
కరో దృషిజనస్య జనకతనయా చ భర్తా విరచావినోదనార్థముటజా
భ్యంతరలిఖితా యత్ర రామనివాసదర్శనోత్సుకా పున రివ ధరణీ
తలా దుల్లసంతీవ వనచరైరద్యాప్యాయోక్యతే.

5

౨౦ తస్య చైవంవిధస్య సంప్రత్యపి ప్రకటోపలక్ష్మ్యమాణపూర్వ
వృత్తాంత స్వాగస్త్యశ్రమస్య నాతిదూరే జలనిధిపానప్రకుశితవరుణో
త్సాహితేనాగస్త్యవత్పురాతదాశ్రమసమీపవర్తీ అపర ఇవ వే
ధసా మహాజలనిధిరుత్పాదితః ప్రళయకాలవిఘట్టితావ్పదిగ్భాగసంధి
బంధం గగనతలమివ భువి నిడతీతు ఉదవరాహసముద్భృతధరామం
డలస్థానమివ సలిలపూరితం అనవరత మజ్జదున్న దశబరకామినీకుచ
కలశలులితజలం ఉత్ఫుల్లకుముదకువలయకల్పారం ఉన్నిద్రారవింద
మధుబిందునివ్వందబద్ధచంద్రకం అళికులపటలాంధకాఢితసాగంధికం

10

15

ఆరసితసమదసారసం అంబురుహమధుపానమత్తకలహంస కామినీకృత
కోలాహలం అనేకజలచరపతంగశతసంచలనచంచలితవాచాలవీచిమా
లం అనిలోల్లాసితకల్లోలశీఘరశీకరారబద్ధుర్దినం అశఃకితావతీర్ణాభి
రంభః క్రీడారాగినీభిః స్నానసమయే వనదేవతాభిః 1 కేశకుసుమైః సురభీ
కృతుష్కదేశావతీర్ణ మునిజనాపూర్వమాణకమండలుకలజలధ్వనిమనో
హరం ఉన్నివదుత్పలవనమధ్యచారిభిః సవర్ణతయా రసితానుమేయైః
కాదంబకదంబకై రాసేవితం అభిషేకావతీర్ణ పులిందరాజగుండరీకుచ
చందనధూళిధవళితతరంగం ఉపాంతజాతేతకీరజఃపటలబద్ధకూల

20

పులినం ఆసన్నాశ్రమాగతతాపసంతౌళితార్ద్రవల్లలకపాయుపాటల
జలంఉపతలవిటపిపల్లవానిలవీజితం ఆవిరళతమాలవీధికాంధ కాఢితాభిః
వాలినిర్వాసితేవ చ సంచరతా ప్రతిడిన మృశ్యమూకవాసినాసుగ్రీవే
ణావలుప్తఫలపరిఘులతాభిః ఉదవాసితాపసానాం దేవతార్చనోప

25

యుక్తకుసుమాభిః ఉత్పతజ్జలచరపతంగపక్షపుటవిగళితజలబిందునేక
సుకుమారకిసలయాభిః లతామంటపతలస్థితశిఖండిమండలారబృతాండవా
భిః అనేకకుసుమపరిమళవాహినీభిః వన¹దేవతానిశ్వాసవాసితాభిరివ
వనరాజిభిరుపరుద్ధ తీరం అవరసాగరాశంకిభిఃసలిల మాదాతు మవతీర్ణైః

5 జలధరైః రివ² బహులపంకమలినై ర్వనకరిభి రనవరతమాపీయఃమానం
అగాధమనంత మప్రతిమ మపాం నిధానం పంపాభిథానం పద్మసరః.
యత్ర చ వికచకువలయప్రభాశ్యామాయమానపక్షపుటాన్యద్యాపి
మూర్తిమద్రామశాపగ్రస్తా నీవ వనమధ్యచారిణా మాలోక్యంతే
చక్రనామ్నాం మిథునాని.

సాలతరుఖండస్య

10 (21) తస్యైవం పద్మసరసఃపశ్చిమేతీరేరాఘవశరప్రహారజ్వరతిజ్జిర్ణ
సాలతరుఖండస్య చ సమీపే దిగ్గజకరదండానుకారిణా జరదజగరేణ
సతతమావేష్ఠితమూలతయా బద్ధమహాలవాల ఇవ, తుంగసంధావలం
బిభి రనివేల్లితై రహినిరోక్తర్థతోత్తరీయ ఇవ, దిక్పక్రవాళపరి
మాణ మివ, గృక్ష్ణాతా భువనాంతరాళ విప్రకీర్ణేన శాఖాసంచయేనప్రళ
యకాలతాండవప్రసారితభుజసహస్ర ముడుపతిశకలశేఖరమివ, విడం

బయితుముద్యతః పురాణతయా పతనభయా దివ గగనసంధలగ్నం,
నిఖలశరీర్ వ్యాపిసీభిరతిదూరోన్నతాభి ర్గీర్ణతయా సిరాభిరివ, పరిగ
తో వ్రతతిభిః జరాతీలకబిందుభి రివ కంటకై రాచితతనుః, ఇత స్తతః
పరిపీతసాగరసలిలై ర్గగనాగతైః పత్రరక్తై రివ శాఖాంతరేషు నిలీయ

20 మానైః క్షణమంబుభారాలనై రాద్దీక్రృతపల్లవై ర్జలధరఃకటలై, ర
వృద్ధృష్టశిఖరదేశః తుంగతయానందనవన శ్రియమివావలోకయితు
మధ్యద్యతః, సమీపపర్తినా ముపరిసంచరతా మంబరతలగమనభేదా
యాసితానాం రవిరధతురంగమాణాం స్పృశ్యవిస్త్రుతైః ఘనపటలైః
సందేహితతూలరాశిభి ర్ధవభీకృతశిఖరశాఖాః, వనగజకపోలకాఽమాయన
25 లగ్నమదనిలీనమ త్రమధుకరమాలేన లోహశృంఖలాబంధనిశ్చలే

1 దేవతాభిః శ్వాస. 2 బహుల. 3 మానసలిలం. 4 లోక్యంతే
నామ్నా. 5 ఏవం విధస్య. 6 తాలతరుఖండస్య. 7 రనిరస్తవేల్లి.
8 వ్యాపిభిః. 9 స్పృశ-ప,

నేమకల్పస్థాయిన్నా మూలేన సముపేతః కోటరాభ్యంతరనివిష్టైః స్ఫుర
ద్భిః సజీవ ఇవ మధుకరపటలైః, దుర్యోధన ఇవోపలక్ష్మితశకునిపక్ష
పాతః, నశిననాభ ఇవ వనమూలోపగూఢః, నవజలధరవ్యూహ ఇవ
నభసి దర్శితోన్నతిః, అఖిలభువనతలావలోకనప్రాసాద ఇవ వనజేవ
తానాం అధిపతి రివ, దండకారణ్యస్య నాయక ఇవ సర్వవనస్పతీనాం 5
సఖేవ వింధ్యస్య, శాఖా బాహుభిరుపగూఢ్యేవ వింధ్యాటవి
మవస్థితో, మహాః జిర్ణః శాలలీవుక్షః,

౨౨. తత్ర చ శాఖాగ్రేషు కోటరోదరేషు పల్లవాంతరేషు సుంధ
సంధిషు జిర్ణవలలవివరేషు మహావకాశతయా విస్థబధిరచితకులాయ
సహస్రాణి దురారోహతయా విగళితవివాశభయాని నానాదేశసమా 10
గతాని శుకశకునికులాని, ప్రతివసంతిస్య యైః పరిణామవిరళదళసంహతి
రపి, స వనస్ఫుతిరవిరళదళనిచయశ్యామల ఇవోపలక్ష్మ్యతే దివానిశం
నిలీనైః. తే చ తస్మిన్ వనస్పతా వతివాహ్యో విరజన్ మాత్స్యనీడేషు
ప్రతిదిన ముతాయోత్థా యాహారాన్వేషణాయ నభసి విరచితపజ్జు
యో మదకలహలధరహలముఖోత్తే పవిత్రబహుస్రోతస మంబరతలే, 15
కల్పిందకన్యా మివ దర్శయంతః, సురగజోన్ములితవిగళదాకాశగంగాశ
మలినిశంకా మపజనయంతః, దివసకరరథతురగప్రభానులిప్త మివ, గగ
నతల ముపపాదయంతః సంచారిణీ మివ మరకతస్థలీం విడంబయంతః
తైవలపల్లవావళిమివాంబరసరసి ప్రసారయంతః, గగనవిత్తైః పక్ష
పుటైః కదళీదళై రివ దినకరకరనికరపరిః ఖేదితాన్యాశాముఖాని వీజ 20
యంతః, వియతి విసారిణీ శమ్పదీధి మివారచయంతః సేంద్రాయుధ
మివాంతరిక్ష, మాదధానా విచరంతి స్త, శుకశకునయః. కృతాహారా
శ్చ పునః ప్రతినివృత్త్యాత్మకులాయావస్థితేభ్యః శాబకేభ్యో వివిధాన్
ఫలరసాన్ కలమమంజరీవికారాంశ్చ ప్రహతహరిణరుధిరానురక్త
శార్దులనఖకోటిపాటలేన చంచుపుటేన దత్వా దత్వా అధరీకృతసర్వ 25
స్నేహేనాసాధారణేన గురుణా అపత్యప్రేష్టా తస్మిన్నేవ క్రోడాంత
ర్నిహితతనమూః క్షపాః క్షపయంతి స్త.

1. పిభిః, 2 క్క-ప, 3 హ్యతివాహ్య, 4 ఖరకర, 5 ఖేదితాశా.

- ౨౩ ఏకస్తిం శృజీర్ణకోటరే జాయయాసహ నివసత్యపశ్చిమే వయసి
వర్తమానస్య కథ మపి పితు రహ మే వైకో విధివశాత్ సూను రభ
వమ్. అతిప్రబలయా ¹చాభిభూతామనైవ జాయమానస్య ప్రసవవే
దనయా జనసి మే లోకాంతర మగమత్, అభిమతజాయావినాశశోక
5 దుఃఖతోఽపి ఖలు తాతః సుతన్నేహదంత ర్నిగ్రహ్యపటుప్రసర మపి
శోక మేకాక్షీ మత్సంవర్ధనపర ఏవాభవత్. అతిపరిణతవయా శ్చ కుశ
చీరానుకారిణీ మల్పావశిష్టజీర్ణపిచ్ఛజాలజర్జరా మవస్రస్తాంసధేశశిథిలా
మపగతోత్పతవసంసాగ్రాం పక్షసంహతి ముద్వహా ²ఉపారూఢకంప
తయా, చ సంతాపకాణి మంగలగ్నాం జరా మివ విధున్వ ³అకఠోర
10 కేఫాలికాకుసుమనాళ పింజరేణకలమమంజరీదళసమస్పృణితక్షీణోపాంత
లేఖన స్ఫుటితాగ్రకోటినా చంచుపుటేన, షరసీదనిపతితాభ్యః శాలి
వల్లరీభ్యస్తండులకణా నాదా యాదాయ తరుమూలనిపతితాని చ శుక
కులూపదభితాని ఫలశకలాని, సమాహృత్య పరిభ్రమితు మశక్తో మహ్య
మాహార మదాత్ ప్రతిదినస మాత్తనా చ మదుపయు క్తకేషమకరో
15 దళసమ్.

- ౨౪ ఏకదాతు ప్రభాతసంధ్యారాగలోహితేగగనతలేకమలిసిమధు
రక్తపక్షసంపుటే వృద్ధహంస, ఇవ మంధాకినీపులినా దపరజలనిభిటట
మవతరతి చంద్రమస్తి, పరిణతరంకురోమపాండుని వ్రజతి విశాలతా మా
శాచక్రవాళే గజరుధిరరక్తహరిసటాలోమలోహినిభి. రాతప్తలాక్షిక
20 తంతుపాటలాభి రాయామిసీభి రశిశిరకిరణదీధితిభిః పద్మరాగరత్నశలా
కాసవ్యార్జనీభి రివ, సముత్సార్యమాణే గగనకుటిమకుసుమప్రకరే తా
రాగణే సంధ్యా ముపాసితు ముత్తరాశావలంబిని మానససర స్తీరమి
వావతరతి సప్తమిండలే, తటగతవిఘటితశుక్తసంపుటవిప్రక్షేరం అరుణ
కరప్రేరణాధోగళిత ముడుగణ మివ ముక్తాఫలనికర ముద్వహతి ధవ
25 లితపుళిన తల ముదన్వతి, పూర్వేతరే తుషారబిందువర్షిణి, విబు
ద్ధశిఖకులేద్భ్రంభమాణకేసరిణి కరిణీకదంబకప్రబోధ్యమానమదకరిణి
⁴క్షపాజలజడకేసరం కుసుమనికర ముదయగిరిశిఖరస్థితం సవితార

1 ట్టామీభూతా. 2 అతికఠోర. 3 తట. 4 స్పష్టేచజాతే
ప్రభాతేహిమజలజడః.

మివోద్దిశ్య పల్లవాంజలిభిః సముత్సృజతి కాననే రాసభరోమధూ
సరాసు వనదేవతాప్రాసాదానాం తరూణాం శిఖరేషు పారావ్రత
మాలాయమానాసు ధర్మపతాకాస్త్వివ సమున్మిషంతీషు । తపో
వనాగ్నిహోత్రధూమలేఖాసు అవశ్యాన్ శీకరిణి లులితకమలవనే రతి
ఖన్నశబరసీమంతిసీన్వేదజల కణికాపహరిణి వనమహిషరోమంధనేనచిం 5
దువాహిని చలితపల్లవలతాలాస్యోపదేశవ్యసనిని విఘటమానకమల
మండమధుశీకరాసారవర్షిణి, కుసుమామోదతర్పితాళిజాలే నిశావసాన
జాతజడిమ్ని మందమందసంచారిణి, ప్రవాతి ప్రాభాతికే మాతరిశ్వని
కమలవనప్రబోధమంగళపాతకానాం ఇభగండడిడిమానాం మధులిహః
కుముదోదరేషు 2 ఘనఘటమానదశపుటనిబద్ధపక్షసంహతీనాం, ఉచ్చ 10
రత్ను హుంకారేషు ప్రభాతశిశిరమారుతాహతముత్తప్రజతురస్థాని
పక్ష్యమూలమివ, సశేషనిద్రాజప్తితారం చక్షు రున్మిలయత్సు శనై
శ్శనై రూషరశయ్యాధూసరక్రోడరోమరాజిషు వనమ్మగేషు ఇతస్త
తః సంచరత్సు వనచరేషు విజృంభమాణే శ్రోత్రహరిణి పంపాసరః కల
హంసకోలాహలే సముల్లసతిన ర్నితశిఖండిమండలే మనోహరే వనగజక 15
ర్ణతాళశబ్దే క్రమేణ చ గగనమార్గ మవతరతో దివసకరవారణస్యావ
ధూతావచూడచామర కలాప ఇవోపలక్ష్మ్యమాణే మంజిష్ఠారాగలో
హితే కిరణజాలే శనై శ్శనై రుదితే భగవతి సవితరి పంపాసరః పర్యంత
తరుశిఖరసంచారిణి అధ్యాసితగిరిశిఖరే దివసకరజన్మని హృతతారేపున
రివ కపిశ్వరే వన మభివతతి బాలాతపే స్ఫుష్టే జాతే ప్రత్యూషసి న 20
చిరా దివ దివసాప్తమభాగభాజస్పష్టభాసి భాస్వతిభూతే ప్రయాతేషు
చ యథాభిమతాని దిగంతరాణి శుకకుతేషుకులాయనిలీననిభృతశాబక
సనాథేఽపి నిశ్చబ్దతయా శూన్య ఇవ తస్మి న్వనస్పృతో స్వనిడావస్థిత
ఏవ తాతే మయి చ కైశవా దసంజాత బలసముద్భిద్యమానపక్ష
పుటే తాతసమీపవర్తిని కోటరగతే సహ సైవ తస్మిన్ మహావనే 25
సంత్రాసితసకలవనచరః సరభస ముత్పతత్పతత్రి పక్షపుటశబ్దసంతతః భీత
కరిపోతచీతా రపీవరః ప్రచలిత ముత్తాళికులకవ్వణితమాంసలః పరిభ్ర
మదుద్ఘోషవనరాహరవఘురః గిరిగుహాసుప్తప్రబుద్ధసింహనాదోప

1 నీకరిణి. 2 ఘటమానదశపుటనిబద్ధ. 3 లసిత. 4 బతే.

5 లతాకులిత.

బృంహితుః కంపయన్నివ తరూణ భగీరథావతార్యమాణగంగాప్రవాహకలకల¹బహుళః భీతవనదేవతాకర్ణితః మృగయాకోలాహలధ్వనిరుదచరత్. ఆకర్ణ్యచ త మహా మశ్రుతపూర్వ ముపజాతవేపథు రర్భకతయా జర్జరితకర్ణవివరో భయవిహ్వలః సమీపవర్తినః పితుః ప్రతీ
5 కారబుద్ధ్యా జరాశీధిలపక్షపుటాంతర మవిశమ్.

- అనంతరం చ సరభసం 'ఇతో గజయూథపతిలులితకమలిసీపరిమళః, ఇతః క్రోడకులదశ్యమానభద్ర మస్తారసామోదః, ఇతిఃకరికలభభజ్యమానస్లక్షీకేషాయగంధః, ఇతో నిపతితశుష్క-పత్ర మర్కరధ్వనిః, ఇతో వనమహిషవిషాణకోటికులిశభిద్యమానవత్ప్రకధూళిః, ఇతోమృగ
10 కదంబకం, ఇతో వనగజకులం, ఇతో వరాహాయూథం, ఇతో వనమహిషబృందం, ఇత శ్శిఖండిమండలవిరుతం, ఇతః కపింజలకులకలకూజితం, ఇతః కురరకులకవ్వణితం, ఇతో మృగపతిసఖభిద్యమానకుంభకుంజరరసితం, ఇయ మార్ద్రప్రజు-మలినా వరాహకులపద్ధతిః, ఇయమభినవశిష్టకబలరసశ్యామలా హరిణరోమంధఫేససంహతిః, ఇయమున్నదగంధగజగం
15 డకంఠాయనపరిమళానీనముఖరమధుకరవిరుతిః, ఏషా శరనిపతితరుధిరబిందుసిక్తశుష్క-పత్రపాటలారురుపదవీ, ఏతద్ద్విరదచరణమృదితవిటపపల్లవపటలం, ఏతత్తడికులక్రీడితం, ఏషసఖకోటివిలిఖితవికటపత్రలేఖోరుధిరపాటలః కరిహక్తికదంతురో మృగపతిమార్గః, ఏషా ప్రత్యగ్రప్రసూతవనమృగీగర్భరుధిరలోహినీభూమిః, ఇయ మటవీ వేణికానుకారణీక్షుపాచరస్య యూథవత్సర్పదజలమలినా సంచారవీధీ, చమరీపక్షి-
20 రియ మనుగమ్యతాం, ఉచ్చుష్క-మృగకరీషపాంసులా త్వరితతరమధ్యాస్యతా మియం వనస్థలీ, తరుళిఖర మారుహ్యతాం, ఆలోక్యతాం ది గియం, ఆకర్ణ్యతా మయం శబ్దః, గృహ్యతాం ధనుః, అవహితైః స్థీయతాం, విముచ్యంతాం శ్వాసః' ఇత్యనోయస్య మభివదతో మృగ
25 యాసక్తస్య మహతో జనసమూహస్య తరుగహనాంతరితవిగ్రహస్య ఊభితకాననం కోలాహల మశృణవమ్.

అథనాతిచిరా దే వానులేపనార్ద్రమృదంగధ్వనిభీరేణగిరివిసర
విజృంభితప్రతినాదగంభీరేణ శబరశతతాడితానాం కేసరిణాం¹నినాదేన
సంతస్తయూథముక్తానా మేకాకినాం చ సంచరతా మనవరతకరా
స్ఫోటమిశ్రేణ జలధరరసితానుకారిణా గజయాథపతీనాం కంఠగర్జితేన
సరభససారమేయవిలుప్యమానావయవానా మాలోలకాతరతరశతర 5

తారకాణా మేణకానాం చ కరుణకూజితేన నిహతయూథపతీనాం
వియోగినీనా మనుగతకలభానాం చ స్థితాస్థితాస్థ సమాకర్ణ్య కల
కల ముతూర్ణ పల్లవానా మితస్తతః పరిభ్రమంతీనాం ప్రత్యగ్రపతి
వినాశశోకదీర్ఘేణ కరణీనాం చీత్సృతేన కతివయదివసప్రసూతానాం చ
ఖడ్గిధేనుకానాం త్రాసపరిభ్రష్టపోతాన్వేషిణీనా మున్ముక్తకరతకరుణ 10

మారసంతీనా మాక్రందితేన తరుశిఖర ముత్పతీతానా మ్మాకులకుల
చారిణాంచపత్రరథానాం కోలాహలేన రూపానుసారప్రధావితానాం
చ మృగయానాం యుగపదతిరభసపాదపాతాభిహతాయా భువః
కంప మివ జనయతా చరణశబ్దేన కర్ణాంతాకృష్టజ్ఞానాం చ మదకల
కురరకామిసికంఠకూజితక లేన శరనికరవర్షణాం ధనుషాం నినాదేన పవ 15

నాహతిక్వణితధారాణా మహీనాం చ కఠినమహిషస్కంధపీతపాతీనాం
రణితేన శునాం చ సరభసవిముక్తమర్ధరధ్వసీనాం వనాంతరవ్యాపినా
ధ్వానేన సర్వతః ప్రచలిత మివ తదరణ్య మభవత్. అచిరాచ్ఛ ప్ర
శాంతే తస్మిన్ మృగయాకలకలే నిర్వృష్టమూకజలధరబృందాను
కారిణి మథనావసానోపశాంతవారిణి సాగర ఇవ స్తిమితతాముపాగతే 20

కాననే మందీభూతభయోహ ముపజాతకుతూహలాః పితృ రుత్సక్తా
దీప దివ నిష్క్రమ్య కోటరస్థ ఏవ శిరోధరాం ప్రసార్య సంత్రాస
తరళతారక శ్చైశ్వరాత్ కి మిద మితి సముపజాతవిస్తయో దిదృక్షు
స్తా మేవ దిశం చక్షుః ప్రాహ్నినమ్.

అభిముఖ మావతంతం చ తస్మాద్వనాంతరా దర్శనభుజదండసహ 25
సప్రకీర్ణ మివ సర్వదాప్రవాహం అనిలబలచలిత మివ తమాలకా
ననం ఏకీభూత మివ కాలరాత్రీణాం యామసంఘాతం అంజనశిలా

- స్తంభసంభార మివ క్షీతికుపవిఘ్నూర్ణితం అంధకార¹పూర మివ రవికి
రణాకులితం అంతకపరివార మివ పరిభ్రమంతం అవదారితరసా²తలోద్గత
మివ దానవలోకం అశుభకర్తృసమూహ మివైకత్రసమాగతం అశేష
దండకారణ్యవాసిమునిజనశాపసార్థ మివ సంచరంతం అనవరతశర
5 నికరవర్షి రామనిహతఖరదూషణ³బల వివ తదపధ్యానాత్ పిశాచతా
ముపగతా కలికాలబంధువర్గ మివ ఏకత్ర సంగతం⁴సలిలావగాహాత్థిత
ప్రస్థిత మివ వనమహిషయూథం అచలశిఖరస్థిత కేసరి కరాకృష్టిపతనశీర్ణ
మివ కాలమేఘుపటలం అఖలరూపవినాశాయ ధూమకేతుజాల మివ
సముద్గతం అంధకారితాశేషకాననం అనేకసహస్రసంఖ్య మతిభయజనక
10 ముత్పాతవేతాశ్రవ్రాత మివ శబరసైన్య మద్రాక్షమ్.)

2. మధ్యే చ తస్యాతి మహతః శబరసైన్యస్య ప్రథమే వయసి
వర్తమానం అతికర్మశత్యా⁵దాయస మివ నిర్మితం ఏకలవ్య మివ
జన్తాంతరగతం ఉద్భిద్యమాన శ్తశ్రరాజితయా ప్రథమమదలేఖామం
డ్యమానగండభిత్తి మివ గజయూథపతికుమారం అసితకువలయశ్వా
15 మలేనదేహ ప్రభాప్రవాహేణ కాళిందీజలే నేవ పూరయంత మరణ్య
ఆకుటిలాగ్రేణ సూంధావలంబినా కుంతలభారేణ కేసరిణ మివ గజమ
దమలినీకృతేన కేసరకలాపేనోపేతం ఆయతలలాటం అతితుంగ
ఘోరఘోణం ఏకకర్ణాభరణతాం ఉపసితస్య భుజగఘణామణే రాపా
టలై రంశుభి రాలోహితీకృతేన పర్ణశయనాభ్యాసాల్లగ్నపల్లవరాగే
20 ణేవ వామపార్శ్వేన విరాజమానం అచిరాహతగజకపోలగృహీతేన
సప్తచ్ఛదపరిమళవాహినా కృష్ణాగురుపక్షే నేవ సురభిణామదేన
కృతాంగరాగం ఉపరిపతత్పరిమళాంధేన కరిభ్రమతా మాయూర
పిచ్ఛాతపత్రానుకారిణా మధుకరకులేన తమాలపల్లవేనేవ నివారితా
తపం అలోలకర్ణపల్లవవ్యాజేన భుజబలనిరితయా భయప్రయుక్తసేవ
25 యా వింధ్యాటవ్యేన కరతలే నావమృజ్యమానగండస్థలస్వేదలేఖం ఆ
పాటలయాహరిణీకులకాలరాత్రి సంధ్యాయమానయాశోణితార్ద్రయే
వ దృష్ట్యైరంజయంతమి హాశావిభాగాన్ ఆజాను⁶లంబినా వనకుంజర

1 పుంజ. 2 తలోద్భూత. 3 బలనివహమివ. 4 అవగాహ
ప్రస్థితమివ. 5 ఆయసమయ 6 కులక్షయ. 7 లంబేన.

కరప్రమాణమివ గృహీత్వానిర్జితేన చండికారుధిరబలిష్ఠదానార్థమన
కృష్ణశితశస్త్రోల్లేఖవిషమితశిఖరేణ భుజయుగళేనోపశోభితం అంత
రాంతరాలగ్నా శ్వానహరిణరుధిరబిందునా స్వేదజల¹కణనిచితేన గుం
జాఫలమితైః కరికుంభముక్తాఫలై రివ విరచితాభరణేన వింధ్యశిలాతల
విశాలేన వక్షస్ఫలనేనోద్భాసమానం అవిరతశ్రమాభ్యాసా దుల్లిఖ 5
తోదరం ఇభమదమలిన మాలానస్తంభయుగళ ముపహసంత మివోరు
దండద్వయేన లాఘోలోహితకౌశేయపరిధానం అకారణే²పిక్వర
జాతితయా³ లలాటసత్తిశూలాకారసిరాబద్ధత్రివతాకోగ్రభుకుటికరాశే
లలాట⁴పట్టేప్రబలభక్త్యారాధితయా మత్పరిగ్రహా⁵యమితికాత్యా
యన్యా త్రిశూలేనే వాఙ్మిత ముపజాతపరిచయై రనుగచ్ఛద్భిశ్చ 10
వశాద్దూరవినిర్గతాభిః స్వభావపాటలతయా శుషా⁶భి రపి వాణి
శోణిత మివ క్షరంతీభిర్జిహ్వభిరావేద్యమానభేదైః వివృతముఖతయా
స్పష్టదృష్టదంత్రా⁷శూక దంతాంతరాళగ్న కేసరిసటా నివ⁸స్పృశ
భాగానుద్యవద్భిః స్థూలవరాటికమాలికాపరిగతకంతైః మహావరాహ
దంష్ట్రాప్రహరజర్జరైః అల్పకాన్తై రపి మహాశక్తిత్వా దనుపజాతకేస 15
రైరివ కేసరికిశోరకైః మృగవధూవైధవ్యదీక్షాదానదక్షై రనేకవక్షైః
శ్వభిః అతిప్రమాణాభిశ్చ కేసరిణా మభయప్రదానయాచనార్థ మాగ
తాభిః సింహీభిరనుగమ్యమానం కైశ్చి దాగృహీతచ మరవాలగజదం
తభారైః కైశ్చి⁹దచ్చిద్రవర్ణపుటబద్ధమధుపటలైః కైశ్చిన్త్రుగపతిభి రివ
గజకుంభముక్తాఫలనికరసనాథపాణిభిః కైశ్చి ద్యాతుధానై రివ గృహీ 20
తపిశి¹⁰తాహరైః కైశ్చి త్ప్రమథై రివ కేసరికృత్తిధా¹¹భిః కైశ్చి త్త¹²వశా
కై రివ మయూరపింఛవాహిభిః కైశ్చిచ్చిశుభి రివ కాకశక్షుధరైః కైశ్చి
తృష్ణాచరిత మివ దర్శయద్భిః సముత్థాతవిధృతగజదంతైః కైశ్చిజ్వల
దాగమదివసై రివ జలధరచ్ఛాయామలినాంబరై రనేకవృత్తాంతైః శబర
బృందైః పరివృతం అరణ్య మివ సఖిద్దధేనుకం అభినవజలధరమివ 25
మయూరపింఛచిత్రచాపధారిణం బకరాక్షస మివ గృహీతైకచక్రం
అరుణానుజ మివోద్ధృతానేకమహానాగదశనం భీష్మమివ శిఖండిశత్రు

1 కణికాచితేన. 2 కూరతయా. 3 బద్ధత్రివతాకోగ్రభుకుటి.
4 ఫలకే. 5 క్వ. 6 దచ్చిద్రవర్ణబద్ధమధుపుటైః. 7 తభారైః.

నిదాఘుదివస మివ సతతావిర్భూతమ్మృగత్వమ్ విద్యాధర మివ మానస
వేగం పరాశరమివ యోజనగంధానుసారిణం ఘటోత్కచమివభీమరూ
పధారిణం అచలరాజకన్యకాకేశపాశ మివ నీలకంఠ చంద్రకాభరణం
హిరణ్యాక్షదానవ మివ మహావరాహదంష్ట్రావిభిన్న వక్షస్థలం అతిరా
5 గిణ మివ కృతబందీపరిగ్రహం పిశితాశన మివ రక్తలుబ్ధకం గీతకలా

1 విలాస మివ నిషాదానుగతం అంబికాత్రిశూల మివమహిషదుధిరార్ద్ర
కాయం అభినవయావన మపి 2 క్షయితబహువయసం కృతసారమేయ
సంగ్రహ మపి ఫలమూలాశనం కృష్ణ మప్యనుదర్శనం స్వచ్ఛంద
ప్రచార మపి దుర్దైకరణం క్షీతిభృద నువర్తిన మపిరాజసేవానభిజ్ఞం

10 అపత్య మివ వింధ్యస్య అంశావతార మివ కృతాంతస్య సహౌదర
మివ పాపస్య సార మివ కలికాలస్య భీషణ మపిమహాసత్త్వతయా గం
భీర మి వోపలక్ష్మ్యచూణం అనభిభవసీయాకృతిం మాతంగకనామానం
శబరసేనాపతి మహశ్యమ్. అభిధానం తు పశ్చాత్తస్యాహమశ్రేష్ఠమ్.

2 ఆసీ చ్చ మే మనసి-“అహో మోహస్రాయ మేషాం జీవితం

15 సాధుజనవిగర్హితం చ చరితం తథా హి పురుషపిశితోపహారే ధర్మ
బుద్ధిః, ఆహారః సాధుజనవిగర్హితోమధుమాంసాదిః, శ్రమోమృగయా,
[శాస్త్రం శివారుతం. ఉపదేష్టారః సదసతాం కాశికాః, ప్రజ్ఞా శకుని
జ్ఞానం, పరిచితాః శ్వాసః, రాజ్యం శూన్యాస్పటవీషు, ఆపానక ము
త్సవః, మిత్రాణి క్రూరకర్మసాధనాని ధనూషి, సహాయా విషదిగ్ధ

20 ముఖా భుజంగమా ఇవ సాయకాః, గీత ముత్సాదకారి ముగ్ధమృగ
ణాం, కళత్రాణి బందీకృతాః షరయోషితః, క్రూరాత్తుభిః శార్దూ
లై స్సహ సంవాసః, పశురుధిరేణైవదేవతార్చనం, మాంసేన బలికర్మ,
చార్యేణ జీవనం, భూషణాని భుజంగఫణామణయః, వనగజమదై రంగ
రాగః, యస్మిన్నేవ కాననే నివసంతి త దే వోఽఘాతమూల మశేషతః

25 కుర్వతే” ఇతి చింతయ త్యేవ మయి శబరసేనాపతి రటవీవిపరిభ్రమణ
సముద్భవం శ్రమ మపనినీషు రాగత్య త సైవ శాల్మలీతరో రథ
శ్చాయాయా మవతారితకోదండ స్వరితపరిజనోపనీతే పల్లవాసనే

1 విన్యాస. 2 క్షుతిత, 3 శిసం. 4 మృగయాయాం, 5 గృహీతాః.

సముపావిశత్. అన్యతమస్తు శబరయువా ససంభ్రమ మవతీర్య తస్మాత్
 కరయుగళపరిక్షోభితాంభసః సరసో వైడూర్యద్రవానుకారి ప్రళయ
 దివసకరకిరణోపతాపా దంబరైకదేశ మివ విలీనం ఇందుమండలా
 దివ ప్రస్యందితం ద్రుత మివ ముక్తాఫలనికరం అత్యచ్ఛతయా స్ఫుర్భా
 నుమేయం హిమజడం¹ ఉత్ఫుల్లారవిందరజఃకషాయమమ్భుః కమలిసీపత్ర⁵
 సంపుటేన ప్రత్యగ్రోద్ధృతా శ్చ ధౌతపంకనిర్మలా మృణాళికాః సము
 పాహరత్. ఆపీతసలిల శ్చ శబరసేనాపతి స్తా మృణాళికాః శశికళా
 ఇవ నైంహీకేయః క్రమేణాదశత్. అపగతశ్రమ శ్చోష్ణాయ పరిపీ
 తాంభసా సకలేన తేన శబరసైన్యే నానగమ్యమాన శ్చనై శనై రభి
 మతం దిగంతర మయాస్తీత్² ఏకతమస్తు జరచ్ఛబర స్తస్మాత్ పులింద¹⁰
 బృందా దనాసాదితహరిణపిశితః పిశితాశనశ్చవాతివికృతదర్శనః పిశితార్థీ
 తస్మిన్నేవ తరుమూలే ముహూర్త మివ వ్యలంబత. అంతరితే చ
 తస్మిన్ శబరసేనాపతౌ సజ్జితశబరః పిబన్ని వాస్తాక మాయూంపి
 రుధిరబిందుపాటలయా కపిలభ్రుకుటీలతాస్ఫురివేషభీషణయా దృష్ట్యా
 గణయన్నివ శుకకులకులాయస్థానాని శ్యేన ఇవ విహగామిపాస్వాద¹⁵
 లాలసః సుచిర మారురుక్షు స్తం వనస్పతి మామూలా దవశ్యత్.
 ఉత్కాంత మివ తస్మిన్ క్షణే తదాలోకనభీతానాం శుకకులనా
 మసుభిఃక్రిమివ హి దుష్కర మకరుణానాం. యతః స త మనేకతాల
 తుంగ మభ్రంకషశాఖాశిఖర మపి సోపానై రివాయత్సేనైవ
 పాదప మధిరుహ్య తా సనుపజాతోత్పతనశక్తికాం శ్చి దల్పదివస²⁰
 జాతాన్ గర్భచ్ఛవిపాటలాన్ శాల్యలికుసుమశంకా ముపజనయతః
 కాం శ్చి దుద్భిద్యమానపక్షతయా నళిసీసంవర్తకానుకారిణః కాం శ్చి
 దర్కాఫలసదృశాన్ కాం శ్చి ల్లోహితాయమానచంచూకోపే నేషద్వి
 ఘటితదళపుటపాటలముఖానాం కమలముకుళానాం శ్రియముద్వహతః
 కాం శ్చి దనవరతశిరఃకంపవ్యాజేన నివారయత ఇవ ప్రతికారాసమ²⁵
 ధాన్ ఏకైకశంఖలాసీవ తస్య వనస్పతేశ్శాఖాసంధిభ్యః కోటరాంతరే
 భ్య శ్చ శుకశాబకా నగ్రహీత్. అపగతానూం శ్చ కృత్వా క్షితా
 వపాతయత్.)

1 అరవిందకోశరజః. 2 ఏకతరస్తు. 3 తయా.

- 21 తాత స్తుతం మహాత మకాండ ఏవ ప్రాణహర మప్రతీకార
ముపప్లవ ముపనత మవలోక్య ద్విగుణతరోపజాతవేపథుః మరణభయా
దుద్భ్రాంతతరళతారకాం విషాదశూన్యా మశ్రుజలప్లుతాం దృశ మిత
స్తతో¹ దిక్షు విక్షిపక ఉచ్చుషు-తాలు రాత్తప్రతీకారాక్షమః త్రాస
5 స్రస్తసంధిశిథిలేన పక్షపుటేనాచ్ఛాద్య మాం తత్కా-లో¹ చితంత
మేవ ప్రతీకారం మన్యమాన స్నేహపరవశో మద్రక్షాకులః కిం
కర్తవ్యతావిమూఢః క్రోధభాగేన మా మవప్తభ్య తస్మా. అసా వపి
సావః క్రమేణ శాఖాంతరైః సంచరమాణః కోటరద్వార మాగత్య జీర్ణా
సితభుజంగభోగభీషణం ప్రసార్య వివిధవనవరాహవసావిస్తగంధి కర
10 తల మనవరతకోదండగుణాకర్షణవ్రణాంకితప్రకోష్ఠ మంతకదండాను
కారిణం వామబాహు మతినృశంసో ముహుర్దుహు ర్దత్తచంచు
ప్రహర ముత్కూ-జంతం త మాకృష్య తాత మపగతాసు మకరోత్.
మాం తు స్వల్పశరీరత్వాత్ భయసుపీడతాంగత్వాత్ సావశేషత్వా
చ్ఛాయుషః కథ మపి తత్పక్షపుటాంతరగతం నాలక్షయత్. ఉపరతం
15 చ తాత మవనితలే శిథిలశిరోధర మధోముఖమముంచత్. అహ మపి
తచ్ఛరణాంతరాళే ప్రవేశితశిరోధరో నిభృత మంకదేశనిలీన స్తే నైవ
సహఃపతమ్. 2 అవశిష్టపుణ్యతయా తు పవనవశాత్ పుంజితస్య మహత
శ్శుష్క-వర్ణ రాశే రుపరి నిపతిత మాత్మాన మవశ్యమ్. బ్రంఘాని మే
యేన నాశీర్యంత, యావచ్ఛాసా తస్మా త్రుశిఖరా న్నావతరతి, తావ
20 దహ మవశిష్టపర్ణసవర్ణత్వా దస్ఫుటోపలక్ష్యమాణమూర్తిః పితర
ముత్స్పృజ్య నృశంసథవ ప్రాణపరిత్యాగయోగ్యైఃపి కాతేబాలతయా
కాలాంతరభవః స్నేహరసస్యానభిజ్ఞో జన్తసహభువా భయే నైవ
కేవల మభిభూయమానః కించి దుపజాతాభ్యాం పక్షాభ్యా మీషత్
3 కృతగమనావష్టంభో లుత నిత స్తతః కృతాంతముఖకుహరా దివ
25 వినిర్గత మాత్మానం మన్యమానో నాతిదూరవర్తిన శ్శుబరసుండరీ కర్ణ
పూరరచనోపయుక్తపల్లవస్య సంకర్షణవల⁴ నీలదళచ్ఛాయయోపహ
సత థవ గదాధరదేహచ్ఛవి మచ్చైః కాళిందీజలచ్ఛేదైః య విరచితచ్ఛ
దస్య వనకరిమదనలిలై రివ 5 సంసిక్త కిసలయస్య వింధ్యాటపీకేశపాశ

1 చితప్రతీకారం. 2 అయుషోఽవశిష్టకృతయా. 3 తావష్టంభో.

4 నీలచ్ఛాయయా. 5 ఉపసిక్త.

శ్రియ ముద్వహతో దివాప్యంధకాఢితశాఖాంతరస్యాప్రవిష్ట సూర్య
కిరణ మతిగహన మపర స్వేవ పితృ రుత్సంగ మతిమహత స్తమాలవిట
పినోములదేశ మవిశమ్.

అవతీర్చ్య చ స తేన సమయేన ఊతితలవి ప్రకీర్ణా¹ సంహృత్య
శుకశిశూన నేకలతాపాశసంమతా నాబధ్య పర్జపుటైఽతిత్వరితగమన
స్సేనాపతిగతే నైవ వర్జనా తా మేవ దిశ మచ్ఛగచ్ఛత్. మాం తు
లభజీవితాశం ప్రత్యగ్రపితృమరణశోక శుష్కహృదయ మతిదూరపాతా
దాయానితశరీరం సంత్రాస² జాతవేపథుం సర్వాంగోపతాపిసి బలవతీ
పివాసా పరవశ మకరోత్. అనయా చ కాలకలయా సుదూర మతి
క్రాంత స్స పాపకృ దితి పరికటయ్య కించి దున్నమితకన్ధరో భయ
చకితయా దృశా దిశోఽవలోక్య తృణేఽపి చలతి పునః ప్రతినివృత్త
ఇతి త మేవ పదేపదే పాపకారిణ ముత్సేక్ష్మాణో నిష్క్రమ్య
తస్మా త్తమాలతరుమూలా త్సలిలసమీప ముపసర్తుం ప్రయత్న మక
రవమ్.

అనువజాతపక్షతయా జాతిస్థిరచరణసంచారస్య ముహుర్ముహు
రధోముఖేనాపతతో ముహు స్త్రిగ్జ్విపతంత మాత్మాన మేకయా
పక్షపాల్యాసద్ధారయతః ఊతితలసంసర్పణో శ్రమాతురస్యానభ్యాసవశా
దేక మపి దత్వా పద మనవరత మున్ముఖస్య స్థూల స్థూలం. విశ్వసతో
ధూళిధూసరస్య సంసర్పతో. మమాభూ న్ననసి-అతిక్ష్మాను దశాస్యపి
జీవితనిరపేక్షా న భవంతిఖలు జగతి ప్రాణినాం ప్రవృత్తయః నాస్తి
జీవితా దన్య దభిమతతర మిహ జగతి జంతూనాం, ఏవ ముపర తేసుగృ
హీతనామ్ని తాతే య దహ మవికలేంద్రియఃపున రేవ ప్రాణిమి, ధిజ్ఞా
మకరుణ మతినిష్ఠురం, విస్తోధపితృమరణశోక దారుణం యేన మయా
జీవ్యతే, ఉపకృత మపి నాపేక్ష తే, ఖలం హి ఖలు మేహృదయమ్. అహం
హి లోకాంతరముపగతాయా మంబాయాం నియమ్య శోకవేగ మా
ప్రసవదివసాత్ పరిణతవయసాఽపి సతా తాతేన తేనైరుపాయై స్సం

1 సంహృతా. 2 జాతాసర్వాంగోప. 3 అజాత. 4 రుక్తభేన.
5 భోమా. 6 అకృతజ్ఞః; అహో! సోధ. 7 మయా...సతాతాతేన..
రుపాయైర్మత్సం...మేకపదేవిస్ఫుటమ్.

వర్ధనక్లేశ మతిమహంత మపి స్నేహవశాదగణయతా య త్పరిపాలిత
స్త త్సర్వ మేకపదేమయా విస్తృతిమ్ అతికృపణాః ఖల్వమిప్రాణాః,
యదుపకారిణ మపి తాత¹మద్యాతిగచ్ఛంతం నానుగచ్ఛంతి, పర్వతా
న కం చి న్నుఖిలీకరోతి జీవితత్వమ్," యదీదృగవస్థ మపి మామయ

- 5 మాయాసయతి జలాభిలాషః, మన్యే చాగణితపితృమరణశోకస్యనిర్ఘృ
ణత యైవ కేవల మియం మమ సలీలపానబుద్ధిః, అద్యాపి దూరత ఏవ
సరః, తథాహి జలదేవతా నూపురరవానుకారిదూరే²ద్యాపి కలహంస
వి³రుతం, అస్ఫుటాని చ శ్రూయంతే సారసరసితాని, అయ్యం చ విప్ర
కర్షాదాశాముఖవిసర్జనవిరిశిః సంచరతి నశిసీషండపరిమళః, దేవసన్ద్యేయ
10 మతికష్టా చ దశా వర్తతే. తథాహి చవి రంబరతల మధ్యవర్తి⁴స్ఫుటం
త మాతప మనవరత మనలధూళినికర మివ వికిరతి కరైః, అధికాముప
జనయతి చ తృషం, ఆతపస్పర్శసంతప్తపాంసుపటలదుర్గమా భూమిః,
అతిప్రబలపిపాసావసన్నాని గంతు మల్ప మపి మే నాల ముగకాని
అప్రభు రస్యాత్మనః, సీదతి మే హృదయం, అంధకారతా ముప
15 యాతి చక్షుః, అపి నామ ఖలోవిధి రనిచ్ఛతో⁵పి మే-మరణమద్యై
వోపపాదయేత్.

- 2 ఇత్యేవం చింతయత్యేవ మయి తస్మా త్సరసో నాతిదూర వ
ర్తనితపోవనే జాబాలిర్నామ మహతపామునిః ప్రతివసతిస్మృతత్తనయ
శ్చ హరితనామా⁶ మునికుమారః సనతుక-మార ఇవ సర్వవిద్యావదాత
20 చేతా సుమానవయోభిరపరై స్తపోధనకుమారై రనుగమ్యమాన
స్తేనైవ పథా ద్వితీయ ఇవ భగవాన్ విభావసు రతితేజస్వితయా దుర్నిరీ
క్ష్మిమూర్తి రుద్యతో దివసకరమండలా ది వోత్తిర్ణ స్తటిద్భి రివ విర
చితావయవ స్తపకనకద్రవేణీవ బహి రుపలిప్తమూర్తిరాపిశంగావదా
తయా దేహప్రభయా స్ఫురంత్యా బాలాతప మివ దివసం సదావాసల
25 మివ వసముపదర్శయన్నుత్తపలాహలోహినీనామ నేకతీర్థాభిషేకపూ
తానా మంసస్థలావలంబినీనాం జటానాం నికరేణోపేతః స్తంభితశిఖా
కలాపః ఖండవవనదిధక్షయాకృతకపటవటువేష⁷ ఇవ భగవాన్ పావక

1 అద్యాపివాసిగచ్ఛంతం. 2 రుతమేతత్. 3 స్ఫురంతం 4 వన
భూమిరియమ్. 5 తాపసకుమా. 6

స్తపోవనదేవతానూపురానుకారిణా ధర్మశాసనకటకేనేవ స్సాటికే
నాక్షవలయేన దక్షిణశ్రవణావలమ్బినావిరాజమాన స్సకలవిషయోప
భోగనివృత్త్యర్థముపపాదితేన లలాటపట్టకేత్రిసత్యేనేవ భస్మత్రిపుణ్ణి
కేణాలజ్జాతః గగనగమనోన్ముఖబలాకానుకారిణా స్వర్గమార్గ మివ
దర్శయతా సతత ముద్గ్రీవేణ స్సాటికమణికిమణ్డలునాఽధ్యాసితవామక 5

రతలస్కన్నధదేశావలమ్బినాకృష్ణాజనేనసీలపాణ్డభాసాతపస్త్రష్టానిపీతే
నాస్తరపగచ్ఛతా ధూమపటలేనేవ పరీతమూర్తి రభినవబిససూత్ర
నిర్మితేనేవ పరిలఘుతయా పవనలోలేన నిర్మాసవిరళపార్వ్యపంజర
మివ గణయతా వామాంసావలంబినా యజ్ఞోపవీతేనోద్భాసమానః
దేవతార్చనార్థ మాగృహీతవలతాకుసుమపరిపూర్ణ చర్ణపుటసనాథ 10

శిఖరేణాపాదదండేన వ్యాపృతసవ్యేత్తరపాణ్ణిః విషాణశిఖరోత్థాతా
ముద్వహతా న్నానమృద ముపజాతపరిచయేన న్నివారముప్తినవర్ధితేన
కుశకుసుమోలతోపాస్యమానలోలదృష్టినా తపోవనమృగేణానుగ
మ్యమానః విటప ఇవ కోమలవలలాలావృతశరీరః గిరి రివ సమేఖులః రా
హు రి వాసకృదాస్వాదితస్థోమః పద్మనికర ఇవ దివసకరమరీచిపః నదీ 15

తటతరు రివ సతతజలతౌళనవిరిళజటః కరకరభ ఇవ వికచకుమూదదళ
శకలసితదళః ద్రాణి రివ కృపానుగతః నక్షత్రరాశి రివ చిత్రమృగ
కృత్తికాశ్లేషోపశోభితః ఘుర్మకాలదివస ఇవ క్షిపితబహుదోమః జలధర
సముయ ఇవప్రళమితజగ ప్రసరః వరుణ ఇవ కృతోదహానః హరివలప
సీతనరకభయః ప్రదోషార్ధంభ ఇవ సంఘాపింగళతారకః ప్రభాతకాల 20

ఇవ బాలాతపకపిలః రవిరథ ఇవ దృఢనియమితాక్షచక్రః సురాజేవ
నిగూఢమంత్రసాధనక్షిపితవిగ్రహః జలధి రివ కరాళశంఖమండలా
వరరాభిగర్తః భగీరథ ఇవదృష్టగంగావతారః మధుకర ఇవాసకృదను
భూతపుష్కరవనవాసః ప్రవనచరోఽపి కృతమృహాలయప్రవేశః అసంయ
తోఽపి మోక్షార్థ సామప్రయోగపరోఽపి సతతావలంబితదండః సు 25

ప్రోఽపి ప్రబుద్ధః సన్నిహితనేత్రద్వయోఽపి పరిత్యక్తవామలోచన స్త
దేవ కమలసర సింహాసు రువామగత్.

1 ర్నిష్పతతా. 2 విష. 3 లతాయాస్య. 4 కానుయాతో.
5 విమల. 6 క్షయితదోష. 7 క్షయిత. 8 ఇవాసకృద్దృష్ట.

- ప్రాయేణాకారణమిత్రాణ్యతికరుణాద్ధాని సతాం ఖలు భవంతి
సదా చేతాంసి; యత స్స మాం తదవస్థ మాలోక్య సముపజాత
దయఃసమీపతరవ ర్తిన మృషికుమారక మన్యతమ మబ్రవీత్. “అయం
కథ మపి శుకశిశు రసంజాతపక్షపుట ఏవ తరుశిఖరా దస్తాత్పరిచ్యుతః,
5 శ్యేనముఖపరిభ్రష్టేన వాఽనేన ప్రాయో భవితవ్యమ్, తథాహి-అస్య
ల్పశేషంజీవితమ్, అతిదవీయ స్తయా ప్రపాతస్య అయ మామిలితలో
చనో ముహుర్ముహు రత్సుల్బణం నిశ్వసితి ముహు ర్ముహు ర్ముఖే
పతతి ముహు ర్ముహు శ్చఞ్చుపుటం వివృణోతి, న శక్నోతి శిరోధరాం
ధారయితుం, త దేహి యావ దేవాయ మసుభిర్న ¹విముచ్యతేతావ
10 దేవ గృహః కై న మవతారయ చ సలిలసమీపమ్” ఇత్యభిధాయ తేన
మాం సర స్తీర మనాయయత్ప్రేక్షపసృత్య చ జలసమీపమేక దేశనిహిత
దండకమండలు రాదాయ స్వయం మాం ముక్తప్రయత్న ముత్తానిత
ముఖ మంగుళ్యా కతి చి త్సలిలబిందూ నపాయయత్. అంభఃక్షోద
కృతసేకంచసముపజాత ²ప్రజ్ఞముపతట ప్రరూఢస్య నశినీపలాశస్య జల
15 శిశిరాయాం ఛాయాయాం మాం నిధాయ ³యథాసముచిత మక
రోత్ స్నానవిధిమ్. అభిషేకావసానే చ అనేనప్రాణాయామపూతో
జప స్సఘమర్షణాని మంత్రాణి ప్రత్యగభగవై రున్ముఖోరక్తారవిందైః
నశినీపత్రపుటేన భగవతే సవిత్రేదత్వాఽర్ఘ్యముదతిష్ఠత్. అగృహీత
ధవళవలః ల శ్చ సజ్యోత్సన్ని ఇవ సంధ్యాతపః కరతలని ⁴ద్భూత విశద
20 జటః కమండలు మాపూర్య కమలకింజలః-సురభిణా శుచినాసరోవా
రిణా ప్రత్యగస్నానార్ద్రజటేన సకలేన తేన మునికుమారకకదంబకే
నానుగమ్యమానో మాం గృహీత్వా తపోవనాభిముఖం శనై శ్చనై
రగచ్ఛత్.

- 34 అనతిదూర మివ గత్వా దిశిదిశి సదా సన్నిహితకుసుమపటలై
స్తాలితలకతమాలహింతాలవకుళబహుశ్చై రేలాలతాకులిత ⁵నారికేళక
25 లాపైః ఆలోలలోధ్రలవలీలవంగవల్లవైరుల్లసిత చూతరేణుపటలై

¹ విముచ్యతే. ² నవీన ప్రాణముప. ³ సముచిత. ⁴ ద్భూతన
విశద. ⁵ నాలికేరకలాపైః.

రభికులర్పుంకారముఖరసహకారై రున్న వకోకిలకుల ¹కలాలాపకోలా
 హలిభి ²రుత్తుల్ల కుంకుమ కేతకీకుసుమమ్మజ్జరజఃపుంజపింజరైః పూగీ
 లతాడోలాధిరూఢవనదేవతైస్తారకావర్షమిహాధర్షవినాశపిశునం కుసు
 మనికర మనిలచలిత మనవరత మతిధవళ ముత్పృజద్భిః సుసక్తపాద
 పైః కాననై రుపగూఢం అచకితప్రచలితకృష్ణసారశతశబలాభి రుత్తుల్ల 5

స్థలకమలిసీలోహినీభి ర్ధారీచమాయామృగావలూనప్రరూఢవీరుద్ద
 శాభి ర్దాశరధిచాపకోటిక్షితకందగర్తవిషమితతలాభిర్దండ కారణ్యస్థలీభి
 రుపశోభితస్రాంత మాగృహీతసమిత్తుశకుసుమమృద్భిరధ్యయనముఖర
 శిష్యానుగతై స్సర్వతః³ ప్రసరద్భిర్నునిభి రశూన్యోపకంఠ ముత్తంత
 శిఖండిమండలక్రూయమాణజల కలశపూరణధావనమనవరతాహ్వాహతి 10

ప్రీతైశ్చిత్రభానుభిస్సశరీర మేవ మునిజన మమరలోకం నిసీమభిరుద్ధూ
 యమానధూమలేఖాచ్చ లేనాబధ్యమానస్వర్గమార్గగమనసోపానసేతు
 మివోపలక్ష్యమాణమానన్న వర్తినీభిస్తపోధనసంపరా⁴ది వాపగతకా
 లుష్యాభి స్తరంగపరంపరాసంక్రాంతరవిబింబపక్షి భిస్తాపసదర్శనాగత
 సప్తర్షిమాలావిగావ్యామానాభిరి వాతివికచకుముదవన మృషిజనముహ⁵ 15

సితు మవతీర్ణం గ్రహగణ మివ నిశాసూద్యహంతీభి ర్ద్విర్వికాభిః పరి
 వృత మనిలావనమితశిఖాభిః ప్రణమ్యమాన మివ వనలతాభి రనవరత
 ముక్తకుసుమై రభ్యర్చ్యమాన మివ పాదపై రాబద్ధకల్లవపుటాంజలిభి
 రుపాస్యమాన మివ విటపై రుటజాజరప్రకీర్ణ శువ్యచ్ఛాప్యమాక ముప
 సంగృహీతామలకలవలీవంగ కర్కంధూకదళిలికుచచూతపనసతాళ 20

ఫల మధ్యయనముఖరవటుజన మనవరతశ్రవణగృహీతవమటూరవా
 చాలశుకకుల మనేకశారికోద్ధుష్యమాణసుబ్రహ్మణ్య మరణ్యకుక్కుటో
 పభుజ్యమానవై శ్వదేవబలిపిండమానన్న వాషీకలహంసపోతభుజ్యమాన
 నీవారబలి మేణీజహ్వపల్లవోపలిహ్యమానముసబాలకమగ్ని కార్యార్థ
 దగ్ధసిమసిమాయమానకుశసమిత్తుసుమ ముపలభగ్న⁶ నారికేళరసస్నిగ్ధ 25
 శిలాతల మచిరక్షుణ్ణవల్గలరసపాటలభూతలం రక్తచంద్రనోపలిప్రాదిత్య
 మణ్డలనిహితకరవీరకుసుమ మితస్తతోవిక్షిప్తభస్మలేఖాలంకృతముని

1 కలాప. 2 ఉత్తుల్ల కేతకీరజః పుంజపింజరై. 3 ప్రవిశేద్భిః.

4 శిఖరాభిః. 5. నాలికేర. 6. కృతమునిజనభోజనధూమిపరిహారం,

- జనభోజనభూమిభాగం పరిచితశాఖామృగకరా¹కృష్ణయస్త్రినిమాహస్య
మానప్రవేశ్యమానజరదంధతావస మిభకలభికార్థోపభుక్తవత్తితైస్సర
స్వతీభుజలతావిగళితై శృంఖలవలయై రివ మృణాళశకలైః కల్పాపితమృ
షిజనార్థ మేణకై ర్విషాణశిఖిన్తోత్థన్యమానవివిధకందమూల మంబు
5 పూర్ణపుష్కరపుష్పై ర్వనకరిభి రాపూర్వమాణవిటపాలవాలక మృషి
కుమారకాకృష్ణమాణవనవరాహదంష్ట్రాంతరాశలగ్నశాలూక ముప
జాతపరిచయైః కలాపిభిః పక్షపుటావనసంధుక్త్యమాణమునిహోమహు
తాశన మారభ్యామృతచరుచారుగంధ మర్ధవక్తిపురోడాశపుణ్యపరిమ
ళామోడిత మవిచ్ఛిన్నా జ్యధారాహుతిహుత భుక్తుజ్జ్వలముఖరిత
10 ముపచర్యమాణాతిథివర్గం పూజ్యమానపితృదైవత మర్చ్యమానహరి
హరపితామహ ముద్దిశ్యమానశ్రాద్ధకల్పం వ్యాఖ్యాయమానయజ్ఞ
విద్య మాలోచ్యమానధర్మశాస్త్రం పత్యమానవివిధపుస్తకం విచా
ర్యమాణసకలశాస్త్రార్థ మారభ్యమాణవర్ణశాల ముపలిప్యమానాజర
ముపమృజ్యమానోటజాభ్యంతర మాబధ్యమానధాన్యం సాధ్యమాన
15 మంత్ర మభ్యస్యమానయోగ ముపహ్రీయమాణవనదేవతాబలిం నిర్వ
ర్త్యమానముంజ మేఖలంప్రత్యుశ్యమానవలకల ముపసంగృహ్యమాణ
సమిధం సంస్కీర్యమాణకృష్ణాజినం గృహ్యమాణగజేధుకం శోష్య
మాణపుష్కరబీజం గ్రంథ్యమానాక్షమాలంగృహ్యమాణ త్రిపుండ్రకం
న్యస్యమానత్రిదండకం ఆపూర్వమాణకమండలు అదృష్టపూర్వంకలి
20 కాల స్యాపరిచిత మన్మతస్య అశ్రుతపూర్వమనంగస్య అబ్జయోని మివ
త్రిభువనమందితం అసురారి మివ ప్రకటితవరాహనరసింహరూపం సాం
ఖ్య మివ కపిలాధిష్ఠితం మధురోపవనమివ బలావలీధదర్పితధేనుకం
ఉదయన మి వానందితవత్సకులం కింపురుషాధిరాజ్య మివ మునిజన
గృహీతజలకలశాభిషిచ్యమానద్రుమ నిదాఘనమధ్వాన్మోక్ష మివ ప్ర
25 త్యాసన్నజలప్రపాతం జలధరసమయ మివ వస్త్రగహనమధ్యసుఖప్రస
ప్తహరిం అనిలసుత మివ శిలాశకలప్రహరసంచూర్ణితాక్షాస్థిసంచయం
ఖాండవనిశోద్యతాఘ్న మివ ప్రారభ్యాగ్నికార్యం సురభివిలేపనధర
మపి సతతావిచ్ఛతహవ్యధూమగంధం మాతంగకులాధ్యాసిత మపి

1 కృష్టినిమాహస్య. 2 భుగంకార. 3 వాచ్యమాన. 4 సంస్కీర్య
యమాణపరివ్రాజకమాపూర్య.

పవిత్రం ఉల్లసితధూమకేతుశతమపి ప్రశాన్తోపగ్రవం పరిపూర్ణ ద్విజ
పతిమణ్డలసనాథ మపి సదా సన్నిహితతరుగహనాన్ధకారం అతిరమ
ణీయ మపర మివ బ్రహ్మలోక మాశ్రమ మవశ్యమ్.

౩౫ యత్ర చ మలినతా హవిర్దూమేషు న చరితేషు, ముఖరాగశ్శు
కేషు న కోపేషు, తీక్షణతా కుశాగ్రేషు న స్వభావేషు, చంచలతా కద 5
లీదశేషు న మనస్సు, చక్షూరాగః కోకిలేషు న పరకళతేషు, కణ్ఠగ్రహః
కమండలుషు న సురతేషు, మేఖలాబుధో వ్రతేషు క్షేర్వాకలహేషు,
స్తనస్పర్శో హోమధేచుషు న వనితాషు, కక్షపాతః కృకవాకుషు నవి
ద్యావివాదేషు ¹భ్రాంతి రనల, ప్రదక్షిణేషు న శాస్త్రీషు, వసుసజ్జీర
నం దివ్య కథాసు న ధనతృష్ణాసు, గణనా రుద్రాక్షవలయేషు న శరీ 10
రేషు, మునిబాలనాశః క్రతుదీక్షయా న మృత్యునా, ²రామానురాగో
రామాయణే న యావనేన, ముఖభంగవికారో జరయా న ధనాభి
మానేన, యత్ర చ మహాభారతే శకునివధః, పురాణే వాయుప్రలపితం,
వయఃపరిణామే ద్విజపతనం, ఉపవనచందనేషు జాడ్యమ్, అగ్నినాం
భూతిమలినత్వం, ³వణకానాం గీతవ్యసనం, శిఖండినాం నృత్యపక్షపాతః. 15
భుజంగమానాం భోగః, కపీనాం శ్రీఫలాభిలాషః, కుూలానా మధో
గతిః.

౩౬ తస్య చైవంవిధస్య మధ్యభాగ మలంకుర్వాణస్య అలక్తకాలో
హితలోలపల్లవస్యమునిజనావలంబితకృష్ణాజనజలకరసనాథ శాఖస్యతా
పసకన్యకాభి ర్మూలభాగదత్తపీతపిష్టతకానేకపంచాంగుశస్య హరిణ 20
శిశుభిః పరిచీయమానాలవాలసలిలస్య మునికుమారకాబద్ధకుశచీరదా
మ్నః హరితశోమయోహలిప్రవివిత్రభూతలస్య తక్షణరచితకుసుమోప
హారరమణీయస్య నాతిమహతః పరిమండలతయా విస్తీర్ణావకాశస్య
రక్తాశోకతరో రథచ్ఛాయాయా ముపవిప్లవమ్ అత్యుగ్రతపోభి ర్భువన
మివ సాగరైః కనకగిరి మివ కులచలైః క్రతుమివ వైతానవహ్నిభిః 25
కల్పాంతదివస మివ రవిభిః కాల మివ కలైస్సమంతాన్తహ్నిభిః పరి

1 ప్రదక్షిణాసు న శాస్త్రాగ్రేషు. 2 రామా...ణే నయావనే.
3 మత్స్యం. 4 గీతశ్రవణవ్యసనం. 5 లేపన...తలస్య.

వృతస్ ఉగ్రశాపభియేన కంపితదేహయా ప్రణయిన్యేవ విహితకేశగ్ర
హయా క్రుద్ధయేవ కృతబ్రూభంగయామత్రయే వాకులితగఘనయా
ప్రసాధితయేవ ప్రకటితాలకయా గృహీతవ్రతయేవభస్మ ¹ధవళయా
జరయా ధవళీకృతవిగ్రహం ఆయామి²భిః పలితపాండురాభిః తపోభి

- 5 ర్యజిత్య మునిజన మఖిలం ధర్మపతాకాభి రివో³పార్జితాభిః అమరలోక
మారోఢుం పుణ్యై రజ్జుభి రివోపసంగృహీరాభిః అతిదూరప్రవృద్ధస్య
తపస్తరోః కుసుమమంజరీభి రివోద్గతాభిః జటాభిరుప శోభమానం ఉప
రచితభస్మత్ప్రొద్ధకేణ తిర్యక్ ప్రవృత్తగంగాస్తోత్రస్త్రయేణ హిమగిరి
శిలాతలేనేవ లలాటపక్ష్యనోపేతమ్ అధోముఖచంద్రశేకలాకారాభ్యా
- 10 మవంబితవలిశిథిలాభ్యాం భూలతాభ్యా మవప్తభ్యమానదృష్టిమేవన
వరతమంత్రాక్షరాభ్యాసవివృతాధరపుటతయా నిష్పతద్భిరతిశుచిభిః
సత్త్వప్రోహై రివ సామభి రివ స్వచ్ఛేంద్రియప్రవృత్తిభి రివ విద్యా
గుణై రివ ధర్మప్రవాహై రివ కరుణారసప్రవాహై రివ దశనమయూఖై
ర్ధవళితపురోభాగం ఉద్వమదమలగంగాప్రవాహ మివ జహ్నుం అవిరళ
- 15 సోమరసోద్ధారసుగంధినిశ్వాసావకృష్టే ర్హృదిమద్భి శ్శాపాక్షరై రివ
సదాముఖభాగసన్నిహితైః పరిస్ఫురద్భి రభిభిరవిరహితంబతికృతతయా
నిమ్నతరగండగర్తం సమున్నతహనుఘోణం ఆకరాళతారకం అవశీ
ర్యమానవిరళనయనపక్ష్యమాలం ఉద్గతద్విర్హురోమగద్గ్రవణవివరం ఆనా
భిలంబితకూర్చకలాప మానన మాధధానం అతిచపలానా మింద్రియా
- 20 శ్వానా మంతస్సంయమనరజ్జుభి రివాతతాభిః కంఠనాడిభి ర్నిరంతరా
వనద్ధకంధరం ఉన్నతవిరళాస్థిపంజరం అంసావలంబితవళయజ్జోపవీతం
అనిలవశజనితతనుతరంగభంగ ముత్తమమాననవమృణాళమివ మందా
కీసీప్రహహ మకలుష మంగముద్వహంతం అమలస్ఫటికశకలఘటితాక్ష
వలయ ముజ్జ్వలస్థూలముక్తాఫల గ్రథితం సరస్వతీహారి మివ చలదంగుళీ
- 25 వివరగత మావర్తయంతం అనవరతభృమితతారకాచక్ర మపర మివ
ధ్రువమ్ ఉల్లసతా సీరాజాలకేన జరతరల్పతరు మివ పరిణతలతాసంఘ
యేన నిరంతరం నిచితం అమలేన హంద్రాంశుభి రివామృతఫేనై రివ గుణ
సనానతంతుభి రివ నిర్మితేన మానసరోజలతౌళనశుచినా దుశూలవ

1 ధవళయాధవళీకృత.

2 ఉచ్చితాభిః.

3 పుణ్యతరోః.

ల-లేన ద్వితీయేనేవ జరాజాలకేన సంఘాదితం ఆసన్నవర్తినా మందా
కినీసలిలపూర్ణేన త్రిదండోపవిష్టేన స్ఫూటికకమండలునావికచ¹ పుండరీక
రాశిమివ రాజహంసేనోపశోభమానం ²అవనేంద్ర్యేణసాగరాణాం

గాంభీర్యేణతేజసాసవితుః ప్రశమేన తుషారరత్నేః నిర్మలతయా³ మృగ
తలస్య సంవిభాగ మివ కుర్వాణం వై సతేయమివస్వప్రభావోపాత్తసకల ⁵
ద్విజాధిపత్యం కమలాసనవివాశ్రమగురుం జరచ్ఛందనతరు మివ భుజగ
నిర్మోకధవళజటాకులం ప్రశస్తవారణ మివ ప్రలంబకర్ణ⁴ తాళం బృహ
స్పతి మివ ఆజన్త సంవర్ధితకచ్ఛం దివస మి వోద్యదరగ్బింబభాస్వరము
ఖం శరతాల మివ క్షీణవర్షం శతను మివ ప్రియ⁵ దేవవ్రతం అంబి
కాకర తల మివ రుద్రాక్షవలయగ్రహణనిపుణం శిశిరసమయసూర్య ¹⁰
మివ కృతోత్తరాసంగం ఔర్వానా మివ సతతపయోభక్ష్యం శూన్య
నగరమివ దీనానాథవివస్నేశరణం పశుపతి మివ భస్మపాండురోమా
శ్లిష్ట శరీరం భగవంతం జాబాలి మపశ్యమ్.

౩౭ అవలోక్య చాహ మచింతయమ్-“అహో ప్రభావస్తవసాం”
ఇయమగ్నైశాంతాపి మూర్తిరుత్తప్తకనకావదాతాపరిస్ఫురంతే సాదా ¹⁵
మినీవచక్షుషః ప్రతిహంతి తేజాంసి. సతతముదాసీనాపి మహాప్రభావత
యాభయమి వోపజనయతి ప్రథమోపగతస్య, శుష్కనలకాశకుసుమ
నివతీతానలచటులవృత్తి నిత్యమసహిష్ణుతవస్వినాం ప్రతనుతపసామపి
తేజః ప్రకృత్యా దుస్సహం భవతి-కిముత సకలభువనవందితచరణానా
మనవరతోతపస్సలిలక్షౌళితమలానాం కరకమలతలామలకఫలవదఖిలం ²⁰
జగదాలోకయతాం దివ్యేన చక్షుషా భగవతా మేవం విధానాం ³అఘ
క్షయకారిణామ్, పుణ్యానిభవంతి నామగ్రహణాన్యపిమహామునీనామ్,
కింపున ర్దర్శనాని, ధన్య మిద మాశ్రమపద మయ మధిపతి ⁶ర్యస్యల
ధవా భువనతలమేవ ధన్య మఖిల మనేనాధిష్ఠిత మవనితలకమల
యోనినా, పుణ్యభాజః ఖల్వమీ మునయః, యదహర్నిశ మేన మవర ²⁵
మివనశినాసన మపగతాన్యవ్యాపారా ముఖకమలావలోకననిశ్చలదృష్ట

1 కమలరాశి. 2 సైర్యేణాచలానాంసాగ. 3 బాలం. 4 సత్య

వ్రతం. 5 తపఃక్షపితమలానాం. 6 అఘక్షయకారిణాని. 7 ర్యత.

- యః పుణ్యాకథాః శృణ్వంతః పశ్యంతః, సరస్వత్యపి ధన్యా ¹యద
స్త్రికా సతతమతిప్రసన్నే కరుణారసనివృత్తిం ది స్వగాధగాంభీర్యేచచిరద్వి
జకుల² పరిచరేముఖకమలసంపర్క-సుఖమనుభవంతీనివసతిరాజహంసీవ
మానసే. చతుర్ముఖముఖకమలవాసినీ శృత్య³ ర్వేదైః సుచిరా దిద
5 మపర ముచిత మాసాదితం స్థానం, ఏవ మాసాద్య శరత్కాల మివ
కలికాలజలధరసమయకలుషితాః ప్రసాద⁴ పగతాః పున రపి జగతి
సతత ఇవ సర్వవిద్యాః, నియత మిహ సర్వాత్మనాకృతాఃస్థితినా భగ
వతా పరిభూతకలికాలవిలసిత్వే⁵ ధర్మైః విస్తర్యతే⁶ ధికతా కృతయు
గస్య, ధరణీతల మనే నాధిష్ఠిత మాలోక్య స వహతి నూన మిదానీం
10 సప్తమండలనివాసాభిమాన ముబరతలం, అహిమా మహాసత్త్వేయం
జరా, యాఽస్య ప్రళయరవి⁷ కరినికరదుర్నిరీక్ష్యే రజనికరికిరణపాండురే
జటాభారే ఘనపుంజధవళా గంగేవ పశుపతేః క్షీరాహుతి నివ శిఖా
కలాపే విభావసో ద్విష్వతంతీ న భీతా, బహుళాజ్యధూమకలమలవినీ
కృతాశ్రమపదస్య అస్య భగవతః ప్రభావా ద్భీతభీత మివ రవికిరణ
15 జాలక మపి దూరతఃపరిహరతి తపోవసం, ఏతే చక్షవనాలోల⁸ పుంజత
శిఖాకలాపాః రచితాంజలయ ఇవాత్రమంత్రపూతానిహవీషిప్రతిగృ
హ్లాం త్యేత త్ప్రీత్యా⁹ లక్ష్మణయః, తరళితగకూలవల్కల¹⁰ లో¹¹ యం
చాశ్రమలతాకుసుమసురభిపరేమళో మందమందసంచారీ సశంక ఇ వా
స్య సహిష ముపసర్పతి గంధవాహా, ప్రాయో మహాభూతానా మపి
20 దురభి¹² భవనీయాని భవంతి మహత్సనాం తేజఃసి. ¹యతః సర్వతేజస్వి
నామయం చాగ్రణీః, ద్విసూర్య మి వాభాతీ జగదనేనాధిష్ఠితం మహా
త్మనా నిమగ్ంచేవ క్షీతి రేతి దవప్టుంభాత్. ఏషప్రనాహః కరుణా
రసస్య సంతరణసేతుః సౌసారసింధోః ఆధారఃక్షమాంభసాం పరశుస్త్ర
ష్ణాలతాగహసస్యసాగర, స్సంతోషామృతస్య, ఉపదేష్టా సిద్ధిమార్గస్య
25 అస్తగిరి రసద్వివాస్య, మూలముపశమతరోః, నాభిఃప్రజ్ఞాచక్రస్య, ³ప్రాసా
దో ధర్మధ్వజస్య, తీర్థం సర్వవిద్యావతారాణాం, బడబాసలో లోభార్ణ
వస్య, నికబోపల శ్చాత్రురత్నానాం, దావాసలో రాగపల్లవస్య, మహా

1 యాస్యతు. 2 పరివారా. 3 సన్తర్యతే. 4 రశ్మినికర. 5 పుంజీ
కృత. 6 భవాని. 7 సర్వతేజ. 8 స్థితివంశో.

మంత్రః క్రోధభుజంగమస్య, దివసకరో మోహాంధకారస్య, అగ్గశే
 బంధో సరకద్వారాణాం, కులభవన మాచారాణాం, ఆయతనం మం
 గళానాం, అభూమి ర్మదవికారాణాం, దర్శక స్సత్పథానాం, ఉత్పత్తిః
 సాధుతాయాః, నేమి రుత్సాహచక్రస్య, ఆశ్రయస్సత్త్వస్య, ప్రతిపక్షగ
 కలికాలస్య, కోశ స్తపసః, సఖా సత్యస్య డేత్ర మౌర్జవస్య, ప్రభవః 5
 పుణ్యసంచయస్య, అదృష్టావికాశో మత్సరస్య, అరాతి ద్విపత్తేః, ఆస్థానం
 పరిభూతేః, అననుకూలోఽభిమానస్య, అసమ్మతో దైన్యస్య, అనాయ
 త్తో రోషస్య అసవకాశో విషయాణాం, అనభిముఖ స్సుఖానాం, అస్య
 భగవతః ప్రభావా దేవోపశాంతవైర మవగతమత్సరం ఏత దపి తపోవ
 నం, అహోప్రభావోమహత్త్వాం, అత్ర హి శాశ్వతిక మప్య హేయ 10
 విరోధ ముచశాంతాంతరాత్మో సస్తిర్యంచోఽపి తపోవనవసతిసుఖ
 మనుభవన్తి, తథాహి—ఏషవికచోత్పలవనరచనానుకారిణ ముత్పత
 చ్చాద్విరుచంద్రకశతం హరిణలోచనద్యుతిశబల మభిసవశాద్వల మి వాధి
 వసతి శిఖనః కలాప మాతపాహతో నిశ్శృంకమహిః, అయ ముత్సృజ్య
 మాతరమనుజాతకేసరైః కేసరిశిశుభి స్సహౌహజాతపరిచయః ప్రక్ష 15
 రత్ క్షీరధార మాపివతి కురంగశాబకస్సింహీస్తనం, ఏష మృణాళ
 కలాపాశంకిభిశ్చికిరధవశం సటాభార మామీళితలోచనో బహు
 మన్యతే ద్విరదకలభై రాకృష్యమాణం మృగవతిః, ఇదమిహాకపికులమప
 గతచాపల ముపనయతి ముఖికుమారకేభ్యః స్నాతేభ్యఃఫలాని, ఏతే
 చ న నివారయంతి మదాంధా అపిగండస్థలీభ్యాంజిమదజలపాననిశ్చ 20
 లాని మధుకరకులానిజాతదయాః కర్ణతాల్లైః కరిణిః, కిం బహునా
 తాపసాగ్ని హోత్రధూమలేఖాభిః సముత్సర్పంతీభి రహర్షి శముపపా
 దితకృష్ణాజినోత్తరాసంగశోభాః ఫలమూలభృతోవల్గలి నోనిశ్చేతనా
 స్తరవోఽపి పనియమా ¹ ఇవాస్య భగవత స్సమీపవర్తినోఽత్ర
 లక్ష్మ్యంతే, కిం పున స్సచేతనాః ప్రాణినః.)

25

ఇత్యేవం చింతయంత మేవ మాం తస్యైవ రక్తాశోకతరో శ్చా
 యాయా మేకదేశే స్థావయత్వా హరితః పాదా పువగృహ్య కృతాభి
 వాదనః పితౄ రసతిసమీపవర్తిని కుశాసనే సముపావిశత్. ఆలోక్యతు

1 ఇవ లక్ష్మ్యంతేఽస్యభగవతః కింపునః.

- మాంతే మునయః సర్వవ 'కుతోఽయ 1 మాసాదిత' ఇతి తమాసీ
 నమపృచ్ఛక అసా తు తాన బ్రవీత్. 'అయం మయా స్నాతు
 మితోగతేన కమలినీతీరతరునీడనిపతిత శ్మకశిశు రాతపజనితక్లాంతి
 రుత్తప్తపాంసుపటలమధ్యగతో దూరని2 పతితవిహ్వలతను రల్పావశే
 5 సాయు రాసాదితః తపస్విదురారోహతయా చ తస్య వనస్పతే ర్నశక్య
 తేస్వనీడ మారోపయితు మితి జాతదయేనాసీతః, తద్భావ దయమ
 ప్రరూఢపక్షతిరక్షమోఽంతక్షముత్పలితుం తావదత్రైవ కస్మిం
 శ్చి దాశ్రమతరుకోటరే మునికుమారకై రస్తాభి శ్చోపసీ తేననీవారకణ
 నిక రేణ వివిధఫలరసేన చ సంవర్ధ్యమానోధారయతుజీవితం, అనాథప్ర
 10 పాలనం హి ధర్మోఽస్మద్విధానాం, ఉద్భిన్నపక్షతి స్తు గగనతలసంచ
 రణసమర్థో యాస్యతి యత్రాస్తై రోచిష్యతే, ఇహైవ వాసముప
 జాతపరిచయః స్థాస్యతి.' ఇత్యేవ మాదికమస్తత్సంబద్ధాలాపమాకర్ణ్య
 కించి దుపజాతకుతూహలో భగవాన్ జాబాలిరీషదావలితకంధరః.
 పుణ్యజలైః ప్రక్షాళయన్నివ మామతిప్రశాంతయా 3 దృష్ట్వా సుచిర
 15 మభిజాతప్రత్యభిజ్ఞ ఇవపునః పున ర్విలోక్య (స్వస్యైవావినయస్య ఫల
 మనే నానుభూయత్) ఇత్యవోచత్. స హి భగవాన్కాలత్రయదర్శి
 తపఃప్రభావా ద్దివ్యేన చతుషా సర్వమేవకరతలగత మివ జగదవలో
 కయతి. వేత్తి జన్మాంతరాణ్యవ్యతీతాని. కథయత్యాగామిన మ ప్య
 ర్థం ఈక్షణగోచరగతానాం చ ప్రాణిసామాయుషః ప్రమాణ మా
 20 వేదయతి. తతః సర్వైవ తాపపరిషత్ శ్రుత్వా సా విదితతత్ప్ర
 భావాత్ కీదృశోఽనేనావినయః కృతః కిమర్థంవాశృతః క్వవా కృతా
 జన్మాంతరే వా కోఽయ మాసీ" దితి కుతూహలిన్యభవత్. 'అనకృ
 దుపయాచితవతీ చ తం భగవంతం. సాత్రవేదయప్రసీదభగవన్ కిదృశ
 స్యావినయస్య ఫలమనేనానుభూయతే కశ్చాయమాసీ జన్మాంతరే
 25 విహగజాతో వాకథమన్యసంభవః కి మభిధానోవాయం అపనయతు
 నః కుతూహలం ఆశ్చర్యాణాం హి సర్వేషాం భగవాన్ప్రభవః".

1 మాసాదితశ్మకశిశురితి. 2 పతన. 3 దృష్ట్వాదృష్ట్వా.

4 యతః. 5 ఉపనాథితవతీ; అనకృదుపేత్యాధితవతీ; దుపేత్యాధిత.

ఇత్యేవ ముపయాచిత స్తసోధనపరిషదా తయా స మహాముని
రవదత్. 'అతిమహాదిద మాశ్చర్య మాఖ్యాతవ్యః. అల్పశేషమహః,
ప్రత్యాసీదతి చ నః స్నానసమయః, భవతా మవ్యతిక్రామతి దేవా
ర్చనవిధివేళా, త దుత్తిష్ఠంతు భవంతః సర్వ ఏవ తావ దాచరంతు య
థోచితం దివసవ్యాపారం, అపరాహ్ణాసమయే భవతాం పునః కృతఫల 5
మూలాశనానాం విస్తభ్యాపవిష్టానా మాదిత్య ప్రభృతి సర్వ మావేద
యిష్యా¹మః, యో²యం, య చ్చ కృత మనేనాపరస్త్రి³ జన్మని, ఇ
హలోకే⁴ చ యథా⁵స్య సంభూతిః, అయం చ తావదపగతక్లమః క్రి
యతా మాహారేణ, నియత మయ మప్యాత్మనో జన్తాంతరవృత్తం స్వ
ప్సోపలబ్ధ మివ మయి కథ యతి సర్వ మశేషతః స్తరిష్యతి.' ఇత్యభిదధ 10
దేవోత్థాయ సహ తై ర్దునిభిః స్నానాదికం దివసవ్యాపార మకరోత్.

౨. అనేన చ సమయేన పరిణతో దివసః స్నానోత్థితేరమునిజనేనా
ర్ఘ్యే విధి ముపపాదయతా³యః క్షీతితలే⁴దత్తః తమంబరతలగతః
సాక్షా దివ రక్తచంద్రనాంగరాగం రవి రుద్రదవహత్. ఉద్ధ్వముఖై రర-
బింబనిహితదృష్టిభి రుష్మవైస్తసోధనై రివ పరిపీయమానతేజః ప్రసరో 15
విరళాతపో దివసస్తనిమాన మభజత్. ఉద్యత్సప్తరిసార్థస్పర్శపరిజ
హీర్షయేవ సంహృతపాదః పారావతచరణపాటలరాగో రవిరం
బరతలా దలంబత. ఆలోహితాంశుజాలం జలశ యనమధ్యగతస్యమధు
భిదో విగళన్తధుధార మివ నాభినళినం ప్రతిమాగత మపరార్ణవే సూ
ర్యమండల మాలక్యత విహాయ ధరాతల మున్ముచ్ఛ్య కమలిసేవనాని 20
శకునయ ఇవ దివసావసానే తపోవనతరుశిఖరేషుపర్వతాగ్రేషు చ రవి
కిరణాః స్థితి మకుర్వత ఆలగ్నరక్తాతపచ్ఛేదామునిభి రాలంబితలోహిత
వలలాలా ఇ వాశ్రమతరవః క్షణ మశోభంత. అస్త ముపగతే భగవతి
సహ స్రదీధితా వపరార్ణవతటా దుల్లసంతీ విద్రుమలతేవాపాటలా
సంధ్యా సమవృశ్యత. యస్యా మాబధ్యమానధ్యానం ఏకదేశదుహ్య 25
మానహోమధేనుదుగ్ధధారాద్వనిమనోహరం అగ్నిహోత్రవేదవిప్ర
కీర్యమాణహరితుశం ఋషికుమారికాభి రిత స్తతో విక్షిప్యమాణ

1 మి. 2 తరోదంతం. 3 యత్. 4 దత్తంతదం. 5 ధ్వనితధన్యత
రాతిమనోహరం.

1 దిగ్దేవతార్చనబలిశోభిత మాశ్రమచరచుభవత్. 1 క్వాపివిహృత్స్యదివసా
వసానే లోహితతారకాతపోవనధేనుదేవ కపిలావరివస్తూనాసంధ్యా
ముద్వైస్తపాధనే రద్భ్యశ్చత్త. అచిరగ్రాపితే న సనితరి శోకవిధురా
కమలముకుళకమండలుధానిణీ హాసనితవకూలపదధానా మృగాశధ

5 వశ్యజ్ఞోపవీతినీ మధుకరమండలాక్షమాలావలయ ముద్వహంతీ కమ
లినీ రవిసమాగమవ్రతమి వాచరత్ అపరసాగరాంభసి పతితే దివస
కరే చతనవేగోద్ధిత మంభశ్శీకరనికర మివ తారాగణ మంబర మధార
యత్ అచిరాచ్చ సిద్ధకన్యకాదిక్షీ ప్రసంధ్యార్చనకుసుమశబల మివ స
తారం వియదరాజత. క్షణేన చోన్ముఖేన మునిజనేనోర్ధ్వవిక్షిప్తాప

10 జామాంజలిసలిలై ప్రక్షాళ్యమాన ఇవాగళదళుః సంధ్యారాగః.

40 క్షయ ముపగతాయాం చ సంధ్యాయాం తద్వినాశదుఃఖితా
లంజనసీలం కృష్ణాజిన మివ విభావరీ తిమిరోద్గమ మభినవ మవహత్.

అపహయ మునిజనహృదయాని సర్వ మన్య దధకారతాం తిమిరి మన
యత్ క్రమేణ చ రవి రస్తముపాగత ఇత్యుదంత ముపలభ్య

15 సముపజాతైర్రాగ్యో జ్యోతాన్మ ధౌతమకూలవల్ల-లదవళాంబర స్స
తారాంతఃపురః పర్యంతస్థితనుతిమిరతమాలవనలేఖం సప్తమండలా
ధ్యుషితం అరుంధతీసంచరణపవిత్రం ఉపాహితాపాథం ఆలక్ష్మ్యమాణ
మూలం ఏకాంతస్థితచారు తారకమృగం అసురలోకాశ్రమ మివ గగన
మమృతదీధితి రధ్యతివత్ చంద్రాభరణధృతస్తారకాకపాలశకలాలంకృ

20 తాదంబరతలాత్ త్ర్యంబకోత్తమాక్లాదివగం 1 సాగరమాపూరయం
తీ హంసధవళా ధరణ్యా మవతత్ జ్యోతాన్మ 1 హిమకరసరసి విశచపుం
డరీకసితే చంద్రికాజలపానలోభా దవత్తిరో నిశ్చలమూర్తి రమృతపంక
లగ్న ఇ వాలక్ష్మిత. హరిణః తిమిరజలధరసమయాపగమానంతర మభి
నవసితసంధువారకుసుమపాండురై రర్ణవాగై రగ్రహ్య నహంసై రివ
25 కుముదసరాంసి చంద్రపాదైః విగళితసకలోదయరాగం రజనికరబింబం
అంబరాపగావగాహధౌతసిందూర మైరావతకుంభస్థల మివ తత్తణుమ
లక్ష్మితశనై శ్చనై శ్చ దూరోదితే భగవతి హిమతతిస్రతిసుధాధూళి

1 దిగ్దేవతావలిసిక్థమాశ్రమ. 2 సాగరా. 3 రగావ్యాం.

పటలేనేవధవళీకృతేచంద్రాతపేనజగతిలవశ్యాయజలన్దు ¹ పతనశీతేషు
 మందగతిషు విఘటమానకుముదవనకమాయపరిమళేషుసముపాధనిద్రా
 భరాలసతారకైరన్యోన్యగ్రథితపక్షపుటై రారబ్ధరోమంథమంధరముఖైః
 సుఖ్యానైరాశ్రమమృగైరభినందితాగమనేషు ప్రవహత్సు నిశాముఖ
 సమీరేషు అర్ధయామమాత్రావఖండితాయాం విభావర్యాం హారితః 5
 కృతాహారం మా మాదాయ సరైర్విస్తైః సహ మునిభి రుపసృత్య చం
 ద్రాతపోత్థాసిని తపోవనైకచేతే వేత్త్రాసనే సుఖోపవిష్ట మనతిదూర
 వర్తినా జాలపాదనామ్నా శిష్యేణ దర్శపవిత్రపాణినా ధవిత్రహస్తేన
 మందమంద ముపవీజ్యమానం పితరముఃవాచ హేతాత సకలేయమా
 శ్చర్యశ్రవణకుతూహలాకులితహృదయా నముపస్థితా తాపసపరిషదాబ 10
 ధ్ధమండలా ప్రతీక్షతే, వ్యపసితశ్రమశ్చ కృతోఽయం పతత్రిపోతః,
 తదావేద్యతాం కిమనేన కృత మన్యస్త్విజన్తని కో వాఽయ
 మభూత్ భవిష్యతి చ' ఇత్యేవ ముక్తస్తు సుమహాముని రగ్రతః స్థితం
 మా మవలోక్య తాం శ్చ సర్వా నేకాగ్రా శ్రవణతప్తరా స్తుస్థీకా
 బుధ్వా శనై రబ్రవీత్ 'శ్రూయతాం యది కుతూహలమ్. 15

1 పతనమందగతిషు. 2 మహాచల్. 3 యదనేన.

- అస్తి సకలత్రిభువనలలామభూతా ప్రసవభూమిరివకృతయుగస్య
 ఆత్మనివాసోచితా భగవతా మహాకాలాభిధానేన భువనత్రయ
 సర్గస్థిసంహారకారణేన ప్రమథనాథేనా పరేవ పృథివీ సముత్పాదితా
 ద్వితీయపృథివీశబ్దా యా జలనిధినేవ రసాతలగంభీరేణ జలపరిఘావల
 5 యేన పరివృతా పశుపతినివాసస్త్రీత్యా గగనతలోల్లేఖశిఖరమాలేన
 కైలాసగిరిణేవ సుధాసితేన ప్రాకారమండలేన పరిగతా ప్రకట
 శంఖశుక్తిముక్తాప్రవాళమరకతమణిరాశిభిశ్చా మిశరచూర్ణవాలుకా
 నికరనిచితై రాయామిభి రగస్త్యపరిపీతసలితైః సాగరై రివ మహావిహణి
 పతై రుపశోభితా సురాసురసిద్ధగంధర్వవిద్యాధరోగఢాస్థితాభిశ్చి
 10 త్రకాలాభిరసవరతోత్ప ¹వావలోకనకుతూహలాదంబరతలాదవనితలం
 అవతీర్ణాభిర్దివ్యవిమానపంక్తిభిరి వాలజ్మతామధనోద్ధతమగ్ధసింధుఫేన
 ధవళేమందరద్యుతిభిః కనకమయామలకలశశిఖరైః అనిలఙ్గోలాయిత
 సితద్వజై రుపరిపతదభ్రగంగై రివ తుషారగిరశిఖరై రమరమంద్విరై
 ర్విరాజితశృంగాటకా సుధావేదికోపశోభితోదపానై రసవరతచలితజల
 15 ఘటియంత్రసిన్ధుమానహారితోపవనాన్ధకారైః కేతకీధూళిధూసరై రుప
 శల్యకై రుపశోభితామధుమదముదితముఖరమధుకరపటాలానధకారిన్ధు
 టాస్ఫురదుఃఖవనలతాకుసుమపరిమళసురభిసమీరణా రణితసాభాగ్య
 ఘంటైరాలోహితాంశుకపతాకై రాబద్ధరక్తచామరై ర్విద్రుమమయైరివ
 ప్రతిభవనముచ్చితై ర్మకరాంకై ర్మదనయప్తికేతుభిః ప్రకాశితమకర
 20 ధ్వజపూజా సతతప్రవృత్తాధ్యయనధ్వజధౌతకల్పా స్తిమితమురజరవ
 గంభీరగర్జితేషు సలిలశీకరాసారఃరచితదుర్దినేషు పర్యస్తదినకరకిరణ
 స్తబకరచితసురచాపచారుషు ధారాగృహేషు మత్తమయూరమండలై
 రామండలీకృతశిఖండై స్త్రాడవవ్యసనిభి రాబధ్యమానకేకారవకోలా
 హలావికచకువలయకాంతై రుత్ఫుల్లకుముదధవళోదరై రనిమిషదర్శన
 25 రమణీయైః అఖండలోచనై రివ సహస్రసంఖ్యై రుద్భాసితా సరోభిః
 అవిరళకదళీవనకలితాభి రమృతఫేనపుంజపాండురాభి ర్దిశిఃపిశితత్రకల
 హంసమృణాలశంకాభిః దంతివలభికాభి సాన్ధపండ్లీభి ర్ధవళీకృతా

1 వప్రమదావలోకన. 2 స్తబకరచిత. 3 దిశిదంతవలభికాభిర్ధ
 వళీకృతా.

యావన్మదమత్తమాశీవీకుచకలశ¹క్షుభితసలిలయా²భగవతో మహా
 కాలస్య శిరసి సురసరిత మాలోక్య సముపజాతేర్వ్యయేవ సతతా
 బద్ధతరంగబ్రుకుటి³తీఖయా ఖ మివ త్కాయన్త్యా శీప్రయా పరిక్షి
 ప్తా నిఖలభువనతలఖ్యాతయశసా హరజటాచంద్రేణేవ కోటిసారేణ
 మైనాకేనేవావిధితపక్షపాతేన మందాకిసిప్రవాహేణేవ ప్రకటిత⁵
 కనకపద్మరాశినా స్మృతిశాస్త్రేణేవ సభావసథకూపప్రపారామ
 సురసదనసేతుయంత్రప్రవర్తకేన మందరేణే వోద్ధృతసమస్తసాగర
 రత్నసారేణ సంగృహీతగారుడేనాపి భుజంగసంగభీరుణా² సక
 లోపజవినాఽపి ప్రణయిజనోపజీవ్యమానవిభవేన వీరేణాపి వినయ
 వతా ప్రియంవదేనాపి సత్యవాదినా అభిరూపేణాపి స్వదారసం¹⁰
 తుష్టేన అతిథిజనాభ్యాగమార్థినాఽపి పరప్రార్థనాసభిజ్ఞేన కామార్థ
 పరేణాపి ధర్మప్రధానేన మహాసత్త్వేనాపి పరలోకభీరుణా సకలవిజ్ఞాన
 విశేషవిదా విద్యావీరదాతేన శీలే నాదీనేన దక్షేణ స్థితపూర్వాభి
 భాషిణా పరిహసవేశలేనోజ్జ్వలవేషేణ శిక్షితాశేషదేశభాషేణ
 వక్రోక్తినిపుణేన ఆఖ్యాయికాఖ్యానపరిచయచతురేణ సర్వలిపిజ్ఞేన మహా¹⁵
 భారతపురాణరామాయణానురాగిణా బృహత్సభాకుశలేన ద్యూతాది
 కలాకలాపపారగేణ శ్రుతరాగిణా సుభాషితవ్యసనినా ప్రశాంతేన
 సురభిమాసమారుతేనేవ సతతదక్షిణేన హిమగిరికాననేనేవాంతస్సర
 లేన లక్ష్మణే నేవ రామారాధననిపుణేన శత్రుఘ్నే నే వావిష్కృతభరత
 పరిచయేన దివిసేనేవ మిత్రానువర్తినా జాద్ధేనేవ⁴ సర్వదానాస్తివాద²⁰
 శూరేణ సాంఖ్యేనేవ ప్రధానపురుషగుణోపేతేన విలాసిజనేనాధి
 ప్తితా సత్తై లేవ ప్రాసాదైః సశాఖాసగరేవ మహాభవనైః సుకల్పవృ
 త్తేవ సత్పురుషైః దర్శితవిశ్వరూపేవ చిత్రభిత్తిభిః అమరాధిపమూర్తి
 రివ మఖశతానలధూమపూతా పశుపతిలాస్యకీడేవ సుధాధవళాట్ట
 హాసా వృద్ధేవ జాతరూపక్షయాగరుడమూర్తిరివాచ్యుతస్థిరమణీయా²⁵
 సంధ్యేవ పద్మరాగారుణా ప్రభాతవేళేవ ప్రబుద్ధసర్వలోకా శబరవసతి
 రివ అవలంబితచారుచామరనాగదంతధవళగృహ శేషతను రివ సదా

1 లులిత. 2 ఖలోప. 3 వదాన్యేన. 4 సర్వాస్తి వాదశూరేణ
 సాంఖ్యాగమేనేవ. ప్రధానపురుషోపేతేన జనధర్మేణేవ జీవానుకంపినా
 విలాసి. 5 రాగానురాగిణీ.

సన్నవసుధాధరా జలనిధిమథనవేళెఱ మహాఘోషపూరితదిగంతరా
ప్రస్తుతాభిషేక¹ వేలేవ సదా సన్నిహితకనకకలశసహస్రా గౌరీవ మహా
సింహాసనోచితమూర్తిః అడితిరివ దేవకులసహస్ర సేవ్యా మహావరాహ
లీలేవ దర్శితహిరణ్యాక్షపాతా² ఆ స్తీకతనురి వానందితభుజంగలోకా
నీ హరివంశక థేవానేకబాలక్రీడారమణీయా ప్రకటాంగనోపభోగా³
వ్యఖండితచరిత్రా రక్తవర్ణా²పి సుధాధవళా అవలంబితముక్తాకలాపా
²పి విహారభూషణా బహుప్రకృతి రపి స్థిరా విజితామరలోకద్యుతి
రవంతీ ఘోజ్జయినీ నామ సగరీ.

- యస్యా ముత్తుంగసాధోత్సంగసంగినీనా మంగనానా మతి
- 10 మధురేణ గీతరవేణాకృత్యమాణాధోముఖరథతురంగః పురఃపర్యస్త
రథవతాకాపటః కృతమహాకాలప్రణామ ఇవ ప్రతిదివస మాలత్యులే
గచ్ఛక్ భగవాన్ దివసకరః. యస్యాం చ సంధ్యారాగారుణా ఇవ
సింధూరమణికుట్టిమేషు¹ ప్రారబ్ధసీలకమలినీపరిమళనాళా ఇవ మరకతవేది
కాసు గగనతలప్రస్థతా ఇవవై డూర్యమణిభూమిషు తిమిరవటలవిఘట
- 15 నోద్యతాఇవకృష్ణాగురుధూమమండలేషు అభిభూతతారకాపజ్జ-యఇవ
ముక్తాఫలస్రాలమృషువికచకమలచుంబినఇవ నిలంబినీముఖేషు ప్రభాత
చంద్రికామధ్యపతితా ఇవ స్ఫటికమణిభిత్తిప్రభాసు గగనసింధుత
రంగసంగిన ఇవ సితవతాకాంశుకేషు పల్లవితా ఇవసూర్యకాంతోపలేషు
రాహుముఖకుమారప్రవిష్టా ఇవ ఇంద్రసీలవాతాయనవివరేషు విరా
- 20 జంతే రవిగభస్తయః యస్యాం చానుపజాతతిమిరత్వా దవిఘటిత
చక్రవాకమిథునా వ్యర్థీకృతసురతప్రదీపాః సంజాతమదనానలదిగ్ధా ఇవ
యాంతి కామినీనాం భూషణమణిప్రభాభి ర్బాలాతపపింజరా రజన్యః
యాం చ సన్నిహితవిషమలోచనా మనవరతమతిమధురో రతిప్రలాప
ఇతి ప్రతివాసరంప్రసర్పకముఖరీకరోతిమకరకేతు దాహపేతుభూతో
- 25 భవనకలహంసకులకోలాహలః యస్యాం చ నిశి నిశి పవనవశవిలోలై
ర్దుకూలపల్లవై రుల్లసద్భి ర్తాళవీముఖకమలకాంతీలజ్జితస్యేందోః
కలంక మి వాపనయంతో దూరప్రసారితోర్ధ్వధ్వజభుజాః ప్రాసాదా
లత్యంతే. యస్యాం చ సౌధశిఖరోత్సంగకాయినీనాం పశ్యక్

1 భూమి తివ. 2 క ద్రూరివలనంది. 3 ప్రారబ్ధకమలినీపరిమళ
నాళా ఇవ.

ముఖాని పురసుందరీణాం మదనచరవశ ఇవ పతితః ప్రతిమాచ్ఛలేన
 లుతతి బహుళచందనజలసేకశిశిరేషు మణికుట్టిమేషు మృగలాం
 ఛనః. యస్యాం చ నిశావసానే ప్రబుద్ధస్య తారతర మపి పతతః
 పంజరభాజః శుకశారికానమూహస్య అభిభూతవిగ్రహసారస స్వరా
 మృతేన విస్తారిణా విలాసిసిభూషణరవేణ చావిభావ్యమానా వ్యర్థి భ 5
 వంతి ప్రభాతమంగళగీతయః. యస్యాం చానిర్వృతి ర్మణిదీపానాం,
 తరళతాహారలతానాం, అస్థితిసంగీతమురజధ్వనీనాం, ద్వంద్వవియోగ
 శ్చక్రనామ్నాం, వర్ణపరీక్షాకవకానాం, అస్థిరత్వం ధ్వజానాం, అసంగ
 తత్వమరీణాం, మిత్రద్వేషః కుముదానాం, కోశగుప్తి రసీనాం. కిం
 బహునా యస్యాం చ సురాసురచూడామణిమరీచి చయచుంబితచరణ 10
 నఖమయూఖో నిశితత్రిశూలదారితాంధకమహాసురో గౌరీనూపుర
 కోటిఘృష్ట కేఖరచంద్రశకలః త్రిపురభస్మరజఃకృతాంగరాగో మకర
 ధ్వజధ్వంసవిధురయా రత్యా ప్రసాదయంత్యా ప్రసారితకరయుగళ
 విగళితవలయనికరాచ్చితచరణః ప్రళయానలశిఖాకలాపకపిలజటాభార
 భ్రాంతామరసింధురంధకారి ర్భగవా నుత్పలక్ష్యకైలాసవాసప్రీతిర్మహా 15
 కాలాభిధాన స్వయం ప్రతివసతి.

తస్యాం చైవంవిధాయాం నగర్యాం నృగనలనహుషయయాతి
 ధుంధుమారభరతభగీరథజనమేజయూర్జునప్రతిమో భుజబలోపార్జిత
 భూమండలః ఫలితశక్తిత్రయో మతిమా నుతాహసంపన్నో నీతిశా
 స్త్రాక్షిన్న బుద్ధి రధీతధర్మశాస్త్రః తృతీయ ఇవ తేజసా కాంత్యా చ 20
 సూర్యాచంద్రమసః అనేకసప్తతంతుపూతమూర్తిః ఉపశమితసకలజగ
 దుపప్లవో విహాయ కమలవనా న్యవిగణయ్యనారాయణపక్షస్థిలవసతి
 సుఖముత్ఫుల్లారవిందహస్తయాశూరసమాగమైకవ్యసనిన్యా నిర్వాప్యజ
 మాలింగితో లక్ష్మ్యమహామునిజనసంసేవితస్య మధుసూదనచరణ ఇవ
 సురసరిత్ప్రవాహస్య ప్రభవః సత్యస్య శిశిర స్వాపి రిపుజనసంతాపకా 25
 రిణః స్థిర స్వా వ్యవవరతం భ్రమతో నిర్మలస్వాపి మలినీకృతారాతి
 వనితాముఖకమలద్యుతే రతిభవళ స్వాపి సర్వజనరాగకారిణ స్ఫుధా
 సూతే రివ జలనిధి రుద్భవో యశసః పాతాళ ఇ వాశ్రితోనిజపక్షుతి

భీతైః క్షీణితృణైః కులైః గ్రహగణ ఇవ బుధానుగతో మకరధ్వజ
ఇవోత్పన్నవిగ్రహాః దశరథ ఇవ సుమిత్రోపేతః పశుపతి రివ మహాసే
నానుగతో భుజగరాజ ఇవ క్షమాభరణగురుః సర్వదాప్రవాహ ఇవ
మహావశ్య ప్రభవః అవతార ఇవ ధర్మ స్య ప్రతినిధి రివ పురుషోత్త
5 మస్య పరిపూతప్రజాపీఠో రాజా తారాపీఠో నామాభవత్.

- యస్తమహావ్రసరమలినవపుషా¹ పాపబహు శేన కలికాలేన చా
లిత మామూలతో ధర్మం దశాననేవ కైలాసం పశుపతి రి వావ
ప్రభృత పునరపి స్థిరీచకార. యంచ రతిప్రలాపాపజనితదయాద్వైహృద
యహరన్నిర్మిత మహర మివ మకరకేతు మమం స్తలోకః యంచ జల
10 నిధితరంగధౌతమేఖలాత్ పత్రాంతరవిచారితారాగణద్విగుణితట
తరుకుసుమ ప్రకరాత్ ఉద్యదించుబింబవిగళదమృతబిందుదుర్దినాద్ధౌర క్త
చందనాత్ అశిశిరకరరథతురంగఖరఖురశిఖరోల్లేఖనఖండితోల్ల సల్ల వం
గవల్లవాత్ ఐరావతకరలూసలోద్గ సల్లకీకీసలయకబళా దాశైలా దుద
యనామ్నః కపిబలపిలు ప్రవిరళలవలీలతాఫలాత్ ఉదధివినిర్గతజల దేవ
15 తాభివంద్యమానరాఘవ² పాదకమలాంకితాత్ అచలనిపాతదళితశంఖ
కులశకలతారకితశిలాతలాత్ నలకరతలాకలితశైలసహస్రసంభూతాదా
సేతుబంధాత్ అచ్చనిర్మల రజలధౌతతారకాసాధాత్ అమృతమధనోద్య
తవై కుంతకమత కేయూరపత్రమకరకోటికషణమస్ఫుటితగ్రావ్యః సురా
సుర హేలావలయితవాసుకిసమాకర్ణణారంభచలితచరణభరదళిత నితం
20 బాత్ అమృతశీకరసిక్తసానో రా మండరాచలాత్ నరనారాయణచర
ణముద్రాంకితబదరికాశ్రమరమణీయాత్ కుబేరపురసుందరీభూషణరవ
ముఖరశిఖరాత్ సప్తస్వసంధ్యోపాసనాపూతప్రసవణాంభసో వృకో
దరోద్దళితసాగంధిక³ మండసుగంధిమేఖలాదా గంధమాదనాత్ సేవాం
జలికమలముకుళదంతరైః శిరోభి శ్చరణసఖమయూఖాగ్గ గృధితమకుట
25 మకరపత్రలతాగ్రంథయో భయచకితతరళతారకదృశో భుజబల
విజతాః ప్రణేము రవసేపతయః యేన చ అనేకరత్నాంశుజాల పల్ల
వితే వ్యాటవిముక్తాఫలజాలకే దిగ్గజే నేవ కల్పతరూ ఆక్రాంతే సింహా

1 పాపబహుశేన. 2 పాదాత్. 3 ఖండసుగంధి మండలాత్
ఆగంధ.

సనే భారేణ శిలీముఖవ్యతికరకంపితా లతా ఇవ ¹ ఆనేము రాయామి
 న్యస్సర్వాదికః. యస్మై చమన్యే ² (ఽనన్యసాధారణశక్తిసంపదే) సుర
 పతి రపి స్పృహయాంచకార యస్మా చ్చ ధవళీకృతభువనతల స్సకల
 లోకహృదయానందకారీ క్రౌంచా దివ హంసనివహా నిర్జగము గుణ
 గణః యస్య చ అమృతామోదసురభిపరిమళయామందరోద్ధూతబహుళ ³
 దుగ్ధసింధుఫేనలేఖ యేవ ధవళీకృతసురాసురలోక యా దశసు దిక్షు
 ముఖరితభువన మభ్రమ్యత కీర్త్యా. యస్య చ అతిదుస్సహప్రతాపసం
 తాపఖద్యమా నేన క్షణ మపి న ముమో చాతపత్రచ్ఛాయాం రాజ
 లక్ష్మీః తథా చ యస్య ద్విష్టివృద్ధి మివ శుశ్రావ ఉపదేశ మివ జగ్రా
 హ బహుమంగళ మివ మేనే మంత్రమివ జజాప ఆగమ మివ సస్తార చ ¹⁰
 రితం జనః. యస్మిం శ్చ రాజని గిరీణాం విపక్షతా ప్రత్యయానాంవరత్వం
 దర్శణానా మభిముఖావస్థానం శూలపాణిప్రతిమానాం దుర్దాక్షిణ్యః
 జలధరాణాం చాపధారణం పద్మానాం జలదివ్యం ప్రతీహరిణా మసి
 ధారణం తైత్త్వ మసిధారాణాం ధ్వజానా మున్నతిః ధనుషా మవనతిః
 వంశానాం శిలీముఖక్షతిః దేవతానాం యాత్రా కుసుమానాం బంధ ¹⁵
 నస్థితిః ఇంద్రియాణాం నిగ్రహా వనకరిణాం వారిప్రవేశో గ్రహాణాం
 తులారోహణం అగస్త్యోదయే విషవిశుద్ధిః కేశసఖానా మాయతిభంగో
 జలధరదివసానాం మలినాంబరత్వం రత్నోపలానాం సూచీభేదః ముసి
 నాం యోగధారణం కుమారస్తుతిషు తారకోద్ధరణం ఉష్మరక్షే గ్గ
 హణశంకా శశినో జ్యేష్ఠాతిక్రమో మహాభారతే దుశ్శాసనాపారాధః ²⁰
 వయఃపరిణామే దండగ్రహణం అసిధారాసు కోశగుప్తిః కామినీకుచ
 పత్రభంగేషు వక్రతాకరిషు దానవిచ్ఛిత్తిః అక్షక్రీడాసు శూన్యగృహ
 దర్శనం పృథివ్యా మాసీత్.

తస్య చ రాజ్ఞోనిఖలశాస్త్రకలాకలాపావగాహనగభీరబుద్ధిః ఆత్మై
 శవా దుపారూఢనిర్భరచైమరసో నీతిశాస్త్రప్రయోగకుశలో భువన ²⁵
 రాజ్యభారాత్ కనాకర్ణధారో మహత్స్వపి కార్యసంకటే వ్యవిష
 ణ్ణధీః ధామ ధైర్యస్య స్థానం స్థితేః ⁴ సింధుః సత్యస్య గురు ద్దణానా

1 నేమురాయామిన్యః. 2 ఏతన్నాస్తి క్వచిత్. 3 రాధాకర్ణనం.
 4 సేతుః సత్యస్య.

మాచార్య ఆచారాణాం ధాతాధర్మస్య కేషాహి రివ సకలమహీభార
 ధారణక్షమః సలిలనిధి రివ మహాస త్త్వనివాసః జరాసంధ ఇవ ఘటిత
 సంధివిగ్రహః త్యగ్రిబక ఇవ ప్రసాధితమగ్రః యుశ్శిరః ఇవ ధర్మస్త
 భవః సకలవేదాంగవిత్ అశేషరాజ్యముగలై కసాగో బృహస్పతిరివ
 5 సునాసీరస్య కవి రివ వృషపర్వణః వసిష్ఠ ఇవ దశరథస్య విశ్వామిత్ర
 ఇవ రామస్య ధామ్య ఇవాజాశక్రోః దమనక ఇవ ¹(భీమస్య సుమతి
 రివ) నలస్య సర్వకార్యేష్వప్రతిహతమతి రమాత్యో బ్రహ్మణః శుక
 నాసో నా మాభవత్.

యో సరకాసురశస్త్రప్రహరభీషణే భృమన్తందరనితంబనిర్దయ
 10 నిష్పేషకతి నాంసపితే నారాయణమక్షస్థలేఽపి స్థితా మదుమగర
 లాభా మమన్యత ప్రజ్ఞాబలేన లక్ష్మీమ్. యం చ సమాసాద్య దర్శితా
 నేకరాజ్యఫలా లతేవ మహాపాదప మనేకప్రజానగహనా విస్తార
 ముపయయా ప్రజ్ఞా యస్య చానేకచారపురుషసహస్రసంచారనిచితే
 చతురుదధివలయః² పరిఖా ప్రమాణే ధరణీతలే స్వభవన ఇవావిదితమహా
 15 రహః సముచ్ఛ్వసిత మపి రాజ్ఞాం నాసీత్.

సరాజా బాల ఏవ సురకుంజరసరపీఠరేణ రాజలక్ష్మీ³లోపధా
 నేన సకలజగదభయ⁴ ప్రదానశౌండేన రణయజ్ఞదీప్తాయూపేనస్ఫురద
 సిలతామరీచిజాలజటిలేన నిఖిలారాతికులప్రళయధామ⁴ కేతునా బా
 హుదండేన విజిత్య సప్తద్వీపవలయాలంకృతాం వసుంధరాం తస్మిన్
 20 శుకనాసనాన్ని మంత్రిణి సుహృదీవ రాజ్యభార మారోప్య సుస్థితాః
 ప్రజాః కృత్వాకర్తవ్యకేషమపరమపశ్యన్ ప్రళమితాశేషవిపక్షతయా
 విగతాశంక శ్చిధిలితపుష్పివ్యాపారః ప్రాయశో యశావనసుఖ మనుబ
 భావ. — తథాహికదాచిదుల్ల సతతతోరకపోలపులకజర్జరితకర్ణవల్లవా
 నాం ప్రణయిసీనాం చందనజలచ్ఛటాభి రివస్త్రీతసుధాచ్ఛవిభిరభిషిచ్ఛ
 25 మానః కర్ణోత్పలై రివ లోచనాంశుభి స్తాడ్యమానః కుంకుమపటవాస
 ధూళిభి రివ రత్నా భరణప్రభాభి రాకులీక్రియమాణలోలలోచనఃధవ

1 ఏతన్నాస్తీకచిత్. 2 పరిజ్ఞేపప్రమాణే. 3 ప్రదానయజ్ఞ
 దీప్తాయూపేన. 4 కేతుదండేన బాహునా.

శాంశుకై 1వ కరసఖరమయ్యాఖజాలకై రాహస్యమానః చంపకకుసుమ
 దళమాలికాభి దివ భుజలతాభి రాబధ్యమానః దష్టాధరధూతకరతల
 చలనస్థివలయకలకలరవరమణీయంరతిరభసదళితదంతపత్రదళ దంతురిత
 శయనం ఉత్తిష్టచరణతలగళదల క్తకరసర క్తశేఖరం సరభసకచగ్రహ
 1 ఘూర్ణితమణికర్ణపూరం ఉల్లసితకుచకృష్ణాగురుకంకపత్రలతాంకితప్ర
 చ్చదపటం అచ్చశ్రమజలకణికాలులితగోరోచనాతిలకపత్రభంగం
 అనంగపరవశః సురతమాతతాన కదాచి న్న కరకేతుకనకనారాచపరంప
 రాభి దివ కామినీకరపుటవినిర్గతాభిః కుంకుమజలధారాభిః మింజరీక్రియ
 మాణకాయో లాక్షాజలచ్ఛటాప్రహరపాటలీకృతమకూలో మృగ
 మదజలబిందు శబలచందనస్థానకః కనకశృంగకోశైశ్చిరం చిక్రిడ కదా
 చిత్ కుచచందనచూర్ణధవళితోర్ధ్వమాలా చటులతులాకోటివాచాల
 చరణాల క్తకసి క్తహంసమిథునం అలకనిపతితకుసుమనికరశారం ఉత్
 ప్లవమానకర్ణ పూరకుచలయదళం ఉన్నతనితంబసంక్షోభజర్జరితతిరంగం
 ఉద్దళితనాళపర్యస్తనళివవిపతితధూళిపటలం అనవరతకరితలాస్ఫాలన
 విస్ఫురతేష్వరిబిందుచంద్రకితం సావరోధజవో జలక్రిడయా గృహదీప్తి
 కాణా మంభ శృకార కదాచిత్ సంకేతసంలితాభిః ప్రణయినీభి రా
 బద్ధభంగురభూక్తుటిభి రారణితమణిపారిహార్యముఖరభుజలతాభిః వకుళ
 కుసుమావలీమాలికాభి స్సయంతచరణో నఖకిరణవిమిత్రైః కుసుమ
 దామభిః కృతాపరాధో దివస మతాడ్యత కదాచి ద్వకుళతమ రివ
 కామినీగంధూషశీధుధారాస్వాదముదితో వికాస మభజత కదాచిద
 శోకపాదపద్మ యువతిచరణతల ప్రహరస్యక్రాంతాల క్తకరసోరాగ ము
 వాహ. కదా చిన్తుసలాయుధ ఇవ చందనదవళః కంఠావస క్తలోలకుసు
 మమాలః పాన మసేవత కదాచి ద్గంధగజ ఇవ మదర క్తకపోలణ్డోలా
 యమానకర్ణ పల్లవోమదకలః కాననంవికచవనలతాకుసుమసురభిపరిమ
 శం జగాహే కదాచిత్ క్వణిన్తణిసూపురసినాదానందితమానసో హం
 స ఇవ కమలవనేషు రేమే కదాచి న్నృగపతి రివ సందావలంబితకే
 సరమాలః క్రిడాపర్యతేషు విచచార కదాచిన్తధుకర ఇవ విజృంభమా
 ణకుసుమముకుళదంత రేషు లతాగృహేషు బ్రాహ్మ కదాచి న్నిల

పటరచితావకుంతనో బహుళవిశాప్రదోవదత్త¹ సంకేతః సుందరీభి స్స
సార కదాచి చ్చ విఘటితకనకవాటప్రకటవాతాయనే వ్యసవరత
దహ్యామాసకృష్ణాగరు² ధూసరై ివ పారావతైరధ్యాసితవిటంకేషు మ
హాప్రాసాదకుక్షిషు కతిపయాప్తసుహృత్సరివృత్తో వీణావేణమురజమ
5 నోహర మంతగపురసంగీతకం దదర్శ. కిం బహునా—యద్యదతిరమణీ
య మభిమత మవిరుద్ధ మాయత్యాం తదాత్వే చ తత్త దనాక్షిప్తచే
తాః పరిసమాప్తత్వా దన్యేషాం పృథ్వీవ్యాపారాణాం సిషేవేన తు
వ్యసనితయా ప్రముదితప్రజస్య హి పరిసమాప్తసకలమహీమండల ప్ర
యోజనస్య సరపతే ద్విషయసంభోగలీలాభూషణ మితరస్య తు విడం
10 బనా ప్రజానురాగహేతో శ్చాంతరాంతర్దర్శనం దదా సింహాసనం
చ నిమిత్తే హ్వయరోహ.

శుకనాసో²పి మహాంతం తం రాజ్యభారమనాయాసేనైవ ప్రజ్ఞా
బలేన బభౌర యదైవ రాజా సర్వకార్యాణ్యకార్షీత్ తద్వ దసా వపిద్వి
గుణీకృతప్రజానురాగ శ్చకార త మపి చలితచూడామణిమరీచిమంజరీ
15 జాలిభి ర్చాలిభి రావరితకుసుమశేఖరచ్యుతమధుశీకర³ సిక్తసభం దూ
రావసతిప్రేఖితమణికుండలకోటిసంఘట్టితాంగదం రాజక మాననామ
తస్మి న్నుపి చలతి చటులతురంగబలముఖరఖురరవబధిరీకృతభవనాంత
రాళా బలభరప్రచలవసుథాతలణ్డోలాయమానగిరయో గళన్తదాంధ
గంధగజదానధారాంధకారాః సంసర్వదతిబహుళధూళిపటలధూసరిత
20 సింధవః ప్రచలపదాతిబలకలకలస్ఫోటితకర్ణ వివరాః సరభసోఽష్టువ్య
మాణజయశబ్ద⁴నిరంతరాః ప్రోద్ధూయమానధవళచామరసహస్రసం
ఛాదితాః పుంజితనరేంద్రబృందకనకదండాలపత్రసంఘట్టననన్వదివసా
దశ దిశో బభూవుః

ఏవం తస్య రాజ్ఞో మంత్రినివేళితరాజ్యభారస్య యావనసుఖ
25 మనుభవతగ కాలో జగమ భూయసా చ కాలేనాన్యేషా మపి జీవ
లోకసుఖానాం ప్రాయః సర్వేషా మంతం యయా ఏకం తు తనయ
ముఖకమలదర్శనసుఖం న లేభే తథా సంభుజ్యమాన మపి నిష్ఫలపు

1 సంకేతాః సుందరీ రభిససార. 2 రక్తైః. 3 సిక్తనృపసభం.

4 నిర్భరాః.

ష్పదర్శనం శరవణ మివాంతఃపుర మభవత్. యథా యథా చ యా
వన మతిచక్రామ తథా తథా విఫలమనోరథస్యానపత్యతాజన్తా
మహానవర్థ తాస్య సంతాపః. విషయోపభోగసుఖేచ్ఛాభి శ్చ మనో
విజహే నరపతిసహస్రపరివృత మ ప్యసహాయ మివ చక్షుష్మంత మ
ప్యంధ మివ భువనాలంబన మపి నిరాలంబన మివాత్మాన మనపత్య 5
మమన్యత.

అథాస్య చంద్రలేఖేవ హరజటాకలాపస్య, కాస్తుభప్రభేవకై
టభారాతివక్షస్థలస్య, వనమాలేవ ముసలాయుధస్య, వేలేవసాగరస్య,
మదలేఖేవ దిగ్గజస్య, లతేవ కల్పపాదపస్య, కుసుమోన్నతి రివ సురభి
మాపస్య, చంద్రి కేవ చంద్రిమసః, కిమలి సీవ సరసః, తారకాపంక్తి 10
రివనభసః హంసమాలేవ మానసస్య, చందన వనరాజి రివ మలయస్య,
ఫణామణిశిఖేవ శేషస్య, భూషణ మభూత్ త్రిభువనవిస్తయజనసి జన
సీవ వనితావిభ్రమాణాం సకలాంతః పురప్రధానభూతామహిషి విలాస
వతీ నామ. ఏకదా చ స తదావాస ముపగతస్తాం చింతాస్తిమితదీన
దృష్టినా శోకమూకేన పరిజనేన పరివృతాం ఆరా 'దవస్థితై శ్చ 15
ధ్యానానిమిషలోచనైః కంచుకిభి రుపాస్యమానాం అనతిదూరవర్తిసిభి
శ్చాంతఃపురవృద్ధాభి రాశ్వాస్యమానాం అవిరళాశ్రుబిందుపాతాద్ద్రిక్వ
తమకూలాం అనలంకృతాం వామకరతలవినిహితముఖకమలాం అసం
యతాకులాలకాం నిబిడపర్యంకికోపవిష్టాం రుదతీం దేవీం దదర్శ కృత
ప్రత్యభ్యుత్థానాం చ తాం తస్యా మేవ పర్యంకికాయా ముపవేశ్య స్వ 20
యం చోపవిశ్య అవిజ్ఞాతబాష్పవేగకారణో భీతభీత ఇవ కరతలేన
విగతబాష్పాంభుకణౌ కుర్వన్ కపిౌతా భూమిపాల స్తామవాదీత్.
'దేవి! కిమర్థ మంతర్గతగురుశోకభారమధర మశబ్దరుద్యతే? గ్రగ్గుం
తి హి ముక్తాఫలజాలక మివ బాష్పబిందునికర . మేతా స్తవ పక్ష్యపం
క్తయః? కిమర్థం చ కృశోదరి నాలంకృతాసి? బాలాతప ఇవ రక్తార 25
విందకోశయోః కి మితి నపాతిత శ్చరణయో రలక్తకరసః? కుసు
మశరసరకలహంసకౌ కస్తాత్ పాదపంకజస్పర్శేన నానుగృహీతౌ
మణిసూపుగా? కిం నిమిత్త మయ మపగతమేఖలాకలాపమూకో
మన్యభాగః? కిమితి చ హరిణ ఇవ హరిణలాంఛనేన లిఖితః

- కృష్ణాగురుపత్రభంగః పయోధరభారే? కేన కారణేన తస్మియం
హరమకుటచంద్రలేఖేవ గంగాస్తోతసా నభూషితా హరేణ వరోదు!
శిరోధరా? కిం వృథా వహసి విలాసిని స్రవదశ్రుజలలవధౌత
కుంకుమపత్రలతం కసోలయుగళమ్? ఇదం చ కోమలాంగుళిదళనికరం
5 రక్తోత్పల విఃప కరతలం కి మితి కర్ణపూరతా మారోపితమ్? ఇమాంచ
కేన హేతునా మాని! ధారయస్యనుపరచితగోరోచనా బిందుఖిలకా
మసంసృతాలకినీం మళినా మళికజేఖామ్? అయం చ తే బహుళప
క్షుప్రదోష ఇవ చంద్రలేఖావిరహితః కరభోరు! కరోతి మే దృష్టిభేద
మటేబహుళతిమిరపటలాంధకారః కుసుమరహితః కేశపాశః, ప్రసీద,
10 నివేదయ దేవి దుఃఖవిమిత్తమ్, ఏ తేహి పల్లవ మివ సరాగం మమ
హృదయం కంపయంతి తరళీకృతస్తనాంశుకాస్తవాయతా నిశ్వాస
మారుతాః, కచ్చి న్నయా ౭పరాధ మన్యేన వా కేనచి దుస్త్వదువజీ
వినా పరిజనేన? అతినిపుణ మపి చింతయ న్న పశ్యామి ఖలు స్థలిత మల్ప
మస్యాత్మన స్తద్విషయే, త్వదాయతం హి మే జీవితం రాజ్యం చ,
15 కథ్యతాం సుందరి శుచః కారణమ్. ఇ త్యేవ మభిధీయమానాఽపి
యదా న కించిత్ ప్రతిపచనం ప్రవేదే విలాసవతీ తదా వివృద్ధబాష్ప
హేతు మస్యాః పరిజన మపృచ్ఛత్.

- అథ తస్యా స్తాంబూలకరండవాహిని సతతప్రత్యాసన్నామక
రికా నామ రాజాన మువాచ. 'దేవ! కుతో దేవా దల్ప మపి పంస్థలి
20 తమ్, అభిముఖే చ దేవే కా శక్తిః పరిజనస్యాస్యస్య వా కస్య చిదప
రాధ్యమ్, కిం తు మహాగ్రహగ్రస్తేవ విఫలనరేంద్రసమాగమాసీత్య
య మస్యా దేవ్యా స్తుతాప స్సుమహం శ్చ కాల స్సూతవ్యమానా
యాః అతిక్రాంతః. ప్రథమ మపి స్వామినీ దానవశ్రీ రివ సతతనిందిత
సురతా శయనాసనస్నానభోజనభూషణపరిగ్రహాదు సముచితేషు
25 దివసవ్యాపారేషు కథంకథ మపి పరిజనప్రయత్నా త్వవర్త్యమానా
సశోకే వాసీత్. దేవ హృదయపీడాపరిజహీర్షయా చ నదగ్నితవతీ సా
వికారమ్, అద్య తు చతుర్దశీతి భగవంతం మహాకాల మర్హితు మితో

గతయానయా తత్ర మహాభారతే వాచ్యమానే శ్రుతమ్ 'అపుత్రా
ణాం కిల గతి ర్నాస్తి న వా సంతి లోకాః శుభాః పున్నామ్నో నర
కా శ్రౌయత ఇతి పుత్ర' ఇతి 'ఏత చ్ఛ్చిత్వా భవన మాగత్య పరిజ
నేనసశిరః ప్రణామ మభ్యర్చ్యమానాఽపి నాహార మభిసందతి, న భూష
ణవరిగ్రహ మాచరతి, నోత్తరం ప్రతికద్యతే, కేవల మవిరళబాష్పం
బిందుద్ద్రినాధకాంతము ఖి రోదితి, ఏతదాకర్ణ్య దేవక ప్రమాణ
మిత్యభిధాను విరరామ.

విరతవచనాయాం తస్మాం భూమిపాలస్తాష్ట్రీ మహూర్తమివ
స్థిత్యా దీర్ఘ ముష్ణం చ నిశ్వస్య నిజగాద 'దేవి! కి మత్ర క్రియాలా
దైవాయతై వస్తుని, ¹ అల మతి రుదితేన, న వయ మనుగ్రాహ్యః 10
ప్రాయోదేవతానాం, అత్తజపవిష్వం గామృతాస్వాదసుఖస్యనూన మభా
జనమస్తాకం హృదయమ్, అన్యస్త్వి జన్తని న కృత మవదాతం కిర్త,
జన్తాంతర విరచితం కర్మఫల ముపసయతి పురుష స్వేహ జన్తని, న
హి శక్యం దైవ మన్యథాకర్తుం అభీయుక్తే నాపి, యావత్తు మాను
ష్యకే శక్య ముపపాదయితుం తావత్సర్వ ముపపాద్యతామ్, అధికాం 15
మరు దేవి! గురుషు భ క్తిమ్, ద్విగుణా ముపపాదయ దేవతాసు పూజామ్,
ఋషిజనపరిచర్యాను దర్శితాదరా భవ, పరం హి దైవత మృషయః,
యత్నే రాధితా యథాసమీహితఫలానా మతిదుర్లభానా మపి
నరాణాం దాతారోభవంతి, శ్రూయతే హి-పురా చణ్డకాళిక ప్రసాదా
న్తగభేషు బృహద్రథో నామ రాజా జనార్దనస్య జేతార మతులబల 20
పరాక్రమం జరాసంధం నామ తనయం లేభే, దశరథ శ్చ రాజా పరిణ
తవయా ఆపి విభండకమహామునిసుతస్య ఋశ్యశృంగస్య ప్రసాదాన్నా
రాయణభుజాని వాప్రతిహతాః ఉదధీ నివాక్షోభ్యా నవాప చతురః
పుత్రాః, అన్యే చ రాజర్షయస్తసోధనా నారాధ్య పుత్రదర్శనామృ
తాస్వాదసుఖభాజో బభూవుః, అమోఘఫలా హి మహామునిజనసేవా? 25
అహ మపి ఖిలు 'కదానముపారూఢగర్భభారాలసా మాపాండుముఖి
మాసన్న పూర్ణచంద్రోదయా మివ పౌర్ణమాసీనిశాందేవీ ద్రక్ష్యామి?

- కదామే తనయజన్మ మహాతోత్సవానందనిర్భరో హరివ్యతి పూర్ణపాతం పరిజనః? కదా హరిద్రవసనధానిణీ సుతసనాథోత్సంగా ద్వా రివోదిత రవిమండలా సబాలాతపా మా మానందయ్యవ్యతి దేవీ? కదాసర్వాషధి పింజరజటిలకేశో నిహిత¹ రక్షాఘృతసుధుబిందుతాలులులలాటవిన్యస్తగా
- 5 రివసర్వ పాన్తి శ్రభూతి² లేఖోగోరోచనాచిత్రితకంఠసూత్ర గ్రంథిరుత్తా నశయో దశనశూన్యస్థితాననః పుత్రకో జనయ్యవ్యతి మే హృదయా హ్లాదమ్'కదాగోరోచనాకపిలద్యుతి రంతఃపురికాకరతలపరంపరాసంచా ర్యమాణమూర్తి రశేషజనాభినదితో మంగళప్రదీప ఇవ మే శోకాం ధకార మున్ములయ్యవ్యతి చక్షుషః? కదా చ ష్టితితలరేణుధూసరో
- 10 మండయ్యవ్యతి మమ హృదయేన దృష్ట్యా చ సహపరిభ్రమన్ భవనాం గణమ్? కదా కేసరికిశోరక ఇవ సంజాతజానుచంక్రమః కారంభః సం చరివ్యతీతస్తతః స్ఫటికమణిమయభిత్వంతరితాం భవన్ముగళాబ కా నాజిస్తుక్షుః? కదాంతఃపురికానూపురనినాద సంగతాన్ గృహ కలహంసకా ననుసరన్ కక్ష్యోన్తరప్రధావితః కనకమేఖలాఘంటికా
- 15 రవానుసారిణీ మాయాసయ్యవ్యతి దాస్త్రిమ్? కదా కృష్ణాగరుపంకలిఖిత మదలేఖాలంకృతగండస్థలః కోమలముఖరవడిండిమధ్యనిజాతప్రీతి రూ ర్ధ్వకరవిప్రకీర్ణ చందనచూర్ణధూళిధూసరః కుంచితాంగుళిశిఖరాంకు శాకర్షణవిధూతశిరాః కరివ్యతి మదమ త్తగజరాజ³లీలామ్? కదా మా తు శ్చరణయుగరాగోపయుక్తశేషేణ పిండాలక్తకరసేన వృద్ధకంచుకి
- 20 నాం విడంబయ్యవ్యతి ముఖాని? కదా కుతూహలలోలలోచనో మణి కుట్టిమేష్వఘోదత్రదృష్టి రనుసరివ్యతి స్థలద్గరాత్తనః ప్రతిబింబా ని? కదా నరేంద్రసహస్రప్రసారితభుజయుగళాభినంద్యమానాగమనో భూషణమణిమయూఖలేఖాకులీక్రియమాణలోలదృష్టిః ఆస్థానస్థితస్య మమ పురః పర్యటివ్యతి సభాంతరేషు'ఇత్యేతాని చాన్యాని మనోరథ
- 25 శతాని చింతయతః అంతస్సంతప్యమానస్య యాంతి రజన్యః, మామపి దహత్యేవాయ మహర్షిశ మనల ఇ వానవత్యతాసముద్భవః శోకః. శూన్య మేవ మేప్రతిభాతి జగత్, అఫల మివాఖిలంపశ్యామి జీవితం రాజ్యం చ, అప్రతివిధేయే తు విధాతేరి కిం కరోమి; తన్నుచ్యతా మ

1 రక్షాఘృతబిందునితాలుని. 2 లేఖో. 3 కావళి. 4 లీలాక్రిడాః.

యం దేవి! శోకానుబంధః, ఆధీయతాం దైర్యే ధర్మేచ ధీః, ధర్మపరాయణానాం హి సదా సమీపసంచారిణ్యః కల్యాణసంపదో భవంతి¹ ఏవ మభిధాయ సలీల మాదాయ స్వయంకరతలేనాభినవపల్లవేనేవ వికచకమలతుల్య మానస మస్య స్సాశ్రులేఖం మమార్జ్య పునః పునశ్చ ప్రియశతమధురాభిః శోకాపనోదననిపుణాభి ధ్వర్జోపదేశగర్భాభి⁵ ర్వాగ్భి రాశ్వాస్య సుచిరం స్థిత్యా నరేంద్రో నిర్జగామ.

నిర్గతే చ తస్మిన్ ముదీభూతశోకవేగా విలాసవతీ యథాక్రియ మాణాభరణపరిగ్రహాచికం సమునితం వాసరవ్యాపార¹ ముకరోత్. తతః ప్రభృతి సుతరాం దేవతారాధనేషు బ్రాహ్మణపూజాసు గురుజన పరిచర్యాసు చ ఆదరవతీ బభూవ. యద్యచ్ఛుకిం చిత్తుతశ్చిచ్ఛు¹⁰ శ్రావో² వ్రతం తత్తదర్భకత్పష్టలేయా సర్వం చకార న మహంత మపి క్షేశ మజీగణత్. అనవరతదవ్యామానగుగ్గులుబహుళ ధూపాంధ కారి తేషు చండికాగృహేషు ధవళాంబరా శుచిమూర్తి రుపోషితా హరిత కుశోపచ్ఛన్నేషు³ భూతలశయనేషు సుష్వాప. పుణ్యసలీలపూరితై ర్వివిధకుసుమఫలోపేతైః క్షీరతరుపల్లవలూచనైః సర్వరత్నగర్భైః¹⁵ శాతకుంభకుంభైః గోకులేషు వృద్ధగోపవనితాకృతమంగళానాం లక్షణసంపన్నానాం గవా మధః సన్నా ప్రతీదివస ముక్తాయోజ్ఞాయ సర్వరతో⁴ పేతాని హైమాని తీలపాత్రాణి బ్రాహ్మణ్యేభ్యో దదౌ. మహానరేంద్రలిఖితమండలమధ్యవర్తిసి వివిధబలిదానానందితద్దేవతాని బహుళచతుర్దశీనిశాసు చతుష్పథేషు స్నానమంగళాని భేజే. సిద్ధాయ²⁰ తనాని కృతవివిధదైవతోపయాచితకానిశేషే. దర్శితో ప్రత్యాదేశాని సన్నిధానమాతృభవనాని జగామ. ప్రసిద్ధేషు నాగకులప్రాదేషు మమజ్జ. అశ్వత్థప్రభృతీ నుపపాదితపూజా నృహవనస్పృతీ కృతప్రదక్షిణా⁵ వపందే. షోలాయమానమణివలయేనపాణియుగళేన కృతస్నానా స్వయ మఖండితశాలినితోసిక్ధకుసుమసంపాదితం రజతపాత్రపరిగృహీతం²⁵ వాయసేభ్యో దధ్యోధనబలి మదాత్. అపరిమితకుసుమధూపవిలేపా పూపఫలపాయసలాజకలితా మహారహః జ్యేష్ఠాదేవీసపర్యా మూత

1 మన్వతివృత్. 2 గర్భతృష్ణయాతత్తత్సర్వం. 3 ముసలశయనేషు. 4. శాలక్షణ. 5 ప్రత్యయాని. 6 సిక్ధసంపాదితం.

తాన స్వయ ముపాహితపిండపాత్రా భక్తిప్రవణేన మనసా సిద్ధాదే
 శాస్త్రగ్నక్షపణకాక పప్రచ్ఛ. విప్రశ్నికాదేశవచనాని బహు మేనే.
 నిమిత్తా నుపవచార. శకునజ్ఞానవిదా మాదర మదర్శయత్ అనేక
 వృద్ధపరంపరాసమాగతాని రహస్యాన్వర్జితకార దర్శనాగతద్విజగణా
 5 నాత్మజదర్శనోత్సుకా వేదశ్రుతి రకారయత్. అనవరతవాచ్యమానాః
 పుణ్యకథాః శుశ్రావ 1 రక్షాప్రతిసరోపేతాన్యోపధీసూత్రాణి బబంధ.
 పరిజనోఽపి చాస్యాః సతత ముపశ్రుత్యై నిర్జగామ. తన్నిమిత్తాని చ
 జగ్రహ శివాభ్యో నిశి మాంసబలిపిండ మనుదినం సముత్సర్జ. స్వప్న
 దర్శనాశ్చర్యాణ్యాచార్యాణా మాచచక్షే. చత్వరేషు శివబలి
 10 ముపజహర.

ఏవం గచ్ఛతికాలే కదా చిద్రాజా షీణభూయిస్థాయాం. రజ
 న్యా మల్బావశేషపాండుతారకే జరత్పారావతపక్షధూసరే నభసి స్వ
 ప్నే సాధశిఖరస్థితాయా విలాసనత్యాః కరిణ్యా ఇవ చిసవలయ మాన
 నే సకలకలాపరిపూర్ణమండలం శశినం ప్రవిశంత మద్రాక్షీత్. ప్రబుద్ధ
 15 శ్చోక్తాః హర్షవికాసస్థితరేణ చతుషా ధవళీకృతవాసభవన స్తస్మి
 న్నేన యజ్ఞోపవహుమానం శుకనాస మాహూయ తం స్వప్న మకథ
 యత్. సముపజాతహర్షస్తు స తం ప్రత్యువాచ. 'దేవ! సంపన్నాః సుచి
 రా దస్తాకం ప్రజానాం చ మనోరథాః, కతిపయై రే వాహలోభిరసంశ
 య మనుభవిష్యతి స్వామీ. సుతముఖకమలావలోకనసుఖం, అద్య
 20 ఖలుమయాఽపి నిశి స్వప్నే ధౌతధవళవాససా ప్రశాంతమూరినా
 దివ్యాకృతినా ద్విజేన వికచచంద్రకలావదాతదశశతం ఆలోలకేసర
 సహస్రజటిలం మకరందబిందుసందోహవర్షీ పుండరీక ముత్సంగేదేవ్యా
 మనోరమాయా నిహితం దృష్టం, ఆవేదయంతి హి ప్రత్యాసన్న మా
 నంద మగ్రజాతాని శుభాని నిమిత్తాని కింవాఽన్యస్త్రియతరంపరమా
 25 నందకారణ మతోవిద్యతే. అవితథఫలా హి ప్రాయా నిశావసాన
 సమయే దృష్టాభవంతి స్వప్నాః. సర్వథా నచిరేణైవమాంధాతార మివ
 ధౌరేయం సర్వరాజ్జీణాం భువనానందపీఠ ముత్తమం జనయిష్యతి

1 గోరోచనాలిఖిత భూర్జపత్రగర్భా మంత్రకరండకానువాహ.

2 సమాహూయ శుకనాశాయ తం. 3 పాతీని. 4 భవిష్యతి.

దేవీ. శరత్కమలినీవ త్వ మభినవకమలోద్గమేన గంధగజ మాన్దాద
యివ్యతి. దేవంయేనేయందిగ్గజమదలేఖేవావిచ్చిన్న సుతానా క్షితిభార
ధారణోచితా భవివ్యతి కులసంతతిః స్వామి న ఇత్యేవ మభిదధాన
మేవ తం కరేణ గృహీత్వా నరేంద్రః ప్రవిశ్యాభ్యంతర ముభాభ్యా
మపి తాభ్యాం స్వన్నాభ్యాం విలాసవతీ మానందయాంచకార. 5

కతివయదివసావగమే చ దేవతాప్రసాదాత్ సరసీ మివ ప్రతి
మా శశీ గర్భో వివేశ విలాసవతీం.యేనచ నందనవనరాజరివ పారి
జాతేన మధునూదనవక్షుఃస్థలీవ కౌస్తుభమణినా సుతరా మరాజత
దేవీ. దర్పణశ్రీరివ చ గర్భచ్ఛలేన సంక్రాంత మవనిపాలప్రతిబింబ ము
వాహ సా. శనై శ్చనైశ్చ ప్రతిదివస ముపచీయమానగర్భనిర్భరా పరి 10
పీతసాగరసలిలభరమంధరేవ మేఘమాలా మదంమందం సంచచార.
ముహూర్తము రనుబద్ధజృంభిక మాజిహితలోచనం సాలసం నిశ
శ్వాస. తథావస్థాం చ తా ¹మనభినందితపానభోజనాం ప్రావృష మివ
శ్యామాయమానపయోధరముఖం కేతకీ మివ గర్భపాండురా మాలో
క్యేంగితకుశలః పరిజనో విజ్ఞాతవాక్. 15

అథ తస్యాః సర్వపరిజనప్రధానభూతా సదా రాజకులసంవాస
చతురాసర్వదాచ రాజసన్ని కర్షప్రగల్భాసర్వముంగళకుశలా కులవర్ధనా
నామమహాత్మరికా ప్రశస్తే దివసే ప్రదోషవేళాయా మభ్యంతరాస్థాన
మాడపగతు గంధతై లాభిషేకజ్వలితదీపి కాసహస్రపరివృతం ఉడునికర
మధ్యవర్తిన మివ పార్ణమాసీశశిసం ఉరగరాజఫణామణిసహస్రాంత 20
రాశీస్థిత మివ నారాయణం మూర్ధాభిషిక్తైః ప్రధాననరేంద్రైః పరి
మితైః పరివృతం అనతిదూరావస్థితపరిజనం అనంతర ముత్తుంగవేత్రా
సనోపవిష్టేన ధాతధవిశాంబరపరిధానేన నాత్యుల్బణవేషేణ జలనిధిసే
వాగాధగాంభీర్యేణ సముపారూఢవిస్రంభనిర్భరా స్తా స్తాః కళాః
శుకనాసేన సహకుర్వాణం భూమిపాల ముపసృత్య రహః కర్ణమూలే 25
విదితం విలాసవతీగర్భవృత్తాంతమకాశీత్.

1 మహారహ స్వయం మనేకరసవాంభితపాన.

- తేన తు తస్యా వచనే నాశ్రుతపూర్వేణాసంభావ్యే నామృత
 రసే నేవ సిక్తసంస్వంగస్య సద్యః ప్రకటరోమాంకురనికరకంటకితనో
 రానందరసేన వివ్వలీక్రియమాణస్య స్తితవికసితకపోలమూలస్య పరి
 పూరితహృదయాతిరిక్తహర్ష మివ దశేనాంశువితానచ్ఛలేన వికిరతో
 5 రాజ్ఞః శుకనాసముఖేలోలతారక మానందజలబిందుక్లిన్నపక్ష్యమాలం
 తత్త్వణం వపాత చక్షుః. అనాలోకితపూర్వం తు తం హర్షపక్షర్ష మభి
 'సంవీక్ష్య భూషణేః కులవర్ధనాం చ స్తితవికసితముఖీ మాగతాం దృష్ట్వా
 తస్య చార్థస్య సతతం మనసి వర్తమానత్వా దవిదితవృత్తాంతోఽపి
 తత్కాలోచిత మపరమతిమహతో హర్షస్య కారణమపశ్యన్ శుకనా
 10 సః స్వయ ముత్పేక్ష్య సముత్సర్పితాసః సమీపతర ముపసృత్య
 నాతిప్రకాశ మాబభాషే, 'దేవ! కిమస్తి కిం చిత్తస్త్విన్ సృష్ణదర్శనే
 సత్యం, ఉత్సుల్లలోచనా హి కులవర్ధనా దృశ్యతే, దేవస్యాపీదం
 ప్రియవచనశ్రవణకుతూహలా దివ శ్రవణమూలముపసర్పదుప
 రచయ దివ నీలకువలయకర్ణపూరశోభా మానందజలపరిప్లుతం తరళ
 15 తారకం వికస దావేదయతి మహ త్ప్రహర్ష కారణ మీక్షణయ
 గలమ్, ఉపారూఢమహోత్సవశ్రవణకుతూహల ముత్సుకం క్లామ్యతి
 మే మనః, తదావేదయతు దేవః కిమిదమ్, ఇత్యుక్త వతి తస్త్విన్
 రాజా విహస్యాబ్రవీత్. 'యది సత్య మనయా యథా కథితం
 తథా సర్వ యవితథం సృష్ణదర్శనం, అహం తు న శ్రద్ధధే, కుతోఽ
 20 స్తాక మియతీ భాగ్యసంపత్, అభాజనం హి వయ మీదృశానాం ప్రియ
 వచనశ్రవణానామ్, అవితథవాదిసీమప్యహం కులవర్ధనాంపవవిధానాం
 కల్యాణానా మసంభావిత మాత్మానం మన్యమానో వితరీతా మివాద్య
 పశ్యామి, తదుత్తిష్ఠ స్వయ మేవ గత్వా కిమత్ర సత్య మితి దేవీం దృ
 ష్ట్వా జ్ఞాస్యామి.' ఇత్యభిధాయ విసృజ్య సకల నరేంద్రలోకం ఉన్ముచ్ఛ్య
 25 స్వాంగేభ్యో భూషణాని కులవర్ధనాయై దత్వా తయాచదత్తప్రసాదా
 సంతర మవనితలాశ్లిష్టలలాటలేఖయాశిరఃప్రణామే నాభ్యర్చితః సహ
 శుకనాసే నోత్థాయహర్ష విశేషనిర్భరేణ త్వర్యమాణో మనసా పవన
 చలితనీలకువలయదళలీలావిడంబకేన దక్షిణేనాక్షా పరిస్ఫురతాఽభి
 సంద్యమానగమన స్తత్కాలోచితాసముచితేన విరళేన పరిజనేనాను

గమ్యమానః పుర స్సంస్పృణీనా మనిలలోలస్థూలశిఖానాం ప్రదీపీ
కానా మాలోకేన సముత్సార్వమాణకక్ష్యాన్తరతిమిర ¹మన్తఃపుర
మయాసీత్.

తత్ర చ సుకృతరక్షాసంవిధానేనవసుథానులేపనధవళితే ప్రజ్వ
లితమంగళప్రదీపే పూర్ణకలశాధిష్ఠితద్వారపక్షకే ప్రత్యగ్రలిఖితమంగ 5
ల్యాలేఖోజ్జ్వలభిత్తిభాగమనోహరిణి సముపరచితసిత²వితానపర్యవ్రావ
బద్ధముక్తాగుణేమణిప్రదీపప్రహతతిమిరే వాసభవనే భూతిలిఖితపత్ర
లతాకృతరక్షాపరిక్షేపం శయనశిరోభాగవిన్యస్తరత్న ధవళనిద్రామంగళ
కలశమ్ ఆబద్ధవివిధావధిమూల ³మంత్రమ్ అవస్థాపితరక్షాశక్తి వల
యమ్ ఇత స్తతో విప్రకీర్ణగౌరసర్వపమ్ అవలంబితబాలయోక్తగ్రధిత⁴ 10
లోహితపిప్పలపత్రమ్ ఆసక్తహరితారిష్టపల్లవం ఉత్తుంగపాదపీఠప్రతిష్ఠి
తం ఇందుదీధితిధవళ ప్రచ్ఛదపటంఅచల రాజశిలాతలవిశాలం గర్భోచి
తం శయనతల మధిశయానాం కనకపాత్రపరిగృహీతైరవిచ్ఛిన్నవిరళా
వస్థితదధిలవైః జలతరంగతరళసితశాలిసికనికరైః అగ్రధితకుసుమాంజలిస
నాథైః పూర్ణభాజనైః అఖండితాననమత్యుపటలైశ్చ ప్రత్యగ్రపిశితపిండ 15
మిత్రైః అవిచ్ఛిన్నసలిభారాగమ్యమానమార్గైః పటలకప్రజ్వలితైశ్చ
శీతలప్రదీపైః గోరోచనామిశ్రగౌరసర్వపైశ్చ సలిలాంజలిభిశ్చ ఆచార
కుశలేనాంతఃపురజరతీజనేనక్రియమాణావతారణకమంగళాం ధవళాం
బరవివిక్తవేషేణ ప్రముదితేన ప్రస్తుతమంగళస్థాయాలాపేన పరిజనేనో
పాస్యమానాండపారాధగర్భతయాంతర్గతకుశలైలామివక్షీతిం సలిల 20
నిమగ్నై రావతా మివ మందాకినీం గుహగతసింహా మివ గిరిరాజమే
ఖలాం జలధరపటలాంతరీతదినకరా మివ దివసశ్రియం ఉదయగిరితిరో
హితశశిమండలా మివ విభావరీమ్ అభ్యర్ణబ్రహ్మకమలవినిర్గమామివ
నారాయణనాభిం ఆసన్నా గస్త్యేదయా మివ దక్షిణాశాం ఘనావృతా
మృతకలశా మివ¹క్షీరోదవేలాం గోరోచనాచిత్రితదశ మనుపమాత మతి 25
ధవళం దుకూలయుగళం వసానాం విలాసవతీం దదర్శ. ససంభ్రమ
పరిజనప్రసారితకరతలావలంబనావప్తంభేన వామజానువిన్యస్తహస్తపల్ల

1 సంహతి రంతః. 2 వితానేవితాన. 3 యంత్రం. 4 లోలపిప్ప.

వాం. ప్రచలితభూషణమణిరవముఖర ముత్తివృంతీ విలాసవతీ 'మల
మలమత్యాదరేణ, దేవి! నోత్థాతవ్య' మిత్యభిధాయ సహ తయాతస్మి
న్నేవ శయనీయే పార్థివ స్సముపావిశత్. ప్రమృష్టచామికరచారు
పదే ధవళోపచ్ఛదేచా సన్నే శయనాంతరే శుకనాసోఽపి న్యసీదత్.

- 5 అథ తాముపారూఢగర్భా మాలోక్య హర్షభరమన్ధరేణమనసా
ప్రస్తుతపరిహాసో రాజా 'దేవి శుకనాసః పుచ్ఛతి:—యదాహ కుల
వర్ధనా కి మపి తతిహంతతైవ' ఇత్యువాచ. అ థాత్మకస్తి తచ్ఛురితకసో
లాధరలోచనా లజ్జయా దశనాంశుజాలకవ్యాజేనాంశుకే నేవ ముఖ
మాచ్ఛాదయంతీ విలాసవతీతత్త్వేణ మధోమఖి తస్థా పునః పున శ్చ
10 ను¹రుద్యమానా "కిం నామ మామతిమాత్రం త్రపాపరశాం కరోషి
నాహం కించి దపి వేద్మి' ఇత్యభిదధానా సా తిర్యగ్వలితతారకేణచక్షు
షా అవనతముఖి రాజానం సాభ్యసూయ మివాపశ్యత్! అపరిస్ఫుట
హాసజ్యోత్స్నావిశదేన ముఖశశినా భూభుజాం పతిరేనాం భూయో
బభాషే 'సుతను! యది మదీయేన వచసా తవ త్రపావితన్యతేతదయ
15 మహం స్థితో నిభృతం, అన్య తు కిం ప్రతివిధాన్యసే విఘటమానదశ
కోశకవిశిద చంపకద్యుతేః సవర్ణతయా పరిమళానుమీయమానకుం
కుమాంగరాగన్య పాండురతా మాపద్యమానస్య వర్ణస్య, అన
యోశ్చ గర్భసంభవామృతావసేకనిర్వాప్యమానహృదయశోకానల
ప్రభవం భూమ మితి వమతోః గృహీతనిలోత్పలయోరివ చక్రవాక
యోః తమాలపల్లవలాంఛితముఖయో రివ కనకకలశయోః సకృది
20 వాలిఖితకృష్ణాగరుపంకవత్రలతయోః శ్యామాయమానచూచకయోః
పయోధరయోః, అన్యచ ప్రతీదినమతిగాఢతా మాపద్యమానేన కాంచీ
కలాపేన దూయమానస్య నశ్యత్ప్రీవలిలేఖావలయస్య కశిమాన
ముఞ్చతో మధ్యభాగన్య,' ఇత్యేవం బ్రువాణ ఘననిపాల మంతర్ముఖ
25 వినిగూఢహాసశ్చుకనాసః 'దేవ! కిమాయాసయసి దేవీం, ఇయ మనయా
కథయాఽపి లజ్జతే, త్యజకులవర్ధనాకథితపార్తాసంబద్ధమాలాప' మిత్యుబ
వీత్. ఏవంవిధాభిశ్చ నర్తప్రాయాభిః, కథాభి స్సుచిరం స్థిత్యా శుకనాస

స్వభవన మయాసీత్. నరేంద్రోఽపి తస్మిన్నేవ వాసగృహే తయా
సహ తాం నిశా మత్యవాహయత్.

తతః క్రమేణ యథాసమీహితగర్భదోహదసంపాదనప్రము
దితా పూర్ణే ప్రసవసమయే పుణ్యేహని అనవరతగళన్నాడికాకలిత
కాలకలై ర్భూషా రాగృహీతచ్ఛాయై ర్గణకై ర్గృహీతే లగ్నే ప్రశస్తా 5
యాం వేలాయా మిరమ్మద మివ జలధరమాలా సకలలోకహృదయా
నందకారిణం విలాసవతీ సుత మసూత. తస్మిన్ జాతే సరభస మిత స్త
తః ప్రధావితస్య పరిజనస్య చరణశతసంక్షోభచలిః క్షితితలో భూపా
లాభిముఖప్రసృతస్థలద్గతివికలకంచుకిసహస్ర జనసమృద్ధనిష్పిష్యమాణ
పతితకుబ్జవామనకిరాతగణోవిషాఢ్యమాణాంతఃపురజనాభరణఝంకా 10
ర మనోహరః పూర్ణ పాత్రాహరణవి ¹లుత్యమానవసనభూషణస్సంక్షో
భితనగరో రాజకులే ²దృష్టివృద్ధిసంభ్రమోఽతిమహా నభూత్. అనం
తరం చ మందరమధ్యమానజలధి ఘోషగంధీరదుంచుభిధ్వానపురస్స
రేణ ప్రహతమృదుమృదంగశంఖ కాహళానకనివహనినాదనిర్భరేణ మం
గళపటహపటురవసంవర్ధితే నానేకజనసహస్రకలకలబహుళేన త్రిభువన 15
మాపూరయతా ఉత్సవకోలాహలేన ససామంతాః సాంతిశపురాః సప్ర
కృతయః ³సబాలవృద్ధాః సన్మతు రాగోపాల మున్నతైః ఇవ హర్షని
ర్భరాః ప్రజాః ప్రతిక్షణమవర్ధత చంద్రోదయే నేవ జలనిధిః కల
శముఖరో రాజసూనో ర్జన్తనా మహోత్సవః.

పార్థివ స్తు తనయాననదర్శనోత్సవహృదయోఽపి దివసవశేన 20
మాహూర్తికగణోపదిష్టే ప్రశస్తే ముహూర్తే నివారితనిఖిలపరిజన
శ్శుకనానద్వితీయో మణిమయమంగళకలశయుగళా శూన్యేన ఆసక్తబ
హుపుత్రికాలంకృతేన వివిధవనపల్లవనిఃసహనిరంతరనిచితేన సన్నిహిత
కనకమయహలముసలయుగేన ⁴విరళగ్రధితనితకుసుమమిశ్రదూర్వాప్ర
వాళమాలాలంకృతేన ఆలంబితావిరళవ్యామ్రచర్మణా వందనమాలాం 25
తరాశ్ఘటితఘంటాగణేన ద్వారదేశేన విరాజమానం ఉభయతశ్చ

1 లుప్య. 2 దిష్టి. 3 సరాజలోకాః, సవేశ్యాయునతయః.
4 వికల.

గర్భరాగత్యా దుదయపరిపాటలమండల మివ సవితారం, ఆపరసంధ్యా
 లోహితేబింబమివ చంద్రమసం, అనుచజాతకాతిన్య మివ కల్పతరుపల్లవం,
 ఉత్పల్లమివ రక్తారవిందరాశిం, అజనిదర్శనావతీర్ణ మివ లోహితాంగం,
 విస్త్రమకిసలయదలై రివ బాలాతపచ్ఛేదై రివ పద్మరాగరశ్మిభిరివ విరచి
 తావయవం, అనభివ్యక్తముఖపంచకమివ ముహుసేనం, సురవనితాకరతల 5
 పరిభ్రష్ట మి హమరపతికుమారం, ఉత్తప్తకల్యాణకార్తవ్యరభాస్వరయా
 స్వదేవప్రభ యూపూరయంత మివ వాసభవనం, ఉద్భాసమానై స్సహజ
 భూషణై రివమహాపురుషలక్షణై రుచేతమ్, ఆగమికాలపాలనప్రహృష్ట
 యేవశ్రియాసమాలింగితం, ఆహ్లాద హేతు మాత్మజుదదర్శకించసరాజా
 విగతనిమేషనిశ్చలపక్షణా చ ముహుర్ముహుః ప్రమృష్టసంఘటితానం 10
 దబాష్పపటలపుతతారకేణ దూరవిష్ఫారితేన స్నిగ్ధేన చక్షుషా పిబన్ని
 వాలపన్నివస్పృశన్నివమనోరథసహస్ర ప్రాప్తదర్శనం సస్పృహమీ
 ఊమాణ స్తనయాసనం ముముదే. సకృతకృత్యం చాత్మానం మేనే
 తదానీం సమృద్ధమనోరథ శ్శుకనాసస్తు శనై రంగప్రత్యంగా న్య
 న్య నిరూపయన్ ప్రీతివిస్తారితలోచనో భూమిపాల మవాదీత్ దేవ ! 15
 పశ్య పశ్యాన్య కుమారన్య గర్భసంపీడనవశా దపరిస్ఫూవావయవశోభ
 న్యాపి మాహాత్మ్య మావిర్భావయంతి చక్రవర్తిచిహ్నీని, తథా హ్య
 న్య సంధ్యాంశురక్తబాలశశికలాకారే లలాటపట్టే నవనళిననాళ భంగ
 తంతుతన్వీయ మూర్త్యా పరిస్ఫురతి, ఏతన్వీకచపుండరీకధవళం కర్ణాం
 తాయతం ముహుర్ముహు రున్మిషితై ర్ధవళయ తీవ వాసభవనం అరా 20
 శపక్షలోచనయుగళం విజృంభమాణకమలకోశపరిమళమనోహర మి
 య మన్య సహజ మాననామోద మాజ్ఞసుతీవ దూరాయతా
 కనకలేఖేవ నాసికా, రక్తోత్పల¹ వికారముద్వహా తీవ చాస్మాధరకమ్,
 రక్తోత్పలకలికాలోహితతా భగవతో విష్ణురశ్మవస ఇవ శంఖచక్ర
 చిహ్నా ప్రశస్తలేఖాలాంఛితౌ కరా, అభినవకల్పతరుపల్లవకోమలం 25
 లేఖామయైర్ధ్వజరథతురగాతపత్రకమలై రలంకృతం అనేకనరేంద్రసహ
 స్రచూడామణీచక్రచుంబనోచితం చరణయుగళం, ఏష చ దుందు భేరి

వాతిగంభీరస్వరయోగోఽస్య దుదత శ్శ్చాయితే¹ ఇ త్యేవం కథయ
త్యేవ తస్మిన్నసంభ్రమావస్థ² తే రాజలోకేన ద్వాది స్థితేన ద త్తమార్గ
స్వీకృతగతి రాగత్యప్రహణోదయపులకితతనుః స్ఫూర్తిభవల్లోచనో³ మం
గళకనామా ప్రహృష్టవదనః పురుషః పాదయోః ప్రణమ్య రాజానం
8 వ్యజ్ఞపత్⁴.—‘దేవ! దిప్త్యా వర్ధసే, ప్రతిహతాస్తే శత్రవః, చిరంజీవ,
జయపుధిమీ త్వత్ప్రసాదా దత్రభవతః శుకనాస స్వాపి జ్యేష్ఠాయాం
బ్రాహ్మణ్యాం మనోరమాభిధానాయాం రామ ఇవ రేణుకాయాం
తనయో జాతః, శ్రుత్వా దేవః ప్రమాణ’ మితి

- అథ నృపతి రమృతవృష్టిప్రతిమ మాకర్ణ్య తద్వచనం ప్రీతి
10 విష్ణురితాక్షః ప్రత్యవదత్⁵.—‘అహో! కల్యాణవరంపరా, సత్యోఽ
యంజనప్రవాదోయ ద్విపద్విపదం సంప త్సంపద మనుబధ్నా తీతి¹ సర్వ
థా సమానసుఖదుఃఖతాం దర్శయతా విధినా²పి భవతేవ వయ మ
నువ ర్తితాః ఇత్యభిధాయ ప్రీతివికసితముఖ స్సరభసమాలింగ్యవిహాస
స్వయ మేవ శుకనాసస్యోత్తరీయం పూర్ణపాత్రం జహార. తస్మై చ
15 రాజా ప్రీతమనాః ప్రియవచనశ్రవణానురూపం పురుషాయాపరిమితం
పారితోషిక మాదిదేశ. ఉత్థాయ చ తథైవ తేన చరణవిఘట్టనక్వశిత
నూపురసహస్రముఖరితదిగంతరేణసరభసోజ్ఞే పశవలితమణివలయావలి
వాచాలితభుజలతేన ఉద్ధ్వీకృతై రుత్తానతలైః కరపుటై రనిలలుణ్ఠితా
మాకాశకమలినీ మివ దర్శయతా పర్యస్తమృదితకర్ణ పల్లవేన పరస్ప
20 రాంగదకోటిసంఘట్టదప్తపాటితోత్తరీయాంశుకేన శ్రమజలధౌతాం
గరాగరంజిత³ చీనవాససా కిం చి దవశిష్టతమాలపత్రేణ విలసద్వాదవి
లాసినిహసితైరున్నిద్రక్తైరవవనానుకారం ప్రథయతా సరభసవల్లవసల
ల్లోలహారలతాస్ఫాలితకుచస్థితేన సిందూరతిలకలులితాలకలేఖన⁴ వి
ప్రకీర్ణపిష్టాతకపాంసుపుంజపిజరిత కేశపాశేన⁵ ప్రనృత్యవికలమూకకుబ్జ
25 కిరాతవామనబధిరజలపురస్సరేణ ఉత్తరీయాంశుక గ్రీవాబద్ధావృష్టవి
లంబితజరత్కంచుకికదంబకేన వీణావేణుమురజకాంస్యతాలలయాను
గతేన కలమధుర ముద్గాయతా హర్ష నిర్భరతయా మత్తేనో న్నత్రే నేవ

గ్రహగృహీతేనేవ వ్యవగతవాచ్యావాచ్యవివేకేన సృత్తగీతక్రీడా
ప్రసక్తేనాంతఃపురికాజనేన ప్రచలముణికుండలాహతకపోలభిత్తినా చ
విఘూర్ణమానకన్ఠోత్పలేనాధోగళితవిలోలకేణ లేణ డోలాయమాన
వైకక్షకుసుమమాతేన నిర్దయప్రవృత్తధీర్ముదంగమర్దలపటహనినా
దానుగతకాహళీశంఖరవజనితరభసేన చరణసన్నిపాతైర్విదారయ 5
తేవ వసుధాం రాజపరిజనేన ప్రవృత్తసృత్యేన చ చారణగజేన వివిధ
ముఖవాద్యకోలాహలేన పఠతా¹వల్లతా చానుగమ్యమాన శ్శుక
నాసభవనం గత్వా రాజా ద్విగుణతర ముత్సవ మకారయత్.

అతిక్రాంతే చ షష్ఠీజాగరే ప్రాప్తే దశమేహని పుణ్యే
ముహూర్తే గాస్సువర్ణం చ కోటికో బ్రాహ్మణసాత్మత్వా మాతు 10
రస్య మయా పరిపూర్ణమండల శ్చంద్రః స్వప్నే ముఖకమల మావిశక్
దృష్టఇతి స్వప్నానుయాప మేవ రాజా సూనో శ్చంద్రాపీడ ఇతి నామ
చకార. అపరేద్యు శ్శుకనాసోఽపి కృత్వా బ్రాహ్మణోచితా స్సకలాః
క్రియా రాజానుమత మాత్మజస్య విప్రజనోచితం వైశంపాయన ఇతి
నామ చక్రే క్రమేణ కృతచూడాకరణాదిబాలక్రియాకలాపస్య శైశవ 15
మతిచక్రామ చంద్రాపీడస్య.

తారాపీడః క్రీడావ్యాసంగవిఘాతార్థం బహిర్నుగరాదను
శ్చిప్రమర్దక్రోశమాత్రాయాం అతిమహతా తుహినగిరిశిఖరానుకారిణా
సుధాధవశేన ప్రాకారమండలేన పరివృతం అనుప్రాకార మాహితేన
మహతా పరిఘావలయేన పరివేష్టితం అతిదృఢకవాటసంపుటం ఉద్ధా 20
టితైకద్వారప్రవేశం ఏకాంతోపరచితతురగవాహ్యలీవిభాగం అధః
కల్పితవ్యాయామశాలం అమరాగారాకారం విద్యామందిర మకార
యత్. సర్వవిద్యాచార్యాణాం చ సంగ్రహే యత్న మతిమహంత
మన్వతిషత్.

తత్రస్థం చ తంకేసరికిశోరక మివ పంజరగతం కృత్వా ప్రతిషి 25
ద్ధనిర్గమంతచార్యకులపుత్రప్రాయపరిజనపరివారం. అపసితాశేషశిశుజన
క్రీడనవ్యాసంగం అనన్యమనసం అఖలవిద్యోపాదానార్థమాచార్యే

1 గాయతా చానుగమ్య.

భ్యశ్చంద్రాపీఠం శోభనే దివసే వైశంపాయనద్వితీయమర్పయాం
బభూవ. ప్రతిదినం చోత్థాయోత్థాయ సహ విలాసవత్త్యా విరళపరి
జనస్తత్రైవ గత్తైవన మాలోకయామాస రాజా.

చంద్రాపీఠోఽప్యనన్యహృదయతయా తథా నియంత్రితో

- 5 రాజ్ఞా అచిరేణైవ కాలేన యథాస్వమాత్మకాశలం ప్రకటయద్భిః
పాత్రవశా దుపజాతోత్సాహై రాచార్యై రుపదిశ్యమానో సర్వా
విద్యా జగ్రహ. మణిదర్పణ ఇవాతినిర్మలే తస్మిన్ సంచక్రామ సకలః
కలాకలాహః తథాహి పదే వాక్యేప్రమాణే ధర్మశాస్త్రే రాజనీతిషు
వ్యాయామవిద్యాసు చాపచక్రచర్మకృపాణశక్తితోమరపరశుగదాప్ర
10 భృతిషు సర్వేష్వాయుధవిశేషేషు రథచర్యాసు గజపృష్ఠేషు తురంగ
మేషు వీణావేణుమురజకాంస్యతాలదర్దురపుటప్రభృతిషు వాద్యేషు
భరతాదిప్రణీతేషు నృత్యశాస్త్రేషు నారదీయప్రభృతిషు గాంధర్వ
వేదవిశేషేషు హస్తీశితాయాం తురగవయోజ్ఞానే పురుషలక్షణేషు
చిత్రకర్తృణి¹యంత్రచ్ఛేద్యే పుస్తకవ్యాపారే లేఖ్యకర్తృణి సర్వాసు
15 దూతకలాసు గంధశాస్త్రేషు శకునిరుత్తజ్ఞానే గ్రహగణితే రత్నపరీక్షాసు
దారుకర్తృణి²దంతవ్యాపారేవాస్తువిద్యాసు ఆయుర్వేదమంత్రప్రయోగే
విషాపహరణే సురజ్ఞోపభేదే తరణే లఙ్ఘనే పులిషు ఆరోహణే రతితస్త్రేషు
ఇంద్రిజాలే కథాసు నాటకేష్వాఖ్యాయికాసు కావ్యేషు మహాభారత
పురాణేతిహాసరామాయణేషు సర్వలిపిషు సర్వదేశభాషాసు సర్వ
20 సంజ్ఞాసు శిల్పేషు ఛందస్సు స్వప్యేష్వపి కలావిశేషేషు పరంకాశలమవాప.

- సహజా శ్రమ మభ్యస్యతో వృకోదరస్యేవ తైశవపవావిర్భ
భూవ సర్వలోకవిస్తయజననీమహాప్రాణతా. యదృచ్ఛయాక్రీడతాఽప్య
నేన కరతలాలంబితకర్ణపల్లవావనతాంగాసింహాకిశోరకక్రమాక్రాంతా
ఇవ గజకలభకా శ్చలితు మపి న శేకుః పక్షకేన కృపాణప్రహారే
25 కాయం బాల ఏవ తాశతయా మృణాళదండా నివ లులావ. సకల
రాజన్యవంశవనదావానలస్య పరశురామస్యేవాస్య నారాచాః శిఖరి
శిలాతలభిదో బభూవుః. దశపురుషసంవాహనయోగ్యేనచాయోదండేన

1 పత్రచ్ఛేద్యే. 2 గంధర్వ. 3 చాస్యాజనమభ్యస్యతో.

శ్రమమకరోత్. ఋతే చ మహాప్రాణతాయాః సర్వాభిరన్యాభిః కలాభి
రనుచకార తం వైశంపాయనః. చంద్రాపీడస్య తు సకలకలాపపరి
చయబహుమానేన శుకనాసగౌరవేణ సహ పాంసుక్రీడనతయా సహ
సంవృద్ధతయా చ సర్వవిస్రంభస్థానం ద్వితీయ మివ హృదయం వైశం
పాయనః పరం మిత్ర మాసీత్. నిమేషమపి తేన వినా స్థాతు మేకాకీ 5
న శశాక వైశంపాయనోఽపి తఃకుష్టకరమివ వాసరోఽనుగచ్ఛన్న
క్షణమపి విరహాయాకార. ఏవం తస్య సర్వవిద్యాపరిచయమాచరత
శ్చంద్రాపీడస్య త్రిభువనవిలోభనీయోఽమృతరస ఇవ సాగరస్య సకల
లోకహృదయనయనానందజనన శ్చంద్రోదయ ఇవ ప్రదోషస్య బహు
విధరాగవికారభంగురః సురధనుఃకలాప ఇవ జలధరసమయస్య మకర 10
ధ్వజాయుధభూతః కుసుమప్రసవ ఇవ కల్పపాదపస్య అభినవాభివ్యజ్య
మానరాగరమణీయః సూర్యోదయ ఇవ కమలవనస్యవివిధలాస్యవిలాస
యోగ్యః కలాప ఇవ శిఖండినో యావనారంభః ప్రామర్భవక్ రమ
ణీయస్యోఽపి ద్విగుణాం రమణీయతాం పుష్పాః. లభ్యావనరోఽను
సేవక ఇవ నికటిబహువాస్య మన్మథః. లక్ష్మ్యో సహ వితస్తార వక్షః 15
స్థలం. బంధుజనమనోరథైః సహపూర్వతోరుదండద్వయం. అరి
జనేన సహ తనిమానమభజత మధ్యభాగః. త్యాగేన సహ ప్రథిమాన
మాతతాన నితంబభాగః. ప్రతాపేన సహమరోహ రోమరాజిః.
అహితకళత్రాలకలతాభిః సహ ప్రలంబతా ముపయయా భుజయు
గళం చరితేన సహ ధవళతా మభజత లోచనయుగళం. ఆజ్ఞయా 20.
సహ గురు ర్భూహవశిఖరదేశః సర్వేణ సహస్య గంభీరతా మా
జగామ హృదయం.

ఏవం చ క్రమేణ సమారూఢయావనారంభం పరిసమాప్త
సకలకలాపిజ్ఞాన మధీతాశేషవిద్యం చావగమ్యానుమోదితమాచా
రైశ్చ శ్చంద్రాపీడ మానేతుం రాజా బలాధిక్రమం పలాహకనామాన 25
మాహూయ బహుతురంగబలకదాతిపరివృతమతిప్రశస్తేహని ప్రాహి
ణోత్. స గత్యా విద్యాగృహం ద్వారపైః సమావేదితః ప్రవిశ్య క్షితి

తలావిలంబితచూడామణినా శీరసా ప్రణమ్య స్వభూమిసముచితే రాజ
సమీప ఇవ సవినయమాసనే రాజపుత్రానుమతో న్యషీదత్.

స్థిత్యా చ ముహూర్తమాత్రం వలాహక శ్చంద్రాపీడముపసృత్య
దర్శితవినయో వ్యజిజ్ఞ పత్ - కుమార! మహారాజః సమాజ్ఞాపయతి -

- 5 పూర్ణా నో మనోరథాః, అధీతాని శాస్త్రాణి, శిక్షితాః సకలాః కలాః,
గతోఽసి సర్వాయుధవిద్యాసు పరాం ప్రతిష్ఠాం, అనుమతోఽసి నిర్గ
మాయ విద్యాగృహాత్ సర్వాచారైః, ఉపగృహీతశిక్షం గంధగజ
కుమారక మివ వారిబంధా ద్వినిర్గతం అధిగతసకలకలాకలాపకం పౌర్ణ
మాసీశశన మి వోద్గతం పశ్యతు త్వాం జనః, వ్రజతు సఫలతా మతి
10 చిరదర్శనోత్కణ్ఠితాని లోకలోచనాని, దర్శనం ప్రతితేనముత్సుకాన్య
తీవ సర్వాణ్యంతఃపురాణి, అయ మత్రభవతోదశమో వత్సరోవిద్యా
గృహ మధివసత్, ప్రవిష్టోఽసి షష్ఠ మనుభవన్ వర్షం, ఏవంసంపిండితే
1 నాథునా షోడశేన ప్రవర్ధసే, త దద్యప్రభృతి నిర్గత్య దర్శనోత్సుకా
భ్యో దత్త్వా దర్శన మఖిలాభ్యో మాతృభ్యః అభివాద్య చ గురూన్
15 అపగతనియంత్రణో యథాసుఖ మనుభవ రాజ్యసుఖాని నవయావన
లలితాని చ, సమ్మానయ రాజలోకం, పూజయ ద్విజాతీః, పరిపాలయ
వ్రజాః, ఆనందయ బంధువర్గం, అయం చ తే త్రిభునైకరత్న మనిల
గరుడసమజవ ఇంద్రాయుధనామా తురంగమః ప్రేషితో మహారాజేన
ద్వారి తిష్ఠతి, ఏష ఖలు దేవస్య పారసీకాధిపతినా త్రిభువనాశ్చర్య
20 మివ కృత్వా జలనిధిజలా దుత్థిత మయోనిజ మిద మశ్వేరత్న మాసా
దితం మయా మహారాజాధిరోహణయోగ్య మితి సందిశ్య ప్రహితః,
దృష్ట్వా నివేదితం చ లక్షణవిద్భిః, దేవ! యాన్యచ్చైశ్రవసః శ్రూయంతే
లక్షణాని తై రయ ముపేతో నైవంవిధోభూతో భావీ వా తురంగ
మ ఇతి, త దయ మనుగృహ్యతా మధిరోహణేన, ఇదం చ మూర్ధాభి
25 పీక్షపార్థివకులప్రసూతానాం వినయోపహన్నానాం శూరాణా మభి
రూపాణాం కలావతాం చ కులగ్రమాగతానాం రాజపుత్రాణాం సహ
స్రం పరిచారార్థ మను ప్రేషితం తురంగమాధిరూఢం ద్వారిప్రణామ
లాలసం ప్రతిపాలయతి.

ఇత్యభిధాయ విరచితచసి వలాహకే చంద్రాపీడః పితౄ రాజ్ఞాం
శిరసి కృత్వా నవజలధరధ్వానగంభీరయా గిరా 'ప్రవేశ్యతా మింద్రా
యుధ' ఇతి నిర్జిగమిషు రాదిదేశ.

అథ వచనానంతరమేవ ప్రవేశిత ముభయతః ఖలీనకనకటకా
వటగ్నాభ్యాం పదేపదే కృతాకుంచనప్రయత్నాభ్యాం పురుషాభ్యాం 5
మవకృష్టమాణమతిప్రమాణమూర్ధ్వకరపురుషస్తాప్య షష్టభాగ
మాపిబంత మివ సమ్ముఖాగత మఖిల మాకాశ మతినిష్ఠురేణ ముహూ
ర్తుహుః ప్రకంపతోదరరంధ్రేణ హేషారవేణ పూరితభువనోదరివివ
రేణ నిర్భర్తనియంతమివాభీకవేగమర్విదగ్ధం గరుత్మంతమతీదూరమవన
మతాప్రతిక్షణ మతీదూర మున్నమతా చ జవనిరోఢస్థితరోహఘురఘు 10
రాయమాణఘోరఘోణేన శిరోభాగేన నిజజవదర్పవశాహల్లజ్జనార్థ
మాకలయంత మివ త్రిభువన మసితపీతహరితపాటలాభి రాఖండలచా
పాను¹ కాణిణీభీ రేఖాభిః కల్తాపితశరీర మాస్తీర్ణకంబల మివ కుంజ
రకలభం కైలాసతటాఘాతధాతుధూళిపాటల మివ హరవృషభ మసు
రరుధిరపంక లేఖాలోహితసట మివ పార్వతీసింహం రంహస్సఃఘాతమివ 15
మూర్తిమంత మనవరతపరిస్ఫురణోద్ధ పుటోన్ముక్త² పూతాః-రేణాతి
జవాపీత మనిల మివ నాసికావివరేణోద్వ్యమంత మంతస్థ నిలితముఖర
ఖలీనఖరశిఖరక్షోభజన్తనో లాలాజలభవః ఘనవల్లవాః ఉదధివివాస
పరిపీతామృతరసగంఢూషా నివోద్గిరంత మత్యాయతం నిర్ఘాతయూ
సముత్క్లిర్ణ మివ వదన ముద్వహంత మాననమండలనిహితారుణమణి 20
సముద్గతైరంశుకలాపై రుపేతే నావసక్తరక్తచామరేణేన నిశ్చలశిఖ
రేణ కర్ణయుగళేన విరాజమానముజ్జ్వలకనకశృంఖలారచితరశ్మికలాప
కలితయా లాక్షలోహితలంబలోలసటాసంతానయా జలనిధిసంచరణ
లగ్న విద్రుమపల్లవయేవ శిరోధరయోషశోభిత మతికుటిలకనకపత్ర
లతాప్రతానభంగురేణ పదే పదే రణితరత్నమాలేన స్థూలముక్తాఫల 25
ప్రాయేణ తారాగణేన సంద్యారాగరుణేశాన్వలంకారేణాలం
కృతం లశ్యాలంకారనిహితమరకతరత్న ప్రభాశ్యామాయమానదేహత

త్యజతి, అహో! ఖలు అతిశయిత్రైదశరాజసన్మృద్ధి రియం తాతస్య
 రాజ్యలక్ష్మిః, యదేవవిధాన్యపి సకలత్రిభువనదుర్లభాని రత్నా
 న్యుపకరణతా మాగచ్ఛంతి, అతీతేజస్వితయా మహాప్రాణతయా చ
 సదైవతేవేదయమస్యాకృతిః, యత్సత్య మాగోహణే శంకా మివ మే
 జనయతి, న హి సామాన్యవాజినా మమానుషలోకోచితాస్సకలత్రిభు 5
 వనవిస్తయజనన్య ఈదృశ్యో భవంత్యాకృతయః, దైవతాన్యపి హి
 మునిశాపవశా దుజ్జ తనిజశరీరకాణి శాపవచనబలోపనీతాన్యేతాని
 శరీరాంతరాణ్యధ్యాసత ఏవ, శ్రూయతేహి-పురా¹ హూలశిరా నామ
 మహాతపా మునిరఖిలభవనబలామభూతా మపురసం రంభాభిధా
 నాం శశాప, సా సురలోక మపహాయాశ్వహృదయే నివేశ్యాత్మాన 10
 మశ్వహృదయే²తివిఖ్యాతా బడబా భూత్వా మృత్తికావత్త్వాం శత
 ధన్వాసం నామ రాజాన ముపసేవమానా మర్త్యలోకే మహాంత
 కాల మువాస, అన్యే చ మహాత్మానో మునిజనశాపపడితప్రభావా
 నానాకారా భూత్వా బభ్రుము రిమం లోకం, ఆశంసయ మనేనాపి
 మహాత్మనా కేనాపి శాపభాజా భవితవ్యమ్, ఆవేదయ తీవ మదంతః 15
 కరణ మస్య దివ్యతాం.'

ఇతి విచింతయన్నే వారురుక్షు రాసనా దుదతిష్ఠత్. మనసా
 చ తం తురంగమ ముపసృత్య 'మహాత్మన్నర్వక! యో²సి సోసి నమో
 ఽస్తు తే సర్వథా మర్షణీయో య మారోహణాతిక్రమో²ప్తాక మపరి
 గతాని దైవతా న్యవ్యనుచితపరిభవభాంజి భవంతి' ఇత్యామంత్రయాం 20
 బభూవ. విదితాభిప్రాయ ఇవ స త మింద్రాయుధ శ్చటులశిరః కేసర
 సటా³హతిఘూర్ణితతార కేణ తిర్యక్పక్షుషా విలోక్య ముహు ర్ముహు
 స్తాడయతా క్షితితల ముత్థాతధూళిధూసంతక్రోడరోమరాజినా దక్షిణ
 ఖురేణారోహణాయాహ్వాననివ స్ఫురితప్రాణవివరఘర్ష రధ్వనిమిశ్రం
 మధుర మపరుషహంకారపరంపరానుబద్ధ మతిమనోహరహేషారవ 25
 మకరోత్. అథానేన మధుర హేషితేన దత్తారోహణాభ్యున్నజ్జ
 ఇవ ఇంద్రాయుధమారురోహ చంద్రాపీడః. సమారుహ్య తం ప్రాదే

శమాత్త మివ తై శ్రిలోక్య మఖిలం మన్యమానో నిర్గత్య ప్రళయజలధర
విముక్తోపలాసారపరుషేణ జర్జరయతేవ రసాశల మతినిష్ఠురేణ ఖుర
పుటానా రజేణ ఖురరజోనిర్దృష్టాణాఘోషేణ చ హేమితేన
బధిరీకృతసకలభువనవిపరమశిరశిరణదేధితి పరామర్శస్ఫురితనిమలఫలకే

5 న ఊర్ధ్వక్వతేన కుంతలతావనేనోన్నాల్పసంభ్రాంత్యలంకారావనగహనం
సర ఇవ గగనతల మలంకుర్వాణ ముద్గంధమాయూరాతపత్రసహస్రాంధ
కారితాప్తక్షుభితయా స్ఫురితశతనున్యూచాపకలాపశ్చక్రపి వజలధర
బృందముద్వమత్తేనపుంజధవళితముఖితయా అనవరతవల్లనచటుల
తయా చ ప్రళయసాగరజలకల్లోలసంఘాత మివ సముద్గత మద్భుష్ట

10 పర్యంతమప్రమేయ మశ్వసైన్య మపశ్యత్. త చ్చ సాగరజల మివ
చంద్రోదయేనేవ చంద్రావీడనిర్గమేన సకల మేవ సంచచాలాశ్వీయం
అహమహమికయా చ ప్రణామలాలసాః సరభసాపనీతాతపత్రశూన్య

శిరసః పరస్పరోత్పీడనకుపితతురంగమ ¹నివారణాయస్తా రాజపు
త్రాస్తం పర్యవారయంత. ఏకైకశి శ్చ ప్రతినాసుగ్రహణ మావేద్య

15 మానా వలాహకేన విప్రచలితమకుటకద్వరాగకిరణోద్గమచ్ఛలేనాను
రాగ మివోద్వమద్భిః సంఘటితసేవాంజలిముకుళతయా యశావరాజ్యా
భిషేకకలశావర్జితసలిలగ్న కమలైరివదూరావనతైః శిరోభిః ప్రణేముః

చంద్రావీడస్తు తాః సర్వాః సమ్మానయిత్వా యథోచిత మన
స్తరం తురంగమాధి రూఢేనాచుగమ్యమానోవై శంపాయనేనరాజలక్ష్మీ

20 నివాసయోగ్యపుండరీకాకృతినాసకల రాజన్యకులకుముదవండచన్ద్రముం
డలే నేవ తురంగమనేనాస్రవంతీపులినాయమానేన క్షీరోదశేనధవళిత
వాసుకిభణామండలచ్ఛవినా స్థూలముక్తాకలాపజాలకావృతేనోపరి
చిహ్నికృతంకేనరిణముద్వహతాతిమహతా కార్తస్వరదండేన ధ్రియ
మాణేనాతపత్రేణ నివాతాతపః ఉభయతస్సముద్ధాయమాసచా

25 మరకలాపపవనసర్వితకర్ణపల్లవః పురః ప్రధావతా తరుణవీరపురుష
స్రాయేణానేకసహస్రసంఖ్యేన పదాతిపరిజనేన జయ జీవేతి చ మధుర

వచనా మంగళస్త్రాయ మనవరత ముచ్చైః పఠతా వందిజనేన
స్త్రాయమానో నగరాభిముఖః ప్రతస్థే.

క్రమేణ చ తం సమాసాదితవిగ్రహం అనంగమివావతీర్ణం
నగరమార్గమనుప్రాప్త మవలోక్య సర్వ ఏవ పరిత్యక్తసకలవ్యాపారో
రజనికరోదయపరిబుధ్యమానకుముదవనానుకారీ జనః సమజని. 'సత్య
స్త్రికా సంప్రతి ముఖకుముదకదంబకవికృతాకృతిః కార్తికేయో విడంబ
యతి కుమారశబ్దమ్, అహో! వయ మతిపుణ్యభాజః, యది మామమా
నుషీ మస్యాకృతిం అంత సుమారూఢప్రీతిరసనివ్యందవిస్తారితేన కుతూ
హలోత్తానితేన లోచనయుగళేనానివారితాః పశ్యామః, సఫలానోఽద్య
జాతా జన్మవత్తా, సర్వథా నమోఽస్తై రూపాంతరధారిణే భగవతే 10
చంద్రాపీడచ్ఛద్మినే పుండరీకేశ్మణాయ' ఇతి వదన్ ఆరచిత ప్రణామం
జలిర్నగరలోకః ప్రణామ సర్వత శ్చ సముపావృతకహటపుటప్రకట
వాతాయనసహస్రతయా చంద్రాపీడదర్శనకుతూహలా న్నగర మపి
సమున్మీలితలోచననివహ మివాభవత్. అనంతరం చ సమాప్తసకల
విద్యో విద్యాగృహః నిర్గతోఽయ మాగచ్ఛతి చంద్రాపీడ ఇతి సమా 15
కర్ణ్య ఆలోకనకుతూహలిన్య సుర్వస్మిన్నేవ నగరే ససంభ్రమ ము
త్సృప్తార్థపరిసమాప్త ప్రసాధనవ్యాపారాః కా శ్చి ద్వామకరతలగత
దర్పణా స్ఫురతీతసకలరజనికరమండలాభవపార్శ్వమాసీరజన్యః కాశ్చిత్
ఆద్వైత క్షకరసహటలితచరణపుటాః కమలపరిపీతబాలాతపా ఇవ నలి
న్యః కాశ్చి త్ససంభ్రమగతివిగళితమేఖలాకలాపాకులితచరణకీసలయా 20
శ్శృంఖలాసందానమందమందసంచారిణ్య ఇవ కరిణ్యః కాశ్చి జ్వలధర
సమయదివసక్రియ ఇవేంద్రాయుధరాగరుచిరాంబరధారిణ్యః కా శ్చి
దుల్లసితధవళనఖమయూఖపల్లవాన్ నూపురరవాకృష్టగృహకలహం
సకా నివ చరణపుటా నుద్వహంత్యః కా శ్చి త్కరతలస్థితస్థూలహర
యప్తయో రతి వివ మదనవినాశశోకగృహీతస్ఫటికాక్షవలయాం 25
విడంబయంత్యః కా శ్చి త్పయోధరాంతరాళగళితముక్తాంతాః తనువి
మలస్రోతోజలాంతరితచక్రవాకమిథునా ఇవ ప్రదోషశ్రియః కా శ్చి
న్నూపురమణిసముత్థితేంద్రాయుధతయా పరిచయానుగతగృహమయూ
రికా ఇవ విరాజయంత్యః కా శ్చి దధ్రపీతోజ్జితమణిచషకాః స్ఫురిత

రాగై ర్మధురస మి వాధరపల్లవైః క్షరంత్యో హర్ష్యతలాని లలనా
స్సమాదురుహః. అన్యాశ్చ మరకతవాతాయనవివరవినిర్గతముఖమండ
లా వికచశమలకోశపుటా మంబరతలసంచారిణీ కమలిని మివ దర్శ
యంత్యో దదృశుః.

- 5 ఉదపాది చ సహసా సరభససంచలనజన్తా మధుర ¹సాధార
ణాస్ఫూలితపీణారవకోలాహలబహుభో రశనారవాహూతగృహసార
సరసితనమ్మిన్న స్ఫులితచరణతలతాడితసోపానజాతగంభీరధ్వనిప్రహృ
ష్టానా మవరోధశిఖండినాం కేకారవై రనుగమ్యమాసో నవజలధరరవ
భయచకితకలహంసకులకోలాహలకోమలోమకరధ్వజ విజయఘోషణా
10 నుకారీ పరస్పరవిఘట్టనారణితతారతరహఃరమణీనాం రమణీనాం శ్రోత
హారి హర్ష్యకుక్షిమ ప్రతినిర్హాసీ భూషణనినాదః.

- ముహూర్తా దివ యువతీజననిరంతరతయా నారీమయా ఇవ
ప్రాసాదాః సాలక్తకపడకమలవిన్యాసైః పల్లవమయ మివ క్షీతితలం
²అంగప్రభాప్రవాహేణ లావణ్యమయ మివ నగరం ఆననమండలనివ
15 హేన చంద్రబింబమయ మివ గగనతలం ఆతపనివారణాయోత్తాని
తేన కరతలజాలకేన కమలవనమయ మివ దిక్చక్రవాళం ఆభరణాంశు
కలాపేనేంద్రాయుధమయ ఇవాతపః లోచనమయూఖలేఖాసంతానేన
నీలోత్పలదళమయ ఇవ దివసో బభూవ కౌతుకప్రసాదితనిశ్చలలోచ
నానాం చ వశ్యంతీనాం తాసా మాదర్శమయా నీవ సలిలమయా నీవ
20 స్ఫటికమయా నీవ హృదయాని వివేశచంద్రాపీడాకృతిః.

- ఆవిర్భూతమదనరసానాం చాన్యోన్యతః సపరిహాసాః సవి
స్రంభాః ససంభ్రామాః సేర్వ్యాః సోత్పాసాః సాభ్యసూయాః సవి
లాసాః సమన్తథాః సస్పృహ శ్చ తత్క్షణ మతిరమణీయాః ప్రసస్తు
రాలాపాః తథాహి—త్వరితగమనే! మామపి ప్రతిపాలయ,
దర్శనోన్మతే! గృహణోత్తరీయమ్, చపలే! ఉల్లాసయాలకలతా
25 మానసావలమ్మినీమ్, మూఢే! చంద్రలేఖా ముపాహర, ఉప
హరకుసుమస్ఫులితచరణా పతసి మదనాంధే!, సంయమయ మద

నిశ్చేతనే! కేశపాశమ్, ఉత్తి ప చంద్రాపీడదర్శనవ్యసనిని! కాంచీదా
మకం, ఉత్పర్వయ పాపే! కపోలఙ్గోలాయితం కర్ణ పల్లవమ్, అహృదయే!
గృహాణ నిపతితం దంతపత్రమ్, యావనోన్మతే! విలోక్యసే జనేన స్థగ
య పయోధరభారమ్, అపగతలజ్జే! శిథిలీభూత మాకలయ దుకూల
మ్, అలీకముగ్ధే! ద్రుతతర మాగమ్యతామ్. కుతూహలిని! దేహీ దర్శ 5
నాంతరమ్! అసంతుష్టే, కియదాలోకయసే, తరళహృదయే! పరిజన
మవేక్షస్వ, పిశాచి! గళితోత్తరీయా¹ విహస్యసే జనేన, రాగావృతనయనే!
పశ్యసి న సఖజనమ్, అనేకభంగివికారపూర్ణే! దుఃఖమకారణాయా
సితహృదయా జీవసి. మిథ్యావిసితే! కిం వ్యపదేశపీక్షితై ర్విస్రబ్ధ
మాలోకయ, యావనశాలిని! కింపీడయసి పయోధరభారేణ, అతికోపనే! 10
పురతోభవ, మత్సరిణి; కి మేకాకినీ రుణభి వాతాయనం అనంగ
పరవశే! మదీయ ముత్తరీయాంశుక ముత్తరీయతాం నయసి, రాగానవ
మతే! నివారయాత్తానమ్, ఉజ్జితధైర్యే! కిం భావసి గురుజనసమ
క్షం, ఉల్లసత్స్వభావే! కి మేవ మాకులీభవసి, ముగ్ధే! నిగూహస్వ మదన
జ్వరజనితపులకజాలకం, అసాధ్వాచరణే! కి మేవ ముత్తామ్యసి, బహు 15
వికారే! వివిధాంగభంగవలనాయాసితమధ్యభాగా వృథా ఖద్యసే,
శూన్యహృదయే! స్వభవనా నిర్గత మపి నాత్తాన మవగచ్ఛసి,
కౌతుకావిష్టే! విస్మృతాసి నిశ్చసితుమ్, అంతస్సంకల్పరచితసురతసమా
గమసుఖరసనిమాలితలోచనే! సమున్మీలయ లోచనయుగళ మతిక్రామ
మత్యయమ్, అనంగశరప్రహరమూర్ఛితే! రవికిరణనివారణాయ కురు 20
శిర స్మృత్తరీయాంశుకపల్లవం' అయి సతీవ్రతగహగృహీతే! ద్రవ్యవ్య
మపశ్యంతీ వంచయసి లోచనయుగళమ్, అధన్యే! హతాసి పరపురుష
దర్శనపరిహారవ్రతేన, ప్రసీద ఉత్తిష్ట సఖ! పశ్య రతివిరహితం సాక్షా
దివ భగవంత మగృహీతమకరధ్వజం మకరధ్వజమ్, అయమవ్యసితాత
పత్రాంతరేణ అళికులనీలే శిరసి తిమిరశంకానిపతిత ఇవ శశికర 25
కలాపో మాలతీకుసుమ శేఖరోఽభిలక్ష్యతే, ఏతదస్య కర్ణాభరణ
మరకతప్రభాశ్యామాయిత ముపరచితవికచశిరీషకుసుమకర్ణ పూర ఘివ
కపోతల మాభాతి అయ మస్య హారాంతర్ని విష్టారుణమణికిరణకలా

పచ్చలేన హృదయం వివిక్షు రభినవయావనరాగ ఇవ బహిః పరిస్పృ
రతి ఏత¹దలకచామరకలాపాంతరేరితవిరళవీక్షితమ్, ఏత తి-మపి
వైశంపాయనేన సహ సమా²మంత్రయతో దశనమయూఖలేఖా
ధవళీకృతదిక్పక్రవాళం మా సి త మ్ ఏహ²స్య శుకపక్షతిహరిత

- 5 రాగేణోత్తరీయాంశుకప్రాంతేన వలాహక స్తురగఖురచలనజన్తాన
మాలగ్న మగ్రకేశేషు రేణు మపహరతి, అయ మనేన లక్ష్మీకర
కమలకోమలతల సుమన్తి ప్య తిర్యక్తురంగమసంధే నిక్షిప్త శ్చరణ
పల్లవః, సలీలం అయ మనేన చ తాంబూలయాచనార్థ ముత్తానితకర
తిలో కోమలదీప్తాంగుళి రాతామ్రపుష్పరకోశశోభీ గజేనేవశైవాల
10 కబలలాలసః ప్రసాదితః కరః, ధన్యా సా యా లక్ష్మీ రివ నిర్జితకమలం
కరతల మస్య వసుంధరాసపత్నీ గ్రహీష్యతి, ధన్యా చ దేవీ విలాసవతీ
సకలమహీమండలభారధారణక్షమః కకుభా దిగ్గజ ఇవ గర్భేణ³ య
యా చ పూర్ణః.

ఇత్యేవంవిధాని చాన్యాని చ వదంతీనాం తాసాం ఆపీయ

- 15 మాన ఇవ లోచనపుటైః ఆహూయమాన ఇవ భూషణరవైః అను
గమ్యమాన ఇవ హృదయైః నిబధ్యమాన ఇ వాభరణరత్నరశ్మిర్రజ్జుభిః
ఉపహ్రియమాణ ఇవ నవయావనబలిభి శ్శిథిలభుజలతావిగళితధవళ
వలయనికరైః పదేపదే వివాహానల ఇవ కుసుమమిశ్రైర్ద్రాజాంజలిభి రవ
కీర్యమాణ శ్చంద్రాపీఠో రాజకులసమీప మాససాద క్రమేణ చ యా
20 మావస్థితాభిః అనవరతకరటస్థలవిగళితమదమహీపంకకరీభి రంజనగిరి
మాలామలినాభిః కుఞ్జరఘటాభి రంధకాదితదిబ్బుఖతయా జలధరదివ
నాయమానం ఉద్దండధవళాతపత్ర సహస్రసంకటం అనేకద్వీపాంతరాగత
దూతశతసమాకులం రాజద్వార మాసాద్య తురంగమా దవతతార.

అవతీర్య చ కరతలేన కరే వైశంపాయన మవలంబ్య పుర

- 25 సువినయం ప్రసితేన వలాహకేనోపదిశ్యమానమార్గః త్రిభువన మివ
పుంజభూత మాగృహీతకనకవేత్రలతైః సితవారవాణధారభిః సితాంగ
రాగైః సితకుసుమశేఖరైః సితోష్ణిపై స్థితవేషపరిగ్రహతయా శ్వేత
ద్వీపసంభవైరివ కృతయుగపురుషై, రివ మహాప్రమాణైర్దివానిశ మాలి

1 దనేనచామర ... రైరితవవీక్షితమ్.

2 మంత్ర్యదశన³

3 యయాయం.

ఖతై రివ ఉత్తరైరివ తోరణస్తంభనిష్కణ్డై ద్వాపరపాలై రనుజ్ఞతద్వాపర
 దేశం అనేక¹ సంయమనచంద్రశాలికావిటజుగ్రావేదికానంకటశిఖరై రభి
 జుగ్రామై² రుషహసిత కైలాసశైలశోభై రమలసుధావదాతై స్సప్తాలేయ
 శైల మివ మహాప్రాసాదై రనేకవాతాయనవివరవినిర్గతయువతిభూ
 షణికిరణసహస్రతయా కనకశృంఖలాజాలకేనేవోపరి³ వితానేన 5
 విరాజమానం అంతర్గతాయుధనివహుభి రాశీవిషకులసంకులాభిహపాతా
 శగుహుభి రివాతిగంభీరాయుధశాలాభి రుపేతం అబలాచరణాలక్తక
 రసరక్తమణిశక్తైః శిఖరనిలీనశిఖకులకృతకేకారవకలకలైః క్రీడాపర్వ
 తకై రుపశోభితం ఉజ్జ్వలవర్ణకంబళావకుంఠితకనకపర్యాణాభిః ప్రలంబ
 చామరకిలాపచుంబితచలకర్ణపల్లవాభిః కులయువతిభి రి⁴వోపాయాథ 10
 శిష్యోవిసయనిభృతాభి ర్వామకకరేణకాభి రశూన్యకక్ష్యంతరం ఆలా
 సస్తంభవిష్ణుజ్ఞేన చ నవజలధరఘోషగంభీర మనుగతపీణావేణురవర
 మ్మృ మాస్ఫాలితఘర్షురికాఘర్షుర మనవరత⁵ మృదుమృదంగధ్వనిమా
 మీలితలోచనత్రిభాగేణ వామదశనకోటినిష్కణ్డహస్తేన నిశ్చలకర్ణతాశే
 నాకర్ణయతా సలిల ముభయపార్శ్వావలమిప్పవర్ణకంబళితయా వింధ్య 15
 గిరిణీ వావిష్కృతధాతువిచిత్రితపక్షసంపుటేనాధోరణగీతానందకృత
 మంద్రకంఠగరితేన మదజలశబలశంఖశోభితశ్రవణపుటేనరజనికరబింబ
 చుంబి⁶ తావర్తకాంబుదవిడంబకేన కర్ణాంతలంబినా కాంచనమయే
 నకృతకర్ణపూర మి వాంకుశేన ముఖ ముద్వహతా మదజలమలినేన
 ద్వితీయేనేవ కర్ణచామరేణ కపోలతలఙ్గాలాయమానేనమధుకరకులే 20
 నాలంక్రియమాణేన అత్యుదగ్రతయా పూర్వకాయస్య అతివామనత
 యా చ జఘనభాగస్య పాతాళతలా దిన ఉత్తిష్ఠతా నిశాసమయే నేవ
 పరిస్ఫురతా²ర్థచంద్రసక్షతమా లేనశరదారంభేణేవ ప్రకటితారుణచారు
 పుష్కరేణ వామరూపేణేవ కృతత్రిపదీవిలాసేన స్ఫటికగిరితటే నేవ
 లగ్నసింహముఖప్రతిమేన ప్రసాధితేనే వాలోలకర్ణపల్లవాహతము 25
 ఘ్నేన గంధమాదననామ్నా గంధహస్తినా సనాథీకృతైకదేశ ముజ్జ్వల
 పట్టకంబళపటప్రావారితపృష్ఠై శ్చ రసితమధురఘంటికారవముఖరకణ్డై

1 సంజవన. 2 రుషహసిత. 3 వితలేన. 4 ఉపయాథ. 5 సంగీత
 మృదంగ. 6 తస్యవర్తకాంబుద...వలంబినా.

ర్మంజిష్టాలోహితస్కంధకేసరబాలవల్లవై ర్నిహతవనగజరుధిరపాటలప
తై రివ కేసరిభిః పురో నిహితయవసరాశిఖిరోపవిష్టమందురాపాలై
రాసన్నముగళగీతధ్వనిద త్తకర్ణైరంతక పోలధృతమధురసలవలులితలాజ

కబలై ర్భూపాలవల్లభై ర్మందురాగతై స్తురంగమై రుద్యాసితం

5 అధికరణమండపగతై శ్చార్పవేష్టై శత్యుచ్చవేత్తాసనోపవిష్టై ర్ధర్మ

మయై రివ ధర్మాధికాభి ర్మహాపురుషై రధిష్ఠితం అధికతసకలగ్రామ
ఖర్వటనగరనామభి రేకభవనమివ జగదఖిల మాలోకయద్భి
రాలిఖితసకలభువనవ్యాపారతయా ధర్మరాజనగరవృత్తికర మివ దర్శ
యద్భి రధికరణలేఖకై రాలిఖ్యమా శాసనసహస్రం అభ్యంతరావస్థిత

10 నరపతినిర్గమప్రతీక్షణపరేణ చ ఫాసస్థానేషు బద్ధమండలేన కనక
మయార్ధచంద్రతారాగణశతశబలై శ్చర్మఫలకై ర్నిశాసమయ మివ
దర్శయతా స్ఫురితనిశితకరవాలకర ప్రరోహకరాళితాతపేన ఏకశ్రవణ
పుటఘటితభవళదంతప్రతేణ ఊర్ధ్వబద్ధమాళికలాపేన ధవళచందనస్థా
నకఖచితభుజోరుదండేన బద్ధాసిధేనుకేన ఆంధ్రద్రవిడసింహళప్రాయేణ

15 సేవకజనేన ఆస్థానమండపగతేన చ యథోచితాసనోపవిష్టేన ప్రసార
యతా దురోదరక్రీడాం అభ్యస్యతాఽష్టాపదవ్యాపారం ఆస్థుల
యతా పరివాదిన్రిం ఆలిఖతా చిత్రఫలకే భూమిపాల ప్రతిబింబం ఆబధ్న
తా కావ్యగోష్ఠీం ఆతన్వతా పరిహాసకథాం విందతా బిందుమతీం చిం
తయతా ప్రహేలికాం భావయతా సంపత్కృతకావ్యసుభాషితాని పఠ

20 తా ద్విపదీం గృహ్ణతా కవిగుణాః ఉత్కీరతాపత్రభంగాః ఆలపతా
వారవిలాసినీజనం ఆకర్షయతా వైతాళిగీతం అనేకసహస్రసంఖ్యేనధవ
భోష్ఠీషపటాశ్చిష్టవికటకిరీటసంకటశిరసాసన్ని ర రశిఖరాలగ్నబాలాతపమ
ణ్ణలేనేవ కుంబరవృతచక్రవాళేన మూర్ధాభిషిక్తేన సామంతలోకే నాధి
ష్ఠితం ఆస్థానోత్థితభూమిపాలసంవర్తితానాం చ కుథానాం రత్నాసనా

25 నాం చ రాశిభి రనేకవర్ణై రింద్రాయుధపుంజై రివ విరాజితసభాపర్యం

తం అమలమణిభూమిసంక్రాంతముఖనివహప్రతిబింబతయా వికచకమల
పుష్పప్రకర మివ సంపాదయతా గతివశరణితనూపురపారిహర్యరశనా
స్వనముఖరేణ సంధావనక్రకనకదండచామరేణ నిర్గచ్ఛతా ప్రవిశతా

చానవరతం వారవిలాసినిజనే నాకులితం ఏకదేశే నిష్కలచామికరశృంఖ
 లాసంయతశ్వగణం ఇత స్తతః ప్రచలితపరిచితామితకస్తూరి కాకురంగ
 పరిమళవాసితదిబ్బుఖం అనేక కుబ్జకిరాతవస్వ వరబధిరవామనకమూకనం
 కులం ఉపాహృతకిన్నరమిథునం ఆసితవనమానుషం ఆబద్ధమేమకుకు-
 టకురరకపింజలలావకః పరికాయద్ధం ఉత్పాజితచకోరకాదంబనారీత 5
 కోకిలం ఆలవ్యమానశుకశారికం ఇభపతిమదపరిమళామర్షజృంభితై శ్చ
 నిషూఙ్గజడ్భిః శిఖరిణాం జీవితై రివ గిరిగుహానివాసిభిర్ద్వపీతైః పంజర
 కేసరిభి రుద్భాస్యమానం ఉత్రాస్యమానైః కాంచనభవనప్రభాజనిత
 దావానలశంకై ర్లోలతారకై ర్భ్రమిద్భి ర్భవనహరిణకదంబకై గ్లోచన
 ప్రభయా శబలీకృతదిగంతరం ఉద్దామకే కారవానుమీయమానమర 10
 కతకుట్టిమసితశిఖండిమండల మతిశిఖిరచందనవిలపిచ్ఛాయానిష్ణ నిద్రా
 యమాణగృహసారస మంతఃపురేణ చ బాలికాజనప్రస్తుతకందుకపంచా
 లికాక్రీడేన అవిరతసంవాహ్యమానడోలాశిఖరకక్షణితఘంటాటంకార
 పూరితాశాముఖేన భుజగనిర్దోకశంకితమయూరప్రాయమాణహారేణ
 సాధశిఖరావ తీర్ణప్రచలితపారావత కులతయాస్థలోత్పలినివనశోభితేనే 15
 వాంతఃపురికాజనప్రస్తుతనరపతిచరితవిడంబనక్రీడేన అశ్వమందురాపరి
 భిష్టాగతై రవలుప్రభవనదాశిమీఫలై రాఖండితాంగణసహకారపల్ల
 వైరభిభూతకుబ్జవామన కిరాతకరతలాచ్చిన్నా విభూషణానివికిరద్భిఃకపిభి
 రాకులితేనశుకశారికా ప్రకాశిత సురతవిస్రంభాలాపలజ్జితావరోధజనేన
 ప్రాసాదసోపానసమారోహణచలితై రబలానాం చరణావసక్తై ర్మణి 20
 మయై ర్విభూషణైః పదే పదే రణస్థి స్తులాకోటివలయై ర్ద్విగుణీకృత
 కూజితరుతాభిర్భవనకలహంస మాలాభిర్ధవళితాంగణేన ధృతధౌతధవళ
 దుకూలోత్తరీయైః కలధౌతదండావలంబిభిఃపలితపాక పాండురమూళిభి
¹రాచారమయై రివ వినయమయై రివ మర్యాదామయై రివ మంగళమ
 యై రివ గంభీరాకృతిభిః స్వభావధీరై రుష్ణీషిభి ర్వయఃపరిణామేఽపి జర 25
 త్సింహై రి వాపరిత్యక్తసత్వావప్తంభైః కంచుకిభి రభిష్మితేన సముపేతా
 భ్యంతరం జలధరసనాథ మివ కృష్ణాగరుధూమపటలై స్సనీహరి మివ
 యామకుంజరఘ్నాకరశీకరై స్సనిశ మివ తమాలవీధికాంధకారై స్స

- బాలాశప మివ రక్తాశోక్తే స్సతారాగణ మివ ముక్తాకలాపై స్సవగ్నా
సమయ మివ ధారా గ్మహౌ స్సతటిల్లత మివ హేమమయీభి ర్మయూర
యప్తిభి స్సగృహదైవత మివ సాలభంజకాభి శ్శివభవన మివ ద్వారా
వస్థితదండపాణిప్రతీహరగణ ముత్పాప్తకవిగద్వ మివ వివిధవర్ణశ్రేణీ
5 ప్రతిపాద్యమానానేకాభినవార్థసంచయ మపురోగణ మివ ప్రకటమ
నోరమారంభం దివసకరోదయ మి హోల్లసత్పద్మాకరకమలామోద ము
ష్ణకిరణ మివ నిజలక్ష్మీకృతకమలోపకారం నాటక మివ ప్రకటపతాకాంక
శోభితం శోణితపుర మివ బాణయోగ్యవాసోపేతం పురాణ మివ యథా
విభాగావస్థాపితసకలభువనకోశం సుపూర్ణ చంద్రోదయ మివ మృదుకర
10 సహస్రసంవర్ధితరత్నాలయం దిగ్గజ మి వావిచ్ఛిన్నమహాదానసంతానం
బ్రహ్మాండ మివ సకలజీవలోకవ్యవహారకారణోత్పన్నహిరణ్యగర్భం
ఈశానబాహువన మివ మహాభోగిమండలసహస్రాధిష్ఠిత ప్రకోష్ఠం
మహాభారత మివానంతరీతాకర్త నానందితనరం యదువంశ మివ
కులక్రమాగతశూరభీమపురుషోత్తమబలపరిపాలితం వ్యాకరణ మివ
15 ప్రథమమధ్య మోత్తమపురుష విభక్తిస్థితా నేకాదేశకాఖ్యాతసంప్రదాన
క్రియావ్యయప్రపంచసుస్థిత ముదధి మివ భయాంతఃప్రవిష్టసపక్ష
భూమిభృతసహస్రసంయలముపానిరుద్ధసమాగమమివ చిత్రలేఖాదర్శిత
విచిత్రసకలభువనాకారం బలియజ్ఞ మివ పురాణపురుషవామనా
ధిష్ఠితాభ్యంతరం శుక్లపక్షప్రదోషమివ వితతశశికిరణకలాపధవళాంబర
20 వితానం నరవాహనదత్తచరిత మివాంతస్సంవర్ధితప్రియదర్శనరాజ
దారికాగంధర్వదత్తోత్కంఠం మహాతీర్థ మివ సద్యోనేకపురుషప్రాప్తాభి
షేకఫలం స్రాగ్వంశ మివ నానాసవపాత్రసంకులం నిశాసమయ మి
వానేకనక్షత్రమాలాలంకృతం ప్రభాతసమయ మివ పూర్వదిగ్భాగరా
గానుమేయమిత్రోదయం గాంధికభవన మివ స్నానధూపతేపనవర్ణకో
25 జ్వలం తాంబూలికభవన మివ కృతలవలీలవందైలాతకోఽలంకృతసం
చయం ప్రథమవేశ్యాసమాగమ మివావిదితహృదయాభిప్రాయచేష్టా
వికారం కాముకజన మివ బహుచాటుసంలాపసుభాషితరసాస్వాదదత్త
తాళశబ్దం ధూర్తమండల మివ దీయమానమణితనసహస్రాలంకరణకృత

లేఖ్యవత్తసంచయం ధర్మారంభ మివాశేషజనమచగ ప్రహ్లాదనం మహా
 వన మివ వివిధశ్వాపదస్విజోపఘుష్టం రామాయణ మివ కపికథాసమా
 కులం మాద్రీకుల మివ నకులాలాకృతం సంగీతభవన మి వానేక స్థా
 నావస్థాపితమృదంగం రఘుకుల మివ భరతగుణానందితం జ్యోతిష మివ
 గ్రహమోక్షకలాభాగనిపుణం నారదీయ మివ ఆవర్ణ్యమానరాజధర్మ 5
 యంత్ర మివ వివిధశబ్దరసలబ్ధాస్వాదం మృదుకావ్య మి వాన్యచింతిత
 స్వభావాభిప్రాయావేదకం మహానదీప్రవాహ మివ సర్వ దురితతాప
 హరం ధన మివ న కస్య చిన్న కాక్షణీయం సన్ధ్యాసమయ మివ దృశ్య
 మానచంద్రాపిఙ్గోదయం నారాయణవక్షస్ఫల మివ శ్రీరత్నప్రభా
 భాసితదిగంతం బలభద్ర మివ కాదంబరీరసవిశేషవర్ణనాకులమతిం 10
 బహ్మణ మివ వద్మాసనోపదేశదర్శితభూమండలం సుంద మివ శిఖ
 క్రిడారంభచంచలం కులాంగనాప్రచార మివ సర్వదోషజాతశంకం
 వేశ్యాజన మివ ఉపచారచక్రం దుర్జన మి వాపగతపరలోకభయ
 మంత్యజన మివాగమ్యవిషయాభిలాషం లగమ్యవిషయాసక్త మపి
 ప్రశంసనీయం అంతకభటగణ మివ కృతాకృతసుకృతవిచారనిపుణం 15
 సుకృత మివాదిమధ్యావసానకల్యాణకరం వాసరారంభ మివ పరి
 స్ఫురత్పద్మరాగా రుణీక్రియమాణనిశాంతం దివ్యమునిగణ మివ కలాపి
 సనాధశ్వేతకేతు శోభిత భారతసమర మివ కృతవర్తశిలీముఖచక్ర
 సంభారభీషణం పాతాళ మివ మహాకంచుకిసహస్రాధ్యాసితం వర్షవర్షత
 సమూహ మి వాంతస్థినితాపరిమాణశృంగి హేమకూటం మహాద్వార 20
 మపి దుష్ప్రవేశ మంతివిషయగత మపి మాగధజనాధిష్ఠితం స్థిత
 మపి భ్రమన్నగ్నలోకం రాజకులం వివేక.

ససంభ్రమోపగతైశ్చ కృతప్రణామైః ప్రతీహారమండలై రుప
 దిశ్యమానమార్గ సర్వతః ప్రచలితేన చ పూర్వకృతావస్థానేన దూర
 పర్యస్తమాశిథిలతమాడామణిమరీచి చుంభితవసుధాతలేన రాజలో 25
 కేన ప్రత్యేకశః ప్రతీహారనివేద్యమానేన సాదరం ప్రణమ్యమానః
 పదే పదే చాభ్యంతరవినిర్గతాభి రాచారకుశలాభి రంతఃపురవృద్ధాభిః

1 దురితాపహరం.

- క్రియామాణావతారణమంగళో భువనాంతరాణీవ వివిధస్రాణీసహస్ర
సంకులాని సప్తకక్ష్యంతరాణ్యతిక్రమ్య అభ్యంతరావస్థత మనవరత
శస్త్రగ్రహణశ్యామికాలీధకరతలైః కరచరణలోచనవజ్జ మసితలోహ
జాలకాప్యతశరీరైః ఆలానస్తంభై రివ గజమదపరిమళలోధనిరంతర
5 నిలీనమధుకర పటలజటిలైః కులక్రమాగతై రుదాత్తాన్వయై రనురక్తై
ర్మహాప్రమాణతయాఽతికరగతయా చ దానవై రి¹వాతిశయా
కారం సంభావ్యమానపరాక్రమైః సర్వత శ్వరీరరత్నాధికారనియతైః
పురుషైః పరివృత ముభయతో వారవిలాసిసీభి శ్చానవరత ముద్ధాయ
మానధవళచామర మమల పులినతలశోభిని సురకుంజర మివ మందా
10 కినివారిణి హంసధవళశయనతలే నిషణ్ణం పితర మపశ్యత్.

- ‘విలోకయ’ ఇతి చ ప్రతీహరవచనానంతర మతిదూరావనతేన
చలిత చూడామణినా శీరసా కృతప్రణామం ‘ఏహ్యేహి’ ఇత్యభిద
ధానో దూరాదేవ ప్రసారితభుజయుగళః శయనతలా దీపదుచ్ఛ్వసిత
మూర్తి రానంద జలాపూర్యమాణలోచనః సముద్గతపులకకంటకతయా
15 క్షిప్యన్ని వైకిర్యన్నివ తం పితౌ వినయావనత మాలిలింగ ఆలింగి
తోన్ముక్త శ్చ పితౌ శ్చరణపీఠసమీపే పిండికృత ముత్తరీయ మాత్మ
తాంబూలకరండవాహిన్యా సత్వర మాసనీకృతం అపనయేతి శనైర్వద
న్నగచరణేన సముత్సార్య క్షీతితల ఏవ నిషసాద అనంతరనిహితే
చాన్యాసనే రాజ్ఞా సుతనిర్విశేష ముపగూఢో వైశంపాయనో న్యషీ
20 దత్ ముహూర్త మివ విస్తృతచామరోక్షేపనిశ్చలానాం వారవిలాసి
సీనాం సాభిలాషై రనిలచలితకువలయదళదామద్భిర్హై రాజహ్మతరళతర
తారశారైరవలుప్యమాన ఇవ దృష్టిపాతైః స్థితావ ‘గచ్ఛ వత్స!
పుత్రవత్సలాం మాతర మభివాద్య దర్శనలాలసా యథాక్రమం సర్వా
25 జనసీః దర్శనేనానందయ’ ఇతి విసర్జితః పిత్రా సవినయ ముత్థాయ
నివారితపరిజనో వైశంపాయనద్వితీయోఽంతఃపుర ప్రవేశయోగ్యేన
రాజపరిజనేనోపదిశ్యమానవర్తూ అంతఃపుర మాయయా.

తత్త్ర ధవళకంచుకావచ్చున్నశరీరై రనేకశతసంఖ్యైః శ్రియ
మివ క్షీరోదజలకన్దోలైః సమస్తాత్పరివృతాం శుద్ధాంతాంతర్వంశికైః
అతిప్రళాంతాకారాభి శ్చ కమాయరక్తాంబరధారణీభిః సంధ్యాభి రివ
సకలలోకవంద్యాభిః ప్రలంబశ్రవణపాశాభిః విదితానేకకథాలాప
వృత్తాంతాభిః భూతపూర్వాః ¹కథాః కథయంతీభిః వాచయంతీభి రితి 5
హాసపుస్తకాని దదతీభి ర్ధర్మోపదేశాన్ నివేదయంతీభిః పుణ్యాః కథాః
జరత్ప్రవృజితాభి ర్విద్యమానాం ఉపరచితస్త్రీవేష² భారణగృహీత
వికటప్రసాదనేన వర్షధరజనేన సంసేవ్యమానాం అనవరతవిధూయ
మానబాలవ్యజనకలాపాం అంగనాజనేన చ వసనాభరణకుసుమపట
వాసతాంబూలతాళవృంతాంగరాగభృంగారధారిణా మండలోపవి 10
ష్టేనోపాస్యమానాం పయోధరాంతరావలంబితముక్తాగుణాం అచల
ద్వయమధ్యప్రవృత్తగంగాప్రవాహ మివ మేదిసిం ఆనన్నదర్పణపతిత
ముఖప్రతిబింబా మరగిబింబప్రవిష్టశశిమండలా మివ దివం సముపస్మ
త్య మాతరం ప్రణనామ.

సా తు తం ససంభ్రమముత్థాయ సత్యప్రజ్ఞాసంపాదనదక్షే 15
పార్శ్వపరివర్తిని పరిజన్వేస్వయ మేవ కృతావతరణమంగళా ప్రస్ఫుత
పయోధరక్షరత్నయోబిందుచ్ఛలేన ద్రవీభూయ స్సేహకులేన నిర్దచ్చ
తేవ హృదయేన అంత శ్శుభశతానీవాభిధ్యాయంతీ మూర్ధ న్యపా
స్థ్రాయ సుచిర మాశ్లిశ్లేష అనంతరం చ తదైవ కృతయథోచితసముప
చార మాశ్లిష్టవైశంపాయనా స్వయ ముపవిశ్య విసయా దవనితలే 20
సముపవిశంత మాకృష్య బలాత్ అనిచ్ఛంత మపి చంద్రాపీడ
ముత్సంగ మారోపితవతీ ససంభ్రమపరిజన్వేషనీతాయా మాసంద్యా
ముపవిష్టే చ వైశంపాయనే చంద్రాపీడం పునఃపున రాలింగ్య లలాట
దేశే వత్సి భుజశీఖరయో శ్చ మహుర్ముహూః కరతలేన పరామృ
శంతీ లాసవతీ త మవాదీత్ 'వత్స! కఠిం హృదయస్తే పితా యేనేయ 25
మాకృతి రీదృశీ త్రిభువనాలాసీయాక్షేమతిమహంత మియంతం
కాలం లంఘితాకథ మసి సోధవా నతిదీర్ఘామిమాం గురుయంత్రణామ్?

1 పుణ్యాః కథాః కథయంతీభి రితిహాసాన్ వాచయంతీభిః పుస్త

2 భాషణ. 3 వర. 4 తరణకా ప్రస్ఫుత.

అవలో! బాలస్యాపి సతః కఠోరస్యేవ తే మహా ద్ధైర్యం, అవలో!

విగతశిశుజనక్రీడాకాతుకలాఘవ మర్భకస్యాపి తే హృదయమ్.

అవలో! గురుజన స్యోపరి భక్తిరసాధారణా సర్వధా యథా పితుః
ప్రసాదాత్ సమస్తాభి రుపేతో విద్యాభి రాలోకితోఽసి ఏవ మచిరే

- 5 జైవ కాలేనానురూపాభి ర్వధూభి రుపేత మాలోకయిస్యా మి'
ఇత్యేవ మభిధాయ లజ్జాస్థితావసతమాత్మముఖప్రతిబింబగర్భే వికచ
కమలకృతకర్ణపల్లవావతంస ఇవ కపోలే పర్యయంబ దేవమ్. ఏవం చ
తత్రాపినాతిచిర మేవ స్థిత్యా చంద్రాపీడః క్రమేణ సర్వాంతఃపురాణి
దర్శనేన నందయామాస నిర్గత్య చ రాజకులద్వారావస్థిత మింద్రా
10 యుధమారుహ్య తథైవ తేన రాజపుత్రలోకేనానుగమ్యమానః శుక
నాసం ద్రష్టు మయాసీత్.

యామావస్థితవివిధగంధగజఘటాసంకటమనే కతురంగసహస్ర
సంబాధ మపరిమితజనసమూహః సమర్దసంకుల మేకదేశోపవిష్టైః సహ

- సృశో నిబద్ధచక్రవాలై రనేకకార్యాగతై ర్దర్శనోత్సుకైః సమంతతో
15 వివిధ శాస్త్రజ్ఞానోన్మీలితబుద్ధిలోచనై శ్చీవరచ్ఛద్దనావినయానురాగి
భిః ధర్మపటైః నివావకుంతితై శ్చాక్యమునిశాసనపథధారేయైః రక్త
పటైః పాశుపతై ర్ద్విజై శ్చ దివానిశ మాసేవ్యమాసమభ్యంతరప్రవి
ష్టానాం చ సామంతానాం జఘనోపవిష్టపురుషోత్సంగస్థితద్విగుణకు
థాభిః అతిచిరావస్థాననిర్వేదప్రసుప్తాధోరణాభిః (అపర్యాణాభిః) సహ
20 ర్యాణాభి శ్చ నిశ్చలావస్థానప్రచలాయితాభి శ్చ తనమాస్రతః కరిణీభి
రాకీర్ణం శుకనాసగృహద్వాపి మాసాద్య సత్వరప్రధావితైర్ద్రావరదేశా
వస్థితైః ప్రతీహరపూరుషై రనివార్యమాణోఽపి రాజకుల ఇవ రాజ
పుత్రాబాహ్యంగణ ఏవ తురంగా దవతతార ద్వారదేశావస్థాపిత
తురంగ శ్చ వైశంపాయన మవలంబ్య పురఃప్రధావితైః సముత్సాహిత
25 పరిజనైః స్తప్రతీహరమండలై రుపదిశ్యమానమార్గ స్తథైవ చలితమ
కుటకోటిభి ర్నరేంద్రబృందైః సేవాసముపస్థితై రుత్థాయోత్థాయ
ప్రణమ్యమాన స్తథైవ ప్రచండప్రతీహరహంకారభయమూకీభవ

1 ణీ, 2 ఆనంద. 3 సహస్రసమర్ద. 4 శాస్త్రాంజనో. 5 ఏతన్నా
స్థిక్వచిత్. 6 తథైవప్ర.

త్పరిజనాని ప్రచలితవేల్తలతాత్రాసనచకితసామంతచక్రచరణశతచలిత
వసుంధరాణి కయ్యంతరాణి నిరీక్షమాణ స్తధైవచ సవనసుధావ
దాతప్రాసాదసహస్రనిరంతరం ద్వితీయ మివ రాజకులం శుకనాస
భవనం వివేక ప్రవిశ్య చానేకనరేంద్ర సహస్రమధ్యోపవిష్ట మపరమివ
పితర ముపదర్శితవినయోదూరావనతేన మాళినా శుకనాసం వవందే. 5

శుకనాస స్తం సంభ్రమ ముత్థాయానుపూర్వ్యణోత్థిత
రాజలోకః సాదర మభిముఖదత్తావరళపదఃప్రహర్షవిస్ఫాఠితలోచనాగ
తానందజలకణః సహ వైశంపాయనేన ప్రేష్టా గాఢ మాలిలింగ,
ఆలింగితోన్ముక్త శ్చ సాదరోపసీత మపహాయ రత్నాసన మవనా
వేష రాజపుత్రః సముపావిశ తదను చ వైశంపాయనః సముపవిష్టే 10

చ రాజపుత్రే శుకనాసవర్జ మన్య దఖిల మవనిపాలచక్ర ముజ్జితనిజా
సన మవనితల మభజత స్థిత్యా చ తూష్ణీం త్తణ మివ శుకనాసస్సముద్గత
ప్రీతిపులకై రంగై రావేద్యమానహృదయహర్షప్రకర్షస్త మబ్రవీత్.

‘తాత! చంద్రాపీడ ! అద్య ఖిలు దేవస్య తారాపీడస్య సమా
ప్తవిద్య ముపారూఢయావన మాలోక్య భవంతం సుచిరా ద్భవన 15

రాజ్యఫలప్రాప్తి రుపజాతా, అద్య సమృద్ధాః సర్వా గురుజనాశిషః,
అద్య ఫలిత మనేకజన్మాంతరోపాత్త మవదాతం కర్త, అద్య ప్రసన్నాః
కులదేవతాః, న హ్యపుణ్యభాజాం భవాదృశాః సకలత్రిభువనవిస్మయ
హేతవః పుత్రతాం ప్రతిపద్యంతే, క్షేదం వయః, క్షేయ మమా
నుషీకర్తీ, క్వ చేద మశేషవిద్యాగ్రహణసామర్థ్యమ్, ఆహా! ధన్యాః 20
ప్రజాః యాసాం భరతభగీరథప్రతిమో భవా నుత్పన్నః పాలయితా,
కిం ఖిలు కృత మవదాతం కర్తవసుంధరయా యయాసి భర్తా సమా
సాదితః, హరివక్షఃస్థలనివాసాసద్గ్రహవ్యసనినీ హతా ఖిలు లక్ష్మీః యా
విగ్రహవతీ భవంతం నోఽపర్పతి, సర్వథా కల్పకోటీర్తహవరాహాశ్రవ
దంష్ట్రావలయేన వహ బాహునా వసుంధరాభారం సహ పిత్రా ఇత్యభి 25

ధాయ సంయమాభరణవసనకుసుమాంగరాగాదిభి రభ్యర్చ్య తం
విసర్జయాంచకార విసర్జిత శోఛితౌ యాంతకపురం ప్రవిశ్యదృష్ట్వావైశం
పాయనమాతరం మనోరమాభిధానాం నిర్గత్య సమాదుఃస్వేంద్రా

యుధం పితౄ పూర్వకల్పితం ప్రతిచ్ఛందక మివ రాజకులస్య ద్వారా
వస్థితసితపూర్ణకలశం ఆబద్ధ¹ హరిచందనమాలం ఉల్లసితసితపతాకా
సహస్రం అభ్యాహతమంగళతూర్యరవపరిపూరితదిగంతరముపరచితవిక
చకమలకుసుమప్రకర మచిరికృతాగ్ని కార్యముజ్జ్వలవివి క్తపరిజనముప

5 పాదితాశేషగృహప్రవేశమంగళం కుమారో భవనం జగము గత్వాచ
శ్రీమండపావస్థితే శయశీ ముహూర్త ముపవిశ్య సహ తేన రాజ
పుత్రలోకేన అభిషేకాదిమళనావసాన మకరోద్దిపసవిధిమ్ అభ్యంతరే
చ స్వశయనీయగృహ ఏవేంద్రాయుధ స్యావస్థాన మకల్పయత్.

ఏవం ప్రాయేణ చాస్యోదంతేన తదహః పరిణతి ముపయయా

10 గగనతలా దవతరంత్యా దివసశ్రియః షడ్వరాగనూపుర మివ స్వప్రభా
పిహితరంధ్రం రవిమండల మున్ముక్తపాదం పపాత సలిలప్రవాహ ఇవ
రథచక్రమార్గానుసారేణ దివసకరస్య వాసరాలోకః ప్రతిచీం కకుభ
మగాత్ అభినవశల్లవలోహితతలేన కరేణే వాఘోముఖప్రసృతేన
దివసకరబింబేన వాసరః కమలరాగ మశేషం మమూర్జ కమలిసీపరిమళ

15 పరిచయాగతాళిమాలాకులితకంఠం కాలపాశై రివ చక్రవాకమిధున
మాకృష్యమాణం విజఘటే కరపుటై రాదివసాంత మాపీత మరవింద
మధురస వివ రక్తాతపచ్చలేన గగనగమనభేదా దివ దివసకరబింబం
వవామ. సరిణిమూర్తివత్.

క్రమేణ చ ప్రతీచీకర్ణపూరరక్తోత్పలే లోకాంతర ముప

20 గతే భగవతి గభస్తిమాలిని, సముల్లసితాయా మంబరతటాకవికచ
కమలిన్యాం సంధ్యాయాం, కృష్ణాగరుపంకపత్రలతాస్త్వివ తిమిర లేఖాసు
స్ఫురంతీషు దిశాంముఖేషు, అభికులమలినేన కువలయువనేనేవ రక్త
కమలాకరే తిమిరనికరే ణోత్సార్గమాణే సంధ్యారాగే, కమలిన్విషీత
మాతప మన్మలయతు² మంధకారికరిశల్లవే ష్వివ విశత్సు రక్త

25 కిమలోదరాణి మధుకరికులేషు, శనై శ్చనై శ్చ నిశాదిలాసిసీముఖా
వతంసశల్లవే గళితే సంధ్యారాగే, దిక్షు విక్షిప్తేషు సంధ్యాదేవ
తార్చనబలిపిండేషు, శిఖరదేశలగ్నతిమిరాసు అనారూఢమయూరా

స్వపి మయూరాధిస్థితాస్త్వివ మయూరయస్త్విషు, గవాక్షపివరనిలీ
 నేషు ప్రాసాదలక్ష్మీకర్ణోత్పలేష్వివ పారావలేషు, విగత విలాసిని
 సంవాహననిశ్చలకాంచనపీఠాసు మూకీభూతకుంటారవా స్వంతఃపుర
 డోలాసు, భవనసహకారశాఖావలంబితపంజరేషు విగతా
 లాపేషు శుకశారికానివహేషు, సంగీతకవిరామవిశ్రాంతరవాసూత్సా
 ర్యమాణాసువీణాసు, యువతినూపురశబ్దోపశమనిభృతేషుభవన
 కలహంసేషు, అవసీరుమానకర్ణశంఖచామరనక్షత్రమాలా¹మండలేషు
 మధుకరకులశూన్యకపోలభిత్తిషు మత్తవారణేషు, ప్రదీప్యమానేషు
 రాజవల్లభతురంగమమందురాప్రదీపేషు, ప్రవిశంతీషు ప్రథమయామకుం
 జరఘటాసు, కృతరాజస్వస్త్రియనేషు నిష్క్రమితుపురోహితేషు, విస
 ర్జితరాజలోకవిరళపరిజనేషు విస్తారితేష్వివరాజకులకక్ష్యాంతరేషు, ప్ర
 జ్వలితదీపికాసహస్రప్రతిబింబచుంబితేషు కృతవికచచంపకదళోపహారే
 స్పివమణిభూమికుట్టిమేషు, నిపతితదీపాలోకాసురవివిరహార్తనలినీవినో
 దనాగతబాలాతపాస్త్వివ భవనదీర్ఘికాసు, నిద్రాలనేషు పంజరకేసరిషు,
 సమారోపితకార్దుకే గృహీతసాయకే యామిక ఇవాంతఃపురప్రవిష్టే
 మకరకేతో, అవతంసపల్లవేష్వివ సరాగేషు, కర్ణకైయమానేషు సురత
 దూతీవచనేషు, సూర్యకాంతమణిభ్య ఇవ సుక్రాంతానలేషు జ్వలత్సు
 మానిసీనాం శోకవిధురేషు, హృదయేషు ప్రవృత్తేప్రదోషసమయేచం
 ద్రాపీడః ప్రజ్వలితదీపికాచక్రవాళపరివారశ్చరణాభ్యామేవరాజకులం
 గత్వా పితృః సమీపే ముహూర్తం స్థిత్యా దృష్ట్వాచవిలాసవతీమా
 గత్య స్వభవనమనేకరత్నప్రభాశబలమురగరాజఫణామండలమివ
 హృషీకేశః శయనతలమధిశిక్యే.

ప్రభాతాయాం చ నిశీధిన్యాం సముత్థాయ సమభ్యుదజ్ఞాతః
 పితౄలభినవమృగయాకౌతుకావకృష్యమాణహృదయో భగవత్యను
 దిత ఏవ సహస్రరత్నావారు హేన్యాద్ధ్రాయుధమగ్రతో బాలేయప్రమా
 ణానాకర్షణ్ణి శ్చామీకరశృంఖలాభిః కాలేయకాణ జరద్వాన్యఘ్ర
 చర్మశబలవసనకంచుకధారిభి రనేకవర్ణపట్టచీరకోద్బద్ధమాభిరుపచిత

శ్రుగహనముఖై రేకకర్ణావసక్తహేమతాభీపుష్టై రాబద్ధనిబిడకక్షై
 రనవరతశ్రమోపచిత్తోరుపిండకైః కోదండపాణిభిః శ్వపోషకై రనవ
 రతకృతకోలాహలైః ప్రధానద్భిః ద్విగుణీక్రియమాణగమవోత్సాహాః
 బహుగజతురగపదాతిపరివృతో వనం యయా. తత్ర చ కర్ణాంతావ
 5 కృష్ణముక్తైర్వికచకునలయవలాశకాంతిభిర్భుజైః మదకలకలభకుంభభిత్తి
 భిరురై శ్చ నారాచైః చాపటంకారరవభయచకిత వనదేవతార్ధాక్ష
 పీఠీతో వనవరాహాః కేసరిణః శరభాం శ్చమరా ననేకవిధకురంగ
 కాం శ్చ సహస్రశో జఘాన. అన్యాయం శ్చ జీవత ఏవ మహాప్రాణతయా
 స్ఫురతో జగ్రహ.

- 10 సమాయాధే చ మధ్య మహ్నః సవితరి వనాత్ స్నానోత్థితే
 నేవ శ్రమసలిలబిందువృక్ష మచవరత ముజ్జతా ముహు ర్దుహుర్దశన
 విఘట్టనైః ఘణఘణాయితఖరఖలీనేన శ్రమశిథిలముఖగళితఫేనిలదుధిర
 లవేన పర్యాణపట్టకానుసారోత్థితఫేనరాజినా కర్ణావతంసీకృతముత్ఫుల్ల
 కుసుమశబల మళిపటలర్ఘుకారరవఃకుఖరం వనగమనచిహ్నంపల్లవస్త
 15 బక ముద్వహ తేన్ద్రియుధే నోహ్యమాసః సముగ్రతస్వేదతయాంత
 రాంతరాద్దీకృతమండలేన మృగరుధిరలవశతవలేన వా ర వా జే న
 ద్విగుణతర ముపజనితకాంతిః అనేకరూపానుసారసంభ్రమపరిభ్రష్టచ్ఛ
 త్రధారతయా ఛత్రీకృతేన¹ వనపల్ల వేననివార్యమాణాతపో వివిధవన
 లతాకుసుమరేణుధూసరో వసంత ఇవ విగ్రహవా నశ్వఖురరజోమలిన
 20 లలాటాభివ్యక్తావదాతస్వేదలేఖో దూరవిచ్ఛి నేన పదాతిజనేనశూన్య
 కృతపురోభాగః ప్రజవితురంగమాధిరూడై రల్పావశిష్టై స్సహ రాజ
 పుత్రైః ఏవం మృగపతిః ఏవం వరాహాః ఏవం వనమహిమః ఏవం
 శరభాః ఏవం హరిణః, ఇతి త మేవ మృగయావృత్తాంత ముచ్ఛారయన్
 స్వభవన మాజగామ.

- 25 అవతీర్య చ తురంగమా త్ససంభ్రమప్రధావితపరిజనోపసీతే
 సముపవిశ్యాసనే వారవాణ మవతార్య అవసీయచా కేషం తురంగా
 ధిరోహణోచితం వేషపరిగ్రహమిత స్తతః ప్రచలితతాశృవృంతపవనాప

నీయమానశ్రమో ముహూర్తం విశ్రామః విశ్రమ్య చ మణిరజత
కనకకలశశతసనాథామంతర్విస్మస్తకాంచనపీతాం స్నానభూమిమగాత్.
నిర్వర్తితాభిషేకవ్యాపారస్య చ వివిక్తసంకరిమృష్టవపుషః స్వచ్ఛ
దుసూలపల్లవాకలితమాశేర్గృహీతహాససః కృతదేవతార్చనస్యాం
గ రాగభూమా సముపవిష్టస్య రాజ్ఞా విసర్జితా మహాప్రతీహారాధిష్ఠితా 5
రాజకులపరిచారికాః కులవర్ధనాసనాథా త్పు విలాసవతీదాస్యః సర్వా
స్త్రాపురప్రేషితా శ్చాంతకపురపరిచారికాః పటలకవినిహితాని వివిధా
న్యాభరణాని మాల్యా న్యంగరాగా వాసాంసి చాదాయ పురతస్త
స్యోపతస్థః ఉపనిన్య శ్చ యథాక్రమమ్. ఆదాయ చ తాభ్యః ప్రథ
మం స్వయం ముపలిప్య వైశంపాయన ముపరచితాంగరాగోదత్వా చ 10
సమీపవర్తిభ్యో యథార్హ మాభరణవసనాంగరాగకుసుమాని వివిధ
మణిభాజనసహస్రశారం శారద మంబరతల మివ స్ఫురితతారాగణ
మాహారమండప మగచ్ఛత్.

తత్ర చ ద్విగుణీకృతకుఠాసనోపవిష్టః సమీపోపవిష్టేన తద్గుణో
పవర్ణనపరేణ వైశంపాయనేన యథార్హభూమిభాగోపవేశితేన రాజ 15
పుత్రలోకేన 'ఇద మస్తైదీయతామ్' ఇతిప్రసాదవిశేషదర్శనసంవర్ధితసే
వారసేన చ సహహరవిధి మకరోత్. ఉపస్మృత్య చ గృహీతతాం
బూలస్త్రీకా ముహూర్త మివ స్థిత్యా ఇంద్రాయుధసమీప మగమత్.
తత్రచానుపవిష్ట ఏవ తద్గుణోపవర్ణనప్రాయాలాపః కథాః కృత్వా
సత్యవ్యాజ్ఞప్రతీక్షణోస్తుభే వార్షపరివర్తిని పరిజనే తద్గుణాపహృత 20
హృదయః స్వయం మేమేంద్రాయుధస్య పురోయవస మాకీర్య నిర్గ
త్య రాజకుల మయాసీత్ తేనైవ చక్రమేణావలోక్య రాజాన మా
గత్య నిశా మనైషీత్.

అపరేద్యుశ్చ ప్రభాతసమయ ఏవ సర్వాంతపురాధికృతమవని
పతేః పరమసమ్మతం అనుమార్గాగతయా చ ప్రథమే వయసి వర్త 25
మానయా రాజకులసంవాసప్రగల్భయా ప్యనుజ్ఞితవినయయా కించి
దుపారూఢయావనయా శక్రగోపకాలోహితరాగేణాంశుకేనరచితావ
కుంతనయా సబాలాతపయేవ పూర్వయా కకుభా ప్రత్యగదళితమనః

- శిలాచూర్ణవర్జనాంగ లావణ్యప్రభాప్రవాహేణామృతరస నదీపూరే
 జేవ భవన మాపూరయంత్యో జ్యోత్స్న యేవ రాహుగ్రాసభయా
 దపహయ రజనికరమండలం గా మవతీర్ణయా రాజకులగృహదేవత
 యేవ మూర్తిమత్యా క్వణితమణినూపురాకలితచరణయుగళయా కూజ
 5 తలహంసాకులితకమలయేవ కమలిన్యా మహర్హాహేమమేఖలా
 కలాపకలితజఘనస్థలయా నాతినిర్భరోద్భిన్నపయోధరయా మందమంద
 భుజలతావిక్షేపప్రేఖితసఖమయూఖచ్ఛలేన ధారాభి రివ లావణ్యరస
 మనవరతు శ్చరంత్యా దిక్కుఖవినర్పిణి హరలతానాం రశ్మిజాలే నిమ
 గ్నశరీరతయా క్షీరసాగరోన్మగ్నవదనయేవ లక్ష్మ్య బహుళతాం
 10 బూలకృష్ణి కాంధకారితాధరలేఖయా సయసువృత్తతుంగనాసికయా విక
 సితపుండరీకధవళలోచనయా మణికుండలమరకతమకరపత్రభంగకోటి
 కిరణాతపాహతకపోలతయా సకరపల్లవ మివ ముఖ ముద్వహంత్యా
 పర్యుషితధూసరచందనరసతిలకాలంకృతలలాటపట్టయా ముక్తాఫలస్త్రా
 యాలంకారయా రాధేయరాజలక్ష్మ్యోపపాదితాంగరాగయానవవన
 15 లేఖయేవ కోమలతనులతయా త్రయ్యేవ సుప్రతిష్ఠితచరణయా మఖ
 శాలయేవ వేదిమధ్యయా మేరువనలతయేవ కనకపత్రాలంకృతయా
 మహానుభావాకారయా అనుగమ్యమానం కన్యకయా కైలాసనామా
 నం కంచుకిన మాయాంత మచశ్యత్.

- స కృతప్రణామః సముపసృత్య క్షీతితలనిహితదక్షిణకరో విజ్ఞాప
 20 యామాస 'కుమార! మహాదేవి విలాసవతీ సమాజ్ఞాపయతి—ఇయం
 ఖలు కన్యకా మహారాజేన పూర్వం కులూతరాజధానీ మవజిత్య
 కులూతేశ్వరదుహితా పత్రలేఖాభిధానా బాలికా సతీ వందిజనేన స
 హానీయాంతగపురపరిచారికామధ్యముపసీతా, సా మయా విగత
 నాథా రాజదుహితేతి చ సముపజాతస్నేహయా దుహితృనిర్విశేష
 25 మియంతం కాల ముపలాలితా సంవర్ధితా చ, త దియ మిదానీ ము
 చితా భవత స్తాంబూలకరండకవాహినీతి కృత్వా మయా ప్రేషితా,
 న చాస్యా మాయుష్మతా పరిజనసామాన్యదృష్టినా భవితవ్యం, బా
 లేవ లాలనీయా, స్వచిత్తవృత్తి రివ చాపలేభ్యో నివారణీయా, శిష్యేవ
 ద్రష్టవ్యా, సుహృ దివ సర్వవిస్రంభేవ్యభ్యంతరీకరణీయా, దీర్ఘకాల

సంవర్ధితస్నేహతయా స్వ సుతాయా మివ హృదయ మస్యా మస్తిమే,
 బలవా నస్యాం పక్షపాతః, మహాభిజనరాజవంశప్రసూతా చాన్ద్రాతీయ
 మేవంవిధాని కర్తాః, నియతం స్వయ మేవేయ మతివిసితతయా
 కతిపయై రేవ దివసైః కుమార మారాధయిష్యతి, కేవల మతిచిరకా
 లోపచితా బలవతీ మే ప్రేమప్రవృత్తిరస్యామ్, అవిదితశీలశ్చాస్యాః 5
 కుమార ఇతి సందిశ్యతే, సర్వభా తథా కల్యాణినా ప్రయతితవ్యం
 యథేయ మతిచిర ముచితా పరిచారికా తే భవతి ఇత్యభిధాయ
 విరతవచసి కైలాసే కృతాభిజాతప్రణామాం పత్రలేఖాం అనిమిషలో
 చనం సుచిర మాలోక్య చంద్రాప్రీడో 'యథాజ్ఞాపయత్యంబా' ఏవ
 ముక్త్యా కంచుకినం ప్రేషయామాన.

1

పత్రలేఖాతు తతఃప్రభృతి దర్శనే నైవ వసుపజాతసేవారసా
 న దివా న రాత్రేననుప్తస్య నాసీనస్య నోత్థితస్య న భ్రమతోన రాజ
 కులగతస్య ఛాయేవ రాజసూనోః పార్శ్వం ముమోచ. చంద్రాప్రీడస్యా
 ఽపి తస్యైవ దర్శనా దారభ్య ప్రతిక్షణ ముపచీయమానా మహతీ
 ప్రీతిరాసీత్ అభ్యధికం చ ప్రతిదివస మస్యాః ప్రసాద మకరోత్ 15
 ఆత్మహృదయా దవ్యతిరిక్తా మివ చైనాం సర్వవిస్రంభే వ్యవస్యత.

ఏవం సమతక్రామత్సు కేషు చిద్దివసేషు రాజా చంద్రాప్రీడస్య
 యావరాజ్యాభిషేకం చిక్షీర్షుః ప్రతీహారాః ఉపకరణసంభారసంగ్రహార్థ
 మాదిదేశ సముపస్థితయావరాజ్యాభిషేకం చ తం కదాచి ద్వర్చనార్థ
 మాగతం ఆరూఢవినయ మపి విసితతర మిచ్ఛా శుకనాస సన్నిహిత 20
 మువాచ.)

తాత! చంద్రాప్రీడ! విదితవేదితవ్యస్యాశీతసర్వశాస్త్రస్య తే
 నాల్ప మ ప్యుపదేష్టవ్య మస్తి, కేవలం చ నిసర్గత ఏవ అభానుభేద్య మ
 రత్నాలోకోచ్ఛేద్యమప్రదీపప్రభాపనేయ మతిగహనం తమోయావన
 ప్రభవమ్, అపరిణామోపశమో దారుణో లక్ష్మీ మదః, కష్ట మనం 25
 జనవర్తి సాధ్య మపరమైశ్వర్యతిమిరాం భవ్యమ్, అశిశిరోపచారహార్యో
 ఽతితీవోవో దర్శహజ్వరోష్టా, సతత మమూలమంత్రగమ్యోవిషమో

- విషయవిషాన్వాదమోహః, నిత్య మన్నానశౌచబాధ్యో జలవాక్ రా
 గమలావలేహః, అజస్ర మక్షపావసానప్రబోధా ఘోరాచ రాజ్యసుఖ
 సన్నిపాత నిద్రా భవతి, ఇత్యతో విస్తరేణాభిధీయన్తే గర్భేశ్వరత్వ
 మభినవయావసత్వ మప్రతిమరూపత్వ మమానుషశక్తిత్వం చేతి మ
 5 హతీయం ఖల్వనర్థవరంపరా, సర్వావినయానా మేకైక మప్యేషా
 మాయతనం, కిముత సమవాయః, యోవనారంభే చ స్రాయః శాస్త్ర
 జలప్రక్షాళననిర్మలాపి కాలుష్య ముపయాతి బుద్ధిః అనుజ్ఞ తథవశతా
 పి సరాగై వ భవతి యూనాం దృష్టిః, అపహరతి చ వాత్యేవ శుష్క-
 పత్రం సముద్భూతరజోభ్రాంతి రతిదూర మాత్మేచ్ఛయా యోవనస
 10 మయే పురుషం ప్రకృతిః, ఇంద్రియహరిణహరిణీ చ సతత మతిద్దురంతే
 య ముపభోగమృగతృప్తికా, నవయావనకషాయితాత్మన శ్చ సలిలా
 సీవ తాన్యేవ విషయస్వరూపాణ్యాస్వాద్యమానాని మధురతరా ణ్యా
 పతన్తి మనసః, నాశయతి చ దిజ్జోహ ఇవోన్మార్గప్రసరతః పురుష
 మత్యసజ్ఞో విషయేష, భవాద్భూతా ఏవ భవంతి భాజనాన్యుపదే
 15 శానామ్, అపగతమలేహ మనసి స్ఫటికమణా వివి రజనికరగభస్తయో
 విశంతి సుఖ ముపదేశగుణాః, గురువచన మమల మపి సలిల మివ మహా
 ముపజనయతి శ్రవణస్థితం శూల మభవ్యస్య, ఇతరస్య తు కరిణ ఇవ
 శంఖాభరణం ఆననశోభాసముదయ మధికతర ముపజనయతి, అపహ
 రతి సకల మతిమలిన మపి అంధకార మివ దోషజాతం ప్రదోషసమ
 20 యనిశాకర ఇవ గురూపదేశః, ప్రశమహేతుః వయఃపరిణామ ఇవ పలిత
 రూపేణ శీరసిజజాల మమలీకుర్వన్ గుణరూపేణ త దేవ ¹పరిణామ
 యతి, అయ మేవ చానాన్వాదితవిషయరసస్య తే కాల ఉపదేశస్య
 క్రుసుమశరశరప్రహరజర్జరితేహృదయే జలమివ గళత్కువదిష్టమ్, అకా
 రణం చ భవతి దుష్ప్రకృతే రన్వయః శుతం వా వినయస్య, చందన
 25 ప్రభవోన దహతి కి మనలః, కింవాప్రశమహేతునాపి నప్రచండతరీ
 భవతి బడబానలో వారిణాః, గురూపదేశశ్చ నామపురుషాణా మఖిల
 ప్రక్షాళనక్షమజలం స్నానం-అనుపజాతపలితాదివైరూప్య మజరం వృ
 ధ్ధత్వం-అనారోపితమేదోదోషం గురూకరణం-అనువర్ణ విరచన మగ్రా

మ్యం కర్ణాభరణం - ¹ అతీతజ్యోతి రాలోకః-నోద్వేగకరః ప్రజాగరః, విశేషేణ తు రాజ్ఞాం, విరళా హి తేషాముపదేష్టారః, ప్రతిశబ్దక ఇవరాజ వచనమనుగచ్ఛతి జనో భయాత్, ఉద్దామదర్పశ్వయంధుస్థగితశ్రవణవివ రాశ్చోపదిశ్యమాన మపి తే న శృణ్వంతి, శృణ్వంతోఽపి చ గజనిమిశ్రి తేనా వధీరయంతః భేదయంతి హితోపదేశదాయినో గురూః, అహం 5
కారదాహజ్వరమూర్ఛాంధకారితా విహ్వలా హి రాజప్రకృతిః, అభి కాభిమానోన్మాదకారీణి ధనాని, రాజ్యవిషవికారతంద్రీప్రదారాజలక్ష్యేతి

(అతీతయతు తావ త్కల్యాణాభినివేశీ లక్ష్యే మేవ ప్రథమం, ఇయం హి సుభటఖడ్గమండలోత్పలవనవిభ్రమభ్రమరి లక్ష్యేః క్షీరసా గరా త్పరిజాతపల్లవేభ్యో రాగ మిందుశకలాదేకాంతవక్రతా ము 10
చైచ్ఛ్యవణ శ్చంచలతాం కాలకూటా న్తోహనశక్తిం మదిరాయా మదం కస్తుభమణే రతివైష్ణవ్యం ఇ త్యేతాని సహవాసపరిచయవశా ద్విరహవిరోధచిహ్నాని గృహీత్యే వోద్గతా, న హ్యేవంవిధ మళర మపరిచిత మిహ జగతి కిం చి దస్తి, యథేయ మనార్యా లభ్యాఽపి ఖలుదుఃఖేనపరిపాల్యతే, దృఢగుణపాశసందాననిష్పండికృతాఽపి నశ్య 15
తి, ఉద్దామదర్పభటసహస్రోల్లాసితాసిలతాపఃజరవిధృతాఽపి అపక్రా మతి, మదజలదుర్దినాంధకారగజఘటితఘనఘటాటోపపరిపాలితాఽపి ప్రపలాయతే, నపరిచయరక్షతి, నాభిజన మిక్షతే, న రూపమాలోక యతే, న కులక్రమమనువర్తతే, న కీలం వశ్యతి, న వైదగ్ధ్యం గణయతి, న శ్రుత మాకర్ణయతి, న ధర్మ మనురుధ్యతే, న త్యాగ మ్మాద్రయతే, 20
న విశేషజ్ఞం విచారయతి. నాచారం పాలయతి, న సత్య మనుబుధ్య తే, న లక్షణం ప్రమాణీకరోతి, గంధర్వనగరతేభేవ వశ్యత ఏవ నశ్యతి, అ ద్యా ప్యారూఢమండర పరివరావర్తభ్రాంతిజనితసంసారేవ పరిభ్రమతి, కమలిసంసారణవృత్తికరలగ్ననళిననాళకంటకక్షతేవ న క్వచి న్నిర్భర మూబధ్నతి పదం, అతిప్రయత్నవిధృతాఽపి పర 25
మేశ్వరగృహేషు విదిధగంధగజగుడమధుపానమ త్రైవ పరిస్థలితి, పాదుష్య మి వోపశీక్షితు మసిఘారాసు నివసతి, విశ్వరూపత్వమివ గ్రహీతు మాశ్రితా నారాయణమూర్తిమ్, అప్రత్యయబహుళా చ

- దివసాంతకమల మివ సముపచితమూలదండకోశ మండల మపి ముంచతి
 భూభుజం, ల తేవ విటపకా నధ్యారోహతి, గంగేవ వసుజనన్యసి
 తరంగబుద్బుదచంచలా, దివసకరగతి రివ ప్రకటితవివిధసంక్రాంతిః
 పాతాళగుహేవ తమోబహుళా, హిడింబేవ భీమసాహసైకసోర్య
- 5 హృదయా, ప్రాప్త డివ అచిరద్యుతికారినీ, దుష్టపిశాచీవ దర్శితానేక
 పురషోచ్చాయా, స్వల్పసత్వ మున్నతీకరోతి, సరస్వతీపరిగృహీత
 మిర్వాయేవ నాలింగతి జనమ్, గుణవంత మపవిత్ర మివ స్పృశతి,
 ఉదారసత్వ మమంగళ మివ న బహుమన్యతే, సుజన మనిమిత్తమివ న
 పశ్యతి, అభిజాత మహి మివ లంఘయతి, శూరం కంటకమివపరిహరతి,
- 10 దాతారం దుస్స్వప్న మివ న స్మరతి, వినీతం పాతకిన మివ నోపసర్పతి
 మనస్విన మున్నత మివ హసతి, పరస్పరవిరుద్ధం చ ఇంద్రజాల మివ
 దర్శయంతీ ప్రకటయతి జగతి నిజం చరితం, తథాహి—సతతముష్ణా
 ణమారోపయత్వపి జాడ్య ముపజనయతి, ఉన్నత మాదధానాఽపి
 నీచస్వభావతా మావిష్కరోతీ, తోయరాశిసంభవాఽపి తృష్ణాంసంప
- 15 ర్థయతి, ఈశ్వరతాం దధానా కృశివప్రకృతిత్వమాతనోతి, బలోపచయ
 మాహరం త్యపి లఘిమాన మాపదయతి, అమృతసమోదరాఽపి కటు
 విపాకా, విగ్రహవత్వపి అప్రత్యక్షదర్శనా, పురుషోత్తమరతాఽపి
 ఖలజనప్రియా, రేణుమయీవ స్వచ్ఛ మపి కలుషీకరోత్తి.

(యథా యథా చేయం చపలా దీప్యతే తథా తథా దీపశిఖేవ

- 20 కజ్జల మలిన మేవ కర్త కేవల ముద్వమతి, తథాహి—ఇయం సంవర్ధన
 వారిధారా తృష్ణావిషవల్లీనాం, వ్యాధగీతి రింద్రియమృగాణాం, పరా
 మర్శధూమలేఖా సచ్చరితచిత్రాణాం, విభ్రమశయ్యా మోహాఘ్ని
 ద్రాణాం, నివాసజీర్ణవలభీ ధనమదపిశాచికానాం, తిమిరోద్గతిః శాస్త్ర
 దృష్టీనాం, పురస్కరపతాకా సర్వావిజయానాం, ఉత్పత్తినిష్ఠుగా క్రో
- 25 థావేగగ్రహణాం, ఆపానభూమి ర్విషయమభూనాం, సంగీతశాలా
 భ్రూవికారనాట్యానాం, ఆవాసదరీ దోషాశీవిషాణాం, ఉత్సరణవేత్ర
 లతాసత్పురుషవ్యాహారాణాం, అకాలస్రావృట్ గుణకలహంసకానాం,
 విసర్పణభూమి ర్లోకాపవాదవిస్ఫోటానాం, ప్రస్తావనా కపటనాట, కస్య

కదలికా కామకరిణి, వధ్యశాలా సాధుభావస్య, రామజిహ్వ ధర్మేంద్రుడునుండలస్య)

న హి తం పశ్యామి యో హ్యపరిచితయానయా న నిర్భరముపగూఢో యో వాన విప్రలభః, నియత మియ మాతేఖ్యగతాపి చలతి, పుస్తకమయ్యపి ఇంద్రజాల మాచరతి, ఉత్పిష్టాపివిప్రలభతే, 5 శ్రుత్వా ప్యభిసంధతే, చింతితాపి వంచయతి, ఏవంవిధయాపి చానయా దురాచారయా కథ మపి దైవవశేన పరిగృహీతా విక్షబ్ధవంతి రాజానః, సర్వావినయాధిష్ఠానతాం చ గచ్ఛంతి, తథాహి—అభిషేక సమయ ఏవ చైషాం మంగళకలశజలైరివ ప్రత్యుశ్యతే దాక్షిణ్యం, అగ్ని కార్యధూమేనేవ మలిషీభవతి హృదయమ్, పురోహితకుశాగ్రసమ్మూ 10 ర్జస్వీభి రివాపసీయతే త్వాంటి, ఉష్ణీషపట్టబంధేనేవావచ్ఛాద్యతే జరాగమనస్తరణమ్, ఆతపత్రమండలేనేవాపవార్యతే పరలోకదర్శనమ్, చామరపవనైరి వాపహ్రియతే సత్యవాదిత్యా, వేత్రదండై రివ ఉత్సార్యంతే గుణాః, జయశబ్దకలకలై రివ తిరస్క్రియంతే సాధువాదాః, ధ్వజపటపల్లవై రివ పరామృశ్యతే యశః, తథాహి—కేచిచ్ఛ్రమవ 15 శశేధిలశకునిగళపుటచపలాభిః ఖద్యోతోస్తేషముహూర్తమనోహరాభి ర్ననస్విజనగర్హితాభిః సంపద్భిః ప్రలోభ్యమానా ధనలవలాభావలేప విస్మృతజన్తానోనేకదోషోపచితేన దుష్టాస్పృజేవ రాగావేశేన బాధ్యమానా వివిధవిషయరసగ్రాసలాలసైః పంచభి రప్యనేకసహస్రసంఖ్యైః పేంద్రియై రాయాస్యమానాః ప్రకృతిచంచలతయా లబ్ధప్రసరే 20 నైకేనాపి శతసహస్రతా మివాపగతేన మనసానైకులీక్రియమాణాః విహ్వలతా ముపయాంతి, కిం చ—గ్రహైరివగృహ్యంతే, భూతై రివాభిభూయంతే, మంత్రై రి వావప్తభ్యంతే, వాయు నేవ విడంబ్యంతే, పిశాచై రివ గ్రస్యంతే, మదనశరై ర్నర్తాభిహతా ఇవ ముఖభంగ సహస్రాః కుర్వతే, ధనోష్ణణాపచ్యమానా ఇవ విచేష్టంతే, గాఢప్రహారాభిహ 25 తా ఇవాంగాని న ధారయంతి, కులీరా ఇవ తిర్యక్పరిభ్రమంతి, అధర్మ భగ్నగుతయః పుగవ ఇవ పరేణ సంచార్యంతే, మృషావాదవిష వివాకసంజాతముఖిరోగా ఇవాతికృచ్ఛ్చేణ జల్పంతి, సప్తచ్ఛద తరవ

ఇవ కుసుమరజోవికారై రాసన్నవర్తినాం శిరశ్శూలముత్పాదయంతి,
 ఆసన్న మృశ్యోవ ఇవ పురః స్థితం బాధుజన మపి నాభిజానంతి, ఉత్కు-పి
 శ్శూలనాం తేజస్వినో కేవలం కాదమ్మ ఇవ న హానుశ్చై రపి
 న ప్రకృత్యస్తే ¹ - తుమా ఇవ నోర్తాణా న హా తే ² మ్మహారణా
 5 ఇవ ³ మహా గాన స్తంభనిశ్చలీకృతా అపి నగ్మన్తాం త్యుపదేశమ్, అతి
 తృప్తావిషవేగమూర్ఛితాః కనకమయ మివ సర్వం పశ్యంతి, ⁴ అనయ
 ఇవ పానవర్ధితతైత్త్వైః పరప్రేరితాః వినాశయంతి, దూరస్థితాన్యపి
 ఫలా నీవ దండవిక్షేపై ర్మహాకులాని శాతయంతి, అకాల కుసుమ
 ప్రసవా ఇవ మనోహరా కృతయోఽపి లోకవినాశహేతవః, శ్శశానా
 10 గ్నయ ఇవాతికాద్రభూతయః, తైమిరికా ఇ వాదూరదర్శినః, ఉప
 స్మృష్టా ఇవ క్షుద్రాస్థితభవనాః, శ్రూయమాణా అపి ప్రేతపటహా ఇ
 వో ద్వేజయంతి, చింత్యమానా అపి మహాపాతకాధ్యవసాయా ఇవ
 ఉపద్రవముపజనయంతి, అనుదివస మాపూర్యమాణాః పాపేనేవా
 క్షాతమూర్తయో భవంతి, తదవస్థా శ్చ వ్యసనశతశరవ్యతా ముప
 15 గతా వల్లీకతృణాగ్రావస్థితా జలబిందవ ఇవ పతిత మ ప్యాత్తానం
 నావగచ్ఛంతి. |

అపరే తు స్వార్థనిష్పాదనపరై ర్ధనపిశితగ్రాసగృధై రాస్థాన
 'నశినీభూర్బక్తైః ద్యూతం వినోద ఇతి-పరాదారాధిగమనం వైదగ్ధ్య
 మితి-మృగయాశ్రమ ఇతి-పానం విలాస ఇతి-ప్రమ త్తతా శౌర్య మితి
 20 స్వదారపరిత్యాగోఽవ్యసని తేతి-గురువచనావధీరణ మపరప్రణేయత్వ
 మితి-అజితభృత్యతాసుఖోపసేవ్యత్వ మితి-న్యత్యగీతవాద్యవేశ్యాభిసక్తి
 రసికతేతి-మహాపరాధానాకర్ణనం మహానుభావతేతి - పరిభవసహ
 త్వం తు మేతి-స్వచ్ఛందతా ప్రభుత్వ మితి-దేవావమాననం మహాస
 త్యతేతి వందిజనఖ్యాతి ర్యశిత-తరళతా ఉత్సాహఇతి-అవిశేషజ్ఞతా
 25 అపక్షపాతిత్వ మితి-దోషా నపి గుణపక్ష మధ్యారోపయద్భిః అంతః
 స్వయ మపి వివాసద్భిః ప్రతారణకుశలై ర్దూతై రమానుషోచితాభిః
 స్తుతిభిః ప్రతార్యమాణావిత్తమదమ త్తచిత్తానిశ్చేతనతయా తథేత్య

1 జాతుమాధరణానీవ.

2 మహామానస్తంభ.

3 ఇమవఇవ.

4 నశినీబక్తైః. 5 రాధానకర్ణ.

త్వ న్యారోపితాలీకాభిమానాః మర్త్యధర్మాణోఽపి దివ్యాంశావతీర్ణ
 మివ సదైవత మి వాతిమానుషమాత్మాసముత్ప్రేక్షమాణాః ప్రార
 భద్వివోచితచేష్టానుభావాః సర్వజన సోపహాస్యతా ముపయాంతి, ఆత్మ
 విడంబనాం చానుజీవి నా జనేన క్రియమాణామభినందంతి, మనసా
 దేవతాధ్యారోపణ ప్రతారణాసంభూతసంభావనోపహతాశ్చాంతః ప్ర 5
 విష్ణా పరభుజద్వయమివాత్మ బాహుయుగళం సంభావయంతి త్వగం
 తరితత్వతీయలోచనం స్వలలాటమాశంకంతే, దర్శనప్రదానమప్య
 నుగ్రహం గణయంతి, దృష్టిపాత మప్యపకారపక్షే స్థాపయంతి, సం
 భాషణమపి సంవిభాగమధ్యే కుర్వంతి, ఆజ్ఞామపి వరప్రదానం మన్యం
 తే, స్పర్శమపి పావనమాకలయంతి, మిథ్యామాహాత్మ్యగర్వనిర్భరా 10
 శ్చ న ప్రణమంతి దేవతాభ్యః, కిం చ—న పూజయంతి ద్విజాతీః, న
 మానయంతి మాన్యాః, నార్చయంత్యర్చనీయాః, నాభివాదయంత్యభి
 వాదనార్హాః, నాభ్యుతిష్ఠంతి గురూః, అనర్థకాయాసాంతరితవిషయో
 ప్రభాగసుఖమిత్యుపహసంతి విద్వజ్జనం, జరావైక్లబ్యప్రలపితమితి
 పశ్యంతి వృద్ధజనోపదేశమ్, ఆత్మప్రజ్ఞాపరిభవ ఇత్యసూయంతి సచివో 15
 పదేశాయ, కుప్యంతి హితవాదినే, సర్వథా తమభినందంతి తమూల
 వంతి తం పాశ్చేవ కుర్వంతి తం సంవర్ధయంతి తేన సహ సుఖమవ
 తిష్ఠంతే తస్మై దదతి తం మిత్రతాముపజనయంతి తస్య వచనం శృ
 ణ్వంతి తత్రవర్షంతి తం బహుమన్యంతే తమాప్తతామాపాదయంతి
 యోహర్షిశమనవరతముపరచితాంజలిరధిదైవత మివ విగతాస్య 20
 కర్తవ్యః స్తాతి యో వా మాహాత్మ్యముద్యావయతి.

కింవా తేసాం సాంప్రతం యేషామతిస్యశంసప్రాయోపదేశ ని
 ర్ఘృణం కౌటిల్యశాస్త్రం ప్రమాణమ్-అభిచార క్రియాక్రూరైక ప్రకృత
 యః పురోధసో గురవః-పరాభిసంధానపరామంత్రిణః పదేష్టారః-నరపతి
 సహస్రభుక్తోజ్ఞ తాయాం లక్ష్మ్యమాసక్తిః-మారణాత్మకేషు శాస్త్రే 25
 వ్యభియోగః సహజప్రేమార్ద్రహృదయానురక్తాభ్రాతర ఉచ్చేద్యాః

అదేవం ప్రాయోఽతికుటిలకష్టచేష్టాసహస్రదాదుణేరాజ్యతంత్రే
 అస్మిన్ మహామోహాంధకారిణి చ యశావన కుమార! తథా ప్ర

1 మోహకారిణి.

- యతేథా: యథా నోపహస్యసే జనైః-న నింద్యసే సాధుభిః-న ధిక్-
 యసే గురుభిః-నోపాలభ్యసే సుహృద్భిః-న శోచ్యసే విద్యద్భిః-యథా
 చ¹ న ప్రతార్యసే విత్తైః-న ప్రహస్యసే కుశతైః-నాస్వాద్యసే భుజంగైః-
 నావలుప్యసే సేవకవృత్తైః సమంచ్యసే ధూర్తైః-న ప్రలోభ్యసే వనితాభిః-
 5 న విడంబ్యసే లఘ్నైః-న నర్త్యసే మదేన నోన్మత్తీక్రియసే మదనేన-
 నాక్షిప్యసే విషయైః-నావకృష్యసే రాగైః-నాపహ్రియసే సుఖేన-కామం
 భవాన్ ప్రకృత్యైవ ధీరః, పితౄచ మహతా ప్రయత్నేన సమారో
 పితసంస్కారః, తరళహృదయమప్రతిబుద్ధం చ మదయంతి ధనాని, త
 థాపి భవద్గుణసంతోషో మా మేవం ముఖరీకృతవాన్, ఇద మేవ చ
 10 పునఃపునరభిధీయసే, 'విద్వాంసమపి సచేతనమపి మహాసత్త్వమ
 వ్యభిజాత మపి, ధీర మపి ప్రయత్నవత మపి పురుష మియం దుర్విసి
 తా ఖనీకరోతి లక్ష్మీ' రితి, సర్వథా కల్యాణైః పితౄ క్రియమాణ
 మనుభవతు భవాన్ నవ² యోవనరాజ్యాభిషేకమంగళమ్, కులక్ర
 మాగతాముద్వహ పూర్వపురుషైరూహం ధురమ్, అవనమయ
 15 ద్విషతాం శీరాంసి, ఉన్నమయ బంధువర్గమ్, అభిషేకానంతరంచ
 ప్రారబ్ధదిగ్విజయః పరిభ్రమన్ విజితామపి తవ పితౄ సప్తద్విప
 సముద్రభూషణాం పునర్విజయస్వ వసుధరామ్, అయం చ తేకాలః
 ప్రతాపమారోపయతుమ్, ఆరూఢ ప్రతాపో రాజా త్రైలోక్యదర్శివ
 సిద్ధాదేశో భవతి' ఇ త్యేతావ దభిధాయోపశశామ,
- 20 ఉపశాంతవచసి శుకనాసే చంద్రాపీఠస్తాభి రమలాభి రుపదేశ
 వాగ్భిః ప్రతౌళిత ఇవ ఉన్మీలత ఇవ స్వచ్ఛీకృత ఇవ అభిషిక్త ఇవ అభి
 లిప్త ఇవ నిర్మలప్త ఇవ అలంకృత ఇవ పవిత్రీకృత ఇవ ఉద్భాసిత ఇవ
 ప్రీతహృదయో ముహూర్తం స్థిత్యా స్వభవసమాజగామ

- తతః కతిపయదివసాపగమే చ రాజా స్వయముత్తిప్తమం
 25 గళకలశః సహ శుకనాసేన పుణ్యే ఽహని పురోధనా సంపాదితాశేష
 రాజ్యాభిషేకమంగళం అనేకసరిపతిసహస్రపరివృతః సర్వేభ్యస్తీర్థే
 భ్యః సర్వాభ్యో నదీభ్యః సర్వేభ్య శ్చ సాగరేభ్యః సమాహృతేన

1 యథాచ న ప్రహస్యసేవిత్తైర్న ప్రతార్యసేకుశతైః 2 యథాచ
 రాజ్యాభి.

సర్వాషధిభిః సర్వఫలైః సర్వమృద్భిః సర్వరత్నైశ్చ పరిగృహీతేన
 ఆనందభాష్పజలమిశ్రేణ మంత్రపూతేన వాణీనా సుతమభిషిషేచ.
 అభిషేకసలివార్ద్రదేహం చ తం లతేవ పాదపాంతరం నిజపాదప
 మముంచత్యపి తారాపీఠం తత్క్షణమేవ సంచక్రామ రాజలక్ష్మీః.
 అనంతరమఖిలాంతఃపురపరివృత్తియా చ ప్రేమార్ద్రహృదయయా 5
 విలాసవత్ప్రాయ స్వయమాపాదతలానామోచినా చంద్రాతపధవశేన
 చందనేనానులిప్తమూర్తిః అభినవవికసితసితకుసుమకృతశ్చేఖరః గోరో
 చనాచ్ఛురితజేహః దూర్వాప్రవాలరచితకర్ణపూరో దీప్తదశమనుప
 హతమింధుధవశం దుకూలయుగళం వసానః పురోహితప్రతిబద్ధప్రతి
 సరప్రసాధితపాణిః అభినవరాజలక్ష్మీకమలిసీమృణాలేనాభిషేకదర్శనార్థ 10
 మాగతేన సప్తర్షిమండలేనేవ హారేణాలింగితవక్షస్థలః సితకు
 సుమగ్రధితాభి రాజానులబిసేభి రిందుకరకలాపకోమలాభి రైవకక్షుక
 స్రగ్భిర్నిరంతరనిచితశరీరతయా ధవళవేషపరిగ్రహతయా చ సరిసంహ
 ఇవ విధృతకేసరనికరః కైలాస ఇవ స్రవత్ ప్రోతస్విసీప్రోతాశిః
 విరావత ఇవ మందాకినీమృణాళజాలజటిలః క్షీరోద ఇవ స్ఫురిత శేన 15
 లవాకులః తతాకాలప్రతిపన్నవేత్రదండేన పిత్రా స్వయం పురః ప్రా
 రభసముత్సారణస్సభామండపముపగమ్య కాంచనమయం శశీవ
 మేరుశృంగం చంద్రాపీఠం సింహాసనమూరురోహ.

ఆరూఢస్య చాస్య కృతయథోచితసకలరాజలోకసమ్మానస్య ము
 హూర్తం స్థిత్యా దిగ్విజయప్రయాణశంసీ ప్రళయఘనఘటాఘోష 20
 ఘుర్ఘరధ్వనిః ఉదధిరివ మందరఘాతైః వసుంధరాపీఠమివ యుగాంత
 నిర్ఘాతైః ఉత్పాతజలధర ఇవ తటిద్దండపాతైః పాతాళకుక్షిరివ మహా
 వరాహఘోణాభిఘాతైః కనకకోణైరభిహన్యమానః ప్రస్థానదుంధుభి
 రామంధరం దధ్వాన. యేన ధ్వనతా సమాధ్మాతానీవ ఉన్మీలితా
 నీవ ముఖరీకృతా నీవ పృథకకృతా నీవ విస్తారితా నీవ గర్భికృతా నీవ 25
 ప్రదక్షిణీకృతా నీవ బధిరీకృతానీవ రవేణ భువనాంతరాణి విశ్లేషితా
 ఇవ దిశామనోన్యస్యబంధసంధయః యస్య చ భయవశవిమచళితోత్తాన
 ఫణాసహస్రేణ ఆలింగ్యమాన ఇవ రసాతలే శేషేణ ముహుర్ముహురభి
 ముఖదత్తదంతోర్ధ్వఘాతైరాహూయమాన ఇవ దిక్షు దిక్కులజరైః

- సంతాసరచితరేచితమండలైః ప్రదక్షిణీక్రియమాణ ఇవ నభసి దివసకర
 రథతురగైః అపూర్వశర్వాట్టహాసశంకాహర్షహుజ్జులేన (1 అశ్రుత
 పూర్వ) ఆభాష్యమాణ ఇవ కైలాసశిఖరిణి త్ర్యంబకవృషభేణ కృత
 గంభీరకంఠగర్జితేన ప్రత్యుద్గమ్యమాన ఇవ మేరావై రావతేన అశ్రుత
 5 పూర్వరవరోషావేశతిర్భగవనమితవిషాణమండలేన ప్రణమ్యమాన
 ఇవ యమసద్మని కృతాంతమహిమేనానం త్రస్తలోకపాలాకర్ణితోబభ్రామ
 త్రిభువనమఖిలం నినాదః. తతో దుందుభిరవమూకర్ణ్య జయ జ యేతి
 చ సర్వతః సముద్భువ్యమాణజయశబ్దః సింహాసనాత్ సహ ద్విషతాం
 శ్రియా సంఘచాల చంద్రాపీడః సమంతాత్ ససంభ్రామోత్థితైశ్చపరస్పర
 10 సంఘట్టవిఘటితహఃసూత్రవిగళితా అనవరతమాశావిజయప్రస్థాన
 మంగళలాజానివ ముక్తాఫలప్రకరాక్షరద్భిః పారిజాత ఇవ సిత
 కుసుమముకుళపాతిభిః కల్పపాదపైః ఐరావత ఇవ విముక్షకరశీకరై
 రాశాగజైః గగనాభోగ ఇవ తారాగణవర్షిభిర్దిగంతరైః జలదకాల
 ఇవ స్థూల జలలవాసారస్యందిభిర్జలధరైః అనుగమ్యమానో నరపతి
 15 సహస్రైః ఆస్థానమండపాన్నిరగాత్.

- నిర్గత్య చ పూర్వార్ధరూఢయా పత్రలేఖయా సమధ్యాసితాంత
 రాసనాముపవాదితప్రస్థానసముచితమంగల్యకారాం ససంభ్రామా
 ధోరణోపసీతాం కరేణుకామధిరుహ్య అచలరేచకచక్రీకృతక్షీరో
 దావర్తపాండురేణ దశవదనబాహుదండావస్థితకైలాసకాంతినా ము
 20 క్తాఫలజాలినా శతశలాకేన ఆతపత్రేణ నివార్యమాణాతపో నిర్గంతు
 మారేభే నిర్గంచ్ఛంశ్చ అభ్యంతరావస్థిత ఏవ ప్రాకారాంతరితదర్శనా
 నాం ద్వారావస్థితానాం ప్రతిపాలయతాం రాజ్ఞా మున్తయూఖానాం
 చూడామణీనా మలక్తకద్ధవద్యుతిముషాబహుశేనాలోకబాలాతపేన
 రాజ్యాభిషేకానంతరప్రసృతేన స్వప్రతాపపహ్నినే వాత్యర్థంపింజరీ
 25 క్రియమాణా దశ దిశో యావరాజ్యాభిషేకజన్తనా నిజానురాగే జేవ
 రజ్యమానమవనితల మాపన్నరిపువినాశపిశునేన దిగ్దాహేనేవ పాటలీ
 క్రియమాణ మంబరతల మభిముఖాగతభువనతలలక్ష్మీచరణాలక్తక
 రసేజేవ లోహితాయమానాతపం దివసందదర్శ.

వినిర్గతశ్చ ససంభ్రమప్రచలితగజఘటాసహస్రైః అన్యోన్య
సంఘటజ్వర రితాతపత్రమండలైః ఆదరావసతమాభిశిథిలమణిమకుట
పంక్తిభిః అవర్జితరత్నకర్ణ పూరైః కపాలస్థలస్థలితరత్నకుండలైః ఆజ్ఞ
ప్రసేనాపతినిర్దిశ్యమాననామభిరవనిభుజా చక్రవాళైః ప్రణమ్యమా
నఃబహుళసిందూర రేణుపాటలేన క్షితితలఙ్కోలాయమానస్థూలముక్తా 5
కలాపావచూడేన సీతకుసుమమాలాజాలశబలశిరసా సకలగ్నసంధ్యా
తపేన తిర్యగావర్జితశ్వేతగంగాప్రవాహేణ తారాగణదంతురితశిఖ
రశిలాతలేన మేరుగిరిణేవ గన్ధమాదనేనానుగమ్యమానః కనకాలం
కారప్రభాప్రతానకల్తాపితావయవేన చ దత్తకుంకుమస్థాసకేనే వాక్య
వ్యమాణేనేంద్రాయుధేన సనాధీకృతపురోభాగః శనైశ్చనైః ప్రథ 10
మమేవ శాతకృతిపీమాశామభిప్రతస్థే.

అథ చలితగజఘటాకంపితధవళాత¹ పత్రవనం అనేకకల్లోలప
రం పరావతితచంద్రమండలప్రతిబింబసహస్రం మహాప్రళయజలధిజల
మివ స్లాపితమహీతల మద్భుతోద్భూతకలకల మఖిలం సంచచాల
బలమ్.

15

ఉచ్చలితస్య చాస్యస్వభవనాదుపపాదితప్రస్థానమంగళో ధవళ
దుకూలశాసాః సితకుసుమాంగరాగో మహతా బలసమూహేన నరేం
ద్రబృందైశ్చానుగమ్యమానో, ధృతధవళాతపత్రో ద్వితీయ ఇవ యువ
రాజః త్వరితపదసంచారిణ్య కరిణ్య వై శంపాయనః సమీపమాజ
గామ. ఆగత్య చ రజనికర ఇవ రవే రాసన్నవర్తీ బభూవ, అనంతర 20
మితశ్చేతశ్చ నిర్గతో యువరాజ ఇతి సమాకర్ణ్య ప్రధావతాం బలా
నాం భరేణ చలితకులశైలకీలితజలధిజలతరంగగతేవ తక్షణమాచ
కమ్పే మేదిసి సమ్ముఖాగతైరన్యైశ్చాన్యైశ్చ ప్రణమద్భిర్భూమి
పాలైః లంఘులతాజాలజటిలచూళికానాం మణిమకుటానాం మాలోకే
నోస్తీషితబహుళరోచిషాం చ పత్రభంగినీనాం కేయూరమండలీనాం 25
ప్రభాసంతానేన క్వచిద్వికీర్యమాణచాపక్షక్షోదా ఇవ క్వచిదు
త్పతితశిఖకులచలచ్ఛంద్రకళతశారా ఇవ క్వచిదకాలజలధరతటిత్తరశా

ఇవ క్వచిత్సకల్పతరుపల్లవా ఇవ క్వచిత్ శతయజ్ఞచాపా ఇవ క్వచి
త్సబాలాతపాఇవాక్రియంత దశ దిశః ధవళాన్యపి వివిధమణినికర
కల్పామై రుత్సద్విభిశ్శుభామణిమరీచిభి ర్మాయారాణి వారాజంత
రాజ్ఞామాతపత్రాః క్షణేన చ తురగమయ మివ మహీతలం కుంజర

5 మయ మివ దిక్పక్రవాళ మాశపత్రమండలమయ మి వాంతరిక్షం ధ్వజ
వనమయమివాంబరతల మిభమదగంధమయ ఇవ సమీరణః భూపాల
మయీవ ప్రజాసృష్టిః అభరణాంశుమయీవ దృష్టిః కిరీటమయ
ఇవాతపః చామరమయ ఇవ దివసః జయకబ్దమయ మివ త్రిభువన మభ
వత్ స్వీత శ్చకులపర్వతాకారైః ప్రచలద్భిర్మత్తవారణైః ఉత్పాతచం

10 ద్రమండలనిభై శ్చ ప్రేఖద్భి రాతపత్రైః సంవర్తకాంభోదగంభీరభీమ
నాదేన చ ధ్వనతా దుండుభినా తారకావర్షసదృశేన విసర్పతా గజశీ
కరనికరేణ ధూమకేతుధూసరై శ్చోల్లసద్భిరవనిరజోదండకైః నిర్ఘాత
పాతపరుషగంభీరఘ్నామైశ్చ కరికంఠగర్జితైః క్షతజ¹కణవర్షభుజా
చ భ్రమతా మతంగజకుంభసిందూర రేణునా సంక్షుభితజలధిజలకల్లోల

15 చంచలాభి శ్చ విసర్పంతీభిస్తురంగమాలాభిః అంధకారితదిగంతరేణ
చానవరతం క్షురతా గజమదజలధారాదుర్దినేన కలకలేన చ భువనాం
తరవ్యాపినా మహాప్రళయకాల ఇవ సంజ్ఞే.

²బహుళబలకోలాహలభీతాఇవ ధవళధ్వజనివహనిరంతరాయతా

యయుః క్వాపి దశ దిశః మలినావనిరజః సంస్పర్శశంకిత మివ సమద

20 గజఘటావనూలసహస్రసంరుద్ధ మతిదూర మంబరమపససార. ప్రచలిత
వేత్రలతాసముత్సార్యమాణా ఇవ తురగఖురరజోధూసరమర్క-
కిరణా ముముచుః పురోభాగం. ఇభకరశీకరనిర్వాపణత్రస్త ఇవాతపత్ర
సంఛాదితాతపో దివసో ననాశ. బహుళబలభరజర్జరకృతా మదకలకరి
చరణశతతాడితా ద్వితీయేవ ప్రయాణభేరీభైరవం భూమీ రరాస.

25 గుల్ఫద్వయసేచతురంగమ ఖవినిస్సృతసితఫేనపల్లవితే మదపయసి
మదస్రతా కరిణాం ప్రచస్థలుః పదే పదే పదాతయః. హరితాశ
పరిమళినిభేన చాతిపటునా గజమదామోదే నానులిప్తస్య సామజన్యేవ

1 కణవవణవర్ష. 2 బహుళకోలాహలధూసరతాభీతా ఇవార్క.

3 ప్రబలవేత్రివేత్ర.

సముపయయా ¹లిఖతాన్యగంధగ్రహణసామర్థ్యం ప్రాజేంద్రియస్యః
క్రమేణ చ ప్రసర్పతో బలస్యః పురః ప్రధావతాం జనకదంబకానాం
కోలాహలేన తారతరదీప్తేణ చ కాహళానాం నినాదేన ఖరరవవిమి
శ్రేణ చ వాజీనాం హేమారవేణ అనవరతకర్ణతాళస్వనసంపృక్తేన చ
దంతినామాడంబరరవేణ గ్రైవేయకకిషి-ణిక్వణితానుస్మతేన చ గతి 5
వశా ద్విషమోవిరావిణీనాం ఘంటానాం టంకృతేన మంగళశంఖశబ్దసం
వర్ధితధ్వనీనాం చ ప్రయాణపటహానాం నినాదేన ముహుర్ముహు రిత
స్తత స్తాడ్యమానానాం చ డిండిమానాం నిస్స్వినేన జ్వరీకృతశ్రవణ
పుటస్య మూర్ఛే వాభవత్ జనస్య.

శనై శ్చనై శ్చ బలసంక్షోభజన్తా షీలేరనేకవర్ణతయా క్వ 10
చిజ్జీరశఫరక్రోడధూమ్రః క్వచిత్క-మేళకసహసన్నిభః క్వచి
త్పురిణితరల్లకరోమపల్లవమలిసః క్వ చి త్పుత్తోర్జతంతుపాండురః
క్వ చి జ్వరతమ్మణాశదండధవళగ క్వ చి జ్వరత్క-పిక్వేసరకపిలః క్వ చి
ద్ధరవృషభరోమంధఫేనపిండపాండురగ్రిషభగాప్రవాహ ఇవ హరిచరణ
ప్రభవః కుపిత ఇవ ముంచక క్షమామూర్ధబరిహాస ఇవ రుంధ 15
న్నయనాని విత్పపిత ఇవ పిబక కరికరశీకరజలాని వక్షనానివోత్పతక
గగనతలమశినివహ ఇవ చుంబ స్పదలేఖాం మృగపతిరివ రచయక
కరికుంభస్థశీషు పద ముపాత్తవిజయ ఇవ గృహ్లా పతాకాః జరాగమ
ఇవ పాండరీకుర్పిక శిరాంసి ముద్రియన్నివపత్త్వా గ్రసంస్థితో దృష్టిమా
జిఘ్నున్నివ మకరందమధుబిందులగ్నః కర్ణోత్పలాని మదకరకర్ణతాళ 20
తాడనత్రస్త ఇవావిశక కర్ణశంఖోదరవివరాణి పీయమాన ఇవ
ఉన్నుఖభిరవనిపతిముకుటమణిభంగమకరికాభిః అభ్యర్చ్యమాన ఇవ
తురగముఖవిక్షేపవిప్లుతైః ఫేనపల్లవకుసుమస్తబకైః అనుగమ్యమాన
ఇవ మత్తగజఘంటాకుంభభిత్తిసంభవేన ధాతుధూళివలయేన ఆలిం
గ్యమాన ఇవ చలచ్ఛామరకలాపడిధుతేన పటవాసపాంసునా ప్రోత్సా 25
హ్యమాన ఇవ సరపతిశేఖరసహస్రపరిచ్యుతైః కుసుమకేసరరజోభిః
ఉత్పాతరాహు రివ దివసకరమండలమకాండ ఏవ పిబక నృపప్రస్థాన

మంగళప్రతిసరవలయమాలికాను గోరోచనాచూర్ణాయమానః క్రకచ
కృతచందనక్షోదధూసరో రేణురుత్పచాత. అపరిమాణబలసంఘట్ట
సముపచీయమానశ్చ శనైశ్చనైస్సహంరన్నివ విశ్వమశేష మకాల
కాలమేఘుపటలమేదురో విస్తారముపగంతుమారేభే.

- 5 తేన చ క్రమేణోపచీయమానబహుళమూర్తినా దిగ్విజయ
మంగళధ్వజేన రిపుకులకమలప్రళయసీహారేణ రాజలక్ష్మీవిలాసపట
వాసచూర్ణేన అహితాతపత్రపుండరీకవండతుషారేణ సేనాభరపీడితమ
హీతలమూర్చాంధకారేణ చలద్బలజలదకాలకదంబకుసుమోగ
మేన దివసకరకిరణకమలవనోద్దళనద్విపయూధేన గగనమహీతలస్థావన
10 ప్రళయపయోధిపూర్ణే త్రిభువనలక్ష్మీశిరోవకుంఠనపటేన మహా
వరాహకేసరనికరకర్ణురేణ ప్రళయానలధూమరాజిమాంసలేనపాతాళ
తలాదివోత్తిష్టతా, చరణేభ్య ఇవ నిర్గచ్ఛతా, లోచనేభ్య ఇవ నిష్ప
తతా, దిగ్భ్యి ఇవాగచ్ఛతా, నభస్తలా దివ పతతా, పవనా ది వోల్ల
సతా, రవికిరణేభ్య ఇవ సంభవతా, అనపహృతచేతనేన నిద్రాగమేన
15 అనవగణితసూర్యేణాంధకారేణ అఘర్నకాలోపస్థితేన భూమిగృహేణ
అనుదితతారాగణనివహేన బహుళనిశాప్రదోషేణ ఆపతితసలిలేన
జలధరసమయేన అభ్రాంతభుజంగేన రసాతలేన హరిచరణేనేవ సంవర్ధ
మానేన త్రిభువనమలంఘ్యత రజసా.

- వికచకువలయవనమివ నవోదకేన గగనతలమవప్తభ్యమాన
20 మలక్యత క్షణాత్ క్షీరోదధేనపాండునా క్షీతిక్షోదేన బహుళరజో
ధూసరిత మశీశిరకిరణబింబ మవచూడచామర మివ నిష్ప్రభమభవత్.
క్షుకూలపట్టధవళా కదళికేన కలుషతా మాజగామ గగనాపగా నర
పాలబలభర మతిగురు మసహమానా పున రివ భారావతారణారమమర
లోకమూరురోహారజోమిషేణ మహీ నిశ్చేషనిపీతాతపమంతర్దహ్య
25 మాన మివ జలధిజలేషు ధూసరితరవిరథధ్వజపటమపతదవనిరజః ము
హూర్తేన చ గర్భవాసమివ సంహారసాగరజలమివ కృతాంతజతర
మివ మహాకాలముఖమివ నారాయణోదర మివ బ్రహ్మాండమివ వివేక

పృథివీ. మృణ్మయ ఇవ బహువ దివసః ¹ పుస్తమయ్య ఇవ చకాశీరే కకుభః. ² ఏకమహాభూతమయ మివ తై ³ విశ్వ మాసీత్.

అథ నిజమదోష్టసంతప్తానాం దిశిదిశికరవివరవినిస్సృతైః శూర ద్భిః క్షీరోదక్షోదధవలైః శీకరాసారైః కర్ణపల్లవప్రహతి విస్ఫులేన చ విసర్పతా దానజలబిందుమర్ది నేన హేషారవవిఘ్నైశ్చ వాజనాం 5 లాలాజలలవజాలకై రుపశమితే రజసి పునరుపజాతాలోకాసు దిక్షు సాగరసలిలాదివోన్నగ్న మాలోక్య తదపరిమాణం బల ముపజాతవి స్తయః సర్వతో దత్తదృష్టిరైవశంపాయనశ్చంద్రాపీడమాబభాషే.

‘యువరాజ! కిం న జితం దేవేన మహారాజాధిరాజేన తారాపీడేన యజ్ఞేష్యసి, కా దిశో న వశీకృతా యా వశీకరిష్యసి, కాని దుర్గాణి న 10 ప్రసాధితాని యాని ప్రసాధయిష్యసి, కాని ద్వీపాంతరాణి నాత్మీకృ తాని యాన్యాత్మీకరిష్యసి, కాని రత్నాని నోపార్జితాని యాన్యూపార్జయిష్యసి, కేవా న ప్రణతా రాజానః, కై ర్నవిరచితః శిరసి బాలక మలకుట్టలకోమలః సేవాంజలిః, కై ర్న మసృణీకృతాః ప్రతిబద్ధహేమ పట్టైర్లలాటైస్సభాభువః, కై ర్న ఘృష్టాః పాదపీఠే చూడామణయః, 15 కై ర్న ప్రతిపన్నా వేత్రయష్టయః, కై ర్నోద్ధూతాని చామరాణి, కై ర్నోచ్చారితా జయశబ్దాః, కేషాం న పీఠాః కిరీటపత్రమకరైః సలిల ధారా ఇవ నిర్మలా స్త్యచ్చరణసఖమయూఖరాజయః, ఏతేహితే చతు రుదధిజలావగాహదుర్లలితబలమదావలిప్త దశరథభగీరథభరతదిలీ పాలర్కమాంధాత్మప్రతిమా. కులాభిమానశాలినః సోమపాయినోమూ 20 ధ్వాభిషిక్తాః పృథివ్యాం సర్వపార్థివా రక్షాభూతమివాభిషేకవయః పాతపూతైః చూడామణిపల్లవైరుద్వహంతి మంగల్యాంభవచ్చరణ రజ స్రంహతిం, ఏభి రియ మాదివర్వతై రి వాపరై ర్భృతా ధరిత్రీ, ఏతాని చా పృమీషా మాస్లావితదశదిగంతరాళాని నైన్యాని భవంత ముపా సతే, తథాహి—వశ్య యస్యాం యస్యాం దిశి విక్షిప్యతేచక్షుః తస్యాం 25 తస్యాం రసాతల మి వోద్గిరతి వసు ధేవ సూతే కకుభ ఇవ వమంతి

1 పుస్తమయ్య. 2 కేణురూపేణేన పరిణతమంబరతలం ఏక మహా. 3 విస్ఫులేన. 4 వేత్రలతా.

- గగనతల మివ వర్ష తి దివస ఇవ సృజతి బలాని, అపరిమితబలభరాక్రాంతా మన్యే స్మరతి మహాభారత సమరసంక్షోభస్వాద్యక్షితిః. ఏవశిఖర దేశేషు పరిస్థలితముండలో ధ్వజాః గణయన్నివ కుతూహలాద్భిమతి కదళికావనాస్తరేషు మయూఖమాలీ, సర్వతశ్చ మదజలముచాం కరిణా
- 5 మేలాపరిమళసురభిణి వేణికావాహిని మదవారిణి నిరంతరమగ్నాని పతితమధుకరకులకలకల¹కలితా కాళింసీజలకల్లోలకలితేవ భాతి భూత ధాత్రీ—నైన్యభరసంక్షోభభయాత్ సరిత ఇవ గగనతలముత్పతితాః సంఘాదయంత్యేతాః డిక్పక్రవాళ మిందుధవళాధ్వజపంక్తయః, సర్వథా చిత్రం యన్నాద్య విఘటితసకలకులశైలసంధిబంధా సహస్రశః శకలీ
- 10 భవతి బలభరేణ ధరిత్రీ యద్వా బలభరపీడితవసుధాధారణవిధురా న చలంతి ఘణినాంపత్యుః ఘణాభిత్తయః'

- ఇతి ఏవ వదత ఏవ తస్య యువరాజః సముచ్చితానేకతోరణాం తృణమయప్రాకారమందీరసహస్రసంబాధా ముల్లాసితధవళపటమండప శతశోభినీ మావాసభూమిమవాప తస్మాం చావతీర్య రాజవ త్సర్వాః
- 15 క్రియా శ్చకార సర్వైశ్చ తై స్సమేత్య నరపతిభి రమాత్యైశ్చవివిధాభిః కథాభివృద్ధ్యమాన స్తం దివసమశేషమభినవపీత్వవియోగ జన్తనా శోకావేగేనాయాస్యమానహృదయో దుఃఖేనాత్యవాహయత్. అతివాహితదివసశ్చ యామిచీ మపి స్వశయనీయస్య నాతి దూరే నిహితశయనవిషణ్ణేన వైశంపాయనేన అన్యతశ్చ సమీపే క్షితి
- 20 తలవిన్యస్తకుథప్రసుప్తయాపత్త్రీలేఖయా సహ అంతరాపిత్వసక్తి మంతరా మాతృసంబంధమంతరా శుకనాసమయం కుర్వన్నాలాపం నాత్యుపజాతనిద్రః ప్రాయేణ జాగ్ర దేవ నిన్యే ప్రత్యుపసిచ్ఛోత్థాయ తేనైవ క్రమేణానవరతప్రయాణకైః ప్రతిప్రయాణకముపచీయమానేనసేనా సముదాయేన జర్జరయన్ వసుంధరాం, ఆకంపయన్ గిరీం, ఉత్పించన్
- 25 సరితః, రక్తీకుర్వన్ సరాంసి చూర్ణయన్ కాననాని, సమీకుర్వన్ విషమాణి, దళయన్ దుర్గాణి, పూరయన్నిమ్నాని, నిమ్నయన్ ఫలాని ప్రాతివృత్త శనై శ్చనై శ్చ స్వేచ్ఛయా పరిభ్రమన్, ఉన్నతాన్

సమయ, ఆశ్వాసయ, భీతా, రక్ష, శరణాగతా, ఉన్ములయ, విటపకా, ఉత్సాదయ, కట్టకా, అభిషేచ, స్థానస్థానేషు రాజపుత్రా, సమూర్జయ, రత్నాని, ప్రతీచ్ఛ, న్నుపాయనాని, గృహ్లాకరా, ఆదిశ, దేశవ్యవస్థా, స్థాపయ, స్వచిహ్నాని, కుర్వ, కీర్తనాని, లేఖయ, శాసనాని, పూజయ, స్మగ్రజస్త్వనః, ప్రణమమునిః 5 పాలయన్నాశ్రమా, జనయ, జనానురాగం, ప్రకాశయ, విక్రమం, ఆరోపయ, ప్రతాపం, ఉపచిన్వ, యశః, విస్తారయ, గుణా, ప్రఖ్యాపయ, సచ్చరితం, ఉద్యోతయ, పాదుషం, ఆమృద్న, వేలావనాని, బలరేణుభి రాధూసరికృతసకలసాగరసలిలః పృథివీ విచచార. ప్రథమం ప్రాచీం తత స్త్రిశంకుతిలకాం తతో వరుణలాంఛనా 10 మనంతరం చ సప్తది తారాశబలాం దిశం విజిగ్యే. వర్తతయేణ చాత్మీకృతాశేషదీపాంతరం సకల మేవ చతుర్భుధిభాతవలయపరిభ్రామమాణం బభ్రామ మహీమండలం. తతః క్రమేణ నిర్జితసకలభువనతలః ప్రదక్షిణీకృత్య వసుధాం పరిభ్రమ, కదా చి త్రైలాససమీపచారిణాం 1 హేమజటనామ్నాం కిరాతానాం సువర్ణపురం నామ నివా 15 సస్థానం నాతివిప్రకృష్టం పూర్వజలనిధేర్జిత్వా జగ్రహ తత్ర చ నిఖిలధరణితలపర్యటనఖన్నస్య నిజబలస్య విశ్రామహేతోః కతిపయాకవివసా నతిషత్.

ఏకదా తు తత్రస్థ ఏవేంద్రాయుధ మారుహ్య మృగయా నిర్గతో విచర, కాననం శైలశిఖరా దవతీర్ణం యదృచ్ఛయా కిన్నరమి 20 ఘన మద్రాక్షీత్ అపూర్వదర్శనతయా తు సముపజాతకుతూహలః కృతగ్రహణాభిలాషః తత్సమీప మాదరా దుపసర్పితతురగ స్సముపససర్ప అదృష్టపూర్వపురుషదర్శనత్రాసప్రధావితం చ తత్సలాయమాన మనవరతపార్విప్రహరద్విగుణీకృతజవేనేంద్రాయుధేన ఏకాక్షి నిర్గత్య నిజబలసమూహో త్సుదూర. మనుససార 'అత్ర గృహ్యతే 25 అత్ర గృహ్యతే, ఇదం గృహీత మిదం గృహీత' మిత్యతిరథసాకృష్టచేతా మహాజవలయా తురంగమస్య ముహూర్తమాత్రేణైకపద మి

- వాసహాయ స్తస్మా త్ప్రదేశా త్పంచదశయోజనమాత్ర మధ్యానం
 జగము. తచ్చానుబధ్యమానం కిన్నరమిథున మాలోకయత ఏవాస్య
 సమ్ముఖాఽతిత మచలతుంగశిఖర మారురోహ. ఆయాథే చ తస్మిన్
 శనై శ్చనై స్తదనుసారిణీం నిర్వర్త్య దృష్టి మచలశిఖరప్రస్తరశకల
 5 ప్రతిహతగతిప్రసరో విధృతతురంగ శ్చంద్రాపీడ స్తస్మిన్ కాలే సము
 పారూఢశ్రమస్వేదార్ద్రశరీర మింద్రాయుధ మాత్మానం చావలోక్య
 ఊణ మివ విచార్య స్వయమేవ విహస్యాచింతయత్ 'కి మితి నిరర్థక
 మయ మాత్మా మయా శిశు నే వాయాసితః? కి మనేక గృహీతేనా
 గృహీతేన వా కిన్నరయుగళేన ప్రయోజనమ్? గృహీత మిదం తతోకిం?
 10 అథ న గృహీతం తతోఽపి కిమ్? అహో మే మూర్ఘ తాయాః ప్రకారః!
 అహో య త్రించన కారితాయా మాదరః! అహో నిరర్థకవ్యాపారే
 వ్యభినివేశః! అహో బాలిశచరితేష్వాసక్తిః! సాధుఫలంకరక్రియ
 మాణం వృథా జాతమ్, అవశ్యకర్తవ్యా క్రియా ప్రస్తుతా విఫలీభూ
 తా, సుహృత్కార్య ముపసాద్యమానం నోపపన్నం, రాజధర్మః ప్రవ
 15 ర్తితో న నిష్పన్నః, గుర్వర్థః ప్రారభ్యో న పరిసమాప్తః, విజగీషు
 వ్యాపారయతోన్ న సిద్ధః, కస్తా దహ మావిష్ట ఇవోత్పృష్టనిజపరి
 వార ఏతావతీం భూమి మాయాతః? కస్తాచ్చ మయా నిష్ప్రయో
 జనమిదమనుస్మృత మశ్వముఖద్వయమ్?' ఇతి విచార్యమాజ్ఞే యత్సత్య
 మాత్మైవ మే పర ఇవ హాస ముపజనయతి, న జానే కియతాఽధ్వనా
 20 విచ్ఛిన్న మితో బల¹ మనుయాయ మే, మహాజవో హింద్రాయుధో
 నిమిషమాత్రేణాతిదూర మతిక్రామతి, న చాగచ్ఛతా మయా
 తురగవేగవశా త్కిన్నరమిథునే బద్ధదృష్టినా ఆస్తిన్నవిరళతరుశత
 శృంగుల్లతాసంతానగహనే నిరంతరనిపతితశుషుపర్ణావకీర్ణతలే
 మహావనే పంథా నిరూపితః యేన ప్రతినివృత్త్య యాస్యామి, న చా
 25 స్మిన్ ప్రదేశే ప్రయత్నేనాపి పరిభ్రమతా మర్త్యధర్మా కశ్చి
 దాసాద్యతే య సువర్ణపురగామినం పంథాన ముపదేక్ష్యతి, శుతం
 హి మయా బహుశః కథ్యమానముత్తరేణ సువర్ణపురం సీమాంత
 లేఖా పృథివ్యాః సర్వజనపదానాం తతో పరతో నిర్మానుషమరణ్యం

తచ్చాత్మికమ్య కైలాసగిరి రితి, అయం చ కైలాసః, త దిదానీం ప్రతీనివృత్తై కాకినా స్వయ ముత్పేక్ష్యోత్పేక్ష్య దక్షిణామాశాం కేవలమంగీకృత్య గంతవ్యం, ఆత్మకృతానాం హి దోషాణాం నియత మనుభవితవ్యం ఫల మాత్మనైవ, ఇత్యవధార్య వామకరతలవలిత రశ్మివాళ స్తురంగం న్యాయరతయామాస.

5

వ్యావర్తితతురంగశ్చ పునశ్చింతితవాన్ 'అయ ముద్భాసిత ప్రభాభాస్వరో భగవాన్ భాను రధునా దివసశ్రియో రశనామణిరీవ మధ్య మలంకరోతి, పరిశ్రాంత శ్చాయ మింద్రాయుధః, త దేనం తావ దాగృహీతకతిపయదూర్వాప్రవాలకబలం కస్మింశ్చిత్సరసి శీలాప్ర స్రవణే వా సరిదంభసి వా సన్నాతపీతోదక మపనీతశ్రమం కృత్వా స్వ 10 యం చ సలిలం పీత్యా కస్య చిత్తరోధశ్చాయాయాం ముహూర్త మాత్రం విశ్రమ్య తతో గమిష్యామి' ఇతి చింతయిత్వా సలిల మన్వి వ్యక్ ముహూర్దుహు రితస్తతో దత్తదృష్టిః పర్వతా నలినీ జలావ గ్రాహణీతిత స్వాచిరాపక్రాంతస్య చ మహతో గిరిచరస్య వనగజయూ ధస్య 1 చరణోత్తారితైః పంకపటలై రాద్ధీకృతం కరావకృష్టైశ్చ సమృ 15 ణాశ్ములనాళైః కమలకలాపైః కల్తాషితం ఆద్దాద్దైశ్చ కైవలప్ర వాలైః శ్యామలితోద్దేశముద్గళితై శ్చ కమలకుముదకువలయకల్పార కుట్టలై రంతరాంతరావిచ్ఛరిత ముత్థాతై శ్చ సకర్దమైశ్చాలూకకందై రాకీర్ణం ఖండితై శ్చ కుసుమ స్తబకసారై ర్వనపల్లవై రాచ్ఛాదిత మా లూనాభిశ్చ కుసుమోప 2 విష్టనిష్పిష్టోచ్ఛ్వసత్ పట్పదాభి ర్విసలతాభి 20 రాకులిత మభినవవకుశకుసుమపరిమళే వాహినా చ తమాలపల్లవరస శ్యామేన మదజలేన సర్వతః సిక్తం మార్గ మద్రాక్షీత్.

ఉపజాతజలాశయశంకశ్చ తం ప్రతీప మనుసర్జ ఉద్గ్రీవదృ శ్చై రుపరి ఛత్రమండలాకారైః సరశసాలసల్లకీప్రామై రవిరళై రపి నిశ్శాఖితయావీరళై రి వోపలక్ష్మమాణైః పాదపై రుపేతేన స్థూల 25 కపిలవాలు కేన శిలాతలబహుళతయావీరళత్యుణోలుపేన వనద్విపదశన

దళితమనశ్శీలాధూళికపితేన ఆభంగినీభిరుత్తీర్ణాభిరివ పత్రభంగకుటి
 లాభిః పాపాణభేదకమంజరీభిర్బటిలీకృతశిలాంతరాశేన అనవరతగళదు
 గ్గులుద్రుమద్రవాద్దీక్రృతదృష్టదా శిఖరస్రతశిలాజతురసపిచ్చిలోపలేన
¹టంకనఖరఖురఖండితహరితాశ్శక్తోదపాంసులేన ఆఖునఖరోత్థాతబిలవి

- 5 ప్రక్షీర్ణ కాంచనచూర్ణేన సికతానిమగ్నచమరకస్తూరికామృగీఖుర పం
 క్తినా సుక్షీర్ణజీర్ణరంకురల్లకరోమప్రకరనిచితేన విషమశిలాచ్ఛేదోప
 విష్ట ²జీవజీవకయుగళేన వనమానుషమిథునాభ్యాసితతటగుహాము
 ఘేన గంధపాపాణపరిమళామోదినా వేత్రలతాః ప్రతానవతాప్రరూఢ
 వేణుకైలాసతలేన కంచి దధ్వానం గత్వా తస్యైవ కైలాసశిఖరిణః
 10 పూర్వోత్తరే దిగ్భాగే జలభారాలసజలధరవృహా మివ బహుళపక్ష
 క్షపాంధకార మివ పుంజీకృత మత్యాయతం తరుషండం దదర్శ తం చ
 సమ్ముఖా దాగతేన కుసుమరజఃకమాయామోదినా జలసంస్పర్గశిశీరేణ
 శీకరిణా చందనరసస్పర్శేనాలింగమాన ఇవ ³జలతరంగమారుతేన
 కమలమధుపానమత్తానాంచ శ్రోతహరిభిః కలహంసానాం కోలాహలై
 15 రాహూయమాన ఇవ ప్రవివేక.

- ప్రవిశ్య చ తస్య తరుషండస్య మధ్యభాగే మణిదర్పణ మివ
 త్రైలోక్యలక్ష్మ్యైః స్ఫటికభూమిగృహ మివ వసుంధరా దేవ్యాః నిర్గ
 మనమూర్త మివ సాగరాణాం నిష్యంధ మివ దిశాః మవతార మివ జలా
 కారం గగనతలస్య కైలాస మివ ద్రవతామాషన్నం తుషారగిరి మివ
 20 విలీనం చంద్రతప మివ రసతా ముపేతం హరాట్టహాస మివ జలీభూతం
 త్రిభువనపుణ్యరాశి మివ సరోరూపేణావస్థితం వై షూర్యగిరిజాల మివ
 సలిలాకా రేణ పరిణతం శరదభిబృంద మివ ద్రవీభూయైకత్ర నిష్యం
 దితం ఆదర్శభవన మివ ప్రచేతసః స్వచ్ఛతయా మునిమనోభి రివ సజ్జన
 గుణై రివ హరిణలోచన ప్రభాభి రివ ముక్తాఫలాశుభి రివ నిర్మిత మా
 25 పూర్ణ పర్యంత సుపి అంతస్పష్టదృష్టసకలవృత్తాంతతయా రిక్త మివో
 పలక్ష్యమాణం అనిలోద్ధూతజలతరంగకీరకధూళీజన్మభిస్సంస్పృత స్సము

1 టంకనహయఖుర. 2 జీవజీవక. 3 ప్రతానప్రరూఢవేణునా
 కైలాస. 4 తచ్చ. 5 జలతరంగమారుతేన. 6 మంశావతార మివ గగన
 తలస్య.

త్థితై స్సంరక్ష్యమాణ మి వేంద్రచాపసహస్రైః ప్రతిమానిభే నా.తః
 ప్రవిష్టసకలకాననశైలనక్షత్రగ్రహచక్రవాళం త్రిభువన ముద్భిన్నపం
 కజేనోదరేణ నారాయణ మివ బిభ్రాణ మానన్తక్షలసావతీర్ణస్య
 చ శతశో భగవతః ఖండవరశో రజ్జనోన జనతోభచలితచూడామణి
 చంద్రఖండచ్యుతేనామృతరసేన జలతౌళితవామార్ధకపోలగళితలావ 5
 ణ్యప్రవాహోనుకారిణా సమ్మిశ్రితజల ముపకూలతమాలవనప్రతిబింబాం
 ధకారితాభ్యంతరైర్దృశ్యమానరసాతలద్వారైరివ సలిలప్రదేశైర్గంభీ
 రతరం దినాపుష్పజాతనిశాశంకైశ్చక్ర వాకవిధునైః పరిహ్రీయమాణ
 నీలోత్పలవనగహనమసకృత్ప్రతామహపరిపూరితకమండలుపరిపూతజల
 మనేకశో వాలఖిల్యకదంబకకృతసూర్యోపాసనం బహుశః సలిలావతీర్ణ 10
 సావిత్రిభగ్న దేవతార్చనకమలా సహస్రశ సుప్తర్షిమండలస్నానపవిత్రీ
 కృతం సర్వదాసిద్ధపథాధాతకల్పలతావలలపుణ్యకృతోదక ముదక
 క్రీడాదోహదాగతానాం చ గుహ్యకేవ్యరాంతగపురకామినీనా మకర
 కేతుచాపచక్రాకృతిభి రతివికటైరావర్తిభి ర్నాభిమండలైరాపీతసలిలం
 క్వచిద్వరుణాహంసాక్రాంతవికచకమలవనమండం క్వచి ద్దిగ్గజమజ్జనజర్జ 15
 రితజరన్త్రుణాలజాలదండం క్వచి త్త్రింబకవృషభవిషాణకోటిఖండితతట
 శిలాఖండం క్వచి ద్యమమహిషశృంగశిఖరవిక్షిప్తఫేనపిండం క్వచి దై
 రావతదశనముసలఖండితకుముదాపిండం యావన మి వోత్కలికా
 బహుల ముత్కంఠితమివ మృణాళవలయాలంకృతం మహాపురుషమివ
 మీనమకరకూర్మచక్రప్రకటలక్షణం పల్లఖచరిత మివ శ్రూయ 20
 మాణక్రౌంచవనితాప్రలాపం భారత మివ పాండుధార్తరాష్ట్రకుల
 కృతతోభ మమృతమథనసమయ మివ తీరావస్థితశితికంఠపీయమాన
 విషం కృష్ణబాలచరితమివ తటకదంబశాఖాధిరూఢహరికృతజలప్రపాత
 క్రీడా మదనధ్వజ మివ మకరాధిస్థితం దివ్యమి వానిమిషలోచన
 రమణీయ మరణ్యమివ విజృంభమాణపుండరీక మురగకుల మి వానంత 25
 శతపత్రపద్మోద్భాసితం కంసబల మివ మధుకరకులోపగీయమాన
 కుశలయాపీడం కద్రూస్తనయుగళ మివ నాగ సహస్రపీతపయోగంఢా

మం మలయ మివ చందనశిశిరవన మసత్సాధన మి వాద్యస్తాంత మతి
మనోహర మాహ్లాదనం దృష్టే రచ్చోదం నామ సరో దృష్టవాన్.

- ఆలోకమాత్రే జై వాపగతశ్రమోద్యస్తాన్ ¹మన స్యకరో దూ
హం 'అహో! నిష్ఫల మపి మే తురగమఖమిథునానుసరణ మేత దా
5 లోకయత స్సర స్సఫలతా ముపగతు, అద్య పరిసమాప్త మీక్షణయు
గశస్య ద్రష్టవ్యదర్శనఫలమ్, ఆలోకితః ఖలు రమణీయానా మంత్య,
దృష్ట ఆహ్లాదనీయానా మవధిః, వీక్షితా మనోహరాణాం సీమాంత
లేఖా, ప్రత్యక్షీకృతా ప్రీతిజననానాం పరిసమాప్తిః, విలోకితా దర్శనీ
యానా మవసానభూమిః, ఇద ముత్సాద్య సరస్వతీలం అమృతరస ము
10 త్పాదయతా వేధసా పున రుక్తతా మివ నీతా స్వస్మప్తిః, ఇద మపి
ఖల్వమృత మివ సర్వేంద్రియాహ్లాదనసమర్థమ్, అతివిమలతయాచక్షుషః
ప్రీతిముపజనయతి, శిశిరతయాస్పర్శసుఖ ముపాహరతి, కమలసుగంధిత
యాఘ్రిణ మాప్యాయయతి, హంసముఖరతయా శ్రుతి మానందయతి,
స్వామితయా రసనా మాహ్లాదయతి, నియతం చాస్మైవ దర్శనతృప్త
15 యా న పరిత్యజతి భగవాన్ కైలాస ²నివాసన ముమావతిః, న ఖలు
సాంప్రత మాచరతి జలశయనదోహదం దేవో రథాంగపాణిః, యది
ద మమృతరససురభినలిల మషహాయ లవణరసపరుషపయ స్యుదన్వతి
స్వపితి నూనం చేదం న ప్రథమ మాసీ త్సరః, యేనప్రళయే వరాహ
ఘోణాభిఘాతభీతా భూతభాత్రీ కలశయోనిపానపరికలితసకలసలిలం
20 సాగరమవతీర్ణా, అస్యథా యద్య త్రాగాధానేకపాతాశగంభీరాంభసి
నిమగ్నా భవే న్న హాసరసి కి మేకేన మహావరాహసహస్రై రపి నాసా
దితా భవేత్, నూనం చాస్మా దేవ సలిలలేత మాదా యాదాయ
మహాప్రళయేషు ప్రళయపయోదాః ప్రళయదుర్దినాంధకారితదశదిశః
స్లావయంతి భువనాంతరాణి, మన్యేచయ త్త త్సలిలమయం బ్రహ్మాండ
25 రూప మాదా భువన మభూ త్తదిదం పిండిభూతం సరోవ్యవదేశేనావ
స్థితమ్.'

¹ మనస్వేవమకరోత్. ² నివాసవ్యసన. ³ యత్సృష్టేర్వాక్స
లిల.

ఇతి విచారయన్నేవ తస్య శిలాశకలకర్మశవాలుకాప్రాయం
 విద్యాధరోద్ధృతసనాశకుముదకలాపార్చితానేకచార్యైకతలింగ మను
 ధతీదత్తవినకర్తాప్యవయఃపర్యస్తరక్తమలచోభిత ముపకూలశిలాతలో
 పవిష్టజలమానుషనిషేవ్యమాణాతపమభ్యాగ్రయా చ కైలాసస్య
 స్నానాగతమాతృమండల పద¹పంక్తిముక్తాంకిత మవకీర్ణభస్మసూచిత
 మగ్నీతిగణబృందోద్ధూలన మవగాహవత్తీగణపతిగండస్థలగభిత
 మదప్రసవణసిక్త మతిప్రమాణపాదానుమీయమానతృప్తితకా
 త్తాయ నీ సింహావతారమార్గం దక్షిణం తీర మాసాద్య తురగాదవత
 తార. అవతీర్య చ వ్యవసీతపర్యాణ మింద్రాయుధ మకరోత్. క్షితి
 తల లుఠితోత్థితం చ గృహీతకతివయవసగ్రాసం నరో²వతార్య పీత 10
 సలిల మిచ్ఛయా స్నాతం చోత్థాప్య అన్యతమస్య సమీపవర్తినస్తరో
 ర్ముల శాఖాయా మపగతఖలీనం హస్తపాశశృంఖలయా కనకమయ్యా
³చరణౌ బద్ధ్వా కృపాణికావలూనాః క్షిప్త్వా చాగ్రతః కతిచిత్తుర
 స్తీరప్రయాథ దూర్వాప్రవాలకబలాః స్వయ మపి సలిల మవతతార
 తతశ్చ ప్రక్షాలితకచరణయుగళ శ్వాతక ఇవ కృత్వా జలమయ 15
 మాహారం చక్రాహ్వయ ఇవాస్యా మృణాళశకలాని శిశిరాంశు రివ
 కరాగ్రైః స్ఫుల్పైః కుముదాని ఘణీ వాభినంద్య జలతరంగవాతా
 ననంగశరప్రహారాతుర ఇవోరసి నిధాయ నలినీదళోత్తరీయ మరణ్య
 గజ ఇవ శీకరాద్భ్రుమరోపశోభితకరః సరస్సలిలా దుదగాత్. ప్రత్య
 గ్రభగ్న శిశిరైశ్చ సమృణాలకైర్జలకణికాచితైః కమలినీవలాశైర్లతా 20
 మండపపరిక్షిప్తే శిలాతలే సంస్తర మాస్తీర్య నిధాయ శిరసి పిండికృత
 ముత్తరీయం నిషసాద. ముహూర్తం విశ్రాంతశ్చ తస్య సరస ఉత్తరే
 తీరప్రదేశే సముచ్ఛరంత మున్దుక్తకబలేన నిశ్చలశ్రవణపుటేన తన్దుభి
 భూతేణోద్గ్రీవేణేంద్రాయుధేన ప్రథమ మాకర్ణితం శ్రుతిసుభగం
 వీణాతంత్రీర్ఘుకారమిశ్రమమానుషం గీతశబ్ద మశృణోత్. కుతో 25
 ఒత్త విగతమర్త్యసంపాతేప్రదేశే గీతధ్వనేః సంభూతి రితి సముపజాత
 కౌతుకః కమలినీపత్రో³ సంస్తరాదుత్థాయతామేవ గీతసంపాతసూచితాం
 దిశం చక్షుః ప్రాహిణోత్ అతిదవీయ స్తయాతుతస్యప్రదేశస్యప్రయత్న

1 పంకిత. 2 చరణే. 3 ప్రస్తరాత్.

వ్యాప్తులలోచనోఽపి విలోకయా నకించి ద్దదర్శ. త మేవ కేవల మన
వరతం గీతశబ్దం శుశ్రావ కుతూహలవశాచ్చ గీతధ్వని ప్రభవజిజ్ఞాసయా
కృత గమనబుద్ధి ర్దత్తపర్యాగా మింద్రాయుధ మారుహ్య ప్రియగీతైః
ప్రథమ ప్రస్థితైః ¹రపి వనవాదినై రుపదిశ్యమానవర్తా సప్రచ్ఛదపకుతైః
5 లాలవంగలవలీలతాలో లకుసుమసురభివంశమళయా అలికులవిరుతిముఖ
రితయా తమాలసీలయా దిజ్ఞాగమదవీఢ్యేవ పశ్చిమయా సరస్తీర
వనలేఖయా నిమిత్తీకృత్య తం గీతధ్వని మభిప్రతఫే.

- క్రమేణ చ సమ్ముఖాగతైః అచ్చనిర్న్య రజలకణజాలజనితజడిమ
భిః జర్జరితభూర్జవలలైః ధూర్జటివృషభరోమంథ ఫేనబిందువాహిభిః
10 మన్యుఖశిఖండిశిఖాచుంబిభిః అంబికాకర్ణపూరపల్లవోల్లాసనదుర్లలి
తైరుత్తరకురుకామినీకర్ణోత్పలప్రేంఘోలవదోహదిభిః ఆకంపితోతకొక్కి
లైః నమేరుకుసుమపాంసుపాతిభిః పశుపతిజటాబంధార్తవాసుకిపరిపీత
శేషై రాక్షాదిభిః పుణ్యైః కైలాసమారుతై రభినంద్యమానో గత్వా
చ తం ప్రదేశం సర్వతో మరకతహరితైః హరిహరీతరుతిరమణీయైః
15 శ్రమద్భృంగరాజసఖరజర్జరితజరతకుట్టలైః ఉన్నదకోకిలకులకబళీకృత
సహకారకోమలాగ్రపల్లవైః ఉన్నదషట్పురణచక్రవాళవాచాలితవికచ
చూతకలికైః అచకితచకోరచంచుచుంబితమరీచాంకురైః చంపకపరాగ
పుంజపింజరపింజలజగ్ధపీఘలీఫలైః ఫలభరనికరనిపీడితనివిడదాడిమీ
నీడప్రసూతకలవింకైః ప్రక్రీడితచపలకపికులకరతలతాడనతరళితతాళీ
20 పుటైః అన్యోన్యకలహకుపితకపోతపోత సహతలోలపక్షపాళీపాతిత
కుసుమైః కుసుమరజోరాశిశారశారికాశ్రితశిఖరైః శుకశతముఖసఖశిఖర
శకలితఫలస్ఫీతైః జలధరజలలుబ్ధవిప్రలబ్ధముగ్ధచాతకధాన్వనముఖరితత
మాలోమండైః ఇభకలభకోల్లాసపల్లవవేల్లితలవలీవలయైః ఆలీయమాన
నవయావనమదమత్తపారావత పక్షక్షేపపర్వస్తకుసుమస్తబక్తైః తను
పవనకంపితకోమలకదలీదళవీజితైః అవిరళఫలనికరావనతనాలి కేరవన్తైః
25 అకఠోరపత్రపుటపూగవిటపీపరివృతైః అనివారితవిహంగతుండఖండిత
పిండఖర్జురజాలకైః మదముఖరమయూరీమధురరవవిరావితాంతరైః ఆ

కలితకలికాకలాపదంతురైః అంతరాంతరా కైలాసః తరంగితసైకతశీ
 తలభూమిభాగైః వనదేవతాకరతలనివహనిభ మల క్తకజలలవసే క్తమివ
 కిసలయనికర మతిసుకుమార ముద్వహద్భిః గ్రంథిపర్ణక గ్రాససముదిత
 చమరీకులనిషేవితమూలైః కర్పూరాగరుప్రాయైః ఇంద్రాయుధైః రివ
 ఘనావస్థానైః కుముదై రి వాదత్తవినకరశరప్రవేశశిశిరాభ్యంతరైః 5
 దాశరథిబలైః వాంజననీలనలపరిగత ప్రాతైః ప్రాసాదై రివ సవారా
 వతైః భవనతాపనై రివ సన్నిహితవేత్తాసనైః రుద్రై రివ నాగ
 లతాబద్ధపరికరైః ఉదధిమాలపులినై రివ నిరంతరోద్భిన్నప్రవాలతాలం
 కురజాలకైః అభిషేకసలిలై రివ సర్వాషధికుసుమఫలకిసలయసనాథైః
 ఆలేఖ్యగృహై రివ బహువర్ణచిత్రపత్రశకునిశతశోభితైః కురుభి రివ 10
 భారద్వాజద్విజోపసేవితైః మహాసమరముఖై రివ పున్నాగసమాకృష్ట
 శిలీముఖైః మహాకరిభిరివ ప్రలంబబాలపల్లవస్పృష్టభూతలైః అప్రమత్త
 పార్థివై రివ పర్యంతావస్థితబహుగుల్మకైః దంశితై రివ భ్రమరసంపాత
 కవచావృతకాయైః ప్రయాణాభిముఖై రివ వానరకరాంగుళీస్పృష్ట
 గుండైః అవనిపాలశయనై రివ సింహపాదాంకితతలైః ఆరభ్యంచతపః 15
 క్రియైరి వోచ్ఛిఖిశిఖిమండలపరివృతైః దీక్షితై రివ కృతకృష్ణసారవిహాణ
 కంఠాయనైః జరద్వహమునిభిరివ జటాలవాలకమండలుధరైః
 ఇంద్రజాలికై రివ దృష్టిహారిభిః పాదపైః పరివృతం చంద్రప్రభనామ్నః
 తస్య సరసః పశ్చిమే తిరే కైలాసపాదస్య జ్యోతాన్నివదాతయాప్రభ
 యా ధవళయత స్తం ప్రదేశం భూతలభాగసన్నివిష్టం భగవతః శూల 20
 పాణేః శూన్యం సిద్ధాయతన మపశ్యత్.

త చ్చ పవనోద్ధూతై రిత స్తతః సమావతద్భిః కేతకీగర్భభూ
 భీభి ర్ధవభీక్రియమాణకాయః పశుపతిదర్శనహేతో ర్బలా దివ ప్రతి
 పాద్యమానం భస్మవత మాయతనప్రవేశపుణ్యై రివ పరిగృహ్య 25
 మాణః ప్రవిశ్యాద్రాక్షీత్ చతు స్తంభస్ఫటికమండపికాతలప్రతిష్ఠిత
 మచిరోద్ధృతై రాద్ధాగ్నిర్దగ్ధిభిరగళజ్జలబిందుభిః ఊర్ధ్వవిపాతితచంద్ర

1 తరంగితరంగిత సైకతతలభూమి 2 సంఘాత. కిరైర్దలశిఖర.

బింబదలై రివ నిజాట్టహాసావయవైరివ శేషభణాశకలై రివ పాంచ
జన్యసహోదరై రివ క్షీరోదహృదయాకారై రుపపాదితమాక్తిక
మకుటవిభ్రమైః శుచిభి ర్ద్వందాకిపిపుండరీకైః కృతార్చన మమల
ముక్తాశీలాఘటితలింగ మశేషత్రిభువనవందితచరణం చరాచరగురుం
5 చతుర్ముఖం భగవంతం త్ర్యంబకమ్.

- తస్య చ దక్షిణాం మూర్తి మాశ్రిత్యాభిముఖ మాసీనా
ముపరచితబ్రహ్మసనా మతివిస్తారిణా సర్వదిష్టుఖిస్తావకేన ప్రళయ
విప్లుతక్షిరపయోధిపయఃపూరపాండురేణ అతిదీర్ఘ కాలసంచితేన తపో
రాశి నేవ స్వతో విసర్పతా పాదపాంతరైః త్రిస్తోతో జలనిభేన పిండి
10 భూయ వహతేవ దేహప్రభావితా నేన సగిరికాననం ¹హతభయ మివ
తం ప్రదేశం కుర్వతీ మన్యదైవ ధవళయంతీ కైలాసగిరి మంతర్ద
ష్టు రపి లోచనపథప్రవిష్టేన శ్వేతిమాన మివ మనో నయంతీ మతి
ధవళ ప్రభాపరిగతదేహతయాస్ఫటికగృహగతా మివ దుగ్ధసలిలమగ్నా
మివ విమల²చీనాంశుకాంతరితా మివ ఆదర్శతలసంక్రాంతా మివ శర
15 దభ్రపటలతీరస్సౌతా మివ అపరిస్ఫుటవిభావ్యమానావయవాం పంచ
మహాభూతమయ మపహాయ ద్రవ్యాత్మక³మంగళనిష్పాదనోపకరణ
కలాపం ధవళగుణే నైవ కేవలీనోత్పాదితాం దక్షాధ్వరక్రియా మి
వోద్ధతగణకచగ్రహభయోపసేవితత్త్వంబకాం నిరంతరభస్మిల్లుతన
సితాంగీం రతి మివ మదనదేహనిమిత్తం హరప్రసాదనార్థ మాగృహీత
20 హారారాధనాం క్షీరోదధిదేవతా మివ సహవాసపరిచితహరచంద్ర
లేఖోత్తంతాకృష్టా మిందుమూర్తి మివ స్వర్భానుభయకృతత్రియన
శరణగమనా మైరావతదేహచ్ఛవి మివ గజాజనావకుంతనోత్కంఠిత
శ్చితికంఠచింతితోపనతాం పశుపతిదక్షిణముఖహాసచ్ఛవి మివ నిర్గత్య
కృతావస్థానాం శరీరణీ మివ రుద్రోద్ధూలనవిభూతి మావిరూభితాం
25 జ్యోతస్ని మివ హరకంఠాంధకారవిఘట్టనోద్యమప్రాప్తాం గౌరీ
తపస్సిద్ధి మివ కృతదేహపరిగ్రహం కార్తికేయకౌమారవ్రతక్రియా
మివ మూర్తిమతీం గిరిశేషప్రభదేహద్యుతి మివ పృథగవస్థితా
మాయతనతరుకుసుమసమ్పద్ధి మివ శంకరాభ్యర్చనాయ స్వయ

1 దంతమయమివ తం. 2 చీలాంశుకాం. 3 మగనిష్పాద.

4 మనశ్శుద్ధి మివ.

ముద్యతాం పితామహతపస్సిద్ధి మివ మహీతల మవతీర్ణా మాది
యుగప్రజాపతికీర్తి మివ సప్తలోకభ్రమణభేదవిశ్రాంతాం త్రయీ
మివ కలియుగధ్వస్తధర్మశోకగృహీతవనవాసా మాగామిశృతయుగ
బీజకలా మివ ప్రమదారూపేణావస్థితాం దేహవతీ మివ మునిజన
ధ్యానసంపద మమరగజవీధీ మివాభ్రగంగాభ్యాగమవేగపతితాం 5
కైలాసశ్రియమివ దశముఖోన్మూలనక్షోభనిపతితాం క్వేతద్వీపలక్ష్మీ
మివాన్యద్వీపాంతరావలోకనకుతూహలాగతాం కాశకుసుమవికాస
కాంతి మివ శరత్సమయ ముదీక్షమాణాం శేషశరీరచ్ఛాయా మివ
రసాతల మపహాయ నిర్గతాం ముసలాయుధ దేహప్రభా మివ మధుమద
విఘ్నూర్ణనాయాసవిగళితాం శుక్లపక్షపరంపరా మివ పుంజీకృతాం 10
సర్వహంసై రివ ధవలతయా శృతసంవిభాగాం ధర్మహృదయా దివ
నిర్గతాం శంఖా ది వోటీర్ణా ముక్తాఫలా ది వాకృష్టాం మృణాళై
రివ విరచితావయవాం దంతదళై రివ ఘటితా మిందుకరశూర్పకై
రివ ప్రక్షాళితాం వర్ణసుధాచ్ఛటాభి రివా చ్ఛురితాం అమృత ఘన
పిండై రివ పాండరీకృతాం పారదరసధారాభి రివ ధాతాం రజతద్రవే 15
ణేవ నిర్మృష్టాం చంద్రమండలాదివోటీర్ణా కుటజకుండసింధువార
కుసుమచ్ఛవిభి రివోల్లాసితా మియత్రామివ ధవళిమ్నుః సంధావ
లంబినీభి రుదయతలగతా దర్శింబా దుద్భృత్య బాలరశ్మిప్రభాభి రివ
నిర్మితాభిః ఉన్మిష త్తడి త్తనుతరళ తేజస్తామ్రాభిః అచిరస్నానావస్థితవిరళ
వారికణతయా ప్రణామలగ్నపశుపతిచరణభస్మచూర్ణాభి రివ జటా 20
భి రుద్భాసితశిరోభాగాం జటాపాశగ్రధిత ముత్తమాంగేన మణి
మయం నామాంక మీశ్వరచరణద్వయ ముద్వహంతీం రవిరథతురగ
ఖురముఖఃకుంజనక్షత్రక్షోదవిశదేన భస్మనా లంకృతలలాటపట్టికాం
శిఖరశిలాశ్చివ్వశశాంకకలామివ కైలరాజమేఖలా మతులభక్తిప్రసాది
తయా లక్ష్మీకృతలింగయా ద్వితీయయేవ పుండరీకమాలయా 25
దృష్ట్యా సంభావయంతీం భూతనాథ మనవరతగీతపరిస్ఫురితాధరపుట
వశాదతిశుచిభిః శుద్ధహృదయమయూతై రివ గీతగుణై రివ స్వరై
రివ స్తుతివర్ణై రివ మూర్తిమద్భిర్ముఖా నిష్పతద్భి ర్దశనాంశుభిః పున

- రివ స్సపయంతీం గౌరీవతి మతివిమలై శ్చ వేదార్థైరివ సాక్షా త్పితా
మహాముఖాదాకృష్టైః గాయతీవర్ణై రివ గ్రంథనా మువగతైః
నారాయణనాభిపుండరీకబీజై రివోద్ధృతైః సప్తరిభి రివ కరతలస్పర్శ
పూత మూర్తైన మిచ్ఛద్భి స్తారకాయాపేణాగతైః ఆమలకీఫలస్థూలై
5 ర్ముక్తాఫలై రుపరచితేనాక్షవలయేనాధిష్ఠితకంఠభాగాం పరివేషపరిగత
చంద్రమండలామివ పార్ణమాసీమధోముఖహరశిరఃకపాలమండలాకా
రేణమోక్షపురద్వారకలశకాంతినా స్తనయుగళేన ఏకహంసమిథునసనా
థా మివశ్వేతగంగాం గౌరీసింహసటామయేనేవ చామరరుచిరాకృతినా
స్తనయుగళేమధ్యనిబద్ధగ్రంథినా కల్పతరులతావల్గలేన కృతో త్తరీయ
10 కృత్యా మయుగ్మలోచనసకాశాత్ ప్రసాదలభ్యేన చూడామణిచంద్ర
మయాఖజాలేనేవ మండలీకృతేన బ్రహ్మసూత్రేణ పవిత్రతరికృతకా
యామాప్రకదీనేన చ స్వభావసితేనాపి బ్రహ్మసనబంధోత్తానచరణ
తలప్రభాపరివ్వంగా ల్లోహతాయమానేన దుకులపటేన స్రావృత
నిలంబాం లహావనేనాపి స్వకాలోపసర్పిణా నిర్వికారవినీతేనశిష్యే
15 జేవోపాస్యమానాం లాఙ్ఞ్యేనాపి కృతపుణ్యేనేవ స్వచ్ఛాత్మనాపరిగృ
హీతాం రూపేణాపి రుచిరలోచనేన విగతచాపలేనాయతనమృగే
జేవ నిషేవితా ముత్సంగగతాం చ స్వస్మతా మివ సూక్ష్మశంఖఖండి
కాంగుళీసుకపూరితాంగుళినాత్రిపుండ్రకావశేషభస్మపాండురేణ ప్ర
కోపబద్ధశంఖఖండకేన నఖమయాఖదంతరతయాగృహీతదంత1కోశే
20 నేవ దంతమయీం దక్షిణకరేణ వీణా మాస్ఫాలయంతీం ప్రత్యక్షా
మివ గంధర్వనిద్యాం మణిమండపికాస్థంభలగ్నాభి రాత్తానురూపాభిః
సహచరీభి రివ సవీణాభి ర్విలాసవతీభిః ప్రతిమాభి రుపేతాం స్నపనా
ర్ద్రలింగసంక్రాంత ప్రతిబింబతయాతిప్రబలభక్త్యాఽఽరాధితస్య హృద
య మివప్రవిష్టాం హరస్య హృదలేఖయేవసాక్షాత్తకంఠయోగయాగ్రహ
25 పంక్త్యేవ ధ్రువప్రతిబద్ధయా క్రుద్ధయేవ రక్తముఖవర్ణయా మత్త
యేవ ఘూరితమందతారయా ఉన్నతయేవానేకకృతతాళయా
మీమాంసయే వానేకభావనానువిధయా గీత్యా దేవం విరూపాక్ష

ముపవీణయంతి మతిమధురగీతావకృష్టైర్ధ్యాన మివాభ్యస్యశ్చి ర్నిశ్చ
 ల¹కరపుత్రైర్మృగవరాహాచారవారణశరభసింహప్రభృతిభి ర్వనచరై
 రాబద్ధమండలై రాకర్ణ్యమాగీతానానిద్ధివిపంచిఘోషా మమరావ
 గా మివ నభసోఽవతీర్ణాం నీక్షితవాచమి వాప్రాకృతాంత్రిపురాణశర
 శలాకా మివ తేజోమయీం పీతామృతా మివ విగతతృష్ణా మీశాన
 శిరశ్శశికళా మి వానుజహతరాగా మమథితోదధిజలసంపద మివాంతః
 ప్రసన్నా మసమస్తపదవృత్తిరు వాద్వృద్ధ్యాం జౌద్ధబుద్ధి మివ నిరా
 లంబనా వైదేహీ మివ ప్రాప్తజ్యోతిఃప్రవేశాం ద్యూతకలాకుశలా
 మివ వశీకృతాక్షహృదయాం మహీ మివ జలావృతదేహీం హిమసమ
 యదివసముఖలక్ష్మీ మివ పరిపీతభాసః- రాతపా మార్యా మివ సముపా
 త్తయతిగుణోచితమాత్రా మాలిఖితా మివాచలావస్థానా మంశుమ
 యీ మివ తనుచ్ఛాయానులి ప్రభూతలాం నిర్మలాం నిర్మమాం నిరహం
 కారాం నిర్మత్సరామమానుషాకృతిం దివ్యత్వా దపరిజ్ఞాయమానవయః
 ప్రమాణా మ పృష్టాదశవర్షదేశీయా మివోపలక్త్యమాణాం ప్రతి
 పన్న పాశుపతప్రతాం కన్యకాం దదర్శ.

15

తతోఽవతీర్య తరుశాఖాయాం బద్ధ్వా తురగ ముపసృత్య భగవ
 తే భక్త్యా ప్రణమ్య త్రిలోచనాయ తామేవ దివ్యయోషిత మనిమేష
 పక్షుణా నిశ్చలనిబద్ధలక్ష్మ్యేణచక్షుషాపున ర్నిరూపమామాస ఉదపా
 ది చాస్య తస్యా రూపసంపదా కాంత్యా ప్రశాంత్యా చావిద్యుత్తవిస్త
 యస్య మవసి వితరణః. 'అవహా! జగతి జంతూనా మసమర్థితోపనతా
 న్యావతంతి వృత్తాంతాంతరాణి. తథాహి:—మయా మృగయామాం
 యదృచ్ఛయా నిర్ధక మనుబద్ధతా తురగముఖమిధునమయ మతిమ
 నోహరో మానవానా మగమ్యో దివ్యజనసంపరణోచితః ప్రజ్ఞో
 వీక్షితః, అత్రచ సలిల మన్వేషమాణేన హృదయహరి సిద్ధజనోప
 స్పృష్టజలం సరో దృష్టమ్, తత్తీరలేఖావిశ్రాంతేన చామానుషం
 గీత మాకర్ణితమ్, తచ్ఛానుసరతా మానుషదుర్లభదర్శనా దివ్యకన్య

20

25

కేయ మాలోకితా? న హిమే సంశీతి రస్యా దివ్యతాం ప్రతి, ఆకృతి
 రేవానుపయమా త్యమానుషతాం, కులశ్చ మ ర్త్యలోకేసుభూతిరేవం
 విధానాం గంధర్వధ్వనివిశేషాణాం, త ద్వని మే సహసా దర్శనపథా
 న్నా పయాతి నారోహతి వా కైలాసశిఖరా నోత్పతతి వా గగనత
 5. లం తతః కా త్వం కి మభిధానా వాకిమర్దం పా ప్రథమే వయసి ప్ర తిప
 న్నా వ్రత మితి సర్వమే వైతదేనా ముపసృత్య పృచ్ఛామి, అతిమహా
 నయ మవకాశ ఆచ్చర్యాణామ్, ఇత్యవధార్య తస్యామేవ స్ఫటికమండ
 పికాయా మన్యతమం స్తంభ మాశ్రిత్య సముపవిష్టో గీతసమాప్త్య
 వసరం ప్రతీక్షమాణస్తపా.

10. అథ గీతావసానే మూకీభూతపిణా ప్రశాంతమధుకరమధుర
 దుతేవ కుముదినీ సా కన్యకా సముత్థాయ ప్రదక్షిణీకృత్య కృతహర
 ప్రణామాపరివృత్య స్వభావధవలయా తపఃప్రభావప్రగల్భయా దృ
 ష్ట్వా సమాశ్వాసయంతీవ పుణ్యై రివ స్పృశంతీ తీర్థజలై రివ ప్రక్షాళ
 యంతీ తపోభి రివ పావయంతీ శుద్ధి మివ కుర్వాణా వరదాన మివోప

15. పదయంతీ పవిత్రతా మివ నయంతీ చంద్రాపీడ మాబభాషే
 'స్వాగత మతిథయే, కథ మిమాం భూమి మను ప్రాప్తో మహాభాగః, త
 దు త్తిస్థాగమ్యతామ్, అనుభూయతామతిథిసతాగః' ఇతి ఏవము క్తస్తు
 తయాసంభాషణమాత్రే నై వానుగృహీతః మాత్మానం మన్యమానః
 ఉత్థాయ భక్త్యా కృతప్రణామో 'భగవతి యథాఽజ్ఞాపయసి' ఇత్యభి

20. థాయ దర్శితవిసయః శిష్యభవ తాం వ్రజంతీమనువ వ్రాజవ్రజంశ్చసమ
 ర్థయామాసః—'హంత తావన్నేయం మాం దృష్ట్వా రోభూతా, కృ
 తం హి మే కుతూహలేన ప్రశ్నాశయా హృది పదమ్, యథా చేయ
 మస్యాస్తవస్విజనదుర్లభదివ్యరూపాయా అపి దాక్షిణ్యాతిశయాత్ ప్ర
 తిస్థత్తి రభిజాతా విభావ్యతే తథా సంభావయామి, నియత మియ మా

25. త్తోదంత మభ్యర్థ్యమానా మయా కథయిష్యతి' ఇ త్యేవా చ కృత
 మతిః పదశతమాత్ర మివ గత్వా నిరంతరైర్దిశాఽపి రజనీసమయ మి
 చ దర్శయద్భి స్తమాలతరుభి రంధకారితపురోభాగాం ఉత్పల్లకుసు
 మేషు లతావికుంజేషు కూజతాం మంద్రం మదమత్తమధు

లిహం విరుతిభిర్నుఖీకృతపర్యంతామతిదూరపాతినీనాం చ ధవళ
 శిలాతలప్రతిఘాతోత్పతనఫేనిలినామపాం ప్రస్తవజైరుత్కోటి
 గ్రావవిటంక విపాట్యమానైరుచ్చరద్ధ్వనిభిరవశీర్యమాణతుమార
 శిశిరశీకరాసారైరాబధ్యమాననీహారాం హిమహారహరహానధవతై
 శ్చోభయతః క్షరద్భిర్నిర్ద్వైర్ద్వారావలంబితచారుచలచ్ఛామర 5
 కలాపామివోపలక్ష్మ్యమాణామంతః స్థాపితమణికమండలు మండలా
 మేకాంతావలంబితయోగపట్టికాం వికాఖకాశిఖరనిబద్ధనాలికేరీఫల
 వల్కలమయధాతోపానద్యుగోపేతామవశీర్ణాంగ భస్మధూనరవల్కల
 శయనీయసనాధైకదేశామిందుమండలేనేవ టంకోత్పిక్లేన శంఖ
 మయేన భిక్షాకపాలేనాధిష్ఠితాం సన్నిహితభస్మాలాబుకాం గుహామద్రా10
 షీత్. తస్యాశ్చ ద్వారి శిలాతలే సముపవిష్టో వల్కలశయనశిరోభాగ
 విన్యస్తవీణాంతతః పర్ణపుటేన నిర్దురా దాగృహీతమర్మస్థనలిలమా
 దాయ తాం కన్యకాం సముపస్థితామలమలమతియంత్రణయాకృతమ్,
 అతిప్రసాదేన భగవతి! ప్రసీద, విముచ్యతామయమత్యాదరః,
 త్వదీయ మాలోకనమపి సర్వపావప్రశమనమఘమర్షణమివ పవిత్రీ15
 కరణాయాలమాన్యతా' మిత్యబ్రవీత్. అనుబధ్యమాన శ్చ తయా
 తాం సర్వామతిధిసపర్యామతిదూరావనతేన శిరసా నప్రశయంప్రతి
 జగ్రహ.

కృతాతిథ్యయా చ తయా ద్వితీయశిలాతలోపవిష్టయా క్షణ
 మివ తూష్ణీం స్థిత్యా క్రమేణ పరిపృష్టో దిగ్విజయాదారభ్యకిన్నర20
 మిథునాసుసరణప్రసంగేనాగమనమాత్మనః సర్వమాచచక్షే. విదిత
 సకలవృత్తాంతాచోత్థాయ సా కన్యకా భిక్షాకపాల మాదాయ తేషా
 మాయతనతరూణాంతలేషు విచచార. అచిరేణ చ తస్యాః స్వయం
 పతితైః ఫలైరపూర్వత భిక్షాభాజనమ్. అగత్య చ తేషాం ఫలానా
 ముపయోగాయ నియుక్తవతీచంద్రావీడమ్. అసీచ్ఛ తస్య చేతసిః—25
 'నాస్తి ఖల్వసాధ్యం నామ తపసామ్, కిమతః పరమాశ్చర్యం యదత్ర
 వ్యవగతచేతనా అపి సచేతనా ఇవాన్యై భగవత్యై సమతినృజంతః
 ఫలాన్యాత్మానుగ్రహముపపాదయంతి వనస్పతయః, చిత్రమిదమా
 లోకిత మస్తాభిరదృష్టపూర్వమ్' ఇత్యధికతరోపజాతవిన్నయశ్చోత్థాయ

తమేవ ప్రజేశమింద్రాయుధమానీయ వ్యవసీతపర్యాణం నాతి
 దూరేసంయమ్య నిర్దురజలనిర్వర్తితస్నానవిధిస్తా న్యమృతరసస్వాదూ
 న్యవయుజ్య ఫలాని పీత్వా చ తుషారశిశిరం ప్రసవణజలముప
 స్పృశ్య చైకాంతే తావదవతస్థే యావత్తయాఽపి కన్యయా కృతో
 5 జలఫలమూలమయేష్వాహారేషు ప్రణయః.

ఇతి పరిసమాపితాహారాం నిర్వర్తితసంధ్యోచితాచారాం శిలా
 తలే విస్త్రజ్జముపవిష్టాం నిభృత ముపసృత్య నాతిదూరే సముపవిశ్య
 ముహూర్తమివ స్థిత్యా చంద్రాపీడః సవినయమవాదీత్. 'భగవతి!
 త్వత్ప్రసాదప్రాప్తిప్రతాపిణీన కుతూహలేనాకులీక్రియమాణో
 10 మానుషతానులభో లఘిమా బలా దనిచ్ఛంత మపి మాం ప్రశ్నకర్తణి
 నియోజయతి, జనయతి హి ప్రభుప్రసాదలవో ఽపి ప్రాగల్భ్యమధీర
 ప్రకృతేః, స్వల్పఽప్యేకదేశావస్థానకాలకలాపరిచయ ముత్పాదయతి,
 అణుర వ్యుపచారపరిగ్రహః ప్రణయమారోపయతి, తద్వదినాతిభేద
 కర మివ తతః కథనే నాత్తాన మనుగ్రహ్యమిచ్ఛామి, అతిమహాశ్ఫలు
 15 భవద్గర్భనాత్ ప్రభృతి మే కాతుకమస్మి విషయే, కతరన్యరుతా
 మృషీణాం గంధర్వాణాం గుహ్యకానామపురసాం వా కుల మను
 గృహీతం భగవత్యా జన్తనా?, కిమర్థం వాస్మి కుసుమసుకుమారే
 నవే వయసి వ్రతగ్రహణం?, క్వేదం వయః?, క్వేదం తపః?, క్వేయమా
 కృతిః?, క్వ ఛాయం లావణ్యాతిశయః?, క్వేయ మింద్రియాణా ముప
 20 శౌగిణిః, తదద్భుత మివ మే ప్రతిభాతి, కిం నిమిత్తం వా అనేకసిద్ధసాధ్య
 సంబాధాని సుగంధోకసుభగాన్యవహాయ దివ్యాశ్రమపదాని ఏకా
 కీనీ ఐనమిదమమానుష మధివససి, కల్పాయం ప్రకారో య తై
 రేవ పంచభి ర్మహాభూతైరారబ్ధ మీదృశీం ధవళతాం ధత్తే శరీరమ్?,
 నేదమస్తాభి రన్యత్ర దృష్టశ్రుతపూర్వం, అపసయ తు నః కాతుకమ్,
 25 ఆవేదయతు భవతీ సర్వమిదం.' ఇత్యేవ మభిహితా సా కి మ
 ప్యంతర్ధ్యాయంతీ తూష్ణీ ముహూర్తమివ స్థిత్యా నిశ్వస్య ఫూల
 ఫూలైరంతర్గతాం హృదయకుద్ధి మివాదాయ నిర్గచ్ఛద్భిః ఇంద్రియ
 ప్రసాదమివ వర్షద్భిః తపోరసనిష్యంధమివ స్రవద్భిః లోచన
 విషయం ధవళిమానమివ ద్రవీకృత్య పాతయద్భిః అచ్ఛాచ్ఛైరమల

కపోలస్థలస్థితైః అవశీర్ణహఃరముక్తముక్తాఫలతరళపాతైః అనుబద్ధి
బిందుభిః వల్కలూవృతకుచశిఖరజర్జరితశీకరైరశ్రుభిరామీలితలోచనా
నిశ్శబ్దం రోదితుమారేభే.

తాం చ ప్రరుదితాం దృష్ట్వా చంద్రాపీఠస్తత్క్షణ మచింత
యత్.—‘అహో! దుర్నివారతా వ్యసనోపనిపాతానాం యదీదృశీమ 5
ప్యాకృతి మనభిభవనీయామాత్మీయం కుర్వంతి, సర్వథా న న కం
చన స్పృశంతి శరీరధర్మాణముపతాపాః, బలవతీ హి ద్వంద్వా
నాం ప్రవృత్తిః, ఇద మపర మధికతరముపజనితమతిమహా స్థానసి మే
కాతుకమస్యా బాష్పసలిలపాతేన, న హ్యల్పీయసా శోకకారణేన
క్షేత్రీక్రియంతే ఏవం విధా మూర్తయః, న హి క్షుద్రనిర్ఘాతపాతా 10
భిహతా చలతి వసుధా.’ ఇతి సంవర్ధితకుతూహలశ్చ శోకస్తరణహే
తుతాముపగతమపరాధినమివాత్మానమవగచ్ఛ స్తుత్థాయ ప్ర
సవణాదంజలినా ముఖప్రత్యోనోదకముపనిన్యే సా తు తదనురోధా
దవిచ్ఛిన్నబాష్పజలధారాసంతానాఽపి కించిత్కషాయితోదరే ప్ర
త్యోశ్య లోచనే వల్కలోపాంతేన వదనమపమృజ్య దీర్ఘముష్ణం చ 15
నిశ్చ్యవ్య శనైః ప్రత్యవాదీత్.—‘రాజపుత్ర! కి మనే నాతినిర్ఘృణాహృద
యాయా మమ మందభాగ్యాయాః పాపాయా జన్తవః ప్రభృతి వైరా
గ్యవృత్తాన్తే నాశ్రవణీయేన శ్రుతేన, తథాఽపి యది మహా త్కుతూ
హలం తత్కథయామి శ్రూయతామ్.

ఏతత్ప్రాయేణ కల్యాణాభినివేశినః శ్రుతివిషయమాపతిత 20
మేవ యథా విబుధసద్వ్యవస్థానో నామ కన్యకాః సంతీతి, తాసాం
చతుర్దశ కులాని, ఏకం భగవతః కమలయోనే ర్త్తనః సముత్పన్నమ్,
అన్యద్వేదేభ్యః సంభూతమ్, అన్యదగ్నేరుద్యాతమ్, అన్యత్పవనా
త్ప్రీనూతమ్, అన్యదమృతా స్తథ్యమానా దుత్థితమ్, అన్యజ్జలాజ్ఞాతమ్,
అన్యదర్కరణేభ్యో నిర్గతమ్, అన్యత్సోమరశ్మిభ్యో నిష్పతితమ్, 25
అన్యద్భూమేరుద్యాతమ్, అన్యత్సేదామసీభ్యః ప్రవృత్తమ్, అన్య
స్తృత్యునా నిర్గతమ్, అపరం మకరకేతునా సముత్పాదితమ్, అన్యత్తు
దక్షిన్య ప్రజాపతే రతిప్రభూతానాం సుతానాం మధ్యే ద్వే సుతే ముని

రరిష్టాచబభూవతుః-తాభ్యాం గంధర్వైః సహ కులద్వయం జాతం, ఏవ
 మేతా న్యేకత్ర చతుర్దశ కులాని, గంధర్వాణాం తు దక్షాత్మజాద్విత్
 యసంభవం తదేవ కులద్వయం జాతమ్, తత్ర మునే స్తనయ శ్చిత్ర
 సేనాదీనాం పంచదశానాం భ్రాతృణా మధికో గుప్తః షోడశ శ్చిత్ర
 5 రథో నామ సముత్పన్నః, స కిల సకలత్రిభువనప్రఖ్యాతపరాక్రమో
 భగవతా సమస్తపరమాభిమాలాలాలితచరణసలిసేనాఖండలేన సు
 హృచ్ఛబ్దే నోపబృంహితప్రభావః సర్వేషాం గంధర్వాణా మూధిపత్య
 మసిలతామరీచినిచయమేచకేతన బాహునా సముపార్జితం శైశవ ఏ
 వాప్రవాణ, ఇత శ్చ నాతిదూరే తస్మాస్తా'ద్భారతవర్షా దుత్తరే
 10 కానంతరే కింపురుషనామ్ని వన్నే వర్ష పర్వతో హేమకూటో నామ
 నివాసః, తత్ర చ తద్భుజయుగళపరిచాలితా న్యనేకాని గంధర్వశతసహ
 స్రాణి ప్రతివసంతి, తే నైవ చేదం చైత్రరథం నామాతిమగోహరం
 కాననం నిర్జితమ్, ఇదం చాచ్ఛాదాభిధానమతిమహత్సరో నిఖా
 నితమ్, అయం చ భవానీపతిరుపరచితో భగవాణ, అరిష్టాయాస్తు
 15 పుత్రస్తుంబురుప్రభృతీనాం సోదర్యాణాం షణ్ణాం జ్యేష్ఠో హంసో నామ
 జగద్విదితో గంధర్వః తస్మిన్ ద్వితీయే గంధర్వకులే గంధర్వరా
 జేన చిత్రరథే నైవాభిషిక్తో బాల్య ఏవ రాజ్యపదమాసాదితవాణ, అ
 పరిమితగంధర్వబలపరివారస్య తస్మాప్సి స ఏవ గిరిరధివాసః, య
 త్తు తతోన్మమమయాఖిసంభవమపురసాం కలం - తస్మాత్ కిరణజాలా
 20 నుసారగృతేన సకలేనేవ రజనికరకలాపలావజ్యన నిర్జితా త్రిభువన
 నయనాభిరామా భగవతీ ద్వితీయేవ గౌరీ గౌరీతినామ్నాహిమకరకిర
 ణావదాతవర్ణా కస్యకా ప్రసూతా తాం చ ద్వితీయగంధర్వకులాధి
 పతి ర్హంసో మందాకినీమివ క్షీరసాగరః ప్రణయినీమకరోత్, సా
 తు భగవతా మకరకేతనేనేవ రతిః శరత్సమయేనేవ కమలినీహం
 25 సేన సంయోజితా సదృశసమాగమోపజనితామతిమహతీం ముద
 ముపగతవతీ, నిఖిలాంతఃపురస్వామినీ చ తస్మాభవత్.

తయోశ్చ తాదృశయోర్నృహత్తనో రహ మిదృశీ విగత
 లక్షణా శోకాయ కేవలమనేకదుఃఖసహస్రభాజనమేకై వాత్సజా

సముత్పన్నా, తాత స్వనవత్యతయా సుతజన్మాతిరిక్తేన మహోత్స
వేన మమ జన్మాభినందితవా, అవాప్తే చ దశమేహని కృతయథో
చితసమాచారో మహాశ్వేతేతి యధార్థమేవ నామ కృతవా, సా
హం పితృభవనే బాలకయా కలమధురప్రలాఙ్గిని వీణేవ గంధర్వాణా
మంకా దంకం సంచరంతీ అవిదితస్నేహశోకాయూనమనోహరం శైశవ 5
మతీతవతీ, క్రమేణ చ కృతం మే వపుషి వసంత ఇవ మధుమాసేన మ
ధుమాన ఇన నవకల్ల వేన నవపల్లవ ఇవ కుసుమేన కుసుమ ఇవ మధు
కరేణ మధుకర ఇన మదేన నవయావసేన పడమ్.

అథ విజ్ఞానభూతానవనలినవనేషు అకరోచమూతకలికాకలాప
కృత కామకోత్కలికేషు కోమలమలయమారుతావతారతరంగితానం 10
ధ్వజాంశుకేషు మదకలితకామినీగండావశీషునేకపులకితవకుళేషు మ
ధుకరకులకలంకకాళీకృతకాలేయకకుసుమకుట్టలేషు అశోకతరుతాడ
నారణితరమణీయమణినూపురర్పుంకారనహస్రముఖలేషు వికసన్తుకుళ
వరిమళపుంజితాల్లికాలమంజుశింజితసుభగనహకాశేషు అవిరళకుసుమ
ధూళివాలుకాపులినధవళితధరాతలేషు మధుమదవిడంబితమధుకరీ 15
కదంబకసంవాహ్యమానలతాడోలేషు ఉత్పల్లవల్లవలవలీలీయమాన
మత్తకోకిలోల్లాసితమధుశీకరోద్గమదుర్దినేషు ప్రోషితజనజాయాజివో
పహారహృప్తమన్మథేషు మన్మథాస్ఫులితచాపరవభయస్ఫుటితపథికహృ
దయరుధిరార్ద్రమాగ్నేషు కింశుకసమాక్షిణ్యేషు అవిరతపతత్కుసుమశర
పతత్రిపత్రనూత్కారబధిరీకృతదిబ్బుభేషు దివాపి ప్రవృత్తాంతర్నదనరా 20
గాంధాభిసారికాసార్థసంకులేషు ఉద్వలరతిరససాగరపూరప్లావితేషు స
కలజీవలోకహృదయానందకేషు మధుమానదివసేషు ఏకదాహమం
బయా సహ మధుమానవిస్తారితశోభం ప్రోత్ఫుల్లనవనభినకుముదకువల
యకప్లూరమిదమచ్ఛేదం సరః స్నాతుమభ్యాగమమ్, అత్ర చ
స్నానార్థమాగతయా భగవత్యా పార్వత్యా తటశీలాతలేషు విలిఖ 25
తాని సభృంగిరిటీని పాంసునిమగ్నకృశపదమండలానుమితమునిజన
ప్రణామప్రదక్షిణాని త్య్రంబక ప్రతిబింబకాని వందమానా భ్రమరభర
భుగ్నగర్భకేసరజర్జరకుసుమోపహారరమ్యాయం లతామండపః-పర
భృతనఖకోటిపాటితకుట్టలనాశవివరగళితమధునీకరధారః సుపుష్పితో

2యం సహకారతరుః-ఉన్నదమయూరకులకలకలభీతభుజంగము క్తతలా
 శిశిరేయం చందనవనవీధికా - వికచకుసుమపుంజపాతనూచితవనదేవ
 తాప్రేంఖోలనశోభనేయం లతాజోలా - బహుళకుసుమరజఃపటలమగ్న
 కలహంసపదలేఖమతిరమణీయమిదం తీరతరుతలమ్ - ఇతి
 5 స్నిగ్ధమనోహరతరోద్దేశదర్శనలోభాక్షిప్తహృదయా సహ సఖిజనేన
 వ్యచరమ్.

అ ధై కస్తిం శ్చ ప్రదేశే యుతితి వనానితే నోఽనీతం నిర్భరవిక
 సితేఽపి కాననే అభిభూతా న్యకుసుమపరిమళం వినర్పంతమతిసురభి
 తయా అనులింపంతమివ పూరయంతమివ తర్పయంతమివ పూజేం
 10 ద్రియ మహామహామికయా మధుకరకులైరనుబధ్యమాన మనాఘ్రాత
 పూర్వమమానుషలోకోచితం కుసుమగంధమభ్యజిఘ్రమ్, కుతోఽ
 యమిత్యుపారూఢకుతూహలా చాహం ముకుళితలోచనా తేన కు
 సుమగంధేన మధుకరీవాకృష్యమాణా కాతుకతరళాభ్యధికతరోప
 జాతనూపురమణిర్ఘంకారాకృష్టసరః కలహంసాని కతిచిత్పదానిగత్వా
 15 హరనయనహుతాశనేంధనీకృతమదనశోకవిధురంవనంత మివ తపస్వంత
 మఖిలమండలప్రాప్త్యర్థ మిశానశిరశ్శృణంకమివ ధృతవ్రత మయు
 గ్నలోచనం వశీకర్తుకామం కామ మివ సనియమ మతితేజస్వితయా ప్ర
 చలతటిల్లతాపంజరమధ్యగత మివ గ్రీష్మదివసదివసకరమండలోదరప్రవి
 ప్త మివ జ్వలనజ్వాలాకలాపమధ్యస్థితమివ విభావ్యమానమున్మిషం
 20 త్యా బహుళబహుళయా దీపకాలోకపింగళయా దేహప్రభయా కపి
 లీకృతకాననం కనకమయ మివ తం ప్రదేశం కుర్వాణం రోచనారసలు
 లితప్రతిసరసమానసుకుమారపింగళజటం పుణ్యపతాకాయమానయా
 సరస్వతీనమాగమోత్కంఠాకృతచందనలేఖయేవ భస్మలలాటికయా
 బాలపులినలేఖయేవ గంగాప్రవాహముద్భాసమాన మనేకశాపభ్రు
 25 కుటిభవనతోరణేన భూలతాద్వయేన విరాజితమత్యాయతతయా
 లోచనమయీం మాలా మివ గ్రధితాముద్వహంతం సర్వహరిణై
 రివ దత్తలోచనశోభాసంవిభాగమాయతోత్తుం గ పూ ణ వం శ
 మప్రాప్తహృదయప్రవేశేన సవయావనరాగేణేవ సర్వాత్మనా పాట
 లీకృతాధరరుచకమనుద్భిన్నశ్చక్రరాజిత్వా దనాసాదితమధుకరావ

లివలయపరిక్షేపవిలాసమివ బాలకమలమాననం దధాన మనంగ
కార్ముకగుణేనేవ కుండలీకృతేన తపస్తటాకకమలిసీమృణాళేనేవ
యజ్ఞోపవీతే నాలంకృత మేకేన సూళవకుళఫలాకారం కమండలు మ
వరేణ మకర కేతువిరాళకోకరుదితాయా రతే రివ బాష్పజలబిందుభి
రారచితాం స్ఫటికగుళికాక్షమాలికాం కరేణ కలయంత మనేక 5
విద్యాపగానంగమావర్తనిభయా నాభిముద్రయోఽపశోభమానమంత
ర్జాననిరాకృతస్య మోహాంధకార స్వాపయానపదవీమివాంజనరజో
లేఖాశ్యామలాం రోమరాజ ముదరేణ తనీయసా తనీయసీం బిభ్రాణ
మాత్మతేజసా విజత్య సవితార మాగృహితేన పరివేషమండలే నేవ
హంజీమేఖలాగుణేన పరిక్షిప్తజఘనభాగమభ్రగంగాస్తోతోజలప్రక్షాళి 10
తేన జరచ్ఛకోరలోచనపుటపాటలకాంతినా మందారవల్కలే నో
పపాదితామ్బురప్రయోజన మలంకార మివ బ్రహ్మచర్యస్య యావన మి
వ ధర్మస్య విలాప మివ సరస్వత్యాః స్వయంవరపతి మివ సర్వవిద్యా
నాం సంకేతస్థానమివ సర్వశ్రుతీనాం నిదాఘకాలమివ సాహధం
హిమసమయకాననమివ స్ఫుటితప్రియంగుమంజరీగారం మధుమాన 15
మివ కుసుమధవళతిలకభూతిభూషితముఖమాత్మానురూపేవ సవయసా
లవరేణ దేవతార్చనకుసుమాస్యచ్ఛిన్వతా తావనకుమారేణానుగత
మతిమనోహరం స్నానార్థమాగతం మునికుమారకమపశ్యమ్.

తేన చ కర్ణావతంసీకృతాం పసంతదర్శనానందితాయాః స్థిత
ప్రభామివ వనశ్రియః మలయమారుతాగమనార్థలాజాంజలిమివ 20
మధుమాసస్య యశావనలీలామివ కుసుమలత్యైః సురతపరిశ్రమస్యేవ
జలకణజాలకావలీమివ రతేః ధ్వజచిహ్నా చామరపిచ్చికా మివ మనో
భవగజస్య మధుకరకాముకాభిసారికాం కృత్తికాతారాస్త్రబకాసుకారి
ణీం అమృతబిందునివ్యంధినీ మదృష్టపూర్వాం కుసుమమంజరీ మద్రా
క్షమ్, అస్యాః పరిభూతాన్యకుసుమామోదో నన్వయం పరిమళ 25
ఇతి మనసా నిశ్చిత్య తం తపోధనయువానమీక్షమాణాఽహ మచింత
యమ్—'అహో! రూపాతిశయనిష్పాదనోపకరణకాశలస్యాక్షీణతా

విభాతుః, యత్ త్రిభువనాద్భుతరూపసంభారంభగవంతం కుసుమాయా
 ధముత్సావ్య తదాకారాతిరిక్తరూపరాశిరయ మపరో మునిమాయా
 మయో మకరకేతురుత్సావితః, మన్యే చ సకలజగన్నయనానందక
 రం శశిబింబం విరచయతా లక్ష్మీలీలాధివాసభవనాని కమలాని నృజ
 5 తా ప్రజాపతిరా ప్రథమమేతదాననాకారకరణకౌశలభ్యాన ఏవ కృ
 తః, అన్యథా కి మివ హి సదృశవస్తువిరచనా¹యాః కారణమ్, అలీకం
 చేదం యథా కిల సకలాః కలాః కలాపతో బహుళపక్షే క్షీయమాణా
 స్య సుఖమ్నానామ్నా రశ్మినా రవిరాపిబతీతి, తాః ఖి ల్వన్య గభ
 స్తయః నమస్తావపు రిద మావనంతీతి, కుతో²న్యథా రూపాపహారిణీ
 10 క్లేశబహుళే తపసి వర్తమానస్త్వదం లావణ్యమ్ ఇతి విచింతయంతీ
 మేవ మామవిచారితగుణదోషవిశేషో యపైకపక్షపాతీ నవయావన
 సులభఃకుసుమాయుధః ²కుసుమానవమద ఇవ మధుకరీం పరవశా
 మకరోత్.

ఉచ్చస్థితైః సహ విస్తృతనిమేషేణ కిం చిదాముకులితఃపక్షణా
 15 అజిహ్వితతరళతరతారశారోదరేణ దక్షిణేన చక్షుషా సస్పృహఃకూ
 పిబంతీవ కిమపి యాచమా నేవ త్వదాయ త్తా స్తీతి వదంతీవ అభి
 ముఖం హృదయమర్పయం తీవ సర్వాత్మనానుప్రవిశం తీవ తన్నయ
 తామివగంతు మీహమానా మనోభవాభిభూతాం త్రాయ స్వేతి శరణ
 మి వోపయాంతీ దేహిమేహృదయే²వకాశ మిత్యర్థితామివ దర్శ
 20 యంతీ హఃహః! కి మిదమసాంప్రతమతిప్రేషణమకులకుమారీజనోచిత
 మిదం మయా ప్రస్తుత మితి జానానా వ్యప్రభవంతీ కరణానాం స్తంభి
 తేవ లిఖితేవ ఉత్కీర్ణేవ సంయతేవ మూర్ఛితేవ విధృతేవ నిష్పంధ
 సకలావయవా తత్కాలావిరూపే నావప్తంభేన అకథితశిక్షితేన అనా
 భ్యేయేన స్వసంవేద్యేన కేవలమ్ స విభావ్యతే కిం తద్రూపసంపదా
 25 కిం మనసా కిం మనసిజేన కిమభినయాయవనేన కిమనురాగేజే వోపది
 శ్యమానా కి మన్యే నైవ వా కేనాపి ప్రకారేణ అహమపి నజానామి
 కథం కథ మితి తమతిచిరం వ్యలోకయమ్. ఉత్తి వ్య నీయమానేవ

1 యాం. 2 కుసుమానవమయమద. 3 పక్షణాజిహ్విత.

తత్సమీప మింద్రియైః పురస్తాదాకృష్టమాజేన / హృదయేన పృష్ఠతః
 ప్రేర్యమాజేన పుష్పధన్వనా కథమపి ముక్తప్రయత్నమాత్మాన మధార
 యమ్, అనంతరం చ తత్త్వదనేనావకాశమివ దాతుమాహితసంతానా
 నిరీయుః శ్వాసమరుతః, సాభిలాషం హృదయ మాఖ్యాతుకామ మివస్సు
 రితముఖమభూత్ కుచయుగళమ్, స్వేదసలిలలవలేఖాత్కృతేవాగళ 5
 లజ్జా, మకరధ్వజనిశితశరనికరనిసాతత్రస్తేవాకంపత గాత్రయష్టిః,
 తద్రూపాతిశయం ద్రష్టుమివ కుతూహలా దాలింగనలాలసేభ్యోఽం
 గేభ్యో నిరగాద్రోమాంచజాలకమ్, అశేషతః స్వేదాంధసా ధౌత
 శ్చరణయుగళాదివ హృదయమవిశద్రాగః.

అసీ చ్చమమ మనసి:—‘కాంతాత్మని దూరీకృతసురతవ్యతికరే 10
 అస్మిన్ జనే మాం నిక్షిప్తా కి మిద మూర్త్యేణానదృశ మారబ్ధం మన
 సిజేన, ఏవం చ నా మాతిగూఢం హృదయ మంగనాజనస్య, య దను
 రాగవిషయయోగ్యతామపి విచారయితుం నాలమ్, క్షేద మతిభా
 నర్వం ధామ తేజసాం తపసాం చ, క్వ చ ప్రాకృతజనాభినందితాని
 మన్తధపరిష్పందితాని, నియతమయం మామేవం మకరలాంఛనేన 15
 విడంబ్యమానా ముపహసతి మనసా, చిత్రం చేదం య దహ మేవ మవ
 గచ్ఛంత్యపి న శక్నోమ్యైత్తన్మో వికార ముపసంహర్తుమ్, అన్య అపి
 కన్యకాత్రుపామపహాయ స్వయముపయూతాహవతీన్, అన్యాలవ్యనేన
 దుర్విసీతేన మన్తథేనోన్మత్తతాం సీతా నార్యః, న పున రహ మేకా
 యథా, కథమనేన క్షణేనాకారమాత్రాలోకనాకులీభూతమేవ 20
 మన్వతంత్రతాముపై త్యంతఃకరణం, కాలోహి గుణాశ్చ దుర్నివార
 తామారోపయంతి మదనస్య సర్వధా, యావదేవ సచేతనాఽస్మియావ
 దేవ చ న పరిస్ఫుటమనేన విభావ్యతే మే మదనధుశ్చేష్టితలాఘవ
 మేతత్ తావదేవాస్తాత్ ప్రదేశా దపనర్పణం శ్రేయః, కదాచి
 దనభిమతస్తరవికారదర్శనకుపితోఽయం శాపాభిజ్ఞం కరోతి మామ్, 25
 అదూరకోపా హి మునిజనప్రకృతిః. ఇత్యవధార్యాపనర్పణాభిలాషి
 ణ్యహమభివమ్, అశేషజనపూజనీయా చేయం జాతిరితి కృత్వా తద్వ

1 మేఽంతర్దనావకాశమివ.

దాక్షిణ్యప్రసాదముచేతపక్షములం బుష్కలజాతలమ్ ఈషను
 ల్లసికకర్ణకల్లంబు క్షకపోలును. ఇట్లు ఆ జోలాలకలతలనక్కుచుమా
 వతంస జుంస చేసి జోలాయి చాణిమండలమునై ప్రజామనుకరనమ్.

- అథ కృతప్రజామాయాం మయి దుర్లంభ్యుకానంతయా భగ
 5 వతో మనోభవః మహజననతయా చ మధుమానస్య అతిరమణీయ
 తయా చ కేన్య ప్రదేశస్య అనియబహుళతయా చాభినవయావనస్య
 చంచలప్రకృతితయా చేంద్రియాణాం దుర్నివారతయా చ విషయాభి
 లాషాణాం చపలతయా చ మనోవృత్తేః తథాభవితవ్యతయా చ తస్య
 వస్తునః కిం బహువా మమ భాగ్యదారాత్త్వా దస్య చేష్టజన్య క్షేత్రస్య
 10 విహితత్వాక్రిమపి మద్వికారదర్శనావహృత్తద్దైగ్యం ప్రదీపమివ పవన
 స్తరళతామనయదనంగః, తదా తస్యాపి అభినవాగతం మదనం
 ప్రత్యుద్గచ్ఛన్నివ రోమోద్గమః ప్రాదురభవత్, మత్సకాశమభిప్రస్థి
 తస్య మనసో మార్గమిహోపదిశద్భిః పురః ప్రవృత్తం శ్వానైః, వేపథు
 గృహీతా వ్రతభంగభీతేవాకంపత కరతలగతాక్షమాలా, ద్వితీయేవ
 15 కర్ణావనక్తకుసుమమంజరీకపోలతలోనంగినీ సమదృశ్యత స్వేదనలిల
 శీకరజాలికా, మద్దర్శనప్రీతివిస్తారితస్య చోత్తానతారకస్య పుండరీక
 మయమివ తముద్దేశముపదర్శయతో లోచనయుగళస్య వినర్చిభిరంశు
 సంతానైర్యదృచ్ఛయాఽచోఛదనలిలమపహాయ వికచకువలయవనై
 రివ గగనతలనముత్పత్తితైరరుధ్యంత దశ దిశః, తయా తు తస్యాతిప్రక
 20 తయా వికృత్యా ద్విగుణీకృతమదనావేశా తత్త్వణమహమవర్ణన
 యోగ్యాం కామప్యవస్థా మన్వభవం, ఇదం చ మనస్యకరవమ్:—'అ
 నేకసురతనమాగమబాస్యలీలోప దేశోపాధ్యా యోమకర కేతురేవవిలా
 సానుపదిశతి, అన్యథా వివిధరసానంగలలితేష్వీదృశ్యేషు వ్యతికరేష్వ
 ప్రవిప్లబుద్ధేరన్య జనస్య కుత ఇవేయమనభ్యస్తాకృతీ రతిరససివ్యంద
 25 మివ క్షరంతీ అమృతమివ వర్షంతీ మదముకుళితేవ భేదాలసేవ నిద్రా
 జడేవ ఆనందభరమంధరతరళతరసంచారిణీ అనిభృత భ్రూలతాలాసిని
 దృష్టిః, కుతశ్చేదమతినై పుణ్యం యచ్ఛత్రు మై వానక్షర మేవమంత
 ర్గతో హృదయాభిలాషః కథ్యతే.'

ప్రాచీనసరా చోపసృత్య, తం ద్వితీయ మన్య సహచరం ముని
బాలకం ప్రణామపూర్వకమపృచ్ఛమ్:—‘భగవత్! కిమభిధానః కన్య
వాఽయం తపోధనస్య యువా? క్షిన్నాక్షుశ్చ తరోరియ మనే నావ
తంసీకృతా కుసుమమంజరీ, జనయతి హి మే మనసి మహత్ కౌతుక
మస్యాజినముత్పన్న సాధారణ సారభోఽయమనా ఘ్రాతపూర్వో గం 5
ధః’ ఇతి. స తు మా మిష ద్విహస్యాబ్రవీత్:—‘బాలే! కిమనేన
పృష్టేన ప్రయోజనమ్? అథ కౌతుకమావేదయామి, శ్రూయతామ్.

అస్తి ఖలు సకల త్రిభువన ప్రఖ్యాత కీర్తిరత్యుదార తపాః సుర
సిద్ధబృందవందిత చరణయుగళో మహాముని ర్దివ్యలోకనివాసీ శ్వేత కేతు
ర్నామ. తస్య భగవతః సురాసురలోక సుందరీ హృదయానందకరం 10
ఆశేష త్రిభువన సుందర మతిశయిత సలకూబరం రూపమాసీత్. సకదాచి
దేవ తార్చనకమలాన్యుద్ధ రుమైరావతమదజలభిందుబద్ధచంద్రకళతఖచిత
జలాం హరహాసిత స్తోతనం మందాకినీమవతతార. అవతరంతం చ
తం తదా కమలవసేషు సతతసన్నిహితా వికచనహస్తపత్రపుండరీకోప
విష్టా దేవీ లక్ష్మీర్దదర్శ. తస్యాస్తు తమవలోకయంత్యాః ప్రేమ 15
మందముకుళితేనానంద బాష్పభరతరంగతరళతారేణ లోచనయుగళేన
రూపమాస్వాదయంత్యాః జృంభికారంభమంధరముఖవిన్యస్తహస్త
పల్లవాః మన్తధవికృతం మన ఆసీత్. ఆలోకనమాత్రేణ చ సమా
సాదిత సురతసమాగమ సుఖాయా స్తస్మిన్నేవానసీకృతే పుండరీకే
కృతార్థతా ఆసీత్. తస్మా చ్చ కుమారిస్సముజ్జపాది. తతస్త ముత్సంగే 20
నాదాయ సా ‘భగవత్! గృహాణ తవాయమాత్మజ’ ఇత్యుక్త్వా తస్మై
శ్వేతకేతవే దదా అసావపి బాలజనోచితాః సర్వాః క్రియాః
కృత్వా తస్య పుండరీకసంభవతయా తదేవ పుండరీక ఇతి నామ
చక్రే, ప్రతిపాదిత వ్రతం చ తమాగృహీత సకలవిద్యా కలాపమకాక్షీత్,
సోఽయమ్.

25

ఇయం చ సురాసురైర్నర్మధ్యమానాత్ కీరసాగరాదుద్గతః
పారిజాతనామా పాదపః తస్య మంజరీ, యథా చైషా వ్రతవిరుద్ధ

1 ధన యువా, 2 తయాసురా సురసిద్ధ, 3 మద.

మన్య శ్రవణసంసర్గమాసాదితవతీ తదపి కథయామి, అద్య చతుర్దశీతి
 భగవంతమంబికావతిం కైలాసగతముపాసితమమరలోకా న్నయా
 సహ నందనవనసమీపేనాయ మనునరన్నిర్గత్య చ సాక్షా న్నధుమాన
 లక్ష్మీ దత్తలలితహస్తావలంబయా వకుళమాలికామేఖలయా పారిజాత
 5 కుసుమపల్లవగ్రధితాభిరాజానులంబినీభిః కంఠమాలికాభిర్నిరంతారా
 ఛాద్దితవిగ్రహయా నవచూతాంకురకర్ణపూరయా పుష్పానవపాన
 మత్తయా నందనవనదేవతయా పారిజాతకుసుమమంజరీమిమా మా
 దాయప్రణమ్యాభిహితః :— 'భగవన్ ! సకలత్రిభువనదర్శనాభిరామా
 యాస్తవాకృతేరస్యాః సదృశోఽయమలంకారః ¹ప్రసాదీక్రియతామ్,
 10 ఇయమవతంసవిలాసదుర్లలితా సమారోహ్యతాం శ్రవణశిఖరం,
 ప్రజతు సఫలతాం జన్త పారిజాతస్య' ఇతి. ఏవమభిదధానాం చ అయ
 మాత్తరూపస్తుతివాదత్ర పావనమితవిలోచనస్తామనాదృత్యైవ గంతుం
 ప్రవృత్తః, మయా తు తామనుయాంతీమాలోక్య 'కో దోషః సఖే!
 క్రియతామస్యాః ప్రణయపరిగ్రహ' ఇత్యభిధాయ బలాదియమనిచ్ఛ
 15 తోఽవ్యస్య కర్ణపూరీకృతా. తదేతత్కారేన్నియం యోఽయం
 యస్య చాయం యా చేయం యథా చాస్య శ్రవణశిఖరం సమా
 రూఢా తత్సర్వమావేదితమ్.'

ఇత్యుక్తవతి తస్మిన్ స తపోధనయువా కించిదుపదర్శితస్మితో
 మామవాదీత్ :— 'అయి! కుతూహలిన్! కి మనేన ప్రశ్నయానేన ?
 20 యది రుచితసురభివరిమళా గృహ్యతా మియం' ఇత్యుక్త్వా సముపసృ
 త్యాత్మీయా చ్ఛ్రీవణాదపనీయ కలైరభికులక్వణితైః ప్రార్థనా మివ
 మదీయే శ్రవణపుటే తామకరోత్. మమ తు తత్కరతలస్పర్శ
 లోభేన తత్క్షణమపరమివ పారిజాతకుసుమమవతంసస్థానే ²పులక
 మాసీత్. స చ మత్కపోలతలస్పర్శసుఖేన తరళీకృతాంగుళిజాలకా
 25 త్కరతలాదక్షమాలాం లజ్జయా సహ గళితామపి నాజ్ఞాసీత్. అథా
 ఽహం తా మసంప్రాప్తా మేవ భూతలమక్షమాలాం గృహీత్వా
 నలీలం తద్భుజపాశసందానితకంఠగ్రహసుఖమివానుభవంతీ దర్శితా
 పూర్వహారలతాలీలాం కంఠాభరణతామనయమ్.

ఇత్థంభూతే చ వ్యతికరే ఛత్రగ్రాహిణీ మామవోచత్:—
 'భర్తృదారికే! స్నాతా దేవీ, ప్రత్యాసీదతి గృహగమనకాలః, తత్క్రి-
 యతాం మజ్జనవిధిః' ఇతి. అహం తు తేన తస్యా వచనేవ నవగ్రహః కరి-
 ణీవ ప్రథమాంకుశపాతేన అనిచ్ఛయాఽపి కథం కథమపి సమాకృప్య
 మాణా తన్ముఖాల్లావణ్యామృతపంకమగ్నామివ కపోలపులకకంటక 5
 జాలకలగ్నామివ మదనశరశలాకాకీలితామివ సాభాగ్యగుణన్యూతా
 మివ అతికృచ్ఛ్రిణ దృష్టిమాకృప్య స్నాతు ముదచలమ్. ఉచ్చలి
 తాయాం చ యి ద్వితియో మునివారకస్తథావిధం తస్య ధైర్య
 ఫ్ఫలితమాలోక్య కిం చిత్ప్రకటితప్రణయకోప ఇవావాదీత్.

'సఖే! పుండరీక! నైతదనురూపం భవతః, తుద్రజనతుణ్ణ ఏవ 10
 మార్గః, ధైర్యధనా హి సాధవః కిం యః క శ్చి త్ప్రకృత ఇవ విక్ష
 బీభవంతమాత్మానం న రుణత్వి? కుతస్త వాపూర్వోఽయ 1 మద్యేం
 ద్రియోపప్లవః యేనాస్వేపం కృతః? క్వతే త ధైర్యం? క్వ స ఇంద్రియ
 జయః? క్వ తద్వశిత్వం చేతనః? క్వ సా ప్రశాంతిః? క్వ తత్ కల
 క్రమాగతం బ్రహ్మచర్యం? క్వ సా సర్వవిషయనిరుత్సృకతా? క్వ తే 15
 గురూపదేశాః? క్వ తాని శ్రుతాని? క్వ తా వైరాగ్యబుద్ధయః? క్వ త
 దుపభోగవిద్యేషిత్వం? క్వ సా సుఖపరాఙ్ముఖతా? క్వాఽసా తపస్యభి
 నివేశః? 2 (క్వ సా సంయమితా) క్వ సా భోగానాముప ర్యరుచిః? క్వ
 తద్యావనానుశాసనమ్? సర్వథా నిష్ఫలా ప్రజ్ఞా, నిర్గుణో ధర్మశాస్త్రో
 భ్యాసః, నిరర్థకః సంస్కారః, నిరుపకారకో గురూపదేశవివేకః, నిష్ప్ర 20
 యోజనా ప్రబుద్ధతా, నిష్కారణం జ్ఞానం, యదత్ర భవాదృశా అపి
 రాగాభిషంగైః కలుషీక్రియంతే ప్రమాదైశ్చాభిభూయంతే, కథం
 కరతలా ద్గతామపహృతామక్షమాలా మపి న లక్షయసి? అహో!
 విగతచేతనత్వమ్, అపహృతా నా మేయమ్, ఇద మపి తావ దపహ్రియ
 మాణమనయా అనార్యయా నివార్యతాం హృదయమ్.' 25

ఇత్యేవమభిధీయమానశ్చ తేన కించిదుపజాతలజ్జ ఇవ ప్రత్యవా
 దీత్:—'సఖే! కస్మింజల! కిం మామన్యథా సంభావయసి? నాహమేవ

మస్య దుర్వినితకన్యకాయా మర్షయామ్యక్షమాలాగ్రహణాపరాధ
మిమమ్, ఇత్యభిధాయ అభీకోపకాంతేనప్రయత్నవిరచితభీషణభ్రుకుటి
భూషణేన చుంబరాభిలాషస్ఫురితాధరేణ ముఖేందురా మామవదత్:—

- ‘చపలే! ప్రదేశాదస్తాదిమామక్షమాలామదత్త్వా పదా త్పద మపి న
5 గంతస్య’మితి. తచ్చ శ్రుత్వాఽహఃపూత్తకంతా దుస్తుచ్య మకరధ్వజ
లాస్యారంభలీలాపుష్పంజలిమేకావలీం ‘భగవత్! గృహ్యతామక్ష
మా’లేతి మస్తుభాస్తక్దృష్టేః శూన్యహృదయస్యాస్య ప్రసారితపాణౌ
నిధాయ స్వేదసలిలస్నాతాఽపి పునః స్నాతుమవాతరమ్, ఉత్థాయ
చ కథమపి ప్రయత్నేన నిమ్నగ్రేవ ప్రతీపం నీయమానా సఖిజనేవ బలా
10 దంబయా సహ తమేవ చింతయంతీ స్వభవన మయాసిషం. గత్వాచ
ప్రవిశ్యకన్యారంజనపురం తతఃప్రభృతీతద్విరహవిధురా కిమాగతాఽస్మి?
కిం తత్రైవ స్థితాస్మి? కిం పరివృతాస్మి? కి మేకాకిన్యస్మి? కిం తూష్ణీమస్మి?
కిం ప్రస్తుతాలాపాస్మి? కిం జాగర్మి? కిం సుప్తాస్మి? కిం రోదిమి? కిం న రో
దిమి? కిం దుఃఖ మిదం? కిం సుఖ మిదం? కి ముత్కంఠేయం? కిం వ్యాధి
15 రయం? కిం వ్యసన మిదం? కి ముత్సహోఽయం? కిం దివస ఏషః? కిం నిశేయం?
కానిరమ్యాణి? కాన్యరమ్యాణి? ఇతి సర్వం నావాగచ్ఛమ్, అవిజ్ఞాతమదన
వృత్తాంతాచ క్వగచ్ఛామి? కిం శృణోమి? కిం పశ్యామి? కి మాలసామి?
కన్య కథయా మి? కోఽన్య ప్రతీకారః? ఇతి సర్వం చ నాజ్ఞాసిషమ్, కేవల
మారుహ్య కుమారీపురప్రాసాదం వినర్జ్య చ సఖిజనం ద్వారి నివారితా
20 కేషపరిజనప్రవేశా సర్వవ్యాపారా నుత్పృజ్య ఏకాకినీ మణిజాలగవాక్ష
నిక్షిప్తముఖితా మేవదిశం తత్సనాథతయా ప్రసాధితామివ కుసుమితా
మివ మహారత్ననిధానాధిష్ఠితామివ అమృతరసనాగరపూరప్లావితామివ
పూర్ణచంద్రోదయాంకృతా మివ దర్శనసుభగామీక్షమాణా తస్మా
ద్దిగంతరాదాగచ్ఛంతమనిల మపి వనకుసుమవరిమళమపి శకునిధ్వని
25 మపి తద్వార్తాం ప్రప్టుమీహమానా తద్వల్లభతయా తవగిపరిక్షేళా
యాపి స్పృహయంతీ తత్ప్రీత్యేవ గృహీతమానప్రతా స్మరజనిత
పక్షపాతా చ తత్పరిగ్రహ స్తునివేషస్యాగ్రమ్యతాం తదాస్పదతయా
యావనస్య చారుతాం తచ్చివణసంపర్కాత్పరిజాతకుసుమస్య
మనోహరతాం తన్నివాసాత్సురలోకస్య రమ్యతాం తద్రూపనం

వనా కుసుమాయుగవన్ దుర్వయతానుభాగినోపయంతీ 1 దూరస్థాపి
కమలినీవ నవికుః సాగరవేలేన చంద్రసుఖః ముముక్షుః జాగర్ష్యత
స్యైవాభిముఖి శ్చదైవ తాం కర్షిర-తు జీవోద్ధమర మౌవలీమివా
త్మలీ కంతే నంద్యహంతీ తథైవ చ తయా ప్రస్తుతద్రవసాస్థాలాప
యేవ కర్ణలగ్నయా పారిజాతమంజర్యా తథైవ చ తేన తత్కరణలస్పర్శ 5
సుఖజన్న నా కదంబముకుళకర్ణ పూరాయమాజ్ఞన రోమాంచజాలేన కం
టకితైకకపోలఫలకా నిష్పదమతిష్ఠమ్.

అథ తాంబూలకరంకవాహినీ మదీయా తరళికా నామ మయైవ
నమా గతా స్నాతుమాసీత్, సా వశ్యాచ్చిరాదివాగత్స్య తథావస్థి
తాం శనైర్వా మవాదీత్:—‘భర్తృదారికే! యా తౌ తావనకుమా 10
రకా దివ్యాకారావస్తాభిరచ్ఛదనరస్తీరే దృష్టా-తయోరేకో యేన
భర్తృదుహితురియమవతంసీకృతా సురతరుకుసుమమంజరీ స తస్మా
ద్వితీయాదాత్మనో రక్ష దర్శనమతినిభృతపదః కుసుమితలతాసంతాన
గహనాంతరేణోపవృత్తా మా మాగచ్ఛంతీ పృష్ఠతో భర్తృదారికా
ముద్దిశ్యాప్రాప్తిభో:—‘బాలికే! కేయం కన్యకా? కన్య వాపత్యం? 15
కి మభిధానా? క్వ వాగచ్ఛతీతి. మయోక్తమ్:—‘ఏమా ఖలు భగవత
శ్వేతభానోరంశునంభూతా యామపురసి గౌర్యాం నముత్సన్నా
దేవస్య సకలగంధర్వకులమకుటమణికలాకాశిఖరోల్లేఖమన్మణితచరణ
సఖచక్రస్య ప్రణయప్రస్తుప్తగంధర్వకామినీకపోలపత్రలతాలాంభిత
భుజతరుశిఖరస్య పాదపీఠీకృతలక్ష్మీకరకమలస్య గంధర్వాధిపత్నేస్తంసస్య 20
దుహితామహాశ్వేతా నామ గంధర్వాధివాసం హేమకుటమచలవర
మభిప్రస్థితా’ ఇతి. కథితేవ మయా కిమపి చింతయే ముహూ
ర్తమివ తూష్ణీం స్థిత్యా విగతనిమేషేణ చక్షుషా చిరమభివీక్షమాణో
మాం సానునయమర్థితామివ దర్శయే పునరాహ:—‘బాలికే! కల్యా
ణి! తవావిసంవాదిన్యచపలా బాలభావేఽప్యాకృతిరియం, తత్కరోషి మే 25
వచసమేకమభ్యర్థ్యమా’ నేతి తతో మయా సవినయముపరచితాం
జలిప్రుటయా దర్శితాదరమభిహితః:—‘భగవ! కస్మాదేవమభిధత్సే?
కాహం? మహాత్మానః సకలత్రిభువనపూజనీయాస్త్యాదృశాః పుష్కలీర్విసా

- నిఖిలకల్పపాపహరిణీమస్తద్విధేషు దృష్టిమపి న పాతయంతి కిం పున
రాజ్ఞం, తద్విప్రబ్రహ్మచర్యతాం కర్తవ్యమ్, అనుగృహ్యతా మయం
జనశ్శత్రుః, ఏషముక్తశ్చ మయా సన్నేహయా సఖిమి వోపకారిణీ మివ
ప్రాణప్రదా మివ దృష్ట్యా మామభినంద్య నికటవర్తినస్తమాలపాదపాత్
5 పల్లవమాదాయ నిష్పీడ్య తటశిలాతలే తేన గంధగజమదసురభివరి
మశేన రసేన ఉత్తరీయసల్కలైకదేశా ద్విపాట్య పటికాం స్వహస్త
కమలకనిష్ఠికాసఖిఖరేశాభిలిఖ్య 'ఇయం పత్రికా త్వయా తస్యై
కన్యకాయై ప్రచ్ఛన్నమేకాకిన్యై దేయేత్యభిధాయార్పితవాన్'
ఇ త్యుక్త్వా చ సా తాంబూలభాజనా దాకృత్య తామదర్శయత్.
10 అహం తు తేన తత్సంబంధిగా ఆలాపేన శబ్దమయే నాపి స్పర్శసఖి మి
వాంతర్జనయతా శ్రోత్రవిషయేణాపి రోమోద్గమానుమితసర్వాంగాను
ప్రవేశేన మదనావేశమంత్రేణవావేశ్యమానా తస్యాః కరతలా దా
దాయ తాం సల్కలపట్టికాం తస్యమిమా మభిలిఖతా మార్యా
మవశ్యమ్.—
- 15 శ్లో, దూరం ముక్తాలతయా చినసితయా విప్రలోభ్యమానో మే,
హంస ఇవ దర్శితాశో మానసజన్తా త్వయా సీతః.
అనయా చ మేదృష్టయా దిజ్జోహంభ్రాంత్యేవ ప్రణవనర్తనో
బహుళనిశయేవాంధస్య జిహ్వోచ్ఛిత్యేవ మూకస్య ఇంద్రజాలీ
కఙ్కింఛికయే వాతత్వదర్శినః జ్వరప్రలాపప్రవృత్త్యే వానంబద్ధభా
20 పిణః దుష్టనిద్రయేవ విషవిహ్వలస్య లోకాయతికవిద్యయే వాధర్మ
రుచేః మదిరయేహస్తత్తస్య దురావేశక్రియయేవ పిశాచగ్రహస్య
దోషవికారోపచయః సుతరామక్రియతస్స రాతురస్య మే మనసః, యే
నాకులీక్రియమాణా సరిదివ పూరేణ విహ్వలతామభ్యాగమమ్, తాం
చ ద్వితీయదర్శనేన కృతమహాపుణ్యామివ అనుభూతసురలోకవాసా
25 మివ దేవతాధిష్ఠితామివ లబ్ధవరా మివ వీతామృతామివ సమా
సాదితత్రైలోక్యరాజ్యాభిషేకామివ మన్యమానా సతతసన్నిహితా
మపి దుర్లభదర్శనామివ అతిపరిచితా మప్యపూర్వామివ సాదర
మాభాషమాణా పార్శ్వస్థామపి సర్వలోకస్సోప ర్యవస్థితామివ

వశ్యంతీ కపోలయోరలకలతాభంగేషు చ సోపగ్రహం స్పృశంతీ విప
రీతమివ పరిజనస్వామిసంబంధముపదర్శయంతీ తరలికే! కథయ కథం
న త్వయా దృష్టః కిం కిమభిహితాసి తేన కియంతం కాలమవస్థితాసి
తత్ర కియదనుసరన్నస్తానసా వాగతో ఇతి పునః పునః పర్యవృ
చ్చమ్. అనయైవ చ కథయా తయా సహ తస్మిన్నేవ ప్రాసాదే 5
తథైవ ప్రతిషిద్ధాకేషపరిజనప్రవేశా దివసమత్యవాహయమ్.

అథ మదీయేనేవ హృదయేన కృతరాగనంవిభాగే లోహితా
యతి గగనతలోపాంతావలంబిని రవిబింబే సరాగదివసకరదర్శనాను
రక్తాయాం కృతకమలశయనాయా మనంగాతురాయామివ పాండుతాం
ప్రజంత్యామాతపలక్ష్మ్యాం గైరికగిరినలిప్రపాతపాటలేషు కమల 10
వనేభ్యః సముత్థాయ వనగజయూధేష్వివ పుంజేభవత్సు భాస్కరకిర
ణేషు గగనావతారవీశ్రామలాలసానాం రవిరథవాజినాం హర్ష హేషా
రవప్రతిభజేన సహ విశతి మేరుగిరిగహ్వరం వాసరే ముకుళితరక్తవం
కజ పుటప్రవిష్టమధుకరావలీషు రవివిరహమూర్ఛాంధకారితహృదయా
స్వివ ప్రారబ్ధనిమిలనాను వద్మీనీషు గ్రాసీకృతసామాన్యమృణాళలతా 15
వివరసంక్రామితా నీవ పరస్పరహృదయాన్యాయా విఘటమానేషు
రథాంగనామ్నాం యుగళేషు సా ఛత్రగ్రాహిణీ సమాగత్యాకథ
యత్:—భర్తృదారికే! తయోర్మృనికుమారయో రన్యతరో ద్వారి
తిష్ఠతి కథయతి చాక్షుమాలాముపయాచితుమాగతోఽస్మీతి.

అహం తు మునికుమారనామగ్రహణాదేవ స్థానస్థితాఽపి గ 20
తేవ ద్వారదేశం సముపహత¹తదాగమనాశంకా సమాహూయాన్యత
మం కంచుకినం 'గచ్ఛ ప్రవేశ్యతా' మి త్యాదిశ్య ప్రాహిణవమ్. అథ
ముహూర్తా దివ తం తస్య రూపస్యైవ యోవనం యోవనస్యైవ మకర
కేతనం మకరకేతనస్యైవ వసంతసమయం వసంతసమయస్యైవ దక్షి
ణానిలమనురూపం సఖాయమృషికుమారకం కపింజలనామానంజరా 25
ధవళన్య కంచుకినోఽనుమాగ్ధేణ చంద్రాతపస్యైవ బాలాతపమాగ

1 తదానమనాశంకా.

చృంతమపశ్యమ్. అంతికముపగతస్య చాస్య పర్యాకుల మివ న విషాదమివ శూన్యమివార్థిన మి¹వాంతర్గతాకూత మాకారమల క్షయం, ఉత్థాయ చ కృతప్రణామా సాదరం స్వయమానన ముపాహరం, ఉపవిష్టస్య చ బలా దనిచ్ఛతోఽపి ప్రత్యోశ్య చరణావృషమృజ్య 5 చోక్తిరీయాంతుకపల్లవే నావ్యవధానాయాం భూమావేవ తస్యాంతికే నముపావిశం. అథ ముహూర్తమివ స్థిత్యా కిమపి వివక్షురివ న తస్యాం మత్సమిహాపాపవిష్టాయాం తరళికాయాం చక్షురపాతయత్. అహం తు విదితాభిప్రాయా దృష్ట్యైవ భగవన్న వ్యతిరిక్తేయ మన్న చ్ఛరీరాత్ అశంకితమభిధీయతామి త్యహోచమ్.

- 10 ఏవముక్తశ్చ మయా కపింజలః ప్రత్యవాదీత్:—(రాజపుత్రి ! కిం బ్రవీమి?వా గేవ మే నాభిధేయవిషయమవతరతి త్రవయా క్వకంద మూలఫలాశీ శాంతో వనవాననిరతో మునిజనః? క్వవాఽయ మనువ శాంత జనోచితో విషయోపభోగాభిలాషకలుషో మస్తథవివిధలాననం కటో రాగప్రాయః ప్రపంచః? సర్వ మేవానుపపన్నమ్ ఆలోకయ కి 15 మారబ్ధం దైవేన ఆయత్సేనైవ ఖిలూపహాసాస్పృహతామిశ్వరో నయతి జనమ్. న జానే కి మిదం వల్కలానాం సదృశముతాహో జటానాం సముచితం? కిం తపసోఽనురూప మాహోస్విద్ధరోవదేశాంగ మిదమ్? అపూర్వాయం విడంబనా, కేవలమవశ్యకధనీయమిదం, అపరకపాయో స దృశ్యతే, అన్యా ప్రతిక్రియా నోపలభ్యతే, అన్య 20 ఛరణం నాలోక్యతే, అన్యగతిర్నాస్తి, అకథ్యమానే చ మహానన గ్ధోపనిపాతో జాయతే, ప్రాణపరిత్యాగే నాపి రక్షణీయాః సుహృద సవ ఇతి కథయామి.అస్తి భవత్యాః సమక్షమేవ స మయా తథా నిష్ఠుర ముపదర్శితకోపేనాభిహితః, తథా చాభిధాయ పరిత్యజ్య తం తస్మా త్ప్రదేశాదుపజాతమన్యురుత్సృష్టకుసుమాపచయోఽన్యం ప్రదేశ 25 మగమమ్. అపయాతాయాం భవత్యాం ముహూర్తమివ స్థిత్యా ఏకాకే కిమయమిదానీమాచరతీతి సంజాతవితర్కః ప్రతినివృత్త్య విటపాంతరితవిగ్రహస్తం ప్రదేశం వ్యలోకయమ్. యావత్తత్ర తం

నాద్రాక్షం ఆసీచ్చ మే మనస్వేపం వితర్కః:-కిన్ను మదనపరాయత్త
చిత్తవృత్తిస్తా మేవానుసరన్ గతో భవేత్? గతాయాం చ తస్యాం
లబ్ధచేతనో¹ లజ్జయా న శక్నోతి మే దర్శనపథమువగంతుం? ఆహోస్వి
త్కుపితః పరిత్యజ్య మాం గతః? ఉతాస్వేషమాణో మామేవ ప్రదేశ
మన్యమితగ నమాశ్రితస్సాన్యి²దితి. ఏవం వికల్పయన్ కంచి త్కాల 6
మతిష్ఠం. తేన తు జన్మతః ప్రభృత్యనభ్యస్తేన తస్య క్షణమి వ్యదర్శ
నేన దూయమానో పునరచింతయమ్:-‘స కదా చిద్ధైర్యస్థలనవిలక్షః
కిం చిదనిష్ఠమపి నమాచరేత్-న హి కిం చిన్న క్రియతేహియా-
తన్న యుక్తమేన మేకాకినం కర్తు’ మిత్యవధార్యాన్వేష్టు మాదర
మకరవమ్. అన్వేషమాణశ్చ యథా యథా నావశ్యం తంతథా తథా¹⁰
నుహృత్సేహకాతరేణ మనసా తత్తదశోభన మాశంకమానః తరు
లతాగహనాని చందనవీధికాః లతామండపాః సరఃకూలాని చ వీక్ష
మాణో నిపుణ మితస్తతో దత్తదృష్టిః సుచిరం వ్యచరమ్.

అద్వైతస్మిన్ సరస్వమీపవర్తిని నికంతరతయా కుసుమమయ
ఇవ మధుకరమయ ఇవ పరభృత్మయ ఇవ మయూరమయ ఇవాతి¹⁵
మనోహరే వసంతజన్మభూమిభూతే లతాగహనే కృతావస్థానముత్సృప్త
సకలవ్యాపారతయా లిఖితమివోత్కర్షమివ స్తంభితమివోపరతమివ
ప్రసుప్తమివ యోగసమాధిస్థమివ నిశ్చలమపి స్వవృత్తా చ్చలిత
మేకాకినమపి మన్తభాధిష్ఠితం, సానురాగమపి పాండుతా మావహంతం.
శూన్యాంతగళరణమపి హృదయనివాసిదయితం, తూష్ణీకమపి కథిత²⁰
మదనవేదనాతిశయం, శిలాతలోపవిష్టమపి మరణే వ్యవస్థితం, శాప
ప్రదానభయాదివాదత్తదర్శనేన కుసుమాయుధేన సంతప్యమాన మతి
నిష్పందతయా హృదయనివాసినిం ప్రియాం ద్రష్టుమంతఃప్రవిష్టై
రివాసహ్యనంతాపనంతానప్రలీనైరివ మనఃక్షోభప్రకుపితైరివ ఉన్మచ్చ
గతైరిందియైశ్శూన్యీకృతశరీరం నిష్పందనిమిలితేనాంతర్జ్వలన్మదన²⁵
దహనధూమాకులితాభ్యంతరేణేవ పత్స్యంతవివరవాంతానేకధార

- మనవరతమీక్షణయగళేన బాష్పజలదుద్ధిన ముత్సృజంతమాలోహిసీ
 మధరప్రభామనంగాగ్నేః ప్రదహతో హృదయమూర్ధ్వసంసర్పిణీం
 శిఖామివాదాయ నిష్పతద్భిరుచ్ఛాన్వనైస్తరభీకృతానన్నలతా
 కుసుమకేసరం వామకపోలశయనీకృతకర¹తలతయా సముత్సర్పద్భి
 5 రమలైర్నఖాంశుభిర్విమలీకృత మచ్ఛాచ్ఛచందనరసరచితలలాటిక
 మివ లలాట ముద్వహంతమచిరాపనీతపారిజాతకుసుమమంజరీకర్ణపూర
 తయా సశేషపరిమళామోదలోభోపసర్పిణా కలవిరుతచ్ఛలేన మదన
 సమ్మోహనమంత్రమివ జవతా మధుకరకులేన నసీలోత్పలమివ సత
 మాలవలలవమివ శ్రవణదేశం దధానముత్కుతాజ్వరరోమాంచవ్యా
 10 జేన ప్రతిరోమకూపనివతితానాం మదనశరాణాం కుసుమశరకేసరశల్య
 శకలనికరమి వాంగలగ్నం బిభ్రాణం దక్షిణకరేణ చ స్ఫురితకిరణనిక
 రాం కరతలస్పర్శసుఖకంటకితామివ ముక్తావలీమవినయవతాకా మురసి
 ధారయంతం మదనవశీకరణచూర్ణేనేవ కుసుమరేణునా తరుభిరాహస్య
 మాన మాత్మరాగమివ సంక్రామయద్భిరాసన్నైరనిలీవలితైరశోక
 15 పల్లవైః స్పృశ్యమానం సురతాభిషేకనలితైరివాభినవపుష్పస్తబక
 మధుశీకరైర్వనశ్రీయాభిషిచ్యమాన మఖినివహనిపీయమానపరిమల్లై
 రుపరివతద్భిశ్చంపకకుట్టలైస్తప్త⁴శల్యకైరివ సధూమైః కుసుమశరేణ
 తాడ్యమానమతిబహుళవనామోద మత్తమధుకరనికరఝంకారస్వనై
 ర్ఘంకారైరివ దక్షిణానిలేన నిశ్చర్తస్యమానం మదకలకోకిలకులకోలా
 20 హలైర్వనంతజయశబ్దకలకలైరివ మధుమాసేనాకులీక్రియమాణం
 ప్రభాతచంద్రమివ పాండుతయా పరిగృహీతం నిదాఘగంగాప్రవాహ
 మివ క్రశిమాన మాగతమంతర్గతానలం చందనవిలపమివ మ్లాయంత
 మన్యమివాదృష్టపూర్వమివాపరిచితమివ జన్తాంతరమివోపగతం రూపాం
 తరేణేవ పరిణతం ఆవిష్టమివ మహాభూతాధిష్ఠితమివ గ్రహగృహీత
 25 మివోన్నతమివ ఫలితమివాంధమివ బధిరమివ మూకమివ విలాస
 మయమివ మదనమయమివ పరాయత్తచిత్తవృత్తిం పరాం కోటి
 మధిరూఢం మన్తధావేశస్య అనభిజ్ఞేయపూర్వాకారం తమహమ
 ద్రాక్షమ్.

1 తలయా, 2 సఖికిరణ, 3 చలితైః, 4 శరశల్యకై.

అపగతనిమేషేణ చక్షుషా తదవస్థం చిరముద్వీక్ష్య నముపజాత
విషాదో వేపమానేన హృదయేనాచింతయమ్ :— 'ఏవం నా మాయ
మతిదుర్విషహవేగో మకరకేతుః, యే నానేన క్షణేనాయ మిదృశ
మవస్థాంతరమప్రతీకారముపసితః, కథమేవమేకపదే వ్యర్థభావే
దేవం విధో జ్ఞానరాశిః? అహో! బల మహచ్ఛ్రమమ్. తథా నా 5
మాయ మాత్రేణా దీర్ఘకృతిరస్థలితవృత్తి ర్నమ చాన్యేషాం చ
మునికుమారకాణాం స్పృహణీయచరిత ఆసీత్. అద్య తు ఇతర ఇవ పరి
భూయ జ్ఞానమవిగణయ్య తపఃప్రభావ మున్మూల్య గాంభీర్యం మన్త
భేన జడీకృతః, సర్వధా దుర్లభం యావన మస్థలిత' మితి, ఉపసృత్య
చ తస్మిన్నేవ శిలాతలైకపార్శ్వే నముపవిశ్య అంసదేశావన క్తవాణి 10
స్తమసుస్థిలితలోచన మేవ 'సఖే! వుండరీక! కథయ కిమిద'మి త్యవృ
చ్ఛమ్. అథ సుచిరసమ్మీలనాలగ్నమివ కథమపి ప్రయత్నే నానవ
రతరోదనవశాదుపజాతారుణభావమశ్రుజలపూరస్లావితముత్కుపితమివ
నవేదనమివ స్వచ్ఛాంశుకాంతరితర క్తకమలవనచ్ఛాయం చక్షురు
స్త్రీల్య మంధరయా దృష్ట్వా సుచిరం విలోక్య మామాయతతరం 15
నిశ్వస్య లజ్జావిశీర్యమాణవిరళాక్షరం 'సఖే! కపింజల! విదితవృత్తాంతో
ఽపి కిం మాం పృచ్ఛసీ'తి కృచ్ఛ్రిణ శనైశ్చనైవదత్. అహం తు త
దాకర్ణ్య తదవస్థ యైవాప్రతీకారవికారోఽయం తథాపి సుహృదా
సుహృదసన్తర్గప్రవృత్తో యావచ్ఛక్తితః సర్వాత్తనా నివారణీయ ఇతి
మనసాఽవధార్యాఽబ్రవమ్.

20

'సఖే! వుండరీక! సువిదితమేత న్నమ, కేవల మిద మేవ పృచ్ఛామి,
యదేతదారబం భవతా కి మిదం గురుభిరుపదిష్టమ్, ఉత ధర్మ
శాస్త్రేషు పఠితమ్, ఉత ధర్మార్జనోపాయోఽయమ్, ఉతాపరస్థపనాం
ప్రకారః, ఉత స్వర్గగమనమార్గోఽయమ్, ఉత వ్రతరహస్యమిదమ్, ఉత
మోక్షప్రాప్తియక్తిః, ఆహోస్విదన్యో నియమప్రకారః, కథమేత 25
ద్యుక్తం భవతో మనసాఽపి చింతయితుం కిం పునరాఖ్యాతు మీక్షి
తుం వా కథయ, కిమప్రబుద్ధ ఇవానేన మన్మథహతకేనోపహాసా
స్పదతాం నీయమానమాత్మానం నావబుద్ధ్యనే? మూఢో హి మదనే

నాయాస్యతే, కా వా సుఖాకా సాధుజననిందితేష్వేవం విధేషు
 ప్రాకృతజనబహుమతేషు విషయేషు భవతః, స ఖలు ధర్మబుద్ధ్యా
 విషలతావనం సించతి కువలయమాలేతి నిశ్చింశలతామాలింగతి
 కృష్ణాగురుధూమలేభేతి కృష్ణనర్పచువగూహతే మహారత్న మితి
 5 జ్వలంతమంగారమభిన్నృశతి మృణాళమితి దుష్టవారణాడంతముసల
 మున్నులయతి, మూఢో విషయోపభోగేష్వనిష్టానుబంధిషు యః
 పరిణతివిరసేషు సుఖబుద్ధిమారోపయతి, అధిగతివిషయతత్త్వోపే
 కస్తాత్మిద్యోత ఇవ జ్యోతిర్నిర్వీర్యమిదం జ్ఞానముద్వహసి, యతో న
 నివారయసి ప్రబలరజఃప్రసరకలుషితాని స్తోతాంసీవోన్మార్గప్రస్థితా
 10 నీంద్రియాణి, న నియమయసి వా క్షుభితం మనః, కోఽయ మనంగో
 నామ, ధైర్యమవలంబ్య నిర్భర్తన్వితామయం దురాచారః' ఇత్యేవం
 వదతమప మే వచనమాక్షిప్య ప్రతిపక్షాంతరాశ ప్రవృత్తబాష్పవేణికం
 ప్రమృజ్య చక్షుః కరతలేన పాణౌ మామవలంబ్యావోచత్ :-
 'సఖే! కిం బహునోక్తేన, సర్వథా నుస్థాఽసి, ఆశీవిషవిషవేగవిషమాణా
 15 మేతేషాం కుసుమచాపసాయకానాం పతితోఽసి న గోచరే, సుఖ
 ముపదిశ్యతే పరస్య, యస్య చేంద్రియాణి సంతి మనోవా విద్యతేయః
 పశ్యతి వా శృణోతి వా శ్రుతమవధారయతి వా యో వా శుభ మిదం
 న శుభ మిద మితి వివేక్తు మలం న ఖ లూపదేశమర్హతి, మమ క్షు
 నర్వ మే వేదమతిమారాపేతమ్, అవప్తంభో జ్ఞానం ధైర్యం ప్రతినం
 20 ఖ్యాన మి త్యస్తమి తైషా కథా, కథ మ ప్యేవమే వాయత్నవిధృతా
 స్తిష్ఠంత్యనవః, దూరాతీతః ఖలూపదేశకాలః, సమతిక్రాంతో ధైర్యా
 వసరః, గతా ప్రతినంఖ్యానవేలా, అతీతో జ్ఞానావప్తంభసమయః, కేన
 వాన్యేనాస్తి నమయే భవంతమపహయోపదేష్టవ్యమున్నార్గప్రవృత్తి
 నివారణం వా కరణీయః, కస్యాస్యస్య వా వచసి మయా స్థాతవ్యం?
 25 కోవాపర స్వత్సమో మే జగతి బంధుః, కిం కరోమి? య న్నశక్నోమి
 నివారయితు మాత్తానమ్, ఇయ మనే నైవ క్షణేన భవతా దృష్టాపస్థా
 తద్గత ఇడానీ ముపదేశకాలః, యావత్ ప్రాణిమి తావ దస్యకల్పానో
 దితద్వాదశదినకరకిరణాతపతీ ప్రస్య. మదనసంతాపస్య ప్రతిక్రియాం
 క్రియమాణా మిచ్ఛామి, పశ్యంతి ఇవ మేఽంగాని, ఉత్కృష్టత ఇవ

హృదయం, పుష్కత ఇవ దృష్టిః, ప్రజ్వలతీవ శరీరం, అత్ర యత్ప్రాప్త కాలం తత్కరోతు భవాన్, ఇత్యభిధాయ తుష్టిమభవత్.

ఏవముక్తోఽప్యహ మేనం ప్రాబోధయం పునఃపునః, యదా శాస్త్రోపదేశ ప్రాయః గనిదగ్భనైః సేతిహనై శ్చ వచోభిః సానునయం సో వగ్రహం చాభిధీయమానోఽసి నాకరోత్ కర్ణే, తదాఽహ మచింతయ 5 'మతిభూమి మయం గతో న శక్యతే నీవ ర్తయితుమ్, ఇదానీం నిరర్థకాః ఖిలూపదేశాః, తత్ప్రాణపరిరక్షణేఽసి తావదస్య యత్న మాచరామి' ఇతి కృతమతి రుత్థాయ గత్వా తస్మా త్సరసః సరసా మృణాళికాస్సముద్భృత్య కమలినీపలాశాని జలలవలాంఛితాని చాదాయ గర్భధూళికషాయపరిమళమనోహరాణి చ కుముదకువలయకమలాని 10 గృహీత్వాగత్య తస్మి న్నేవ లతాగృహశిలాతలే శయన మ స్యాకల్పయం. తత్ర చ సుఖనిష్కణ్డస్య ప్రత్యానన్నవ ర్తినాం చందనవిటపినాం మృదూని కిసలయాని నిష్ప్రిడ్య తేన స్వభావసురభిణా తుమారశిశిరేణ రసేన లలాటికామకల్పయమ్ ఆచరణతలాదంగచర్చాం చారచయమ్: అభ్యర్ణ పాదపస్ఫుటికపల్లలవివరశీర్షేన చ కరనంపుటచూర్ణితేన కర్పూర 15 రేణునా స్వేదప్రతీకారమకరవమ్, ఉరోనిహితచందనద్రవార్ద్రవల్లలస్య స్వచ్ఛసలిలశీకరనికరస్రావిణా కదళీదళేన వ్యజనక్రియామన్వతి వమ్ ఏవం చ ముహు ర్ముహు రన్య దన్య స్సఖినీదళశయన ముపకల్పయతో ముహు శ్చందనచర్చా మారచయతో ముహు ర్ముహు శ్చ స్వేదప్రక్రియాం కుర్వతః కదళీదళేన చానవరతం వీజయతస్సముద 20 భూన్తే మనసి చింతా:—'నా స్తి ఖిల్వసాధ్యం నామ భగవతో మనోభువః, క్షాయం హరిణ ఇవ వనవాసనిరతః స్వభావముగ్ధో జనః? క్వ చ వివిధవిలాసరసరాశిర్గంధర్వరాజపుత్రీ మహాశ్వేతా? సర్వథా సహి కించి దన్య దుర్లుటం దుష్కర మనాయ త్త మకర్తవ్యం వా జగతి, దురుపపాదే వ్యవ్యర్థే వ్యయ మవజ్జయా విచరతి, సచాయం కేనాపి ప్రతి 25 కూలయితుం శక్యతే, కా వా గణనా సచేతనేషు, అపగతచేతనాన్యపి సంఘటయితుమలం యద్యన్తే రోచతే, కుముదిన్యపి దివికరకర్కాసురాగిణీ భవతి, కమలిన్యపి శశికర ద్వేషముష్ణుతి, నిశాపి వాసరేణ

- నహ మిశ్రతామేతి, జ్యోత్స్నా వ్యంధకారమనువర్తతే, ఛాయాపి ప్రదీపాభిముఖ మవత్తిషతే, తడినపి జలదే స్థిరతాం ప్రజతి, జరాపి యా వనేన సంచారిణీ భవతి, కిం వాతస్య దుస్సాన్యమవరమ్, ఏవంవిధోయే నాయ మగాధగాంభీర్యసాగరస్త్రుణవల్లభుతా మువసీతః, క్వ తత్తవః?
- 5 క్వేయ మవస్థా? సర్వథా నిష్ప్రీతికారేయ మావదుపస్థితా కిమిదానీం కర్తవ్యం? కింవా చేష్టితవ్యం? కాం దిశం గంతవ్యం? కిం శరణం? కశ్చ ఉపాయః? క సుహాయః? కః ప్రకారః? కాముక్తిః? కస్యూశ్రయః? యేనాస్యానవః సంధార్యంతే? కేన వా కాశలేన? కతమయా వా యుక్త్యా? కతరేణ ప్రకారేణ? కేనవాఽవ్యంభేన? కయాప్రజ్ఞయా? కతమేవ
- 10 వానమాశ్వానసే నాయఃజీవే ది త్యేతేచాన్యేచమే విషణ్ణహృదయస్య సంకల్పాః ప్రదురాసః. పునశ్చాచింతయం:—'కియన యాత్యంతాయ తయా నిష్ప్రయోజనయా చింతయా? ప్రాణాస్తావ దన్య యేవ కేన చిదుసాయేన' శుభేన వారమణీయాః, తేషాం చ తత్సమాగమమేకమవ హాయ నాస్త్యవరః సంరక్షణోపాయః, బాలభావా దప్రగల్భతయా చ
- 15 తపోవిరుద్ధ మనుచితముసతముసహన మి వాత్మనో మదనవ్యతికరం మన్యమానో నియత మేకోచ్ఛ్వాసావశేషజీవితోఽపి నాయం తస్యాః స్వయమభిగమనేన పూరయతి మనోరథమ్, అకాలాంతరక్షమశ్చాయ మన్య మదనవికారః, సతత మతిగ్హ్నా తేనాక్ష్మ్యేనాపి పరిరక్షణీయా మన్యంతే సుహృదనూ సాధవః, తదతిప్రేసణమకర్తవ్యమప్యేత
- 20 దన్నాక మశ్శక్యకర్తవ్యతామాపతితం, కిం చాన్యత్ క్రియతే? కావాన్య గతిః, సర్వథా ప్రయామి తస్యా సుకాశమ్, ఆవేదయామి ఏతా మవస్థామ్' ఇతి చింతయిత్వా చ కదాచి దనుచితవ్యాసారప్రవృత్తం మాం విజ్ఞాయ సంజాతలజ్జో నివారయేదిత్యనివేద్యైవ తస్మై తత్ప్రదేశ త్సవ్యాజముత్థాయాగతోఽహమ్. తదేవమవస్థితే య ద
- 25 త్రావనరప్రాప్త మీదృశస్య చానురాగస్య సదృశ మన్యదాగమనస్య చానురూపమాత్మనో వా సముచితం తత్ప్రభవతి త్యభిధాయ కిమియం వత్క్షతీతి మన్సుఖాన క్తదృష్టి స్తూష్ణమాసీత్.

అహంతు తదాకర్ణ్యనుభావ్యతమయే ప్రాద ఇవ నిమగ్నా రతి
 రసమహానుదధి నిమగ్నా తీర్ణా నిమగ్నా రసమహానుదధి వర్ణనా
 నిమగ్నా రసమహానుదధి నిమగ్నా తీర్ణా నిమగ్నా రసమహానుదధి
 నిమగ్నా రసమహానుదధి నిమగ్నా తీర్ణా నిమగ్నా రసమహానుదధి
 మ్యుఖా నవదనత్యాదృష్టా చక్షురీకాదృష్టా చక్షురీకాదృష్టా చక్షురీకాదృష్టా
 పతినానుబంధదర్శితమాలాకృతైః అప్రాప్తవత్స సంక్షేపతయోవజాత
 ప్రథిమభరై రమలై రానందతామృజలబిందుభిః స్రవద్విరావేద్యమాన
 ప్రహర్ష ప్రసరా తక్షణమంచితయమ్:—‘దిష్ట్యా తావ దయ మనంగో
 మా మివ త మవ్యనుబధ్నాతి.య త్ప్రత్య మనేన మే సంతాపయతాఽపి
 కియతా ఽవ్యంక్షేవ దర్శితానుకూలతా, యది చ సత్య మేవ త న్యేదృ!0
 శీ దళ తతః కి మివ నోపకృతమనేన, కిం వా నోపపాదితం,కోవాఽనే
 నాపరస్పమానో బంధుః, కథం వా కపింజలస్య స్వప్నేఽపి వితథా భా
 రతీ ప్రళాంతాకృతేరస్తా ద్వదా నిషాఙ్గినితి, ఇత్థం భూతే కిం
 మయాఽపి ప్రతివ త్రవ్యం? తస్యవాపురఃకిమభిధాతవ్యమ్? ఇ త్యేవంవిచా
 రయంత్యా ఏవ ప్రవిశ్య సనమ్భూమా ప్రతీహరీ మామకథయత్:—15
 ‘భర్తృదారికే! త్వ మస్వస్థశరీరేతి పరిజ్ఞాదుపలభ్య మహాదేవీ ప్రా
 ప్తా’ఇతి,తచ్చ శ్రుత్వా కపింజలో మహాజననమృద్ధభీరుః సత్వరముఖా
 య ‘రాజపుత్రి! మహా నయముపస్థితః కాలాతిపాతః, భగవాంశ్చ భువ
 నత్రయచూడామణి రస్త ముపగచ్ఛతి దివసకరః, తద్గచ్ఛామి సర్వథా
 ఽభిమతసుహృత్ప్రాణిరక్షాదక్షిణార్థమ్, అయముపరచిత్తోఽంజలిః,20
 ఏషమే పరమో విభవః’ ఇ త్యభిధాయ ప్రతివచనకాలమప్రతీక్ష్యైవ
 పురోయామినాలంబాయాః ప్రవిశతా కనకవేత్రలతాకరేణప్రతీహరీ
 జనేన కంచుకిలోకేన గృహీతతాంబూలకుసుమపటవాసాంగరాగేణ
 చామరవ్యగ్రపాణినా కుబ్జకిరాతబధిరవామనోవర్షధరవికలమూకాను
 గతేన పరిజనేన సర్వతస్సంరుద్ధే ద్వారదేశే కథమవ్యభావనీర్గమఃశ్చ
 ప్రయయా, అంబా తు మత్సమీపమాగత్యనుచిరం స్థిత్యా స్వభ
 వనమయూషీత్, తయా తు తత్రాగత్య కిం కృతం కి మభిహితం కి
 మాచేష్టిత మితి తూన్యహృదయా సర్వం నాలక్షయమ్.

1 ప్రసంగా. 2 బర్హరవికల.

- గతాయాం చ తస్మాన్ స్వమునగతే భగవతి హరిశహరిత
వాజినీ సోఽనీచివిశేషం తే చక్రచక్రహృది సోఽచరి లోహితాయ
మానే పశ్చిమాం ముఖే హరితాయ మానేషు కమలవనేషు నీలాయ
మానే పూర్వదిగ్భాగే పాతాళపాకకలుషేణ మహాప్రళయజలనివయః
5 పూరేజీవ తిమిరేణావప్తభ్యమానే జీవలోకే కింకర్తవ్యతామూఢా
తా మేవ తరలికా మపుచ్ఛమః—‘అయి తరలికే! కథం న పశ్యసి దృఢ
మాకులం మే హృదయమప్రతిపత్తివిహ్వలాని చేంద్రియాణి, న స్వయమ
గ్వాపి కర్తవ్యమల మస్మి జ్ఞాతుమ్? ఉపదిశతు మే భవతీ య దత్రసాం
ప్రత మయ మేరం త్వత్సమక్షమేవాభిధాయ, గతః కపింజలః, యది
10 తావదితరకన్యకేవ విహాయ లజ్జా ముత్సృజ్య ధైర్యముస్తుచ్ఛ వినయ
మచింతయిత్వా జవావవాదమతిక్రమ్య సదాచార ముల్లంఘ్య శీల
మవగడయ్య కులమంగీకృత్యాయశో రాగాంధవృత్తిరననుజ్ఞాతా
పిత్రా అననుమోదితా మాత్రా స్వయముపగమ్య గ్రాహయామి
పాణిమేవం గురుజనాతిక్రమా దధర్మో మహాః, అథ ధర్మానురోధా
15 దితిరపత్నీవలంబనద్వారేణ మృత్యుమంగీకరో మ్యేవ మపి ప్రథమం
తావత్స్వయ మాగతన్య ప్రథమప్రణయినస్తత్రభవతః కపింజలన్య
ప్రణయప్రసరభంగః, పున రవరం యది కదా చిత్తన్య జనన్య మత్కృ
తాదాకాభంగాత్ ప్రాణవిపత్తిరుపజాయతే తదపి మునిజనపథ
జనితం మహాదేనో భవే ది త్యేవముచ్చారయంత్యా మేవ మయి ఆన
20 న్నచంద్రోదయజన్తనా విరళవిరళే నాలోకేన వసన్తవనరాజిరివ కుసు
మరజసా ధూసరతాం వాసవీ దిగయానీత్.

తతః శశికేసరికరనఖరవిదార్యమాణతమః కరికుంభసంభవేన ము
క్తాఫలతోదేనేవ ధవళతాముపసీయమానముదయగిరిసిద్ధ సుందరీ
కుచచ్యుతేన చందనచూర్ణరాశినేవ పాండురీక్రియమాణం చలితజల
25 నిధిజలకల్లోలానిలోల్లాసితేన వేలాపులిససికతోద్గమేనేవ పాండుతా
మాపాద్యమానం పశ్చిమేతరదిందుభామ్నా దిగంతరమదృశ్యత,
శనై శ్చనై శ్చంద్రదర్శనా న్నందమందస్థితాయా దశనప్రభేవ జ్యో
తాన్ని నిష్పతంతీ నికాయా ముఖశోభా మకరోత్, త దను రసాతలా
దవనీమవదార్యోద్గచ్ఛతా కేవళణామండలే నేవ రజనికరబింబే నా

రాజుత రజనీ, క్రమేణ చ సకలజీవలోకానంద¹కరకామినీజనవల్లభేన
కించి దుస్తుక్తబాలభావేన మకరధ్వజబంధుభూతేన ఉపారూఢరాగేణ
సురతోత్సవోపభోగైశ్చయోగ్యేన అమృతమయేన యావనేనే వారో
మాతా శశినా రమణీయతామనీయత యామినీ.

అథ తం ప్రత్యాసన్ననముద్రవిద్రుమప్రభాపాటలితమివ ఉదయ 5
గిరిసింహకరతలాహతనిజహారిణిశోణితశోణీకృతమివ రతికలహకుపిత
రోహిణీచరణాలక్ష్మకరసలాంభితమివాభినవోదయలోహితం రజని
కరముదితం విలోక్య అంతర్జ్వలితమదనానలాఽవ్యంధకారితహృదయా
తరళికోత్సంగవిధృతశరీరాఽపినున్నధహస్తవర్తిసి చంద్రగతనయనాఽపి
మృత్యుమాలోకయంతీ తత్క్షణమచింతయమ్ :—ఏకత్రఖిలు మదన¹⁰
మధుమానమలయమారుతప్రభృతయస్సమస్తాః, ఏకత్రచాయం పాప
కారీ చంద్రహతకోన శక్యతే సోఘమ్, ఇవ మతిదుర్విషహమదనవేద
నాతురం చ మే హృదయమ్, అస్య చోద్గమనమిదం సదాహా²జ్వర
స్యాంగారవర్షః శీతార్తస్య తుషారపాతః విషస్ఫోటమూర్ఛితస్య కృష్ణ
సర్పదంశః ఇత్యేవం విచింతయంతీమేవ చంద్రోదయోపనీతా కమల¹⁵
వనమ్లూనినిద్రేవ మూర్ఛా మాం నిమీలితలోచనామకార్షీత్,
అచిరేణ చ సంభ్రాంతతుల్యికోపనీతాభిశ్చందనచర్పాభిస్తాలవృంతా
నిలై శోచిపలబ్ధసంజ్ఞా తా మేవాకులాకులాం మూర్తే నే వాధిష్ఠితాం
విషాదేన మల్లలాటవిధృతస్రవచ్చంద్రకాంతమణిశలాకామవిచ్ఛిన్న
బాష్పజలధారాంధకారితముఖం రుదంతీం తరళికామపశ్యమ్, ఉన్మీలిత²⁰
లోచనాం చ మాం సా కృతపాదప్రణామా చందనపంక్తాద్గౌ
కరయుగళేన బద్ధాంజలిరవాదీత్ :—‘భర్తృదారికే! కిం లజ్జమాగురు
జనాపేక్షయా వా, ప్రసీద ప్రేషయ మామ్, ఆనయామి తే హృద
యదయితం జనమ్, ఉత్తిష్ఠ స్వయంవా తత్ర గమ్యతామ్, అతఃపరమ
సమర్థాఽపి సోఘమిమం ప్రబలచంద్రోదయవిజృంభమాణోత్కలికా²⁵
శత ముదధి మివ మకరచిహ్నమ్, ఇత్యేవం వాదినీ తా మహామనో
చమ్ :—‘ఉన్నతే! కిం మన్నభేన, సస్వయం సర్వవికల్పా సపహర్ష
సర్వోపాయదర్శనా స్యుత్సరయః సర్వాసంతరాయా సంతరయఃసర్వ

సంజేహః నపనయః సర్వశంకాస్తిరస్కుర్వః లజ్జామున్మూలయః
 స్వయం మభిగమనలాఘవదోష మావృణ్వః కాలాతిపాతం పరిహరః
 ఆగత ఏవ మృత్యో స్తస్యైవ వా సకాశం నేతా కుముదబాంధవః,
 త దుత్తిష్ఠ యథాకథంచి 'దనుర్దతజీవితా సంభావయామి హృదయ
 5 దయిత మాయానకారిణం జనమ్' ఇత్యభిదధానా మదనమూర్ఛాభేద
 విహ్వలై రంగైః కథం చి దవలంబ్య తామే వోదతిష్ఠమ్, ఉచ్చలితా
 యాశ్చ మే దున్నిమిత్తనివేదకమస్పందత దక్షిణం లోచనమ్, ఉప
 జాతశంకా చాచింతయ 'మిద మవరం కిమవ్యుపక్షిప్తం దైవే' నేతి.

అథ నాతిదూరోద్గతేన త్రిభువనప్రాసాదమహాప్రణాలాసు
 10 కారిణా సుధానలిలపూరా నివ వహతా చందనరసనిర్ఘ్ననికరా నివ
 కరతా శ్వేతగంగావ్రవాహసహస్రాణీవ వమతా అమృతసాగర
 పూరా నివోద్గితా చంద్రమండలే నాప్లావ్యమానే జ్యోత్స్నయా
 భువనాంతరాళే శ్వేతద్వీపనివాస మివ సోమలోకదర్శనసుఖమివాను
 భవతి జనే మహావరాహదంష్ట్రామండలనిభేన శశినా క్షీరసాగరోదరా
 15 దివోద్ధ్రియమాణేమహీమండలే ప్రతిభవనమంగనాజనేన వికచకుముద
 గంధైశ్చందనోదకై రుపహ్రియమాణేషు చంద్రోదయాగ్నేషు కామినీ
 ప్రహితసురతదూతినహస్రగుంకులేషు రాజమార్గైషు నీలాంకుకరచి
 తావకుంతవాసు చంద్రాలోకభయచకితాసు కమలవనలక్ష్మీష్వివ
 నీలోత్పలప్రభౌపిహితాసు ఇత స్తతః పలాయమానాస్వభిసారికాసు
 20 ప్రతికుముద మాబద్ధమధుకరమండలాసు ప్రబుధ్యమానాసు భవనదీర్ఘికా
 కుముదినీషు స్ఫుటితకుముదవనబహుళధూర్భవభిదోదరే నిశానదీ
 పులినాయమానేంతరిక్షే² చంద్రోదయమానందనిర్భరేమహోద్భవావివ
 రతిరసమయ ఇవ ఉత్సవమయ ఇవ విలాసమయ ఇవ ప్రీతిమయ
 ఇవ జీవలోకే శశిమణిప్రణాళనిర్ఘ్నే ప్రమోదముఖరమయూరరవ
 25 రమ్యే ప్రదోషనమయే గృహీతవివిధకుచమతాంబూలాంగరాగపట
 వాసచూర్ణయా తరళికయా² నుగమ్యమానా తే నైవ మూర్ఛానిహి
 తేన కిం చిదాశ్మినచందనలలాటికాలగ్నధూసరాకులాలకేన చందన
 రసచర్చాంగరాగవేషేణార్ద్రాద్దౌ² తద్దైవ² చ తయా కంఠస్థితయా

1 దనుగమనేన జీవితా, 2 చంద్రోదయానంద.

అక్షమాలయా శ్రవణశిఖరచుంబియా చ పారిజాతమంజర్యా పద్మ
రాగరత్న రత్ననిర్మితే నేవ రక్తాంశుకేన కృతశిరోవకుంతనా కేన చిదాత్మ
యే నాపి పరిజనే నానువలక్ష్మమాణా తస్మా త్ప్రసాదశిఖరాదవాతరమ్,

అవతీర్ణ చ పారిజాతమంజర్యపరిమళాకృష్టే రిక్తీకృతో
పవనేన కుముదపనాన్యవహాయథావతామధుకరజాలేన నీలవటావ 5
కుంతన విభ్రమా నివ సంపాదయతానుబధ్యమానా ప్రమదావనపక్ష
ద్వారేణ నిర్గత్య త త్సమీపముదచలమ్, ప్రమాంతి చ తరలికా
ద్వితీయ మపరిజన మాత్మాన మాలో క్యాచితయమ్:- 'ప్రియశమాభి
సరణ ప్రవృత్తస్య జనస్య కి మివ కృత్యం బాహ్యేన పరిజనేన, న న్వేత
ఏవ పరిజనలీలాముపదర్శయంతి, తథా హి, సమారోపితశరాసనా 10
స క్తసాయ కోఽనుసరితి కుసుమాయుధః, దూర ప్రసారితకరః కర మివ
కర్షతి శశీ, ప్రస్థలనభయాత్పదే పదేఽవలంబతే రాగః, లజ్జాం పృష్ఠతః
కృత్వా పురః స హేంద్రియైర్ధావతి హృదయం, నిశ్చయ మారోప్య
నయ త్యుత్కంఠా' ఇతి, ప్రకాశం చావదమ్:- 'అయి తరలికే! అపి
నామ మా మివాయ మిందుహతక స్తమపిక రేణ కచగ్రహాకృష్ట మభి 15
ముఖమానయేత్' ఇత్యేవంవాదినీం చ మా మసా విహస్యా
బ్రవీత్:- 'భర్తృదారికే! ముగ్ధాసి, కి మన్య తేన జనేన, అయ మాత్మ
నైవ తావ స్తదనాతుర ఇవ భర్తృదారికాయాం తా స్తా శ్చేష్టాః
కరోతి, తథా హి:- ప్రతిబింబచ్ఛలేన న్వేదనలిలకణికాచితం చుంబతి
కపోలయుగళం, లావణ్యవతిపయోధరభారేనిపతతి ప్రస్ఫురితకరః, స్పృ 20
శతి రశనావలిమణీ, నిర్మలనఖలగ్నమూర్తిః పాదయోః పతతి కిం
చాన్య మదనాతురస్యేవ వపుస్తాపా చ్ఛుష్కచందనానులేపపాండుతా
ముద్వహతి, మృణాళవలయధవళా కర్ణా ధత్తే, ప్రతిమావ్యాజేన
స్ఫటికమణికుట్టిమేషు ని ప త తి, కేతకీగర్భ కేసరధూళిధూసరపాదః
కుముదసరాన్యవగాహతే, సలిలశీక రాద్ధా) శశిమణీ కరై రామృ 25
శతి, ద్వేష్టి విఘటితచక్రవాకమిధునాని కమలవనాని' ఏతై శ్చాన్యైశ్చ
తత్కాలోచితై రాలాపైస్తయా సహ తముద్దేశ మభ్యుపాగమమ్,
తత్ర చ మార్గలతాకుసుమరజోధూసరం చరణయుగళం కైలాసకటా

చ్చందోదయస్రతచంద్రకాంతమణిప్రసవజే ప్రత్యక్షయంతి యస్మిన్
ప్రదేశే ఆస్తే తస్మిన్నేవ చాస్య సరస్వతీ పశ్చిమే తటే పురుషస్యేవ
రుదితధ్వనిం విప్రకర్షా న్నాతివ్యక్తముపాలకుయమ్, దక్షిణేక్షణ
స్ఫురణేన చ ప్రథమ మేవ మనస్సాహితశంకా తేన సుతరా మవదీర్ఘ
5 హృదయేవ కిమప్యనిష్ఠ మంతః కథయతేవ విషణ్ణేనాంతరాత్తనా
'తరళికే! కిమిద' మితి సభయమభిదధానా వేపమానగాత్రయస్మి
స్తదభిముఖ మతిత్వరితమగచ్ఛమ్.

1 అథనిశీధప్రభావా ద్వారా దేవ విభావ్యమానస్వర ముస్తు
క్తార్తనాదం 'హ హతోఽస్మి! హ డగ్ధోఽస్మి! హ వంచితోఽస్మి! హ
10 కిమిద మా పతితం? కిం వృత్త ముత్సన్నోఽస్మి? దురాత్మ! మదన
విశాచ! పాప! నిర్ఘృణ! కిమిద మకృత్య మనుష్ఠితమ్? ఆపాపే!
దుష్కృతకారిణి! మహాశ్వేతే! దుర్విసే! కిమసేన తేవకృతమ్? ఆపాప
దుశ్చరిత! చంద్రచండా! 2 కృతోసి ఇదానీమ్, అపగతదాక్షిణ్య
దక్షిణానిలహతక! పూర్ణాస్తే మనోరథాః కృతం కర్తవ్యం వహే
15 దానీం యథేష్టం, హ! భగవ! శ్వేతకేతో! పుత్రవత్సల! నవేత్సి
ముషితమాత్మానమ్, హ! ధర్మ! నిష్కరిగ్రహోఽసి, హ! తపః! నిరా
శ్రయమసి, హ! సరస్వతి! విధవాఽసి, హ! సత్యమ్! అనాథ మసి,
హ! సురలోక! శూన్యోఽసి, సఖే! ప్రతిపాలయ మామ్, అహమపి
భవంతమనుయాస్యమి, న శక్నోమి భవతా వినా క్షణ మప్యవ
20 స్థాతు మేకాకీ, కథ మపరచిత ఇవాదృష్టపూర్వ ఇ వాద్య మా మేక
పదే ఉత్పృజ్య ప్రయాసి? కుతస్థవేయమతినిష్ఠరతా? కథయ
త్వదృతే క్వ గచ్ఛామి? కం యాచే? కం శరణముపైమి? అంధో
ఽస్మి సంవృత్తః, శూన్యా మే దిశోబాతా, నీరర్థకం జీవితం, అప్రయో
జనం తపః, నిఘ్నఖాశ్చ లోకాః, కేన సహ పరిభ్రమామి?, క మాల
25 సామి? ఉత్తిష్ఠ దేహి మే విలపతః ప్రతివచనం, క్వ త స్తమాపరి సుహృ
త్ప్రేమి?, క్వ సా స్తిత పూర్వాభిభాషితా చ' ఇత్యేతాని చాన్యాని
విలపంతం కపింజలమశ్రావమ్.

తం చ శ్రుత్వా పతితైరివ ప్రాజ్ఞై ద్వారా దేవ ముక్తకతా

1 అతినిశీధ. 2 కృతాగ్ధోఽసి.

దుష్టభూతాన్ని, అనన్యశరణాన్ని, మదనపరిభూతాన్ని, కిమితి న
 కరోషి దయాం, కథయ, కి మపరాధం కిం వా నానుష్ఠితం మయా?
 కస్యాం వా నాజ్ఞాయా చూడ్యత? కస్త్వివాత్స్వదనుకూలే నాభిరతం?
 యేన ¹కుపితోఽసి, దానీజన మకారణా త్పురిత్యజ్య ప్రజన్న బిభేషి,
 కాలీనా దభీకానురాగప్రతారణకుశలయా కిం వా మయా వామయా 5
 పాపయా? ²ఆ! అహ మద్యాపి ప్రాణిమి, హ! హతాన్ని మంద
 భాగినీ, కథం మే న త్వం న జాతో న వినయో న బంధువర్గో న పర
 లోకః, ధిక్ష్వాం దుష్కృతకారిణీం యస్యాః కృతే తవేయమిదృశీ
 దశా వర్తతే, నాస్తి మత్పుద్యశీ సృశంసహృదయా యాహ మేవంవిధం
 భవంత ముత్పుజ్య గృహం గతవతీ, కిం మే గృహేణ? కి మంబయా? ¹⁰
 కిం వా తాతేన? కిం బంధుభిః? కిం పరిజనేన, హ! కముపయామి
 శరణమ్, అయి దైవ! నిర్ఘ్నా! దర్శయ దయాం, విజ్ఞాపయామి
 త్వాం దేహి దయిత! దక్షిణం, భగవతి! భవితవ్యతే కురు కృపాం
 పాహి పనితామనాథాం, భగవతో వనదేవతాః ప్రసీదతప్రయచ్ఛ
 తాన్య ప్రాణా, అంబ! వసుంధరే! సకలలోకానుగ్రహజనని! కిమి ¹⁵
 ర్థం నానుకంపనే? తాత! కైలాస! శరణగతాన్ని తే దర్శయ
 దయాభూతా మి త్యేతాని చాన్యాని చవ్యాక్రోశంతీ కియ ద్వాస్తరా
 మి-గ్రహగృహీ తే వావిష్టే వోన్మత్తేవ భూతోవహతేవ వ్యలపమ్,
 ఉపర్యుపరి పతితనయనజలధారానికరచ్ఛలేన విలీయమా నేవ ద్రవ
 తా మివ నీయమానా జలాకారేణే వాత్మీక్రియమాణా ప్రలాపాక్షరై ²⁰
 రపి దశనమయాఖిళానుగతతయా సాశ్రుధారై రివ నిష్పతద్భి శ్శిరో
 రుహై ర వ్యవీరభవిగభితకుసుమతయా ముక్తబాష్పజలబిందుభిరివ
 ఆభరణై రపి ప్రసృతవిమలమణికిరణాశ్రుతయా ప్రరుదితై రివోపేతా
 తజ్జీవితా యై వాత్మ మరణాయ స్పృహయంతీ మృత స్వాపి సర్వాత్మనా
 హృదయం ప్రవేష్టు మివేచ్ఛంతీ కరతలేన కపాలయో రాశ్వాసచంద ²⁵
 నశ్వేతజటామూలే చ లలాటే నిహితసరసవిషయో శ్చాసయోః
 మలయజరసలవలులితకమలినీపలాశావకుంతీ తే చ హృదయే పరామృ
 శంతీ 'పుండరీక! నిష్ఠరోఽసి ఏవ మహ్యార్థాం న గణయసి మా'

1 కుపితోదానజనం. 2 యాహం. 3 విలీయమానేన.

మిత్యుపాలభమానా ముహుర్ముహురేనమ న్వసయం ముహుః
 పర్యచంబం ముహు ర్ముహుః కంఠే గృహీత్వా వ్యాక్రోశమ్ 'అః!
 పాపే! త్వయాఽసి మత్ప్రీత్యాగమనకాలం యావ దస్యాసవో న
 రక్షితాః' ఇతి తా మేకావలీమగర్భాయమ్, 'అయి భగవన్! ప్రసీద
 5 ప్రత్యుజ్జీవయేన' మితి ముహు ర్ముహుః కపింజలస్య పాదయో రవ
 తమ్, ముహు శ్చ తరలికాం కంఠే గృహీత్వా ప్రాదుదమ్, అద్యాపి
 చింతయంతీ న జానామి తస్మి కాలే కుత స్తాన్యచింతితాన్యశిషీ
 తా న్యనుపదిష్టా న్యదృష్టపూర్వాణి మే హతపుణ్యాః కృపణాని
 చాటునహస్రాణి ప్రాదురభవన్, కుత స్తే సలూపాః, కుత స్తాన్యతికరు
 10ణాని వైక్లవ్యరుదితాని, అన్య ఏవ న ప్రకారః, ప్రళయోర్మయ ఇవోద
 తిష్ఠ న్నంతర్బాష్పవేగానాం, జలయంత్రాణీ వామువ్యంత్రప్రవా
 హాణాం, ప్రరోహ ఇవ నిరగచ్ఛన్ ప్రలాపానాం, శిఖరశతానీ వావ
 ర్ధంత దుఃఖానాం, ప్రనూతయ ఇవోదపాద్యంత మూర్ఛానామ్'.

ఇత్యేవమాత్మవృత్తాంతమావేదయంత్యా ఏవచ తస్యాః నమ
 15తిక్రాంతం కథమప్యతికష్టమవస్థాంతర మనుభవంత్యా ఇవ చేతనాం
 జహార మూర్ఛా. వేగాన్నిష్పతంతీ చ శిలాతలే తాం ససంభ్రమ
 ప్రసారితకరః పరిజన ఇవ జాతవీడ శ్చంద్రావీక్షో విధృతవాన్. అశ్రుజ
 లాద్వీణ చ తదీయే నైవోత్తరీయవల్కులప్రాంతేన శనై శ్చనై ర్వీజ
 యన్ సంజ్ఞాం గ్రాహితవాన్. ఉపజాతకారుణ్యశ్చ బాష్పసలిహోత్పీ
 20డేన ప్రక్షాళ్యమానకపోల యుగళాం లబ్ధచేతనామవాదీత్:—'భగ
 వతి మయా పాపేన తవాయం పునరభినవతాముపనీతః శోకః యేనే
 దృశీం దళా ముపనీతాఽస్మి, తదలమనయా కథయా, సంహీయతా
 మియమ్, అహమప్యనమర్థః శ్రోతుమ్, అతిక్రాంతాన్యపి హి సంక్షీ
 ర్ణ్యమానాని ²అనుభవనమాం వేదనాముపజనయంతి సుహృజనస్య
 25దుఃఖాని, తన్నార్హసి కథంకథమపి విధృతాని మానసులభా ననూన్
 పునఃపున స్సరణశోకానలేంధనతా ముపనేతుమ్'.

ఇత్యేవ ముక్తా దీర్ఘముష్ణం చ నిశ్వస్య బాష్పాయమాణలోచ

1 యుగళః. 2 ప్రియజనవిశ్వాసవచనాని అనుభవనమాం.

నా సనిర్వేదమవాదీత్:—రాజపుత్ర! యా తదా తస్యా మతిదారు
ణాయాంహతనిశాయా మేభి రతిన్మృశంనైరనుభిర్న పరిత్యక్తా నేదానీం
పరిత్యజ్యత ఇతి దూరాపేత మేతత్, నూన మపుశ్యోపహతాయా:సా
సాయా మమ భగవా నంతకోఽపి పరిహరతి దర్శనమ్, కుతశ్చ మే కఠిన
హృదయాయా: శోకః, సర్వ మిద మశీకమస్య దురాత్మన శ్చత 5
హృదయస్య, సర్వథాఽహ మనేన త్యక్తశ్చపేణ నీరపత్రపాణా మగ్రే
సరీకృతా, యయా¹చాధిగతమదనియా వజ్రమయ్యేవేద మనుభూతం
తస్యా: కా గణనా కథనం ప్రతి,కిం వా పర మతఃకష్టతర మాభ్యేయ
మస్యదభివిష్యతి యన్న శక్యతే శ్రోతుమాభ్యాతుం వా, కేవల
మస్య వజ్రపాతస్యానంతరమాశ్చర్యం యదభూత్తదావేదయామి, 10
ఆత్మన శ్చ ప్రాణధారణకారణలవ ఇ వాప్యక్తో య ససముత్పన్నః తం
చ కథయామి,యయా దురాశామృగతృష్ణికయా గృహీతాఽహ మిద
ముపరతకల్పం పరకీయమివ భారభూత మప్రయోజనమకృతజ్ఞం చ
హతశరీరం వహామి త దలం శ్రూయతామ్.

15

తత శ్చ తథాభూతే తస్మిన్నవస్థాంతరే మరణైకనిశ్చయా త
త్త ద్భవం విలప్య తరళికా మబ్రువమ్:—అయి! ఉత్తిష్ఠ నిఘరహృ
దయే!కి యదోదిసి,కాష్ఠాన్యాహృత్య విరచయ చితాం, అనుసరామి
జీవితేశ్వర' మితి, అత్రాంతరే ఝటితి చంద్రమండలవినిర్గతోగగనా
దవతీర్య కేయూరకోటిలగ్నమమృతఫేనసింహపాండురం పవనతరళ 30
మంకుకోత్తరీయమాకర్షన్నుభయ కర్ణాందోళిత కుండలమణిప్రభారక్త
గండస్థలఃస్థూలముక్తాఫలతయా తారాగణ మివ గ్రధిత మతితారహార
మురసా దధానో ధవళదుకులపల్లవకంపితోష్ణీషగ్రంధి: అభికులనీల
కుటిలకుంతలనికరవికటమాళి: ఉత్కుల్లకుముదకర్ణపూర: కామినీకుం
కుమ పత్రలతాలాంఛితాంనదేశ: కుముదధవళదేహో మహాప్రమాణ: 35
పురుషో మహాపురుషలక్షణోపేతో దివ్యాకృతి: స్వచ్ఛవారిధివళేన
దేహప్రభావితానేన త్కేళయన్నివ దిగంతరాణి ఆమోదినాచశరీరత:
క్షురతా శిశిరేణ శీతజ్వర మివ జనయతా అమృతశీకరనికరవర్ణేన

1 చావిష్కృతమదనయా. 2 రోదిసి. 3 కల్పితోష్ణీష.

తుమారపటలేనేవానులింపఁ గోశీర్షచందనరసచ్చటాభిరివాసించఁ ఐరా
వతకరపీవరాభ్యాం బాహుభ్యాం మృణాళధవళాంగుళిభ్యా మతి
శీతలస్పర్శాభ్యాం తముఃసరతః త్విష్యదుందుభినాదగంభీరేణ స్వరేణ
వత్సే 'మహాత్మే! న పరిత్యాజ్యస్త్యం ప్రాణాః పున రపి తవా
5 నేవసమా భవిష్యతి సమాగమః ఇత్యేవ మాదృతః పితే వాభిధాయ
సహై వానేన గగనతలమదవతత్, అహం తు తేన వ్యతికరేణసభయా
సవిస్తయా సకాతుకా చోస్తుభి క్షిమిదమితి కపింజలమపుచ్చమ్,
అసా తు ససంభ్రమ మదత్త్వై వోత్తర మదతిష్ఠత్, 'దురాత్మ! అంతక!
కృష్ణమే వయస్య మపహృత్య గచ్ఛసి' ఇత్యభిధా యోస్తుభిః సంజాత
10 కోపా బద్ధుః సవేగ ముత్తరీయవల్కులేన పరికరం ఉత్పతంతం త మే
వాసునర స్సంతరిక్షముదగాత్, పశ్యంత్యా ఏవ చ మే సర్వ ఏవ తే
తారాగణమధ్య మవిశఁ.

మమ తు తేన ద్వితీయేనేవ స్త్రియతమమరజన కపింజలగమనేన
ద్విగుణీకృతశోకాయః సుతరామదీర్యత హృదయమ్, కింక్రవ్యతా
15 మూఢా చ తరళికా మబ్రువమ్, 'అయి! నానాసి కథయ కి మేత'దితి,
సాతు త దవలోక్య స్త్రీస్వభావకాతరతయా 2స్త్రి క్షణే శోకాభిభావి
నాభయే నాభిభూతా వేపమానాంగయప్తిర్మమ మరణశబ్దయా చ
పరాక్షీ విషణ్ణహృదయా సకరుణ మవాదీత్: - 'భర్తృదారికే! నజానామి
పాపకారిణీ, కింతుమహదిదమాశ్చర్యం, అమానుషాకృతిరేషపురుషః,
20 సమాశ్వాసితా చానేన గచ్ఛతా సాసుకంపం పిత్రేవ భర్తృదారికా,
ప్రాయేణ చైవంవిధా దివ్యా స్వప్నేవ్యవినోవాదినోఽభవంత్యా
కృతయః, కి ముత సాక్షాత్, న చాల్పమపి విచారయంతీ కారణ
మన్య మిథ్యాభిధానే పశ్యామి, అతో యుక్తం విచార్యాత్సానమస్తా
త్ప్రేణవరిత్యాగవ్యవసాయాన్నివర్తయితుమ్, అతి మహత్ ఖల్విద
25 మాశ్వాసస్థానమస్యామవస్థాయమ్, అపి చ త మనుసర్వ గత
ఏవ కపింజలః, తస్మాచ్చ కుతోఽయం కోవాఽయం కిమర్థం చానే
నాయమపగతాసురుత్థివ్య నీతః క్వ వా నీతః కస్మాచ్ఛాసంభావ
నీయే నామునా పునః సమాగమాశ్వాప్రదానేన భర్తృదారికా సమా

శ్వాసితేతి సర్వమిద ముపలభ్య జీవితం వా మరణం వా సమాచరిష్యసి,
అదుర్లభం హి మరణ వధ్యవసితం, పశ్చాదప్యేతగ్భవిష్యతి, న చ
జీవన్ కపింజలో భ్రష్టౌ నారకా యశ్చ ప్లానాన్యతి, శేన తత్ప్రత్యా
గమనకాలావధయి తం తం ప్రేయం తామమీ వ్రాణాః తత్ప్రభ
దధానా పాదయోర్తే న్యపతత్, అహం తు సకలలోకదుర్లభ్యుతయా 5
జీవితత్ప్రప్త్యాః క్షుద్రతయా చ స్త్రీన్యభావస్య తయా చ తద్వచనోప
సీతయా దురాశామృగత్వస్థికయా కపింజలప్రత్యాగమనకాంక్షయా
చ తస్మిన్ కాలే త దేవ యుక్తం మన్యమానా నోత్సృప్తవతీ జీవితమ్,
ఆశయా హి కిమివ న క్రియతే?, తాం చ పాపకారిణీం కాలరాత్రి
ప్రతిహం వర్షసహస్రాయమాణాం యాతనామయీమివ దుష్కలమయీ 10
మివ సరకమయీ మివ అగ్నిమయీ మివ ఉత్పన్ననిద్రా తథైవ క్షితి
తలే విచ్ఛేదమానా రేణుకణధూనరైరశ్రుజలార్ద్రకపోలసంధానితై
ర్విముక్తవ్యాకులైశ్శిరోరుహై రుపదుద్గముఖి నిర్దయాక్రందజర్జరస్వ
రిక్షయతౌమేణ కంఠేన తస్మిన్నేవ సరస్త్వీరే తరళికాద్వితీయా క్షపాం
1 క్షయితవతీ.

15

ప్రత్యూషసి తూత్థాయ తస్మిన్నేవ సరసి స్నాత్వా కృత
నిశ్చయా తత్ప్రత్యా రమేవ కమండలు మాదాయ తాన్యేవ చ వల్క
లాని తా మే వాక్షిమాలాం గృహీత్వా బుద్ధ్యా నిసాగతాం సంసా
రస్య జ్ఞాత్వా చ మందపుణ్యతా మాత్మనః నిరూప్య చాప్రతీకారదా 20
రుణాం వ్యసనోపనిపాతానాం ఆకలయ్య దుర్నివారతాం శోకస్య
దృష్ట్వా చ నిఘరతాం దైవస్య చింతయిత్వా చాతిబహుళదుఃఖతాం
స్నేహస్య భావయిత్వా చానిత్యతాం సర్వభావానా మవధార్య చా
కాండభంగురతాం సర్వసుఖానా మవిగణయ్య తాత మంబాం చ పరి
త్యజ్య సహ పరిజనేన మనసా సకలబంధువర్గం నివర్త్య విషయసుఖేభ్యో 25
మన స్సంయమ్యేంద్రియాణి గృహీతబ్రహ్మచర్యా దేవం త్రైలోక్య
నాథ మనాథశరణ మిమం శరణార్థినీ స్థాణుమాశ్రీతవత్వస్మి, అప
రేద్యు శ్చ కుతోఽపి సముపలబ్ధవృత్తాంత స్తాతః సహంబయా సహ

బంధువగ్నేణాగత్య సుచిరం కృతాక్రందనై రుపాయై రభ్యర్థనాభి శ్చ
 బహుభిరుపద్యేనై శ్చానేకప్రకారైః పరిసాంత్యనైశ్చ నానావిధైర్గ్రహా
 గమనాయ మే మహాంతం యత్నమ. రోత్, యదా చ నేయ
 మస్తా ద్వ్యవసాయాత్. కథం చి దపి శక్యతే వ్యావర్తయితు మితి
 5 నిశ్చయ మధిగతవా తదా నిరాశోఽపి దుస్స్వజిత యా దుహితృ
 స్నేహస్య పునః పున ర్మయా విస్మజ్యమాన్ఽపి బహూ దివసా
 స్థిత్యా సశోక ఏవాంతర్దహ్యామానహృదయో గృహః సయానీత్, గతే
 చ తాతే తతః ¹ప్రభృతి దేవస్య కృతే అశ్రుమోక్షమాత్రకేణ కృత
 జ్ఞతాం దర్శయంతీ తదనురాగకృశ మిద మపుణ్యబహుళ మస్తమితలజ్జ
 10 మమంగళభూతమనేక క్లేశాయాససహస్రనివాసం దగ్ధశరీరకం బహు
 విధై ర్నియమశతై శ్శోషయంతీ వన్యై శ్చ ఫలమూలవారిభి ర్వర్త
 మానా జపవ్యాజేన తద్గుణగణానివ గణయంతీ త్రిసంధ్య మత్ర
 సరసి స్నానముపస్పృశంతీ ప్రతిదినమర్చయంతీ దేవం త్యోంబక
 మన్యామేవ గుహాయాం తరళికయా సహ దీర్ఘం శోక మనుభవంతీ
 15 సుచిరం న్యవసమ్. సాఽహ మేవంవిధా పాపకారిణీ నిర్లక్షణా నిర్లజ్జా
 క్రూరా చ సృశంసా చ గర్హణీయా నిష్ప్రియోజనోత్పన్నా నిష్ఫల
 జీవితా నిర్నాథా నిరవలంబచా నిస్సృఖా చ, కిం మయా దృష్టయా
 పృష్టయా వా కృత బ్రాహ్మణవధమహాపాతకయా కరోతి మహాభాగః
 ఇత్యుక్త్వా పాండునా వల్కలోపాంతేన శశినమివ శరన్నేఘశకలే
 20 నాచ్ఛాద్య వదనం దుర్నివారబాష్పవేగమపారయంతీ నివారయితు
 మున్ముక్తకంకమతిచిరముచై ష్ఠిః ప్రారోదీత్.

చంద్రావీడ స్తు ప్రథమమేవ తస్యా రూపేణ వినయేన దాక్షి
 ణ్యేన మధురాలాపతయా నిస్సంగతయా చాతితపస్వితయా ప్రశాంత
 25 త్వేన చ నిరభిమానతయా చ మహానుభావత్వేన చ శుచితయా చ ఉపా
 రూఢగౌరవోఽభూత్. తదానీతు తేనాపరేణ దర్శితసద్భావేన స్వవృ
 త్తాంతకథనేన తయా చ కృతజ్ఞతయా హృతహృదయః సుతరా మారో
 విత ప్రీతి రభవత్. ఆర్దికృతహృదయశ్చ శనై శ్చనై రేనామభాషతః.

1 ప్రభృతిన్యజనస్యాశ్రుమోక్షమాత్రకేణ కిలకృతజ్ఞ.

‘భగవతి! క్షేకభీరు రకృతజ్ఞః సుఖానంగలుభ్యో లోకస్నేహసదృశం
 కర్తానుష్ఠాతు మశక్తో నిష్ఫలే నాశ్రుపాతమాత్రేణ స్నేహముపదర్శయన్
 రోదితి, త్వయాతు కర్తృజ్ఞైవ సర్వమాచరంత్యా తిమివ న ప్రేమోచిత
 మాచేష్టితం, యేనరోదిషితదర్శనాజన్యనః ప్రభృతి సముపచితపరిచయః
 ప్రేమా నసంస్తుత ఇవ పరిత్యక్తో చాన్ధవజనః, నన్నిహితాలపి తృణావజ్ఞ 5
 యానధీరితా విషయాః, విముక్తాన్యతిశయితయూనీరసమృద్ధీన్వైశ్వ
 ర్యసుఖాని, మృణాళి నీ వాతితనీయన్యపి నితరాంతనిమాన మనుచితై
 స్సంక్షేపై రుపసీతా తనుః, గృహీతం బ్రహ్మచర్యమ్, ఆయోజితస్తవసీమ
 హత్యాత్మ, వనితాజనదుష్కర మతికష్టమంగీకృత మరణ్యావస్థానమ్,
 అపి చ అలాయానే నైవాత్మా దుఃఖాభిహతైః పరిత్యజ్యతే, మహీ 10
 యసా తు యత్నేన గరియసి క్షేకే నిశ్శిష్యతే కేవలమ్, య దేత దను
 మరణం నామ తదతినిష్ఫలమ్, అవిద్యజ్ఞాచరిత ఏషమార్గః, మోహ
 విలసితమేతదజ్ఞానపద్ధతి రియం రథనా చరితమిదం త్సుద్రదృష్టి
 రేషా అతిప్రమాదోఽయం మార్భ్యస్థిలితమిదం యదుపరతే పితరి
 భ్రాతరి సుహృది భర్తరి వా ప్రాణాః పరిత్యజ్యంతే, స్వయం చేన్న జ 15
 హతి న పరిత్యాజ్యంతః, అత్ర హి విచార్యమాణ స్వాధ్వవప్రాణపరిత్యా
 గోఽయమనవ్యాశోకవేదనాప్రతీకారత్వాదాత్మనః, ఉపరతస్య తు
 న కమపి గుణమావహతి, న తావత్త స్వాయం ప్రత్యుజ్జీవనోపాయః,
 న ధర్మోపయోగకారణం, న శుభలోకోపార్జనపేతుః, న నిరయపాత
 ప్రతీకారః, న దర్శనోపాయః, న పరస్పరసమాగమనిమిత్తమ్, అన్య 20
 మేవ న్యకర్తృఫలపరిపాకోపచితామసా వపశో నీయతే భూమిమ్, అసా
 వప్యాత్మభూతిసః కేవల మేనసా సంయుజ్యతే, జీవంస్తు జలాంజలిదానా
 దివా బహూపకరో త్యుపరతస్యాత్మన శ్చ, మృతస్తు నోభయస్యాపి,
 స్తర తావత్ప్రియా మేకపత్నీం రతిం భగవతి భర్తరి మకరకేతౌ సక
 లాబలాజనహృదయహారిణి హరనయనహుతభువాదగ్నేఽవ్యవీరహితా 25
 మచుభిః - పృథాం చ వాన్వాయాం శూరనేనసుతామభిరూపే సావజ్ఞ
 విజితసకలరాజకమాభికుసుమవాసిత 2 పాదపీఠే పత్వావళిభువనబలి

భాగభుజి పాండో కిందమునునికాపానలేంధనతాముపాగతేఽప్యవరి
 త్యక్తజీవితామ్-ఉత్తరాం చ విరాటదుహితరం బాలాం బాలశశి నీవ
 నయగానంకహేతో విషమువతి విక్రాంతే చ పంచత్య మభిమన్యా వుపగ
 తేఽపి ధృతదేహం - దుశ్శలాం చ ధృతరాష్ట్రదుహితరం భాగ్య
 5 శతోత్సంగలాలితాం అతిమనోహరే హరవరదానవర్ధితమహిమ్ని
 సింధురాజే జయద్రథే ఽర్జునేన లోకాంతరముపసితేఽప్యకృతప్రాణ
 పరిత్యాగామ్, అశ్వశ్చ రక్షస్సురాసురమునిమనుజసిద్ధగంధర్వకన్యకా
 భర్తృరహితాః ¹శ్రూయంతే.

- 10 ²సమాగమో యది స్యాత్, భగవత్యా తు తతః పునః స్వయ
 మేవ సమాగమసరస్వతీసమాకర్ణితా, అనుభవే చ కో వికల్పః?, కథంవా
 తాదృశానా మప్రాకృతాకృతీనాం మహాత్మనామవితథగిరాం గరీయ
 సాపి కారణేన గిరివై తథ్యమాన్వదం కుర్యాత్?, ఉపరతేన చ సహజీ
 వంత్యాః కీదృశీ సమాగతిః, అతోనిన్సంశయమసా వుపజాతకారుణ్యో
 15 మహాత్మా పునః ప్రత్యుజ్జీవనార్థమేవై నముత్క్షిప్య సురలోకంసీతవాః,
 అచింత్యో హి మహాత్మనాం ప్రభావః, బహుప్రకారా శ్చ సంసార
 ప్రవృత్తయః, చిత్రం చ దైవమ్, ఆశ్చర్యాతిశయయుక్తాశ్చ తపస్సిద్ధయః,
 అనేకవిధాశ్చ కర్మణాం శక్తయః, అపి చ సునిపుణ మపి విమృశద్భిః
 కమి వాన్యత్తదపహరణే కారణమాశంక్యేత జీవితప్రదానా దృతేన
 20 చానంభావ్య మిదమవగంతవ్యం భగవత్యా చిరప్రవృత్తి ఏష పంథాః,
 తథాహి. — విశ్వావసునా గర్ధ్వరాజేన మేన కాయా ముత్సన్నాం ప్ర
 మద్వరాం నామకన్యామాశీవిషవిలుప్తజీవితాం స్థూలకేశాశ్రమే భా
 ర్గవస్య నప్తా ప్రమతితనయో మునికుమారకో రుద్రర్నామ స్వాయు
 షోఽర్ధేన యోజితవాః, అర్జునం చాశ్వమేధతురగానుసారిణి మాత్మజే
 25 న బభ్రువాహననామ్నా సమరశిరసి శరాపహృతప్రాణ ములూపీ నా
 మ నాగకన్యకా సోచ్చాసమకరోత్, అభిమన్యుతనయం చ పరిక్షిత
 మశ్వతా మాత్రుపావకపరిపుష్ట ముదరా దుపరత మేవ నిర్గత ముత్త

1 శ్రూయంతే సమాసశో విధృతజీవితాః. 2 ప్రోస్తుచ్యేతాపి
 జీవితంసందిగ్ధోఽప్యస్య సమాగమో యది స్యాత్.

రావ్రలాపోషణనితకృపో భగవాన్ వాసుదేవో దుర్లభా ననూఢా
ప్రాపితవా, ఉజ్జయిన్యాం చ సాందీపనిద్విజతనయ మంతకపురా
దాహృత్య త్రిభువనవందితచరణస్స ఏవానీతవా, అత్రాపి కథం
చిదేవమేవభవిష్యతి, తథాపి కిం క్రియతే?, క యోగభ్యతే?, ప్రభ
వతి హి భగవాన్ విధిః, బలవతీ చ నియతిః, ఆత్మేచ్ఛయా న శక్యః 5
ముచ్చస్వసితుమపి, అతిపిశునాని చాన్యైకాంతనిష్ఠురస్య దైవహత
కన్య విలసితాని, న క్షమంతే దీర్ఘకాలమవ్యాజరమణీయం ప్రేమ,
ప్రాయేణచ నిసర్గత ఏవ అనాయతస్వభావభంగురాణి సుఖాని ఆయత
స్వభావానిచ దుఃఖాని, తథాపి, కథమప్యేకస్మిన్ జన్మనిసమాగమా
జన్మాంతరనవాప్రాణి చ విరహః ప్రాణిహమ్, అతో నార్హస్యనింద్యః 10
మాత్మానం నిందితుమ్, ఆపతంతి హి సంసారపథమతిగహన మవతీర్ణా
నామేతే వృత్తాంతాః, ధీరా హి తరంత్యాపదమ్' ఇత్యేవం విధై
రన్యైశ్చ మృదుభి రుపసాంత్యనై స్సంస్థాప్యతాం పునరపి నిర్దుర
జతే నాంజలిపుటోపనీతేనానిచ్ఛంతీమపి బలాత్ప్రకృతముఖమకార
యత్.

15

అత్రాంతరే చ శ్రుతమహాశ్వేతావృత్తాంతోపజాతశోక ఇవ
నముత్సృప్తదివసవ్యాపారో రవిరపి భగవానధోముఖతామయాసీత్.
అథ క్షీణే దివసే పరిణతప్రియంగుమంజరీరజోనిభేన పింజరిష్ణూ రజ్య
మానే విలంబిని బ్రధ్నమండలే అవిశ్రుతుసంభ్రుతుమరసరక్తదుకూల
కోమలేన చాస్తాతపేన ముచ్యమానేషు దిబ్బుభేషు చకోరనయనతార 20
కాకాంతినా చ పింగళిమ్నా విలివ్యమానే తిరోహితనీలిమ్న వ్యోమ్న
కోకిలవిలోచనచ్ఛవిబభ్రుణి చారుణయతి సాంధ్యే భువనమర్చిషి
యథాప్రధానమున్మిషత్సు గ్రహగ్రామేషు వసమహిషమల్లిమున
వపుషి లోచనముషి ముషితతారి కాపథప్రధిమ్న కాలిమాన మాత
న్వతి శార్వరే తమసి అతనుతిమిరతిరోహితహారితభాసు గహనతాం 25
యాంతీషు తరురాజిషు రజనీజలబిందుజాలజనితజడిమ్న బహుభవన
కుసుమపరిమళానుమితగమనే చ చలితలతావిటపగహనే ప్రవృత్తే చ

1 గ్రామణీషు. 2 హరితతాను.

- పవనే నిద్రానిభృతపత్ర్రిణిత్రియామాముఖే మహాశ్వేతా మందం మంద
ముతాయ భగవతీముపాస్య పశ్చిమాం సంధ్యాం కమండలుజలేన
ప్రత్యోభిషచరణా వల్కలశయనీయే రభేదముష్ణం నిశ్శ్వస్య నిషసాద.
చంద్రాపీశోఽఘృతాయ సకుసుమం ప్రస్తవణజలాంజలిమవకీర్య కృత
5 సంధ్యాప్రణామః తస్మిన్ ద్వితీయే శిలాతలే షృదుభిర్లతాపల్లవై
శ్శయ్యామకల్పయత్. ఉపవిష్టశ్చ తస్యాం పునఃపున స్త మేవ మనసా
మహాశ్వేతావృత్తాంతమన్వభావయత్. అసీచ్ఛాన్య మనసి.—
‘ఏవం నామాయమప్రతీకారదారుణో దుర్విషహవేగః కష్టః కుసు
మాయుధః యదనే నాభిభూతా మహాంతోఽవ్యేవమనపేక్షితకాల
10 క్రమాన్ముతాస్సరితఃసైర్యాస్సద్యోజీవితం జహతి, గర్వభా నమో
భగవతే త్రిభువనాభ్యర్చితకాసనాయ మకరకేతనాయేతి పునః పప్రచ్ఛ
ఘ్నానాం ‘భగవతి! సా తవ పరిచారికా వనవానవ్యసనమిత్రం దుఃఖ
సంబ్రహ్మచారిణీ తరలికా క్షగ తేతి.

- అథ సా కథయత్ :—‘మహాభాగ! యత్తన్నయా కథిత
15 ముత్తనంభవం అపసరాం కులం తస్మా న్నదిరేతి నామ్నా మదిరా
యతేక్షణా కన్యకాఽభూత్, తస్యా శ్చాసా సకలగంధర్వకులమకుట
కుట్టపీఠప్రతిష్ఠితచరణో దేవశ్చిత్రరథః పాణిమగ్రహీత్, అపరిమిత
గుణగణాకష్టహృదయశ్చాన్యవనితాదుర్లభేనాధఃకృతాశేషాంతగపురేణ
హేమపట్టలాంఛనేన ఛత్రవేత్రచామరచిహ్నేన మహాదేవీశబ్దేన వరం
20 సప్రీతః ప్రసాదమకరోత్, అన్యోన్యప్రేమసంవర్ధనవరయోశ్చ తయో
ర్యౌవనసుఖాని సేవమానయోః కాలే నాశ్చర్యభూత మేకజీవిత మివ
పిత్రోః అథవా సర్వ వైర్వ గంధర్వకులన్య వా జీవలోకన్య దుహితృ
రత్నముదపాది కాదంబరీతి నామ్నా, సా చ మే జన్మతః ప్రభృత్యై
కాసనశయనసానాశనా వరం ప్రేమస్థానమఖిలవిస్రంభభామ ద్వితీయ
25 మివ హృదయం బాలమిత్రమేకత్ర తయా మయా చ నృత్యగీతాది
కలాసు కృతాః పరిచయాః, శిశుజనోచితాభిశ్చ క్రిడాభిరనియంత్రణ
నిర్భర మవనీతో బాలభావః, సా చామునైవ మదీయేన హతవృత్తాం
తేన సముపజాతశోకా నిశ్చయమకారీత్ :—‘నాహం కథంచిదపి

సశోకాయాం మహాశ్వేతాయామాత్మనః పాణిం గ్రాహయిష్యామితి
సఖిజనస్య పురతస్సశపథమభిహితవతీ, 'యది కథమపి మామనిచ్ఛంతీ
మపి బలాత్తాతః కదాచిత్కన్తే చిద్దాతుమిచ్ఛతి తదాహ మనశనేన
వా వృతాశనేన వా రజ్జావా విషేణ వానియతమాత్మాన ముత్సృ
జ్యామి'తి, సర్వం చ తదాత్మదుహితః కృతనిశ్చయం నిశ్చలభాషితం 5
కర్ణవరంపరయా పరిజనసకాశాద్గంధర్వరాజ శ్చిత్రరథః స్వయ మశృ
ణోత్, గచ్ఛతి కాలే సముపారూఢనిర్భరయావనామాలోక్య
1 సుతాం బలవదువతాపవరవశః క్షణ మపి నదృశిమలభత, ఏకావత్య
తయా చాతిప్రియతయా చ న శక్తః కించి దపి తామభిధాతు
మితి అవశ్యంశ్చాన్యదుపాయాంతరమిదమత్ర ప్రాప్తకాలమితి మత్స్వా10
తయా మహాదేవ్యా మదిరయా స హవధార్య క్షీరోదనామా
నం కంచుకినం 'వత్స! మహాశ్వేతే! త్వద్వ్యతిరేకేణైవ దగ్ధహృదయా
నామిద మవర మస్తాకముపస్థితమిదానీం తు కాదంబరీ మనునేతుం త్వం
శరణ' మితి సందిశ్య మత్సమీష మధ్యైవ ప్రత్యుపసీ ప్రేషితవాః,
తతో మయా గురువచనగౌరవేణ సఖిప్రేష్టా చ క్షీరోదేన సార్థం15
సా తరళికా 'సఖి కాదంబరీ! కిం దుఃఖతమపి జనమతితరాం దుఃఖ
యసి జీవంతీమిచ్ఛసి చేన్నాం త త్కురు గురువచనమవితథ'మితి
సందిశ్య విసర్జితా, నాతిచిరం గతాయాం చ తస్యామంతర
మేవేమాం భూమిమనుప్రాప్తో మహాభాగః' ఇత్యభిధాయ తూష్ణీ
మభవత్.

20

అత్రాంతరే లాంఛనచ్ఛలేన విడంబయన్నివ శోకానలదగ్ధమ
ధ్యం మహాశ్వేతాహృదయ ముద్వహన్నివ మునికుమారవధమహాపాత
కం దర్శయన్నివ చిరకాలలగ్నం దక్షిణాపానలదాహచిహ్నం అవిరళ
భస్మాంగరాగధవళః కృష్ణమృగాజనప్రావృతార్థో వామస్తన ఇ వాంబి
కాయాః ధూర్జటిజటామండలచూడామణిర్భగవా నుదగ త్రారకా25
రాజః క్రమేణ చోద్గతే గగనమహాపయోధిపులినే సప్తలోకనిద్రామం
గళకలశే కుముదబాంధవే విఘటితకుముదవనే ధవళితదశదిశి శంఖ

శ్వేతే ¹శ్వేతాతపత్రాయమాణే మానినీమానశత్రౌ శుచిశోచిషి
 శశాంకమండలే శశికరకలితాసు ప్రజంతీషు క్రశిమాన మాధవీషు ప్ర
 భాసు ప్రసవత్సు చ కైలానశశిమణిశిలానాం సర్వత స్సోత్సాహి
 షు ప్రసవజేషు మృణాళకండభిని చావస్కంధపతితచంద్రకర ఇవ వి
 5 లుప్తకమలవనశోభే భాత్యచ్ఛదసరగ్భవయసి సముపాధమోహనిద్రే
 చ ద్రాఘీయో వీచీవిచలితవపుషి విరుదతి విరహిణి చక్రవాకచక్రవా
 శే నిర్వృత్యై చ చంద్రోదయే విద్రుతేహృద్వనయనజలకణిసహరిణి వియ
 ద్విహరిణి మనోహరిణి విద్యాధరాభిసారికాజుచంస్నేద్రావీడ స్సుప్తామా
 లోక్య మహాశ్వేతాం పల్లవశయనే శనై స్సముపావిశత్. 'అస్యాంవేలా
 10 యాం కిం సుఖలు మామంతరేణ చింతయతి వైశంపాయనః? కిం వా
 వరాకీ పత్రలేఖా? కిం వా రాజపుత్రలోక' ఇతి చింతయన్నేవ నిద్రాం
 యయా.

అథ క్షీణాయాం క్షపాయాముషసి సంధ్యాముపాస్య
 శిలాతలోపవిష్టాయాం పవిత్రాణ్యఘమర్షణాని జపంత్యాం మహాశ్వే
 15 తాయాం నిర్వృత ప్రాభాతికవిధౌ చంద్రావీడే తరళికాఘోషశవర్ష
 వయసా సావప్తంభాకృతినా మందభేదాలసగజరాజగమనగురూణి
 పదాని నిశ్చితా పర్యుషితచంద్రాంగరాగధూనరోరుదణ్డద్వయేన
 కుంకుమరాగపింజరారుణేన చామికరశృంఖలాకలాపనీబిడనియమితం
 కక్షాబంధాతిరిక్తప్రేంఖత్సల్లవమధరవాస ఏవ కేవలం వసానేన నీరు
 20 దరతయా విభక్తమధ్యేన విపులవక్షసా దీర్ఘానువృత్తవీనబాహునా వా
 మప్రకోష్ఠశోలాయమానమాణిక్యవలయేన కర్ణాభరణమణేర్విప్రకీర్య
 మాణ మధోముఖకిరణేంద్రాయుధజాలం వర్ణాంశుకోత్తయమివైక
 స్కంధక్షిప్తముద్వహతా చూతపల్లవకోమలమనవరత తాంబూల
 బద్ధరాగాంధకారమధరం దధతా కర్ణాంతాయతస్య స్వభావధవశ
 25 స్య ధవళిమ్నా లోచనయుగళస్య ధవళయతేవ దిగంతరాణి కుముద
 వనానీవ వర్తతా పుండరీకమయమివ దివసం కుర్వతా కనకపట్టపృథు
 లతాశేన అభికులనీలసరళశిరిసేజేన అగ్రామ్యాకృతినా-రాజకులసంపర్క

1 శ్వేతిమాన మాతస్వతి.

చతురేణ గంధర్వదారకేణ కేయూరకనామ్నాఽనుగమ్యమానా ప్రత్యు
ష్ణస్యేవ ప్రాదురానీల్: ఆగత్య చ కోఽయ మిత్యుపజాతకుతూహలా
చంద్రాపీడం సుచిరమాలోక్య మహాశ్వేతాయా స్సమీప ముపసృత్య
కృతప్రణామా నవినయముపావేశత్. అనంతరం చ అతిదూరాన తే
నోత్తమాంగేన ప్రణమ్య కేయూరకోఽపి మహాశ్వేతాద్వప్తినిస్సృప్తం 5
నాతినమీపవర్తి శిలాతలం భేజే సముపవిష్ట శ్చ తమద్వప్తపూర్వమధః
కృతకుసుమాయుధముపహసిత సురాసురగంధర్వ విద్యాధరరూపం
రూపాతిశయం చంద్రాపీడస్య దృష్ట్వా విస్మయమాపేదే.

పరిసమాప్తజపా తు మహాశ్వేతా పన్రచ్చ తరళికాం:—‘కిం
త్వయా దృష్టా ప్రియసఖి కాదంబరీ కుశలీనీ? కరిష్యతి వా తవ నద్వ10
చన’మితి. అథ నా తరళికా వినయావనతమాఖి రీషదాలంబితకర్ణపాశ
మతిమధురయా గిరా వ్యజ్జిపత్.—‘భర్తృదారికే! దృష్టా ఖలు మయా
భర్తృదారికా కాదంబరీ సర్వతః కుశలీనీ విజ్ఞాపితా చ నిఖిలం భర్తృ
దుహితం స్సందేశమ్, ఆకర్ణ్య చ యత్తయా సంతతముక్త ముక్తా
స్థూలాశ్రుబిందువర్షం దుదిత్వా ప్రతినందిప్తం త దేవ త యైవ వినర్జితః15
తస్యా ఏవ వీణావాహకః కేయూరకః కథయిష్యతి’ ఇత్యుక్త్వా విరరామ
విరతవచసి తస్యాం కేయూరకోఽబ్రవీత్:—‘భర్తృదారికే! మహా
శ్వేతే! దేవీ కాదంబరీ దృఢదత్తకః శ్రగ్ధా త్వాం విజ్ఞాపయతి.—‘య
దియమాగత్య మామవదత్ తరళికా త త్కథయ కి మయం గురుజన
వచనానురోధః? కి మిదం మచ్చిత్తపరీక్షణం? కిం గృహనివాసాపరాధ20
నిపుణోపాలంభః? కిం ప్రేమవిచ్ఛేదాభిలాషః? కిం భక్తజనపరిత్యాగోపా
యం? కిం వా ప్రకోపః? జానాన్యేవ మే సహజప్రేమనిష్పందనిర్భరం
హృదయ మేవ మతినిష్ఠరం సందిశంతీ కథమసి న లజ్జతా, తథా
మధురభాషిణీ కే నాసి శతీతా వక్త్రమప్రియం పరుషమభిధాతుం
వా? స్వస్థోఽసి తావత్ క ఇవ సహృదయః కనీయస్యవసానవిరసే25
కర్తణీదృశే మతిముపవర్షయేత్? కిముతాతిదుఃఖాభిహతహృదయో
ఽస్తద్విధో జనః? సుహృద్దుఃఖభేదితే హి మనసి కైవ సుఖాశా? కైవ
నిర్వృతిః? కీదృశాన్సంభోగా? కా ని వా హసితాని? యేనేదృశేం

దకాముపసీతా ప్రియసఖ కథమలిదారుణం త మహం విష మివా
 ప్రియకారిణం కామం సకామం కుర్యామ్, దివసకరాస్తమయవిధురాను
 నలినీషు సహవాసపరిచయాచ్చక్రవాకయువతి రపి సమాగమ సుఖానీ
 పరిత్యజతి, కి ముత నార్యః?, అపి చ యత్ర భర్తృవిరహవిధురా అవ
 5 హృతవరపురుషదర్శనా దివానిశం నివసతి ప్రియసఖ కథ మివ తన్మమ
 హృదయమపరః ప్రవిశే జ్జనః? యత్ర చ భర్తృవిరహవిధురా తీవ్ర
 ప్రతకర్షితాంగీ ప్రియసఖ మహత్కృచ్ఛమనుభవతి తత్రాహ
 మవగణయ్యైతత్ కథమాత్మసుఖార్థినీ పాణిం గ్రహయిష్యామి?,
 కథం వా మమ సుఖం భవిష్యతి?, త్వత్ప్రేక్షా చాస్తీన్వస్తుని
 10 కుమారి కాజనవిరుద్ధం స్వాతంత్ర్య మాలంబ్యాంగీకృతమయశ సమవ
 ధీరితో వినయః గురువచన మతిక్రమితం స గణితో లోకాపవాదః
 వనితాజనస్య సహజ మాభరణముత్సృష్టా లజ్జా, సా కథయ కథ
 మివ పునరత్రప్రవర్తతే?, త దయ మంజులిరువరచితః ప్రణామోఽయ
 మిదం చ పాదగ్రహణమ్, అనుగ్రహణ మాం, పన మితో గతాసి మే
 15 జీవితేన సహ, ఇతి మా కృపాః స్వప్నైః పునరిమ మర్థం మససే
 ఇత్యభిధాయ తూష్ణిమభూత్.

మహాశ్వేతా తు తచ్ఛ్చిత్వా నుచిరం విచార్య గచ్ఛ స్వయ
 మే వాహమాగత్య యథార్హ మాచరిష్యా' మీ త్యుక్త్వా కేయూ
 రకం ప్రాహిణోత్. గతే చ కేయూరకే చంద్రాపీడ మువాచ.-'రాజ
 20 పుత్ర! రమణీయో హేమకూటః, చిత్రాచ చిత్రరథరాజధానీ, బహు
 కుతూహలః కింపురుషవిషయః. పేశలో గంధర్వలోకః, సరళహృదయా
 మహానుభావా చ కాదంబరీ, యది నాతిభేదకర మివ గమనం కలయసి.
 నావసీదతి వా గురు ప్రయోజనం - అదృష్టచరవిషయకుతూహలి వా
 చేతః - మద్వచనమనురుధ్యతే వా భవన్త్యి, సుఖదాయ వా అన్త
 25 చ్చిరదర్శనం-అర్హస్తి వా ప్రణయమిమం-అప్రత్యాఖ్యానయోగ్యం వా
 జనం మన్యనే-సమారూఢో వా పరిచయ లేశః, అనుగ్రహ్యో వాఽయం
 జనః-తతో నార్హస్తి నిష్ఫలాం కర్తృమభ్యర్థనామిమాం, మయైవ

1 మతిక్రమితం. 2 భవాన్, అతిసుఖదాయ.

సహ గత్యా హేమకూటమతిరమణీయతానిదానం తత్ర దృష్ట్వా
చ మన్నిర్విశేషం కాదంబరీమృతనీయ తస్యాః కుమతీమనోమోహా
విలసిత మేకమహా విశ్రమ్య శ్లోభితే ప్రత్యాగమిష్యసి, మమ హి
నిష్కారణ బాంధవం భవంతమూలోక్త్యేవ దుఃఖాంధకారభారా
క్రాంతేన మహతః కాలాదుచ్ఛ్విసిశమివ చేతసా శ్రావయిత్వా 5
స్వవృత్తాంతమిమం సహ్యతామివ గత శ్శోకః, దుఃఖిత మపి జనం
రమయంతి సజ్జనసమాగమాః, పరసుఖోపపాదనపరాధీనశ్చ భవా
దృశాం గుహోదయః ఇత్యుక్తవతీం చైనాం చంద్రాపీఠోబ్రవీత్.
'భగవతి! దర్శనా త్ప్రభృతి పరవానయం జనః కర్తవ్యేషు యథేష్ట
మశంకితయా నీయుజ్యతా' మిత్యభిధాయ సహా వోదచలత్, 10

క్రమేణ చ గత్యా హేమకూటమాసాద్య గంధర్వరాజకులం
సమతీత్య కాంచనతోరణాని సప్తకర్పూంతరాణి కన్యాంతర్జపురద్వార
మవాప. మహాశ్వేతాదర్శనప్రభావితేన దూరా దేవ కృతప్రణామేన
కనకవేత్రలతాహస్తేన ప్రతిహారజనేనోపదిశ్యమానమార్గః ప్రవిశ్య
అసంఖ్యేయనారీశతసహస్రసంబాధం, స్త్రీమయ మపరమివ జీవలోక 15
మియతాం ¹గృహీత, మేకత్ర త్రైలోక్యస్త్రైనిమివ సంహృత మప
రుషమివ సర్గాంతర, మంగనాద్వీప మివాపూర్వ ముత్పన్నం, పంచమ
మివ నారీయుగావతార, మపర మివ పురుష ద్వేషి ప్రజాపతినిర్మాణ మ
నేకకల్పకలనార్థముత్పాద్య స్థాపితమివాంగనాశోశ, మతివిస్తారిణా
యువతిజనలావణ్యప్రభాపూరేణ స్థావితదిగంతరేణ సింహతే వామృత 20
రసవినరేణ దివస మార్ద్రీకుర్వతేవ భవనాంతరాళం, బహుళప్రభావర్షి
ణామరకతమణిమయేన సర్వతః పరిగతతయా తేజోమయమివ, చంద్ర
మండలనహస్రైరివ నిర్మితసంస్థానం, జ్యోత్స్నయేవ ఘటితసన్ని
వేశ, మాభరణప్రభాభిరవ నిష్పాదితదిగంతరం, విభ్రమైరివ కృత
సర్వోపకరణం, యావనవిలాసైరివోత్పాదితావయవం, రతివిలసితై 25
రివ విచితసంచయం, మన్మథచరిత్రైరివ కల్పితావకాశ, మనురాగే జే
వాసులిప్తసకలజనప్రదేశం, శృంగారమయమివ సౌందర్యమయమివ

సురతాధిదైవతమయమివ కుసుమశరమయమివ కుతూహలమయ
మివ ఆశ్చర్యమయమివ సౌకుమార్యమయమివ ప్రేమమయ మివ
కుమారః కుమారీపురాభ్యంతరం దదర్శ.

ఆతిబహుభతయా చ తస్య కన్యకాజనస్య సమంతాదానన
5 ద్యుతిభిరిందుబిబవప్తమివ పతంతీ మపాంగవిజ్ఞేపై శ్చలితకువలయ
వనమయీమివ క్రియమాణామవనీమనిభృత భూలతావిభ్రమైః కామ
కార్తుక¹విలాసశతానీవ ప్రచలితాని శిరసిజకలాపాంధకారై
ర్భవళుభవక్షప్రదోషసాధానీవ సంబద్ధతః స్థితప్రభాభిరుత్ఫుల్ల
కుసుమధవళానివ వసంతదివసాః సంచరతశ్చస్థితానిలపరిమృతై
10 ర్మలయమారుతానివ పరిభ్రమతః కపోలమండలాలోకైర్ద్యాణ్య
దర్పణనవాస్రాణీవ స్ఫురితాని కరతలరాగేణ రక్తకమలవనవర్షిణ
జీవలోకం కరరుహకిరణస్ఫురజన కుసుమాయుధశరనవాన్మైరివ
సంఛాదితదిగంతరాణి ఆభరణకిరణేంద్రాయుధజాలకై రుడ్డియమానా
నీవ భవనమయూరబృందాని యావనవికారై రుత్పాద్యమానానీవ
15 మన్మథనవాస్రాణి అద్రాక్షీత్. ఉచితవ్యాపారవ్యవదేశేన కుమారి
కాణాం సుఖహస్తావలంబేషు పాణిగ్రహణాని, వేణువాద్యేషు చుంబన
వ్యతికర్తా, వీణాసు కరరుహవ్యాపారాః, కందుకక్రీడాసు కరతల
ప్రహారాః, భవనలతానేకకలశకంఠేషు భుజలతాపరివ్వంగా, లీలా
జోలాసు నితంబ²స్తనప్రేంఖతాని, తాంబూలవీటికావళిండనేషు దళ
20 నోపచారాః, వకుళవిటపేషు మధుగండుషప్రచారాః, అశోకతరు
తాడనేషు చరణాభిఘాతాః, ఉపహరకుసుమస్థలనేషు నీత్కారాః,
అతిరిక్తం సురత మివాభ్యన్యంతీనామపశ్యత్.

యత్ర చ కన్యకాజనస్య కపోలతలాలోక ఏవ ముఖప్రక్షాళనం,
లోచనాన్యేవ కన్తోత్పలాని, హసితచ్ఛవయ ఏవ అంగరాగాః, నిశ్వాసా
25 ఏవాధివాసగంధప్రయుక్తయః, అధరద్యుతిరేవ కుంకుమానులేపనమ్,
ఆలాపా ఏవ తంత్రీనివాదాః, భుజలతా ఏవ చంపకమాలాః, కరతలాన్యేవ
లీలాకమలాని, స్తనా ఏవ దర్పణాః, నిజదేవాప్రభై వాంశుకావకుం

రసం, జఘనస్థలాన్వేష విలాసమణిశిలాతలాని, కోమలాంగుళిరాగ
 ఏవ చరణాలక్ష్మకరసః, నఖమణిమరీచయ ఏవ కుట్టిమోవహారకుసుమ
 ప్రకరాః. యత్ర చాలక్ష్మకరసోఽపి చరణాతిభారః, వక్షఃమాలికా
 మేఖలాకలనమపి గమనవిఘ్నకరమ్, అంగరాగగౌరవమవ్యధిక
 శ్వాసనిమిత్తం. అంశుకభారోఽపి గ్లానికారణం, మంగళప్రతిసరవల్ల 5
 యవిధృతిరపి కరతలవిధృతిహేతుః, అవతంసకుసుమధారణమపి
 శ్రమః, కర్ణపూర్వమధుకరపక్షపవనోఽపి ఆయానకరః. తథాచ యత్ర
 సఖిదర్శనేష్యకృతహస్తావలంబనముత్థాన మతిసాహసం, ప్రసాదనేషు
 హారభారసహిష్టుతాస్తనకార్మశ్యప్రభావహః, కుసుమాపచయేషు
 ద్వితీయకుసుమగ్రహణమవ్యయవతిజనోచితం, కన్యకావిజ్ఞానేషుమాల్య 10
 గ్రథన మనుకుమారజనవ్యాపారః, దేవతావ్రణామేషు మధ్యభాగభజ్ఞో
 నాతివిన్యయకరః.

తస్య చైవంవిధస్య కించిదభ్యంతరమతిక్రమ్య ఇతశ్చేత శ్చ
 పరిభ్రమతః కాదంబరీప్రత్యానన్నస్య పరిజనస్య శుశ్రావ తాంస్తా నతి
 మనోహరా నాలాపాః. తథాహి :— 'లసలికే! కల్పయ కేతకీఘాభి! 5
 ర్లవలీలతాలవాల మణ్డలాని, సాగరికే! గంధోదకకవకదీర్ఘికాను వికిర
 రత్నవాలుకాం, మృణాళికే! కృత్రిమకమలినీషు కుంకుమరేణుముష్టిభి
 శ్చురయోచితక్రవాకమిథునాని, మకరికే! కర్పూరపల్లవరనే నాధివాసయ
 గంధపాత్రాణి, రజనికే! భవనదీర్ఘికాతమాలవిధికాంధకారేషు నిధేహి
 మణిప్రదీపాః, కుముదికే! స్థగయ శకునికులరక్షణాయ ముక్తాజ్వలై 20
 ర్దాడిమీఫలాని, నిఘ్నానికే! లేఖయ మణిసాలభంజకాస్తనేషు కుంకుమ
 రసవత్రభంగా, ఉత్పలికే! పరామృశ కనకసమూర్జనీభిః కదళీగృహ
 మరకతవేదికాః, కేసరికే! సింహ మదిరారణేన పకుళకుసుమమాలా
 గృహీణి, మాలతికే! పాటలయ సిందూరరేణునా కామదేవగృహ
 డంతవలభికామ్, నలినికే! పాయయ కమలమధురసం భవనకలహంసాః, 25
 కదళికే! నయధారాగృహం గృహమయూరాః, కమలినీకే! ప్రయచ్ఛ
 చక్రవాకశాబకేభ్యో మృణాళక్షీరరసం, చూతలతికే! దేహి పంజర
 పుంస్కోకిలేభ్యశూతకళికాంకురాహారమ్, పల్లవికే! భోజయ మరీ

1 కమలతరళ మధుకర. 2 యంత్రచక్రవాక.

చాగ్రపల్లవదళాని భవనహారీతాః, లవంగికే! విక్షిప్తచకోరపంజరేషు
 పిప్పలీ తండులశకలాని మధుకరికే! విరచయ కుసుమాభరణకాని,
 మమూరికే! సంగీతశాలాయాం విసర్జయ కిన్నరమిథునాని, కందభికే!
 సమారోహయ క్రిడాపర్వతశిఖరం జీవంజీవమిథునాని, హరిణికే! దేహి
 5 పంజరశుకసారికోపదేశమ్.

ఇత్యేతాన్యన్యాని చ పరిహసజల్పితాన్యశ్చైషీత్. తథాహి.—
 'చామరికే! మిథ్యాముగ్ధతాం ప్రకటయంతీ కమభినర్తమిచ్ఛసి,
 అయి యావనవిలానై రున్న త్రికృతే! విజ్ఞాతాఽసి యా త్వం సైవ సకలశ
 భారావనమ్యమానమూర్తి ర్హణిస్తంభమయూరానవలంబసే. పరిహస
 10 కాంక్షిణి! రత్నభిత్తిపతితమాత్మప్రతిబింబమాలవసి, పవనహృతోత్తరీ
 యాంశుకే! హరప్రభామాయాసితకరతలా సకలయసి మణికుట్టి
 మేషు, ఉపహరకమలస్థలనభీతే! నిజముఖప్రతిబింబకాని పరిహరసి,
 జాలవాతాయనపతితపద్మరాగాలోకం ప్రతి బాలాతపశంకయా కర
 తల మాతపత్రీకరోషి, ఖేదగ్రస్తహస్తగళితచామరే! నఖమణిమయూఖ
 15 కలాప మాధునోషి.' ఇత్యేతాన్యన్యాని చ శృణ్వన్నేవ కాదంబరీ
 భవనసమీపమాయయా.

పులినాయమానముపవనలతాగళితకుసుమరేణుపటలైః, దుర్జ
 నాయమానమనిభృతపరభృతపఖక్షతాంగసహకారఫలరసవస్తైః, నీహ
 రాయమాణమనిలవిప్రక్షిరైర్వకుశనేకసీధుధారాధూభిః, కాంచనద్వీపా
 20 యమానం చంపకోపహరైః, నీలాశోక వనాయమానం కుసుమప్రకర
 పతితమధుకరబృందాన్ధకారైః, తథా చ సంచరతః స్త్రీజనస్య రాగసాగ
 రాయమాణం చరణాలక్తకరస వినరైః, అమృతోత్పత్తిదివసాయమాన
 మంగరాగామోదైః, చంద్రలోకాయమానం దంతపత్రప్రభామండలైః,
 ప్రియంగువనాయమానరోచనాతిలకభక్తిభిః, నీలాయమానంకృష్ణాగరు
 25 పత్రభంగైః, లోహితాయమానంకర్ణపూరాశోకపల్లవైః, ధవళాయ
 మానం చందనరసవిలేపనైః, హరితాయమానం శిరీషకుసుమాభరణైః,
 అథ నేపార్థమాగతేనోభయతడార్ధస్థితేన స్త్రీజనేన ప్రాకారేణవ
 లావణ్యమయేన కృతదీర్ఘభ్యాముఖాకారం మార్గ మద్రాక్షిత్. తేన

చాంతర్నిపతితమాభరణకిరణలోకం సంపిండితం నదీవేణికాజలప్రవాహమివ వహంతమవశ్యత్. తన్నధ్యే చ ప్రతిస్తోత ఇవ గత్వా ప్రతీహారీ మడ్డలాధిష్ఠితపురోభాగం శ్రీమండపం దదర్శ,

తత్ర చ మధ్యభాగే పర్యంతరచితమండలోపవిష్టేన చానేక సహస్రసంఖ్యేన పరిస్ఫురదాభరణసమూహేన కల్పలతానివ హేనేవ 5 కన్యకాజనేన పరివృతాం, నీలాంశుకప్రచ్ఛదపటప్రావృతస్య ¹మహతః పర్యజ్ఞస్యోపాశ్రయే ధవళోపధానస్య స్తద్విగుణభుజలతావప్తంభేనా వస్థితాం మహావరాహదంష్ట్రావలంబినీ మివ మహీం విస్తారిణి దేహప్రభాజాలజలే, భుజలతావిక్షేపపరిభ్రమైః ²ప్రతరంతీభిరివ చామరగ్రాహిణీభిరుపవీజ్యమానాం నిపతిత ప్రతిబింబితయా అధస్తా స్తనికుట్టిమేషు 10 నాగైరి వాపస్త్రియమణాముపాంతే చ రత్నభిత్తిషు దిక్పాలై రివ పృథక్ నీయమానాముపరి మణిమండపేష్వమరై రివోక్షివ్యమాణాం హృదయమివ ప్రవేశితాం మహామణి స్తంభైః ఆపీతా మివ భవనదర్పణైః అధోముఖేన శ్రీమండపమధ్యోత్క్లిష్టేన విద్యాధర లోకేన గగనతలమివారోవ్యమాణాం చిత్రకర్తృచ్ఛలేనావలో ¹⁵ కనకుతూహలేన సంపుంజితేన త్రిభువనేనేవ పరివృతాం భూషణ రవప్రణృత్తశిఖితచిత్రచంద్రకేణ భవనేనాపి కాతుకోత్పాదిత లోచనసహస్రేణేవ దృశ్యమానామాత్మపరిజనేనాపి దర్శనలో భాదుపార్జితదివ్యచక్షుషేవానిమిషనయనేన నిర్వర్ణ్యమానాం, లక్షణై రపి రాగావిష్టైరి వాధిష్ఠితసర్వాంగామ్, అకృతపుణ్య మివ ముంచంతీం ²⁰ బాలభావామదత్తా మపి మన్నభావేశపరవశేనేవ గృహ్యమాణాం యావనేన, అవిచలితచరణరాగదీధితిభి రివ నీర్గతాభిః ఆలక్తకరన పాటలితలావణ్యజలవేణికాభిరివ గభితాభిః ⁵నిపసితరక్తాంశుకదళా శిఖాభిరివావలంబితాభిః పాదాభరణరత్నాంశులేఖానం దేహదాయినీభిః అతిశోమలతయా సఖివరేణ వమంతీభిరివ రుధిరధారావర్ష ²⁵ మజ్జుభిరుపేతాభ్యాం క్షీతితలతారాగణమివ సఖమణిమండల

1 నాతిమహతః. 2 ప్రహరంతీభి. 3 వితతచిత్ర. 4 భావ మదత్తాం. 5 నిరసిత.

- ముద్వహద్యాం విద్రుమరసనదీమివ చరణాభ్యాం ప్రవర్తయంతీం,
 నూపురమణికిరణచక్రవాళీన గురునితంబభరణిన్నోరుయుగళనహాయ
 తామివ కర్తముద్గచ్ఛతా స్పృశ్యమానజఘనభాగాం, ప్రజాపతి
 కరధృఢనివీడితమధ్యభాగగళితం జఘనశిలాతలప్రతిఘాతాల్లావణ్యజల
- 5 స్రోత ఇవ ద్విధాగతమూరుద్వయం దధానాం, సర్వతః ప్రసారిత
 దీర్ఘమయూఖమండలేన ఈర్ష్యయా పరపురుషదర్శనమివ నిరుఁధతా
 కుతూహలేన విస్తారమివ తిస్వతా స్పర్శసుఖేన రోమాంచమివ
 ముంచతా కాంచీదామాన్న నితంబబింబస్య విరచితపదీవేషాం, నివతీత
 సకలలోకహృదయభరణేవాతిగురునితంబాం, ఉన్నతకుచాంతరితముఖ
- 10 దర్శనదుఃఖేనేవ క్షీయమాణమధ్యభాగాం, ప్రజాపతేః స్పృశత
 స్సాకుమార్యాదంగుళిముద్రామివ నిమ్నగాం నాభిస్థలీ మావర్తసి
 ముద్వహంతీం, త్రిభువనజయప్రశస్తివర్ణావలీ మివ లిఖతాం మన్త
 థేన రోమరాజమంజరీం బిభ్రాణాం, అంతఃప్రవిష్టకర్ణపల్లవప్రతిబింబేన
 భరణిద్యమానహృదయకరతలప్రేర్యమాణేనేవ నిష్ప్రతతా మకర
- 15 కేతుపాదపీలేన స్తనభరణ భూషితాం, అధోముఖకర్ణాభరణమయూ
 ఖాభ్యామివ ప్రసృతాభ్యామమలలావణ్యజలమృణాళకాండాభ్యాంబౌ
 హుభ్యాం సఖకిరణవిసరవర్షిణా చ మాణిక్యవలయగౌరవశ్రమవళాత్
 స్వేదజలధారాజాలకమివ ముంచతా కరయుగళేన సముద్భా
 సితాం, స్తనభారావనమృమానమానసమివోన్నమయతా హరణ
- 20 ఊర్ధ్వః కర్తైర్గృహీతచుబుకదేశామభినవయావనపవనక్షోభితస్యరాగ
 సాగరస్య తరంగాభ్యా మివోద్గతాభ్యాం విద్రుమలతాలోహి
 తాభ్యా మధరాభ్యాంరక్తావదాతస్యచ్ఛకాంతినా చ మదిరారసపూర్ణ
 మాణిక్యశుక్తిసంప్రటచ్ఛవినా కపాలయుగళేన రతిపరివాదిసీరత్నకోణ
 చారుణా నాసావంశేన చ విరాజమానాం, గతిప్రసరనిరోధిశ్రవణ
- 25 కోపాదివ కించిదారక్తాపాంగేన నిజముఖలక్ష్మీనివాసదుగ్ధోదధినాలో
 చనయుగళేన లోచనమయ మివ జీవలోకం కర్తముద్వతాం, ఉ
 న్నదనవయావనకుంజరమదరాజభ్యాం భూలతాభ్యాం మనశ్శిలాపంక
 లిఖితేన చ రాగావిష్టేన మన్తధహృదయేనేవ వదనలగ్నేన తిలకబిం
 దునా విద్యోతితలలాటవట్టాం, ఉత్కృష్టహేమతాళీపట్టాభరణమయ

మాముక్తకర్ణోత్పలచ్యుతమధుధారాసందేహకారిణం కర్ణపాశం జో
 లాయమానపత్రమరకతమాణికృకుండలం దధతీం, పాటలీకృత¹లలా
 టేన నీమంతచుంబినశ్చూడామణేః కురతాఽంశుజాలేన మదిరారసే
 నేవ ప్రత్యౌశ్యమాణదీప్తికేశకలాపాం, దేహార్థప్రవిప్లహరగర్వితగారి
 విజగీషయేవ చ సర్వాంగానుప్రవిప్లమన్తధదర్శితసాభాగ్యవిశేషాముర
 స్సమారోపితైకలక్ష్మీముదితనారాయణావలేపహరణాయ ప్రతిబింబకై
 ర్నిజరూపతో లక్ష్మీశతానీవ నృజంతీం, ఉత్తమాంగసిహితైకచంద్ర
 విస్మితహరాభిమాననిరసనాయ విలాసస్మితైశ్చంద్రసహస్రాణీవ దిక్షు
 ఊపంతీం, నిర్దయదగ్ధకమన్తధప్రమథనాథరోషేణేవ ప్రతిహృదయం

మన్తభాయుతాన్యత్యాదయంతీం, రజనీజాగరభిన్నస్యపరిచితచక్రవాక¹⁰
 మిధునస్య స్వప్నం క్రీడానదీషు కమలధూళివాలుకాభిర్బాలపులినాని
 కారయంతీం. 'పరిజననూపురరవప్రస్థితం' ²పల్లభం చ హంసమిధునం
 మృణాళనిగళకేన బద్ధ్యా న'యేతి హంసపాలీ మాదిశంతీం, ఆభరణ
 మరకతమయూఖా³ లిహతే చ భవనహరిణకాబకాయ నభిశ్రవణా
 దపనీయ యవాంకురప్రసరం ప్రయచ్ఛంతీం, ఆత్మసంపర్ధితలతాప్రథమ¹⁵
 కుసుమనిర్గమనివేదనాగతాముద్యానపాలీ మశేషాభరణదానేన సమ్మాన
 యంతీం, ఉపసీతవివిధవనకుసుమఫలపూర్ణత్రపుటాం, అవిజ్ఞాయమానా
 లాపతయా హంసహేతుం పునగిపునః క్రీడాపర్వతకోపత్రశబరీ మాలా
 పయంతీం, కరతలవినిహతై ర్ముహు ర్ముహురుత్పతద్భిశ్చ ముఖపరిమ
 లాంధై ర్నీలకందుకై రివ మధుకరైః క్రీడంతీం, పంజరహారీతకరుత²⁰
 శ్రవణకృతదుప్తస్థితాం చామరగ్రాహిణీం విహస్య లీలాకమలేన శిరసి
 విఘట్టయంతీం, ముక్తాఫలఖచితచంద్రలేఖకాప్రతిమస్వేదజలబిందుజాల
 చితనఖపదాభిప్రాయేణ తాంబూలకరంకవాహినీం పయోధరే పటవా
 నముష్టినా తాడయంతీం, రత్నకుండలప్రతిబింబసాంద్రదత్తనవనఖపద
 మండలాశంకయా చామరగ్రాహిణీం విహస్య కపోలే ప్రసాదవ్యాజ²⁵
 దత్తేనాత్మకర్ణపూరపల్లవే నాచ్ఛాదయంతీం, పృథివీమివసముత్సారిత
 మహాకులభూభృద్వరవృత్తి⁴కరకేషభోగేషు నిష్కణ్డాం, మధుమాసలక్ష్మీ
 మివ వట్టదపటలాపహ్రియమాణకుసుమరజోధూసరపాదపరాగాం,

- శరదమివోత్పాదితమానసజన్మవక్షిరవాపనీతనీలకంఠమదాం, గౌరీమివ శ్వేతాంశుకరచితోత్తమాంగభరణాం, ఉదధివేలాపనలేఖామివమధు కరకులనీలతమాలకానవాం, ఇందుమూర్తిమివోద్దామమన్మథవిలాస గృహీశగురుకళత్రాం, వనరాజి మివ పాండుశ్యామలవలీలతాలం
- 5 కృతమధ్యాం దినముఖలక్ష్మీమివ భాస్వన్తుక్తాంశుభిన్నపద్మరాగ ప్రసాధనాం, ఆకాశకమలినీమివ స్వచ్ఛాంబరదృశ్యమానమృణాళకోమ లోరుమూలాం, మయూరావలీమివ నితంబచుంబిశిఖండభారవిస్ఫుర చంద్రకాంతాం కల్పతరులతామివ కామఫలప్రదాం, శయనసమీపే
- 1 సముఖోపవిష్టం 'కోఁసా? కన్య వాఁపత్యం? కిమభిధానోవా? కీదృశం తస్య రూపం? కియద్వా వయః? కి మభిధ త్రే భవతా? కిమభి హితం? కియచ్చిరం దృష్టస్వయా? కథం చాన్య మహాశ్వేతయా నహపరిచయ ఉపజాతః? కిమయ మత్రాగమిష్య'తీతి ముహు ర్ముహు శ్చంద్రాపీడనంబద్ధమేవాలాపం తద్రూపవర్ణనాముఖం కేయూరకం పృచ్ఛంతీం, కాదంబరీం దదర్శ.
- 15 తస్య తు దృష్ట కాదంబరీవదనచంద్రలేఖలక్ష్మీకన్య సాగరస్యేవా మృతముల్లలాస హృదయమ్. ఆసీచ్ఛాన్య మనసి:—'శేషేంద్రియాణ్యపి మే వేధసా కి మితి లోచనమయా న్యేవన కృతాని?, కిం వానేన కృత మవదాతం కర్త చక్షుషా? యదనివారితమేనాం పశ్యతి, అహో! చిత్ర మేత దుత్పాదితం వేధసా సర్వరమణీయానామేకం ధామ, కుత
- 20 ఏతే రూపాతిశయపరమాణవః సమాసాదితాః, తన్నూన మేనా ము త్పాదయతో విధేః కరతలపరామర్శక్షేణేన యే విగభితా లోచనయుగళా దశ్రుజలబిందవస్తేభ్య ఏతాని జగతి కుముదకమలకువలయసౌగంధికవనా న్యుత్పన్నాని.' ఇత్యేవం చింతయత ఏవాన్య తస్యా నయనయుగళే నిపసాత చక్షుః. తదా తస్యా 'అపి నూనమయం సకేయూరకేణా
- 25 వేదితః?, ఇతి చింతయంత్యా రూపాతిశయవిలోకనవిస్మయస్తేరనిశ్చల నిబద్ధలక్ష్మ్యం చక్షుస్తస్మిన్ సుచిరం పసాత లోచనప్రభాధవభితస్తు కాదంబరీదర్శనవిహ్వలోచల ఇవ తత్తణుమరాజత చంద్రాపీడః, దృష్ట్వా చ తం ప్రథమం రోమోద్ధమః తతో భూషణారవః తదను కాదం

బరీ సముత్తప్తా. అథ తస్యాః కుసుమాయుధ ఏవ స్వేదమజనయత్. సంభ్రమాభ్యుత్థానశ్రమో ¹వ్యవదేశో ²భవత్. ఊరుకంప ఏవ చ గతిం రురోధ. నూపురరవాకృష్టహంసమండలమయశో లేభే. నిశ్వాస ³ప్రవృద్ధిరేవాంశుకం చలం చకార. చామరానిలో నిమిత్తతాం యయా. అంతః ప్రవిష్టచంద్రావీడన్నరృలోభే నై వ నిపపాత హృదయే హస్త ⁵పల్లవః, ససవ స్తరావరణవ్యాజో బభూవ. ఆనంద ఏ వాశ్రుజలమపాతయత్. చలితకర్ణా ²నతంసకుసుమరజో ³వ్యవదేశతామయాసీత్. లజ్జెవ వత్సం న దదౌ గిరమ్. ముఖకమలపరిమళాగతాలిబృందం ద్వారతామగాత్. మదనశరప్రథమప్రహారవేదనై వ సీత్కార మకరోత్. కుసుమప్రకరకేతకీకంటకక్షతిః సాధారణతామవాప. పేషభురేవ కరతల ¹⁰మకంపయత్. నివేదనోద్యత ప్రతీహరీనివారణం కపటమభూత్. తథా చ కాదంబరీం విశతో మన్నథస్యాపి మన్నథ ఇ వాభూత్ ద్వితీయతయ్యా సహ యో వివేశ చంద్రావీడహృదయమ్. తథా హి. — అసాపవితస్యా రత్నాభరణద్యుతిమపి తిరోధానమమంస్త హృదయప్రవేశమపి పరిగ్రహమగణయత్. భూషణరవ మపి సంభాషణ మమన్యత. ¹⁵నర్వేంద్రియాహరణమపి ప్రసాద మచింతయత్. దేహప్రభాసంపర్కమపి సురతసమాగమసుఖమకల్పయత్.

కాదంబరీ తు కృచ్ఛాద్విదివ దత్తకతిపయపదా మహాశ్వేతాం న్నేహనిర్భరంచిరదర్శనజాతోత్కంఠాంసోత్కంఠం కంఠేజగ్రహ. మహాశ్వేతా ²సి దృఢతరద త్తకంఠగ్రహ తామవాదీత్. — సఖ! కాదంబరీ! ²⁰భారతే వన్నే రాజా అనేకవరతురగఖురముఖోల్లేఖద త్తచతుస్సముద్రము ద్రోరక్షితప్రజావీడస్తారావీజో నామ, తస్యాయం నిజభుజశిలాస్తంభ విశ్రాంతవిశ్వంభరావీడ శృంధ్రావీడ నామ నూను ర్దిగ్విజయ ప్రసంగే నానుగతో భూమిమిమామ్, ఏవ చ దర్శనాత్ప్రభృతిప్రకృత్యా మే ని స్థారణబంధుతాం గతిః, పరిత్యక్తసకలసంగనిష్ఠరామపి మేనవి శేషైః స్వ ²⁵భావసరళైర్గుణై రాకృష్ట చిత్తవృత్తిం వర్తతే, దుర్లభో హి దాక్షిణ్య పరవశో నిర్నిమిత్తమిత్రమకృత్రిమహృదయో విదగ్ధజనః - యతో

1 వ్యవదేశేనాభవత్. 2 ప్రవృత్తి. 3 వ్యాజ ఆసీత్.

- దృష్ట్యైవమమహమివ త్వమసి నిర్మాణకౌశలం ప్రజావతే: నిస్సవ
 త్నతాం చ రూపస్య స్థానాభినివేశిత్యం చ లక్ష్యైః సద్భర్తృతా
 నుఖం చ పృథివ్యాః సురలోకాతిరిక్తతాం చ మర్త్యలోకస్య సఫల
 తాం చ మానుషీలోచనానామేకస్థాన సమాగమం చ సర్వకలానా
 5 మైశ్వర్యం చ సౌభాగ్యస్య అగ్రమ్యతాం చ మనుష్యాణాం జ్ఞాన్యసీతి
 బలా దానీతోఽయమ్. కథితా చాస్య మయా బహుప్రకారం
 ప్రియసఖే, తదపూర్వదర్శనోఽయ మితి విముచ్య లజ్జా మనువజాతపరి
 చయ ఇత్యుత్సృజ్య అవిస్రంభతామవిజ్ఞాతశీల ఇత్యపహాయ శం
 కాం యథా మయి తథాఽత్రాపి వర్తితవ్యమ్, ఏష తే మిత్రం చ
 10 బాంధవ శ్చ పరిజన శ్చ' ఇత్యావేదితే తయా చంద్రావీడక ప్రణామ
 మకరోత్ కృతప్రణామం చ తం తదా కాదంబర్యాస్తీర్యగ్నిలోక
 యంత్యాస్సన్నహమతిదీర్ఘలోచనాయాః అపాంగభాగం గచ్ఛత
 స్తారతారకస్య లోచనస్య శ్రమనలిలవవినరఇవానందబాష్పజల
 బిందునీకరో నివపాత త్వరితమభిప్రస్థితస్య హృదయస్య ధూళిరివ సు
 15 భాధవభా స్తితజ్యోత్సాన్ని వినసార. 'సమ్మాన్యతా మయం హృదయ
 రుచిరో జనః ప్రతిప్రణామేనేతి శిరో వక్తుమివై కా భూలతాసము
 న్ననామ. అంగులివిపరవినిస్సృతమరకతాంగుళీయకమయూఖ¹లేఖావి
 భ్రమగృహీతతాంబూలవీటిక ఇవ కరో జృభారంభమంధరం ముఖ
 ముత్సనర్ప. స్రవత్స్వేదజలధౌతలావణ్యనిర్మలేషు చాస్యాః సంక్రాంత
 20 ప్రతిబింబతయా సంచరన్తూర్తికరకేతు రివావయవేష్యదృశ్యత
 చంద్రావీడః! తథా హి:—శింజన్తణి నూపురపుటేన మణిభువమాలిఖ
 తా అంగుష్ఠేనాహూత ఇవ చరణనభేషు నివపాత. దర్శనాతిరభసప్ర
 భావితేన గత్వా హృదయే నాసిత ఇవ స్రవాభ్యంతరే సమదృశ్యత.
 వికచకువలయదామదీర్ఘయా చ దృష్ట్యా నిశిత ఇవ కపోలతలే సమల
 25 క్ష్యత సర్వాసామేవ చ తదా తాసాం కన్యకానాం తిర్యక్పశ్యంతీ
 నాం తం కుతూహలా దపాంగచుంబినోఽన్తి నిర్గంతుకామా ఇవ కర్ణపూ
 రమధుకర్ణైః సమం బభ్రముస్తరభా స్తారకాః.

కాదంబరీ తు నవిభ్రమకృతప్రణామా మహాశ్వేతయా నహ
 వర్యంకే నిషసాద, సంభ్రమపరిజనోపసీతాయాం చ శయనశిరోభాగ
 నివేశితాయాం ధవళాంశుకప్రచ్ఛదపటాయాం హేమపాదాంకితా
 యాం వీరికాయాం చంద్రావీడస్పముపావిశత్. మహాశ్వేతాసురోధే
 న చ విదితకాదంబరీచిత్రాభిప్రాయాః సంవృతముఖస్య స్తహ స్తదత్తశబ్ద 5
 నివారణసంజ్ఞాః ప్రతిహారోవ్య వేణురవా వీణాఘోషా గీతధ్వనీ
 మాగధియశబ్దాంశ్చ సర్వతో నివారయాంచక్రః. త్వరితపరిజనోపసీతే
 నచ సలిలేన కాదంబరీ స్వయముత్థాయ మహాశ్వేతాయాశ్చరణౌ
 ప్రత్యుత్థ్యోత్తరీయాంశుకే నాపమృజ్య పునః పర్యంకమాదురోహ.
 చంద్రావీడస్యాపి కాదంబర్యాస్పృశీరూపాసురూపా జీవితనిర్విశేషా 10
 సర్వవిస్రంభభూమిర్దదలేఖేతి నామ్నా బలాదనిచ్ఛతోఽపి ప్రత్యుత్త
 వతీ చరణౌ. మహాశ్వేతా తు కర్ణాభరణప్రభావద్విద్యాంసదేశే సప్రేమ
 పాణినా స్పృశంతీ మధుకరిభరపర్యస్తం చ కర్ణావతంసముత్తి పంతీ
 చామరపవనవిధుతివర్యస్తాం బాలవల్లరీమనుష్యజమానా కాదంబరీ
 మనామయం పప్రచ్ఛ సా తు సఖిప్రేష్టా గృహనివాసేన కృతాపరా 15
 ధేన అనామయే నైవ లజ్జమానా కృచ్ఛాద్విదివ కుశలమాచచక్షే.
 నముపజాతశోకాఽపి చ తస్మిన్ కాలే మహాశ్వేతాముఖనిరీక్షణతత్పు
 రాఽపి ముహూర్తుహురపాంగవిక్షేపప్రచలితతరళతరతారశారోదరం
 చక్షుర్నండలితచాపేన భగవతా కుసుమధన్వనా బలాన్నీయమానం
 చంద్రావీడవీడనాయేవ న శళాక నివారయితుమ్. తే నైవ యజ్ఞేన 20
 తేనాసన్నసఖికపోలనంక్రాంతేన ఈర్ష్యాం రోమాంచభిద్యమానకుచతట
 సశ్యత్ప్రతిబింబేనవిరహవ్యథాం స్వేదార్ద్రావక్షుస్థనిఘటితసాలభంజ
 కాప్రతిమేన సపత్నీరోషం నిమిషతా దౌర్భాగ్యశోకమానందజల
 తిరోహితేనాంధతాదుఃఖమభజత సా ముహూర్తావగమే చ తాం
 బూలదానోద్యతాం మహాశ్వేతాతామభావతః—సఖ! కాదంబరి! 25
 1 సర్వాభి రేవాస్తాభిరభిసవాగతశ్చంద్రావీడ ఆరాధనీయః, త దస్మై
 తావద్దీయతాం తాంబూలమ్' ఇత్యుక్తా చ కిం చిద్వివర్తితావస
 మితముఖి శనైరవ్యక్త మివప్రియసఖి లజ్జేహ మనుపజాతపరిచయా

1 సంప్రతివన్నమేవ సర్వాభి.

- ప్రాగల్భ్యేనానేన గృహాణ త్వమేవాన్వై ప్రయ 'చేత్తువాచ.
కాదంబరీ తు పునః పునరభిధీయమానా చ తయా కథ మపి గ్రా
మ్యేవ చిరాద్దానాభిముఖం మన శ్చ క్రే. మహాశ్వేతాముఖా దనా
కృష్ణదృష్టిరేవ వేపమానాంగయష్టిరాముకుభితలోచనా స్థూలం
- 5 స్థూలం నిశ్వసంతీ నిజశరప్రహరకూర్చితా మన్తభేన స్పృశితేవ స్వేద
జలవిసరై స్వేదజలవిసరనిమజ్జనభయేన చ హస్తావలంబనమివ యాచ
మానా సాధ్వసపరవళా పతామితి లగితుమివ కృతప్రయత్నాప్రసార
యామాన తాంబూలగర్భహస్తకల్పవమ్. చంద్రావీడస్తు జయకుంజర
కుంభస్థలాస్ఫాలనసంక్రాంతసిందూరమివ స్వభావపాటలం ధనుర్గుణా
- 10 కర్షణకృతకిణిక్యామలం కచగ్రహకృష్టిరుదితారిలక్ష్మీలోచనపరామర్శ
లగ్నాంజనబిందుమివ విసర్పన్నఖకిరణతయాఽతిరభసేన ప్రధావితాభి
రివ వివర్ధితాభిరివ ప్రహసితాభి రివాంగుళీభిరుపేతం స్పర్శలోభాచ్చ
తత్కాలకృతనన్నివేశాస్పరాగాః పంచాపీంద్రియవృత్తి రివాంగుళీ
రుద్వహంతం ప్రసారితవా పాణిమ్. తత్ర చ సా తత్కాలసులభ
- 15 విలాసదర్శనకుతూహలిభిరివ కుతోఽప్యగత్య సర్వరనై రధిష్ఠితా
తేనానిబద్ధలక్ష్మ్యతయా శూన్యప్రసారితేన చంద్రావీడహస్తాన్వేషణా
యేవ పురణి ప్రవర్తితనఖాంశునివహేన వేపభుచలితవలయాల్లీవాచా
లేన సంభాషణమివ కుర్యతా హస్తేన 'స్వేదనలిలపాతపూర్వకం గృ
హ్యతామయం మన్తభేన దత్తో దాసజన' ఇత్యాత్మనమివ ప్రతి
- 20 గ్రాహయంతీ 'అద్య ప్రభృతి భవతో హస్తే వర్తత' ఇతి జీవిత మివ
స్థాపయంతీ తామ్బూలమదాత్. ఆకర్షంతీ చ కరకివలయం భుజలతాసు
సారేణ స్పర్శతృప్తాగత మనంగళరభిన్నమధ్యం హృదయ మివ పతిత
మపి రత్నవలయం నాజ్ఞానీత్. గృహీత్వా చాపరం తాంబూలం
మహాశ్వేతాయై ప్రాయచ్ఛత్.
- 25 అథ సహస్రైవ త్వరితగతిః త్రివర్ణరాగమింద్రాయుధమివ
కుండిలీకృతకణ్ఠేన వహతా విద్రుమాంకురానుకారిచంచుపుటేన మర
కతద్యుతిపక్షతినా మంధరగతేన శుకే నానుబద్ధమానా కుముద
కేసరపింజరతయా చరణయుగళస్య చంపకకలికాకారతయా చ ముఖస్య
కువలయదళనీలతయా చ పక్షద్యుతీనాం కుసుమమయీవాగత్య

శారీకా సక్రొధమవాదీత్ :—‘భర్తృదారికే! కాదంబరి! కస్తాన్న ని
 వారయస్యేన మభీకసుభగాభిమానినమతిదుర్విసితం మా మనుబధ్నం
 తం విహంగాపశదమ్? యది మామనేన పరిభూయమానాముపేక్ష సే
 తతోఽహం నియతమాత్మానముత్సృజామి సత్త్వం శసామి తే
 పాదపంకజస్పర్శేన’ ఇత్యేవమభిహితా చ తయా కాదంబరీ స్థితమక 5
 రోత్. అవిదితవృత్తాంతా తు మహాశ్వేతా ‘కిమియం వద’ తీతి మద
 లేఖాం పప్రచ్ఛ. సా చాకథయత్:—‘ఏషా భర్తృదుహితాః కాదం
 బర్యాః కాళిందీతి నామ్నా శారీకా, ¹ ఏతస్య పరిహాసనామ్నశ్శుకస్య
 భర్తృదారిక యైవ పాణిగ్రహణపూర్వకం జాయాపదం గ్రాహితా,
 అద్య చాయమనయా ప్రత్యుపసి కాదంబర్యాస్తామ్బూలీకరండ ¹⁰
 వాహినీమిమాం తమాలికామేకాకినీం కిమపి సాతయన్ దృష్టో యతః
 తతః ప్రభృతి సంజాతేర్వ్యా కోపపరాజ్ఞుభి నైనముపనర్పతి నాలపతి
 న స్పృశతి న విలోకయతి సర్వాభిరస్తాభిః ప్రసాద్యమానాఽపి న
 ప్రసీదతీతి. ఏతదాకర్ణ్య స్ఫుటస్ఫురితకపోలోదంశ్చంద్రావీక్షో మందం
 మందం విహస్యాబ్రవీత్:—‘అస్త్యేషా కథా-శ్రూయత ఏ వైతద్రాజ ¹⁵
 కులే కర్ణవరంపరయా - పరిజనోఽప్యేవం మంత్రయతి - ఏవం బహిరపి
 జనాః కథయంతి - ఏవం దిగంతరేష్వప్యయమాలాపో వర్తతే - ఏవ
 మస్తాభిరప్యేతదాకర్ణిత మేవ - యథా కిల ‘దేవ్యాః కాదంబర్యా
 స్తామ్బూలీదాయినీం తమాలికాం కామయమానః పరిహాసనామా
 శుకో మదనపరవశో గతాన్యపి దినాని న వే’తీతి. ²⁰ ‘తదయ మా
 స్తాం తావద్వామాచారః పరిత్యక్తనిజకళతో నిత్రుపయాఽనయా
 నహ, దేవ్యాస్తు కాదంబర్యాః కథమేత ద్యుక్తం య స్సనివారయ
 తీమాం చపలాం దుష్టదానీం, అథవా దేవ్యాపి కథితైవ నిస్సేహతా
 ప్రథమమేవ వరాకీమిమాం కాళిందీమిదృశాయ దుర్విసితాయ
 విహంగాయ ప్రయచ్ఛంత్యా, కిమిదానీమియం కరోతు ? య దేత ²⁵
 తాసత్స్వకరణం నారీణాం ప్రధానం కోపకారణమగ్రణీ ర్వివాద
 హేతుః పరం పరిభవస్థానం, ఇయమేవ కేవల మతిధీరా య దనయా

1 ఇయ మస్య చ. 2 కరంక. 3 వాహినీం. 4 యదయం, 5 నిత్రుపోఽనయా.

- 2 నేన చార్భాగ్యగరిమూ జాతవైరాగ్యయా విషం వా నాస్వాదిత
 మనలో వా నాసాదితో 2 నశనం వా నాంగీకృతం, న హ్యేవంవిధ
 మపరమస్తి యోషితం లఘిముః కారణం, యదీ చేయమిద్ధకే
 5 2 వరాధే 2 ననీయమానా 2 నేన ప్రత్యాసత్తి మేష్యతి తదా ధిగిమాం,
 అలమనయా దూరతో వర్జనీయేయమభిభవనిరస్యా, క ఏవాంపున
 రాలాపయిష్యతి? కో వా 2 వలోకయిష్యతి? కో వా 2 స్యానామ గ్రహీ
 ష్యతి? ఇత్యేవమభిహితవతి తస్మిన్నస్యా స్తా సుహ కాదంబర్యా
 క్షీడాలాపభావితా జహసు రంగనాః పరిహానస్తు తస్య నర్తభాషిత
 మాఃర్ష్య జగాదః—‘ఘోర! రాజపుత్ర! నిపుణేయం న త్వయా 2 న్యే
 10 న వా లోలా ప్రతారయితుం శక్యతే, ఏషాపి బుధ్యత ఏవైతాపతీ
 ర్వక్రోక్షీ, ఇయమపి జానాత్యేవ పరిహానజల్పితాని, అస్యా 2 పి రాజ
 కులసంపర్కచతురా మతిః, విరమ్యతామ్, అభూమిరేషా భుజంగభంగి
 భాషితానామ్, ఇయమేవ హి వేత్తి మంజుభాషిణీ కాలం చ కారణం
 చ ప్రమాణం చ విషయం చ ప్రస్తావం చ కోవప్రసాదయోః’ ఇతి.
 15 అత్రాంతరే చాగత్య కంచుకీ మహాశ్వేతామవోచత్ :—
 ‘ఆయుష్యతి! దేవశ్చిత్రరథో దేవీ చ మదిరా త్వాం ద్రష్టుమాహ్వా
 యతి’ ఇత్యేవమభిహితా చ గంతుకామా ‘సఖి! చంద్రావీడః క్వాస్తా
 మితి కాదంబరీమపృచ్ఛత్. అసా తు ‘నపర్యాప్త మనేకశ్రీహృదయ
 నహస్రావస్థానే’ నేతి మనసా విహస్య ప్రకాశమవదత్ :—‘సఖి మహా
 20 శ్వేతే! కిం త్వమేవమభిదధాసి? దర్శనాదారభ్య శరీరస్యాప్యయ
 మేవ ప్రభుః కిముత భవనస్య విభవస్య పరిజనస్య వా, యత్రాన్తే రో
 చతే ప్రియసఖిహృదయాయ వా తత్రాయమాస్తా’మితి తచ్చుత్వా
 మహాశ్వేతా 2 వదత్ :—‘అత్రైవ త్వత్ప్రాసాదసమీపవర్తిని ప్రమద
 వనే క్షీడాపర్వతకమణివేత్సన్యాస్తామ్’ ఇత్యభిధాయ గంధర్వరాజం
 25 ద్రష్టుం యయా. చంద్రావీడో 2 పి తయా సహైవ నిర్గత్య వినోదనార్థం
 వీణావాదినీభిశ్చ వేణువాద్యనిపుణాభిశ్చ గీతకలాకుశలాభిశ్చ దురోదర
 క్షీడారాగిణీభిశ్చాష్టాపదపరిచయచతురాభిశ్చ చిత్రకర్తకృతశ్రమా
 భిశ్చ సుభాషితపాఠికాభిశ్చ కాదంబరీసమూదిష్టప్రతీహారప్రేషితాభిః

కన్యాభిరనుగమ్యమానః పూర్వదృష్టేన కేయూరకేణోపదిశ్యమాన
మార్గః క్రిడాపర్వతమణిమందిరమగాత్. గతే చ తస్మిన్ గంధర్వ
రాజపుత్రి విస్మయజ్వలం సఖిజనం పరిజనం చ పరిమితపరిచారికాభి
రనుగమ్యమానా ప్రాసాదమారురోహ. తత్ర చ శయనీయే నిశే
నిపత్య అదూరస్థితాభిర్వినయవిధృతాభిః పరిచారికాభిర్వినోద్య 5
మానా కుతోఽపి ప్రత్యాగతచేతనా చైకాకినీ తస్మిన్ కాలే 'చపలే!
కి మిదమారబ్ధ' మితి నిగృహీతేన లజ్జయా, 'గంధర్వరాజపుత్రి! కథ
మేత ద్యుక్త' మిత్యుపాలభేవ వినయేన, 'అసావపుత్రస్యనో బాల
భావః క్వ గత' ఇ త్యుప హసితేవ ముగ్ధతయా, 'నైర్విణి! మా కురు
యథేష్ట మేకాకిన్య వినయ' మి త్యామంత్రితేవ కుమారభావేన, 10
'భీరు! నాయం కులకన్యకానాం క్రమ' ఇతి విగర్హితేవ మహత్త్వేన,
'దుర్విసీతే! రక్షావినయ' మితి తర్జితే వాచారేణ, 'మూఢే! నిగృహ్య
తాం మదనేన లఘుతాం నీతా' నీ త్యనుశాసితేవాభిజాత్యేన, 'కుత
స్తవేయం తరళహృదయ' తేతి ధిక్కుతేవ ధైర్యేణ, 'స్వచ్ఛంద
చారిణి! అప్రమాణీకృతాఽహం త్వ'యేతి నిందితేవ కులస్థిత్యా అతి 15
గుర్వీం లజ్జామువాహ.

సమచింతయచ్చైవమ్—అగణితసర్వశంకయా తరళహృదయ
తాందర్యయంత్యాద్య మయా కిం కృతమిదం మోహంధయా హతా
శయా? తథా హి,—అదృష్టపూర్వోఽయమితి సాహసికయా మయా
న శంకితం, లఘుహృదయాం మాం లోకః కలయిష్యతీతి నిర్హీకయా 20
నాకలితం, కాన్య చిత్తవృత్తిరితి మూఢయా న పరీక్షితం, దర్శనాను
కూలాఽహ మన్యనేతి వా తరళయా న కృతో విచారక్రమః, ప్రత్యా
ఖ్యానవైలక్ష్యాన్న భీతం, గురుజనా న్న త్రస్తం, లోకాపవాదా న్నో
ద్విగ్నమ్, తథాచ—మహాశ్వేతా దుఃఖితేతి నిర్దాక్షిణ్యయానాపేక్షితమ్,
అసన్నవర్తినఖిణోఽపుష్పలక్షయతీతి మందయా న లక్షితం, పార్శ్వ 25
స్థితః పరిజనః పశ్యతీతి సప్తచేతనయా న దృష్టమ్, స్థూలబుద్ధయోఽపి
తాదృశీం వినయచ్యుతిం విభావయేయుః కిముతానుభూతమదన
వృత్తాంతా మహాశ్వేతా సకలకలాకుశలాః సఖ్యో వా రాజకులసంచార

చతురో వా నిత్యమింగితజ్ఞః పరిజనః, ఉద్యతేష్వతినిపుణతరదృష్టయో
 ౨౦తఃపురదాన్యః, సర్వథా హతాస్త్రి మందపుణ్య, మరణం మేఽద్య
 శ్రేయో న లజ్జాకరం జీవితం, శ్రుత్వైతం వృత్తాంతం కిం వక్ష్యత్యంబా
 తాతో వా గంధర్వలోకో వా? కిం కరోమి? కోత్ర ప్రతీకారః?

5 కేనోపాయేన స్థిత మిదం ప్రచ్ఛాద ము మి? కస్య వా చాపల మిద
 మేతేషాం దుర్విసీతానామింద్రి యాణాం కథయామి? క్వ వానేన దగ్ధ
 హృదయేన ¹(పంచబాణేన న ఖలు జానామి) గృహీతా గచ్ఛామి?
 తథా మహాశ్వేతా వ్యతికరేన ప్రతిజ్ఞా కృతా, తథా ప్రియసఖీం
 పురో మంత్రితం, తథా చ కేయూరకస్య హస్తే నందిష్టం, న ఖలు జా

10 నామి మందభాగినీ శతవిధిం వా ఉత్పన్నమన్నభేన వా పూర్వకృతా
 పుణ్యసంచయేన వా మృత్యుహతకేన వా అన్యేన వా కేనాప్యయ
 మానీతో మమ విప్రలంభకశ్చంద్రావీడః, కోఽపి వా న కదాచి
 ద్దృష్టో నానుభూతో న చ శ్రుతో న చింతితో నోత్పేక్షితో మాం
 విడంబయితుముపగతః? యస్య దర్శనమాత్రే జైవ సంయమ్య దత్తే

15 పేంద్రియైః, శరపంజరీ నిక్షిప్త సమర్పితేవ మన్నభేన దానీకృత్యోప
 నీతేవానురాగేణ నిర్వాతితేవ గృహీత ²మూర్త్యేన గుణగణేన విక్రీ
 తేవ హృదయేన ఉపకరణీభూతాఽస్త్రి. న మే కార్యం తేన చపలే న'థతి
 ఊణమివ సంకల్పమకరోత్. కృతసంకల్పా 'చాంతర్గతేన మిథ్యావి
 నీతే! యది మయా న కృత్యమేష గచ్ఛా'మీతి హృదయోత్కంప

20 చలితేన పరిహసితేవ చంద్రావీడేన తత్పరిత్యాగసంకల్పసమకాలప్రస్థితేన
 కణ్ఠగేనైవ పృష్టేవ జీవితేన 'అవిశేషజ్ఞే! పునరప్రప్తౌ భితలోచనయా
 దృశ్యతామసా జనః ప్రత్యాఖ్యానయోగ్యో న'వేతి తత్తాలాగ తేనాభి
 హితేన 'బాష్పేణ అపనయామి తే నహసుభి రైర్భావలేప'మితి నిర్భ

ర్త్వితేవమనోభువాపునరపి తథేవ చంద్రావీడాభిముఖహృద యా బభూవ.

25 త దేవమన్తమిత ప్రతినమాధానబలాత్ప్రేమావేశే నాస్వతంత్రీకృతా
 పరవశేవోత్థాయ జాలవాతాయనేన తమేవ క్రీడాపర్వత మవలోక
 యంత్యతిష్ఠత్. తత్రస్థా చ సా తమానందజలవ్యవధానోద్విగ్నేన

1 ఏతన్నాస్తి క్వచిత్. 2 గుణపణేన విక్రీతేవ.

స్వత్వా దదర్శ న చక్షుషా. అగుభీగభితస్వేదపరామర్శభీతేవ చి
తయా లిలేఖ న చిత్రతూలికయా. రోమాంచతిరోధానశంకి తేవ హృ
దయేనాలిలింగ న వక్షసా తత్సంగమకాలాతిపాతానహేవ మనో
1 గమాగమాయ నియుక్తవతీ న పరిజనమ్.

చంద్రాపీఠోఽపి ప్రవిశ్య స్వచ్ఛందం కాదంబరీహృదయమివ 5
ద్వితీయం మణిగృహం శిలాతలాస్తీర్ణాయాముభయత ఉపద్యపరినివే
శితబహూపధానాయాం కుఠాయాం నిపత్య కేయూరకేణోత్సంగే
గృహీతచరణయుగళః తాభిర్యథాదిష్టేషు భూమిభాగేషాపవిష్టాభిః
కన్యకాభిః పరివృతో జోలాయమానేన చేతసా చింతాం వివేశక్రిం
తావ దస్యా గంధర్వరాజదుహితుః కాదంబర్యాస్సహభువ ఏతే విలా10
సా ఏవేద్యతాః నకలలోకహృదయహరిణిః? ఆహో స్విదనారాధిత
ప్రసన్నేన భగవతా మకరకేతుగా మయి నియుక్తాః? యేన మాం
సాస్త్రిణ సరాగేణాకూణితత్రిభాగేణ హృదయాంతర్లపతత్ స్వరశర
కుసుమరజోరూపితేనేవ చక్షుషా తిర్యగ్విలోకయతి, మద్విలోకితా
చ ధవళేన స్థితాలోకేన దుకూలే నేవ లజ్జయాఽఽత్నాన మావృణోతి,15
మల్లజ్జావివర్తమానవదనాచ ప్రతిబింబప్రవేశలోభేనేవ కపోలదర్పణ
4 మర్చయతి, మదవకాశదాయినోహృదయస్య ప్రథమావినయలేఖా మివ
కరరుహేణ శయనాంకే లిఖతి, మత్తాంబూలపీటికోపనయనభేదవిధులేన
రక్తోత్పలభ్రమభ్రమద్భ్రమరబృందేన కరతలేన స్విన్నం ముఖమివ
గృహీతతమాలపల్లవేనేవ విజయతి. పునశ్చాచింతయత్. 'ప్రాయేణ20
మానుష్యకసులభా లఘుతా మిథ్యాసంకల్పసహస్రైరేవమాయాస్య
మాం విప్రలభతే, లుప్తవివేకో యావనమదో మదనో వా, యత
స్త్రీమిరోపహతేవ యూనాం దృష్టిరల్పమపి కలుషం మహాత్మశ్యతి,
న్నేహలవోఽపి వారిణేవ నవమూవనమదేన దూరం విస్తార్యతే, స్వయ
ముత్పాదితానేకచింతాశతాకులా కవిమతిరివ తరళతా న కిం చి న్నో25
త్ప్రేక్షతే, నిపుణమన్తగృహీతా చిత్రవర్తికేవ తరుణచిత్తవృత్తిర్న
కించిన్నాలిఖతి, సంజాతరూపాభిమానా కులఘోవాత్సంభావనా న
క్వచిన్నాత్సంమర్చయతి, స్వన్న ఇవానసుభూతమపి మనోరథో దర్శ

1 గమాయ. 2 స్వచ్ఛందం. 3 సరాగేణా కూణిత. 4 మదయతి మద.

యతి, ఇంద్రజాలపిచ్చి కేవాసంభావ్యమపి ప్రత్యాశా పురః స్థావ
 యతి భూయశ్చ చింతితవాః—కిమనేన వృథా వ మనసా భేదితేన?
 యది నశ్యమేవేయం ధవళేక్షణా మయ్యేవం జాతవృత్తి స్తదా న
 చిరాత్ న ఏ వైనా మస్థాగ్నితానుకూలో మన్నధః ప్రకటికరిష్యతి, న
 5 ఏవాన్య సంశయన్య ఛేత్తా భవిష్యతి ఇశ్యవధార్యోత్థాయోప
 విశ్య చ తాభిః కన్యకాభిః 1 నహాక్షైర్గయైశ్చ విపంచీవాద్యైశ్చ పాణ
 విక్షైశ్చ స్వరసంజేహవివాద్యైశ్చ సుభాషితగోష్ఠీభిశ్చాన్యైశ్చ తై
 స్తైరాలాపైః సుకుమారైః కలాపిలానైః క్రిడన్నాసాంచకైః ము
 హూర్తం చ స్థిత్యా నిర్గమ్యాపవనాలోకనకుతూహలక్షిప్తచింతః
 10 క్రిడాపర్వతకశిఖరమారురోహ.

కాదంబరీ తు తం దృష్ట్వా చిరాయతీతి మహాశ్వేతాయాః కిల
 వర్తావలోకయితుం విముచ్యతం గవాక్షమనంగక్షిప్తచిత్తా సాధస్యో
 పరితలం కైలాసశిఖరమివ గౌర్యారురోహ. తత్ర చ విరళపరిజనా నకల
 శశిమండలపాండురేణాతపత్రేణ హేమదండేన నివార్యమాణాతపా
 15 చతుర్భిర్యాలవ్యజ్జనైశ్చ ఘనశుచిభిరుద్ధూయమానైరుపవీజ్యమానా
 శిరసి కుసుమగంధలుభేన భ్రమతా భ్రమరకులేన దివాఽపి నీలావకుంఠ
 నేవ చంద్రావీడాభినరణవేషాభ్యాసమివ కుర్వతీ ముహుశ్చామర
 శిఖాం నమానశ్చ ముహుశ్చత్రదండమవలంబ్య ముహుస్తమాలికా
 స్కంధే కరా విన్యస్య ముహుర్నదలేఖాం సఖం పరివ్యజ్య ముహుః
 20 పరిజనాంతరితనకలదేహా నేత్రత్రిభాగేనా ముహురావలితత్రివళీవల
 యా పరివృత్య ముహుః ప్రతీహరీ వేత్రలతాశిఖరే కహలం నిధాయ
 ముహుర్నిశ్చలకరవిధృతా మధరపల్లవే వీటికాం వినివేశ్య ముహు
 ర్దుష్కర్ణకర్ణోత్పలప్రహరపలాయమానపరిజనానుసరణదత్తకతిపయపదా
 విహన్య తం విలోకయంతీ తేన చ విలోక్యమానా మహాంతమపి
 25 కాలమతిక్రాంతం నాజ్ఞాసీత్. ఆరుహ్య చ ప్రతీహార్యా నివేదిత
 మహాశ్వేతా ప్రత్యాగమనా తస్మాదవతతార. స్నానాదిమృమందరాఽపి

1 నహాక్షైర్గయైశ్చ. 2 చిత్తః. 3 తనంశిఖరమారురోహ.
 4 కుర్వతీకైలాసశిఖర ఇవ గౌరీముహుశ్చా. 5 నావలోక్య. 6 రుద్రీ
 ర్ణోత్పల. 7 మందాదరాపి.

మహాశ్వేతాసురోధేవ దివసవ్యాపార మకరోత్. చంద్రావీక్షోఽపి తస్మా
దవతీర్య ప్రథమవిసర్జితేనైవ కాదంబరీపరిజనేన సీర్వర్తితస్మానవిధి
ర్నిరుపమాతశిలార్చితాభిమతదైవతః క్రీడాపర్వతక ఏవ సర్వమాహారా
దికమహాగర్త చక్రే.

క్రమేణ చ కృతాహారః క్రీడాపర్వతక ప్రాగ్భాగభాజ మనోహ 5
రిణి హారితహరితే హరిణీరోమంధఘనశీకరాసారే సీరాయుధహలభయ
నిశ్చలకాళిందీజలత్విషి తరుణీచరణాల క్షకరనశోణశోచిషి కుసుమరజ
స్సికతిలతలే లతామండపోవగూఢే శిఖండితాండవసంగీతగృహేమరకత
శిలాతలే సముపవిష్టో దృష్టవాః సహనై వాతిబహుళధామ్నాధవశేనా
లోకేన జలేనేన నిర్వాప్యమానం దివసం మృణాళాధవశేనేన పీయ 10
మానమాతపం క్షీరోదేనేన ప్లాప్యమానాం మహీం చందనరసవర్షే
ణేవ సీచ్యమానాః దిగంతాః సుధ యేవ విలిప్యమానమంబరతలమ్.
ఆనీచ్ఛాన్య మనసి.—‘కిము ఖలు భగవానోషధీపతిరకాండ ఏవ
శీతాంశురుదితో భవేత్? ఉత యంత్రవిక్షేపవిశీర్యమాణపాంశుర
జలధారాసహస్రాణి ధారాగృహాణి ముక్తాని? ఆహోస్విదనిలవికీర్య 15
మాణశీకరధవళితభువనాంబరసింధుర్ధరాతలమవతీర్ణా’ ఇతి.

కుతూహలా చ్ఛాలోకానుసారప్రహితచక్షు రద్రాక్షీత్ అనల్ప
కన్యకాకదంబపరివృతాం ధ్రియమాణధవళితవత్త్ర ముద్ధూయమాన
చామరద్వయాం కాదంబరీప్రతీహార్యా వామపాణిసా వేత్త్రలతాగచ్ఛే
ణార్ద్ర)వత్ప్రశకలావచ్చన్నముఖం చందనానులేపనసనాథం నారికేళ 20
సముద్గత ముద్వహంత్యా దక్షిణః కేణ దత్తహస్తాపలంబాం కేయూర
కేణ చ నిశ్వాసహార్యే నిర్దోకశుచినీ ధాతే కల్పలతాదుకూలే దధతా
నివేద్యమానమార్గాం మూలతీకుసుమదామాధిష్ఠితకరతలయాచ తమా
లికయానుగమ్యమానామాగచ్ఛంతీం మదలేఖామ్ తస్యాశ్చ
నమీషే తరళికామ్ తయా చ సీతాంశుకోపచ్చదే పటలకే గృహీతం 25
ధవళతాకారణమివ క్షీరోదన్య సహభువమివ చంద్రమనః మృణాళ

- దండ మివ నారాయణనాభిపుండరీకస్య మందరక్షోభవిక్షిప్త మి
వామృతశేషవిండనికరం వాచుకి నిర్దోకమివ మథనశ్రమోష్ణితం హాస
మివ శ్రీయః కులగృహవియోగగళితం మందరమథనవిఖండితాశేష
శశికలాఖండనంచయ మివ సంహృతం ప్రతిమా తారాగణ మివ జలధి
5 జలా దున్ద్యుతం దిగ్గజఃరశీకరా 'సారపుంజేభూతం సక్షత్రమాలాభరణ
మివ మదనద్విపస్య శరన్నేఘశకలై రివకల్పితం కాదంబరీయాపవశీకృత
మునిజనహృదయై రివ నిర్మితం గురు మివ సర్వరత్నానాం యశోరాశి
మి వైకత్ర ఘటితం సతిపక్ష మివ చంద్రమను జీవిత మివ జ్యోత్స్నా
యాః లక్ష్మీహృదయ మివ నిభీదితశగళజ్వలబిందువిలాసతరళ ముత్కంఠిత
11 మివ మృణాళ వలన ధవళకరం శరచ్ఛసిన మివ ఘనముక్తాంశునివహ
ధవళితదిబ్బుఖం మందాకినీప్రవాహమివ సురయుపతికుచపరిమళ
వాహినం ప్రభావర్షిణమతితారం హారమ్, దృష్ట్వా 'చాయ మస్య
చంద్రావీడః చంద్రాతపద్మస్థిమః ధవళిమ్నః కారణ' మితి త మ్మనసా
నిశ్చిత్త్య దూరాదేవ ప్రత్యుత్థానాదినా నముసచితోపచారక్రమేణ
15 ముదలేఖామాపతంతీ ప్రతిజగ్రహ సాతుతస్మిన్నేవ మరకతగ్రాహణి
ముహూర్త ముపవిశ్య స్వయముత్థాయతేన చందనాంగరాగేణాను
లిప్యతే చ ద్వే దుకూలే పరిధాప్య తైశ్చ మాలతీకుసుమదామభి
రాచితీశేఖరం కృత్వా తం హార మాదాయ చంద్రావీడ మువాచః—
'కుమార! తవేయ మచహసితాహంకారకాంతాపేశలతా ప్రీతిపరవశం
20 జనం క మివ న కారయతి? ప్రశ్రయ ఏవ తే దదా త్వవకాశ మేవం
విధానమ్, అనయా చాకృత్వా కస్యాసి న జీవితవామి, అనేన
చాకారణావిష్కృతవాత్సల్యేన చరితేన కస్య న బంధుత్వ మధ్యారోప
యసి, ఏషా చ తే ప్రకృతిమధురా వ్యవహృతిః కస్య న వయస్యతా
ముత్పాదయతి? కిం వా సోనమావాస యంత్యమి స్వభావసకుమార
25 వృత్తయో భవద్గుణాః? త్వన్మూర్తిరే వాత్రో వాలంభ మర్పణి యా
ప్రథమదర్శన ఏవ విస్రంభముపజనయతి. ఇతరథా హి త్వద్విధే సకల
భవనప్రథితమహిమ్ని ప్రయాజ్యమానం సర్వమేవానుచిత మి వాభాతి,
తథాహిః—సంభాషణ మస్యధిగకరణ మి వాపతతి, ఆదరోఽసి ప్రభు

1 సార మివ పుంజే. 2 కిమివ, 3 సమాశ్వాసయంతి.

తాభిమానమివానుమాపయతి, స్తుతి రహిత్యత్వేన క మివ నూచ
యతి, ఉపచారోఽపి చపలతామివ ప్రకాశయతి, ప్రీతిర వ్యనాత్మ
జ్ఞతా మివ జ్ఞాపయతి, విజ్ఞాననాపి ప్రాగల్భ్య మివ జ్ఞాయతే. సేవాపి
చాపల మివ దృశ్యతే, దాన మపి పరిభవ ఇవ భవతి, లపి చ స్వయం
గృహీతవ్యావయాయ కిం దీయతే?, జీవితేశ్వరాయ కిం ప్రతిపాద్యతే?, 5
ప్రథమకృతాగమనమహోపకారస్య కా తే?, ప్రత్యుపక్రియాదర్శన
దత్తజీవితీఫలస్య సఫలమాగమనంకేన తే ¹క్రియతే?, ప్రణయితాం
చానేన వ్యవదేశేన దర్శయతి కాదంబరీ న విభవం, అప్రతిపాద్యాహీ
ఽరస్వతాసజ్జనవిభవానామ్, ఆస్తాం తావ ద్విభవః, భవాదృశస్య దాస్య
మవ్యంగీకుర్వాణా నాకార్యకారిణీ తి నియుజ్యతే, దత్వాఽఽత్మాన మపి 10
వంచితా న భవతి, జీవిత మవ్యర్చయిత్వా న పశ్యాత్తవ్యతే, ప్రణయి
జనప్రత్యాఖ్యానపరాజ్ఞుభిచ దాక్షిణ్యపరివతీ మహత్తా సతామ్, న చ
తాదృశీ భవతి యాచనానాం యాదృశీ దదతాం లజ్జా, యత్సత్వ
మమునా వ్యతికరేణ కృతాపరాధ మివ త్వయ్యాత్మాసమివగచ్ఛతి
కాదంబరీ తదయ మమృతమథనసముదూభితానాం సర్వరత్నానా. 5
మేకః శేష ఇతి శేషనామా హరోఽము నైవ హేతునా బహుమతో
భగవతాఽంభసాం పత్యా గృహ ముపగతాయ ప్రచేతసే దత్తః పాశ
భృతాఽపి గంధర్వరాజాయ గంధర్వరాజేనాపి కాదంబరైవ తయాఽపి
త్విద్వపురస్యానుయావ మాధరణస్యేతి విభావయంత్యా సభస్థుల
మేవోచితంసుధానూతే ర్థాను నధరే' త్వవధార్యానువ్రేషితః, యద్యపి 20
నిజగుణగణాధరణభూషితాంగయష్టయో భవాదృశాః క్లేశ హేతు మితర
జనబహుమత మాధరణభార మంగేషు నారోపయంతి. తథాపి కాదం
బరీప్రీతిరత్ర కారణమ్, కిం న కృత మురసి శిలాశకలం కాస్తుభాభి
ధానం లక్ష్మ్యైః సహజ మితి బహుమాన మావిష్కర్వతా భగవతా
శార్ఙ్గపాణినా?, న చ నారాయణోఽత్ర భవంతమతిరిచ్యతే, నాపి 25
కాస్తుభమణి రణునాపి గుణలవేన శేషమతిశేతే, న చాపి కాదం
బరీ మాకారానుకృతికలమూఽప్యల్పీయస్యా లక్ష్మీరసుగంతుమలమ్,

అతోఁగర్హతీయమిమం బహుమానం త్వత్తః, న చాభూమిరేషా
 ప్రీతిప్రసరస్య, నియతం చ భవతా భగ్నప్రణయా మహాశ్వేతా
 ముపాలంభసహస్రైః ఘేదయత్వాఽఽత్తాన¹ ముత్ప్రీత్యతి, అత ఏవ
 మహాశ్వేతా తరళికామ పీమం హరమాదాయ త్వత్ప్రకాశం ప్రేషిత
 5 వతీ, తయాపి కుమారస్య సందిప్తమేవ, న ఖలు మహాభాగేన మనసా
 ఽపి కార్యః కాదంబర్యాః ప్రథమప్రణయప్రసరభంగః' ఇ త్యుక్త్వా చ
 తారాచక్రమివ చామికరాచలస్య తతే తం తస్య వక్షఃస్థలే బబంధ.

చంద్రాపీడ స్తు విస్తయమానః స బహుమానం ప్రత్యవాదీత్
 'మదలేఖే! కి ముచ్యతే? నిపుణాసి!, జానాసి గ్రాహయితుం; ఉత్తరావ
 10 కాశ మపహరంత్యా కృతం వచసి కాశలమ్, అయి ముద్ధే! కే వయ
 మాత్మనః? కేవా వయంగ్రహణస్యాగ్రహణస్యవా?, గతా ఖ ల్వియ
 మస్తం కథా, సాజన్యశాలినీభిర్భవతీభిరుపకరణీకృతోఽయం జనో
 యథేష్టమిష్టే² వ్యసభీష్టేషు వా వ్యాపారేషు వినియుజ్యతా మతిదక్షీ
 ణాయాః ఖలు దేవ్యాః కాదంబర్యా నిర్దాక్షిణ్య మపి గుణా న కించి
 15 న్న దాసీ కుర్వంతీ త్యుక్త్వా చ కాదంబరీసంబద్ధాభిరేవ కథాభి
 స్సుచిరం స్థిత్యా వినర్జయాం బభూవ మదలేఖామ్. అనతిదూరం
 గతాయాం చ తస్యాం క్రీడాపర్వతకగతముదయగిరిగతమివ చంద్ర
 మసం చందనదుకూలహారధవళం చంద్రాపీడం ద్రష్టుముత్సానితవేత్ర
 చ్చత్రచామరచిహ్నానిషిద్ధాశేషపరిజనానుగమనా తమాలికాద్వితీయా
 20 చిత్రరథసుతా పున రపి తదేవ సాధశిఖరమూరురోహ తత్రస్థా చ పున
 స్త దైవ వివిధవిలాసతరంగిత్రోర్విలోకితైర్జ్వలరాస్యమనః. తథాహి.-
 ముహుర్నితంబబింబస్య స్తవామహ స్తపల్లవా అంసప్రావృతాంశుకాను
 సారప్రసారితదక్షిణకరా నిశ్చలతారకా లిఖితేవ ముహు ర్జ్వంభికా
 రంభదత్తోత్తానకరతలతయా తద్గోత్రస్థలనభియా నిదుద్ధవదనేన ముహు
 25 రంశుకపల్లవతాడితనిశ్వాసామోదలుభమధుకరముఖరతయా ప్రస్తుతా
 హ్వనేవ ముహు రనిలగళితాంశుకసంవరణసంభ్రమద్విగుణీకృత భుజ
 యుగళప్రావృతపయోధరతయా దత్తాలింగనసంక్షేప ముహుః కేశ

పాశాకృష్ణకుసుమపూరితాంజలిసమాహారాల్లయ్యా కృతనమస్కారేవ
ముహురుభయతర్జనీభ్రమితముక్తాప్రాలంబతయా నివేదితహృదయో
త్కలికోద్గమేవ ముహురుపహారకుసుమస్థలనవిధుతకరతలతయా కథిత
కుసుమాయుధశరప్రహారవేదనేవ ముహుర్గర్భితరశనా ¹నివిడనియమిత
చరణతయా సంయమ్యార్పితేవ మన్మథేన ముహుశ్చలితోరువిధృత 5
శిథిలదుకూలా క్షీతితలకోలాయమానాంశుకైకదేశాచ్ఛాదితకుచా
చకితపరివర్తనత్రుట్యత్ప్రివలీలతా అంసప్రస్తచికురకలాపనంకలనాకుల
కరకమలా కటాక్షజ్వేపథవళికృతకర్ణోత్పలం విలక్ష్యస్థితసుధాధూళి
ధూసరితకపోలం సాచీకృత్య వదనమనేకరసభంగిభంగురం విలోక
యంతీ తావదవతస్థే యావదుపసంహృతాలోకో దివసో బభూవ. 10

అథ హృదయసితకమలినీరాగేజేవ రజ్యమానే రాజీః జీవితే
శ్వరే నకలలోకచక్రవాళచక్రవర్తిని భగవతి పూజ్ఞీ క్రమేణ చ దిన
పరిలంబనరోషరక్తాభిః కామినీదృష్టిభిరివ సంక్రమితశోణిమ్నివ్యోమ్ని
సంహృతశోచిషి జాతే జరతహారితహరితహయే హరితవాజని రవివిరహ
మీలితనరోజసంహతిషు హరితాయమానేషు కమలవనేషు శ్వేతాయ 15
మానేషు కుముదవండేషు లోహితాయమానేషు దిబ్బుభేషు నీలాయ
మానే శర్వరీముఖే శనైః శనైశ్చ పునర్ది నశ్రీనమాగమాశాభి రివా
సురాగిణీభిః స హైవ దీధితిభి రదర్శనతాముపగతే భగవతి గభస్తి
మాలిని తత్కాలవిజృంభితేన చ కాదంబరీహృదయరాగరససాగరే జ్ఞ
వాపూరితే సంధ్యారాగేణ జీవలోకే కుసుమాయుధానలదహ్యమాన 20
చక్రవాకహృదయసహస్రధూమ ఇవ జనితమానినీనయనాసారవారిణీ
విస్తీర్ణమాజే తరుణతమాలత్విషి తిమిరే దిక్కరికరాక్షీర్ణశీకరాసార
ఇవ శ్వేతాయమానతారాగణే గగనే జాతాయాం చాదర్శనక్షమా
యాం ²సాధశిఖరాదవతతార కాదంబరీ. క్రీడాపర్వతకనితంబా చ్చ
చంద్రాపీడః తతో న చిరా దివ గృహీతపాదః ప్రసాద్యమాన ఇవ 25
కుముదినీభిః కలుషముఖిః కుపితా ఇవ ప్రసాదయన్నాళాః ప్రబోధా
శంకయేవ పరిహరణ సుప్తాః కమలినీః లాంఛనచ్ఛలేన నిశా మివ

హృదయేన సముద్యహా రోహిణీచరణతాడసలగ్నమలక్తకరసమి
 వోదయరాగం దధానః తిమిరసిలాంబరాం దివమభిసారికామి వోప
 నర్పా అతివలభతయా వికిరన్నివసౌభాగ్యముదగాత్ భగవా నీక్ష
 ణోత్సవః యథానూతిః. ఉచ్చితే చ కుసుమాయుధాధిరాజ్యై కాత
 5 పత్రే కుముడిసీవరే విభావఃపిలాసదంతపత్రే శ్వేతభానా ధవళితదిశి
 దంతిదంతా దివోత్క్లిష్టే భువనే చంద్రాపీడ శృంగ్రాతవనిరంతరత
 యైవ కుముదమయ్యా ఇమ గృహకుసుదిన్యాః కల్లోలధాతనుధాధవళ
 సోపానేతనుతరంగతాళవృంతవాతవాహిని సుప్తహంసమిథునే విరహ
 వాచాలచక్రవాకయ్యుః శ్రే తీరే కుముదదళావలీభిః పర్యంతలిఖితపత్ర
 10 లత మవదాతసింధువాదామోపహారం హరిచందనరసైః ప్రత్యుళితం
 కాదంబరీపరిజనోపదిష్టం ముక్తాశిలావటం చంద్రశీతల ముఖిశిశ్యై. తత్ర
 స్థర్య చాస్యాగత్యాకథయత్ కేయూరకః 'దేవి కాదంబరీ దేవం
 ద్రష్టుమంగతేతి.

అథ చంద్రాపీడః ససంభ్రమముత్థాయాగచ్ఛంతీం అల్పసఖీ
 15 జనపరివృతాం అపసీతాశేషరాజచిహ్నం ఇతరా మి వై కావలీ
 మాత్రాభరణం అచ్ఛాచ్ఛేన చందనరసేన ధవళీకృతతనులతాం ఏక
 కర్ణావనక్రదంతపత్రా మిదుకళాకలి కాకోమలం కర్ణపూరీకృతం కుముద
 దళం దధానాం జ్యోత్స్నాశుచినీ కల్పద్రుమదుకూలే బిభ్రతీం
 తత్కాలరమణీయేన వెషేణ సాక్షా దివ చంద్రోదయదేవతాం మద
 20 లేఖయా దత్తహస్తావలంబాం కాదంబరీమపశ్యత్. ఆగత్య చ సా
 ప్రీతివేశలతాం దర్శయంతీ ప్రాకృతేవ పరిజనోచితే భూతలే సము
 పావితత్. చంద్రాపీడోఽసి! కుమార 'అధ్యాస్యతాం శిలాతల మే'
 వేత్స్యసకృదనుబధ్యమానోఽసి మదలేఖయా భూమి మే వాభజత. అథ
 సర్వాసు చాసీనాసు తాసు ముహూర్త మివ స్థిత్యా వక్తు ముపచక్రమే
 25 చంద్రాపీడః :—'దేవి! దృష్టిపాతమాత్రప్రీతే దానజనే సంభాషణాది
 కస్యాపి ప్రసాదస్య నా స్వేనకాశః, కిము త్రైతావతోఽనుగ్రహస్య,
 న ఖిలు చింతయ న్నపి నిపుః తమాత్మనో గుణాలవ మవలోకయామి

యస్యా యమనురూపోఽనుగ్రహాతిరేకః, అతిసరళతా తవేయ మప
గతాభిమాన మధురా సుజనతాయదభినవనేవకజనేఽప్యేవ మను
రుధ్యతే, ప్రాయేణ మా ముచచారహార్యమదక్షిణం దేవీ మన్యతే,
ధన్యః ఖలు పరిజనస్తే య స్తోపరి నియంత్రణా స్సాత్, ఆజ్ఞానంవి
భాగకరణోచితే భృత్యజనే క ఇ చాదరః, ప్రోవకారోపకరణం శరీరం 5
తృణలవలఘుచజీవితమ్, ¹అత్రయేత్యత్ప్రీతిపత్తిభిరుచాయనీకర్తు మా
గతాస్తే వయమీతే శరీర మిద మేత జ్జీవిత మేతా నీంద్రియాణి
ఏతేషా మన్యతర దారోపయ పరిగ్రహేణ గరీమ స్సమితి, అ చైవం
వాదినోఽస్యవచనమాక్షిప్యమదలేఖా సస్థిత మవాదీత్—‘కుమార!
భవతు ఽతియంత్రణయా, ధన్యతే ఖలు సఖీ సప్రీడా కాదంబరీ, కిమర్థం, 10
చైవ ముచ్యతే? సర్వం ఇకమంతరేణాపి వచనమన రూ పరిగ్రహీతం
కిం పున రము నోపచారఫల్గునా వచసా సందేహజ్ఞోలామారోష్యతే’
ఇతి. స్థిత్యా చ కంచిత్కాలం కృతప్రస్తావా ‘కథం రాజా తారావీడః?
కథం దేవీ విలాసవతీ! కథ మార్యః శుకనాసః? కీదృశీ చోజ్జయినీ! కియ
త్యధ్వని సా చ? కీదృ గాభాతం వర్షం? రమణీయో వా మర్త్యలోకః’ 15
ఇత్యేకేషం పప్రచ్ఛ. ఏవంఽథాభి శ్చూర్యాభిః కథాభిః సుచిరం
స్థిత్యోత్థాయ కాదంబరీ కేయూరకం చంద్రావీక్షనమీపశాయినం
సమాదిత్య పరిజనం చ శయనసాధశిఖరమూరురోహ తత్ర చ సిత
దుకూలవితానతలాస్తీర్ణం శయనీయమలంచకార చంద్రావీక్షోఽపి
తస్మిన్నేవ శిలాతలే నిరభిమానతామభిహవతా మతిగంభీర 20
తాంచ కాదంబర్యాః సమ్కరణవత్సలతాం చ మహాశ్వేతాయాః
సుజనతాం చ మదలేఖాయాః మహాసుభావతాం చ పరిజనస్య అతి
సమృద్ధిం చ గంధర్వరాజలోకస్య రమ్యతాం చ కింపురుషదేశస్య
మనసా భావయన్ కేయూరకేణ సంవాహ్యమానచరణః క్షణా దివ
క్షణదాం క్షపితవాః.

25

అథ క్రమేన కాదంబరీదర్శనప్రజాగరభిన్నః స్వప్నమివ తాల
తమాలతాభికదళీకందభిసం ప్రవిరళకల్లోలానిలశీతలాం వేలావనరాజ
మవతతార తారాపతిః, అభ్యర్ణమిహవిధురస్య చ కామరీజనస్య

నిశ్చయిస్తే రివోల్యూషన్ మనీయత చంద్రికా. చంద్రావీడవిలోక
 నారూఢమదనేవ కుముదదళో దరనీతనికా పంకజేషు నిపపాత లక్ష్మీ.
 తుణదావగమే చ స్మృత్యా కామినీకర్ణోత్పలప్రకారాణా ముత్కంఠితే
 ప్రివ తామతాం ప్రజత్సు పాండుతనుషు వాసగృహప్రదీపేషు అన
 5 వరతశరజ్జేచ'క్షీణానంగనిశ్వానవిభ్రమేషు వహత్సు తరులతాకుసుమ
 పరిమళేషు ప్రభాతమాతరిశ్యమ మందరగిరిలతాగృహగహనాని చ భి
 యేవ భజంతీష్వరుణోదయోవప్లవనీషు తా-కాసు క్రమేణ చ సము
 ద్గతచక్రవాకహృదయనివాసలగ్నానురాగమి వాలోహితం మండల
 ముద్వహతి నవితరి చంద్రావీడః శిలాతలాదుత్థాయ ప్రతౌభితముఖ
 10 కమలః కృతసంధ్యానమస్కృతి ర్గృహీతతాంబూలః 'కేయూరక! విలో
 కయ-దేవీ కాదంబరీ ప్రబుద్ధా నవా-క్యవా తిష్ఠ తీ'త్యవోచత్. గతప్రతి
 నివృత్తేన చతేన 'దేవ! మందరప్రాసాద స్వాధస్తా దంగణసాధవేదికా
 యాం మహాశ్వేతయా నహవతిష్ఠత' ఇత్యా వేదితే గంధర్వరాజతనయా
 మాలోకయితుచూఞగామ దదర్శచ ధవళభస్మకృతలలాటికాభి రక్ష
 15 మాలికాపరివర్తన ప్రచలకరతలాభిః పాశుపతప్రతోచారిణీభిర్ధాతురాగా
 రుణాంబరాభిశ్చ పరివ్రాజకాభిః పరిణతతాలఫలవల్కులలోహితవస్త్రా
 భిశ్చ రక్తవట ప్రతవాహినీభిః సితవసననిబిడనిబద్ధస్తనపరికరాభిశ్చ
 శ్వేతపటవ్యంజకాభి ర్జటాజనహంజేవల్కులామాఢధారిణీభిర్వర్ణచిహ్నభి
 స్తాపనీభిః సాక్షా దివ మంత్ర దేవతాభిః షఠంతీభిర్భగవతః శౌద్ధోదనే
 20 శ్రుంబకస్యోబికామూః కార్తికేయస్య విష్ణుశ్రవసో జనస్యార్య
 విలోకితేశ్వరస్యోర్హతో వైశ్వదేవస్య మూర్తండస్య విరించస్యపుణ్యః
 స్తుతీ రుచాస్యమానాం అంతఃపురాధ్యష్టి తా శ్చ సాదరం నమస్కారై
 రాభావజైరభ్యుత్థానై రాసన్న వేత్తాసనదానై శ్చ దర్శనాగత
 గంధర్వరాజబాంధవవృద్ధాః సమూహయంతీం మహాశ్వేతాం పృష్ఠత శ్చ
 25 సముపవిష్టేన కిన్న రమిథునేన మధురాభ్యాం వంశాభ్యాం దక్షిణతాశే
 కలగిరా గాయంత్యా నారదదుహిత్రా వత్సమానే చ సర్వమంగళ
 మహీయసి మహాభారతేదత్తావధానాం పురోధృతే చ మణిదర్పణే తాం

1 ఖన్నానంగ. 2 గమనాని. 3 ధారిణీభిః. 4 మధుకరిమయరా. 5 తానే.

బూలరాగబద్ధకృష్ణికాంధకారితాభ్యంతరం దశనజ్యోత్స్నా సిక్తమున్నుప్త మధూచ్చిప్తపట్టపాటల మధరం విలోకయంతీం శైవలత్పన్యయాచ కర్ణపూరశీషప్రేషిణోత్తానవిలోచనేన బద్ధమండలం భ్రమతాభవనకలహంనేన ప్రభాతశశినేన క్రియమాణగమనప్రణామప్రదక్షిణాం కాదంబరీం చ నముపసృత్య కృతనమస్కార స్తస్యా మేవసుధా⁵ వేదికాయాం విన్యస్తమాననం భేజే. స్థిత్యాచ కంచి త్కాలం మహాశ్వేతాయా వదనం విలోక్య ఘృతకపోలోదరం మందస్థితమకరోత్. అసౌ తు తావతైవ విదితాభిప్రాయా కాదంబరీ మబ్రవీత్. — 'సఖ! భవత్యా గుణై శ్చంద్రావీడశ్చంద్రకాంత ఇన చంద్రమయూతై రాద్ద్రిక్పతో న శక్నోతి వక్తుం, జగమిషతి ఖలు కుమారః, పృష్ఠతో దుగ్ధి¹⁰ మవిదితవృత్తాంతం రాజచక్రమాస్తే, అపిచ యువయో ర్హర¹ స్థితేయమిదానీం కమలినీకమలబాంధవయోరివ కుముదినీకుముదనాథయోరివ ప్రీతిరాప్రళయాత్, అతోఽధ్యను జానాతు భవ తీతి.

అథ కాదంబరీ 'సఖ! మహాశ్వేతే! స్వాధీనోఽయం సపరిజనః'¹⁵ కుమారస్య స్వ ఇవాంతరాత్తా క ఇవా త్రామరోధ' ఇత్యభిధాయ గంధర్వకుమారా నాహూయ 'ప్రావయత కుమారం స్వాం భూమి' మిత్యాదిదేశ. చంద్రావీడోఽపుత్రాయ ప్రామ్య ప్రథమం మహాశ్వేతాంతతః కాదంబరీం తస్యాశ్చ ప్రేమస్నిగ్ధేన చక్షుషా మనసా చ గృహ్యమాణో 'దేవి! కిం బ్రవీమి? బహుభాషిణో న శ్రద్ధధాతి లోకః, స్మర్త²⁰ వ్యోఽస్మి పరిజనకథాసు' ఇత్యభిధాయ కన్యకాంతఃపురా నిర్జ్వలామకాదంబరీవర్జ మశేషః కన్యకాజనో గుణగౌరవాకృష్టః పరవశ ఇన తం ప్రజస్తమా బహిస్తోరణా దనువవ్రాజ. నివృత్తేచ కన్యకాజనే కేయూరకేణోపసీతం వాజినమారుహ్యగంధర్వకుమారకై స్తై రనుగమ్యమానో హేమకూటాత్ ప్రవృత్తో గంతుమ్. గచ్ఛత శ్చాన్య చిత్రగథతన²⁵ యానకేవల మంతర్బహి రపినైవ సర్వాశానిబంధ మానీత్. తథాహితస్తయేనమాననేన విరహదుఃఖానుశయలగ్నా మివపృష్ఠతః కృతమార్గగమననిరోధామివ పురస్తాత్ నియోగాకులవృద్ధయోత్కులికావే

1 స్థితయో రపి స్థితేయ. 2 జ్ఞానాత్.

శోత్తిప్రామివ సభసి సమ్యగాలోకయితుం వదనం విరహాతుర
 మానవామివాన్సితా ముఖేన తా మేవ మృగలోచనం దదర్శ.
 క్రమేణ చ ప్రాప్య మహాశ్వేతాశ్రమం అచ్ఛేదనరస్తీరే సన్ని
 విష్ట మింద్రాయుధ ఖరపుటానుసాశ్చైవాగతమాత్మస్కంధావార
 5 మవశ్యత్. నివర్తితాశేషగంధర్వకుమారశ్చ సానందేన సకు
 తూహలేన సవిన్యయేన చ స్కంధావారవర్తిగా జనేన ప్రణమ్యమానః
 న్వభవనం విశేష. సమ్మానితప్రత్యక్షీకృతాశేషరాజలోక శ్చవైశం
 పాయనేన పత్రలేఖయా చ సహ ఏవం మహాశ్వేతా ఏవం కాదంబ
 రీ ఏవం మదలేఖా ఏవం తమాలికా ఏవం కేయూరక' ఇ త్యన యైవ
 10 కథయా ప్రాయో దివసమనైషీత్. కాదంబరీరూపదర్శనద్విష్టేన
 నాన్య పురేవ స్తీతిమకరోత్ రాజలక్ష్మీః. తామేవ చ ధవళేక్షణా
 మాబద్ధరణరణకేన చేతసా చింతయతో జాగ్రత ఏవాన్య సా జగామ
 రాత్రిః. అపరేద్యుశ్చ సముత్థితే భగవతి రవా ఆస్థానమండపగతః
 తద్గతే నైవ మనసా సహ నైవ ప్రతీహారేణ సహ ప్రవిశంతం కేయూ
 15 రకం దదర్శ. దూరాదేవ చ క్షీతితల స్పర్శినా మాఖినా కృతపాదప
 తనం ఏహ్యేహీ'త్యక్త్వా ప్రథమ మసంగవిసర్జిణా చక్షుషా
 తతో రోమోద్గమేన పశ్చాద్భుజాభ్యాం ప్రధావితః ప్రసృతమాలి
 లింగ గాఢమృతపావేశయ చ్ఛైసమాత్మనః సమీప ఏవ పప్రచ్ఛ చ
 స్తి తసుధాధవళీకృతాక్షరం క్షరత్ప్రీతిద్రవమయమివ పచనమాదృ
 20 తః, 'కేయూరక! కథయ కుశలినీ దేవీ ససఖిజనా కాదంబరీ భగవతీ
 మహాశ్వేతా' చేతి. అసా తు తేన రాజసూనోః ప్రీతిప్రకర్ష జన్మనా
 స్తీతే నైవ స్సవిత ఇ వాసులిప్త ఇవ సద్య ఏ వాపగతాధ్యభేదః
 ప్రణ మ్యాదృతతరమనోచత్. — 'అద్య కుశలినీ యామేవం దేవః
 పృచ్ఛ తీ' త్యబిధాయ అపనీయార్ద్రకర్పటావకుంతితం 'విషనూత్ర
 25 నంయతముఖ మార్ద్రాచందనవంకన్యస్తబాలమృణాళవలయముద్రంసలి
 నీపత్రపుటమదర్శయత్. ఉద్ఘాట్య చ తత్ర కాదంబరీ ప్రహితాన్యభి
 జ్ఞానా న్యదర్శయత్. త ద్యథా మరకతహరింతి వ్యవనీతత్యచ్ఛిచారు

1 విద్విష్టేన. 2 హృదయేన తతోరోమోద్గమేన. 3 ప్రధితం
 తం. 4 బిననూత్ర.

మల్లారీభాంజి ఊరీణిపూగీఫలాని శుకకామినీకపోలపాండునితాంబూలీ
దళాని హంశిరశ్చంద్రఖండసూలశకలం చ కర్పూరమతిబహుళమ్మ
గమదామోదమనోహరం చ మలయజువితేవనమ్, అబ్రవీచ్ఛ—
'చూడామణిమంబినా కోమలాంగులివివరవినిర్గతలోహితాంశుజాలేనాం
జలినా దేవమర్చయతి దేవీ కాదంబరీ - మహాశ్వేతా చ, సకంఠ 5
గ్రహేణకుశలవచనా-పర్యస్తశిఖండమాణిక్యజ్యోత్స్నాన్నపితలలాటే
న చ సమస్కారేణ మదలేఖా-క్షీతితలఘటితసీమంతమకరికాకోటికో
ణేనసకలకన్యాలోకశ్చ-సచరణరజనస్సర్వేనచ పాదప్రణామేన తమా
లికా, నందిప్తం చ తవ మహాశ్వేతయా ధన్యాశిఖలు తే యేషాం
గతోఽసి చక్షుషోర్విషయం, తథా నామ సమక్షం భవత స్తే తుహి 10
నశీతలా శ్చంద్రమయా ఇవ గుణా విరహే వివస్వన్నయా ఇవ సంప్ర
త్యా, స్పృహయంతి ఖలు జనాః కథమసి దైవోపపాదితాయామ్మ
తోత్పత్తివాసరా యే వాతీతదివసాయ త్వయా విముక్తం వినివృత్త
మహోత్సవాలసమివ వర్తతే గంధర్వరాజనగరమ్, జానాసి చ మాం
కృతసకలపరిత్యాగాం, తథా లక్ష్మకారణపక్షపాతినం భవంతం ద్రష్టు 15
మిచ్ఛతి అనిచ్ఛంత్యా అపి మే బలాదివ హృదయమ్, అపి చ బలవ
దస్వస్థశరీరా కాదంబరీ, స్మరతి చ స్నేరాననం స్మరకల్పం త్వామ్, అతః
పునరాగమనగౌరవేణార్హసి మాం గుణవదభిమానినీం కర్తుం,
ఉదారజనాదరో హి బహుమానమారోపయతి, అవశ్యం సోధవ్యా
చేయమస్తద్విధజనపరిచయకదర్శనా కుమారేణ, భవత్సుజనతైవ 20
జనయ త్యనుచితం సందేశప్రాగల్భ్యామ్, ఏష దేవస్య శయనీయే వి
స్మృతః శేషో హరః ప్రహితః' ఇ త్యుత్తరీయపటాంతసంయతం నూత్న
సూత్రవివరనిస్సృతైరంశుసంతానై స్సంసూచ్యమానం విముచ్య చా
మర గ్రాహిణ్యాః కరే సమర్పితవాః.

అథ చంద్రాపీఠో 'మహాశ్వేతాచరణారాధనతపఃఫలమిదం 25
యదేవం పరిజనేఽప్యనున్నాదికం ప్రసాదభారమతిమహంత మా
రోపయతి దేవీ కాదంబరీ' ఇత్యుక్త్వా తత్సర్వం శిరసి కృత్వా స్వయ
మేవ జగ్రహ. తేన చ కాదంబర్యాః కపోలలావణ్యేనేవ గృహితేన
సితావలోకేనేవ రసతాముపసీతేన హృదయేనేవ, ద్రుతేన గుణ

- గణ నేవ నివ్యందితేన స్వర్ణవతాఽఽహ్లాదినా సురభిణా చ విలేపనేన
విలివ్య తమేవ కణ్ఠే హరమకరోత్. ఆగృహీతతాంబూలశ్చ ముహూ
ర్తా దివోత్థాయ వామబాహునా స్కంధదేశే సమవలంబ్య కేయూ
రకమూర్ధస్థితవక్రతయథా క్రియమాణసమ్మానముదితంప్రధానరాజ
5 లోకం నిస్సృజ్య శనై శ్చనై ర్గంధమాదనం కరిణం ద్రష్టు మయాసీత్.
తత్ర చ స్థిత్యాక్షణ మివ తస్మై స్వయ మేవ నిజసఖాంశుజాలజటిలం
సమృణాళ మివ శష్పకబల మవకీర్య వల్లభతురంగమమందురాభిముఖః
ప్రతస్థేగచ్ఛం శోభయతః కించిత్కించి దివతిర్యగ్వలితవదనః పరిజనం
విలోకయాంబభూవ. అథచిత్తజ్ఞఃప్రతీహరైఃప్రతిషిద్ధానుగమనేనిఖలే
- 10 సముత్సారి తేపరిజనే కేయూరకద్వితీయపవమందురాంప్రవివేశ. ఉత్సా
రణభయసంభ్రాంతలోచనేషు ప్రణమ్యాపస్మ తేషు మందురాపాలేషు
ఇంద్రాయుధస్య పృష్ఠావకుణ్ఠసవటం కించిదేకపార్శ్వగభితం సమీకు
ర్వ స్మృతానరయం శ్చ ¹కోణితనేత్రత్రిభాగస్య దృష్టినిరోధినం కుంకు
మకపిలాం కేసరసటాం ఖుర - ²ధోరిణివిన్యస్తచరణో లీలామన్దం మన్దు
- 15 రాదారుదత్తదేహభరః సకుతూహలమువాచ :- 'కేయూరక! కథయ
మన్నిర్గమాదారభ్య కో వా వృత్తాంతో గంధర్వరాజకులే? కేన వా
వ్యాపారేణవాసర మతినీతవతీ గంధర్వరాజపుత్రీకిం వాఽకరో న్న హ
శ్వేతా? కిమభాషత వా మదలేఖా? కేవాభవ న్నాలాపాః పరిజనస్య?
భవతో వా కో వ్యాపాః ఆసీత్? ఆసీవ్యాకాచి దన్తదాశ్రయణీకథా?
- 20 కేయూరకస్తు సర్వ మాచచక్షే :- 'దేవ! శ్రూయతాం, నిర్గతే త్వయి
హృదయసహస్రప్రయాణపటహకలకలమివ నూపురచక్రక్వణితేన కన్య
కాంతగిపురే కుర్వతీ దీప్తి కాఙ్కరీ సపరిజనా సౌధశిఖరమారుహ్య
తురంగధూళిరేఖాధూనరం దేవస్యైవ గమనమార్గమాలోకితవతీ,
తిరోహితదర్శనే చ దేవే మదలేఖాస్కంధనిక్షిప్తముఖీ ప్రీత్యా తం
- 25 దిగంతం దుగ్ధోదధిపవనైః ప్లావయంతీవ దృష్టిపాతై స్సితాతపత్రావ
దేశేన శశినేవ్వ్యయా నివార్యమాణరవికరస్పర్శా సుచిరం తత్రైవ
స్థితవతీ, తస్మాచ్ఛ కథ మపి సఖేదమవతీర్య త్కణ మివాస్థానమండపే

స్థితోత్థాయ స్థలనభియేవ నివేద్యమానోపహారకుసుమా శబ్దా
యమానైర్మధుకరైః జలధారాధవళనఖమయూభోస్తుఖానా మను
గళం గళద్భిర్వలయైః కంఠబంధా ని వోపపాదయంతీ కేకారవోద్వి
గ్నా భవనశిఖండినాం పదే పదే చ కుసుమధవళా కరేణ గృహ
లతాపల్లవా మనసా చ దేవస్య గుణగణానవలంబమానా త మేవ 5
క్రీడాపర్వతకమాగతవతీ యత్ర స్థితవా దేవః, త ముపేత్య చ 'దేవే
నాత్ర మరకతశిలామకరికా ప్రణాళప్రస్తవణనిచ్యమాన హరితలతామం
డపీ శీకరిణి శిలాతలే స్థితమ్ అత్ర గన్ధోదకపరిమళలీనాభిజాలజటిలశిలా
ప్రదేశేన్నాతమ్, అత్ర కుసుమధూభిసకతిలే గిరి'నదీకానవతలే భగవా
నర్చిత శూలపాణి-అత్ర ప్రేషితశశధరరోచిషి స్ఫూటికశిలాతలే భు10
క్తమ్-అత్ర సంక్రాంతచంపనరసలాంఛనే ముక్తాశైలశిలాపట్టే సుప్తమ్,
ఇతి పరిజనేన పునరుక్తం నివేద్యమానాని దేవస్యైవ స్థానచిహ్నాని
పశ్యంతీ తపితవతీ దివసమ్, దివసావసానే చ కథ మపి మహాశ్వేతా
ప్రయత్నాదనభిమతమపి తస్మిన్నేవ స్ఫూటికమణివేశ్మన్యాహార మ
కరోత్, అస్తముపగతే చ భగవతి రవాపుదితే చంద్రుని తత్రైవ15
కంచితాగ్రం స్థిత్యా చంద్రకాంతమయీవ చంద్రోదయే ప్రత్యా
ద్రిక్పతనః చంద్రబింబప్రవేశభయే నేవ కరా కపోలయోః కృత్వా
కి మపి చింతయంతీ ముకుళితేక్షణా త్కణమాత్రం స్థితోత్థాయవిమల
నఖనిపతితశశిప్రతిమాభరగుహణీవ కృచ్ఛాచీమత్క్షిపంతీ లీలా
మంధరగమనపటూని పదాని శయ్యాగృహమగాత్, శయననిక్షిప్త20
గాత్రయష్టిశ్చ తతః ప్రభృతి ప్రబలయా శిరోవేదనయా విచేష్టమా
నా దారుణేన చ దాహరూపిణా జ్వరేణ అభిభూయమానా కేనాప్యా
ధినా మంగళప్రదీప్తైః కుముదాకరైశ్చ 2 సార్థ మనిమిలితలోచనా
దుగళదుగళేన త్కణదామనైషీత్, ఉషసి చ మా మాహూయ దేవ
స్య వారైవ్యతికరోపాలంభాయ సోపాలంభ మాదిప్తవతీ,'

25

చంద్రావీడస్తదాకర్ణ్య జగమిషుః 'అశ్వోఽశ్వ' ఇతివదత్ భవ
నాన్నిర్యయా. ఆరోపితసర్పాణాం చ త్వరితతురగపరిచారకోపసీత
మింద్రాయుగమారుహ్య పశ్చాదారోప్య పత్రలేఖాం స్కంధావారే

- సావయిత్వా వైశంపాయన మశేషం పరిజనం నివర్త్య చ అన్యతుర
గాయాధేనైవ కేయూరకేణానుగమ్యమానో హేమకూటం యయా.
ఆసాద్య చ కాదంబరీభవనద్వార మవతతార తురగాత్. అవతీర్య చ
ద్వారపాలాప్తితతురంగః కాదంబరీప్రథమదర్శనకుతూహలిన్యా చ
5 పత్రలేఖయా చానుగమ్యమానః ప్రవిశ్య 'క్వ దేవీ కాదంబరీతిష్ఠతి?' ఇతి
సమ్ముఖాగత మన్యతమం వర్షవర మప్రాక్షీత్. కృతప్రణామీన చ తేన
'దేవ! మత్తమయూరస్య క్రిడావర్వతకస్యాధస్తా త్కమలవనదీర్ఘి
కాతీకే విరచితం హిమగృహ మధ్యాస్తే' ఇ త్యావేదితే కేయూరకే
ణోపదిశ్యమానవర్తా ప్రమదవనమధ్యేన గత్వా కించిదధ్వానం
10 మరకతహరితానాం కదళీ'వనానాం ప్రభయా శష్పీకృతరవికిరణం
హరితాయమానం దివసం దదర్శ. తేషాం చ మధ్యే నిరంతరసఖినీ
దశచ్ఛన్నం హిమగృహమపశ్యత్. తస్మా చ్చ నిష్పతంత మా
ద్ద్రాంశుకచ్ఛలే నాచోదజలేనేవ సంవీతం బాహులతావిధృతైర్మృ
ణాళపలయై రాభరణై రివ ధవళితావయవమాపాండుభి శ్చైకశ్ర
15 వణాశ్రయై స్తాటంకీకృతైః కేతకీగర్భదళైః దుపహసితదంతపత్ర మాలి
ఖతచందనలలాటికాని ముఖారవిందాని బద్ధసౌభాగ్యోపదానీవ దధా
నం కృతచందనబిందువిశేష కాంశ్చ దివాపి స్ఫుర్భలోభస్థితేందుప్రతి
బింబానివ కపోలా నుద్వహంత మపహృతాశేషశిషసౌభాగ్యాభిః
శ్చై వలమంజరీభిః కృతకర్ణపూరం కర్పూరదూళి ధూసరేషు మలయజరస
20 లవలీలితేషు వకుళావలీవలయిషు స్తనేషు న్యస్తఃఖినీపత్ర ప్రావరణ
మనవరతచందనచర్మాప్రణయనపాండురైః సంతాపరోషమృదితచంద్ర
కరై రివ కరైః కల్పితమృణాళదండాని బినతంతుమయాని చామరాణి
బిభ్రాణమన్నాశ్చై శ్చ కుముదైః కువలయైః కదళీదళైః కమలినీ
పలాశైః కుసుమస్తంభకై శ్చాతపత్రీకృతై ర్నివారితాతపం జలదేవ
25 తానా మివ సమూహం వరుణశ్రియా మివ సమాగమం శరదా మివ
సమాజం సరసీనా మివ గోష్ఠీబంధం శిశిరోపచారనిపుణం కాదంబర్యాః
శరీరపరిచారకం శరీరప్రాయం పరిజన మద్రాక్షీత్.

1 దళానాం. 2 పట్టానీవ. 3 లులితేషు.

తేన చ ప్రణమ్యమానః పాదా¹తలపతనభయా దివ త్వరితాపస్య
 తేన దీయమానమా²ః చందనంకృతనేదికా³ః ఘంకరీకళి కాఘ
 టితఘంటికానాం వికసితసింధు వారకుసుమమంజరీచా⁴ః రాణాం లంబిత
 స్థూలమల్ల కాముక ఫహరాణా మాబద్ధః⁵ వంగచందనమాలికానాం జో
 లాయమానకుముద దామధ్వజా⁶ః మృణాళవేత్రహస్తాభి ర్గృహీత 5
 దుచిరకుసుమాభరణాభి ర్మధులక్ష్మీ ప్రకృతిభి రివద్వారపాలికాభి రధిష్ఠి
 తానాం కదళీతోరణా⁷ః తతేన ప్రవిన్య సర్వతో నిస్పృహదృష్టి ర్ద్వలప్త
 వా⁸.—క్వచి దుభయ⁹తటాంతర్ని ఖాతతమాలలక్షకృతవనలేఖాః
 కుముదధూళివాలు కాపులినమాలినీశ్చందనరసేన ప్రవర్త్యమానాగృ
 హనదికాః క్వచిన్ని చుళయంజరీరచితర క్తచామరాణాం జలార్ద్రవితాన¹⁰
 కానాం తలేషు నసిందూరకట్టిమేషు ఆస్తీ¹¹మహానాని రక్తపంకజశయ
 నాని క్వచి దేలారసేన సిన్ధమానాని స్పర్శానుమేయభి త్తీనిస్ఫటికభవ
 నాని, క్వచిచ్చిరీషపక్ష్యకృతికౌద్వలానాం మృణాళధారాగృహాణాం శిఖర
 మారోప్యమాణానాం ధారాకదంబధూళిధూసరితానాం యంత్రమ
 యూరకాణాం కదంబకాని, క్వచి త్సహకారతరిరససిక్తే ర్జంబూషల్లవై¹²
 రాచ్ఛాద్యమానాభ్యంతరాః పల్లశాలాః, క్వచి త్క్రీడితకృ త్రిమకరికల
 భయుభ కాకులీక్రియమాణానాః కాంచనకమలినీకాః, క్వచి ధ్వంధోదక
 కూపేషు బద్ధకాంచనసూత్రపంక కామవీరేషు స్థూలబిసలతాదండఘటిత
 దండార కాణి¹³ కనకకేతకడళజల ద్రోణికాని కువలయాపలీరజ్జుభి ర్గ్రీభ్య
 మానాని కమలవత్రపుటఘటితఘటియంత్ర కాణి, క్వచి త్స్ఫటికబలాకా¹⁴
¹⁵వలీ ర్వాంతవారిధారా లిఖితేంద్రాయుధాః సంచార్యమాణా మాయా
 మేఘమాలాః, క్వచిదుపాంత ప్రరూఢపాండుయవాంకురాసు¹⁶తరుణమా
 లతీకుట్టలదంతరితతరంగాను హరిచందనద్రవవాపికాను శిశిరీక్రియ
 మాణా హరయష్టీః, క్వచిస్తుక్తాఫలక్షోదరచితాలవాలకా¹⁷ అనవరత
 స్థూలజలబిందుదుర్దినముత్పూజితః¹⁸ పత్రవృక్షకా¹⁹ క్వచి ద్విధుతపక్ష²⁰
 నిక్షిప్తశీకరానీతనీహారా భ్రమంతీ ర్యంత్రమయీః పత్రశకునిశ్రేణీః,
 క్వచి న్నధుకరకింకిణీపంక్తిపటుతరరవా²¹బధ్యమానాః కుసుమదామజో

1 నఖపతన. 2 తటనిఖాత. 3 తరుశ కై. 4 కృతక. 5 వలీవాంత.
 6 తర త్తరుణ. 7 యంత్రవృక్ష. 8 బాధ్యమానాః.

- లూ, క్వచిదుదరాహాధనిర్గ షోన్నాలనఖినీచ్చదచ్చాదితముఖా ప్రవే
శ్యమానా తాతకుంభకుంభా క్వచిద్వృత్తితకదళిగర్భస్తంభదండాని
బభ్యమానచారువంశాకృతీని కుచుమస్తబకాతవత్రాణి, క్వచి త్కర
మృదితకర్పూరపల్లవరసే నాధివాన్యమానాని బినతంతుమయాన్యంశు
5 కాని, క్వచిల్లవలీఫలద్రవే గార్ద్ధీక్రియమాణాం స్త్రుణశూకమంజరీకర్ణ
పూర్వా, క్వచిదంభోజనీకళవ్యజనై ర్వీజ్యమానానుపలభాజనభాజః
శీతౌషధిసా, అన్యాయైశ్చంప్రకారా శిశిరోపచారోపకరణ
పరికల్పనావ్యాపారా పరిజనేనకృతా క్రియమాణాం శ్చ పీఠమా
ణో హిమగృహకన్య మధ్యభాగం హృదయ మివ హిమవతః జలక్రీడా
10 గృహ మివ ప్రచేతనః జన్మభూమి మివ సర్వచంద్రకలానాం కులగృహ
మివ సర్వచందనవనదేవతానాం ప్రభవమివ సర్వచంద్రమణీనాం ని
వాసమివ సర్వమాఘమాసయామినీనాం సంకేతనదనమివ సర్వప్రా
వృషాం గ్రీష్మష్టాపనోదోద్దేశమివ సర్వనిమ్నగానాం బడబానలసం
తాపాపనోదననివాస మివ సర్వసాగరాణాం వైద్యుతదహనదాహప్రతీ
15 కారస్థాన మివ సర్వజలధరాణా మిందువిరహాదుస్సహదివసాతివాహన
స్థానమివ కుముదినీనాం హరహుతాశననిర్వాపణక్షేత్రమివమకరధ్వ
జన్య దినకరకరై రపి సర్వతో జలయంత్రధారాసహస్రనముత్సారితై
రతిశీతస్పృశ్యభయనివృత్తై రివ పరిహృతమనిలై రపి కదంబకేసరోత్కర
వాహిభిః కంటకితై రివానుగతం కదళీవనై ¹రివ పవనచలితదత్తై రాడ్య
20 జనితవేపఘభిరివ పరివారితమభిరిపి కుసుమామోదమదముఖై
రాబద్ధదంతవీజై రివ వాచాలితం లతాభిరపి నిరంతరమధుకరపలలజటి
లాభిర్గృహీతనీలప్రావరణకాభి రివ విరాజితమాససాద క్రమేణ చ
తత్రాంత ర్భూహిశ్చాతిబహుళేన పిండహార్యేణ వోపలిప్యమానోఽతి
శీతలేన స్పృశ్యే నామన్యత ఆత్మనో మనశ్చంద్రమయం కుచుదమయా
25 నీంద్రియాణి జ్యోత్సాన్ని మయాన్యంగానిమృణాళి కామయాంధియమ్.
అగణయచ్చ ²నీహరమయా సర్కరీకణా చందనమయ మాతవం
కర్పూరమయం పవనముదకమయం కాలం తుషారమయం త్రిభువనం.

ఏవంవిధస్య చ తస్యైకదేశే నభికదంబకపరివృతామఖిలనరి
 త్పరివారామివ భగవతీం గంగాం హిమవతో¹ గుహాతలగఢాం గుల్ఫా
 భ్రమిభ్రమితేన కర్పూరససోతసా కృతపరివేషాయా మృణాళదండ
 మండపికాయాస్తలే కుసుమశయనమధిశయానాం హారాంగద
 వలయరశనా సూపురైర్మృణాళమయైర్నిగతై రివ సంయతామీర్ష్య⁵
 యా మన్మథేన చందనధవళే స్పృష్టా మివ లలాటే శశలాంఘనేన
 బాష్పవారివాహిని చుంబితామివ చక్షుషి వరుణేన వర్ణితవిశ్వాన
 మరుతి² దృష్టా మివ ముఖే మాతరిక్వనా సంతాపప్రతప్తద్వధ్వాసితా
 మివాంగేషు పతంగేన కంఠర్పదాహాడిపితే గృహీతా మివ హృదయే
 హుతభుజా స్వేదిని పరిష్వక్తా మివ షపుషి జలేన దైవతై రపి విలుప్త¹⁰
 మానసాభాగ్యామివ సర్వశః హృదయేన నహ ప్రియశేషసమీప మి
 వోపగతై రంగై రుపజనితదౌర్బల్యాం ఆశ్వానచందనపాండురం చ
 రోమాంచమనవరతహారన్నర్మలగ్నం ముక్తాఫలకిరణపుంజమివోద్వ
 హంతీం స్వేదశీకరిణీం చ కపోలవాళీం పక్షపవనేన వీజయద్భిరనుకంప్య
 మానామివావతంసకుసుమమధుకరైః³ అవతంసకుసుమమధుకరరః⁴
 దవదహనదగ్ధమివ శ్రోత్రమంగగనిర్గతేనాశ్రుసోతసా సించపీ
 మత్రిప్రవృత్తస్య చాశ్రుణో నిర్వాపాప్రణాళి కామివ కర్పూరకేతకీఃలి
 కాం కర్ణే కలయంతీమాయతశ్వానవిధుతితరళితేన చ సంతాపభయ
 పలాయమానేన దేహప్రభావితానేనేవాంశుకేన విముచ్యమానకుచక
 లశామాపతత్ప్రబలచామరప్రతిబింబంకుచఃలశయుగళం ప్రియాంతిక²⁰
 గమనాత్సుక్యకృతపక్షమివ కరతలేన నిరుంధంతీం ముహుర్ముహుర్భుజ
 లతయా తుషారశిలాసాలభంజికామాలింగంతీం ముహూః కపోలఫల
 కేన కర్పూరపుత్రికామాల్లివ్యంతీం ముహుశ్చరణారవిందేన చందన
 పంకప్రతియూతనామామృతంతీం స్తనసంక్రాంతేనాత్మముఖే నాపి
 కుతూహలినేవ పరివృత్య విలోక్యమానాం కర్ణఘోరపల్లవేనాపిన్వప్రతి²⁵
 బింబపల్లవశాయినా సోత్కణ్ఠేనేవ చుంబ్యమానకపోలఫలకాం హరై
 రపి ముక్తాత్మభిర్నదనపరవశై రివ ప్రసారితకరై రాలింగ్యమానాం

1 గృహాచల, 2 దష్టామివ. 3 అవతంసమధుకర. 4 మాన్మృ
 శంతీం.

మణిదర్పణమూరసి నిహితం నో దేతవ్యమద్య త్వయేతిచివితస్సర్పమయం
 శపథం శశినమివ కారయంతీ కరిణీ మివ సమ్ముఖాగతప్రమదవనగంధ
 వారణప్రసారితకరాం ప్రస్థితా మి వానభీష్టదక్షిణవాతమ్మగాగమనాం
 మదనాభిషేకవేదికామివ కమలావృతచందనధవళపయోధరకలశావ
 5 వృద్ధపార్శ్వమాకాశకమలినీమివ స్వచ్ఛాంబరతలదృశ్యమానమృణాళ
 కోమలోరుమూలాం కుసుమచాపచాపలేఖామివ మదనారోపితగుణ
 కోటికాంతతరాం మధుమానదేవతామివ శిశిరహారిణీం మధుకరీ మివ
 కుచుమమార్గకాకులాం చందనవిలేపనామనంగరాగిణీం చ బాలాం
 మన్తధజననీం చ మృణాళినీమభ్యర్థితతుషారస్సర్పాం చ కాదంబరీం
 10 వ్యలోకయత్.

అథ సా యథాదర్శనమాగత్యాగత్య చంద్రాపీడాగమన
 మావేదయంతం పరిజనము త్తరళతాంకేణ చక్షుః 'కథయ కిం సత్య
 మాగతః? దృష్టస్వయాకియ త్యధ్వని? క్యాసా? ఇతి ప్రతిముఖం నితీ
 ప్రనానాక్షరం పప్రచ్ఛ, ప్రవర్తమానధవళిమ్నా చక్షుషా దృష్ట్వా చ
 15 సమ్ముఖమావతంతం దూరాదేవ వరారోహః నవగ్రాహః కరిణీ
 వోరుస్తంభవిదృతా విచేష్టమానాంగీ కుసుమశయనపరిమళోపగతైః
 పరవశా ముఖరైః మధుకరకులైరి వోత్థాప్యమానా సంభ్రమచ్యుతో
 త్రరీయాంశుకా హరకిరణా నురసి కర్తు మిచ్ఛంతీ మణికుట్టిమనిహితేన
 వామకరతలేన హస్తావలంబనం నిజప్రతిమామివ యాచమానా స్రస్త
 20 కేశకలాపనంయమనశ్రమితేన గళత్స్వేదసలిలేన దక్షిణకరేణ అభ్యు
 త్తేవృత్తానమర్చయంతీ వలితత్రికతామృత్రివళితరంగితరోమరా
 జితయా నిషీడ్యమానేన సర్వరసా ననంగేన అంతఃప్రవిష్టలలాటికా
 చందనరసమిశ్ర మివ చక్షుషా త్తరంతీ శిశిర మానందజల మానంద
 వాలిందువేణికయా ఘటితావతంసధూలిధూనరం ప్రియప్రతిమా
 25 ప్రవేశలోభేనేవ కపోలఫలకం ప్రక్షాళయంతీ లలాటికాచందనభరేణేవ
 కించిదధోముఖ తత్క్షణమపాంగభాగపుంజితారకయా తస్ముఖలగ్న
 యేవ దీర్ఘయా దృష్ట్వా కృష్యమాణా కుసుమశయనాదుత్తప్తా.
 చంద్రాపీడస్సు సమువసృత్య పూర్వవదేవ తాం మహాశ్వేతాం ప్రణామ

1 నోదితవ్యమద్యేతి, 2 చాపలేఖా, 3 చలితావతంస.

పురస్కరం దర్శితవినయః ప్రణామః. కృతప్రతిప్రణామాయాం చ తస్యాం పున స్తస్మిన్నేవ కుసుమశయనే సముపవిష్టాయాం ప్రతీహార్యా సముపసీతాం జాంబూనదమయీ మానందికాం రోచిష్ఠురత్న ప్రత్యుష్టపాదాం పాదేనైవోత్సార్య క్షితావేవోపావిశత్. అథ కేయూరశో 'దేవస్య చంద్రావీడస్య ప్రసాదభూమిరేషా పత్రలేఖా నామ తాంబూలకరంకవాహినీ' ఇత్యభిధాయ పత్రలేఖామదర్శయత్. అథ కాదంబరీ దృష్ట్వా తాం 'అహో మానుషీషు పక్షపాతగ్రహపతేః' ఇతి చింతయాంబభూవ కృతప్రణామాం చ తాం సాదర 'మే హ్యేహీ'త్యభిధా యాత్మనః సమీపే సకుతూహలం పరిజనదృశ్యమానాం పృష్ఠతః సముపావేశయత్. దగ్ధనాదేవోపారూఢప్రీత్యతిశయా¹⁰ చ ముహుర్దుహు రేనాం సోపగ్రహం కరకింబయేన పన్నర్క.

చంద్రావీడస్తు సపది కృతసకలాగమనోచితోపచారః తదవస్థాం చిత్రరథతనయా మాలో క్యాచింతయత్ :—'అతిదుర్విదగ్ధం హి మే హృదయ మద్యాపి న శ్రద్ధధాతి, భవతు పృచ్ఛామి తావ దేనాం నిపుణాలాపేన' ఇతి. ప్రకాశమబ్రవీత్ :—'దేవి! జానామి కామరతిం నిమిత్తి¹⁵ కృత్య ప్రవృత్తోఽయ మవిరళసంతాపతీ వ్రో వ్యాధిః, సుతసు! సత్యం న తథాత్వామేష వ్యథయతి యథాఽస్థాక. ఇచ్ఛామి దేహదానేనాపి స్వస్థామత్రభవతీం కర్తుం, ఉత్కంఠినీమసుకంపమానస్య కుసుమేషు వీడయా పతితామవేక్షమాణస్య పతీషి హృదయమ్, ¹అనంగదే తనుభూతే తే భుజలతే, గాఢసంతాపయా చ దృష్ట్వా వహసి స్థలకమ²⁰ లిసీమివ రక్తతామరసామ్, ²అపి చ అనవరతకృతాశ్రుబిందుపాతేన వర్తతే ముక్తాభరణతా, గృహాణ స్వయంవరార్హాణి మంగళప్రసాదనాని, సకుసుమశీలీముఖా హి శోభతే నవా లతా' ఇతి. అథ కాదంబరీ బాలతయా స్వభావముగ్ధాఽపి కందర్పేణోపదిష్టయేవ ప్రజ్ఞయా తమ కేషమస్యా వ్యక్తవ్యాహరనూచితమర్థం మనసా జగ్రహ. మనో²⁵ రథానాం తు తావతీం భూమి మసంభావయంతీ శాలీనతాం చావలంబమానా తూష్ణీమేవాసీత్. కేవలముత్పాదితాన్యవ్యవదేశా తత్తణం తమానవామోదమధుకరపటలాంధకారితం ద్రష్టుమివ స్మితాలోకమక

1 అనంగదేవతను. 2 దుఃఖితాయాం చ త్వయి పరిజనేఽపి చ.

రోత్. తతో మదలేఖా ప్రత్యవాదీత్:—‘కుమార! కిం కథయామి? దారుణోఽయమః కనీయః ఖలు సంతాపః, అపి చ¹ సుకుమారభావో వేతాయాః కిమివాస్యా య సన్నంతాపాయ? తథాహి—మృణాలిన్యాః శిశిరకిసలయమపి హుతాశనాయతే, జ్యోత్స్నా²ఽప్యాతపాయ

5 తే, నను కిసలయతాలవృంతవత్తైర్నససి జాయమానం కిం న పశ్యసి ఖేదం? ధీరత్యమేవ ప్రాణసంధారణహేతురస్యాః’ ఇతి. కాదంబరీ హృదయేన త మేవ మదలేఖాలాప సస్య ప్రత్యుత్తరీచకార. చంద్రాపీఠోఽప్యభయధా ఘటమానార్థతయా సందేహజోలారూఢేనైవ చేతసా మహాశ్వేతయా సహ ప్రీత్యుపచయచతురాభిర్నధురాలాప

10 గర్భాభిః కథాభిర్నశంతం కాలు చ స్థిత్యా తదైవ మహతాయత్నేన మోచయిత్వాఽఽత్తానం స్కంధావారగమనాయ కాదంబరీ భవనాన్నిర్యయా.

నిర్గతం చ తురంగమాదురుక్షంతం పశ్చాదాగత్య కేయూర రోఽభిహితవాః:—‘దేవ! మదలేఖా విజ్ఞాపయతి, దేవీ కాదంబరీ

15 ప్రథమదర్శనజనితప్రీతిః పత్రలేఖాం నిరర్త్యమానామిచ్ఛతి పశ్చాద్వాన్యతీతి-శ్రుత్వా దేవః ప్రమాణమితి. ఏతదాకర్ణ్య చంద్రాపీఠః ‘కేయూరక! ధన్యా స్పృహణీయాచ పత్రలేఖా యామేవమనుబధ్నాతి. దుర్లభో దేవీ ప్రసాదః - ప్రవేశ్యతా’ మిత్యభిధాయ పునః స్కంధావారమేవ² జగామ ప్రవిశన్నేవ పితుస్సమీపాదాగతమభిజాతతర

20 మాలేఖహరకమద్రాక్షీత్. ధృతతురంగమశ్చ ప్రీతివిష్ఫురితేన చ యుషా దూరాదేవాపృచ్ఛత్.—అంగ! కచ్చిత్ కుశలీ తాత సుహృద్యేణ పరిజనేన అంబా చ సర్వాంతరీపురైః? ఇతి. అథాసావృపసృత్య ప్రణామాంతరం, దేవ! యథాజ్ఞాపయ సీత్యభిధాయ లేఖద్వితయ మర్పయాంబభూవ. యవరాజస్తు శిరసి కృత్వా స్వయమేవ చ త

25 దుస్తుచ్య క్రమశః పశాత.

‘స్వస్త్వజ్జయినీతః సకలరాజన్యశిఖండశేఖరికృతచరణారవిందః పరమమాహేశ్వరో మహారాజాధిరాజో దేవ స్తారాపీఠ స్సర్వసంపదా మాయతనం చంద్రాపీఠముదంచచ్చారుచూడామణిమరీచిచక్రచుంబి

న్యత్రమాంగే చుంబన్నందయతి, కుశలిన్యః ప్రజాః, కింతు కియా
నసి కాలో భవతో దృష్టస్య గతః, బలవదుత్కంఠితం నో హృదయం,
దేవీ చ సహంతగిపురైర్హానిముపసీతా, అతో లేఖవాచనవిరతి

రేవ ప్రయాణకాలతాం నేతవ్యా' ఇతి. శుకనానప్రేషితే ద్వితీయే 5
వ్యముమేవార్థం లిఖితమవాచయత్. అస్మిన్నేవావసరే సముపన్యత్య
వైశంపాయనోఽపి లేఖద్వితయమపరమాత్మీయమస్తా దభిన్నార్థ
మేవాదర్శయత్. అథ 'యథాఽఽజ్ఞాపయతి తాతః' ఇత్యుక్త్వా తథైవ
తురగాధిరూఢః ప్రయాణపటహమవాదయత్. సమీపే స్థితం చ
మహతా శ్వేతాశ్వీయేన పరివృతం మహాబలాధిక్యతం బలాహకపుత్రం 10
మేఘనాదనామానమాదిదేశః—'భవతా పత్రలేఖయా సహగంత
వ్యం, నియతం చ కేయూరకస్తామానాయైతావతీం భూమిమాగమి
వ్యతి, తన్నుభేన విజ్ఞాప్త్యా ప్రణమ్య దేవీ కాదంబరీ, నన్వియం సా
త్రిభువనసింధినీయా నిరసురోధా నిష్పరిచయా చ దుర్గిహా ప్రకృతి
ర్నర్త్యానాం యేషామకాండవిసంవాదిన్యః ప్రీతయో న గణయంతి 15
నిష్కారణవత్సలతామ్, ఏవం గచ్ఛతా మయాఽఽత్మనోసీతః సేహః
కపటకూటజాలికతాం ప్రాపితా భక్తి రభికాకుకరణ కుశలతాం
పాతిత ముపచారమాత్రసుధుగం ధూర్తతాయామాత్సార్పణం ప్రక
టితం వాక్యాననయోర్భిన్నార్థత్వమ్, ఆస్తాం తావ దాత్మా, అస్థానాహిత
ప్రసాదా దివ్యయోగ్యా దేవ్యపి వక్తవ్యతాం సీతా, జనయంతి హి 20
పశ్చాద్దైవలక్ష్మ్య మభూమిపాతితా వ్యథాః ప్రసాదామృతదృష్టయో
మహతామ్, న ఖలు తథా దేవీం ప్రతి ప్రబలజ్ఞాతిభారమంధరం మే
హృదయం యథా మహాశ్వేతాం ప్రతి, నియత మేనామలీకాధ్యారో
పణవర్ణితాస్తద్గుణసంభారా మ్మహానపక్షపాతినీమసకృదుపాలప్యతే
దేవీ, త త్కిం కరోమి? గరీయసీ గురోరాజ్ఞా ప్రభవతి హి దేహ 25
మాత్రకస్య, హృదయేన తు హేమకూటనివాసవ్యసనినా లిఖితం జన్తాం
తరనహస్రస్య దాస్యపటం దేవ్యాః, న దత్త మన్యూటవికశాల్మికే నేవ
దేవీప్రసాదేన గంతుం, సర్వథా గతోఽస్మి పితురాదేవా దుజ్జయినీం,

ప్రసంగతో నజ్జనకథాకీర్తనము స్మర్యవ్యః ఖలు చంద్రావీడ చండాలః,
 మాచైవం¹ మంఘాః యథా జీవన్ పునర్దేవీచరణారవిందవందనానంద
 మనసుభూయ స్థాస్యతి చంద్రావీడ ఇతి, మహాశ్వేతాయాశ్చ సప్రద
 షీణం శిరసా పాదా వంఙనీయూ, మదలేఖాయాశ్చ కథనీయః ప్రణామ
 5 పూర్వ మశిఖిలః కలగ్రహః, గాఢమాలింగనీయూచ తమాలికా,
 అపి చ అస్తద్వచనాదశేషః ప్రప్తవ్యః కుశలం కాదంబరీపరిజనః,
 రచితాంజలియా చ భగవా నామంత్రణీయో హేమకూటః' ఇతి.

ఏవమాదిశ్చ తం 'ఋహృదాదిసాధనమక్లేశయతా శనై శ్శనై
 గ్గంతవ్య'మిత్యక్త్వా వైశంపాయనం స్కంధావారభారే న్యయుంక్త.
 10 స్వయమపిచ తథాయాథ ఏవ గమనహేలాహర్ష హేమారవకంపిత
 కైలాసేన ఖురపతనతాండవఖండితభూమండలేన తురగప్రాయేణాశ్వ
 నైస్సేన అనుగమ్యమానః తమేవ లేఖహరకం పర్యాణలగ్న మభినవ
 కాదంబరీవియోగశూన్యేనాపి హృదయేనోజ్జయినీవార్తాం పృచ్ఛ
 ప్రతస్థే, క్రమేణ చాతిప్రవృద్ధప్రకాండపాదపప్రాయయా మాలినీలతా
 15 మండపైర్మండలితతరుషండయా గజపతిపాతితపాదపపరిహారవక్రీకృత
 మార్గయా జనజనితత్పూర్ణకావకోటికూటప్రకటితవీరపురుషభూత
 స్థానయా మహాపాదపమూలోత్కీర్ణకాంతారదుర్గయా తృప్తపథికజన
 ఖండితదళోజ్ఞతామలకీఫలనికరయా వికసితకరంజమంజరీరజోవిచ్ఛురిత
 తప్తైస్తటబద్ధపటచ్చరకర్పటభ్వజచిహ్నైః ఇప్తకాస్థితశుష్కపల్లవవిప్ల
 20 రానుమితపథికవిశ్రామైః విశ్రాంతకార్పటికప్రస్ఫోటితచరణధూళిధూ
 సర కిసలయ లాంఛితోపకణ్ఠైః పత్రసంకరా సురభీకృతా శిశిరపంకిల
 వివర్ణా స్వాదుజలైః వ్రతతిగ్రంధిగ్రధితవర్ణపుటత్పూహాలీచిహ్ననుమే
 యైర్జరత్కాంతారకూపై రసులభనలిలతోయా మధుబిందుస్యందిసింధు
 వార వనరాజరజో ధూసరితతీరాభిశ్చ కుబ్జకలతాజాలకైర్జటిలీకృతనైక
 25 తాభిః అధ్వగోత్థాతవాలుకాకూపకోపలభ్యమానకలుషన్వల్పనలిలాభిః
 శుష్కగిరినదీకాభిర్విషమీకృతాంతరాళయా కుక్కుటకాలేయక

1 సంఘాః, 2 ఖురతాండవభువా కాంతకుంతలతావన వాహినా
 తరుణతురగ, 3 తటతరుబద్ధ, 4 యానభిలషితోద్దేశయా మధుబిందు,

రతితానుమీయమానగుల్లగహనగ్రామకటికయూ శూన్యయా దివస
 మటవ్యాగత్వాపరిణతే రవిబింబే బింబారుణాతపవినరే వానరే నిశ్శాఖి
 కృతకదంబశాలలీపలాశబహుళైః శిఖరశేషైకపల్లవవిడంబితాతపత్రైః
 పాదపైరర్థోద్ధృతప్రరోహస్తూలస్థూలస్థాణుగ్రంథిజటితైశ్చ హరితాశ
 కపిలపక్వవేణువిటపపటలరచితచృత్తిభిః మృగభయకృతతృణపురుషైః 5
 విపాకపాండుభిః ఫలితైః ప్రియంగుప్రామృగటపీడ్యైతైర్విరళీకృతవన
 ప్రదేశే చిప్రరూఢస్య రక్తచందనతరో రుపరి బద్ధం నరసపిశితపిండని
 భైరల క్షతైరభివవశోణితారుణేన రక్తచందనరసేన ఆర్ద్రజిహ్వలతాలోహి
 నీభిః రక్తవతాకాభిః కేశకలాపకాంతినా చ కృష్ణచామరావచూలేన
 ప్రత్యగ్రవిశసితానాం జీవానామివావయవై రుపరచితదండమండనం 10
 పరిణాధవరాటకఘటిత బుద్బుదార్కచంద్రఖండఖచితం సుతమహిష
 రక్షణావతీర్ణదినకరావతారితశశినేన విరాజితశిఖరం శోలాయితశృంగ
 సంగిలోహశృంఖలావలంబమానఘర్షరరవఘోర మంటయా చ ఘటిత
 కేసరినటారుచిరచామరయా కాంచనత్రిశూలికయా లిఖితనభస్మల
 మితస్తతః పాకపురుషోపహారమార్గమివాలోకయంతం మహంతం రక్త 15
 ధ్వజం దూరత ఏవ దదర్శు.

తదభిముఖశ్చ కించిదధ్వంసం గత్వా కేతకీనూచీషండ
 పాండురేణ వనద్విరదదంతకవాటేన పరివృతాం లోహతోరణేన చ రక్త
 చామరావలిపరికరాం కాలాయనదర్పణమండలమాలాం శబరముఖ
 మాలా మివ కపిలకేశభీషణాం బిభ్రాణేన సనాధీకృతద్వారదేశామభి 20
 ముఖప్రతిష్ఠితేన చ వినిహితరక్తచందనహస్తకతయా రుధిరారుణమయ
 కరతలాస్ఫలితేనేన శోణితలవలోభలోల శివాలిహ్వమాన లోహిత
 లోచనేన లోహమహిషేణాధ్యాసితాంజనశిలావేదికాం క్వచిద్రక్తో
 త్పతైశ్చబరనిపాతితానాం వనమహిషాణామివ లోచనైః క్వచిదగస్తి
 కుసుమకుట్టలైః కేసరిణామివ కరజైః క్వచిత్కింశుక కుసుమకుట్టలై 25
 శ్చాద్దూలానామివ సరుద్ధిరైర్నఖలైః కృతపుణ్యపుష్పప్రకరోపహారా
 మన్యత్రాంకురితామివ కుటిలహరిణవిషాణగోటికూటైః పల్లవితామివ

1 రూర్ధ్వస్థితప్రరోహస్తూలస్థాణుమూలగ్రంథి. 2 ఫలితైః.
 3 ఖండపాండురేణ. 4 ప్రకరామన్యత్ర.

నరసజహ్నుచ్చేదశతైః కుశుమితామివ రక్తనయనసహస్రైః ఫలితామివ
 ముండమండలైః ఉపహరహింసాం దర్శయంతీం శాఖాంతరాశనిరంతర
 నిలీనరక్తకుక్కుటకులైః శ్వభయాదకాలదర్శితకుశుమస్తబ్ధకైరివ రక్తా
 శోకపిటపైర్విభూషితాంగణాం బలిరుధిరపానతృప్తయా సమాగతైశ్చ
 5 ¹వేతాశ్చైరివ తాలై ర్ద్రియమానఫలముంజోపహారాం శంకాజ్వరకంపితై
 రివ కదలికావనైర్భయోత్కుంటక్రితైరివ శ్రీఫలతరుషండైస్త్రాసోర్ధ్వ
 కేశైరివ ఖర్జూరవనై స్సమంతా ద్గహనీకృతాం వనకరికులకుంభవిదళిత
 ముక్తాఫలాని రుధిరాదుణాని బలిసిక్థలుబ్ధమగ్ధకృకవాకుగ్రస్తముక్తాని
 వికిరద్భిరంబికాపరిగ్రహదుల్లితైః క్షీడద్భిః కేసరికిశోరకైరశూన్యో
 10 ద్వేశాం ప్రభూతరుధిరదర్శనోద్భూతమూర్ఛాపతితేనైవ ప్రతిబింబితే
 నాస్తతామ్రేణ సవిత్రా తామ్రతరీకృతైః శతజజలప్రవాహైః పిచ్చిలీ
 కృతాజిరా మవలంబమానదీపధూపరక్తాంశుకేన గ్రధితశిఖగళవలయా
 వలినా పిష్టపిండపాండరిత ఘనఘంటామాలభారిణా త్రావుషసింహముఖ
 మధ్యస్థిత స్థూలలోహాకంటక దత్తనంత డండస్థం గళత్పీతనీల
 15 లోహిత దర్పణ స్ఫురిత బుద్బుదమాలం కవాటపట్టద్వయం దధానేన
 గర్భగృహాద్వారదేశేన దీప్తమానా మంత్రఙ్గిండికావీత పాతిభిశ్చ నర్వ
 పశుజీవితైరివ శరణ ముపాగతై రలక్తకరసరక్తపటై రవిరహితచరణ
 మూలాం పతితకృష్ణచామర ప్రతిబింబానాం చ శిరచ్ఛేదలగ్న కేశ
 జాలకానామివ పరశుపట్టనప్రభృతీనాం జీవవిశననశస్త్రాణాం ప్రభాభి
 20 ర్బద్ధబహుశాంధకారతయా పాతాశనివాసినీమివోపలక్ష్మ్యమాణాం
 రక్తచందనఖచిత స్ఫురత్ఫలవల్లవకలితైశ్చ బిల్వదాక్షిణిః బాలకముండ
 ప్రాలంబైరివ కృత్మండలాం శోణితాతామ్రకదంబస్తబకకృతార్చనై
 శ్చ పశూపహారపటహ పటురటితరసోల్లసితరోమాంచైరివ చాంగైః
 క్రూరతాముద్వహంతీం చారుచామికరపట్టప్రావృతేన చ లలాటేన
 25 శబరసుందరీ రచిత సిందూరతిలకబిందునా దాడిమీకుసుమ కర్ణపూర
 ప్రభానేకలోహితాయమానకపోలభిత్తినా రుధిరతాంబూలారుణితాధర
 పుటేన భృకుటికుటిలోబభ్రునయనేన ముఖేన కుసుంభపాటలితదుకూల

1 వేతాశ్చైః, 2 ఖండైః, 3 కంటకం, 4 మండనాం, 5 భ్రుణా
 రక్తనయనేన.

కలితయా చ దేహాలతయా మహాకాలాభిసారికావేషవిభ్రమం బిభ్రతీం
 సంపిండితసీలగుగ్గులు ధూపధూమారుణీశృతాభిశృప్తచలంతీభిర్గర్భ
 గృహదీప్తికాలతాభిరంగుళీభిః మహిషాసురశోణితలవాలోహినీభి
 స్సంధవీతకంఠాయనచలితత్రిశూలవండ కృతాపరాధంవనమహిష
 మింతర్జయంతీం ప్రలంబకూర్చధర్మైశ్చైవై రసిధృతవ్రతైరివ స్ఫురదధర 5
 పుటై రాఖుభి రసి జపవరై రివ కృష్ణాజినప్రావృతాంగై కురంగై రసిప్రతి
 శయితై రివ జ్వలితరోహితమూర్ధ్వరత్న రశ్మిభిః కృష్ణసర్పై రసి శిరో
 ధృతమణిదీపకై రి వారాధ్యమానాం సర్వతః కఠోరవాయనగణేనచ¹రు
 వతా స్తుతిపరేజివ స్తూయమానాం స్థూలస్థూలై స్పిరజాలకై శిరోధార
 గోధికాకృకలాసకులై రివ దగ్ధస్థానాశంకయా సమూహాడై ర్గవాక్షి తే¹⁰
 నలలక్ష్మీనముత్తాతలక్షణస్థానై రివ విస్ఫోటవణబిందుభిః కల్తాషితసకల
 శరీరేణ కర్ణావతంససంస్థాపితయా చ చూడయా రుద్రాక్షమాలికాం
 దధానేన అంబికాపాదపతనశ్యామలలాటవర్ణ మానార్భుజేన కువాదిక
 దత్తసిద్ధాంజనదానస్ఫుటితైక లోచనతయా త్రికాల మితరలోచనాంజన
 దానాదరశ్లక్ష్మీకృతదారుశలాకేన ప్రత్యహం కటుకాలాబున్ద్రప్రా¹⁵
 రబ్ధదంతరతావ్రతీకారేణ కథంచిదష్టానదత్తేష్వ కాప్రహరతయా
 శుష్కైశ్చభ్రుజోపశాంతమర్దనవ్యననేన శిషపర్యవిత్రాం త కటుక వ ర్తి
 ప్రయోగవర్ధితమిదేణ అశ్తభేదనంగృహీతపనరహాదంప్రేణ ఇంగు
 దీకోశకృతౌషధాంజనసంగ్రహేణ నూచీన్యూతసిరాసంకోచితవామ
 కరాంగుళినా కాశేయకకోశాపరణక్షిప్తప్రణితచరణాంగుష్ఠ కేన అసమ్య²⁰
 క్కృతరసాయనానీతాకాలజ్వరేణ జరాం గతే నాపి దక్షిణావధాధి
 రాజ్యవరప్రార్థనాకదర్శితదుర్గేణ దుష్కృతీతశ్రమణాదివృత్తిలకాబద్ధవిభవ
 ప్రత్యాశేన హరితవత్తరసాంగారమషీమలినశంబూకవాహినా పట్టికా
 లిఖితదుర్గాస్తోత్రేణ ధూమరక్తాలక్తకాక్షరతాలపత్రకుహక తంత్ర
 మంత్రపుస్తికానం గ్రహేణ జిర్ణమహాపాశుపతోపదేశలిఖితమహాకాల²⁵
 మతేన ఆవిర్భూతనిధివాదవ్యాధిగా సంజాతధాతువాదవాయునా
 లగ్నాసురవివరప్రవేశపిశాచేన ప్రవృత్తయక్షకన్యకాకామిత్వమనోరథ
 వ్యామోహేనవర్ధితాంతర్ధానమంత్రసాధనసంగ్రహేణ శ్రీపర్వతాశ్చర్య

1 రటతా. 2 గోధాగోలికాకృకలాస. 3 ఉపర్యుపర్యవి.

వారాసహస్రాభిజ్ఞేన అనకృదభిమంత్రితసిద్ధార్థకప్రహతి ప్రధావితైః
 విశాచగృహీతకైః కరతలతాడనచిటికృతశ్రవణపుటేన అవిముక్త
 శైవాభిమానేన దుర్మహీతాలాబువిణావాదనోద్వేజితపథికపరిహృ
 తేన దివసమేన మశకకృణితానుకారి కిమపి కంపితోత్తమాంగం
 5 గాయతాన్యదేశభాషానిబద్ధభాగీరథీభక్తిస్తోత్రనర్తకేన గృహీతతురగ
 బ్రహ్మచర్యతయా అన్యదేశాగతోపితాసు జరత్ప్రవ్రజితాసు బహు
 కృత్యః సంప్రయుక్తస్త్రీశీకరణచూర్ణేన అతిరోషణతయా కదాచి
 ద్దుర్మన్యస్తాప్తువుప్పి కాపాతోత్పాదితక్రోధేన చండికా మపి ముఖభంగి
 వికారైర్భృశముపహసతా కదాచి నివార్యమాణావాసరుషితా
 10 ధ్యగారభ్యబహు బాహుయుద్ధపాతభగ్నపృష్ఠకేన కదాచిత్కృతాప
 రాధబాలకపలాయనా మ్నవశ్చాత్ప్రధావితప్థలితాథోముఖపాతఘ్నటి
 తశిరగకపాలభుగ్నగ్రీవేణ కదాచిజ్ఞనపదకృతనవాగతాపరధార్మికా
 దరమత్సరోద్భిద్ధాత్మనా నిస్సంస్కారతయా యత్కించనకారిణా
 ఖంజితయా మందమందసంచారిణా బధిరతయా సంజ్ఞావ్యవహారిణా
 15 రాత్ర్యంధతయా దివావిహారిణా లంబోదరతయా ప్రభూతాహారిణా
 అనేకశః ఫలపాతనకుపితవానరసఖోల్లేఖచ్చిద్రితనాసాపుటేన బహుశః
 కుసుమావచయచలితభ్రమరసహస్రదంశశీర్షికృతశరీరేణ సహస్రశశ్మ
 యనీకృతాసంస్కృతశూన్యదేవకులకాలనర్పదప్టేన శతశః శ్రీఫలతరు
 శిఖరఘ్న తి చూర్ణితోత్తమాంగేన అనకృదుత్సన్న దేవమాతృగృహ
 20 వాసియుక్తసఖజ్ఞరీతకపోలేన సర్వవా వసంతక్రీడివాజినోత్తిప్తఖండ
 ఖట్వారోపితవృద్ధదాసీవివాహప్రాప్తవిడంబనేన అనేకాయతనప్రతి
 శయితనిష్ఫలోత్థానేన దాస్థినిత్య మపి వివిధవ్యాధిపరివృతంస్వకుటుంబ
 మివోద్వహతా మూఁఖతామపి బహువ్యసనానుగతాం ప్రనూతానే
 కాపత్యా మివ దర్శయతా క్రోధమవ్యనేక దండాఘాతనిర్మితబహు
 25 గాత్రగండకం ఫలితమివ ప్రకాశయతాక్లేశ మపి సర్వావయవజ్వలిత
 దీపికాదాహప్రణవిభావితం బహు! సుఖ మివ ప్రకటయతా పరిభవమపి
 నిష్కారణాకృష్టజనపదదత్తవదాకృష్టిశతంసంప్రవాహమివ దధానేన
 శుష్కవనలతావినిర్మితబృహత్కుశుమకరండ కేన వేణులతారచితపుష్ప

పాతనాంకుశికేన క్షణమస్యాముక్తకాలకంబభిండ¹కోలేన జరద్ద్రవిడ
ధార్మికే కాధిష్ఠితాం గండికామపశ్యత్. తస్యా మేవ చ వాన్²
మరోచయత్.

అథావతీర్య తురగాత్ ప్రవిశ్య భక్తిప్రవణేన చేతనా తాం
ప్రణామ. కృతప్రదక్షిణశ్చ పునః ప్రణమ్య ప్రశాంతోద్దేశదర్శన⁵
కుతూహలేన పరిభ్రమన్నచ్చైరారటంతమాక్రోశంతంచ కుపితం
ద్రవిడధార్మిక మేకదేశే దదర్శ. దృష్ట్వా కాదంబరీవిః హోత్కంఠోద్వేగ
దూయమానో²పి సుచిరం జహాస. న్యవారయచ్చ తేన సార్థం ససంభ్రమ
సంరబ్ధకలహానుపహసత స్వనైనికా. ఉపసాంత్యనైశ్చ కథ మపి
ప్రియాలాపశతానునయైః ప్రశమ ముపసీయ క్రమేణ జ్ఞానభూమిం జాతిం¹⁰
విద్యాం చ కళత్ర మపత్యాని విభవం వయః ప్రమాణం ప్రవజ్ఞాయా
శ్చ కారణం న్యయ మేవ పప్రచ్చ పృష్ట శ్చాసా వవర్ణయ దాత్మానమ్.
అతీతస్య శౌర్యరూపవిభవవర్ణనవాచాలేన తేన సుతరా మరజ్యత రాజ
పుత్రః. విరహాతురహృదయస్య వినోదసతామివాగాత్. ఉపహతపరి
చయశ్చాన్తై తాంబూలమదాపయత్, అస్త ముపగతే చ భగవతి¹⁵
నప్రసవ్త్వై ఆవాసితేషు యథాసంపన్న పాదపతలేషు రాజనూనుషు శా
ఖావసక్తాపసీతపర్యాణేషు క్షీణితః లుంతసపాంసులనటావధూననాను
మితోత్సాహేషు గృహీతకతివయశమ్మకబలేషుపీతోదకేషు స్నానార్ద్ర)
పృష్ఠతయావిగతశ్రమేషు పురోనిఖాతకుంతయప్టిషు సంయతేషువాజిషు
వాజినమీపవిరచితవర్ణప్రస్తరే చ దివసగమనఖన్న పరికల్పితయామికే²⁰
నుషుపుతి సైనికజనే కృతబహుపావకప్రభావీతతమసి దివస ఇవ విరాజ
మానే సేనానివేశే చంద్రావీడః పరిజనేనైకదేశసంయంతస్వేంద్రాయు
ధస్యపురః పరికల్పితం ప్రతీహారనివేదితం శయనీయమగాత్ నిషణ్ణస్య
చాస్య తత్క్షణ మేవ పస్పర్శ దుఃఖిఖాసికా హృదయం. అరతిగృహీతశ్చ
విసర్జయాంబభూవ రాజులోకమ్. అతివల్లభానపి నాలలాపపార్శ్వస్థాః²⁵
మీలితలోచనో ముహుర్ముహుర్ననసా జగామ కింపురుషవిషయమ్.
అనన్యచేతా స్పస్థార హేమకూటస్య రమ్యతాం. నిష్కారణబాంధవ
తామచింతయ స్తహాశ్వేతాపాదానాం. జీవిధల మభిలలాష పునఃపునః

1 భోలేన. 2 మరచయత్. 3 సక్తతపసీయపర్యాణేషు. 4 ప్రసాదానాం.

కాదంబరీ దర్శనమ్. అపగతాభిమానవేశలాయ నితరా మస్మహాయ
 స్తదలేఖాపరిచయాయ తమాలికాం ద్రష్టు మాచకాంక్షే. కేయూరకా
 గమనముత్ప్రేక్షత. హిమగృహక మపశ్యత్. ఉష్ణముష్ణ మాయతం
 పురుక్షం నిశశ్వాస బబంధచాధికాం ప్రీతిం కేషహారే. పశ్చాత్
 5 స్థితాం పుణ్యభాగినీ మమన్యో పత్రలేఖామ్. ఏవం చానుపజాతనిద్ర ఏవ
 తామనయన్నిశామ్. ఉషసి చోత్థాయ తస్య జరద్ద్రవిడధార్మిక స్యేచ్ఛ
 యానిస్పష్టైర్ధనవినరైః పూరయిత్వా మనోరథ మభిమతే వ్యతిరమణీ
 యేషు ప్రదేశేషు నివస న్నలైః రేవాహోభిరుజ్జయినీ మాజగామ.

ఆకస్మికాగమనప్రహృష్టసంభ్రాంతానాం పౌరాణా మర్హ కమలా
 1. నీవ నమస్కారాంజలిసహస్రాణి ప్రతీచ్ఛన్నతర్కిత ఏవ వివేశ
 నగరీమ్. అహమహమికయా చ ప్రధావితా దతిహర్షరసనివ్వాలా
 త్పరిజనాత్ 'ఓప! ద్వారి చంద్రాపీక్షో వర్తతే' ఇ త్యుపలభ్య పితాఽస్య
 నిర్భరానందమందగమనో మందర ఇవ క్షీరోదజలమూత్తరీయాంశుక మ
 మలమాగళిత మాకర్షక ప్రహర్షనేత్రజలబిందువర్ష ముక్తాఫలాసార
 15 ఇవ కల్పపాదపః ప్రత్యాసన్నవర్తిభిః జరాపాండురహృత్పిత్త శ్చండనవిలే
 పనై రనుపహతత్వో మధారిభిః కేయూరిభిః రుష్టీషిభిః కిరీటిభిశ్చేఖరిభి
 ర్భహుకై లాసా మివ బహుక్షీరోదా మివ క్షీతిం దర్శయద్భిః ప్రతిప
 న్నానివేత్రచ్ఛత్ర కేతుచామరై రనుగమ్యమానో రాజనహస్తైశ్చర
 ణాభ్యా మేవ ప్రత్యుజ్జామ. చంద్రాపీక్షోఽపి దృష్ట్వా చ పితరం
 2. దూరా దేవావతీర్య వాజసశ్చుడామణిమరీచిమాలినా హృత్పి
 మహీమగచ్ఛత్. అథ ప్రసాదితభుజేన 'ఏ హేషీ' త్యాహూయ పి
 త్రాగాఢముపగూఢ స్సుచిరం పరివ్యజ్య తత్కాలనన్నిహితానాం చ
 మానసీయానాం కృతనమస్కారః కరే గృహీత్వావిలాసవతీభవన మసీ
 యత రాజ్ఞాతయాపి తద్దే ఓ సర్వాంతగపురపరివారయా ప్రత్యుద్గమ్య
 25 భినందితాగమనః కృతాగమనమంగళాచారో దిగ్విజయనంబద్ధాభి రేవ
 కథాభిషి కంచి త్కాలం స్థిత్యా శుకనాసం ద్రష్టు మాయయా. తత్రా
 ప్యము నైవ క్రమేణ సుచిరం స్థిత్యా నివేద్య వై శంపాయనం స్కంధా

వారపత్రికను కుశలినమాలోక్య చ మనోరమా మాగత్య విలాసవతీభ
వన ఏవ సర్వా స్సాన్నినాదికాః పంచశ ఇవ క్రియా నిర్వర్తయన్నవ
రాష్ట్రా నిజ మేవ కుమారభవనమయాసీత్. తత్ర చ రణరణభిద్య
మానమానసగ కాదంబర్యావినా న కేవల మాత్మానం స్వభవన మవంతి
సగరం వా సకలమేవ మహిమండలం శూన్య మమన్యత. తతోగంధర్వ 5
రాజపుత్రీ వార్తాశ్రవణోత్సుకం చ మహోన్మీనమివ ఈప్సితవరప్రాప్తి
కాల మినలమృత్యోత్పత్తిసమయ మివ ¹ప్రత్యపాలయత్.

తతః కతిపయదివసాపగమే మేఘనాదః పత్ర లేఖా మాదాయా
గచ్ఛ దుపాసయన్చైవాం కృతసమస్కారాం చ దూరాదేవ స్నిగ్ధేన
ప్రకాశిత ప్రీతిశ్చంద్రావీడః ప్రకృతివల్లభా మపి కాదంబరీన కాళాత్ప్రి 10
సాదలభ్యావరసాభాగాన్ మివ వల్లభతరతా ముపాగతా ముత్థా యాతి
శయదర్శితాదర మాలిలింగ పత్ర లేఖాం. మేఘనాదం చ ప్రణతం పృ
ష్ఠే కర కిసలయేన పస్పర్శ. ²సముపావిష్టాం చ తా మబ్రవీత్. — 'పత్ర
లేఖ! కథయ తత్ర భవత్యా మహాశ్వేతాయా సుమదలేఖాయా దేవ్యాః
కాదంబర్యాశ్చ కుశలం, కుశలీ వా బాహ్య సుకల స్తమాలికాకే 15
యూరకాదిపరిజనః? ఇతి. సాబ్రవీత్ — 'దేవ! యథాజ్ఞాపయసి భద్రం,
త్వామర్చయతి శేఖరీకృతాంజలినా ససభిజనా సపరిజనా దేవీ కాదం
బరీ ఇత్యేవముక్తవతీం పత్ర లేఖా మాదాయ మందిరాభ్యంతరం
వినర్జితరాజలోకో వివేక, తత్త్రి చోత్తామ్యతా మనసా ధారయితు
మపారయ కుతూహల మతిప్రీత్యా దూర ముత్సారితపరిజనః ప్రవిశ్య 20
అగారప్రరూఢాయా ఘ్నలకమలిన్యాః పృథుభి రున్నాళైః పలానైరుప
రచితాతపత్ర ³కృత్య స్యాధ్యాస్య మధ్యభాగమన్యతరస్య మరకతవతా
కాయమానస్య పత్రమండపస్య తలే చరణాంబిందేన సముత్సార్జ్యసుఖ
ప్రసుప్తహంసమిధున మువవి శ్యాప్రాక్షీత్. — 'పత్ర లేఖ! కథయ ఆ
గతే మయి కథమపి స్థితా? కియంతి వా దినాని? కీదృశో వా దేవీప్ర 25
సాదః? కావా గోష్ఠ్యస్సమభవ? కీదృశో వా కథా సమజాయంత?
కోవాతిశయే నాస్తాన్నరతి? కస్య వాగరీయసీ ప్రీతిః? ఇతి. ఏవం పృష్టా

1 పత్ర లేఖాగమనం ప్రత్య. 2 సముపావిష్ట శ్చాబ్రవీత్. 3 అగారమచిరప్రరూఢాయాః. 4 కృత్యాయా అధ్యాస్య.

చ వ్యజ్ఞజవత్.—‘దేవ! దత్తావధానేః శ్రూయతాం యథా స్థితాస్మి
 యావంతి వా దినాని యాద్యశో వా దేవీప్రసాదః యథా వా గోవ్యస
 స్సమభవత్ యాదృశ్యశ్చ కథా సమజాయంత యోవాఽతిశయేన
 తవ స్మరతి యస్య వా త్వయి గరీయసీ ప్రీతి ర’ స్తీతి.

- 5 తతః ఖ ల్వాగతే దేవే కేయూరకేణ సహప్రతినివృ త్యాహమ్
 త ఛై వ కుసుమశయనీశుసమీపే సమువావిశమ్, అతిష్ఠం చ సుఖం
 నవనవా ననుభవంతీ దేవీ ప్రసాదాః, కిం బహునా?, ప్రాయేణ మమ
 చక్షుషి చక్షుర్వపుషి వపుః కరే కరః పల్లవో నామాక్షరేషు వాణీ
 ప్రీతౌ హృదయం దేవ్యా స్సకల మేవం తద్దీపన మభవత్, అపరాఙ్మే
 10 చ మామేవావలంబ్య నిష్క్రిమ్య హిమగృహాకా త్సంచరంతీ
 యృచ్ఛయా నిషిద్ధపరిజనా వల్లభబాలోద్యానం జగామ, తత్ర
 సుధాధవళాం కాళిండిశతరంగమయ్యేవ మరకతసోపానమూలయా
 ప్రమదవనవేదికా మధ్యారోహత్, తస్యాం చ ¹మణిస్తంభావప్తంభ
 స్థితా, స్థిత్యా చ ముహూర్త మివ హృదయేన సహ దీర్ఘకాల మవ
 15 ధార్య కి మపి వ్యాహర్తు మిచ్ఛంతీ నిశ్చలధృతతారకేణ నిష్పందపక్ష
 ణా చక్షుషా ముఖం మే సుచిరం వ్యలోకయత్. విలోకయంత్యేవ చ
 కృతనంకల్పా మదనాగ్నిం ప్రవేష్టుమిచ్ఛంతీ సన్నా వివ స్వేదాం
 భస స్సోత్ససి ప్రోతనేవ తరళీకృతా సమకంపత, కంపితాంగీచ వత
 సభియేవాగృహ్యత విషాదేన.

- 20 లథ మయా విదితాభిప్రాయయా తస్యైవనివేళితనిష్కంప
 నయనదత్తావధాన యాజ్ఞాపయేతి విజ్ఞాపితేనిజావయవైరసి వేపథుమద్భి
 ర్నివార్యమాణేవ రహస్యశ్రవణలజ్జయాఽఽత్మప్రతిమామపి లిఖిత
 మణికుట్టిమేన చరణాంగుష్ఠేనాప్రక్రమాయ వ్యామృశంతీ భవన
 హంసా కుట్టిమోలేభముఖరనూపురేణ చరణారవిందేన వినర్జయంతీ
 25 కర్ణోత్పల మధుకరానవిస్వీద్యద్వదనో వ్యజనక్షిప్తేనాంశుకపల్లవేనోత్సా
 రయంతీ తాంబూలవీటికాశకలముతోచ మిన దంతఖండితంశిఖండినే

1 మణిస్తంభావప్తంభా స్థితా. 2 యేవామృశంతీ. 3 వ్యజనీ
 కృతేన.

దదతీ వనదేవతాశ్రవణశక్తితేన ముహుర్ముహు రితస్తతో విలోక
యంతీ వక్తుకామాఽసి న శక్నోతిస్స కించి దసి లజ్జాకలితగద్గదాగది
తుమ్, ప్రయత్నతోఽసి చాస్యా నిశ్శేషం జ్వలతామదనానలేనేవదగ్ధా
లజస్రం ప్రవహతా నయనోదకే నే వోహా ప్రవిశద్భి ర్దగభై రివాక్రాం
తావతద్భిః సుమచావశరై రివ శకలీకృతా నిష్పతద్భి ర్నిశ్వసిత్తై రివ 5
నిర్వాసితా హృదయవర్తిభి శ్చింతాశతై రివ విధృతా నిశ్వాసపాయుభి
ర్మధుకరకులై రివ నితా న ప్రావర్తత వాణీ, కేవలం దుఃఖసహస్రగణ
నాయ ముక్తాక్షమాలికా మివకల్పయంతీగలద్భి రస్పృష్టకపోలస్థలై శ్శు
చిభి రఘోముఖి నయనజలబిందుభి ర్ద్వర్తిన మదర్శయత్, తదా చ తస్యా
స్సకాళా దశిక్షితేవ లజ్జాపి లజ్జాలీలాం వినయోఽసి వినయాశితయం 10
ముగ్ధతాపి ముగ్ధతాం వైదగ్ధ్య మపి వైదగ్ధ్యం భయ మపి భీరుతాం
విభ్రమోఽసి విభ్రమతాం విషాదోఽసి విషాదితాం విలాసోఽసి విలా
సమ్, తథాభూతా చ 'దేవి! కి మిద? మితి విజ్ఞాపితా మయా ప్రమృజ్య
లోహితాయమానోదకే లోచనే దుఃఖప్రకర్షేణాత్మన స్సముద్బంధ
నా యేవ మృణాళకోమలయా బాహులతయా వేదికాకుసుమపాలి 15
కాగ్రధితకుసుమమాలా మవలంబ్యనమున్నతైక భ్రూలతా మృత్కుసాశ
మివావలోకయంతీ దీర్ఘ ముష్ణం చ నిశ్వసితవతీ, తద్దశిఖ ముత్ప్రేక్ష
మాణయా చ కథనాయ పునః పున రనుబధ్యమానా మయా వ్రీడయా
నఖముఖలిఖితకేతకీదళా లిఖిత్యేవవ క్తవ్య మర్పయంతీ విరతాస్ఫురితా
ధరా నిశ్వాసమధుకరా నివోపాంశు సందిశంతీ క్షీణితలనిహితనిశ్చల 20
నయనా సుచిర మత్స్వత్.

క్రమేణ చ భూయో మస్తుభే నిధాయ దృష్టిః పునః పున
ర ప్యాపూర్వమాణలోచనచ్యుతై ర్నదనానలధూమధూసరాం వాచ
మివ ప్రత్యక్షయంతీ బాష్పజలబిందుభిః బాష్పజలబిందువ్యాజేనచ విల
క్షుస్థితఃపూరితైర్దశవాంశుభిస్సాన్దనః స్మృతాః¹ పూర్వ్యా నభిధేయవ 25
ర్ణానివ గ్రథ్నంతీ కథనసి వ్యాహారాభిముఖమాత్మానఃకరోత్, అబ్ర
వీచ్ఛ మామ్—'పత్ర లేభే! వల్లభతయా తస్మిన్ స్థానే న తాతో నాం
బా న మహాశ్వేతా న మదలేఖా న జీవితం యత్ర మే భవతీదర్శనా

- త్వృభృతి ప్రియాఽసి, న జానే కేనాపి కారణేన అపహసితసకలసఖిజనం
 త్వయి విశ్వసితి మే హృదయమ్, క మపర ముపాలభే?, కస్య వాఽన్యస్య
 కథయామి పరిభవం?, కేన వాన్యేన సహ సాధారణీకరోమి దుఃఖం?,
 దుఃఖతార మిమ మనహ్య మద్య నివేద్య భవత్యా స్త్యక్త్వామి జీవి
 5 తం, జీవితే నై వ శమామి తే, స్వహృదయే నాపి విదితవృత్తాంతే నాము
 నా జిహ్వామి కిము తాపరహృదయేన?, కథ మివ మాదృశీ రజనీకరకిర
 ణావదాతం కాలీనేన కలంకయిష్యతి కులం, కులక్రమాగతాం చ లజ్జాం
 పరిత్యజ్యతి,¹ అకస్యకోచితేవా చాపలే చేతః ప్రవర్తయిష్యతి, సాహం
 న సంకల్పితా పిత్రా న దత్తా మాత్రా నానుమోదితా గురుభిః న
 10 కిం చి త్సందిశామి న కిం చి త్ప్రేక్షయామి నాకారం దర్శయామి, కాత
 రేవ అనాథేన నీచేన బలా దవ²లిప్తేన గురుగర్హణీయతాం నీతా
 కుమారేణ చంద్రావీడేన, కథయ మహతాం కి మయ మాచారః?, కింపరి
 చయస్యేదం ఫలం?, య దేవ మభినవభినలయతంతుసుకుమారం మే
 మనః పరిభూయ తే, పరిభవసియో హి కుమారి కాజనో యూనాం, ప్రా
 15 యేణ ప్రథమం మదనాసలో లజ్జాం వహతి తతోహృదయమ్, ఆదా
 వినయాదికం కుసుమేషు శరాః ఖండయంతి పశ్చాత్తర్హణి, త దా
 మంత్రయే భవతీం పున ర్జన్మాంతరసమాగమాయ, న హి మే త్వత్తోఽ
 న్యా ప్రియతరా, ప్రాణపరిత్యాగప్రాయశ్చిత్తాచరణేన ప్రత్యక్షయా
 మ్యాత్మనః కలంకమ్ ఇత్యభిధాయ తూష్ణీ మభూత్.
- 2? అహం తు యత్సత్యమవిదితవృత్తాంతతయా ప్రీ తేవ భీతేవ
 విలక్షేవ విసంక్షేవ సవిసాదం విజ్ఞాపితవతీః—‘దేవి! శ్రోతు మిచ్ఛా
 మ్యాక్షాపయ కిం కృతం దేవేన చంద్రావీడేనో వా పరాధ స్సమజని?
 కేన వా ఖ ల్వవినయేన భేదిత మభేదనీయం దేవ్యాః కుసుమకోమలం
 మనః?, శ్రుత్వా ప్రథమ ముత్పృష్టజీవితాయాం మయి పశ్చాత్సముత్ప్ర
 25 త్యసి. దేవీ జీవితమ్’ ఇత్యేవ మభిహితాచ పున రవదత్—‘ఆవేదయా
 మితే, అవహితా శృణు, స్వప్నేషు ప్రతిదిన మాగత్యాగత్యమే రహస్య
 సందేశేషు నిపుణో ధూర్తః పంజరశుకశారికా దూతీః కరోతి, సుప్తా
 యాః శ్రవణదంతవత్ప్రొదలేషు వ్యర్థమనోరథమోహితమానస స్సం

కేతస్థాని లిఖతి, స్వేదప్రక్షాళితాక్షగానవి నివతీతసాంజ్ఞాశ్రు
 బిందువక్షిక్వతాత్తావస్థాన్మనోహరాస్పష్టాక్షాశ్రువర్షిణో మదన
 లేఖా ప్రేమయతి, నివాసాశ్రయ బలా ద్రంజయ త్వలక్త
 కరసేన చరణా, అవినయనిశ్చేతనో నఖప్రతిబింబితహాత్మాం బహు
 మన్యతే, ఉపవనేష్వేకాకిర్యా గ్రహణభయపలాయమానామూః 5
 వల్లవలగ్నాంశుకదశాత్రిహతగమనాయా గృహీణ్యేవ లతాసఖభి
 రర్పితాయా మిథ్యాప్రగల్భాః పరాజ్ఞుభవశిష్యగమాచరతి, ప్రస
 న్థలే మే లిఖా వత్సలతాం కటిలతామిహానజప్రకృతిగ ప్రకృతి
 ముగ్ధం మనశ్శిక్షయతి, హృదయోత్కలికాశరంగవత్తైరివ శీతలై
 ర్దుభిమరుద్భిశ్చముజలశీకరతారకితావళికాబుకారః కపోతా వీజ10
 యతి, స్వేదనలిలశిశిలితగ్రహణగభితోత్పలశూన్యే నాపి కరేణ య
 వాంకురానివ నఖకిరణా శుద్ధా దుర్విదగ్ధః కర్ణపూరీకరోతి, వల్లభ
 తరబాలవకుళనేకకాలకబలీకృతా సురాగంధూషా సకచగ్రహ మన
 కృత్ ధృష్టో మాం పాయయతి, భవనాశోకతరుతాడనోద్యతా పాద
 ప్రహారాదుర్బుద్ధివిడంబితశ్శిరసా ప్రతీచ్ఛతి, మన్తధమూఢమానశ్చ15
 కథయ హేవత్తలేభే! కేన ప్రకాశేణ నిశ్చేతనో నిషిధ్యతే?, ప్రత్యా
 ఖ్యానమపీర్ష్యాం సంభావయతి, ఆక్రోశమపి పరిహస మాకలయతి,
 అసంభావనామపి మానం మన్యతే, దోషసంకీర్తన మపి స్వరణోపాయ
 మవగచ్ఛతి, అవజ్ఞాన మవ్యనియంత్రణప్రణయముత్పేక్షతే, 'లోకా
 పవాదమపి యశో గణయ తి' ఇతి. 20

తామేవం వాదినీమాకర్ణ్య ప్రహర్షరసనిర్భరామనన్యకర
 వమ్ — 'అహో! చంద్రాపీడ ముద్దిశ్య సుదూర మాకృష్టాఖి ల్వియం
 మకరకేతునా, యది చ సత్యమేవ కాదంబరీవ్యాజేన సాక్షాత్స్సనోభవ
 చిత్తవృత్తిః ప్రసన్నా దేవన్య చంద్రాపీడన్య, తతః సహజైః సాదరం
 సంవర్ధితైః ప్రత్యుపకృతమన్య గుణైః యశసా ధవళితాః కకుభః 25
 యావనేన రతిరససాగరతరంగైః పాతితా రత్నవృష్టిః యావనవిలాసైః

1 దరంజయతే. 2 పరాజ్ఞుభావాయాః పరి. 3 అవజ్ఞా మవ్య
 నియంత్రణం.
 29

- ర్లిఖతంనామ శశిని సాభాగ్నేన ప్రకాశితా నిజశ్రీఃలావణ్యనవందవీధి
 రివవృష్టమమృతం కలాభిః, తథా చ చిరాలబ్ధః కాలో మలయాని
 లేన పమాసాదితోఽవనరశ్చంద్రోదయేన ప్రాప్త మనుయాపం ఫలం
 మధుమాన కుచుమసమ్మద్యా గతో మదిరా మదదోషో గుణతాం
- 5 దర్శితం ముఖం మన్మథయుగానతారేణ'ఇతి, అథా హం ప్రకాశం
 విహస్యాబ్రువం—'దేవి! య ద్దేవ మత్సృజ కోపం ప్రసీద, నార్హసి
 కామాపరాధ్ధేర్దేవం మాషయితుం, ఏతాని ఖలు ఖలస్య కుసుమ
 చాపస్య చాపలాని శతస్య న దేవ స్య'ఇత్యేవ ముక్తవతీం మాం పునః
 సకుతూహలా సా ప్రత్యభావత.—'యోఽయం కామో వా కోపి వా
- 10 కథయ కాని కాన్యస్య హూపాణి'ఇతి, తామహం వ్యజ్ఞిపం.—'దేవి!
 కుతోఽస్య రూపమ్?' అతను కేవలమతాశనః, తథాపి.—అప్రకా
 శయో జ్వాలావలీః సన్నాపం జనయతి, అప్రకటయో ధూమపటల
 మశ్రు పాతయతి, అదర్శయో భస్మరజోనికరం పాంశుతామూవిర్భావ
 యతి, న చ తద్భూత మేతావతి త్రిభువనే అస్య శరవ్యతాం యన్న
- 15 యాతం యాతి యాస్యతి వా, కో వాస్య భ్రశ్యతి, గృహీతకుసుమ
 కార్ముకో బాణైర్బలవంతమపి విధ్యతి, అపి చ అనేనాధిష్ఠితానాం
 కామినీనాం పశ్యంతీనాం చింతయా ప్రియముఖచంద్రసహస్రాణిసంకట
 మంబరతలం-లిఖంతీనాం దయితాకారా అవిస్తీర్ణం మహీమండలం -
 గణయంతీనాం వల్లభగుణా అల్పియసీ సంఖ్యా-శృంగ్వంతీనాం ప్రియ
- 20 తమకథా మబహుభాషిణీ సరస్వతీ - ధ్యాయంతీనాం ప్రాణసమసమా
 గమచుఖాని హ్రసీయా కాలో హృదయస్యాపతతి'ఇతి.

ఏత దాకర్ణ్య చ క్షణం విచింత్య చావాదీత్.—'పత్రలేఖే!
 యథా కథయసి తథా జనోఽయంకారితః కుమారే పక్షపాతం పంచే
 మణా, యా స్య న్యైతాని రూపాణి సమధికాని వా తాని మయి

25 వర్తంతే, హృదయాదవ్యతిక్రా సీదాసీం భవతీ మేవ పృచ్ఛామి,
 ఉపదిశయదత్ర మే సాంప్రత మేవంవిధానాం వృత్తాంతానా మనభిజ్ఞా
 ఽస్మి, గురుజనవక్తవ్యతాం నీతాయా నితరాం లజ్జితాయా జీవితా

స్వరణ మేవ శ్రేయః పశ్యతి మే హృదయమ్' ఇత్యేవంవాదినీం భూయ
స్తా మహా మేవ మహోచయః:- 'అల మల మిదానీం దేవి! కిమనే నాకారణ
మరణానుబంధేన! అనారాధిత ప్రసన్నేన కుసుమకరేణ భగవతా తే వరో
దత్తః, కా చాత్ర గురుజనవక్తవ్యతా యదా ఖలు కన్యకాం గురు రివ
పంచశర స్సంకల్పయతి మా తే వానుమోదతే భ్రాతేష దదాతి సఖి 5
వోత్కంఠాం జనయతి ధాత్రీవ తరుణతాయాం రత్యుపచారం శిష్య
యతి, 1 కతి వా కథయామి తే యాః స్వయం వృతవత్యః పతీ, యది
చ నైవమనర్థక ఏవ తర్హి ధర్మశాస్త్రోపదిష్టః స్వయంవరవిధిః, త
త్ప్రసీదదేవి! అల మమునా మరణానుబంధేన శపామి తే పాదపంకజ
స్పర్శేన, 2 సందిశ మాం, యామి ఆనయామి' తం దేవం చంద్రాపీడం తే 10
హృదయదయితమ్' ఇత్యేవముక్తే మయా ప్రీతిద్రవార్ద్రయా దృష్ట్యా
పిబంతీవ మాం నిరుధ్యమానై రపి మకరకేతుశరశతజరరితాం భి త్యేవ
లజ్జాం లబ్ధంతరైః నివతద్భిరనురాగవిభ్రమైరాకులీక్రియమాణా
ప్రియవచనశ్రవణప్రీత్యా చ స్వేదశిష్ట ముత్తిష్ట రోమాంచజాలకేన
దధతీవ ఉత్తరీయాంశుకం ప్రేంఖిత్కుండలమాణిశ్యవత్రమకరకోటి 15
లగ్నం చ శశికిరణమయం మణిపాశ మివ మకరకేతునా నిహితం
కణ్ఠే హారమున్నోచయంతీ ప్రహర్ష విహ్వలాంతకరణాపి కన్యకా
జననహజాం లజ్జా మి వావలంబ్య శనై రవదత్.

'జానామి తే గరీయసీం ప్రీతిం, కేవలమకరోరశిరీషపుష్పమృదు
ప్రకృతేః కుతః ప్రాగల్భ్య మేతావ న్నారీజనస్య వికేషతో బాలభావ 20
భాజః కుమారీలోకస్య? సాహసకారిణ్య స్తా మోః స్వయం సందిశంతి
సముపసర్పంతి వా, స్వయం సాహసం సందిశంతీ బాలా జప్రేమి, కిం
వా సందిశామి? అతిప్రియోఽనీతి పౌనర్యక్తం, తవాహం ప్రియాత్తేతి
జడప్రశ్నః, త్వయి గరీయా ననురాగ ఇతి వేశ్యాలూపః, త్వయా
వినా న జీవామి త్యనుభవవిరోధః, పరిభవతి మా మనంగ ఇత్యాత్మ 25
దోషోపాలంభః, మనోభవే నాహం భవతే దత్తే త్యుపసర్పణోపాయః,

1 కి మివ కథయామి. 2 సందిశ ప్రేషయ మాం. 3 దేవి! తే
హృదయదయితం.

బలాధ్యతోఁసి మయేతి బంధకీధార్వమ్, అవశ్యమాగంతవ్యమితి
 సాభాగ్యగర్వః, స్వయ మాగచ్ఛా మితి స్త్రీచాపలమ్, అన్యరక్తో
 ఁయం పరిజన ఇతి స్వభక్తినివేదనలాఘవం, ప్రత్యాభ్యానశంక యాన
 5 సందిశామితన్వబుద్ధబోధనమ్, అనవేక్షితానుజీవిదుఃఖదారుణా న్యా
 మిత్యతిప్రణయితా, జ్ఞాన్యసి మరణేన స్తీతిమి త్యసంభావ్య¹మేవ.

ఇతి శ్రీబాణభట్టకవింద్రవిరచితః కాదమ్మరీ

పూర్వభాగః.

శ్రీ ర స్తు.
కా ద మ్భ రీ.

శ్రీ బాణభట్టతనయవిరచితః
ఉ త్త ర భా గః.

దేవాద్వయార్థఘటనారచితం శరీర
మేకం యయోరనుపలక్షితసంధిభేదమ్,
వందే సుద్దుర్లుటకథాపరిశేషసిద్ధ్యై
సృష్టే గ్ధయా గిరిచుతాపరమేశ్వరా తా.

1

వ్యాధూతకేసరసటా¹తికరాశవక్త్రం
హస్తాగ్రవిస్ఫురితశంఖగదాసిచక్రమ్,
ఆవిష్కృతం నవది యేన సృసిహహపం
నారాయణం తమసి విశ్వసృజం నమామి.

2

ఆర్యం యమర్చతి గృహే గృహ ఏవ లోకః
పుణ్యైశ్చ కృతశ్చ యత ఏవ మయా²త్తలాభః,
సృష్టేవ యేన చ కథేయ మనన్యశక్త్యై
వాగీశ్వరం పితర మేవ త మానతో³స్తి.

3

—|| కవేః స్వాహంకారపరిహరణం. ||—

యాతే దివం పితరి తద్వచనైవ సార్థం
విచ్ఛేద మావ భువి యస్తు కథాప్రబంధః,
దుష్కలం సతాం తదనమాప్తి కృతం విలోక్య
ప్రారబ్ధ⁴ ఏష చ మయా న కవిత్వదర్పాత్.

4

గద్యే కృతేఽపి గురుణా తు తథాక్షరాణి
యన్నిర్గతాని పితౄణాం స మేఽనుభావః,
ఏకస్థవామృతరసాస్పదచంద్రపాదైః
సంపర్కవన హి మృగాంకమణి ర్ద్రివాయు.

5

గంగాం ప్రవిశ్య భువి తస్త్వయతా ముపేత్య
స్థితాః సముద్ర మితరా అపి యాంతి నద్యః,
ఆసింధుగామిని పితౄణాం ర్వచనప్రవాహే
క్షీప్తా కథానుఘటనాయ మయాఽపి వాణీ.

6

కాదంబరీరసభారేణ సమస్త ఏవ
మత్తో న కించి దపి చేతయతే జనోఽయమ్,
భీతోఽస్తి యన్న రసవర్ణవివర్జితేన
తచ్ఛేషమాత్మవచసాఽప్యనుసందధానః.

7

బీజాని గర్భితఫలాని వికాసభాంజ
వప్రేవ యాన్యుచితకర్తృబలా త్కృతాని,
ఉత్కృష్టభూమివితతాని ¹గతాని పోషం
తాన్యేవ తస్య తనయేన తు సంహృతాని.

8

అపి చ ఇదాసీమాసీతస్యాపి కుమారస్య న దదాతి తరళతా
లజ్జతా లజ్జైవ దర్శనం, మనోభవవికారవేదనావిలక్షం వైలక్ష్యమేవ
న పురస్తివతి, అప్రతివత్తిసాధ్యనజడా జడతైవ నోపసర్పతి, స్వయముప
సర్పణలఘు లాఘవ మేవ తత్ప్రీతివత్తిస్థైర్యం నావలంబతే, బలాత్తదా

5 నయనాపరాధభీతా భీతిరేవ న సమ్ముఖీభవతి, ఆథ కథంచిద్గురుజన
త్రవయా వా రాజకార్యానురోధేన వా చిరావలోకితనమానంద్ధిత
బంధుజనదర్శనసుఖేన వా సుహృన్ముఖకమలావలోకనోత్కంఠయా వా
పునరాగమనభేదపరిజిహ్నయా వా నిజగృహోపస్థానరుచ్యా వా జన్మభూమి
న్నేహేన వా అనిచ్ఛయా వా అస్య స్వజనస్యోపరి పాదపతనేనాపి
10 నానునేతుమేవపారితో యదా మయి స్నేహాత్ కృతప్రయత్న ²యా

ప్రియనఖ్యాతదా సుతరా మేవ న కించిత్, కించాధునా¹ భృగ్విధి కము
 ఏయాతం, నైవాహం కాదంబీ యానేన కుమా² కేణ మధుచుదముఖర
 మధుకరకులకలకోలాహలాకలితకోక కామినీకరుణకూజితజని తవరహి
 జనమరోదు³ భేవికచదళారవి.ద బృందనివ్యం గానందిత మందగంధవహ
 సు గంధ దశదిశి వికసితవివిగుచుమామోదముకలితమానినీమాన⁵
 గ్రహోన్తోచనదక్షకుచుమాయుధే కర్పూరక్షోదమిత్రచందనపంక పిండే
 కుపిత కామినీవిరోదదక్ష కేయ సుఖరపజినే పునరుక్తదర్శనాభ్యుత్థాన
 వ్రీడితకంచుకిజినే ప్రదోషనమయే జరతశర కాండవిపాండునిబిడకుండ
 లోద్దుప్రపలడహముఃతిగుండఫలా న్యఖండమండలే విడంబయతిమండ
 యతి గగనంచలనవరతవిచ్చురద్యశదకరనికరనిర్భరావర్జితశ్శోతా¹⁰
 జలసారవర్షిణి చంద్రమసి దూరవిక్షిప్తభవహకుముదకాననామో
 దవాసితదిగంతాయాః కుముదిన్యాస్తటే చంద్రకరస్పర్శప్రవృత్తశశి
 మణిశిఖరనిర్ద్వరఘంకాణిక్రీడాపద్వితకనితంబే మృద్యహరిచందనరన
 కణికాజాలకచ్చలేనతత్కరస్పర్శుఖసంభవ స్వేదజలనివహ మివవహతి
 తత్కాలహారిణి ముక్తాశిలాపట్టశయినీ కుచుమామోదచురభితదశదిశి¹⁵
 తుషారోకిరణినిరసీహారి నిర్విబిహిరేవ దేహదాహమాత్ర కాపహః
 రిణి సర్వరమణీయానాం సందోహభూతే హిమగృహే కుచుమప్రస్త
 రావలంబినీ వీక్షితా, మమాపి చాపునరుక్తతద్దర్శనస్పృహే తే
 ఏవైతే లోచనే యయోరాలోకనపథమసౌ యాతః, తదేవ చేద
 మప్రతిపత్తిశూన్యం హతహృదయం యేనాంతప్రవిప్రో²⁰ఽపి న పారితో²⁰
 భారయితుం, తదేవ చైతచ్ఛరీరంయేన చిరంతత్సమీపేభ్యుదానీనేన
 స్థితం, న ఏవ చాయం పాణిర్వ్యోలీకగురుజనాపేక్షీనాత్తానంపరిగ్రాహిత
 వాః. అనపేక్షితపరపీడశ్చంద్రాపీకోఽపి న ఏవయో²⁵త్తవారద్యయ
 మాగత్య ప్రతిగతః, మయ్యేవోపక్షీణమార్గణతయా చా కించిత్క
 రో²⁵న్యత్ర పంచశరోఽపి న ఏవ య స్వయా వేదితో మే,

25

ప్రతిజ్ఞాతం చమయా మహాశ్వేతాయాః 'త్వయిదుఃఖతాయాం
 నాహ మాత్మనః పాణిం గ్రహయిష్యా' మీతి,⁴ తా మహం పునరప్య

1 అవ్యధిక ముపజాతం. 2 త్కరతలస్పర్శ. 3 కణినికర.

4 సాతుదేవి మైవంస్య.

వదం 'దేవీ! మైవం స్తవమసి కణిః సమగ్ని రయః ప్రతిదారుణోఽయం
పాపకారీ మకరకేతుః కమాచితో అదృశ్యమానే ప్రియజనే హృదయా
నురాగాజ్జీవిత మవ్యవహరతి' ఇతి, సాత్యబ్రహ్మణో- 'తదపినా స్త్యేవమే,
మదనేన వా దైవేన వా విరహేణ వా మహాపనేన వా అనురాగేణ వామ

- 5 దేన వాహృదయేన వాలక్ష్మీన వాకేనాపి కత్తః సంకల్పమయః కుమా
రో జనసన్నిధా వపికేన చిదవిభావ్యమానః సిద్ధ ఇన సర్వదామేదదాతి
దర్శనమ్, అపి చాసా వివ నాయమకాండకరిత్యాగనిష్ఠరహ్లాదయః, అ
యమేవాస్తద్విరహకాతరః, నాయాన క్తం దివం లక్ష్మీసమాకులః, నవృధి
వ్యాః పతిః, నసరస్వతీ మచేక్షతే, నకీర్తితబ్రంహర్థయతి, పశ్యామిచాహన్ని
10 కమాసీనా¹ ఉద్భితా బ్రాహ్మ్యంతీశయానా జాగ్రతీ నిమిలితలోచనా చ
లంతీస్వస్నాయమానాచ శయనేశ్రీమండపే గృహకమలినీమశుకీద్యానే
మ లీలాద్వీర్ణి కాసుక్రీడాపర్వతకే బాలగిరినదికాసు చయథాతమజ్జజన
విడంబనై కహేతుం విప్రలంభకం కుమారం, తే తథా కథిత మేవమయా,
తదలమనయాతదానయనకథయా' ఇత్యుభి దధానాఅతర్కితాగతమూ
15 ర్భేవ నిమిలితాక్షీ పత్నాగ్రసంపిండితనయనజలవర్షిణీ విలీయమానే
వోత్పీడ్యమానేవ చాంతర్జాతమన్యువేగేన తదైవ వేదికావితాననాభి
దామాంశుకావలంబిన్యాం బాహులతికాయామచ్ఛసలిలస్తోతసి ప్రనూ
తాయాం మృణాళికాయా మివ జలాహతిశ్యామారుణతామరస మివా
ననమవాక్షీ వేశ్య తూష్ణీ ముత్కీర్ణేన తస్మా.

- 20 అహంతు తత్ శ్రుత్వా సమచింతయం—'సత్యమేవ గరీయః
ఖలు జీవితాలంబనమిదం వియోగినీనాం య దుత సంకల్పమయః
ప్రియో నితరాం కులాంగనానాం విశేషతః కుమారికాణాం, తథా
హి—అనేన సార్థమకృతదూతి కాపాదపతనదైన్యాని ప్రతిక్షణంనమా
గమశతాని అకాలరమణీయాని స్వేచ్ఛాభినరణసౌఖ్యాని అదూషిత
25 కన్యాభావాని సురతాని, సురతేషుచ అకృత స్తనవ్యవధానదుఃఖాని ఆ
లింగనాని-అజనిత ప్రణదర్శనవీడాని సఖదంతోపదాని-అనాకులితకేశ
పాశాః కచగ్రహమహోత్సవాః - శబ్దవిహీనాని⁴ చుంబనాని అనుత్పా

దితగురుజనవిగావితోక్షణవై లత్యోగ్యాధరఖండనవిలసితాని నై న మంధ
 కారరాశి రంతరయతి న జలధరధారావాహః స్థగయతి న నీహరనికర స్తి
 రోదధా తి' ఇత్యేవం చింతయంత్యా ఏవమే అనురాగకథారనన్త వేనేవ
 ర క్తతా మగా ద్వివసః, రేతోక్షణప్రకటితరాగం హృదయ మివ కాండబ
 ర్వాత్ప్రవహూ పలాయమానమదృశ్యతే రవిముండలమ్, సల్లవశయనమివ 5
 సంధ్యారాగ మరచయ ద్యామిని, హరిచారక ఇవ చంద్రమణిశిలాతల
 మకల్పయ త్ప్రదోషః, అత్రాంతరే చాగత్య స్వనియోగ మశూన్యం
 కుర్యాణా దూరతో దీపి కాధారిశ్యోగంనతైలావసి క్తపరభిగంధోద్ధారి
 ణీభి ర్దీపికాభి ర్విరచితచక్రవాళికా బాలికా, పర్యవారయః, అథ ని
 ర్మలలావణ్యలక్ష్మితాని దీపికాప్రతిబింబాని జ్వలితాని మదనసాయక 10
 శల్యాని వాంగలగాని సముద్బూహితీం వనిరంతరకలికాచితాం చంప
 కలతా మివోచస్థితాం తాం పున ర్వ్యజ్జివమ్, — 'దేవి! ప్రసీద, నార్హస్య
 భేదార్హా హృదయభేదకారిణం సంతాప ముగీకర్తుం, సంహర మన్యువేగం,
 ఏషాహ మాదాయ చంద్రావీక మాగతై' వేతి, అథానేన దేవ
 నామగ్రహణగర్భేణ మద్వచనా విపహరణమంత్రేణ విమమూర్ఛితే 15
 వ ర్షుటిత్కున్తిల్వనయనే సస్పృశం మానుషలోకస్థః ప్రదేశేఽస్మి'
 న్నితి పరిజనమపృచ్ఛత్.

అథ ధృవససనోల్లాసితగాత్రయష్టయో ద్వారప్రదేశప్రవేశసం
 పిండితాంగ్యః పరశురామశరవిచరచిన్ద్రతా ఇవ కలహంసపం క్తయః కల
 హంసకలాలాపమధురరవైః ప్రతివాచమివ ప్రయచ్ఛన్తి యౌపురైః 20
 పతత్కర్ణపూరసల్లనోల్లాసితై శ్చాక్షాశ్రవణాయ ధావద్భి రివ శ్రవణై
 ర్హృదీక కుండలాంశుజాలకాని స్కంధదేశనిక్షిప్తాని చామరాణీవ వ
 హంత్యః సమాహతకపోలస్థలైః కుండలై ర్బలా దివ వాహ్యమానా
 వాచాలైః కర్ణోత్పలమధుకరైః సమాజ్ఞాన యేతి వ్యాహరంత్యః కన్య
 కాః సమథావః, ఆజ్ఞాప్రతీక్షాసు చ ముఖకమలావలోకినీషు తాను 25
 క్రమేణ దృష్టిం సాతయంతీ మరకతశిలాతలే న్యషీదత్, అబ్రవీచ్ఛ-
 'పత్రలేఖే! ఖలు ప్రియ మితి బ్రవీమి, త్వా మేవ వశ్యంతీ సంధారయా
 మ్యేవ జీవిత మహం, తథాపి య ద్గయంతే గ్రహ స్త త్సాధయ న

1 క్షత. 2 న్యం న్యం. 3 తథావస్థితాం.

మీహితమ్ ఇత్యభిధాయ అంగస్పృష్టనిఃసనాభరణతాంబూలప్రదాన
ప్రదత్తితప్రసాదాతిశయాం మాం వ్యసర్జయత్.

ఇత్యావేద్య చ కించి దివ సమితముఖ శనైః పున ర్వ్యజ్ఞి
పత్.—‘దేవ! ప్రత్యగ్రదేవీ ప్రసాదాతిశయాహితప్రాగల్భ్యా
5 దుఃఖితా చ విజ్ఞాపయామి, దేవేనాప్యేతదవస్థాం దేవీం దూరీకు
ర్వతా కి మిద మాపన్నవత్సలామూః స్వప్రకృతే రనురూపం కృత
మితి. చంద్రావీచస్తు తథోపాలంభగర్భం విజ్ఞప్తః పత్రలేఖయా
తం చ కాదంబర్యాః స్నేహోక్తిపురస్సరం గంభీరం చ సంతాపం
చ సవరిహాసం చ సాభ్యర్థనం చ సాభిమానం చ సావహేలంచ సప్ర
10 సాదం చ సనీర్వేదం చ సానురాగం చ సనిర్విశేషం చ సావప్తం
భం చ సహోపం చ సాత్కర్పణం చ ససద్భావం చ సోత్సాహినం
ను సోపాలంభం చ సానుక్రోశం చ సస్పృహం చ సావధారణం చాపి
మధుర మపి దుఃశ్రవం సుస మపి శోషహేతుం కోమల మపి కఠోరం
సప్ర మ ప్యున్నతం పేళల మ వ్యహంకృతం లలితమపి ప్రాథం ఆలాప
15 మాకర్ణ్యాకర్ణ్య ఉత్పేక్ష్య చ స్తిమితపత్నీతయా దుర్విషహదుఃఖ
బాహుసంప్లుతాయతాక్షం తన్ముఖం స్వభాసధీరప్రకృతిరపి నితరాం
పర్యాకులోఽభవత్,

అథ కాదంబరీ శరీరాదివాలాపవదైరేవ సహగత్య యుగ
ప ద్గృహీతో హృదయే మన్యురాకణ్ఠే జీవితేన అధరపల్లవే వేపథునా
20 ముఖే శ్వసితేన నాసాగ్రే ఛురితేన చక్షుషి బాష్పేణ తుల్యవృత్తి
యాత్వా కాదంబర్యాః క్షరద్బాష్పవిజ్ఞేపపర్యాకులాక్షరముచ్చైః
ప్రత్యువాచ ‘పత్రలేఖ! కిం కరోమి అనేన దురాత్మనా దుశ్శిక్షితేన
జ్ఞానాభిమానినా పండితమ్మనైవ దుర్విదగ్ధేన దుర్బుద్ధినా అలీకధీరేణ
స్వయంకృతమిథ్యావికల్పశతసహస్రభరితేన అశ్రద్ధధానేన మూఢ
25 హృదయేన య ద్య దేవానేకప్రకారంశృంగార సృత్యాచార్యేణభగ
వతా మనోభవేన అంతర్గతవికారావేదనాయ మా ముద్దిశ్య బాలా
బలా త్కార్య తేతత్తదేవాదృష్టపూర్వత్వాద్ధిదివ్యకన్యకానాం యా
పానురూపలీలాసమ్భావనయా చ తావతో మనోరథన్య ఆత్మన ఉప

ర్యసమ్భావనయాచ సర్వం సహజ మేవ ఏత దస్యా ఇతి వికల్పనుశయ
జ్జాలారూఢం మాం గ్రాహయ తైవ మీదృశస్య దేవ్యా దుఃఖస్య
తవ చోపాలంభస్య హేతుతాం నీతోఽస్తి, మన్యే చ మమాపి మనో
వ్యామోహకారీకోఽపి కాపవవాయమ్, అన్యథా అప్రబుద్ధబుద్ధే రపి
యేషు న సందేహ ఉపపద్యతే తే వ్యతిస్సుటేషు మదనచిన్తేషు కథం 5
మే ధీర్వామహేత, తిష్ఠంత్యే తావతీనుక్షుతయా దుర్విభావ్య
వృత్తీని తాని స్థితావలోకితకఞ్చితవిహృతలీలాలజ్జాయితాని యాస్య
స్యథాఽపి సంభవంతి, చిరానుభూతాత్మకంతసంసర్గసుభగంహారమిమ
మకృతపుణ్యస్య మే తత్ త్షణ మేవ కణ్ఠే కారయన్త్యా కిమివ నావేది
తమ్, అపి చ హిమగృహః పృతాంత స్తు తవాపి ప్రత్యక్ష ఏవ, తత్కి-10
మత్ర ప్రణయకోపాక్షిప్తయాఽస్యస్యథా వ్యాహృతం దేవ్యా, సర్వ
ఏవాయం వివర్యయా స్తమ దోషః, త దధునా ప్రాణై రపుష్పయుజ్య
మాన స్తథా కరోమి యథా నేవృశమే కాంతనిష్ఠరహృదయం
జానాతి మాం దేవీ' ఇ త్యేవం వదత్యేవ చంద్రాపీడే శ్రావి తైవ
ప్రవిశ్యవేత్రహస్తా ప్రతీహరీ కృతప్రణామా వ్యజ్ఞాపయత్.—'యువ-15
రాజ! ఏవం సమాదిశతి దేవీ విలాసవతీ, 'కృతజల్పా త్పురిజనతః శ్రుతం
మయా యథా కిల పృథక్తఃస్థితః, స్థితాఽద్యపత్ర లేఖాఽత్ర పునః పరాగ
తేతి, సచమేత్వ య్యన్యాం చ కల్పి దపి న్నేహస్య విశేషో విలసతీతి
మయైవేయం సంవర్ధితా, అపి చ కాఽపి తవాపి మహతీ వేలా వర్తతే
అదృష్టస్య, తదనయా న హైవాగచ్ఛ, మనోరథశతలబ్ధమతిదు-20
ర్లభం త్వన్నుఖకమలావలోకన' మితి.

చంద్రాపీడస్తుతదాకర్ణ్య చేతస్యకరోత్.—'అహో! సందేహ
జ్జాలారూఢం మే జీవితమ్, ఏవ మంబా నిమేషమపి మా మపశ్యంతీ
దుఃఖ మాస్తే, పత్రలేఖాముఖేన చైవ మాజ్ఞాపిత మాగమనాయ మే
నిష్కారణవత్సలేన దేవీప్రసాదేన, అజన్మక్రమాహితో బలవాః జన-25
నీన్నేహః, వాంఛానుకూలం హృదయమ్, అమోఽచ్యం తావ త్తాతచరణ
శుశ్రుషానుఖం, ప్రమాధీ మన్మథహతకః, హరిణీ గురుజనలాలనా,
దుస్సహస్యత్కంఠితాని, అనుబంధినీ బాంధవప్రీతిః, కుతూహలి న్యభి
సవప్రార్థనా, ముఖావలోకినీ కులక్రమాగతా రాజానః, జీవితఫలం

ప్రియతమామఃఖావలోకనమ్, అనురక్తాః ప్రజాః, గణీయాః గంధర్వా
 రాజసుతానురాగాః, దుస్త్యజా జన్మభూమిః, పరిగ్రాహ్యే దేవీ కాదం
 బరీ కాలాతిపాతావహం మనః, విప్రకృప్తమంతరం హేమకూట
 వింధ్యాచలయోః¹ ఇతి. ఏవం చింతయన్నేవం ప్రతీహ్యోష్ణపదిశ్యమాన
 5 వర్తాపత్రలేఖాకరావలంబీ జననీనమివ మగాత్. తత్త్రైవ చ త
 మసేకప్రకారజననీ లాలన¹ఃఖానుదితం చింతితదుర్విషయహృదయో
 త్కంఠోడివసమనయత్.

ఉపసతాయాం చాత్మచింతాయా మివ అంధకారితదశదిశి
 శర్వర్యాం అనివార్యవిరహావేదనోన్మథ్యచూడమానసాశులేషు కలక
 10 రుణముచైర్వ్యాహరణేషు చక్రవాకాయగళేషు త్రైకతన్తరశరస
 ముత్సర్పమాణేషు చంద్రమసోహ్నోల్లధూలిధూసరాలోకేష్వగ్రమ
 యాశేషు విజృంభమాణాః ముడినీశ్వసపదిమళగ్రాహిణి మందమంద
 మావాతుమాంభే ప్రదోషానితే చ శయనవర్తీ నిమిలితలోచనో²
 పృస్తాప్తనిద్రావినోదః హేమకూటాగమనభేదాన్నివత్య విశ్రాంతే
 15 నేవ పాదపల్లవచ్ఛాయాయాం జంఘానుసారాధిరోహణాలగ్నే నేవ
 సుసంహతయో రూర్వోః లిఖితేనేవ విస్తరిణి నితంబఫలకే మగ్నే
 నేవ నాభిముద్రాయాల్లసితేనేవ రోమరాజ్య మాయాధే నేవ
 త్రివలీనాపానహరిణి మధ్యబాగే కృతవదే నేవ ఉన్నతవిస్తారశాలిని
 సనతతపే ముక్తాస్త్రే నేవ బాహ్యోః కృతావలంబనేనేవ హస్తయోః
 20 ఆశ్లిష్టేనేవ కణ్ఠే ప్రవిష్టేనేవ కపోలయోః ఉత్క్లిష్టే నే వాధరపుటే
 గ్రథితేనేవ నాసికానూత్రే సమున్మిలితే నేవ లోచనయోః స్థితే నేవ
 లలాటశాలాయా మన్వితే నేవ చికురభారాంధకారే ప్లవమానే నేవ
 సర్వతోదికృష్ణావిని లావణ్యవయఃపూరప్లవే మనసా సస్థార స్థరాయ
 తనభూతస్య కాదంబరీరూపస్య.

25 సముత్పన్నాత్మీయబుద్ధి శ్చ నిర్భరన్నేహార్ద్రచేతా స్తత ఏవ
 వాసరా దారభ్య తాం ప్రతి గృహీతరక్షాపరికర ఇవ యతో యత

1 సుఖాచింతితదుర్విషయహృదయోత్కంఠం.

ఏన మండలికకు ముకార్పకం మకరధ్వజ మస్యాం ప్రహరంత మాలో
 కితవా తత స్తత ఏ సాత్తాన మంతరేద్భితవా. ఏన మమ్మాన
 మాలతీకసుమకోమలతనా నిర్మలాం ప్రహరన్న లజ్జనే ఇ త్యుపాల
 భయా ఇవ దివసం 'ఉత్తరభాగము' సుతబాష్పర్పియా దృష్ట్యా
 కసుమచానం భావః స రశరప్రహరమ్మాత్తాం సంజ్ఞా మివ లంభ
 యితుం తా సుమయవై దివాహా స్వేదజలవ ముత్తస్పర్శ చ దీర్ఘాదీర్ఘ
 నిశ్చిత్వానమానుభావ. త చ్చేతరాలంభముదిత ఇవ చ సర్వాంగీణం
 త.ణమపి న ముమోచ రోమానం. సవ్యాతే హృదయేన వేదనా న
 వేతి తద్వాదాం ప్రస్తు మివ నియుక్తేన మనసా శూన్యతామధార్మిత్,
 తత్ప్రతివార్తాక్షణాయేవ చ గృహీతమాన స్సర్వదైవాతివృత్. 10
 తదాననాలోకనాంతరివ మివ సర్వ మేన చాద్రాక్షిత్. చంద్రబింబేఽపి
 చాన్య దృష్టిర్నారమత. తదాలాపపక్షాతశ్రోత్రేంద్రియ ఇవ న
 కిం చి దపి మంతన కర్ణే కృతవా. వీణాధ్వనయోఽప్యప్య బహి రే
 వానః, సుఖాపితాన్యపి న ప్రవేశమలభంత, సుహృద్వాచోఽపి
 పరుషా ఇవాభవః, బాంధవజనశ్చిత్తాన్యపి నా సుఖాయంతభావావ 15
 గమభీత్యేవ యథాపూర్వం న కన్య చి ద్దగ్ధన మదాత్. అనవరత
 ముక్తబ్ధానమదనహుతిభుజాంతర్దవ్యామానోఽపి గురుజనత్రవయా
 న సప్త స్పృధృతార్ద్రాః మిదశయన మభజత. న సరసలినలతాజా
 లాని గాత్రేష్వకరోత్. న జలమాక్తికతోదతారః తాని అజరపద్మినీ
 పత్రాణి పాశ్చ్యేఽప్యకారయత్. న కుసుమపల్లవప్రస్తరరచనామాది 20
 దేశ. నానవరతధారానిపాతోల్లసితశిశిరశీకరాబద్ధదుర్దినం దదర్శాపి
 ధారాగృహం న మకరందనంతతోసంసారశీతలాభ్యంతరాణిహర్షోద్వ్యా
 నలతాభవనాన్యప్యనేవత. న మలయజలలలితవృష్టేషు మణికుట్టి
 మేష్వప్యలుతదిచ్ఛయా న తుహినకరనికరసంక్రాంతిహృద్యేషు లలనా
 కరకలితచంద్ర కాంతమణిదర్పణేష్వప్యసంక్రామయదాత్మసంతాపమ్. 25
 కిం బహునా. నాశ్చానహరిచందనంసచర్చా మహ్యచరణా దదాప
 యత్.

ఏవమేవ కేవలం రాత్రౌ దివా చాకృతనిర్వృతినా జ్వల
 తాఽపి అదహనాత్మ కేన దహతాపి అక్షతస్నేహేంధనేన దుగ్ధాను
 భావనా యైవ భస్మసా దకుర్వతా మదనదహనే నాంతర్భూమి శ్చ క్వా
 ధ్యమానదేహః శోషమగాత్. ఆర్ద్రతాం పునః ప్రతిక్షణాధీయమాన
 5 వృద్ధిం నాత్యాక్షీత్. ఏవం చ నిష్ప్రీతిక్రియతయా దుస్త్వజతయా
 చాతివిసంష్టులేనాయాస్యమానోఽపి మదనేనాకారమేవ లోకలోచ
 నేభ్యో రక్ష స్మ కుసుమశరసాయకేభ్యో జీవితం. శనో రేవ తానవ
 మంగీచకార న లజ్జాయాః శరీరస్థితా వే వానాదరం కృతవాన్ న కుల
 క్రమస్థితౌ, ప్రజా ఏ వా స్వరుధ్యంత న మన్తఘోతక్రలికాః సుఖమే
 10 వావధీరయామాస న ధైర్యమ్. ఏవం చాస్య పురః కాదంబరీ రూప
 గుణావప్తం భాహితప్రాజన బలవతాఽనురాగేణాకృష్యమాణస్య
 పశ్చాద్గురుజనప్రతిబంధదృఢతరేణ మహీయసా స్నేహేన చ వార్య
 మాణస్య గభీరప్రకృతేః సరిత్పతే రివ చంద్రమసా సుదూర ముల్లాస్య
 మాసస్యాసి మర్యాదావశాదాత్మాసం స్తంభయతః కథంకథ మపి
 15 కతివయేవ్యపి సహస్రసంఖ్యాయమానే వ్యతిక్రాంతేషు వాసరేషు.
 ఏకదా రణరణకసకాశాది వాంతరలబ్ధావస్థానో నిర్గత్య బహి ర్నగర్యా
 స్తరంగనంగశీకరాసారమరుంతి కలక్వణితకలహంసపక్రవాళాక్రాంత
 సరససుకుమారనైకతాని శిప్రాతటా స్యనుసర న్నాతిదూర మివ చర
 ణాభ్యామేవ బభ్రామ బ్రామ్యం శ్చ¹ రుద్రసుతాయతనే రయేణాగ
 20 చ్చతః సావప్తంభయా గత్యా త్వరితఖురసంచారాన్ యజ్ఞమానాం
 శ్చ విరళీభవత శ్చ సంఘట్టమానాం శ్చ విశ్లివ్యత శ్చోత్పహమా
 నాం శ్చ లంబమానాం శ్చ పరావతత శ్చ విచ్ఛిన్నపంక్తివ్యవస్థానాన్
 ఫ్లతతోఽపి పతతోఽప్యవసీదతోఽపి చ యథాశక్తిసాదిభి రుత్ప్రీథితా
 న్నిస్సహతయా దూరాగమనభేద మతిత్వరయా చాగమనకార్యగౌరవ
 25 మావేదయతో దూరాదే వాతిబహూ నివ తురంగమా నద్రాక్షీత్.
 దృష్ట్వా చోత్పన్నకుతూహల స్తేషాం పరిజ్ఞానా యాస్యతమం పురుషం
 ప్రాహిశాత్. ఆత్మనా పూర్వదఘ్నేన పయసోత్తీర్య శిప్రాం

తస్మిన్నేవ భగవతః కార్తికేయస్యాయతనే తత్ప్రతివార్తం ప్రతి
పాలయన్నతిష్ఠత్.

తత్తస్య శ్చ కుతూహలా తస్మిన్నేవ వాజ్ఞబృందే నిక్షిప్తద్వ
ప్తిః పార్శ్వస్థితాం హస్తే నాకృష్యపత్రలేఖామవాదీత్.—‘పత్రలేఖే!
పశ్యయ ఏవ పురుషః పుర ఏ వార్కకిరణనివారణోల్లాసితయా స్త్రం 5
ఖదాలోలంబశిఖయా మయూరసింహమయ్యా ఛత్రికయా దుర్విభావ్య
వదనోఽశ్వవారో జ్ఞాయతే కేయూరోఽయ మితి’ యావత్త్రయా న
హైవం నిరూపయత్యేవం తావత్తస్మాత్ ప్రహితపురుషా దుపలభ్యా
త్వావిస్థానం దృష్టిపథ ఏవావతీర్య కురంగమా దావతంతం దూరాత్
ద్రుతాగమనధూళీధూసరశ్యామిక్వతశరీరం పరివర్తిత మి వేతరాకా10
రేణ ఉజ్జ్వితాంగరాగసంస్కారమలిసే నేవ వపుషా విషాదశూన్యేన
ముఖే నాంతర్దుఃఖసంభారపిశునయా చ దృష్ట్వా దూరత ఏవాపృష్టా
మపి కష్టాం కాదంబరీసమనస్థామనక్షర మావేదయంతం కేయూరక
మద్రాక్షిత్. దృష్ట్వా చ దర్శితవ్రీతి ‘రే హ్యేహి’ త్యాహూయ సనం
భ్రమప్రణయప్రణతోపనృతమతియార ప్రసారితాభ్యాం దోర్భ్యాంప15
ర్యష్వజత తమ్. ఉపనృత్య పునః కృతనమస్కారే తస్మిన్ననామయ
ప్రశ్నవచసా సంవర్ణ్య సర్వానేవ తత్సహాయాః పురఃస్థితం పునఃపున
సృష్టుహ మాలోక్య కేయూరకమవాదీత్.—‘కేయూరక! త్వద్దర్శ
నే నైవ భద్రం దేవ్యా సుపరివారాయాః కాదంబర్యా ఇ త్యేత దా
వేదితమ్, ఆగమనకారణ మపి విశ్రాంత స్సుఖతః కథయిష్యసి’ త్యుక్త్వా20
సమ్భ్రాంతాగతారోహకణ్ఠాకితాం కరిణీమారుహ్య ‘కుతోఽస్య జన
స్య సుఖ’ తే త్యభిదధాన మేవ కేయూరకం పృష్ఠతః కృత్వా పత్ర
లేఖాం చారోప్య స్వభవన మయాసీత్. తత్ర చ నిషిద్ధాశేషరాజలోక
ప్రవేశః ప్రవిశ్య పల్లభోద్భాసం సపరివారేణ కేయూరకేణ సహో
త్తామ్య చేతసా అచేతితమేవ దివసకరణీయం నిర్వర్తయామాన. నిర్వ25
ర్త్య చ పత్రలేఖాద్వితీయః సదూరోత్సారితపరిజనః కేయూరక మా
హూయా బ్రవీత్. ‘కేయూరక! కథయ దేవ్యాః కాదంబర్యాః సమద
లేఖాయాః మహాశ్వేతాయా శ్చ సందేశమ్.’

ఇత్యభిహితవతి చంద్రావీడే పురః సప్తశ్రయముపవిశ్య కేయూ
 రణోఽప్యవాదీత్. — 'దేవ! కిం విజ్ఞాపయామి? నాస్తి మయి సందేశల
 వోఽపి దేవాః కాదంబర్యాః సమదలేఖాయాః మహాశ్వేతాయావా,
 య దైవ పత్రలేఖాంమేఘుదాయ సమర్ప్యకగతేన ప్రతినివర్త్యమ
 5 యాఽయం దేవ సోజ్జయినీగమనవృత్తాంతో నివేదితః తదై వోద్వం
 విలోక్య దీర్ఘ ముష్ణం చ నిశ్వస్య సవిశ్వేద మేత ది త్యుక్తోత్థతాయ
 మహాశ్వేతా పున స్తపనే స్వ మే వాశ్రమపద మాజగామ, దేవ్యపి
 కాదంబరీ ఝుటితి హృదయే ¹అయోఘనే నే వాభిహతా హ్యతర్కి
 తాపతితకుష్మాశనినేవ మూర్ఛి తాడితా అంతఃపీడాకూణననిమిలి
 10 లేన చక్షుషా మూర్ఛితేవముషితేవపరిభూ తేవ వంచి తేవ చోన్ముక్తేన
 చాంతఃకరణ నావిదితమహాశ్వేతాగమనవృత్తాంతా చిర మివ స్థితో
 స్తీల్య నయనే విలక్ష ²వలక్షితేన విస్తృతేన విస్తయ స్తబ్ధదృష్టి
 ర్న హాశ్వేతాయాః కథయేతి సానూయ మివ మా మాదిశ్య మదలే
 ఖాయాం పున ర్వలితముఖీ సవిలక్షస్థితం మదలేఖే! అస్తి కేన చి దవ
 15 రే జైతత్ కృతం కరిష్యతే వా య త్కుమారేణ చంద్రావీడే నేతి
 ఏవమభిదధతీ ఉత్థాయ నివారితాశేషపరిజనప్రవేశా శయనీయే నివ
 త్యోత్తరవాససోత్తమాంగమపకుంత్య నిర్విశేషహృదయవేదనాంమద
 లేఖా మవ్యసాలపంతీ సకల మేవ తం దివసమపామ్, అపరేద్యు శ్చ
 ప్రాత రే వోఽస్మతం మా మేవం దృఢతరశరీరేషు ³ద్రియమాణేష్వి
 20 వ 'భవతు అహ మిన్ద్రీయవృత్తీ మవస్థా మసుభవా' మీ త్యసాలభమా
 నేవ య మే భవద్భిః పార్శ్వపర్తిభిః కార్యో మితి నిర్భర్తనయంతీవ కిం
 మే పురం స్థిమ' సీ త్యంతర్మన్యవేగేన తర్జయం తీవ చ బాష్పపూరో
 ద్రేకోత్కంప పర్యాకలయా దృష్ట్యా చిర మాలోకితవతీ, తథా దృష్ట
 శ్చ తయా ధుఃఖితయా దేవ్యా ఆదిష్ట మేవ గమనాయాత్మానం మ
 25 వ్యమానోఽహ మనివే ద్యైవ దేవ్యై దేవపాదమూల ముపాగతో
 ఽస్తి, త చ్చ దేవైక శరణజనజీవితపరిత్రాణాకులమతేః కేయూరకస్య
 విజ్ఞాపనాకర్తనావధానదానేన ప్రసాదం కర్తుమర్హతి దేవః,

దేవ! శ్రూయతాం, యదైత తే ప్రథమాగమసేవామోదినా మల
 యానితేనేన చలితం సమస్తమేన తత్కన్యకాలతావనం తథైవ
 సకలభవనమనోభిరామం ననంత మాతాక్య వసంత మివ రక్తాశోక
 తనూతా మి కానూధనాక మగరకేతర స్తామ్ ఇదానీం తు మహంత
 మాయాన మనుభవతి త్యున్యే¹ దుఃఖి, తస్యా సి దినకరోదయా 5
 దారభ్య దివసకరకాన్తోచలాంలస్యేవ నిశ్చబ్దస్యాపవశేరిత స్వాధూ
 మస్యాభస్తనఃప్రజ్వలంతో మూరద్యజహతభుక్² నపరిజనకరకమలకలిత
 రోమలవల్లవలాస్సలీలయా వసరభంగః, గామత్రాలతావృంతవాంత
 జలజడశక కాసారసే కేన నివృత్తిః, న నరసహరిచందనపంకచ్ఛటాచ్ఛు
 రణేన ఛేద్య, న విదళితముక్తా ఫలచాబుకాపలలో¹ ధూనసేన వ్యవరముః, 10
 నోత్క్లిలిత విదంగమయకలహంగపంకిముక్తాంబుధారేణ ధారాగ్మ
 హేణప్రశము, యథా యథాచలితజలయంత్రవిగళితాభి రతిశిశిరశీకర
 నికరతారకితాభి రంబుధారాభి రాహస్వతే తథా తథా వైద్యు
 తానలసహోదర ఇవ ఛూరతి ముజనహజకః, సుతరాం చ శిశిరః కుండ
 కళికాకలాపమంజీ మివ వికాసయతి స్వేదజలలవహాలకసంతతి ముప¹⁵
 చారః, చిత్రం చేదం, మకరకేతుహుతభుక్, దహ్యమాన మగ్ని శౌచ
 మంతుక మివ సితరాం నిర్వల్లిభవతి లావణ్యమ్, మన్యే చ మృదుస్య
 భావ మపి జల మివ ముక్తాభః తా మువగతం కణిభవతి ఉత్కంఠితం
 హృదయ మబలాజనస్య, యత్రాదృశే నాతిసంతాపే నాపి న విలీయతే,
 బలవతీ ఖలు వల్లభజనసంగమాళా య త్రథావిధ మ వ్యనుభవవేద²⁰
 నావిహ్యలితప్రాణ మతికష్టం ప్రాణ్యతే, కిం కరోమి?, కథయ కథం
 కథ్యతే? కయా వృత్త్యా వర్ణ్యతే? కీదృతే నోపాయేన ప్రదర్శ్యతే? కేన
 ప్రకారేణావేద్యతే? కయా యుక్త్యా ప్రకాశ్యతే? కతమయా వేదన
 యోషమీయతే? బలవతీ తదుత్కంఠా, స్వప్నేషు విగళితచేతనాః
 స్ఫుటం ప్రాణినః, ప్రతిదినం దృశ్యమానో²⁵ యిన్న పశ్యసి తాదృశీ²⁵
 మవస్థామ్, ప్రచండదినకరకెరణసహస్రాతపనహాని కమలాని శయనీకృ
 తాని మ్లాని మువనయంత్యా దివసకరమూర్తి రపి నిర్జితా తయా
 నిజోష్ణతా, నిష్కరుణేన చాకారణవామేన కామేన మధ్యమానా

1 ధూనసేన, 2 యంత్రమయ.

- తాస్తా క్షేప్తాః కరోతి, తథా హి:—సాసోధమదనవేదనే త్వమతి
 కతినే మనసి నివసనీతి మృదుని కుచమశయచే కథ మపి సఖజనేన
 సాక్ష్యతే, కుచమశయనగతా చ సంతాపగర్భితచరణతలాలక్తకలవ
 పాటలితై శ్చ శయ్యాకుచమై కుచమశయన శరతా ముపసీతై: సగు
 5 ధిరై రివ హృదయా త్వత్కై ర్భయ ముజజనమాతి సఖ్యాం, సర్వాం
 గీణా నునంగళానివారకాయ కవచ మివ భవద నుస్సరణరోమాంచ ము
 ద్వహతి, రోమాంచనికుచయుగళే శ్వానగలిత మంశుకం నిదధానా
 త్వత్పాణిగ్రహణశృష్టయా కంటకశయనవ్రతలీలా మివ దక్షిణం కర
 కమల మనుభావయతి, వామం తు వామకపోలభరజడాంగుళి ముల్లన
- 10 ల్లోలపద్మరాగవలయప్రభాంశురజ్యమానం జ్వలితమదనచూతాశనవిప్లు
 వ్యూహాణ మివ హస్తకమలం విధునోతి, నఖినీదశవ్యజనపవనవిక్షిప్త
 మాణకర్ణకువలయదళం వదన మజస్రస్రవదశ్రుభయవలాయమానలో
 లలోచన మివ బిభర్తి, ప్రతిక్షణం తౌమతాం వ్రజంతీ న కేవలం
 మంగళవలయం పతనభయేన జోలాయమానం హృదయ మపి ముహు
- 15 ర్దుహుః పాణిపల్లవేన రుణద్ధి, శిశిరవారిక్షోదతౌరిణ్యా లీలాకమల
 మాలికయేవ పపుషినిహిత ముసఖజనహస్తపరంపరయా పరిక్లామ్యతి,
 తథా చరణయుగళేన రశనాకలాపం నితంబవిస్తారేణ మధ్యభాగం
 సంగమాశయా హృదయం హృదయేన భవంత మురిసా బిసినీపలాశ
 ప్రావరణం కంఠేన జీవితం కంకమలేన కపోలపాణీ త్వచాలాపే
- 20 చాశ్రుపాతం లలాటఫలకే చందనలేఖకా మంసేన వేణీ మధునా
 ధారయతి, త్వద్దిదృక్షయా విఘటమానం హృదయ మభివాంఛతి,
 గోత్రస్థలితే నేవ జీవితేన లజ్జతే, ప్రియస ఘోష మూర్ఛయా మనసి
 ముహుర్దుహుః స్పృశ్యతే, పరిజనేనేవ చ రణరణకేన పరవశా
 కుచమశయనా దుష్టాప్యతే, పరిచారికయే వార్త్యా సస్తాంగీ సంచా
- 25 ర్యతే, ముహుః పవనప్రేంభోలిత ముత్కంఠావ్యజనపల్లవభంగభయ
 కంపిత మివ లతామండప మధివసతి, ముహుః సత్కోశకళికం బిస
 వలయనంగక్షణరచితాంజలిపుట మివ స్థలనఖినీవన మధికేతే, ముహు
 రుద్బంధనభయా దివ నిరంతరకినలయాచ్ఛాదితలతాపాశ ముద్యాన
 మాసేవతే, ముహు ర్ని పతదవిరతరోదనాతామ్రనయనప్రతిబింబం

ప్రస్తరాస్తరణ త్రాసనిమజ్జత్కములమివోపవనసరోజలమవగామాతే, తస్మా
 దుత్థాయ తమాలవీధి ముపైతి, తస్యాం శాఖామవలంబ్యోర్ధ్వ
 భుజలతానిహితనిమాలితలోచనవహా చంపకదళమూలికోద్భుద్ధదేహా
 శంకా ముత్పాదయంతీ ముహూర్తం విశ్రమ్య సంగీతకగృహమా
 విశతి, తతో మధురమురజరవలయలలితలాస్యలీలయోద్వేష్యమానా 5
 మయా రీవ ముక్తవారిధారం ధారాగృహ మభిషేతి, తతోఽపి
 ఘనజలధారాశీకరపులకితకాయా కదంబకళికేవ కంఠమానాశుద్ధాంత
 కమలినీతీర ముపసర్పతి, తస్మా చ్చ భవనకలహంసీరవ మనహమానా
 ప్రస్థితా తత్కాలావతారితనూపురయుగళా నిపుణప్రేక్షామివ త్నామ
 తా మభినందతి, వలయరచన మ్లయితమృణాళకపిత్తై రివభవనవావీ10
 చక్రవాకమిధునైః కూజతేన ఖద్యతే, శయ్యావిలాసమృదితకుసుమ
 సంచయా మర్షితై రివ ప్రమదవనమధుకంకులై ర్విరుతే నోఽవ్యతే,
 నిర్భరోత్కర్షగీతనిర్జితరవరోషితైరివాంగణసహకారపికబృందైః కలకలే
 నాకులక్రియతే, మదనపాండుగండ పరిభూతగర్భపత్రికాంతిభర్విద్ధే
 వోద్ద్యానకేతకీనూచిభి రుమ్భాతవేదనా భవతి, ఏవం ప్రాయేశ్చ మదన15
 దుశ్చేష్టితాయానైః పరిణామ ముపైతి దివసః.

చంద్రోదయే చాస్యాస్తిమిరమయీ వాపైతిధృతిః, కమలమయ
 మివ దూయతే హృదయం, కుముదమయ ఇవ విజృంభతే మకర కేతవః,
 చంద్రకాంతమణిమయ మివ ప్రక్షరతి నయనయుగళమ్, ఉదధిజల
 మయానీవ వర్ణంతే శ్వసితాని, చక్రవాకమయా ఇవ విఘటంతే మనో20
 రథాః, శీతజ్వరాతురేవ మణికుటిమోదరసంక్రాంతస్య తుషారకిరణ
 మండలస్యోపరి వేపభువిలులితతరళాంగుళినికరం కరయుగళం ప్రసార
 యంతీ శశినః సంతాప మనక్షరం కథయతి, సీతాకరేషు దళనాంశు
 వ్యాజేన మన్తథశరనిర్జితవృద్ధయప్రవిష్టానిందుకిరణానివోద్గిరతి, వేప
 భుషు వ్యజినీకృతకదళీదళకంపావదేశ మివ గృహ్యతి, విజృంభికాను25
 కంఠనాళాగతజీవితనిర్గమమార్గ మి వోపదిశతి, గోత్రస్థలితవిలక్షణైః తేషు
 హృదయనివతితమదనశలకుసుమైః ఇవ వమతి, బాష్పమోక్షేషు

నూలాశ్రుసంతానవేణికావాహిని నీలీయత ఇవ. శశివణి దర్శణేషు
విస్ఫురితానేకప్రతిబింబనిధేన శతభేద విదళతి, కుముదశయనేషు సరిసుఖ
బాలసాగతాభిమాలాశలితా ధూమాగ్రుత ఇవ, కలప్రస్తరేషు
కింజుకరజోవుంజజ్వరితా జ్వర తీవ్ర. స్వేదప్రతీకారేషు విశదకిరూపర
5 ష్టోద్ధూళితాభిరతా భస్మీభవతీన. విజ్ఞానతే కిం ముగ్ధతరూ కిం
విలాసేన కి మున్యాదేన సంగీతకమృదంగధ్వనిలేషు కేకారంకయా
ధారాగృహమరకతమణిమయూరముఖాని స్ఫగయతి, దివలావసానేషు
విశ్లేషభీతా మృణాళమూత్రైః స్ఫిత్రభిత్తివిళితాని చక్రవాకమిఖురాని
సంఘట్టయతి, చింతాంతాంభేషు మణిప్రదీపసవతంసోత్పల్లె స్తాడ
10 యతి, ఉత్కంఠాకేళేషు సంల్పసమాగమాభిజ్ఞానాని లిఖతి, దూతీ
సంప్రేషణేషు స్వప్నాపరాధోపాలాభాః సందిశతి.

అపి చ, తస్య శ్చందనపరిభర ఇవదక్షిణానిలేన సహ సమా
గచ్ఛతి మోహా, చక్రాహ్వళాః ఇవ నిశయా స హావతతి ప్రజాగర
త్రాసః, ప్రతిరుతా సీవ వలభీకపోతకూజతైః స హావిర్భవంతి దుగ్ధాని,
15 మధుకర ఇవోపవనకుసుమమోదేన స హోపసర్పతి మరణాభి
లాషః, తథా చ జలకణికేవ పద్మినీపలాశస్థితా కంపతే, ప్రతిచ్ఛా
యేవస్ఫటికోపలసలిమణిదర్పణకట్టిమతలేషు దృశ్యతే, నభి సీవ శశి
కరస్ఫృగ్న¹ మ్హాసయతి, హంసీవ సరసమృణాళికాహారవృత్తికరేణ
జీవతి, శర దివ కుముదకుపలయకమలసంపర్కమనోహరగంధవహా
20 సకుసుమబాణా చ విష్ణుభతే, చంద్రమూర్తి రివ కమలప్రకరస్థలిత
పాదపల్లవానంచరంతీ నిశాం సయతి, కుముది సీవ కజనీకరకిరణకృత
ప్రజాగరా దివసమలీకనిద్రయాతివాహయతి.

మురరిపుజలశయనలీలేవ మందోచ్ఛ్వసితశేషా నిమిలిత
లోచనా కి మపి చింతయతి, మలయనిన్ను గేవ సరసహరిచందన కిం
పల్లయలాంఛితేషు శిలాతలే వ్యభిషతతి, కుండకళికేవ తుషారసిక్తపల్లవ
వర్తి సీవ నానిలేనాయాస్యతే, భుజంగీవానహ్యసంతాపాలింగిత
చందనశౌఖాశిఖశకుంతకులగోలాహలేన తామ్యతి, హరిణీవ కేసరికా

ననం పరివారతి, కుశుమఘటితశిలీముఖమనోహరా న్నదనచాపా దివ
ప్రకటనచా త్రిస్యతి, జాన కీవ పితర క్షేభ్యో రజనిచలేభ్య ఇం చంప
కాశో క్షేభ్యో విధేతి, మేవ స్వప్నసమాగమేనాపి కృతారతా మేతి,
మేన నిశలత్వేతి మనుషిన మిత్రమేనా భనతి సర్వథా తస్యై కం
మేన సదా మూలం ని దిశ్యై నిశ్చలం ఘాతానాని వలయం దినయూ 5
మృగాకనదినీ మృగభావం దిశ్యై. భవతు సంప్రతి క్షేపకం దిశ్యై సంతాపనో
పదసకుశుమూని అనవత్రమోషేణ మదిలాది భాని నిశ్చేషం క్షేణాని.
కింబునా? సంప్రతి తస్య స్వప్నామో న్నవతః సఖిజనః - స్వప్నంబ
ద్ధానిసర్వరహస్యాని - త్వత్ప్రమాగమోపాయా స్వేషిణః సత్వే సమవా
యాః త్వయా త్రోషణం భవతత్త్వరాసర్వప్రశ్నాః - త్వద్వృత్తాంతముఖరః 10
పరిజనః - త్వదాలాపనిర్మితాః స్వప్నినోదాః త్వదాకారమయ శ్చిత్ర
కలాభ్యాసః - త్వదుపాలంభగర్భాః మాధ్యమంగళగీతయః - త్వద్దర్శనపున
రుద్రాః స్వప్నాః - త్వత్ప్రేక్షానప్రామీ మదనజ్వరదాహవిప్రలాపాః -
త్వన్నామగ్రహక్షోపాయగమ్యప్రబోధా మోహమహావేగాః.

ఇత్యాకేదయంతం చ కేయూరం—‘భవతు సంప్రతి సశక్నో 15
మృతః పరం ప్రోతుమి త్యామీలనదత్తసంజ్ఞేన కాదంబరీవృథా
శ్రమణవేదశాస్త్రభవానుకంపయేన చంద్రావీక్ష మాక్రమంతీ మూర్ఛా
న్యవారయత్. స తు పున రవస్థానివేదనపరిసమాప్తిః.

తథా మూర్ఛానిమిలిత శ్చ తా మేవానుధ్యాయ స్నివ ననం
భ్రమప్రతిపన్నశరీరేణ కేయూరకేణ సంభావితతాలవృంతయాచ పత్ర 20
లేఖయా అనుభావార్థసజ్జయూచ నియత్యా సంజ్ఞాం లంభితశ్చన్ద్రావీక్షః
స్వకృతపీడాపరాధేన భీత మివ విలక్ష మివ నిభృతస్థితం కేయూరక
మంతర్భాషోపదుష్యమానకంతః కి మపస్థలితాక్షరం ప్రత్యువాచ.—
‘కేయూరక! యేన ప్రకారే జైవ మేకాంతనిష్ఠురహృదయ మాత్మ
స్యనుత్పన్నానురాగ మేవ మాం సంభావ్య దేవ్యా కాదంబర్యా పున 25
ద్దూరీకృతమదాగమనసంభావనయా స త్వ మాగమనాయాదిప్టో న
సందిప్టం వా కి చి న్న హాశ్వేతయా సముపహృతానుబంధయా మద
లేఖయా వా త్వస్తుభేన నోపాలభ్యోఽస్మి తథా మయి పత్ర లేఖయా

- సర్వ మాఖ్యాతం, తదభిజాతతయా మహానుభావత్వా దుదాహితయా
 సమానశీలతయా దక్షిణతయా చైకాంతవేశలతయా చ స్వభావ
 స్యాత్తాన మాత్మనా చ న కలయతి దేవీ కాదంబరీ చంద్రమూర్తే
 చాలోకేహి నిశ్చేతనస్య చంద్రకాంతాఖ్యస్య పాపాణాం డ స్యాద్ద్ర
- 5 భావోపగమన మే వాయుత్తం న పున స్తత్కరాకర్షణం, నితరాం పక్ష
 వాతినోఽపి చ మధుకరస్యాభిగమన మే వాధీనం, మకరందలాభే తు
 కలికాశ్రయిణీజ్ఞాంభి కైవ ప్రభవతి. దివసంతాపాక్లాంతేన చ ఉన్ము
 ఖతా కుముదాకరేణ కరణీయా, వికాసః కలి న పునస్తం జ్యోతాన్నిభి
 రామూ రజ స్యేవ, నిర్భర మంతః సరసతాయాం సత్యా మపి మధు
- 10 మాసలక్ష్మీపరిగ్రహా ద్వివా పల్లవానురాగదర్శనస్య కృతే కిం కరోతు
 పాదపః, తత్ర దేవ్యాః కాదంబర్యా ఏవాజ్ఞా అపరాధినీ, యయా
 అధరస్పందితమాత్రప్రతీక్ష్యే పురఃస్థాయినీ దాసజనే నిష్కరుణితయా
 త్తాన మవ్యాపారయంత్యా సుఖపరిపన్థినీ దుఃఖదానైకనిపుణా పర
 హృదయ వీడాన పేక్షిణీ లజ్జాపేక్షితా న జీవితసందేహదాయినీ
- 15 దేవ్యాః సమవస్థా, అథ వా దేవ్యాః పరిజనస్యాపి కోఽయ మేవం
 విధోవ్యామోహాః, య దనిచ్ఛం త్యపి బలా దసా న వ్యాపారితా,
 కీదృశీచరణతలప్రతిబద్ధస్య దాసజనస్యాపరి లజ్జాః, కీదృశంవా గౌరవం
 కోవాసురోధాః, అవిశ్వస్తచి త్రతావా కేయ మీదృశీః, య దేవ మూ
 త్తనః శిరీషపుష్పకోమలస్యే య మతిదారుణా వీడాన్లీకృతా న కృతా
- 20 ర్థోమేమనోరథః, అథ వాక్రమాగత మంతర్ధానం వామలోచనానాం
 విశేషతో పరిత్యక్తనిశ్చేషబాలభావానా మనతిప్రబుద్ధముగ్ధమనసి
 శయానాం కన్యకానాం, లజ్జాన పారితా నామాస్తింజనే పరిత్యక్తుం దే
 వ్యా, మదలేఖా తు ద్వితీయం హృదయ మప్యః, తయా కి మేవమహార్య
 సంయమధనైర్దునిభిష్యసంరక్షిత హృదయాపహారేణా నిగ్రహ్యా చౌ
- 25 ర్యేణాశుచిభిరప్యపహార్యస్స ర్శేనాబహిష్కార్యచండాతేన భస్మీకృతాప
 ర్యవసానప్రాణిసహస్రేణానిర్వాప్యశ్చ శానాగ్నినా సర్వదోషాశ్రయేణా
 శరీరవ్యాధినాయాపాపహారిణా అకాండవ్యాధేన మర్కభదినాఽలీకధనుర్ధ
 రేణసద్యః ప్రాణాపహరక్షమే ణాకాలమృత్యునా అనియాపితస్థానాస్థాన
 ప్రవర్తనాపరోపకారకృతా క్షేనహృదయవాసినా పరప్రత్యయేన స్వయో

నినా కామేన దురాత్మనా ఆయాన్యమానం దేవీశరీర ముపేక్షితం, కిమితి
తత్ర త్యనైవ్య మే కర్ణేనావేదితమ్, అధునా శ్రుత్యాపిదినసక్రమగమ్యే
ఽగ్గని కిం కతోమి, మలయానిలాహతలతాకుసుమపాతస్యాన్యనహం
శశిరేం, వజ్రసారకశినహ, దమై రన్యద్విధై రపి చుర్వివహన్త సరే
దహ, న జ్ఞాయతే విమేషే జ్ఞేవ కిం వా భవతీతి, ప్రాయేణ చ దే 5
వ్యాప్యనుభవనీయ ఏ వాయ మప్త, యథా చాన్య దుర్లభై కదాన
వ్యసనినో మర్దుటఘటానండితన్య యత్కుంచనకారిణో నిష్కా
రణకుపితన్య హతవిధేః సర్వతో విసంప్టులం నమారంభం పశ్యా
మి తథా నానామి నైతావతా స్థాన్యతీతి, అన్యథా క్వ నిష్ప్ర
యోజనాశ్యముఖమిధునానుసంజ్ఞామానుషభూమిగమనం? క్వ చ 10
తత్ర త్వపితన్యాచ్ఛదదర్శనం, క్వ తత్తీ రే విశ్రాంత స్వామా
నుషగీతధ్వనే రాకర్ణనం, క్వ తజ్జజ్ఞాసాగతన్య మహాశ్వేతావలోక
నం, క్వ తత్ర తదభియు సహత వాభిగమనేన మద్దమనప్రస్తావం, క్వ
మహాశ్వేతయా సహహేమకూటగమనం, క్వ తత్ర దేవీవదనదర్శనం,
క్వానురాగోత్పత్తి రస్త్రిజనే దేవ్యాః, క్వ వా అపరిపూర్ణమనోరథన్య 15
మే పితూ'రనునీయ గమనాజ్ఞా తత్సుదూర మారోఽన్య పాతితా వయం
ఖిల్వనేనాకార్యకారిణాత్కర్తృబలనియోగదక్షేణ దగ్ధవేషసా, తథాపి
దేవీం సంభావయితుం ప్రయతామహే.

ఇత్యభిదధ త్యేవ చంద్రావీడే 'నితరామయ మనేనై వ కాదంబరీ
వృత్తాంతేనసంతాపిత స్త త్కిమపర మహ మేన మాత్మ తేజసానసంతా 20
వయామి' ఇత్యుత్పన్నదయ ఇవ భగవాం స్తిగ్మదీప్తి రుత్తప్రకనకద్రవ
స్ఫులింగపింగలద్యుతి దిగ్వికీర్ణధూర్జటిజటామండలానుకారి సంజహర
కరసహస్రమ్, అస్తానుసారేణ చరవే ర్వాసరోఽపి యథోచ్చితతరుళిఖ
రావలంబినో రక్తాతపచ్ఛేదా నాకర్ష న్నవససార. క్రమే జ్ఞేవ సంజాత
కరుణానుబంధయేవ సంధ్యయాఽఘృపరిజాలార్ద్రపటభవప్రసార్యమా 25
జే స్వరూగవటలే నిశాగమే నాప్యేవ మన్య శూన్యతా విక్లబన్య మా
భూ ద్దర్శన మి త్యాప్తే నేవ సర్వతో నీలీపరిలంబమానాయా మివభ్రా

మ్యమాణామాం తిమిరలేఖామాం కమలేష్వరి దుఃసహత్వా చ్ఛి
 మక రిణః సంతాపస్యల్పకల్పవాభీతే స్నివ సంకుచత్సు కుముదేష్వరి
 శుచిస్సదావతయాఽఽద్ధైర్యేషు శయనసంపాదనాయే వాహనుహ
 మిక యోద్ధలత్సు చక్రవాకేష్వరి సహసిరీవిరహవిభురేషు కాదంబరీన
 5 మీపగఃసోపదేశదానాయేః పకలకరుణముచ్చైర్ముహుర్ముహుర్వాహ
 రత్సుచంద్రమస్యసి భగవతి సమస్తభవనై కాతసత్రేసుధారజతకలశేపూ
 ర్వదిగ్వసూపదనచంద్రనతిలశే గగనతలలక్ష్మీలావణ్యమహాహృదేనకలహో
 కాహ్లాదకారిణి సుధాలిప్తైః కరై రివ స్పృష్టు ముచ్చాప్సనహేతుకాతం
 జ్యోత్సన్నజలేన చ నేక్తు ముదయగిరిశిఖర మారూఢే ప్రాణేప్రదోష
 10 సమయే చంద్రావీక్ష్య స్మిన్నేవ వల్లభోవ్యాకే చంద్రాతపస్సగృధర్శిత
 విశదజలలహోద్భేదహారిణి చంద్రమణిశిలాతలే విముచ్చాంగాని చరణ
 సంవాహనోపవృతం కేయూరక మచాదీత్. — 'కేయూరక ! కిం మా
 కలయసి, యావత్ వయం పరాపతామస్తావత్ ప్రాణా సంధారయి
 వ్యతి దేవి కాదంబరీ, పారయివ్యతి వా తాం వినోదయితుం మదలేఖా,
 15 అగమివ్యతి వా తత్సమాశ్వాసనాయ మహాశ్వేతా, మత్పరిచయో
 ద్వేజతా ప్రతిపత్స్యతే వా శరీరస్థితయే తయో రభ్యర్థనాం, ద్రత్యా
 మి వా పున స్తస్యాః స్తేరస్మక్కోపాంత మాలోలతారక ముత్తస్త
 హానిశాబకాయతేక్షణం ముఖమితి.

స తు వ్యజ్ఞాపయత్. — 'దేవ! ధైర్యం సమవలంబ్య గమనాయ
 20 యత్నః క్రియతామ్, తిష్ఠతు తావ దాసన్నవర్తీ సఖిజనః పరిజనో వా,
 తస్యా హి త్వదాలోకనే చైవ స్వేచ్ఛయా నిమేషితుమపి సదదాతి,
 సమాగమాశయే వావృద్ధం హృదయం, శ్వసిత మేవ ముఖే వహితం,
 రోమాంచ ఏవ క్షణ మపి శరీరం న ముంచతి, దివానిశం బాష్ప ఏవ
 లోచనసంస్థాయీ, ప్రజాగరపవ రాత్రా వపి దత్తదృష్టిః, అరతి రేవన
 25 ఏకాకియాః కౌమ్య త్యవస్థానం, జీవిత మేవ కంఠస్థానా న్నాపసరతి'.

ఏవం వదంత మేవ మాదిదేశ విశ్రాంతయే కేయూరకమ్. ఆత్మ
 నాపి గమనచింతాం ప్రావిశత్. యది తావ దకథయిత్వా అనిపత్య

చరణయో రగమూలః శిశి అగ్రహీతాశీః సమాసా¹ ఉచ్చంఖలిత
 ఏవ తాతే నాంబళా వక్తవ్య మప్సవక్తవ్య గచ్ఛామితతో గతస్యాపి
 మమ కుతః కుఖిః కిం శ్రేయః? కుఖో వాఫలావాప్తిః, కీవృశీ వా హృ
 దయగిర్వృత్తిః, అథవా ఉవృతు తావ దియ ముత్తరకాలాగామిసి
 చింతా, అవక్తవ్య గత ఏవ కథమహమ్? యత్తాతేన దుస్తరదుగభా 5
 ర్ణవో త్తరణమహాసేకుబధాత్ అనంద్యవాంఛితఫలదానకల్పద్రుమా
 దహితవిక్రాంతి యుగోనిష్కాంతిద్వారా గృహదండారేషభువనోత్తం
 భనస్తంభాత్ స్వభువా దూరోశ్చ మయ్యేవ రాజ్యభారః సమారో
 పితః, తదనాఖ్యాయ పద మపి నిర్వృతే నుయ్యనశ్యం అపరిమితకరి
 తురగరథగమన సంక్షోభితదరాత్రై చాహ్నికదళికానానాకులీకృత¹⁰
 భాన్వద్గభస్తిభి రూర్వ్యస్థియనానాదవతాదినత్రమండలచ్ఛాయా న్దరిత
 వానశవ్యతికరైః జటిబహుళకేణాద్యమవిచ్ఛేదావూరితభువనకుమారైః
 పురః ప్రసృతజననాజభి రనుసంహతుగ్న పేతింద్రాయాభనైః శ్రాం
 తైరపి బుభుక్షీతైరపి అకృతకలిలంబైః సహజాధే రష్టాభ్యోదిగ్గోష్ఠి
 రాజభిరవశ్య మనుధావిశిష్యమ్ క్షిప్యతు తా త్ సేవాంరా రాజానః, 15
 సుఖపరిభుక్తాః ప్రజా అపి తాతస్య హస్తరిక్ష్మ క్రపుత్రకారాః పృష్ఠ
 ణో లింగివ్యంతీతి మే చేతసి చింతా, అపి చ తాతస్యాపి కో
 పరోస్తి యస్మి న్నదీయం న్నీవాం సంక్రమయ్య మయ్యవక్రాంతే
 యాతు కిమనేన గతేన వా ఇశ్వవిరయకోశిశో² ఉప్తంభం కృత్వా
 స్థాన్వతి, 20
 స్వ వా పరస్వ ముఖ మాలోకయంతీ కుఖాయమానహృ
 దయా మత్ప్రీత్యానయనాయ కృతార్తప్రలాపా న తాత మేనా
 కులీకరోత్యంబా, తాతే చ పృష్ఠతో లగ్నే అష్టాదశద్వీపమాలినీ
 మేదిన్యేవ లగ్నా భవతి, తదా మయా క్వ గతం?, క్వ ప్రస్థితం?, క్వ
 విశ్రాంతం?, క్వ యాతం?, క్వ భుక్తం?, క్వావస్థితం?, క్వత్తా మయా
 గోపయితవ్యః?, సమాసాదితేన వా³ త్ర కథం మయాపదనం దర్శయిత³⁵
 వ్యం?, పృష్టేన వా కి ముత్తరం దాతవ్యమ్?, అథాపి కథం చి ద్దైననియో
 గాన్నిఃస్మతో స్తి, తథా²పి అనాయాసనీయం తాత మేవం మహీయ

1 అనుత్సంకలిత. 2 దుస్తరాహవాల్లవో. 3 లగంతీతి.

స్వామీ తాతప్రసాదాదదృష్టదుఃఖా మంబాం వా నిజావక్రమణ
 లోకార్థనే వాతమూమికి కృతం భవశ్యపుణ్యవతా, అపి చ స బహు
 దివసప్రవాసోపకర్తః స్కంధావరోఽపి మే అద్యాపి న పరాపతతి,
 తేనాపిసంవిధానా దర్శనభా దేవ నివృత్త్య పునర్దావితవ్యమ్, అథా
 5 వేద్య తాతస్వాంబాయా శ్చ తాభ్యాం చ విసర్జితః సంవిధానేన గ
 చ్చామి, తత్రాపి కిం కథయామి? మమ స్నేహదుఃఖతా గంధర్వరాజ
 పుత్రీ కాదుఃఖీ మా ముద్దిశ్య మకర కేతుగా ఆయాస్యమానా దుఃఖం
 తిష్ఠతీతి, కిం నా బలవాన్తే తస్యా మనురాగో న తయా వినాఽహం
 ప్రాణా సుధారయామీతి, కిం తస్యా మమ చ ద్వయో రపి జీవిత
 10 నిబంధనహేతుభూత యామహ శ్చేతయా తత్పరిణయనాయ మేనందిష్ట
 మితి, కిం వా తద్దుఃఖ మపారయో సోధు మయం కేయూరక స్తద్భక్త్యా
 మాంసేతు మాగత ఇతి, అశ్యపరోఽపి వా కశ్చి ద్వ్యపదేశో న శక్యత
 ఏవ శురర్థమాయ కర్తు, సంప్రత్యేవ సమధికాద్వర్తతయాత్
 ప్రసాద్య వసుధాం ప్రత్యాగ గోఽస్మి. అద్యాపి సాధన మేవ న పరాప
 15 తితి, అకథయిత్వాచ గమనారణం కథ మాత్మానం మోచయామి,
 కథం మాం ముంచశు తాభోఽంబావా, తత్సుహృతాన్ధ్యేన్మిన్నధేఽ
 నర్థః పతితఃకిం కరో మ్యేకాకీ? వైశంపాయనోఽప్యసన్నిహితః పార్శ్వే
 మే, కిం కరోమి? కంపచ్చామి, కేన సహనిరూపయామి? కో మే సము
 పదిశతు? కోవాపనో మే నిశ్చయాధానం కరోతు? కస్యాపరస్య వా
 20 వివేకినీ ప్రజ్ఞా? కస్య వాన్యస్య శ్రుతం శ్రోతవ్యం వా? కో వా పరో వే
 త్తా వక్తు? కస్య వా పరస్య మయ్యసాధారణః స్నేహః? కేన వా ప
 రేణ సహ సమానదుఃఖో భవామి? కో వాపరో మయి దుఃఖితే దుఃఖి
 నుఖితే సుఖి? కోవాపనో రహస్యావేదనస్థానం? కస్యాపరస్యోపరి
 కర్తవ్యభార మవక్షిప్య నిర్వృతాత్తా తిష్ఠామి? కస్య వా పరస్య
 25 మత్కార్యే పర్యాకులతా? కో వా పరో మయాను కోపితం తాత
 మంబాంచ పరిబోధ్య మాం సేతుం సమర్థః? ఇతి. -

ఏవం చింతయత ఏవాస్య సా నిశా దుఃఖదీర్ఘాపిక్షయ మగ
 మత్. ప్రాతః కేవ చ కింవదంతీం శుశ్రావ. యథా కిల దశపురీం యా
 వత్ పరాగతః స్కంధావార ఇతి. తాం చ శ్రుత్వా సముచ్చాస్విత

చేతా శ్చకార చేతసి.—‘అహో! ధన్యోస్మి, అహో! విధే ర్భగవతో
నుగ్రహోస్మి, యస్య మే అనుభ్యానానంతర మేవ పరాగతో ద్వితీ
యం హృదయం వైశంపాయనః’ ఇతి. ప్రహర్షణరవశశ్చ ప్రవిశంత
మూల్యోక్య దూరత ఏవ కృతప్రణామం కేయూరక మవాదీత్—
‘కేయూరక! కరతలవర్తిసి సిద్ధి మధునా ౭వధారయ, ప్రాప్తో హి తి
వైశంపాయన’ ఇతి.

స తు తదాకర్ణ్య గగనపరిలంబకృతము చింతయాంతరగళూన్య
ఏవ భద్రక మాపతితం ‘మహతీ హృదయనిర్వృతిర్దేవస్యజా’తేత్యభిదధ
దేవోపస్మశ్యోపవిశ్య పార్శ్వే వైశంపాయనాగమనాలాప మే వాసు
బధ్య ముహూర్తమివ సంజ్ఞోత్సారితసమస్తపరిజ్ఞం చంద్రాపీడం వృజ్ఞా¹⁰
పయతో.—‘దేవ సర్వతో విఘ్నరంతీ తడి దివ బలాహకొన్నాదం ఉపా
యాధశ్యామికా మేఘలేఖేవ సలిలాగమన ముపదర్శితపాండుచ్ఛవిః
ప్రాచీనచంద్రోదయం పరిమళగ్రాహిణీమలయానిలాగమనముపదర్శిత
(పాండుచ్ఛవిః ప్రాచీనచంద్రోదయం పరిమళగ్రాహిణీ మలయానిలా¹¹
గతి రివ వసంతిమాసావతార మభ్యుచ్చి)తమకరధ్వజా మధుమాస¹⁵
లక్ష్మీ రివ పల్లవోద్భేద ముల్లసితరాగా పల్లవోద్గతి రివ కుసుమనిర్గమం
వికసితకాశకుసుమమంజరీవ శరదారంభ మనన్తే వేయ మావేదయతి
నిస్సంశయం దేవస్య గమనమ్, అవశ్యం చ దేవస్య దేవీప్రాప్త్యా భవి
తవ్యం, కేన కదా వా ౭వబోకితో జ్యోత్సన్న రహిత శ్చంద్రమూః¹⁸
కమలాకరో వా మృణాళికయా వినా, ఉద్యాన భాగో వా లతా²⁰
శూన్యః, అపి చ న రాజత ఏవ సహకారకుసుమమంజరీ పరిగ్రహ
మంతరేణ సర్వజనసుభగోఽపి కుసుమమాసః, అసంభావితదాన
లేఖాలక్ష్మీకం వా వదనం యూథాధివతేః, కిం తు యావ ద్ద్వైశంపా
యనః పరావతతి యావచ్చ తేన సహ గమనసంవిధానం నిరూపయతి
దేవ స్తావత్ అవశ్యం కాలక్షేపేణ భావ్యమ్, యాదృశీ వా ౭కాల²⁵
క్షమా దేవ్యాః శరీరావస్థా తాదృశీ నివేది తైవ మయా, సర్వోఽపి
ప్రత్యాశయూధార్యతే, దేవ్యాస్తుపునర్దేవదర్శనోఽద్యయావత్, నిష్ప్ర
త్యాశమేవ హృదయం కేనాశ్వాసనేన వర్తతాం, మద్వార్తోపలంభా

దేత దుత్సత్స్యతే చేతసి యథా అస్తి కార్యం మే జపితేన దుగ్ధా
స్యపి సహంతి ధారయామ్యేత దితి, అతో విజ్ఞానయామి, చేతసా
త్వగతో గత ఏవ దేవః శరీరేణా వ్యనుపద ముచ్ఛలిత ఏవ, కిమపరం
మయాఽత్ర స్థితేనాసి సాక్షసియః, తద్దేహగమనోఽపవాపేదనాయ

5 గమనానుజ్ఞయా ప్రసాదం క్రియమాణమిచ్ఛతి మే ప్రణయప్రసాదదు
ర్లలితం హృదయ మిదాని మేవ.

ఇతి విజ్ఞాపితే కేయూరకేణ అంశకపరితోషవికసితయా వికచసి
లోత్పలపుంజమాలికయేవ దృష్ట్వా దర్శితచంద్రప్రసాద శ్చంద్రావీడః
ప్రత్యువాచ, — 'కి ముచ్ఛతే? కన్యాపరస్యేదృశీ దేశకాలజ్ఞతా?
10 కోవాపరోఽస్త్వా స్వేన నిర్వాన్యభక్తి? కన్యాపరస్యేదృశీ అస్తద్భుః
భానపిష్టుతా అనపేక్షితస్వశరీరశక్తి రుత్సాహ శ్చ, త త్సాధు చితి
తం, గవ్యతాం దేవ్యాః ప్రాసంధాంశాయ, మదాగమనప్రక్యయార్థం చ
పత్రలేఖాఽప్యగత స్వయైవ సహ ప్రయాతు దేవీపాదమూలం, ఇయ
మపి ప్రసాదభూమి రేప దేవ్యాః, ఇమా మ హ్యలోక్య కిమ త్వపి ధృతి
15 రవశ్య చిత్సత్స్యతే ఇతి మే చేతసి. అపి చాన్యా అపి దేవ్యామస్త్యేవ
స్నేహో భక్తి శ్చ' త్యభిధానం వ్యవృత్తి సమముపవిష్టా మేవ తాం పత్ర
లేఖా మద్రాక్షిత్. సా తు కిం చి దవనతమాభి 'నిజాజ్ఞాక్షరాణి ప్రయ
చ్ఛతు దేవ' ఇతి వ్యజ్ఞాపయత్. కృతప్రస్థితినిశ్చయాయాంచ తన్యాం
మేఘనాదాహ్వనాయ ప్రతిహరీ మాది దేశ. ఆదేశానంతర మేవ చా
20 గతం దూరితః ప్రణత మాజ్ఞాప్రతీతం స్వయ మే వాహూయ సోపగ్ర
హ మాది దేశ. — 'మేఘనాద! యచ్ఛాం భూమా పత్రలేఖానయనాయ
మయా త్వం ప్రసాపితః— తాం భూమి మేవ పత్రలేఖా మాదాయ కే
యూరకేణ సహ = గ్రతో గచ్ఛ, అహ మపి వైశంపాయన మాలోక్య
అనుపద మేవ తే తురంగమైః సరాగతః' ఇత్యాదిశ్య 'యదాజ్ఞానయతి
25 దేవ' ఇతి కృతసమస్కృతో త్వరితగమనసంవిధానాయ నిష్కాంతే మే
ఘనాదే. దేవ! కి మతంపరం విలంబేన నే'త్యభిధాయ మేఘనాదనిర్గమనా
నంతరం గమనప్రణామాభివందన కేయూరకం సన్నేహ మాహూయ
సభాష్టయా దృష్ట్వా పునః పునరాలోక్య పరివ్వజ్య చ సపులకాభ్యాం

1 మేవం పత్రలేఖామద్రాక్షిత్.

దోర్భాగం ఆత్మకర్ణాదవనీయూనేవర్ణరుచిరం సందేశ మివ కర్ణాభరణ
మన్యకర్ణకృత్యాకంఠాగత బాష్ప ¹గద్గదికాక్షర మవాదీత్. — కేయూ
రక! క్షయూ య మే దేనీనం దేశి² నానీత ఏవ, త త్త్విం తవ హస్తేతద
సురూపం ప్రతినందికా మ్యుభార్వం ³?, విజ్ఞాపయితవ్యా దేవీ, శత్రాపి కి
మలీకలజ్జాశాలభారోద్వహానన త్యామాయానయామి, యాత్మేవ పత్ర ⁵
లతా దేవీ సాదమూలమ్. ఇయం విజ్ఞాపయిష్యతే ఇత్యభిదధ దే వాతర్కి
తోపనతాత్మ వింహవీడా మమంగళశంకయా కృతయత్నా మపి బాష్ప
శేగ మపారయంతీం ంధారయితు ⁶ తుల్లబద్ధలక్షణాన్యదృష్టిసం
చారణాం చరితాతాభిముఖం పత్రలేఖాం ప్రణయే నాభిముఖో భూ
త్వా బద్ధాంజలి ర్భాషత.

10

పత్రలేఖ! సాంజలి మధేన శిరసా ప్రణమ్య మదీయేన విజ్ఞాప్యా
దేవీ కాదంబరీ. యేన సర్వాభిలషణీయేన తథా ప్రథమదర్శనే నాపి
పశ్యంత్యా తస్య భాష్య దర్శితప్రసాదాతీతయాం దేవీం ప్రణామే నా
న్యసంభా వ్యాగచ్ఛతాం న వ్యఖిలానాం ధురి లిఖితేన విజ్ఞా జడతయా -
జ్ఞానం మాధ్యేన-దీరతా దారభ్యేన-న్న హలతా రాక్ష్యేణ - గౌరవం ¹⁵
లఘుతయా - ప్రియంపదతా వారుష్యేణ-హృదుహృదయతా నైష్ఠ
ర్యేణ-స్థైర్యం సంచలతయా-ధైర్యం భీరుతయా - దయా భుతా నిస్త్రింశ
త్వేన-అర్జవం మాయాజాలేన - సత్యవాదితా అలీక కాకుసంపాదనేన
దృఢభక్తితా అవజ్ఞానేన - వేశలతా కాటిలేన-లజ్జా ధార్మ్యేన-బౌదా
ర్యంక్షుద్రతయా-దాక్షిణ్యం మహాసుభావతయా - ప్రశయోభిమా ²⁰
నేన-కృతజ్ఞతా కృతఘ్నతయా - శీలం పారోభాగ్యేణ-నర్వగుణా ఏవ
దోషైః పరివర్తితా స్స కథ మి వాపరం గుణ మవలంబ్య పునః పరి
గ్రహాయ విజ్ఞాపయతు? కేనవాంగీకరోతు దేవీ? కి ముపదర్శితాళీకా
త్పార్షణేన న ప్రతారితం దేవ్యా హృదయ మితి? కిం ప్రకృతివేశలం
హృదయ మపహృత్య నాపక్రాంతోఽనీతి? కి మియం ప్రాణసందేహ ²⁵
కారిణీ నిష్కరుణేన శరీరావస్థా నోపేక్షితేతి? కి మహా మస్యా స్పంది

1 గద్గదికగృహ్యమాణాక్షర. 2 ముత్స్యతా. 3 సర్వఖిలానాం
ధురిలేఖనీయేనతథా ప్రథమదర్శనేన.

కామి న కారణ మితి, ఏతత్సర్వదోషా శ్రయేణాప్యనువృత్త్యా చరణా
 వారాధితా వితి వా, త దేవమాత్మ నా సర్వగుణవిహీనస్యాపి మే దేవీ
 గుణా ఏవావలంబనమ్, ఇయ మేవ తే స్వభావసరసా దూరస్థమపి మాం
 మదనహుతభుజా దహ్యామానం రక్షత్యవసరశతా, ముహూర్త్యహు'రా
 5 హూయత్యేవ స్నేహలతా, ఆనయత్యేవస్థిరప్రజ్ఞతా, ధాకయత్యేవదక్షి
 ణతా¹ అభ్యుపాద్యత ఏవ వత్సలతా, చరణపతితం న నిర్భర్త్యయత్యేవ
 మృదు హృదయతా, ఉత్థాప్య సంభావయత్యేవ మహానుభావతా, ఆలప
 త్యేవ ప్రియవాదితా, దదాత్యేవ హృదయే² ఎవకాశ మత్యుదారతా,
 య చ్చ తథాపి గత్వా నిర్లజ్జహృదయః పున ర్యదనదర్శనదాననాహన
 10 మంగీకరోమి అత్రాపి నశ్చి³ కృత్యో : వీప్రసాదా ఏవ కారణమ్, ఏతే
 హి విశదత్వా దుదారభావా త్సుంగతత్వాచ్చ క్షణపరిచితా అపి సమా
 రోశిత జీవితప్రత్యాకాః న కిం చిన్న కారయంతి, స్థూరయంతి నేవ్యతాం
 దేవ్యాః, చరణపరిచర్యాయై సముత్సాహయంతి, శిక్షయంతి నేవాచాతు
 ర్యం, ఉపదిశంతి ఆరాధనోపాయాః, చాటుకారో భవేత్స్వసకృదాజ్ఞా
 15 పయంతి, ఏవం స్థీయతా మితి స్వయ మే వోపదర్శయంతి, ముఖావలో
 కిత మకాలోపసర్పణోప మనునయంతి, పరితోషావసరే² నుగృహ్ణంతి,
 గుణానువాదేన లజ్జాపన్నతం హతా దాకృష్యోపసర్పయంతి, నాన్యత్ర
 క్షణ మపి దదత్వపస్థాతుం, అపి చైతే² నుగ్రహకత్వా దే వాపరి
 త్యాజ్యః, గురుత్వాదేవ కృతావప్తంభాః, విస్తీర్ణత్వా దేవ అలంఘ
 20 నీయాః, ప్రభూతత్వా దేవా² పరిహార్యాః, తదేభి రహం విరా² వ్యాగ
 మనాజ్ఞాయా సుదూర మప్క్రాంతో² సి బలాదే వాకృష్య దేవీపాద
 మూల మాసీయ, ఇతి. యయా చానపేక్షితగమనాజ్ఞాయా నిర్యంత్ర
 ణత్వా గ్ధతో² హ మితి విజ్ఞప్తం నైవ వాణీ విజ్ఞాపయతి, యథా చ
 మే³ నిష్ఫల మాగమనం భవతి జగ ద్వా శూన్యం తథా దేవ్యాత్మనం
 25 భారణా యాత్త నైవ యత్నః కార్యః.

ఇతి సందిశ్య పున రాహ. — 'పత్రలేఖ! త్వయాపి యాంత్యా²
 ధ్వనిన మద్విరహవీడాభావనీయా, నశరీరసంస్కారే² నాదరః కరణీయః,
 నాహారవేలా² తిక్రమణీయా, న యేన కేన చి దజ్ఞాతేన పథా యాత

వ్యం, నయశ్రతతై) వానియాప్యవస్థాతవ్య ముపితవ్యంవా,న యస్య కన్యచిదపరిజ్ఞాయమాన స్యాంతరం దాత్యం, నర్వదా శరీరే ప్రమా దిగ్వావాప్య, కిం కరోమి?, త్వత్తోఽపి మే వల్లభతరా దేవీప్రాణా?, యోనెవ మేకాకినీ తేమాం సంధారణాయ వినర్తితాసి, అపి చ మమ జీవిత మపి త వైవ హస్తే వర్తతే, 'తదాత్మాయత్నేన పరిరక్షణీయః' 5 ఇ త్యుక్త్వా సన్నేహం పరిష్కృజ్య కేయూరకం చ వున స్తదవధాన దానాయ సంవిధాయ మహాశ్వేతాశ్రమం హ వ త్పున స్వయా న యైవసహ మన్నయనా ముగంతవ్య మి త్యాదిశ్చ న్యనన్దయత్.

నిర్గతా - - - - - చ కేయూరకేన సహ పత్రలేఖాయాం కిం శీఘ్ర మేతే యాస్యంతి నేత్యంతరా వాగచ్ఛతాం విలంబ ఉత్పత్స్యతే న10 వేతి కిమద్భి ర్వా దివనైః పరావతివ్యంతీ త్వన యై వ చింతయా శూన్యహృదయః శూణమివ స్థిత్యా స్కంధావారవార్తాఘటికరణాయ వార్తాహరం వినర్జ్యబహుదివసాంతరితవగ్మనస్యవైశంపాయనస్యప్రత్యు ద్గమనా మత్తాసం మోదయితుం పితుః సాదమూల సుగాత్. తత్త్ర చోభయతః సంభ్రమపశ్యతప్రతీహారమంకులవిశీర్ణవిస్తీర్ణాలోకన15 మార్గే దూరా దే వాపసన్యనుకరతలావలంబితవిమలమణికుట్టిమో దరసంక్రాంతప్రతిమో ద్విగుణాయమానాయతకుంతలకలాపః పితుః ప్రణామ మకరోత్.

అథ తారావీడ ప్రథా దూరత ఏవ కృతప్రణామం చంద్రా వీడ మాలోక్యనిర్భరన్నేహగర్భేణసలిలభరమంధరేణ నవజలధరధ్వని20 గంభీరేణ స్వరేణ ధీః 'ఏవహీ' త్యుక్త్వా సంభ్రమప్రథావితమపి సంభావితశుకనానప్రణామ ముపస్పృత్య పార్శ్వే భూమా వేవ నముపవి శంత మాకృప్య హతా త్పాదవీతే నముపవే శ్యాపరిసమాప్తావలోకన స్పృహేణ చక్షుషా సుచిర మాలోక్యా స్యోచాహూఢయావనభరాభి రామతరాణ్యంగ ప్రత్యంగాని పాణిని స్పృష్ట్వా దర్శయ శుకనాన35 మవాదీత్.—'శుకనాన! పశ్యేయ మాయుష్కత శ్చంద్రావీడ స్యోత్స ర్విణీ మహానీలమణిప్రభేవ కనకశిఖరిణో గండమండలోద్భాసిని మద

1 తన్నియతం త్వయాత్మాయత్నేన. 2 సహనయా. 3 ఏవహీ హీత్యాహూయ.

లేఖవ గంధద్విసస్య ఉపహితకాంతి ¹పరశాగా లక్ష్మచ్ఛా యేవ చంద్ర
 మసో వికానశోభాపేక్షిణీ మధుకరావ లీవకమలకరస్య రూపాలేఖ్యో
 స్తీలనకాలంజనవర్తి కతారున్యాభరణలభరోహిణి శ్యామికోజ్జ్వల
 త్కందర్పప్రదీపకజ్జ్వలిఖా శ్చుశ్చుతాపానలధూమరాజీ మకళధ్వ
 5 జోపననతమాలవల్లి మనోభవవికారదోషారంభబాలతిమిరోద్గతిరు
 ద్వాహమంగళభూసంక్షా శ్శశురాజిలేఖా సమంతా త్సముద్భిన్నా,
 వివాహమంగళయోగ్యాం దళామాయాఢోఽయం, తద్దేవ్యా విలాస
 వత్యా సహ సమ్మన్వీభిజనరూపా నిరూప్యతాం కాచి ²జ్జగతీపతి
 కస్యకా, దృష్టం హిదుర్లభదర్శనం వత్సస్య వదనం, సంప్రతిసహముఖ
 10 కమలదన్వనే ³నానందయ మే ఆత్మానమ్ ఇత్యుక్తవతి తారావీడే శుక
 నానః ప్రత్యువాచ.

సాధు చింతితం దేవేన అనేన తు సహృదయేన హృదయే సమా
 రోపితా ఏవ సర్వవిద్యాః, సంభావితా ఏవ సర్వాః కలాః, స్వీకృతా
 ఏవ సర్వాః ప్రణాః, గృహీతా ఏవ సర్వదిగ్గజానాం కరాః,
 15 స్థాపితైవ నిశ్చలా కుటుంబినీపదే రాజులక్ష్మీః, ఊర్ధ్వైవ చతురుదధి
 మేఖలాకలాభూషణా భూః, కి మపరి మవశిష్యతే య దశేన న పరి
 ణీయతే ఇత్యభిహితవతి శుకనానే లజ్జావనప్రసదనశ్చంద్రావీడశ్చకార
 చేతసి—అహో! సంవాదో యేన మే కాదంబరీసమాగమోపాయ
 చిత్తారమకాల మేవ ఈదృశీ తాతస్య బుద్ధి రుత్పన్నా, తద్వదుచ్ఛతే,
 20 లుంభకారే ప్రవిష్టస్నాలోకోపనగహనప్రవిష్టస్నా దేశికదర్శనంమహా
 ర్ణవపతితస్య సునపాత్రాభ్యాగమో మ్రియమాణస్యోపరి అమృతవృష్టి
 రితి, తదేవాపతితం మయి, సర్వథా వైశంపాయనదర్శనమాత్రకాంత
 రితా వర్తతే మే కాదంబరీప్రాప్తిః, ⁴ఇత్యేవ చంద్రావీడే క్షితిపతి
 రుత్తస్థా ఉత్తాయ చ త మేవ వినయావనప్రపూర్వకాయం సమవలం
 25 బ్యాంసదేశే సకలమేదిసి భారోద్భవానగురుణా దోర్ధంజేన శనై స్సం
 చరణ శుకనానే నానుగమ్యమానో విలాసవతీభవన మగమత్ గత్వా
 చ ససంభ్రమకృతాభ్యుత్థానా మిందూడయావలోకనవిలోలా మివ

1 పతివర. 2 జగతిరాజకన్యకా. 3 నానందయూమ. 4 ఇత్యేనం
 చింతయత్యేవ.

సముద్రవేలాం విలాసవతీమూర్ధ్వస్థితవవాదీత్. — దేవీ! వత్సైషా
త్స్వ మసి చ వధూముఖావలోకనచుఖస్య కృతో నోత్తామ్య సీత్యుపా
లభమానేవ దేవీం కత్సస్య సూరవసభారంభనూత్రపాతకేభాటవ
యోస్తాదణ్యదుర్విలసితే చాభినివర్తాజ్జావిజృంభమానా శ్శశురాజ
కోదా వివాహముంకళసంపాదయిదిశతి. త్వమపరం కి మాదిశసీ 5
తి ప్రప్రవ్యా తలాదిశతు దేవీ, కథ్యమానేఽపి కిమపరమద్యాపహ
రసి వదన మన్యజ్ఞో నీడయా, పృష్టా వా కర్తవ్యం నాజ్ఞాపయసి, పర
మాతాసి సంవృత్తా, చానామి చంద్రావీడ యోవద్యప్రీతి కేషా యదే
వమేతత్కార్యే వ్యూదరోఽవశీరణా చ' ఇ త్యేవం విధై ర్నర్మప్రా
యై రాలాపైః సుఖాయనూనచేతా శ్చిర మివ స్థిత్యా శరీరస్థితిసంపా 10
దనాయ నిరగాత్.

చంద్రావీకోఽపి శుకనాసముఖే నై వ నైశంపాయనప్రత్యుద్గమ
నాయాత్తాసం మోచయిత్వా జననీభవస నీవ నిర్వర్తితశరీరస్థితిర్వై
శంపాయనప్రత్యుద్గమనసంవిధానవిరోదే నై వ తం దివసమనయత్.

అవతీర్ణాయాం చ తస్యాం యామిన్యాం సుహృద్దర్శనాత్సు క్యే 15
న శయనగతోఽపి జాగ్ర దేవ సమధిక మిర యామద్యయం స్థిత్యాపరివ
ర్తయద్భి రివ స్వకాంత్యా నీలియానమంబరతలస్య అపహరద్భి రివహరి
తతాం తిరుగహనానాం అధస్తా దపి ఛిద్రయిత్యేన ప్రవిశద్భి ర్ని ర్వాస
యద్భి రివ తగుతలచ్చాయాం దరీగవానకుంజోదకేవ్యపి నిలీన. తిమిర
మతాం క్యేన ప్రవిశ్యోత్పాటయద్భి ర్వివరప్రవేశవ్యాజేన చ రసాతల 20
మివ ప్రవేష్టు మారభై రన్యథా పునర్థవళయద్భి రివ ధవళతాం సాధా
నాం ఉద్ధూళయద్భి రివ కర్పూరరేణుగా దిజ్జుఖాని లింపద్భి రివ సాంద్ర
చందనద్రవేణ యామినీ మున్నా మయద్భి రివ మేదిసీ ము పసయద్భి రివ
ద్యాం సంక్షీపద్భి రివ తారకాగ్రహచక్షు త్రమండలాని విస్తారయద్భి రివ
సరితులిరాని పృథక్పృథక్ కుమలపనా స్యుత్ప్రీ ఙ్గైవ ధారయద్భి రివ 25
ఉద్భలితదళవి కాసానేకీకుర్యద్భి రివ కుముదాకరా నపి చ పర్యనై రివ
శిఖరిశిఖరేష్వావర్జితై రివ జలతరంగేషు ప్రసాదమూర్ధను పిండిభూయ
వహద్భి రివ రథ్యాముఖేషు తరద్భి రివ జలతరంగేషు ప్రసారితై రివనై

కతస్థలేషు హంసస్థైః సహాకీహతైః రివ సంవిభక్తైః పంచద్రాశ్రయ
ప్రసుప్తకామినీకపోలలావణ్యేన తృణితైః రివ చంద్రకాంతయ్యతజల
ధారాసహస్రైః స్తథా చ గర్భగృహేష్వప్యవిహతప్రవేళైః ర్దంత
వలభీహ్యైః పి లబ్ధపరభాగైః పద్మినీవత్తమంజేష్వపి లఖండితధవళి
మఖి రాదామేష్వపి దివసబుద్ధి ముత్పాదయద్భిః పరస్పరోద్భిన్న క్రమే
ణోద్గిరద్భి రివ ఆవృజయద్భిరివ విక్షిపద్భిరివ విస్తార-మద్భిరివ ప్రవర్తయ
ద్భిరివ వర్ష ద్భి రివ సర్వజ్యోతాన్నప్రవాహం కాదంబరీసమాగమత్వ
రాదానాయ స్తరసర్వాత్మమోక్షమివ కుర్విద్భి శ్చంద్రపాదైర్ద్విగు
ణీకృతగమనోత్సాహో గమనసంజ్ఞాశంఖవాచాయాదిదేశః.

10 అథ గగనతలలబ్ధవిస్తారో విజ్ఞాంభమాణఇవదిక్కుంజే ష్వావర్త
మాన ఇవాభులిహసగః ప్రకారగండలాభ్యంతరేషు సమారోహ
న్నివోత్తుంగగోపురాట్టాలకశిఖరాణి వలన్నివ సార్వాంతరాశేషు విక
నన్నివ చతుష్కచత్వరేషు ప్రసరన్నివ రాజమార్గేషు పరిభ్రమన్నివ
భవనసంకలేషు ప్రవిశన్నివ ఉద్యానగగహ్వారేషు సంమూర్ఛన్నివ
ప్రాసాదకుటీషు రిశ్శణప్రతిబోధితానాం గృహసరోజనీసారసానా
మనువర్త్యచాన ఇవ తారతరదీప్తిరేణ రణితేన విచ్ఛిద్యమాన ఇవ ము
హుర్ముహుస్సృభావగద్గదేన భవన-లహంసానాం కలరవేణ నిర్ధార్య
మాణ ఇవ చ శ్రోతప్రవేశినా గమనవేలాప్రశామనమ్భాగ్నితస్యవా
రాంగనాజనస్య చలచపలనూపురరశవాగుణాలకలేనతారదీర్ఘతరః శం

20 భద్రస్థిరుదతిపత్, అనంతరం చ ఉత్థాప్యమానై శ్చోత్థితై శ్చాకృత్య
మాజై శ్చాకృత్యై శ్చారోప్యమాణపర్యాజై శ్చ పర్యాజితై శ్చనీ
యమానై శ్చానీయమానై శ్చ విలభ్యమానై శ్చాచ్ఛిద్యమానై శ్చ
గచ్ఛద్భి శ్చాగతై శ్చ పూజ్యమానై శ్చ పూజితై శ్చ పక్షిస్థితై
శ్చ వాహ్యమానై శ్చ తిష్ఠద్భి శ్చాప్రతిపాలయద్భి శ్చ నిష్ప
25 తద్భి శ్చ పర్యాప్తరాజవ్యారాంగజై రప్రభుతచత్వరై ర్నిస్తు
లితనకలరభ్యాంతరతయాంతరభహి శ్చ సంకటాయమాన సగరి
విస్తారై స్తురంగసహస్రైః తత్క్షణం కుంతవనమయ మివాంతరిక్షం

ఖుర్రవమయ్యావ మేదిని హేమారవమయానీవ శోత్రవివరాణి ఘన
 పిండ సైబకమయమివ యవరాజభవనద్వారాంగణం ఖలీనరవమ
 య్య ఇవ దశదిశోఽశ్వాలుంకారిం ప్రభామయా ఇవ భవనశశాంక
 రక్షయః. అచిరాచ్చ స్మిహీతం మాయా గోఽంగణగత మింద్రాయ
 ధమారుహ్య పుస్తా చ్చైతే వాల్మీకహేతవో ద్వితీయచంద్రమండ
 లేనేవ హంసభామ్నా సంభావితే నానాభ్యమానస్య మో య
 ధాదన్వన మితస్తత స్సగూర్ణతైశ్చ ప్రణవ్యమానో రాజపుత్ర
 సహస్రైః ప్రసుప్తపురజనత మూ సుఖభేషి రాజవత్సవ బహుత్వ
 త్తురజమబలస్య కృచ్ఛ్రో బహుంకారః కథం కథమసి నిర్జగమ నగ
 ర్యాః నిర్గత్య చామూరం నవ సింహత్యాత్ జ్యోత్సాన్నిపూర¹⁰
 న్యాచ్చతయా దుర్విభవపానీయానుప్యవరి కలకూజితానుమీ
 యనోత్ర సహజసాధ్విభవవృత్తికరాం ఘలిహయమానామివ సర్వ
 సో జడతరంగానిలస్పర్శమా త్రోపలక్ష్యసలిలసన్నిధిముత్తీ శి
 ప్రా మతి ప్రభుతత్వా దసంకటత్వాచ్చ వర్ధయతేవ గజనోత్సాహ
 మతివిస్తీర్ణే నాసి పునర్విస్తారితేనేవ చంద్రపాద్మైశ్చపురిగామినా¹⁵
 మార్గేణ ప్రవర్తత గతుం.

ఆథోహ్యమానైరివ రయహహాని సకలదిక్షుఖప్రసృతేన
 జ్యోత్సాన్నిజలస్రోతసా వై శంపాయనాలోకనత్వరితస్య చంద్రావీడమా
 నస నైవ తుల్యం వహతో జంఘానీలే నేంద్రాయధస్య ఆకృవ్యమా
 జైరివ వాజిభిస్తావత్యే వాపరరాత్రవేలయా యోజన త్రితయమేవా²⁰
 లంఘయత్. అథాధ్వశ్రమాపహరణా యేవ ప్రవృత్తే వా తు మాఘో
 దకారిణినిర్భరజ్యోత్సాన్నిజలావగాహదార్ద్రార్ద్రస్పర్శేఽవశ్యాయశీక
 రాకర్షణి³ రయలులితవిగవనవల్లవానిలవీజితే వినిద్రకుముదినీపరిమళన
 లగ్నపరిమళే పరిమళాహితజడిమ్ని రజనీవిరామసిశునే మాతరిశ్వనీ
 క్రమేణ చాపరదిగ్యధూవదనచుంబిని తదా కల్ప⁴కేనేవ దుర్విషవా²⁵
 శిర్వరీవిరహచింత యే వానన్నదినకరోదయవిహుల సే వా ప్రదోషా
 దుత్తానితముఖైః కుముదరాశిభి రావీయమానస్య ధామ్నః పరిక్షయే

1 స్తరంగగతైశ్చ, 2 తృతన, 3 రజోలులిత, 4 కాలేచ.

జన సర్వాంబరసరః పయః పాయపయోదవిభ్రమాశ్వరజః ¹సంఘాతే
నేవ పాండుతాముపగతవతి చంద్రబింబే ప్రత్యగ్గగనలక్ష్మీవియోగ
సంతాపాఙ్గితేధవభోత్తరీయాంశుక ఇవ శళాంక లగ్నే గళతి చంద్రి
కాలో కే అపరజః ధిపాతినా జ్యోత్స్నాజలప్రవాహేజవసహసాఫేవ

- 5 బుద్ధుః పవలీష్విప స స్పృశంఠీషు తారకాపక్తిషు గళదవశ్చాయ
సఖిలక్షణా దివశినైశ్చినైశ్శీలితముక్తాగారం జ్యోత్స్నానుపావము
త్పృజంతీష్వాశాయ పునర్విభాష్యమాన సహజశ్లామకాంతిషు సలి
లాదివోనృజ్జత్సు తిరుతావిలక్షేషు సముల్లసతి పూర్వదిగ్విమాకర్ణ
పూరరక్తాకోకకల్పకేంబ సరస్వతురసే దివసముఖకరికుంభసింహురే
- 10 తౌ తరణభరక్తస్వజంతుకే సంధ్యాదాగేసంధ్యాతపోపరిగతే మ్వల
గ్నదావానలే ప్లివ వయస్సుఘాతైర్జ్జనితాదావజుత్పృజ్యమానేషు
నివాసపాదకేషు సకేషునిద్రాలనైశ్చిన్ద్రసారణావిశదజంఘాంఘ్రిభి
ర్హతావాక్పప్తదీర్ఘపదసంచారిభర్తృగకదంబకైరున్ముచ్యమానాసుఠోష
రశయ్యసు ఇచ్ఛాపఖండితోత్థాతపల్వలోహంతస్రహృథ ముస్తాగ్రం
- 15 విష్వంజ్యగవ్వారాభిముఖేషు వరాహయూధేషు నిశావసానప్రచార
నిర్గతైర్గోధనైరితస్తతో ధవళాయమానాను గ్రామనీమాంతారణ్య
స్థలీషు ఆలోక్యమానజనపదవినిర్గమేషు ప్రనూయమానే ప్లివ గ్రామే
షు యథార్కకైరణావలోకోద్గమం చోన్నామ్యమాన ఇవ పూర్వదిగ్భా
గే సహుత్సార్యమాణా స్వివాశాయ అపసార్కమాణే ప్లివారిణ్యేషు
- 20 విస్తార్యమాణా స్వివ గ్రామనీమాను ఉత్తానీభవ త్స్వివ పలలాశయేషు
అపచ్ఛిద్యమానే ప్లివ శిఖరిషు ఉద్ధ్రియమాణాయా మివ మేదిన్యామ
దృశ్యతా మివోపయాంతీషు కుముదినీషు తిరోధానకారిణీం నీలతిర
స్కరణీ మివ కరైరుత్సార్య తిమిరమాలాం విరహావిభురాం కమలినీ
మి వాలోకయితుముదయగిరిశిఖరమాయాథే భగవతి సక్షలోక
- 25 చతుషి సప్తవాహే విహాయస్తల ముద్భాస్య దిగంతరాణ్యుద్భాసయ
స్తీషు సకలజగద్దీపికాను దివసకరదీధితిషు దృష్టిప్రసరక్షమాయాం సహ
నై వాగ్రతోర్ధ్వగవ్యూతిమాత్ర ఇవ రాత్రిప్రయాణకాయాతం అస్తః
క్షోభభీతేన రహితలే నే వోద్ధీర్యమాణమసోధసంఘాతభరయా మేది

1 సంఘాతోపఘాతే నేవ. 2 ర్థలిత, 3 చరితాంతేషు.

నేవ విక్షిప్తమాణం పర్యాప్తప్రమాణాభి ర్దిగ్భి రివ సంప్రాయమాణ
 మపరిమాణం జోనిరోధాః క్షేత్ర గీర్వాణవర్త నేవా విక్షిప్తమాణ
 'మర్కటిరణాగోకేనేవ సహావిస్తీర్ణ మాయాసితాయతతరదృష్టిభి
 రపి అదృష్టవర్తంత మనుజీవిభూభృచ్ఛతసహస్రకలికావప్తంభం సం
 చారిణం ద్వితీయమివ మేదినిసన్నివేశం లఙ్ఘనవాహినీప్రవేశగంభీరం 5
 వ్రాణీమయ పర మచార మప్తమమిద మహాసముద్రముద్రిక్తరజః
 సంకతిపూతతయా చాపరిచ్ఛటవిభావ్యసర్వవృత్తాంత మవీత స్తతోవ
 లితధవళకక్షిణోద్భాసితానేకకరిఘటా సహస్రసంకులమవీరభబలబలా
 కావలీవిక్రూతాంశోదనఘాతం మూర్తిమంతమివ మేఘసమయా
 రంభమావాసభూమిగ్రహణ సంభ్రమాభిధావితాసంఖ్యకరితురగనర 10
 పరస్పరోర్కిసంబాధతయా ఆమండమండరాస్ఫులనలులితకల్లోలజాలా
 కులస్య మహాజలధేర్లీలయా నివిశమానం స్కంధావారమద్రాక్షీత్.

దృష్ట్వా చాకరోచ్చేతసి—'అహా! భద్రకం భవతి య ద్యచిం
 తితాగమన ఏవ ప్రవిశ్య వై శంపాయనం పశ్యా మి' ఇత్యేవం చింత
 యిత్వా ఛత్రచామరాదిభిః స్వచిహ్నైః సహ నివారితాశేష 15
 రాజపుత్రాణో జనవిశేష గ్రాహిభిస్త్రీచతురై స్తురంగమైరనుగమ్య
 మానో మూర్ధానమావృతోత్తరీయేణ రయవిశేష గ్రాహిణం
 ద్రాయుధేన నానావ్యాపారవ్యగ్రసకలలోకమచింతిత ఏవ స్కంధా
 వారమాససాద. ప్రవిశంశ్చ ప్రత్యావాసకం వహన్నేవ 'కస్త్వి
 ప్రదేశే వై శంపాయనావాసః?' ఇతి పప్రచ్ఛ. తత స్తత్సన్నిహితాభిః 20
 స్త్రీభి రితరత్వాదప్రత్యభిజ్ఞాయ యథారబ్ధకర్తవ్యగ్రాభిరేవోద్భా
 వ్యశూన్యవదనాభి 'ర్భద్ర! కిం పృచ్ఛసి కుతోత్త్ర వై శంపాయన' ఇ
 త్యావేద్యమానే 'ఆః శాపాః, కి మేనమసంబద్ధం ప్రలపథేతి! శూన్య
 వృథాయ ఏవ తాః ప్రతారయ న్నంతర్భిన్నవృథాయత్వా న్నాప
 రాః పృచ్ఛన్నేవోత్తస్త ఇన హరిణశాబణో యూథపరిభ్రంశ 25
 విలోల ఇవ కరికలభకో ధేనువిరహ దుత్కర్ష ఇవ తర్లణో న కిం చి
 త్పశ్యే న కిం చి ద్దృడ న కిం చి దాలవ న కిం చిదాకర్ణయ

1 మర్కటవలోకే నేవ. 2 విక్షిప్తమాణ, 3 కల్పితావప్తం.

న కిం చిన్నిరూపయో న క్వ చిత్తిష్టో న కిం చిదాహ్వయో
 క్వాగతోఽస్తి? కి మధ్య మాగతోఽస్తి? క్వ దతితోఽస్తి? క్వ గచ్ఛా
 విగ్గిం పశ్యామి? కి మారబ్ధం? కి దిగ్గతవ్యా మయూ? కి వా కరో
 మీతి స్వమే నాచేతయమానోఽస్తి ఇవ బధిర ఇవ మూక ఇవ
 5 జడ ఇవాపిష్ట ఇవ కటక సుధ్యశో యావ త్తాదృశే నైవ వేగే
 నావహత్.

అభేంద్రాయుధ ప్రత్య భిక్షానా క్వా ర్థ యైవానుప్రధావితరాజ
 పుత్రలోకదర్శనాచ్చ దేవకీంద్రాపీఠ ఇతి సమంతా త్సనం
 భ్రమప్రధావితానామచేతితో ద్రిశుస్థునానాం ఉదాచ్యష్టశూన్య
 10 దృష్టీనాం మారాదేవ లజ్జయా ప్రణామక్రియయా చ సమ మే
 వావసమతాం రాజన్యసహస్రాణాం ముఖాన్యవలోక్య 'క్వవై శంపా
 యనః? ఇ త్యపృచ్ఛత్, తత స్సర్వే సమమేవ విచార్య లస్తిం స్తరు
 తలే లవతీరతు తాం దేవః తతో యథావస్థితం విజ్ఞాపయామః' ఇతి
 న్యవేదయత్. చంద్రాపీఠన్య తేన తేహం స్ఫుటాఖ్యానా దపి కష్ట
 15 తరేణ వచసాంతశ్శూన్యగర్భం స్ఫుటిత మివ హృదయ మాసీత్. కే
 వలం తత్కాలప్రణయినీ మూర్ఛా¹ సాధారణ మకరోత్. తురగా ద
 వతారితం చ కుఢోపవిష్టం చ పితు స్సమవయోభి రసతిక్రమణీయైః
 మూర్ఛాభిషిక్తపార్శ్వైర్భ్రతమాత్తానం తదానీం న² వేదితవాన్.
 ఉపలబ్ధనంజ్ఞోఽపి చ వైశంపాయనస్యాదర్శనాదాత్మనశ్చ దర్శనా
 20 త్కి మేతత్? క్వాహం వరే? కి వా మయైత చ్చరిత? మితి భ్రమా
 రూఢ ఇవ ముహ్యద్భి రివేంద్రియై స్సర్వ మే వానుత్ప్రేక్ష్యమాణః
 కేవలస్కంధావారాగమనేనైవ త స్యాభావా దన్య దనంభావయత్
 దుర్వివహాపీడాభిహతేన చేతసా కిమారటామి? కి హృదయ మవప్తభ్య
 తూష్ణీమానే? కి మాత్తాన మాహత్య హృదయాత్పాణై ర్వియోజ
 25 యామి? కి మేకాకే కాం చిద్దిశం గృహీత్వా ప్రవ్రజామి? ఇతి కర్తవ్య
 తా మేవ నాధ్యగచ్ఛత్. అంతర్ధ్రువ నివ దవ్యామాన ఇవ స్ఫుట నివ
 నహస్రథా దుఃఖేన చకార చేతసి, — 'అహో! మే రమ్యోఽవ్యరమ

1 సా ధారణం (సా మూర్ఛా కేవలం ధారణం అకరోత్).

2 వేదితవాన్,

ణియః సంస్కృతో జీవలోకః, వసత్స్వపి శూన్యీభూతా పృథివీ, సచక్షు
 షోఽవ్యంధాః కకుభో నాతాః, సునిష్పన్నమపి హతం జన్త, సురక్షిత
 మపి ముషితం జీవితఫలం, కం పశ్యామి?, కమాలపామి, కన్య
 విస్రంభంకథయామి, కేన నమా సుఖమానే?, కి మద్వాసి మే జీవి
 తేన కాదంబర్యాసి జా?, వైశంపాయనస్య కృతే క్వ గచ్ఛామి, కం 5
 పృచ్ఛామి, కమభ్యర్థయే?, కో మే దదాతు పున స్తాదృశం మిత్ర
 రత్నం, కథం మయా తాతస్య శుకనాసస్య చాత్మా వైశంపాయనేన
 విగా దర్శయితవ్యః?, కి మభిధాయ చ తనయశోకవిహ్వలా మనో
 రమా వా సంస్థాపయితవ్యా?, కిం భూమిః కా చి దసిద్ధా తాం సాధ
 యితుం పశ్యాత్ స్థి?, ఉత నరపతిః కశ్చిదసంఘటిత స్తత్సంఘట10
 నాయ పశ్యాత్పరిలంభితః?, క చ్చిద్విద్వా కాచి దగృహీతాం తాం
 గృహీతుం మయోత్సంకలితః? ఇ త్యేతాని చాన్యాని చాంతరాత్మనా
 చిరమధోముఖవ వికల్ప్య హృష మాన్సుటరా ద్వీలక్షమి వాపరా
 ధిన మివ మహాపాతకేన మివ ఆత్మానం మన్యమానో పదన మదర్శయన్
 శనైః కృచ్ఛాద్విదివ తానప్రాక్షీత్.

15

‘మయ్యగతేకిం కశ్చి దేనం విధోఽంతరే సంగ్రామ ఉత్పన్నః,
 మహావ్యాధి ర్వా కశ్చిదాశుకారీ అసాధ్యమానః సమపజాతః, యే
 నైతదనర్హితమేవ మహావజ్రపతనముపసతమ్’ ఇతి తే త్వేవం
 పృష్టా సుర్వే సమ మేవ కిరద్యయసిహితశ్రుతయో వ్యజ్ఞాపయన్.—
 ‘దేవ! శాంతం సాపం, దేవశరీరమివ సాగ్రం వర్షశతం ధ్రియతే20
 వైశంపాయనః’ ఇతి. ఏత దాకర్ణ్య తూజ్జీవిత ఇ వానందభాష్మనిర్భరః
 సంభావ్యతా సర్వానేవ కంఠగ్రహే నావాదీత్.—‘జీవితో వైశం
 పాయనస్యాన్యత్ర క్షణమ ప్యవస్థాన మనంభావయతా మయైవం
 పృష్టా భవంతి, తజ్జీవతీతేత్యాని తు తావ త్కర్తే కృతా న్యక్షరాణి,
 అమనా కింవత్తమన్య యేనాఽసా నాగతః, క్వ వా స్థితః?, కేన వా25
 ప్రసంగేన స్థితః?, కథం వా త మేకాకిన మితృభ్యా యాతా భవంతః?,
 కథం వా భవద్విష్పలాదపి నానీభోఽసా వి త్వేతదవగంతు ముత్తా
 మ్యతి మే హృదయ’ మితి. తే చైవం పృష్టా వ్యజ్ఞాపయన్ ‘దేవ
 శ్రూయతాం యథావృత్తమ్.

- వృత్తతః స్కంధావారమనుపాలయద్భిశ్చనై శ్చనై రైవశం
 పాయనేన సహాభవద్భి రాగంతవ్య మి త్యాదిశ్యగతవతి దేవేతస్మిం
 స్తు దివనే సుగృహీతత్వా ద్వాసేంధనాదికన్యవకరణజాతస్య న దత్త
 మేవ ప్రయాణం స్కంధావాశేణ, అస్యస్మిన్నహని ఆహతాయాం
 5 ప్రయాణభేర్యాం సజ్జక్రియమాణే సాధనే ప్రాత రే వాస్తావైశం
 పాయనోఽభవ్యధాత్, అతిపుణ్యం తదచ్ఛోదనరః పురాణి శ్రూయతే,
 త దస్మిన్ సామిత్వా ప్రణమ్య చా నైవ తీరభాజ సిద్ధాయతనే భగ
 వంతం భివాభవప్రభుం మహేశ్వరం శశాంశకలకేఖరం వ్రజామః,
 'దివ్యజననేవితా కేన కదా పునః స్వప్నేఽపి భూమి రియ మూలోకితా'
 10 ఇత్యభిధాయ చరణాభ్యా మే వాచ్ఛోద నరస్తీర మయాసీత్, తత్ర
 చాతరమ్యత యైవ నర్వతో దత్తదృష్టిః సంచరన్నమర కామిసిశ్రోత్ర
 శిఖ రావోహణప్రణయోచితై స్తరంగానిలాహతివిలోలవృత్తిభిః కిలయై
 రవిరళకుమసు కరందలోభపుంజితానాం చ మత్తమధులిహం మంజునా
 శింజకరవేణ దూరా దాహ్వామంతమివ మరకతమణిశ్శ్యామయా
 15 ప్రభయాఽనులింపంత మివ సమం దశదిగ్భాగా అదత్తదివసకరకిరణ
 ప్రవేశశయా దివాఽవ్యంతర్నిశీభ మివ బిభ్రాణం చిరవరిచితై రః
 మేఘోద్గమా శంకయా ముహుర్ముహు రున్ము క్తమధురకేకారవై ర్వన
 శిఖండిభి రుత్కంధరై రవలోక్యమానం పద మివ జలదకాలస్య ప్రతి
 పక్షమివ సర్వసంతాపానాం నిజవాసమివ జడిమ్నా నిర్గమమార్గ
 20 మివ సురభిమ్నాసస్య ఆశ్రయ మివ మకరధ్వజస్య ఉత్కంఠావినోద
 స్థానమివరతే రాస్పద మివ స్వరమణీమానా మనవరతవలితసురభి
 శీతలా చ్ఛోదనరస్తీరజమారుతాభివీజితాభ్యంతరశిలాతల మన్యతమం
 తటలతామండప మద్రాక్షిత్.

- దృష్ట్వా చ త మతిచిరాంతరితదర్శనం భ్రాతరమివ తనయ
 25 మివ సుహృద్ మివ చానన్యదృష్టి ర్విస్ఫురతనిమేషేణ చతుషా విలోక
 యా స్తంభిత ఇవ లిఖిత ఇవ సుచిర మూర్ధ్వ ఏవ స్థిత్యా అపారయ
 నివాంగాని ధారయితు మా క్రమ్యమాణ ఇవ మూర్ఛ యోస్తుచ్య
 మాన ఇ వేంద్రియై ర్మృటి త్స్వస్తుక్తాంగ స్సమువవిశ్య భూమా కి మ

1 దచ్ఛోద దాఖ్యం నరః, 2 భవాసీప్రభుం, 3 స్తరంగమారుతాభి.

వ్యంతరాత్తనా స్తర నివాసుధ్యాయన్నివ నిర్వికార¹హృదయో
గళితలోచనపయోధారానంతానస్తూష్టిమధోముఖ స్తఫా. తథావ
స్థితం తనువలోక్యాస్తాకముదచాది చేతసి చింతా, యేన కేన చి
దవప్రియంత ఏవ రసికహృదయాః పరిణామధీరమతయోఽపి కిం పునః
కుతూహలాన్పదే ప్రథమే వయసి వర్తమానాః, తస్మాన్నియత మయ 5
మన్యేమామతిమనోహరా భూమిమాలోక్య భావయతో హృద
యవికృతి రీదృశీ జాతేతి, న చిరా చ్చ త మేవమవహామ వయం, దృ
ష్టా దర్శనీయానామవధి కేహ, త దుత్తిష్ఠ, సుప్రతి నిర్వర్తయామః
స్నానవిధిమ్, అతిమహతీ వేలా తా, నజ్జీభూతుం సాధనం ప్రయాణాభి
ముఖనకలస్కంధావార స్త్వాం ప్రతిపాలయ న్నాస్తే కిమద్యాపి¹⁰
విలంబితేనేతి, స త్యేవ ముక్తోఽప్యస్తాభి రశ్రుతాన్²దాలాప ఇవ జడ
ఇవ మూక ఇవ అశిక్షిత ఇవ వత్తుం న కించిదపి ప్రత్యుత్తర మదాత్,
త మేవ కేవల మగిమేషపక్ష్యా నిశ్చల స్తబ్ధతారకేణ సంకతాశ్రు
ప్రాతసా లిఖితేనేవ చక్షుషా లతామండపమాలోకితవా.

పునః పున శ్చ అస్తాభి రాగమనాయ అనురుధ్యమాన ప్రద్యోతిత¹ 5
దృష్టి రేవాస్తా పరిచ్ఛేదసింధురమాహస్త—మయా తు న యాత
వ్య మస్తా త్ప్రదేశాత్, గచ్ఛంతు భవంత స్కంధావార మాదాయ,
న యుక్తం భవతాం చంద్రావీడభుజబలపరిరక్షితం గతే తస్మి మహా
సాధనం గృహీత్వా అస్యాం భూమా క్షణ మప్యవస్థానం కర్తుమ్, ఇ
త్యుక్తవంతం చ త మకస్తా న్నామ కించి దస్య దైవా దేవవై రాగ్య¹⁰
కారణ ముత్పన్న మితి ఆశంక్య సానునయమాగమనాయ పునఃపునః
ప్రతిబోధ్య తాదృశానంబధానుస్థానేన జాతపీడాః సింధురమవ్యభిహిత
వంతో వయమ్, నవం న యుక్త మస్తాకం స్థాతుం, భవతః పున ర్దేవస్య
తారావీడన్యానంతరా దార్యశుకనాసా ల్లబ్ధజన్మనో దేవ్యా విలాస
వత్సా అంకలాలితస్య దేవేన చంద్రావీడేన స హైకత్ర సంవృద్ధస్య త¹⁵
థా విద్యాగృహే మహతా యత్నే నైవం శిక్షితస్య యుక్త మిదం,
య జ్యేష్ఠే భ్రాతరి సుహృది వత్సలే భర్తరి జగన్నాథే చ గుణాంతి

1 వదనోగళిత. 2 దీయాలాప.

చ భవతి సర్వ మర్పయిత్వా గతే తస్మరిత్వాగే నాత్రావస్థానం, కస్యా
 పరస్యేద్యో యుక్తాయుక్తపరిచ్ఛేదః, తిష్ఠతు తావ దస్థాకం తవోపరి
 స్నేహో భక్తి ర్వా, అస్మిం స్తు శూన్యారణ్యే భవంత మేకాకిన ము
 త్పుజ్య గతా స్సంతో దేవేన చంద్రశీతలప్రకృతినా చంద్రావీడే నైవ
 5 కిం వక్ష్యామి వయం?, కి మన్యో దేవశ్చూద్రావీడోఽన్యో వాభవాః?,
 త దున్మచ్చతా మయం సన్న్యాహః?, గమనాయ ధీరాధీయతామ్', ఇ
 త్యుభిహితోఽస్తాభి రీష దివ విలక్షణో నేన వదనే హస్తా నవాదీత్.—
 'కి మహ మేతావదపి న వేద్మి య ద్దమనాయ మాం భవంతః ప్ర
 బోధయంతి, అపి చ చంద్రావీడేన విరా ఙ్గణమ ప్యహ మన్యత్ర న
 10 పారయామి స్థాతుం, ఏ షైవ మే గరియసీ పరిబోధనా, తథాపి కిం క
 రోమ్యనే నైవ ఙ్గణేన సర్వత్ర విగళితం మే ప్రభుత్వమ్, తథాహి.—
 స్మర దివ కిమపి మనో నాన్యత్ర ప్రవ ర్తతే, వశ్యం తీవ కి మపి న దృష్టి
 రన్యతో వలతి, అస్తక మివ క్వాపి హృదయం కి మపి న జానాతి, నిగ
 ణితా వివ అన్యత్ర పద మపి న దాతుం చరణా వుత్సహేతే, కీలి తేవ
 15 చాస్మి స్నేహ స్థానే తను స్తదాత్మనా త్వహ మనమర్థో యాతుమ్, అథ
 బలా ద్భవంతో మాం సినిషవః, తత్రాపి చలితస్యాస్తాత్ ప్రదేశా
 దాత్మనో జీవితధారణం న సంభావయామి, అత్ర పున స్తిష్ఠతో య
 దైత దంతర్హృదయే కి మ ప్యవసీయమానం పరివర్తతే మే యే నైవ
 విధ్యతోఽసి తేనై వావశ్యం ధార్యంతే ప్రాణా ఇతి చేతసి, త దలం
 20 నిర్బంధేన, గచ్ఛతు భవంతః, అనుభూయంతు యావజ్జీవ మాత్మప్రే
 శ్చంద్రావీడముఖదర్శనసుఖమ్. అల్పపుణ్యాస్య తు తన్నే ప్రాప్త మపి
 కరతలా దేవ మాచ్ఛిద్య దై వేన సీతం' ఇ త్యుభిదధాన శ్చకాతుకా
 'త్కిమేతద్యేనైవం భావనే నాయాసీ దేవాన్వ చంద్రావీడన్య న
 మీప' మి త్యస్తాభిః పునః పునః పృష్టోఽభ్యధాత్, 'లజ్జేఽహ మేవం
 25 వక్తుం తథాపి శపామి వయన్యచంద్రావీడ నైవ జీవితేన యది కిం చి
 దపి జానామి య త్కేన కారణేన న శక్నోమి గంతు మితి, అపి చ
 భవతా మపి ప్రత్యక్ష ఏ వాయం వృత్తాంతః, తద్వ్రజంతు భవంతః,
 ఇ త్యుక్త్వా తూష్ణీమభవత్.

ముహూర్తా దివ చోతాయ తేషు తేషు రమ్యతరేషు తరుతలే
 షు లతాగృహేషు సరస్తీకేషు తస్మిం శ్చ దేవాయతనే కి మపి నష్ట
 మి వాన్విష్య న్ననన్యదృష్టి ర్భుజ్రామ, భ్రాంత్యా చ చిర మివ ఖ
 న్నాంతరాత్మా సనిర్వేదమూర్ఖ్యం చ నిశ్వస్యస్యతరస్మి లతా
 గహనే పున రుపవిశ్య తస్మా, వయ పపి కృతపీరుత్సాధానా స్తత్ప్రీతి 5
 బోధనా ప్రత్యాశయా స్థితా ఏవ గతవతి గమనిక ఇవ యామద్వయే
 శరీరస్థితికరణా యాస్తాభి రభ్యర్థితః ప్రత్యువాచ. 'వయస్క చంద్రావీడ
 స్య ఖల్వమీ స్వజీవితా దపి వల్లభతరాః ప్రాణాః, త ద్యది బలం దపి
 పరిత్యజ్య మాం గచ్ఛంతి తథా ప్యేషాం సంధారణే మయా ప్రయత్నః
 కార్యః, కిం పున రగచ్ఛతా మేవ చంద్రావీడదర్శనే నైవ చాహ మర్థే 10
 న మృత్యునా తదభ్యర్థ నైవాత్ర సిష్ఠు లే' త్యభిధాయోత్థాయ
 స్నాత్వా కందమూలఫలై ర్వనవాసోచితాం శరీరస్థితిమకరోత్.
 నిర్వర్జిత శరీరస్థితౌ తస్మిన్వయ మపి కృతవంతః అసేన చేవ క్రమేణ
 విస్మితాంతరాత్మనో రాత్రౌ చ దివా చ కి మేత దితి తం వృత్తాంత
 మే వాసుభావయంతో దినత్రయం స్థిత్యా నిష్ప్రీత్యాశా స్తదాగమ 15
 నానయనయో సుకృతబలసంవిధానం ఉత్పరికరం తత్ర స్థాపయిత్వా
 చాగతా వయమ్, యచ్ఛాగ్రతో న ప్రేషితః సంవాద స్తదేకం
 తావదంతరా గచ్ఛతో దేవస్యాసా న పరాపతత్యేవ, అపరమపి
 చిరా త్ప్రవిష్టకాయమాన నైవ దేవస్య మా పునరాగమనక్షేషోఽ
 భూ' దితి.

20

చంద్రావీడస్య తు తం స్వప్నోఽప్యనుత్ప్రేక్షణీయం వైశంపా
 యనవృత్తాంతమాకర్ణ్య యుగపదుద్వేగవిన్యయాభ్యామూక్రాంత
 హృదయస్యోదపాది చేతసి.—'కిం పున రీదృశస్య సర్వపరిత్యాగ
 కారణో వనవాసైక శరణస్య వై రాగ్యస్య కారణం భవేత్, స్వీయం
 చ న పశ్యామి కిం చిత్ స్థలితం, తాతప్రసాదా త్తు మా మివ తర్హి
 మపి చరణతలలుతితచూడామణయోఽర్చయంత్యేవ రాజానో మ
 మేవ తస్యాపి వాంఛాధికేషు సర్వోపభోగేషు న కిం చి దపి హీ
 యతే, మమేవ తస్యా ప్యాజ్ఞా న విహస్యత ఏవ, అహమపి సోఽపిప్రసా
 దా కరోత్యేవ, మత్త ఇవ తస్మా దపి బిభేత్యేవాపరాధిజనః, మ

యీవ తస్మిన్నపి సర్వా స్సంపదః, త మస్యాలోక్య మా మి వోత్స
 ద్యతే పృథ్వా లోకస్య, అధాగచ్ఛం స్తాతే నాంబయా చార్య
 శుకనానేన మనోమయా చ తనయన్నహోచితేన సాహార్దే న న
 సంభావితః, వినయాధిక్యేచ్ఛనా తాతేన శుకనానేన వాకించిత్ పీడా
 కర మభిహితం, తాడితో వా, తత్రాపి నై వాసా వేవ¹చనపిశునస్య
 భావో వా గురుజనాభక్తో వా గుణోపాదానవిముఖో వా తరళచిత్తో
 వా యత్కించనకారీ యః క శ్చి దివ త్సుద్రప్రకృతి రాధ్యపుత్రతా
 గర్వితో దుశ్శిక్షితో దుర్విసితో వా పుత్రైకతాదుర్లలితో వా యో
 జన్తనః ప్రభృతి సర్వప్రకారోపకారిణో గురుజన స్వోపరి భేద మేవం
 10 కుర్యాః ఓనుబంధాత్ వి.మేద్వా, ప్రశమస్యావీద్యశస్య నైష
 కాలః, అద్యా ప్యసా విద్యజ్ఞనోచితే గార్హస్థ్య ఏవ న నివేశితో దేవ
 పితృమనుష్యాణా మాన్యన్యమేవ నోపగతః, అగత్వా చాన్యన్య మృణ
 త్రియేణ బద్ధః క్వ గతః?, న తేన పుత్రపౌత్రసంతత్యా వంశ
 ప్రతిష్ఠాం నీతః, నానంతక్షిణై ర్మహాక్రతుభి రిష్టం, న సత్త్రికూపప్ర
 15 సాప్రాసాదతటాకారామాదిభిః ఆహారైః కీర్తనై రలంకృతా మేదిసి
 నాకల్పస్థాయీ దిశో యాయీ యశో విప్రకీర్ణం, న గురవోఽనువృత్త్యాచుఖం
 స్థాపితః, న సిగ్ధబంధూనా ముపకృతం, న ప్రణయినో విశేషవిభవ
 తాం నీతః, న సాధవః పరిపర్శితః, నానుజీవినః సంవిభక్తః, నాభ్యా
 గతః కృతా నిస్త్రమః, న దృష్టాః శ్రుతా వా అంగనః, న జాతేన
 20 జీవలోకసుఖాన్యసుఖుతాని, న తేన పురుషార్థసాధనానాం ధర్మార్థ
 కామమోక్షాణా మోఽపి హి ప్రాప్తః, కి మేతత్తేన కృతమ్?

ఇత్యాక్షి ప్రచేతాశ్చింతయం స్తస్మిన్నేవ తరుతలే స్థిత్యా
 శూన్యవృద్ధయోఽపి యథాక్రియమాణప్రసాద సమ్మానసంభావనా
 సంభావితం వినర్జ్య సకల మేవ రాజకముఖాయ తత్త్వణకృత ముత్తం
 25 భితతుంగతరతోఽనాబద్ధ చందనమాలముఖయ పార్శ్వస్థాపితోత్పల్లవ
 ముఖపూర్ణ హేమకలశం ద్వారాత్ ప్రభృతి సిక్తసమ్మృష్టభూమిభాగ
 మంతర్భూషే శ్చ ప్రకీర్ణసురభికుసుమప్రకర మిత స్తతః సంచరతా కర్మాం
 తికలోకేన గృహీతవివిధభృంగా² రు మణిచామరతాలవృంతరత్న

పాదుకాద్యుప-రణపాణిభిర్వాసనితాభి శ్చాక్షిర్ణం వితానతలవర్తినా
 మదామోదాధివాసితోద్దిష్టండలేన రాజహస్తిని గంధమాదనేన సనాథీ
 కృతైకపార్శ్వ మపరపార్శ్వైఃపి కల్పితేన్ద్రియధావస్థాన ముప
 వాహ్యకరేణుకాక్రాంత బాహ్యంగణమశేషద్వారావస్థితబహువే
 త్రిలోకం మహత్వాద్గంభీరతయాఽనేకనత్వశరణతయా చ మహాజల 5
 నిధిమనుకుర్వాణం, తథాహి, సవేలావసమివ యామికస్థితానేకకరిఘటా
 పరికరేణాంతగప్రవిప్లమహాశైలమివ గంధమాదనేన సకల్లోలమివ సంచ
 రత్సంభ్రాంతకర్తాంతికలోకోర్తి పరంపరాభి స్సావర్తమివ ప్రాహారికజన
 మండలావస్థానైస్సలక్ష్మీకమివ పరాంగనాభిస్సరత్నమివ మహా
 పురుషైస్సహంసనా లమివ సితపతాకాభి స్సఫేనపటలమివ కుసుమ 10
 ప్రకరైః హరిమి వాసంతభోగపరికరం కాయమానమవిశత్.

ప్రవిశ్య చాగృహీతప్రతికర్తతయా మలినవేషాభిరుద్విగ్న
 దీగముఖభరితస్తతో వారాంగనాభి ర్వామికలోకేన కర్తాంతికైశ్చ
 ప్రణమ్యమాన స్తూష్ణీ మి వాలోకకారకే జేవ మదామోదే నావేది
 తే నిస్పృహసృగ్వృష్టి గంధమాదనే శనై శ్చనై ర్వాసభవన మయా 15
 సీత్. తత్ర చాపనీతసమాద్యాగో విముచ్ఛ్యాంగాని శయనీయేతను
 తాలవృంతానితేన సంవీజ్యమానోఽంగవాసాకారిభి శ్చనై శ్చనై రప
 నీయమానా గమనభేద స్సకలరజసీప్రజాగరఖిన్నోఽపి చాప్రాప్తనిద్రా
 సుభో దుఃఖాసికయా పున రపి దుఃఖాంతరహేతుం చింతా మేవా
 విశత్. 'యది తావ దప్రతిముక్తస్తాతే నాంబయా వా మహతి 20
 శోకార్ణవే నీక్షిప్యతో తనయవిరహశోకవిక్లబం తాతం శుకనానమం
 బాంచ మనోరమా మరాశ్వా స్యాస్తా దేవ ప్రదేశా గ్ధచ్ఛామి తదా
 మయాపి వైశంపాయన స్యాసుకృతం భవతి, నివృత్య పున గ్ధమనేచా
 ముక్తిపక్షమాశంకతే మే హృదయం, తత్కింకరోమి, అథ వా అస్థాన
 ప్రతిముక్తిశంకా మే ప్రియపూర్వాదా ఆత్మానం మాంచ పరిత్యజతాఽప్య 25
 పరేణ ప్రకారేణ గమనమప్యత్పాదయతాకాదంబరీసమీపగమనో
 పాయచింతాపర్యాకులమతే రుపకృత మేవ, తదధునా వైశంపాయన
 వ్రత్యానయనాయ యాంతం న తాతో నాంబాపి నార్యశుకనాసోఽపి

నివారయితుం శక్నోతి మామ్, గత శ్చ వైశంపాయనసహితః తేనైవ
పార్శ్వేనాగ్రతో గమిష్యామి ఇతి నిశ్చిత్వ తత్కాలకృతవైశంపాయన
వియోగదుఃఖం పరిణామఋషిమాషధమివ బహుమన్యమానో
ముహూర్తమివ స్థిత్యా విశ్రాంతసుఖతైరంగైరాచూరితే¹ష్వ
5 తితార్థయామశంఖే శరీరస్థితికరణాయోదతిష్ఠత్.

ఉతాయ చ యత్రైవ కాదుబరీ తత్రైవ వైశంపాయన ఇతి
స్వధైర్యావప్తంభే నైవ సంస్తభ్య హృదయం శూన్యాంతరాత్తా పున
రేవ సంస్థితరాజలోకః శరీరస్థితి మకరోత్. కృతాహారశ్చ అంతర్జ్వ
లతో మదనానలస్య వైశంపాయనవిహళో కాగ్నే శ్చ బహిరపి సంతాప
10 దానాయ సాహాయకమివ కర్తు ముపరి స్థిత శ్చాతికష్ట మప్టాస్వపి
దిక్షు యుగవ త్ప్రసరితకరః కరోమ్యయత్నేనైవ సంతాప మిత్యా
కలయ్యోగగనతలమధ్య మాయాధే నవితరి ఆతపవ్యాజేన రజతద్రవ
మివోత్తప్త ముద్గితి ర్భజితే నిర్భిద్య విశంతీ వీప్సవ శరీర మాతపకణి
కాసు పుంజ్యమాన ప్రాణిసంఘాతాసు తలప్రవేశా త్సజ్జటాయమా
15 నాసు పాదపచ్చాయాసు బహిరాలోకయితుం చా వ్యపారయంతీషు
దృష్టిషు ఆలోకేషు జ్వలిత్స్వివ దిజ్జుభేషు దుఃస్వప్నాసు భూమిషు
నిసించారేషు పథిషు సజ్జటప్రపాకుటీరోదరోదవీతిపుంజితేష్వధ్వన్యే
మనోనాడింధమశ్వాసాతురేషు స్వనీడావస్థాయీషు పత్రరథేషు పల్వలాం
తర్జలప్రవేశితేషు మహిషబృంజేషు అరవిందదళశకలకింజల్కవిచ్ఛరిత
20 మిచ్చావిలోడిశోత్ప్రతితలినకాండచ్ఛేదదంతురం నిపానసరః పంక
మారోహత్పు కరియూధేషు రక్తతామరసకాంతిషు లలనాకపోలో
పాంతేషు దళితముక్తాక్షోదాసుకారిణీషు విరాజమానాసు ఘర్తజల
కణికావలీషు స్తర్యమాణాయాంచ జ్యోత్స్నాయాం గృహ్యమాణేషు
తుషారోగణేష్వావాంఛమానే పయోదకాలాభ్యాగమే అభ్యర్థ్య
25 మానే దివసపరిణామే ప్రదోషదర్శనాకాంతీషు హృదయేషు ఉతాయ
సర స్తీరకల్పితమనవరతాపతజ్జలాసారనేక నివారితోష్ణకరకిరణ సంతాప
మేకసంతానామలధారావేగవాహిన్యా నిర్దురిణ్యేవ కుల్యయా పరి

1 తృతీయార్థయామ. 2 నాడింధమ. 3 గుణేషు. 4 వలీధారా
వర్ణవేగ.

క్షిప్తమంతరాలచిత్తజలజంబూ ప్రవాళాహితాంధకారమాము క్తకుసుమ
 పల్లవలతావృతాభి స్రవంభవంచయ మనసు హరి చందనచర్పార్ద్రం
 మర తశ్యామపద్మినీవలాళాస్తీర్ణసమస్తభూతల మామోహమానసర
 స్సుప్తితారవిందరాశిదత్తప్రకర మాక్షీర్ణసరసబినకాండ మకాండకల్పిత
 ప్రావృట్కూలమిత స్తతోవర్షంతీభిశ్చై వలప్రవాళమంజరీభిర్జల దేవతాభి 5
 రివ సద్యఃసూచార్చిచికురహస్తాభిరుపగృహీతసుభికోనులజలార్చి
 కాభిరవాళ్యావచండరాంగరాగహరిణీభిర్హారవలయమాత్రాభరణాభిరవ
 తంసిత బాలశ్చైవలప్రవాళాభిర్మృణాళతాళవృంత కర్పూరపటా
 వాసహరిచందనచంద్ర కాంతమణిదర్పణా ద్యుపకరణపాణిభిర్నవహీర్వా
 రాంగనాభి రుపేతః పరిభవస్థాన మివ నిదాఘనమయస్య నిదానమివ 10
 శీతకాలస్య నివేశన మివ పారివాహనాం తిరస్కార మివ రవికిరణా
 నాం హృదయ మివ సరస స్సహోదర మివ హిమగిరీః ప్రకృతి మివ తు
 పారస్య స్వరూపమివ జడిముః ఆవాస మివ విభావరీణాం ప్రఘాత
 మివ దివనస్య జలమండపమయాసీత్.

తత్ర చాతిరమృతయా తుభితమకరధ్వజోత్కలికానహస్రవిష 15
 మం జలాసారశిశిరతయా సంఘక్షీతసుహృద్వియోగాశార్యాచలం మహా
 సముద్రమివ గంభీరం తం దివన మేకాకీ కథ మపి స్వధైర్యయానపా
 త్రేణాలంఘయత్. లోహితాయమానాతపే చ సాయూహ్న నిర్గత్య
 బహుళశోమయోవలేపహరిణే మందమందమారుతాహతో త్తరళాయ
 మానధవళే కుసుమప్రకరళోభిని వాసభవనాంగజ త్కణమివాస్థానే 20
 సమానన్నపార్థివై స్సహ వైశంపాయనాలాపే నైవ స్థిత్యా ద్వితీయ
 ఏవ యామే చలితవ్యం సజ్జకురుత సాధన మితి ఆదిశ్య బలాధ్యక్షం
 ఋత్వీదయ ఏవ విన్దితాశేషరాజలోకో వాసభవనమధ్యవసత్.
 అథాతిచిరాంతరితోజ్జయినిదర్శనోత్సుకో వినాపి ప్రయాణనాంద్యా
 సకల ఏన కటకలోక 1సృజ్జీభాయ ప్రావ ర్తత గంతుమ్. 2సద్యోఽవతర 25
 న్నేవ తృతీయే యామే తురగకరిణీప్రాయనాహనేనానతిబహునా
 రాజలోకేన సహ విరళకటకనమ్మదేన వర్తనా అవహత్. అథా ధ్వ

1 సంవృత్య. 2 ఆత్మనాప్యలబ్ధనిద్రావినోదోఽవతరత్యేవ.

నైవ సహా క్షీణాయాం యామవత్సాం రసాతలా దివోన్నజ్జత్సు సర్వ
భావేషు ఉన్మిలంతీప్యివ దృష్టిషు పున రి వావ్యథా సృజ్యమానే జీవ
లోకే విభజ్యమానేషు నిమ్నోన్నతేషు విరళాయమానేప్యివ వస
గమానేషు సంకుచ త్స్విస తనులతాగుల్నేషు గగనతలమారోహం
5 త్యాః పదే ఇవ లాక్షారసాలోహితే దివసశ్రియోఽవశ్యాయనేకా
న్నవఽల్లవ ఇవోద్భిద్యమానే పూర్వాశాలతాయాః కమలినీరాగ
దాయుని దివసకరబింబే విస్ఫుట్టే ప్రభాతసమయే కటకలోకే నైవ సహా
పరాపతితవా నుజ్జయిసీమ్.

అథ దూరత ఏవ¹ ప్రభృతిద్వంద్వస్థితై శ్చ పుంజితై శ్చ పుంజ్య
10 మానై శ్చాలభ్యమండలై శ్చోచ్చైశ్చోచ్చపవిత్రై శ్చలితై శ్చ లితై శ్చ
దత్తకతివయశూన్యపదైశ్చ నివర్తమానై శ్చాగచ్ఛద్భిశ్చోన్నతై
శ్చాఘోముఖై శ్చోద్భాష్యదృష్టిభిశ్చవివర్ణదీపవదనై శ్చ మహాకవ్యశబ్ద
ముఖరైశ్చ దుఃఖాధిక్యాహితమానై శ్చ మునిభి రపి ముముక్షుభి
రపి వీతరాగై రపి నిస్సంగై రపి నిస్పృహై రపి ఉదాసీనై రపి దుర్జ
15 నై రపి స్నేహపరవశైః పితృభి రివ సుహృద్భిరివ సిగ్ధబంధుభి రివ
చ సగరిన్గతై రార్త్యా పృచ్ఛ్యమానం కథ్యమానం చ ఆకర్ష్యమా
నం చ విచార్యమాణం చానుభవ్యమానం చానువర్ణ్యమానం చ
వై శంపాయనవృత్తాంతమేవ సమంతా చ్ఛుశ్రావ.

శృణ్వం శ్చ చకార చేతసి—‘బాహ్యస్య తావ జ్ఞన స్వేయ మీ
20 దృశీ సనువస్థా, కిం పున క్యేగాసా వంకే స లాలిత స్సంవర్ధితో వా
బాలచాటనోఽస్యానుభూతాః, త దతికష్టం మే వై శంపాయనేన వినా
తాతస్య శుకనాసస్య అంబాయా మనోరమాయా వా దర్శనం’ ఇ
త్యేవం చింతయాన్నాసాగ్రనిహితోద్భాష్యదృష్టిరదృష్టసర్వవృత్తాం
త ఏవ వివేకోజ్జయిసీమ్. అవతీర్య చ స రాజకులద్వారి విశన్నే
25 వార్యశుకనాసభవనం సహ దేవ్యా విలాసవత్స్యా గతో రాజేతి
శుశ్రావ. శ్రుత్వా చ నివృత్య త త్రైవ జగామ. గచ్ఛం శ్చ సమీ
పవత్తీ ‘హ! వత్స! వై శంపాయన! అద్వాపి మదంకలాలనోచితో బాల

1 ప్రసృతి (ప్రసృతః పాణిః ప్రసృతిః, తస్యాః ద్వంద్వేన
సంస్థితైః ఉర్ధ్వతమై ర్నియోజితాంజలిభిః ఇత్యర్థః).

ఏవాసి కథం త్వమేకాకీ చ్యాళకతనహస్తభీషణే నిర్దానుషే తస్మిన్
 తూన్యారణ్యే స్థితః? కేన తే తత్రాపి సర్వసత్వవ్యాఘాతకారిణీ శరీర
 రక్షా కృతా? కేన వా వైషమ్యప్రతిపందినీ శరీరస్థితిస్సంపాదితా?
 కేన నిర్దానుఖవాయి శయనీయముపకల్పితమ్? కన్త్యయి బుభు
 షీతే తృప్తితే సుషుప్తితి వా దుఃఖతః? మమోత్సంగముత్సృజ్య 5
 సమానసుఖదుఃఖా వధూరపి న పుత్రక! త్వయోపాత్తాః కతమాత్ర
 నైవ్యవ తే పితర 1 మభ్యర్థ్య వధూముఖ మవలోకయిష్యామితి య
 న్నయా చింతితం న కేవలం త న్నే మందపుణ్యామూః న సంపన్నం,
 అపరం కవాపి వదనదర్శనం దుర్లభభూతమ్, వత్స! యత్ర తేనస్థా
 తుమభిరుచితం నయస్య మా మపి త త్రైవ పితరం విజ్ఞాప్య, త్వాయా 10
 మపశ్యంతీ న జీవామి తాత! త్వయాఽహం శైశవేఽపి నావమాని
 తా, కుత స్తవేయ మేకఃపద ఏవేద్యశీ నిష్కరతా జాతా, జన్మనః
 ప్రభృతీ న దృష్టమేవ యస్య కుపిత మానసం తస్య తే కుతోఽయ
 మేవంవిధో మయ్యకస్తా దేవ కోపః, యదేవం పరిత్యజ్య స్థితో
 ఽసి, గతోఽప్యాగచ్ఛ శిరసా ప్రసాదయామి త్వాం, కోఽపరోఽస్తి 15
 మే? దేశాంతరఃపరిచయా స్తుత్తి నామాస్తాసు న్నేహః, తుణమ
 వ్యంతరితదర్శనస్య చంద్రాపీడప్యోపరి కథం తవేద్యశీ నిఃస్నేహతా
 జాతా? తాత! న భద్రకం తే న మా పతితం, సర్వ ఏవ సుఖం స్థాప
 నీయో గురుజనో దుఃఖం స్థాపితః, న జానామ్యేవం కృత్వా కిం
 త్వయా ప్రాప్తవ్యమ్? ఏతాని చాన్యాని చాంతర్భవగతాం ప్రత్య 20
 గ్రతనయవిరహశోకవిహ్వలాం స్వయం దేవ్యా విలాసవత్ప్యా సంస్థా
 ప్యమానామపి మనోరమాం విప్రలపంతీమశ్రేషీత్.

తేన చాతికరుణేన తత్ప్రీలాపవిషేణ విహ్వల ఇవ నిద్రాగమే
 నేన ఘూర్ణమానో నిశ్చేతనతామనీయత. కథం కథమపి సహజ
 సత్వావప్తంభేనైవ సంస్తంభితాత్మా ప్రవిశ్య పితరుపి లజ్జమానో వదనవి
 ముపదర్శయితుమధోముఖ ఏవ నిష్పదసర్వాంగేణ మందరాద్రి
 జైవ శుకనాసేన సహ మథనావసాన స్తిమితమివ మహర్ణవం ప్రణమ్య

1 మనుజ్ఞాప్యాత్వర్గం,

పితరం దూరత ఏనోచావిశత్ ఉపవిష్టం చ తం తుణ మివ దృష్ట్యా రా
జాంతర్వాష్పశరగదృదధ్వనిచా ౭భ్యర్థ్యవర్ష ఇవ జలధరో౭భ్యధాత్.
'వత్స! చంద్రావీడ! జానామి తే స్వజీవితా దపి సమభ్యధి¹కా భ్రాతు
రుపరి ప్రీతిః వీడా చ సుభ్రైకహేతో ర్స్వల్లభజనా దేవాసంభావ్యా
5 యా 2సంభవతి తయైవ హి న కిం చి న్న క్రియతే, తజ్జన్తనః స్నేహస్య
వయసశ్శీలస్య శ్రుతస్య గురుజనానుశాసనస్య వినయాధానస్య చ
సర్వస్యైవానుచిత మిమం భ్రాతృ సృహృద శ్చ తే వృత్తాంత
మాకర్ష్య త్వద్దోష మాశంకతే మే హృదయమ్.' ఇత్యేవంవాదినో
సరపతోర్యగపదాక్షిప్య వచనం శోకామరాభ్యా మంధకారితా
10 ననః ప్రావృడాంభ ఇవ తటిల్లతాదుష్పేక్షిక్ష్ణ్యో విస్మార్జితేనైవ చ
స్ఫురితాధరేణ శుకనాసో౭బ్రవీత్.

'దేవ యది చంద్రమన్యూష్టా దహనే వా శీతలత్వమంశు
మాలిని వా తమస్తమస్వీన్యాం వా దివసో మహోదన్యతి వా శోషః
క్షీతే రధారణం వా శేషే పరాధానుద్యమో వా సాధో రప్రియ
15 వచననిర్గమో వా సజ్జనముఖాత్సంభావ్యతే తతో యువరాజే౭పి
దోషః, తత్కిమేవ మే వానియాప్య తస్యా 4నాత్మజ్ఞస్య మూఢ
ప్రకృతేర్దుర్జాతస్య రాజాపథ్యకారిణో మాతృపితృఘాతినో మిత్ర
ద్రుహః కృతఘ్నుస్య కర్తృచాండాలస్య మహాపాతకినః కృతే కృత
యుగావతారయోగ్యమాత్మనో౭పి గుణవంతమత్యుదారచరితం
20 చంద్రావీడమేవం సంభావయతి దేవః, న హ్యతఃపర మప
రం కష్టతరం కిం చిదపి వీడాకారణం యద్గుణేషు వర్తమానో దో
షేషు సంభావ్యత ఇతరజనే నాపి, కిం పునర్గురుజనేన?, యో గుణీ
గుణై రేవావబోధనీయః, కస్యాపరస్యాత్తా గుణవాసనేన జ్ఞాప
నీయః, అపి చ జన్తనః ప్రభృతి దేవస్య విలాసవత్త్యా దేవ్యా శ్చాం
25 కలాలనయా యో న గృహీతస్తస్య మరుత ఇవ దుర్గ్రహప్రకృతే
శ్చంద్రావీడో౭పి కిం కరోతు?, స్వయ మేవోత్పద్యంత ఏవంవిధాః

1 కాం...ప్రీతిం. 2 సముత్పద్యతే తభైవ హి. 3 ర్వచన
మాక్షిప్య యుగపచ్ఛికామర్షాభ్యాం. 4 ప్యాత్మజ్ఞస్య. 5 చండాలస్య.

శరీరసంభవా మహాకృమయః సర్వదోషాశ్రయా మహావ్యాధయో
 ౨౦ తర్విషా మహావ్యాధాః వినాశహేతవో మహోత్పాతాః భుజంగ
 వృత్తయో మహావాతీకాః పక్రచారిణో మహాగ్రహాః తమోమయాః
 ప్రదోషాః మలినాత్మకాః కులపాంసవో నిఃస్నేహాః ఖలాః నిర్లజ్జాః
 క్షీపణకాః నిస్సంజ్ఞాః ఐశవః, అపి చ అకాష్టా దహనాః నిర్గుణా జాలినో 5
 తీర్థా జలాశయాః నిర్దోషాః ఖరప్రకృతయో శివమూర్తయో మహా
 వినాయకాధిష్ఠితాః, యే సకలంకాః కృపాణా ఇవ స్నేహే నైవ
 పారువ్యం భజంతే, మలినస్వభావాః కరికపోలా ఇవ దానే నైవ మలిన
 తంతామూపద్యంతే, నిర్వర్తయో మణిప్రదీపా ఇవ ప్రసాదే నైవ
 జ్వలంతీ, అంగలగ్నా భుజా ఇవ దాక్షిణ్యపరిగ్రహేణైవేతరే 10
 వామా స్సంజాయంతే, గుణముక్తా స్సాయకా ఇవ సపక్షాశ్రయేణ ఫలే
 నైవ దూరం విక్షిప్యంతే, సరాగాః పల్లవా ఇవ దివసాక్షాద్భైవ అప
 రిజ్యంతే, భూతివరామృష్టా దర్పణా ఇవ ఆభిముఖ్యేన సర్వం ప్రతిబిం
 గృష్ణంతి, అంతరస్వచ్ఛపృథ్వియ స్సలిలాశయా ఇవ గాఢావగాహనే
 నైవ కాలువ్యముపయాంతి, యే చ స్నిగ్ధేష్వపి రూక్షాః ఋజుష్వపి 15
 పక్రా స్సాధు వ్యవస్థాసాధవో గుణవత్స్వపి దుష్టప్రకృతయః భర్తర్య
 ప్యమృతాస్సో రాగిష్వపి క్రుద్ధాః నిరీహాదప్యాదిత్సవో మిత్రే
 వ్యపి ద్రోహిణో విశ్వస్తానా మపి ఘాతకాః భీతే వ్యపి ప్రహరిణః ప్రీతి
 పరే వ్యపి ద్వేషిణో వినీతే వ్యవృద్ధతాః దయాపరేష్వపి నిర్దయాః
 శ్రీష్వపి శూరాః శృత్యేష్వపి క్రూరాః దీనే వ్యపి దారుణాః, 20
 యేషాంచ విపరీతానాం గురవ ఏవ లఘవో నీచా ఏవోద్భైః అగమ్యా
 ఏవగమ్యాః కుదృష్టి రేవ సద్దర్శన మకార్య మేవ కార్య మన్యాయ ఏవ
 న్యాయోద్భితిరేవ స్థితిః అనాచార ఏవాచారోద్భయక్త మేవ యుక్త
 మవిద్యైవ విద్యా అవినయ ఏవ వినయః దాశ్శీల్య మేవ సుశీలం
 అధర్మ ఏవ ధర్మోద్భృతమేవ సత్యమ్, యేషాంచ క్షుద్రాణాం ప్రజ్ఞా 25
 పరాభినంధానాయ స జ్ఞానాయ-శ్చైత మాలజాలాయ నోపశమాయ-
 పరాక్రమః ప్రాణినా ముపఘాతాయ నోపకారాయ-ఉత్సాహో ధనా

రజనాయ న యశనే - స్థైర్యం వ్యసనాసంగాయ న చిరసంగతాయ-ధన
 పరిత్యాగః కామాయ న ధర్మాయ, కిం బహునా?, సర్వ మేవ యేషాం
 దోషాయ న గుణాయ, తదసా వసి ఈదృశ ఏవ కోఽవ్యభిచార్య ఏవా
 సుత్సన్నో య స్త్యైవం కుర్వతో మిత్ర మహం చంద్రాపీడస్య కథం
 5 తస్య ద్రోహ మౌచరా మీతి నోత్పన్నం చేతసి, ఏవం కృతే చలిత
 వృత్తానాం శాసితాఽవశ్యం తారాపీడో దేవః పీడితాంతరాత్మా మయి
 కోపం కరిష్యతీ త్యేవ మపి నాశంకితం మఃసా, మాతు రహ మే వై
 కో జీవితనిబంధనం కథం మయా వినా వర్తిష్యత ఇత్యేతస్య స్మశం
 సస్య హృదయేనాపతితమ్, పిండప్రదో వంశసంతానార్థమహ ము
 10 త్పాదితః పిత్రా కథ మహ మననుజ్ఞాత స్తేన సర్వపరిత్యాగం కరో
 మీత్యేతదపి యథావాతస్య న బుద్ధౌ సంజాతమ్?, తదేవ మన
 త్పథప్రవృత్తేన సప్తాత్తనా సుదూర ముద్భాసితేన దుర్దర్శ మదృష్టం
 తావన్నన్నామ కుదృష్టినా దృష్టం, దృష్ట మపి యేన న దృష్టం త
 స్యాజ్ఞానతిమిరాంధస్య కింక్రియతా మపరమ్?, అసా తిర్యక్చహతా
 15 యత్నేన శుక ఇవ పాతితః పుష్ట శ్చ బవేన, అథవా వినోదదానా
 త్తిరశ్చామపి సఫల ఏవ శిక్షణాయాసో భవతి, తేఽపి పోషితాః పో
 షితరి స్నేహమాబధ్నంతి, తేఽపి కృతం జానంతి, తేఽపి పరిచయ
 మనువర్తంతే, తేషా మపి సహజన్త స్నేహో మాతాపిత్రో రుపరి
 దృశ్యత ఏవ, న పున రస్య సప్టోభయలోకస్య పాపకారిణో దుర్జ్ఞా
 20 తస్య యస్య సర్వమే వాధస్తా ద్గతమ్, అపి చేదృశాచరితేన తేనా
 ప్యవశ్యమేవ కన్యాం చి త్తిర్యగ్యోనా పతితవ్యం యేన తావద్దురా
 త్తజాతేన కేవలం దుఃఖం న స్థాపితా సర్వ ఏవ వయమ్, అపి త్యేవం
 విధే దుఃఖార్థవే నిపాతితాః, సర్వ ఏవ హ్యనాక్షి ప్రచేతాః ప్రవర్త
 మానః స్వహితాయ పరహితాయ వా ప్రవర్తంతే, తస్య తు పునరస్తా
 25 నేవం దుఃఖే స్థాపయతో న స్వహితం న పరహితమపి, కి మననైవ
 మాత్మద్రువాకృతమితి మతిరేతావ న్న బోధపదవిమవతరతి,
 సర్వథా దుఃఖా యై వాస్తాకం తస్య పాపకర్తృణా గ్రహోపస్మప్తస్య

జన్మ ఇత్యుక్త్వా హేమంతకాలోత్పలినీమిరోద్బాషాం దృష్టి ముద
వహత్. ఉద్వేపితాధరశ్చ బహిరలబ్ధనిర్గమేణ స్ఫుటన్నివాంతర్మన్య
పూరేణ నిశ్చనన్నేవావతస్థే.

తదవస్థం చ తం తారాపీడః ప్రత్యువాచ.—‘ఏత థ్థలు ప్రదీపే
నాగ్నేః ప్రకాశనం - వాసరాలోకేన భాస్వతః సముద్భాసనమ్ - 5
అవశ్యాయలోక్తే రాష్ట్రజన మదృతాంశోః—మేఘాంబుబిందుభి రాపూ
రణం పయోధేః—వృజనాలై రభివర్ధనం ప్రభంజనస్య—య దస్త్వద్విధైః
పరిబోధనమార్కస్య. తథాపి ప్రాజ్ఞ స్యాసి బహుశ్రుత స్యాసి వివేకి
నోఽపి ధీరస్యాసి సత్వవతోఽపి అనశ్యం దుఃఖాతిపాతేన విశుద్ధ మపి
వర్షనలిలేన సర ఇన మానసం కలుషీక్రియతే సర్వస్య, కలుషీక్రియతే 10
చ మానసే కి మిదమితి సర్వమేవ దర్శనం నశ్యతి, న చిత్తమాలో
చయతి, న బుద్ధిర్బుద్ధ్యతే, న వివేకోఽపి వివినక్తి, యేన బ్రహ్మి, అస్యోదా తు లోకవృత్తిమార్క ఏవ సుతరాం వేత్తి.

కి మస్తి కశ్చిదసా వియతి జీవలోకే యస్య నిర్వికారం
యావన మతిక్రాంతం, యావదావతారే హి శైశవే నైవ సహ గళతి 15
సీహాః, వయ నైవ స హారోహత్యభినవా ప్రీతిః, పక్ష నైవ సహ
విస్తీర్ణతే హంఘా, బలే నైవ సహ ఉపచీయతే మదః, దోష్ప్వయే
నైవ సహ స్థూలతామాపద్యతే ధీః, మధ్యే నైవ సహ కార్మ్య ముప
యాతి శ్రుతం, ఊరుయుగళే నైవ సహాపచీయతే వినయః, శ్మశ్రుభి
రేవ సహ ఉజ్జ్వంభతే మలిసతాహేతు ర్హాః, ఆకారే జైవ సహవి 20
ర్భవంతి హృదయా ద్వికారాః, త దృఢా ధవళ మపి పరాగం సర్వథా
దీర్ఘభవదపి న దీర్ఘం పశ్యతి చక్షుః, అనుపమాతేఽపి స ప్రవిశతి
గురూప జీతః శ్రోతే, స్త్రీరాగిణ్యసి న విద్యాంతరం విద్వతి హృదయే,
స్థైర్యమస్థిరప్రకృతో తరళతాయాం, పరిత్యాజ్యేషు వ్యసనే హ్వానంగః.

వికారాణాం చ కారణానాం ప్రాయ స్సరసతా, సా చ సర్వ 25
మేవ జలప్రాయం కుర్వాణా వర్షతి వృద్ధ్యోపజాయతే, అపి చ

1 వేత్తే. 2 దస్త్వత్. 3 గురుజనన్నేహః. 4 సహాపచీయతే
హృదయ మవినయ్యే. 5 కారణం.

దివసో దోషాగమాయ దోషాగమో నాలోకాయ అనాలోకోఽనద్దర్శ
 నార్థ మనద్దర్శనమవివేకాయ అవివేకోఽనన్తార్గప్రవృత్తయేఽనన్తార్గ
 ప్రవృత్తం చ మోహాంధం చేతో భ్రామ్యదవశ్యమేవ స్థలతి స్థలితే
 చ చేతసి తల్లగ్నా పతత్యేవ లజ్జా, త్రపావరణశూన్యేచ హృది ప్రపిశ్య
 5 పదం కుర్వ్య కేన వానివారిశో దుర్నివారస్సర్వావినయహేతు ర్నకర
 కేతుః, విలసతి చ కుసుమమార్గజే కేన కార్యేణ ఛిద్రసహస్రాణి న
 భవంతి యైస్సత్యమే వాధస్తా ద్యజితి, సత్వే చాధో గతే కిమాశ్రి
 త్య న గళతి శీలం, గళితే చ శీలే కిమపలంబనం వినయస్య, కిం
 కరోత్వనాధారం ధైర్యం, క్వ పదమాధత్తాం ధీః, క్వ సమాధాన
 10 మాబధ్నా త్యవప్తంభః, కేనావప్తభ్య బలాన్నిశ్చలీకృతం మనః, వి
 ప్రతిపద్యమానాని కేన నియంత్రితా నీంద్రియాణి, జగన్నింద్యాని కేన
 నివారితాని దుశ్చైతాని, కేన వా లోభాతేన తమోభివృద్ధిహేతు
 15 రుత్పాదితో దోషాభిసంగో దృష్టేరుపహంతా, కిం వా దృశ్యతా
 మనతిబహుదర్శిత్యే, బహుదర్శిత్యం చ తావతః కాలస్యై వాసం
 15 భవా త్కుతః, భవతు ప్రథమే వయసి, యేనాస్వయవ్యతిరేకాభ్యాం
 నిశ్చిత్త్య వర్జ్యతాం మలినతా, అపి చ పరిణామేఽపి పుణ్యవతాం కేహం
 చిదేవ హి కేతైస్సహ ధవళిమాసమాపద్యంతే చరితాని, తన్తోహ
 విషమవిషయవిషమహాహా మదవికారగంధమాతంగదుర్బిలసితైకరా
 జ్యై రతినిద్రావిలాసవేశ్మని నపరాగపల్లవోద్గమ² లీలాంతరవిశేషదుశ్చరిత
 20 చక్రవర్తిని తాదృశ్యావతారే సర్వస్యైవ విషమతరవిషయమార్గ
 పతితస్య స్థలితమాపతతి, కి మేవ మార్కేణ లాలసీయస్య శిశుజనస్యో
 పర్యావేశో గరీయా గృహీతో యదనుచితమపత్యన్నేహస్యా
 శ్రోశగర్భమేవమక్షం, స్వస్నాయమానానామపి యద్గురూణాం
 శిశుషు ముఖేభ్యో నిష్క్రామతి శుభమశుభం వా త దవశ్యం ఫలతి,
 25 గుంవో హి దైవతం బాలానాం, యథై వాశిజో గురుజనవితీర్ణా వరతా
 మాపద్యంతే తథై వాక్రోళాః కావతామ్, తద్వైశంపాయన
 ముద్దిశ్య కోపావేశాదేవమతిపరుష మభిదధత్యాశ్యే మహతీ మే
 చేతనః పీడా సముత్పన్నా, స్వయ మాగోపితేషు తరుషు³ తావ దుత్ప

1 రుత్సారితో, 2 లీలాంతరవిశేష, 3 యావత్.

జ్యోతే న్నేమాః, కిం పున రంగసంభవేష్యవత్సేషు?, త దుత్సృజ్యతా
మయమమన్తావేగో వైశంపాయనస్యోపరి, విరూపకం తు తేనన కిం
చిదప్యచరితం, సర్వపాత్మాగం కృత్వా స్థిత ఇ త్యేతదపి కారణ
మనిజ్ఞాయ కి మేవం దోషవశే¹ నిక్షిప్తః, కనాచి ద్మణో. భవ త్యేవ
మయ మవినయనిష్పన్నో దోష ఏవ, ఆనీయతాం తావ దసౌ బుధ్యా 5
మహే కి మర్థమయ మేవంవిభః తస్య వయసోఽనుచితోఽపి సంవేగ
ఉత్పన్నః, తతో యథా యుక్తం విధాన్యామః.

ఇత్యుక్తవతి తారావీడే పునః శుకనాసోఽభ్యధాత్. — 'అత్యు
దాకతయా వత్సలత్వాచ్చ ఏవ మాదికతి దేహః, అన్యనితగ్ధవరం కి మి
వాన్య నిరూపకం భవేష్యదద్య యువరాజ ముత్సృజ్య త్కణ మపిలన్య¹⁰
త్రావస్థానమాత్మేచ్ఛయా చేష్టితమ్' ఇ త్యుక్తవతి శుకనాసే కశయే
వాంతస్తాడితో దోషసంభావనయాఽనయా పితు రుద్బాష్పనృప్తిరుపవి
ప్తస వోపనృత్య చంద్రావీడశ్చనై శ్చనై శ్శుకనానమవాదీత్. — 'అర్య!
యద్యపి నిరుక్తితో వేద్మి న మదీయేన దోషేణ నాగతో వై శంపా
యనః ఇతి తథాపి తాతేన సంభావిత మేన² కన్య సంభావనా నోత్పన్నా¹⁵
మిథ్యాపి త త్రథా యథాగృహీతం లోకేన విశేషతో గురుణా, ప్రసిద్ధి
రత్రాయశనే యశనేవా దోషగుణా శ్రయా³ ఫలతి, పరత్ర ఫలదాయా
కు త్రోపయుజ్యతే పరమార్థః, తదస్యా దోషసంభావనాయాః ప్రాయ
శ్చిత్తమార్యో దాపయతు మే వై శంపాయనాయనాయ గమనాభ్య
నుజ్ఞాం తాతేన, నాన్యథా మే దోషశుద్ధి ర్భవతి, కిం కారణమ్, అనాగతే²⁰
వై శంపాయనే తాతస్యానయా సంభావనయా నాపగంతవ్యం, అగతే
చ మయి వై శంపాయనేన నాగంతవ్యం, యద్యపావన్యే నానేతుమేవ
పార్శ్వేత తదా తాతస్యావ్యనుల్లంఘనీయవచనై రేభి రపనిపతిస
హస్తైరానీత ఏవ తస్మాత్, తదా ఆర్యః కారయతు మే గమనాభ్య
నుజ్ఞాయా ప్రసాదం, న చతురంగమై ర్గచ్ఛతో మే కష్టాయాం భూమా²⁵
⁴న్వప్నోఽపి గమనపరిక్లేశే, వై శంపాయన మాదా యాగత మేవ మా
మవధారయత్వార్యః, అపి చ బాహ్యభేదాదనహ్యోఽంతగ్ధ భేదః

1 నిక్షిపామః, 2 కన్యవాపరన్య సంభావనా. 3 ఫలవతీ.

4 స్వల్పోఽపి.

ఏవ మే¹త ద్వితీయోఽంగజ్ఞా, అనుపద మేవ స్కంధావారమాదా
య గచ్ఛతీత్యమునా హేతునా విరా తేఽంగతోఽహమ్. అన్యథా
జన్మనః ప్రభృతి కదా మయా గతు స్థితం క్రీడితం హానితం పీడ మశి
తం సుప్తం ప్రబుద్ధం ఉచ్ఛ్వసితం చా వివా వై శంపాయనేన, య చ్చ
5 శ్రుత్వా తస్మా దేవ ప్రదేశా న్న గతోఽస్మి తస్మా త్తేనైవ తుల్యోఽ
భూవమితి, తదప్రతిగమనదోషాద్రక్షతు మా మార్కః.

ఇ త్యభిహితవతి చంద్రాపీడేఽపి² రాగరక్తే రక్తతామరసాను
కారిణి ముఖే నపక్షపాతాం³ బుధావలీమివ దృష్టిం నివే శ్యైవ గమ
నాయ విజ్ఞాపయతి యువరాజః కి మాజ్ఞాపయతి దేవ ఇతి శనై శ్శుకనా
10 సో రాజానమప్రాక్షీత్.—తథా పృష్ఠ శ్చ శుకనా నేన కిం చి దివ
ధ్యాత్వా తారాపిః ప్రత్యవాదీత్.—‘అర్య! మయా జ్ఞాత మే తేష్యేవ
దివనేషు సంఘార్షమండలన్యేన్ద్రోః జ్యోత్స్నామివ కరావలంబినీం
వత్సుస్య పథూం ద్రక్ష్యోమితి యావ దయ ముపరోఽంతర్నితాళా
పథో జుడకాల ఇవ ప్రత్యూహకారీ వై శంపాయనవృత్తాంతో⁴ మే
15 దుష్ప్రకృతిరా విధాత్రా అంతరా పాతితః, యథా చాయుష్కతా
అభిహితమైవైతత్, స త మన్యః శశ్నోత్యానేషుం స చ తేన వి
నాఽయ మత్ర స్థాశుం, తదవశ్యమేవ తావ గ్ని సురితవ్యో వ్యసనార్ణ
వోఽమునా పోతేన, వై శంపాయన ప్రత్యానయనాయ చావశ్యం దే
వ్యపి విహాసవతీ విసర్జయిష్యత్యేవై నమితి నిశ్చయో మే, తద్యాతు,
20 కిన్వతిదూరం వత్సేన గంతవ్యం, తద్దణకైః సహాదరాదార్యో
దివసం లగ్నం చ గమనాయాస్య నిరూపయతు సంవిధానం చ కార
య’ త్రితి ఏత దభిధాయ శుకనానముద్బాష్ప లోచనం చిర మివ
చంద్రాపీడ మాలోక్యాహూయ చ వినయావసమ్ర మనందేశే శిరసి
బాహ్యోశ్చ పాణినా స్పృశన్నాదిశత్.—‘వత్స గచ్ఛ త్వమేవ ప్రవి
25 శ్యాభ్యస్తరం మరోరమాసహితాయా మాతు రావేద యాత్మగమన
వృత్తాంతమి త్యాదిశ్య చంద్రాపీడ మాత్మ నా శుకనాన మాదాయ స్వ
భవన మయాసీత్. చంద్రాపీడ స్తు తా మక్లిప్తవర్ణాం కాదంబరీవరణ

1 తద్వియోగజ్ఞా, 2 అంతరి పీడోపరాగరక్తే, 3 షట్పదావలీ
మివ, 4 విలోమ ప్రకృతినా, 5 లోచనశ్చిర.

సజ్జ మివ గమనాభ్యనుజ్ఞాం హృదయేనోద్వహన్ ప్రహృష్టాస్తరాత్తా
 ప్యవహర్షదృష్టిః ప్రవిశ్య కృశీనమస్కరో మాతు స్సమీపే నముప
 విశ్యాత్తదర్శనద్విగుణీభూతవై శంపాయనవిరహశోకవిహ్వలాం మనో
 రమా మాశ్వాస్యావాదీత్.

‘అంబ! సమాశ్వసిహి వై శంపాయనానయనాయ తాతేన మే 5
 గమన మాదిప్తం, తత్కృతిపయదివసాంతరితం వై శంపాయనాననదర్శనో
 త్సుకం మామవికల్పం విసర్జయ త్వం, సా త్వేవమభిహితా ప్రత్యు
 వాచ-తాత, కి మాత్త గమనవచసా మాం సమాశ్వాసయసి? కః ఖలు
 మే త్వయి తస్మిం శ్చ విశేషః త దేకథా త మేకం న పశ్యామి కఠిన
 హృదయం, త్వయి పున ర్గతే య దపి తస్యా దర్శనే జీవితప్రతిబంధ10
 హేతుభూతం త్వద్దర్శనం తదపి దూరీభవతి, త న్నగంతవ్యం వత్సేన
 ఏకేనాపి హి పుత్రేణావాం పుత్రవత్సై, అపి నాగతో నా మాసా
 నిష్ఠరాత్నే’ త్యుక్తవత్సాం మనోరమాయాం విలాసవతీ ధీరమువా
 చ, ‘ప్రియనఖ! తవ మమ చైవమేత ద్యథా త్వయోక్త మయం పున
 ర్వై శంపాయనేన వివా కం పశ్యతు? త దాస్తాం, కి మేవం హరయసి15
 వారితే నా వ్యనేన నైవ స్థాతవ్యం, మన్యే చ పిత్రాప్యయ మేతదే
 వాకలయ్య గమనాయానుమోదితః, తద్వాత్తు, వరమావాభ్యాం
 కఠిపయదివసాననయో రవ్యదర్శనకృతాః క్షేళాః అనుభూతాః న పున
 రస్య నై శంపాయనానననవలోకనదుఃఖభీనం దినే దినే ముఖమీ
 తుం, తదు త్తిష్ఠ గచ్ఛానో గమనసంవిధానాయ వత్సస్య చంద్రా20
 పీడస్య.’

ఇత్యవ మభిదధత్వేవ మనోరమాం హస్తే గృహీత్వో త్థా
 య చంద్రాపీడేనానుగమ్యమానా నిజావాసమయాసీత్. చంద్రా
 పీడోఽపి మాతు స్సమీపే గమనాలాపేనైవ క్షణమివ స్థిత్యా
 స్వగృహమగాత్. తత్రాపనీత సమాయోగో గమనాయోత్తా25
 మ్యతా హృదయేనగణకానాహూయ రహస్యాజ్ఞాపితవ్యాయథా
 వినా విలంబేన మే గమనం భవతి తథా భవద్విరార్య
 శుకనాసాయ పృచ్ఛతే తాతాయ వా దిన మావేదనీయమ్’ ఇత్యే
 వ మాదిప్తాస్తే వ్యజ్ఞాపయన్-‘దేవ! యథా సర్వ ఏవగ్రహాః స్థితాః త

ధాన్యస్థాన దేవస్య గమనమేవ వర్తమానేవ శస్యతే, అపరమపి
 కర్తానుకోధా ద్రాక్ష్యేచ్చైవ కాలస్త్రాన కార్యమేవ వాహన్ని
 రూపణాయా కాలస్య కారణం ముచ్యే మేవ వేదాయాం చిత్తనిర్వృ
 త్తిః సైవ వేదా సర్వకార్యే వ్యతి విజ్ఞావిలే మాహూర్తికైః పునస్తా
 5 నబ్రవీత్. తాతే నైవ మాదిప్త మితి బ్రవీమి, అన్యదా త్వయి కేషు
 కార్యేషు కార్యపరాణాం ప్రతిక్షిణోత్పాదిషు చ దివసనిరూపణైవ,
 కీదృశీ తత్తథా కథయిష్యతి యథా శ్వ ఏవ గమనం భవే దితి, దేవః
 ప్రమాణో మి త్యభిధాయ గతేషు చ తేషు శరీరస్థితికరణాయోదతిష్ఠత్.
 నిర్వృత్తితశరీరస్థితించ మాహూర్తికాస్తే ప్రవిశ్య శనైర్మ్యువేదయన్—
 10 'కృతోఽస్తాభి ర్దేవాదేశః, సిద్ధ శ్చ తనయవిరహవిక్లబతయాఽఽర్య
 తుకవాసస్య తదతిక్రాంతే శ్వస్తసేఽహని రాత్రావితః ప్రస్థాతవ్యం
 దేవ' నే త్యావేదితే తైస్సాగు కృతమితి తానభిప్యుత్య దృష్టి
 విషయవర్తనీం కాదంబరీం చ వైశంపాయనం చ మన్యమానో ప్రవి
 స్తాయా మేవ పత్రలేఖాయాం పరాపతా మి త్యగ్రతః ప్రధావితే నా
 15 వధారయన్ చేతసా చతుస్సముద్రసారభూతా నింద్రాయుధరయాను
 గామిన స్తురంగమా నగణేయా సవగణితతురగగమనభేదానుత్సాహి
 నో రాజపుత్రాం శ్చ నిరూపయ న్ననస్యకర్తా తం దివసం ఏకాం చ
 యామినిం కథం కథ మవ్యస్థాత్.

అథానురక్తకమలినీసమాగమాప్రాప్తినంతాపాదివ సమం దివ
 20 సేనాస్త ముపగతవతి తేజసాం పత్యే తేజహతివతనా చ్చితానల మివ
 సంధ్యారాగ మపరాశయా సహ విశతి పశ్చిమే దిగ్గవభాగే సంధ్యా
 నలస్ఫులింగనికర ఇవ స్ఫురతి తారాగణే దివసవిరామా స్తూర్భాగ
 మే నేవ తమసా నిమిల్బమానేషు దిబ్బుభేషు నివాసాభిముఖముఖరే
 షువియద్వియోగదుఃఖాదివా¹ ర్తప్రలాపేషు వయస్సమూహేషు జని
 25 తప్రకాశం జన్తేవ సమాలోక్య దోషాగమం నిరాలోకం గర్భమివ
 తమః ప్రవిష్టే పునర్జీవలోకే నిజాలోకాద్వికాశితపూర్వదిగ్విధూపదనే
 జన్తాంతరాగత ఇవ ఉదయగిరివర్తిని నక్షత్రసమాగమసుఖమనుభవతి
 భగవతి భూయో భూయ స్స్వకాంతినిర్భరాన్నిష్కలంక ఇవ నక్షత్ర

నాథే విన్నపాయాం నిశీఢిన్యాం ప్రస్థానమంగళే ప్రణామాయోపగతం
చంద్రావీడం వీడయాంతర్విలియమా నేవ బాష్పావృత్తిడ మపారయంతీ
1 వారయితుమత్యాయతాభ్యా మపి నేత్రాభ్యాం కృతప్రయత్నాప్య
మంగళశంకయా విలాసవతీ తం 2 మన్యూగ్రమావేగగద్గదికోపరుధ్య
మానాక్షరమవాదీత్.

5

‘తాత! యజ్ఞతే హ్యంకలాలితస్య గర్భరూపస్య ప్రథమగమనే
గీయసీ హ్యంకలయవీడా 3 యస్త్వి మమ పున ర్నేదృశీ ప్రథమగమనే
2 పి తే వీడా సముత్పన్నా యాదృశీ తవ గమనే నాథునా యతోదీర్యత
ఇవ మే హృదయం, సముత్పాట్యంత ఇవ మర్తాణి, ఉత్ కృత్యత ఇవ
శరీర, 4 ముచ్చ్యవత ఇవ చేతో, విఘటంత ఇవ సంభిబంధనాని ఉన్నత్యత 10
ఇవ మనః, నిర్వాంతీన ప్రాణాః, న కి చి త్పుమాదధాతి ధీ, స్పృ
మేవ శూన్యం పశ్యామి, న పారయా మ్యాత్మన మివ హృదయం ధార
యితుం, గృతో 2 పి బలా దాగచ్ఛతి మే బాష్పావృత్తిడః, ముహుస్సమా
హితాపి మంగళసంపాదనాయ చలతి మతిర్నజానామ్యేవ 3 ముత్పి
శ్యామితి, కి నిమిత్తం, చేయ మిదృశీ హృదయవీడే త్యేత దపి న 15
వేద్మి, కి బహుభ్యో దివసేభ్యః కథ మ ప్యాగతో మే వతోస్స ర్పుటి
త్యేన పున గ్గచ్ఛ తీతి 4 వైశంపాయనవియోగా దుద్విగ్నస్య గమనమే
కాకిన నై సముత్ప్యే త్యేతి, 5 త వైశంపాయన వృత్తాంతాదాత్మన
ఏవ దుఃఖితతయేతి, న చైవంవిధయా వీడయా వైశంపాయనాయ
నాయ గచ్ఛత నై గమనం నివారయితుం పారయతి వాణీ హృదయం 20
పునర్నేచ్ఛత్యేవ త్వదీయం గమనం తదీదృశీం మే వీడాం, విజ్ఞాయ
యథా పురా స్థితం న తథా, క్వ చి దానంగ మాబధ్య దీర్ఘకాలమా
యుష్మ తా స్థితవ్యమ్, అస్య చార్థస్య కృతేసాంజలిబంధేన శరసా 2 భ్య
ర్థయే వత్స 6 మి త్యాదిశంతీం స్వమాతరం సుదూరం ప్రసారితావనప్ర
మూర్తి శ్చంద్రావీడో వ్యజ్ఞావయత్. ‘మాత! సదా దిగ్విజయప్రసంగ 25
గాత్ 7 సితో 2 స్తి అథునా పున 8 రియా నేవ మే కాలక్షేపో యావత్

1 పాతుయితు. 2 మన్యూరాగావేగ. 3 యస్త్వి ప్రథమ మేవాం
కాదవైతి. 4 ముత్లవత. 5 కిం వైశం. 6 పునః వైశం. 7 స్థితం.
8 రయ మేవ.

ముద్దేశం పరావతామి తత్పునశ్చిరాగమనకృతా మనా గపి న
 వృద్ధయే భావనీయా త్వయా వీడా ఇత్యేవం విజ్ఞప్తా చంద్రావీడేన సన్ని
 రుధ్యబాష్పవేగాః కథం కథమపి సంస్తభ్యాత్మానం నివర్తితగమన
 1 మంగళప్రసవేన సింహంతి శిరసి చోపాస్థాయ గాఢగాఢం సుచిర
 5 మాలింగ్య గచ్ఛద్భి రివ ప్రాణైః కృచ్ఛాన్న్యమోచ తం మాతా.

ముక్త శ్చ మాత్రా పితుః ప్రణతయే వాసభవన మగమత్.
 తత్ర చ 'దేవ! గమనాయ నమస్కరోతి యువరాజ' ఇత్యావేదితే
 ద్వారరక్షిణా ప్రవిశ్య ఖోణీతలనివేశితశిరా శ్చయనవర్తినో ననామ
 దూరస్థిత ఏవ పితుః పాదా, అథ తథా ప్రణతమాలోక్య కిం చి
 10 దున్నామితపూర్వకాయః శయనగత ఏవాహూయ తం పితా చక్షుషా
 పిబ నివ ప్రేష్టా పరిష్కజ్య గాఢ మప్రాథ ఇవ సహసోద్భూతా
 విరళబాష్పపర్యాకులాః 2ంతః ఖోభవేగవిక్షిప్తక్షరమవాదీత్.
 'వత్స! పిత్రా 1 అనర్హదోషేషు సంభావిత ఇత్యేషా మనాగపి మనసి వ
 త్సేన దుఃఖాసికా న కార్యా, వినయాధానాత్ ప్రభృతి సమ్యక్ కృ
 15 ణీతోఽస్యస్తాభిః పరీక్ష్య చ గుణగణై రేవాధిగమ్యా రాజ్యభార
 స్వయ్యారోపితో న తనయస్నేహా దేవ, రాజ్యం హినా మైత
 త్స్పృధివీభారేణ వాతిదురుద్యహం మహీభృత్సంబాధతయైవాతి
 సంకటం కుటిలనీతిప్రచారేణై వాతిదుస్సంచరం చతుస్సముద్రపర్యంత
 భువనవ్యాప్తై వాతిమహా స్తహాసాధనప్రసాద్యతయై వాతి దుస్సాధన
 20 మపర్యవసానకార్యతంత్రజాలే నై వాతిగహన ముత్తుంగవంశ ప్రతిష్ఠి
 తత యై వాతిదురారోహ మహితసహస్రార్ధరణే నై వాతి దుర్ధర మపి
 చ సమప్తత్తిత యై వాతివిషమ మనేకతీర్థకల్పనయైవ దురవతారం
 కటకశోధనేనైవ దుర్గ్రహ మఖిల ప్రజాపాలనవ్యాపారేణైవ దుష్పాల్యం
 సర్వాశాస్త్రాప్తైవ చ దుష్ప్రిపమ్. నామహాసత్వే నాస్థిరప్రకృతౌ
 25 నాదాతరి నాస్థూలలజ్యే నాశుచా నావిక్రాంతే నామహోత్సాహే
 నాప్రియవాదిని నాసత్యసంధే నాప్రజ్ఞే నావివేకిని నాకృతజ్ఞే నాపురు
 షాంతరజ్ఞే నానుదారవ్యవహృతౌ నాసంవిభాగశీలే నాన్యాయవర్తిని
 నాధర్మరుచా నాశాస్త్రవ్యవహారిణి నాశరణ్యే నాబ్రహ్మణ్యే నాకృపాశౌ

1 మంగళాగళతాప్రసవేన. 2 అహం దోషేషు.

నామిత్రవత్సలే నావశ్యాత్మని నానియతేంద్రియే నానేవకే వా పద
 మేవాదధాతి యగ ఖలు సమగ్రైర్గుణైరాకృత్య బలా త్ప్రతిబంధ
 మస్య చంచలప్రకృతేః కర్తుం సమర్థః తత్రాస్తే, గురవోఽస్యవగత
 స్థలితభీతయ స్త త్రైవ సమారోపయంత్యేతదాలోచితపరాపరా,
 తదనేనైవ బోధ్యవ్య మిదం వత్సేన నాస్తి మయి దోష ఇతి, ఆపి చ 5
 సంప్రతి కస్మిన్ భారమవక్ష్యామ్యణుపి దోషమాచరసి, త్వ
 యైవ సకలలోకానురంజనే యతితవ్యం, గతః ఖలు కాలోఽన్యకం,
 మయా ఉస్థలితేనైవ చిరం వదే స్థితం న పీడితాః ప్రజాః, లోభేన
 నోద్వేజితా గురవో మానేన న విముఖతా స్సంతో మదేన నోత్త్రా
 సితాః ప్రాణినః క్రోధేన, న హానిత ఆత్మా హర్షేణ న హతః పర 10
 లోకః కామేన, రాజధర్మోనురుద్ధో న స్వరుచిః వృద్ధాస్సమా సేవితాః
 నవ్యసూని సతాం చరితా న్యనువర్తితాని సేంద్రియాణి, ధను రున్న
 మితం న సునః, వృత్తం క్షీణం న శరీరం, వాచ్యాద్భీతం న మర
 ణాత్, ఉపభుక్తాని చ సురలోకేఽపి దుర్లభాని సర్వవిషయోపభోగ
 సుఖాని, గూఢనేన ఇచ్ఛయా పర్యాప్త మకార్యపరిహారా త్కార్యా 15
 మప్నానాచోచ్చార్జితః పారంపరోఽపి లోకః, ఇతి చేతసి మే త్వజ్జన్మనా
 చ తావత్కృతార్థ ఏవాస్తి తదయమేవ మే మనోరథః, దారపరి
 గ్రహాత్ ప్రతిష్ఠితే త్వయి సకల మే వేమం రాజ్యభార మారోఽప్య జన్మ
 నిర్వాహ లఘునా హృదయేన పూర్వరాజర్షిగతం పంథాన మనుయాస్యా
 మీతి, అస్య చ మే తర్కిత ఏ వాయ మగ్రతః ప్రతిరోధకో వైశం 20
 పాయన వృత్తాంతః స్థితః, మన్యే చ న సంత ప్రవ్య మే వానేన అన్యథా
 క్వ వైశంపాయనః, క్వ చైవంవిధ మస్య స్వప్నోఽస్య సంభవనీయం
 సమాచేష్టితం, తద్ధతే నాపి తథా కర్తవ్యం వత్సేన యథా న చిరకాల
 మేష మే మనోరథోఽంతర్హృదయ ఏవ విపరివర్తతే ఇత్యభిధాయ కిం
 చి దున్నామితేన ముఖే నైవ సంపీడితం హృదయమివ తాంబూల మర్ప 25
 యిత్వా వ్యసర్జయత్.

చంద్రాపీఠస్తు తయా పితౄ స్సంభావనయా సుదూర మున్న
 మితోఽస్యవనమతరమూర్తి రుపసృత్య పునః ప్రణామే నోత్తంసితాతా
 నిర్యయా. నిర్గత్య చ శుకనాసభవన మయాసీత్. తత్ర చ తనయ

- చింతాపరీతమున్న క్త మివేంద్రియై శ్శూన్యశరీరం శుకనాసమవి
రతాశ్శుపాణోపహతముఖం చ మనోరమాం ప్రణమ్య తాదృశాభ్యా
మేవ తాభ్యాం సంభావ్యాశిషా సమారోపయద్భ్యామివ చ స్వదుఃఖ
భార మనుగతో నివర్తనాయతయో ర్నివర్తితానో ముఖం రాద్వారి
- 5 నిర్గతే గ్గత్వాఽగ్రతో ధాకిత మపి కృతాపస్పృణ మకృతహేమారస
మనుత్కర్షకోశ ముఖముఖస్వర మనునస్క మప్రసావిష్కృత గమ
నోత్సాహం దీపమిద్రాయుధమాలోక్యాసి పునర్నివారభారశంః యా
వైశంపాయనాఽలోకనత్వరయా కాదంబరీసమాగమాత్సుక్తేన చా
కృతపరిలంబో ముగవ్యారుహ్య యే జైవ నిరగా న్నగర్యాః.
- 10 నిర్గత్య శివ్రాతపే తత్ప్రీస్తానమంగళావస్థానాదౌపకల్పితం
కాయమాన మప్రవిశ్య బహిరేవ గతో యువిరాజ ఇతి జనితలోకకలక
లేవాతక్కితతత్కాలగమన సంభ్రాంతేన పరిజనేన రాజపుత్రలోకేనచేత
స్తనోధావతాఽనుగమ్యమానోగవ్రాతిత్రితయమివచగత్వా సులభప
యోయవనే ప్రదేశే నివాస మకల్పయత్ ఉత్తామ్యతా హృదయేనా
- 15 ప్రభాతాయా మేవ యామిన్యాముత్థాయ పున రవహత్. వహంశ్చ
తస్మా దేవవానరాదార భ్యైవ మచేతితపీవ పరావత్స కృతాపక్రాంతే
శ్రువయా పృష్ఠతోఽనుగమ్య బలాద్దత్తకంఠ గ్రహః క్వ పరం పలా
య్యత ఇతి వైశంపాయనస్య జైలశ్చ మపనయామి ఏవం తత్సమాగమ
సుఖమనుభూయనిష్కారణప్రసన్నా మనఘా మతర్కితోపనతమదవలో
- 20 కనోపజాతహర్షవిశేషాం పురస్తా ధ్రువనసిద్ధయే పునర్త్వహశ్వేతాం
పశ్యామి ఏవం మహాశ్వేతాశ్రమనమిషే పునగ స్థాపితాశేషతురగ
సైన్య స్తయా ససైవ హేమకూటం గచ్ఛామి ఏవం తత్ర మత్ప్రీ
త్యభిజ్ఞానసంభ్రమధావితేన ఇత స్తతః కాదంబరీపరిజనేన ప్రణమ్యమానః
ప్రవిశ్య మదాగమనవేదనోత్ఫుల్లయనసఖిజనేనాపహ్రియమాణపూర్ణ
- 25 పాత్రాం క్వాసా కేన కధితిం కియద్దూరే వర్తత ఇతి తత్ప్రీశో
న్ముఖం తత్త ణోత్పన్నయా తాపోపశాంత్యా త్రపయా చ యుగప
దురసి నిహితపద్మనీపత్రమపనీ యోత్తరీయాంశుకాంచలం కుచావర
ణతాముపనయంతి మాభరణతాముపనీతాని కమలినీమృణాళా న్య

పాస్య భూషణభ్యోఽనికాం స్వశరీరకోశామేవ సర్వాభరణాస్థానేషు
 ధారయంతీ తాపోజశమా మూర్ధ్విశంఖరూపా లాభరణా మత్యుల్లసా
 హరిచందనచర్పాతతితలాః శ్యావే షన్మృగానికరచలామృతప్రయత్నే
 నదర్శనీయతరతాం నయంతీ మంగలగ్నా శృంగీతకృత కమలకుచుద
 కింజల్కకువలయదళశకలాని భూలకోద్గమ నై వాపాన్యంతీ కసోల 5
 సంగినీం చ మణిదర్శనాలో క్షాయభాస్థితాం కశేణ కబరిమంసదేశే
 వినివేశయంతీ మానందజన్తరా నేత్రపుటాఽర్జితేన బాష్పనలిలే నైవ
 మకరధ్వజానలసంతాపాయ జలాంజలి మినప్రయచ్ఛంతీ ఉత్కృష్ట
 శేషేణాశ్వానమలయజరనే నై వాంగలగ్నేన భస్మనేన మదకహు
 తభుకో నివృత్తిమావేదయంతీ మభ్యుత్థానప్రసంగే నైవ కుసుమ 10
 శయ్యాం దూరీకర్వంతీ కాదంబరీ మాలోకయన్ దర్శనీయావతో
 కనపలేన చక్షుషీ కృతార్థతాం నయామి ఏవం మదలేఖాం సాంజలి
 ప్రణామేవ కంఠగ్రహేణ చ పంభావయామి చరణపతితాం పత్రలేఖాం
 సంభాష్యకేయూరకం చ పునః పరివృజ్య నిర్భర మేవం మహాశ్వేతోప
 పాదితోద్వాహమంగళ స్వరితసఖిబృందనిర్వర్తితవై వాహికస్నానమం 15
 గళవిధే ర్భువ ఇవవర్షాభిషిక్తాయాఃకరగ్రహణం నిర్వర్తమామితిఏవ
 మతిభహుశకుంకుమకుసుమధూపభూషాసులేపనా మోదోద్దీప్తితహృద
 యజన్తని వాసభవసే శయనవర్తీ మత్సమిషే సముపవిశ్యక్షణ 2 మివ
 కృతనర్తాలాపాయాం నిర్గతాయాం మదలేఖాయాం త్రపావనప్రముఖి
 మనిచ్ఛంతీం కిల బలా ద్దోర్భ్యా మాదాయ శయనీయం శయనీయా 20
 దంకం లంకా చ్చ హృదయం దేవీం కాదంబరీ మారోపయామి ఏవ ము
 ద్గాఢనీవీగ్రంధిదృఢతరాచ్ఛితపాణిద్వయం త్రపానిమాలితలోచనే
 చుంబ న్నవంచితాత్తాచిరా ద్భవామి ఏవంమరై రపిదుర్లభం తదధరా
 మృత మాత్మప్తే ర్నివీయ సుజీవిత మాత్మానం కరోమి ఏవ మతికోమల
 తయాఽంతర్వీలీయ విశంత్యా ఇ వాంగ మంగం గాఢాలింగనసుఖరస 25
 భరణే మకరధ్వజానలదగ్ధశేషం నిర్వాపయామి శరీర మేవం పరవత్సా
 పి న్యేచ్ఛాప్రవృత్తయే నిష్ప్రియత్నయాప్యభియుంజానయేవాపసర్పం
 త్యాపి కృశోపసర్పణ యేవ సంగోపితనర్వాం గ్యాప్యశఙ్కితభావ యే

వ దేహ్యా కాదంబర్యా సహ తత్కిమసి సర్వజన సులభ మసి యో
గై కగమ్యం స్పర్శ 'విష మసి హృదయ గ్రాహిమోహన మసి ప్రసాద
నమింద్రియాణా ముద్దీపన మసి మననచతుర్భుజో నిర్వృతికర
ముసాహితసర్వాంగభేదమసి సనీతాగ్రపులకజననమనుభూయమాన

- 5 మ ఘృత్యాదితానుభవసప్తహం సహస్రవారానుభూత మసి అపున
రుక్తమశిస్పష్టమప్యనిర్దేశ్యస్యసూపమచింత్య 2 సమాగమ మతుల
స్పర్శ మనుపమస మనాభ్యేయప్రీతికరం పరమధ్యానసహస్రాధిగతం
నిర్వాణుఖమిహపరప్రకారం సురతాఖ్యం సుఖాంతర మనుభూయ
నిమేష మవ్యక్తవీరహస్త యైవ సహ తేషు తేషు రమ్యేషు దేశేషు
10 రమమాణః 3 స్వయమేవ రమ్యమసి రమణీయతరతాం యావన ముప
నయామి ఏవం సముత్పన్నసహస్రవిస్రంభాం దేవీమేవాభ్యర్థ్య
వైశంపాయనస్యాపి మదలేఖయా సహ ఘటరాం కారయా మీ
త్యేతాని చాన్యాని చ చింతయన్న చేతితక్షుత్విపాసాతవశ్రమజాగర
వ్యథో దివా రాత్రౌ చాపహత్.

- 15 ఏవంచ వహతో 2 ప్యస్య దవీయస్తయా 2 ధ్వనోర్గపథవవ కాల
సర్వోచత్తనః ప్రబలకంపోగ్రీష్టస్య నిశాగమో గభస్తిమతఃస్వర్భాసుర
మృతదీధితిః భూమోద్గమో వజ్రానలస్ఫుటితానాం మదాగమో
మకరధ్వజకుంజరస్యమరణాంధతమనప్రవేశో విరహాతురాణాం అ
మోఘు కాలపాశవాగురోత్కంఠిత హరిణానామభేద్య లోహగర్గళ దంజో

- 20 దిగ్ద్వాణానామచ్ఛేద్యహింజరశృంఖలావాహనామనున్తోచ్య నిగడ
బంధో 2 ధ్వగానామలంఘ్య కాంతార లేఖా ప్రోషితానాం కాలాయన
పటజోపరోధో జీవలోకస్య ఉద్గర్జ స్స 3 లీకులమలినఘనఘటాభోగ
భీషణో విఘ్నాన్జిత ధ్వని ర్విషమతరతడిద్గుణాకర్ష మండలిత వికటశక్త
కార్ముకో 2 నవరత ధారాసారవర్ష ప్రహరి పురోమార్గ ముపరుంధ

- 25 విరుద్ధ ఇవాంధ కారితముఖో నిస్త్రింశతసహస్రసంపాతదుష్ప్రే
క్షో 2 ఊణీ పతిష్సున్ని వాళుగచునవిష్ను కారీ బభూవ జలదకాలః.

1 విషయ. 2 మనమాసుగ (న విద్యతే సమాసంగః సంబంధో
యస్య తత్). 3 స్వభావ. 4 పంకో. 5 కామిహరిణానాం. 6 కులగవల
మలిన.

తత్ర చ¹ ప్రథమ మన్య చేతనాహరిభి స్సూర్భావేగై రంధకార
 మనీయంత దశదిశస్తతో జలధరైః అగ్రతస్సముత్క్లుతేన చేతనా
 క్వాఽప్యగమ్యత పృథ్వతో హంసైః. పుకస్తా త్పరిమళినోఽన్య నిశ్వాస
 మనుతః ప్రావర్తంత పశ్చాత్కదంబవాతాః. పూర్వం తులితనీలో
 త్పులవనకాంతి నయనయుగళ మన్య సలిలం సముత్సపర్జ చరమ మంభో⁵
 ముచాం బృంజమ్. ఆచావపూర్వమూపూర్వమాణ ముద్వేగోత్కలి
 కాసహస్రపర్యాకులం మనోఽస్మాఽభవత్ అవసానే ప్రోతస్త్రిసీవాం
 పాత్రమపి చ దుస్తరై ర్నదీపూరై రేవ సహఽవర్తంత మన్మథోన్మా
 ధాః. పక్షజలలులితైః కమలాకరై రేవ సహ మమజ్జ కాదంబరీసమాగ
 మప్రత్యాశాధారాయానహైః కందళై రేవ¹⁰ సహ తామ్రతా మధ
 త్త నయనయుగమంభోదవాతాహతైః కదంబకుట్టలై రేవ సహోద
 కంపతోత్కంటకితా తనుః ఉత్కూలసలిఖిత్తన్యమానమూలై న్సరి త్త
 పై రేవ సహపతః ప్రాణాః. పరిమళమయైర్జాలతీకుసుమై రేవ సహ
 జ్ఞంభత రణరణకః. తథా గురుభిర్నై రే వాభజ్యంత మనోరథా
³స్త్రీష్టాంతరకోటిభిః కేతకీనూచిభిరే వాతుద్యంత మర్కాణి ఉచ్చిభైః¹⁵
 శిఖిభిరే వాదహ్యంత గాత్రాణి. అంధకారితదిశా తమనై వావర్ధత
 మోహంధకారః. తిరస్కృతధ్వానేన తడి దాతపే నై వాతన్యత సంతా
 పః. గంభీరగర్జితై కసంతానోత్కంపితధరావీరబంధై ర్నభసి నవఘనై
 ర్నజలధరోధారానిపాతరభసవాచాలితచంచుభిరంతరాళే చాత్రకై
 రుద్దామమహారావరావిభి రవనిమూలే దద్మరై రనవరతర్పుంకారరవజర్జ²⁰
 రితధారాంబుభిరాశాసు జలదానిలైః ఉన్ముక్తమదకలకేకాకోలా
 హలైః కాననేషు కలాపిభిరసమశిఖిరోపలఘ్నలనకలకలముఖైర్ గిరిషు
 నిర్ఘరైః ఉల్లోలకల్లోలాస్ఫులనవిస్ఫురితవిషమనిర్ఘోషఘ్నాంకారిభిః సరి
 త్పు పూరై స్వర్గృత శ్చ వితతేన స్థలిషు సంభృతేన కందరేషూచ్ఛం
 దేన శిఖిరిషు కలకలేన అంబుషు పటునా పర్వతతటేషు మృదునా శాద్య²⁵

1 ప్రథమన్య. 2 సహభిద్యత హృదయం అంభోధవాతాహతైః
 తనుః అనవరతజల పతనజర్జరితపక్షిభిః శిలీంధ్రై రేవ సహ తామ్రతా
 మధత్త నయనయుగలం ఉత్కూల. 3 తీక్ష్ణతర. 4 త్రుట్వంత. 5 ధారాతి
 పాతవాచాలిత.

లేవు చారుణా పల్వలేవు సాంద్రేణ శాఖిషు తనుచా తృణోలపేషు ఉల్బ
తాళివసేషు యథాధారానఃపతన మాకర్ణ్యమానేన సర్వప్రకారమఘ
రేణ హృదయప్రవేశినా ధారారజేశోత్కలికాకలితో న రాత్రౌ నది
వా న గ్రామే వారణ్యే నాంతర్న బహి ర్న వసే నోపవసే న వర్షని

5 నావాసే నవహా న తిష్ఠా న వైశంపాయనస్స రణే న కాదంబరీ సమాగ
మానుధ్యాసే న కథంచిదపి న క్వచిదపి నిర్వృతి మేవాధ్యగచ్ఛత్.

అనధికతనిర్వృతి శ్చాతికష్టతయా వజ్రానలన్యేన జలదనమ
యేంధనస్య మజనహుతభుజో భన్తసాత్కర్తుమి వోద్యతస్య ధీరస్యభా
వోఽపి ప్రకృతిమేవోత్పన్నస్త్వ ప్లావితసకలధరాతతైర్ధారాజలై రహ్య
10 శోష్యత ద్యోతితదశదిశా శతప్రదాలోకే నాపి మూర్ఛాన్తకారే షీ
ప్యత ఆహ్లాదితజీవలోకై ర్లదానిలై రప్యదహ్యత పయోభారమేదురై
ర నై రపి తనుతామనీయత పాటలితశాద్వలై శ్చక్రగోపకై రపి పాండు
తాం ప్రత్యపద్యత కుసుమధవలైః కుటజై రపి రాగపరవశోక్రియత. త
ధాపి సకలజగజ్జీవహేతువాపి జీవితసం దేహశోలామారోపితోజలద
15 కాలేన ఉత్కూలగామిషు విధివిలసి తేషు సరిత్పూరేషు చోత్సవమానో
ఽనవరతవర్ష జలజనితేషు మూర్ఛాగమేషు పంకపటలేషుచ నిమజ్జా జల
భరస్థగి తే వర్షని లోచనే చ స్థలకవికాసినిషు కాదంబరీ ప్రాప్తిచింతాసు

ధారాకదంబరజోవృష్టిషు చామీలక అనుబంధిషు గమనవిఘ్నేషు
జలధరధ్వనితేషు చ ముహూర్త సుదుర్లంఘ్యవేగాన్యుత్కంఠితాని
20 సహస్రశః ప్రాతాంసి చోల్లంఘయన్ ఘనోపాహితవృద్ధినా కాదంబరీ
సమాగమాత్సుక్త్యేన పయఃప్లవరయేణ చోహ్యమానో జీవితప్రత్యా
శా మనిర్వహత¹ స్తరంగమాంశ్చ పరిత్యజా, తర్జ్యమాన ఇవ తడిద్భి, రవ
ప్రభృతమాన ఇవ జలధరైః, నిర్భర్తన్యమాన ఇవ విఘ్నార్జితై, శ్చకలీ
క్రియమాణ ఇవ శతశో నిస్త్రింశవృత్తిభి ధారాసారైః, నిరుద్ధాన్వపి జల
25 దకాలేనై వ ఆశుగమనవిఘ్న హేతుభూతాసు ఆశాసు కాదంబరీసమాగ
మాశా సుతతాం నారుధ్య తాన్య యయా తాదృశోఽపి యథాస్థాననిగ
డితనమ స్తప్రాణిని ప్రావృట్కూలే కలామవ్యకృతవిలంబోఽ నారత

ధారాహతివికూణితాక్షేణ చ ముహుర్ముహుర్వవలితానమితాన
సేన శ్చోతదానక్తిపిండితకేనరాగ్రే జ్ఞాకసంతాన కర్తమ¹ మగ్నో
న్నగ్నఖురేణాదృశ్యనిమ్నోన్నతస్థలద్గతినా విశీర్యమాణపర్యాణ
సమాయాగేన ఉపర్యుపరి వాహినీ² పూరోత్తరసంతానావాసపు
ష్ఠేన అపచీయమానబలజవోత్సాహేన వాజినై స్తేన విశీర్యతానుగ⁵
మ్యమానో జీవితసంధారణాయ యథాతథా నిర్వర్తితాశనమాత్ర
కోఽభ్యర్హితరాజాణోకవచసాఽప్యప్రతిపన్నశరీరసంస్కారో దివస మవ
హదేవ కేవలమ్.

వహంశ్చ త్రిభాగమాత్రావశేష్టేఽధ్వని వర్తమానం మేఘ
నాదమద్రాక్షీత్. దృష్ట్వా చ దూరత ఏవ కృతనమస్కారం తమ¹⁰
ప్రాక్షీత్.—‘తిష్ఠతు తావత్పరస్తాత్పుత్ర లేఖాగమనవృత్తాంతప్రశ్నో
వైశంపాయనవృత్తాంత మేవ తావత్పుచ్చామి, ‘అపి దృష్ట స్వ
యాచ్ఛోదనరసి వైశంపాయనః, పృష్ట శ్చావస్థానకారణం పృష్టేన, కిం
చిత్కథితం న వా, పశ్చాత్తాపీవా? అస్తత్పరిత్యాగేన స్తరతి వాఽస్తా
కం? పృష్టోఽఽసి వాసేన కిం చిన్తదీయమ్? ఉత్పన్నో వాలాపో యువ¹⁵
యోః? ఉపలబ్ధోవాభిప్రాయః? మాతాపిత్రోర్వా సందిష్టం కిం చిత్?,
పరిబోధితో వా త్వయాగమనాయ? ఆవేదితం వాఽన్తదీయ మా
గమనమ్? ఉపలక్షితో వాభిప్రాయః? త్వయా? నా పయాస్యతి వా
తన్నా త్పు) జితాత్? చాస్యతి వా దర్శనం? గ్రహీష్యతి వాఽన్తదను
నయమ్? అగమిష్యతి వా పున ర్తయా సమా? కిం కుర్వన్ దివస²⁰
మాస్తే కో వా వినోదోఽస్య తిష్ఠ’ తీతి.

‘స⁴ త్వేవ మాదిష్టో వ్యజ్ఞపత్. ‘దేవ! దేవేన తు వైశంపా
యనమాలోక్యానుపదమేవ తురంగమై రాగత ఏ వాహ మిత్యా
దిశ్య విసర్జితోఽహమ్, అథాచ్ఛోదనరసః ప్రతీపం వైశంపాయనో
గత ఇ త్వేహంతరావార్తేవ నోపజాతా, చిరయతి చ దేవే జలదనమ²⁵
యారంభమాలోక్య కదాచి ిఘ దివసేఘ దేవేన తారావీడన
దేవ్యా విలాసవ త్యార్యశుకనాసేన చ కృతప్రయతోఽపి న -ము

1 మానుమగ్నఖురేణ. 2 తీరోత్తర. 3 అయిదృష్ట. 4 ఏవం
పృష్టో వ్యజ్ఞపయత్.

చ్యుత ఏ వాగంతం దేవ శ్చంద్రావీడస్వయా చైకాకినా న స్థాత
వ్యమేవాస్యాం భూమా పరాగతప్రాయా శ్చ వయం తన్నివర్తస్యా
ప్లాదేవ ప్రదేశా' దిత్యభిధాయ పత్రలేఖయా కేయూరకేణ చ త్రిచ
తురైః ప్రయాణకైరప్రాప్త ఏవాచోఽఙం యావ ద్బలాన్నివర్తి
5 తోఽస్మి' ఇత్యేవ మావేద్య విరరామ. విరతవచనం చ తం పున రపృ
చ్ఛత్.—'కిమాకలయస్యద్య' తేన యావత్పరాపతితా పత్రలేఖా
నేతి' న తు వ్యజ్ఞపత్.—'దేవ యది కశ్చి దంతరాంతరాయా న
భవిష్యతి విలంబకారీ తదా వినా సందేహేన పరాపత్యేవ మవగచ్ఛతి
మే స్మదయమ్.'

- 10 'ఇ త్యుక్తవతి మేఘునాదే ఘనసమయవర్ధితాభోగమకరధ్వజా
ర్ణవమధ్యపాతినీం స్వానుమానాత్కాదంబరీముత్ప్రేక్ష్య విక్లబ్ధిభ
వతః పరివర్త్యంత ఇ వాస్య జలధరాః కాలపురుషై స్తడితో మదనాన
లశిఖాభిరివ స్ఫూర్జితం ప్రేతపతిపటహస్వనేన ఆసారధారాః స్మరే
మభిఃఆమంద్రం గర్జితంమకరధ్వజధనుర్జ్యాగుంజితాభోగేన కలాపికేకాః
15 కాలదూతాలాపైః కేతకామోదో విషపరిమళేన ఖద్యోతాః ప్రళ
యానలస్ఫులింగరశ్మిభిః అభివలయాని కాలపాతైః బలాకాశ్రేణయః
ప్రేతపతిపతాకాభిః ఆహాః సర్వక్షయమహాపూర్ణవైద్యుర్నినాని కాల
రాత్ర్యా కుటజతరవః కృతాంతహస్తైః. అపి చ శరీరేఽపి సత్త్వం
కాతరతయా బలం తామతయా కాంతి రైవర్జ్యేన మతి ర్లోహేన
20 ధైర్యం విమాదేన హసితం శుచా నయన మశ్రుణా ఆలవనం మానే
న అంగాన్యనహనతయా కరణాన్యపాటవేన సర్వం చ అరత్యా
ఉల్లిఖ్యమానమివానవరతరయ వాహినాశ్రుధారాప్రవాహేణాపభజ్య
మాన మివ సంతతై ర్నిశ్వాసప్రభంజనైరుత్పన్యమాన మివ మ
దనదుఃఖోత్కలికాసహస్రైరజస్రపాతిభి రితస్తతో జర్జరీక్రియమాణ
25 మివ మకరధ్వజశరాసారైర్వపుషైవ సహ క్షీయమాణమివ స్వ
ల్పావశిశేషవృత్తినా కాదంబరీశరీరే జేవ సహ కంఠగ్నం కథం కథ
మపి జీవితం ధారయన్ ధార్ధాధరిజలక్లిన్నతరుతలమాప్లావితో పాంతం
వారితకాద్వలం ఆనేవ్య తలలతావసంఅనవరతరోదోజలప్రవేశం కలుషి

1 తనే నాహ్న. 2, కేవలం సంకల్పలిఖితేన నిర్విశేషవృత్తినా.

తప్రాంత మవశీర్యమాణోద్దండకుముదదళగహన మామగ్నకమలమం
డం ఉత్సవమానాశ్యానకింజల్కదళశకలం ఆజర్ఘ్నితకల్పారకువలయ
ముదాభ్రంతాళివలయముడ్డినహంస¹మాలం అనవస్థానవారసాః²నితక
రుణ మవశిష్టదళతళనిలీయమానోచ్ఛకితచక్రవాకయుగళముత్కంఠిత
కాదంబకకదంబకాశ్రియమాణో³నకూలనడ్వలం⁴ ఉత్కలవింకకలా⁵
పిబకబలాకాధ్యాసితో పాంతపాదపం⁶లన్యది బాదృష్ట పూర్వమి వా
దత్తదృష్టిసుఖం అనుత్పాదితహృదయాహ్లాదం అనుపజనితమానసప్రీతి
తదేవాచోద ముపాహితద్విగుణదుశ్శిఖాససాద.

ఆపద్య చోపసర్పన్నేవ సర్వా సశ్వపారా వాదిదేశ. కదా
చి వసా వైలక్ష్మ్యదస్తానాలోక్యపసర్పత్యేవ, తచ్చతుర్వపి¹⁰
పార్శ్వేషు అవహితా భవంతు భవంత ఇతి ఆత్మనాసి తురగగత
ఏవ ఖిన్నో వ్యజిన్న ఇవ విచిన్వక్ లతాగహనాని తరుమూలాని శిలా
తలాని లతామండపాం శ్చ సమంతా ద్భ్రామ. భ్రామ్యం శ్చ యదా
న క్వచి త్కించి దవస్థానచిహ్నమద్రాక్షిత్.—తదా చకార చేశసి
'నియతమసా పత్రలేఖానకాకాత్ మదాగమనముపలభ్య ప్రథమ¹⁵
మే వాపక్రాంతో యే నావస్థానచిహ్న మాత్రక మపి నోపలక్ష్మ్యతే,
'నిరుద్ధోద్దేశం గత శ్చ క్వాపి అస్తాభి రేవమన్విష్టో²పి న దృష్టః,
త త్కృష్టతమమా³తితం వైశంపాయన మదృష్టో⁴స్తా త్ప్రదేశా
త్పదమపి గంతుం పాదా వేవ నోత్సహేతే⁵ మే, మన్తధశరవిక్షిప్తా శ్చ
కాదంబరీదర్శనమాత్రకావలంబనాః క్షణమపి విలంబమంతరిక ర్తు²⁰
మక్షమాః క్షామతయా¹మీ ప్రాణా సుర్వభా వినష్టో²స్తి న దృష్టా
దేవీ కాదంబరీ, నాపివైశంపాయన³ ఇత్యేవముత్పన్ననిశ్చయో⁴ప్యపరి
చ్ఛేద్యస్వభావత్వా త్ప్రత్యాశాయాః కదా చి దస్య పృతాంత స్వాభి
జ్ఞ మహాశ్వేతా⁵పి భవత్యేవ తత్తాం తు తావత్పశ్యామి తతో
యథాయుక్తం ప్రతిపత్స్య ఇ త్యారో⁶ప్య హృదయే తదాశ్రమస్త్వైవ²⁵
నాతిదూరే నివేశితతురగనై న్యస్సమాయోగమవసీయ నిర్దోకపరి
లఘునీ ఘనో⁷ష్ట్యతిజ్యోతాన్నిభిరామే పరిధాయ వాసనీ తథాస్థిత

1 సార్థం. 2 ఉత్కలవిరుత. 3 ఉపహతంప్రావృపాన్య దివ దృష్టపూ
ర్వమప్యదృష్ట. 4 మాత్రం కథమపి. 5 నిరుద్ధోద్దేశం. 6 మాయాసిఖా.

- పర్యాణమేంద్రాయుధమారుహ్య మహాశ్వేతాశ్రమముపజగామ,
 తిత్రాప్రవిశన్నేవావతీర్య మహాశ్వేతావలోకనకుతూహలాత్పశ్చా
 దాకృష్టేన ఇంద్రాయుధేన సరిజనేన రాజపుత్రైశ్చానుగమ్యమానో
 వివేక, ప్రవిశ్య చ గుహాద్వార ఏవ శిలాతలై సముపవిష్టా మధో
- 5 ముఖమనహ్యమన్యవేగోత్కంపితనర్వావయవా మనవరతనయనజల
 వర్షిణీ ముద్గండవర్ష వాతాహతలతా మి వోద్బాష్పదీనదృష్ట్యా కథం
 కథ మపితరళికయా విశృతశరీరాం మహాశ్వేతామపశ్యత్. దృష్ట్వా
 చ తాం సతాక్షీమ సోదపాది హృదయే, — 'మానామ దేవ్యాకాదం
 బర్యాఏవ కిన్యనిప్తముత్పన్నం భవేత్, యేనేయ మీదృశీ సమ
- 10 వస్థా హర్షహేతా సపి మదాగమనేనసంభూయతే మహాశ్వేతయా'
 ఇత్యాశంకాభిన్నహృదయః ఉడ్డినై రేవ ప్రాణైః పదే స్థల నివ సత
 నివముహ్య నివ ఉపస్థ త్యోపవిశ్య చ త నైవ శిలాతలస్థైక
 దేశే ప్రోద్బాష్పవిషణ్ణవదనః 'కి మేత'దితి తరళికా మపుచ్ఛత్. సాతు
 తదవస్థాయా అపి మహాశ్వేతాయా ముఖమవలోకితపతి.
- 15 అథానుపసంహృతమన్యవేగాఽపి గద్గదికావగృహ్యమాణ
 కంతా మహాశ్వేతేవ ప్రత్యవాదీత్. 'మహాభాగ! 1 కి మితి నా వేదయతే
 వరాక్షి, యయా దుగ్ధాభిఘాతై కకతినహృదయయా పునరప్యదుగ్ధ
 శ్రవణార్హోపాస్తీయదుగ్ధం శ్రావితః నైవాహం మందభాగ్యా మహా
 భాగజీవితవ్యసనీ నిర్లజ్జా నిష్ఠురా నిష్కరుణా చ దుగ్ధ మిదం
- 20 శ్రూయతామ స్వహమ్, కేయూర కాదృశవదాగమనమాకర్ణ్యవిదీర్ఘమా
 నసా స మయా చిత్రరథస్య మనోరథః పూరితో స మదిరామూః ప్రా
 ర్థనా కృతార్థతా నాత్మనః సమీహితం సంపాదితం స గృహ తృప్తిత్యా
 గతస్య చంద్రావీడస్య ప్రియ మనుషితం స చాపి హృదయవల్లభనమా
 గమిర్వృతా ప్రియసఖి కాదంబరీ వీక్షి తేత్యుత్పన్నా నేకగుణ
- 25 వై రాగ్యా గాఢబంధా కాదంబరీన్నేహపాశా సపి భిత్వా పునః కష్టతర
 తపశ్చరణా యాత్రైవామూతా యావ దత్ర మహాభాగస్త్వైవ తుల్య
 వయసమాకృతిమంత మున్ముక్త మి వాంతకరజన శూన్యశరీర

1 తత్ర చ ప్రవిశత్. 2 కి మయ మావేదయతి. 3 చ దుశ్చ
 వణమపి, శ్రావయామి దుగ్ధ మిదం. 4 తుల్యాకృతి మున్ముక్త మివ.

ముత్తరశముఖముతో పుతాబద్ధలక్ష్యశూన్యము దృష్ట్యా ప్రణవ
 వివకిమ వీతస్తతో విలోకయంతం బ్రాహ్మణయువాన మవశ్యమ్. న
 తు మాముపసృత్యానన్యదృష్టిరన్యప్తభార్యోఽపి ప్రత్యభిజాన ని
 వాసంస్తతోఽపి పరిచిత ఇ వాసంభావితోఽన్యపాపాధప్రాధప్రణయ
 ఇ వాస్నిగోఽపి పరవానివ వ్రేహ్మోఽశూన్యోఽపి కిమపి స్మర నివ 5
 దుఃఖితాకారోఽపి సుఖాయమాన ఇవ తూష్ణిం స్థితోఽపి ప్రార్థయ
 మాన ఇవ అపృష్టో ప్యావేదయన్నివాత్మీయా మనస్థా మభినింద
 నివ అనుకోచ నివ హృద్య నివ విషేద నివ విభ్య దివ అభిభవ
 నివ భీత ఇవ ఆకాంక్ష నివాసుస్తరనివ కి మపి ¹విస్తృతసిమే
 షేణ నిశ్చలధ్వస్తపత్మణా కురద్బాష్పపూరాద్ద్రేణ కర్ణాంత చుచివా 10
 వికసితేనే వాముకుళితతార కేణ చక్షుషా మత్త ఇవావిప్ల ఇవనియక్త
 ఇ వాపిబన్ని వార్పయన్ని వాంతర్విశన్నివ ఆకర్ష నివ సుచిర
 మాలోక్యాబ్రవీత్. 'సుతసు! సర్వ ఏవ హి జగతి జన్మనో వశున
 ఆకృతేర్వా సదృశమాచర న్న వచనీయతా మేతి, తవ పున కేకాంత
 వామప్రకృతేర్విధేరిన ఆసదృశానుష్ఠానేకోఽయం ప్రయత్నో, యదియ 15
 మకిష్టమాలతీకుసుమచకుమారా మూలేవ కంఠప్రణయోక్యోగ్యాను
 రనుచితే నాముచా కప్తతమేన తపశ్చరణపరిక్లేశేన ²హ్రానిముపనీయతే,
 కిన్నిరూపవయసో రనురూపేణ సుమనోహరిణీ లతేన రసాశ్రయేణా
 ఫలేన సంయోజ్యతే, జాతన్య హి రూపగుణహీన స్యాపి జన్మోపనతాని
 జీవలోకసుఖాని అనుభూయ శోభతే పరత్ర ఫలనంబంధీ తపశ్చరణపరి 20
 క్లేశః. కింపున రాకృతిమతో జనన్య?, తద్దుఃఖయతి మామస్యాః స్వభావ
 సరసాయా స్తనో ర్మృణాభిన్యా ఇవ తుహినపాతః ³పరిక్లేశః, యది
 వాత్వాదృశీ జీవలోకసుఖేభ్యః పరాజ్ఞుభి తపసా క్లేశయత్యాత్మానం
 తదా పృథా వహతి ధను రధిజ్యం కుసుమకార్తుకః, నిష్కారణ ముడతి
 చంద్రమాః, వ్యర్థో వసంతమాసస్యాగమః, నిష్ఫలాని కుముదకువలయ 25
 కల్పార కమలాకరవికసితాని, నిష్ప్రియోజనో జలదసమమూరంభాడం
 బరః, నిరర్థకాన్యవవనాని, కిం వా జ్యోత్స్నయా కిం వా లీలాసరి
 త్పులిన్దై ర్మలయానిలేనే వేతి.

అహం తు దేవస్య పుండరీక నైశ్చల్యవృత్తాంతా దవేశకాతుకా
నన్వితధా వదుత మపి క స్త్యం P కుతో వా సమాయాతః ౧౩
మథం చా మా సేవ మభిదధాసి¹ ఇత్యవృత్తై వాన్యతో² గచ్ఛమ్.

- గత్వా చ దేవతార్చనకుసుమా న్యుచ్చిస్వంతీ తరళికా మానూయా
5 బ్రువన్. 'తరళికే! కో³ యం యువా బ్రాహ్మణాకృతిః కో³ ప్యస్య
విశోక కుతో వదత శ్చాన్యదృశ ఏ వాభిప్రాయో మయోపలక్షితః
త నివాచ్యతా మయం యథా న పున ర త్రాగచ్ఛతి అథ ని నారితో
యద్యాగమిష్యతి తదావశ్యమన్యైవాభద్రకం భవిష్యతి' ఇతి.
సకు నివార్యమాణో⁴ చి మ్నీచార్యవృత్తే ర్నదనహతకస్యదోషైర్భవి
10 తవ్యశయా చా సభస్య నాత్యాక్షీ దే వానుబంధమ్. అతీతేషు కేషు
చిద్విరళే ప్యేకదా గాథాయాం రజన్యా ముద్గిరత్నివ భరేహోద్ధీతం
స్తరాశలం జ్యోతాన్ని పూరమిందుమయాభేషు లబ్ధనిద్రాయాం
తరళికా మా¹ మథవా² ప్రనిద్రాసుఖా సంతాపాన్నిర్గత్యాస్మి న్నేవ
శిలాతలే వియత్రాంగీ కల్పారకుగంధా మందమందే నాచ్ఛాదానిలే
15 వీజ్యమానా వర్ణకుధాకూర్చితై రివ కరైర్ధవళిత దళాళాముఖే
చంద్రమసి నిహితదృష్టి రపినామాయమేభిరమృతవర్షిభి రఖిలజగదా
హ్లాదకారికరై శ్చంద్రమాస్తమసి హృదయవల్లభం మే వర్షేదే త్యా
శంసాప్రసంగేన దేవస్య సుగృహీతనాముః పుండరీకస్య స్తరంతీ కథ
మభాగ్యైర్దే మందభాగ్యాయాః తాదృశ స్వాపి దివ్యాకృతే ర్నహః
20 పురుషస్య సభసో² వత్తీర్ణస్య భాషితమలికమువజాతం జాతాసుకం
పేస వా యథా కథంచి జ్ఞేవతు జీవీశ్చియా తపస్వినిజ్యేవ మేవ
సమాశ్వాసితాస్తి యేన పున ర్దర్శన మేవాసేన మే న దత్తం కిం
కరోతు దేవసుగృహీతనామా పుండరీకో యః పరాసు కే వోత్తి ప్య
నీతః పింజలస్తు జీవన్మృతః కథ మియతా కాలేన గతే నాపి నిష్కరు
25 జేన వార్తాపి మే న సంపాది తే జ్యేతాని చాన్యాని³ ఆజాలాని య
ద్దురీనిక గృహీతా జాగ్ర త్యేవాతిషమ్.

అథ నిభృతపదనంచరణా³ దుత్కుంటకితమనవరతపతితమదన

1 మప్రాప్తసుఖా. 2 చాలజాలాని. 3 సమాచరణాదు.

శరశల్కనికరనిచిత మివ శరీరముద్యహంతముద్వికాసి కేతకీరజఃపటల
 ధవళం ప్రథమతరమేవ భన్తసాత్కృతమివ మదనహుత ¹భుజాగ్రేణ
 కుండలీకృతం మృణాలిహవలయమపర్యుషితం శాసనవలయ మివా
 వశ్యం మరణాఽపి నకలఃకదప్రతిహతశాసనేన కుచుమదన్యవావినర్జిత
 ముదూభతసాధ్వసోత్కంఠతరలితయా కేతకీగర్భనూచ్యా ²త్వాపరం ³
 గమ్యతే ⁴ 'శే హతోఽసి మ'యేతి చున్తథప్రథమసహాయస్య చంద్ర
 మళః కరశాఖయేవ కర్ణాంతలగ్నయా తర్జ్యమాన ముద్యేగావర్జితేన
 నయనసలిలస్తోతసాఽఽత్తనే జలాంజలి మివ ప్రయచ్ఛంతమాత్మేచ్ఛ
 యైవ మకరగ్రహణాయ నిర్వర్తితస్నాన మివ స్వేదాంభసా న యుక్త
 మేవ తే పరహృదయమవిజ్ఞయోపగంతుమితి పదే పదే నివార్య ⁵
 మాణ మివ గురుహోరుస్తంభే ⁶సాదూరత ఏవ మదాలింగనాళికాశయా
 ప్రసాదితభుజగయగళ ముత్కలికానహస్తవిమమం రాగసాగరమివ ప్రత
 రంత మనవరత ప్రపృత్యై రాకృచ్ఛమాణమివ పురస్తా ద్ద్విర్జ్విర్నిశ్చాన
 మరుద్భిరుహ్యమానమివ దిబ్బుఖస్థావితశ్యోత్పన్నపూరేణ రణక
 శూన్య ముచ్ఛృష్కాననం ప్రోన్ముక్తం సత్వేన ప్రతిపన్నం కృపణతయా ⁷
 అవధీరితం ధైర్యేణసంగృహీతం తరళతయా విసర్జితం లజ్జయా ⁸ధిక్కృతం
 ధాన్యేన దూరికృతం పరలోకభీత్యా ⁹అంగీకృతం స్వరుచ్యా విముక్తం
 యుక్తాయుక్తవివేకేన సంకల్పజన్మన ఏవ కేవలస్య వశే స్థితమావిష్ట
 మివ మత్త మివ ఉన్మాదా దాపతంతం దూరతోఽసి దివసనిర్విశేషేణ
 చంద్రాతపేన విభావ్యమానం తమేవ యువానమద్రాక్షమ్. ¹⁰

దృష్ట్వా చ తం తాదృశం నీస్పృహోఽస్యాత్త ని పరం భయముప
 గతవతీ చేతస్యోకరవమ్. — 'అహో! కష్టతరమాపతితం, యద్యయ
 మేవమున్నదాదాగత్య పాణినాపి స్పృశతి మాం, తదా మయేద
 మపుణ్యహతకం శరీరముత్పిష్టవ్యం, తచ్చిరాద్దేవస్య పుండరీ
 కస్య పునర్దర్శనప్రత్యాశయా దుఃఖోత్తరమవ్యంగీకృత్య వ్యర్థతా ¹⁵
 'మేవ యాతం ప్రాణసంధారణ' మితి, స త్వేవం చింతయంతీమేవ

1 భుజాభుజాగ్రేణ. 2 దధానం. 3 నదూ. 4 ధిగతం. 5 విముక్తం,
 6 చింతయం. 7 మే యాతం.

- మా ముపనృత్యాబ్రవీత్.—చంద్రముఖ! హంతుముద్యతో మా
మయం కుసుమశరసహాయశ్చంద్రమా. తచ్ఛరణమాగతోఽస్మి
రక్ష మామశరణామనాథమూర్త మప్రతీకారాక్షమ మాత్మనా, త్వ
దా¹యత్తం మే జీవితమ్, శరణాగతపరిత్రాణం హి తపస్వినా మపిభర్త
5 ఏవ, త ద్యది న మా మాత్మ ప్రదానేన సంభ వయసి తదా హతోఽహ
మాభ్యాం కుసుమశరశశికిరణాభ్యా²మితి, ఆహం తు తదా తదాగర్హ్య
ర్ముటిత్యుత్తమాంగనిర్గతజ్ఞాతేన రోమానలేన నిర్దహంతీవ త
న్మిషద్యాష్టశ్శులింగయా దృష్ట్వా తదా తేజరాయైవాపాదతలా
దుత్కంపితగాత్రయష్టిరావిష్టేహత్తామప్యచేతయమానా క్రోధా
10 వేగరూక్షాక్షర మవదమ్.—ఆ: పాప! కథ మేవం గదతో మాముత్త
మాంగేన తే నివతీతం వజ్రం, అవశీర్ణా వా సహస్రథా న జహ్యం, వివ్వా
లతాం గతా వా న వాణీ, నష్టాని వా నాక్షరాణి, మన్యే చ న సం
త్యేవ తేఽస్మి శరీరే నకలలోకశుభాశుభసాక్షీభూతాని పంచమహా
భూతాని, యే నైవం వద న్నాగ్నివా భస్మీకృతోఽసి న వాయురావ
15 హృతోఽసి న పయసా ప్లావితోఽసి న ధాత్ర్య రసాతలే ప్రవేశితో
ఽసి న వాయునాఽపహృతోఽసి రాపి తతణ మేన ఆకాశేనాత్మ నిర్వి
శేషతాం నీతోఽసి, ¹వ్యవస్థితేఽస్మి లోకత్రయే కుతస్య మిత్సన్న
ఏవంవిధః, య స్తిర్యజ్ఞాతిరివ కామచారీ న కిం చి దపి వేత్సి యే
నైవ ఖలు హతవిధినా సముపదర్శితవదనరాగః స్వపక్షపాతమాత్ర
20 ప్రవృత్తి రనిరూపితస్థానాస్థానవాదీ శుక ఇవ వక్త్రమ్, ఏవం శిశీత స్తే
నైవ, కి మితి తస్యామేవ జాతౌ న షీప్తోఽసి, యే నై కాంతహాస
హేతురేవ వడక క్రోధ మపి నోత్పాదితవానసి, తద్దురుక్తే స్తేఽహం
సంవిభాగమిమం కరోమి యేనాత్మవచనానురూపాం జాతి మావన్నో
నైవాస్తద్విధా: కామయనే³ ఇత్యుక్త్యా చంద్రాభిముఖ భూత్వా కృతాం
25 జలి: పునరవదమ్.—భగవత్! పరమేశ్వర! నకలభువనచూడామణే!
లోకపాలా యది మయా దేవస్య పుండరీకస్య దర్శనాత్ప్రభృతి
మనసాఽవ్యపరః పుమా న చింతితః, తదాఽనేన సత్యవచనే నాయ

1 యత్త జీవితం. 2 అవ్యస్థితోవ్యవస్థితేఽస్మి. 3 త్వదుక్తే
దుష్కథితాహం తే సంవిభాగ మిమం.

మలీకకామి మదుదీతాయామేవ చాతౌ పతౌ త్వతి, స తు మద్వచ
నాంతర మేవ న వేద్మి, కి మనహ్యన్మతేర్న దనజ్వరస్య వేగా దుత నద్యో
విపాకస్యాత్మనో దుష్కృతస్య గౌరవాత్, ఆహో స్వి! న్మద్వచన ఏవ
సామర్థ్యాదాచ్ఛిన్నమూల స్తరు రివాచేతన, ఓతావపతత్, అతి
క్రాంతజీవితే చ తస్మిన్ కృతాక్రందాత్తత్పరిజనతః శ్రుతం యథా 5
సౌ మహాభాగ నైస్యవ మిత్ర మిత్తుక్వా త్ర పావనప్రముఖి మహీం
మహీయసా 2 శ్రుష్టావితేన తూష్ణీమేవాస్థావితవతీ.

చంద్రావీడస్య తు తత్తదాకర్ణ్య 'కర్ణాతాయతలోచనద్వ
యామీలనభగ్నదృష్టే భ్రష్టవచనసౌష్ఠవస్య భగవతి కృతప్రయత్నా
యా మపి భగవత్యామపుణ్యభావా 2స్మిన్ జన్మని న మయా ప్రాప్తం 10
దేవ్యాః కాదంబర్యా శ్చరణపరిచర్యాసుఖం, తజ్జన్మాంతరే 2పి భగవతీ
సంపాదయిత్రీ భూయా' దితి గదత ఏవ కాదంబరీసమాగమాప్రాప్తి
దుఃఖేనైవ భేదోన్ముఖం ముకళ మివ శిలీముఖాఘాతన్వభావనర
సం హృదయమస్ఫుటత్. 3 భ మహాశ్వేతాయా శ్చరీర ముత్సృజ్య
ససంభ్రమప్రతిపన్నచంద్రావీడశరీరాయాం భర్తృవారికే! కిం లజ్జ 5
యా? పశ్య తావ దస్య కైః 3 భ మహ్యస్తే దేవ శ్చంద్రావీడో 2యం,
భగ్నే వాస్య గ్రీవా న మూర్ధానం ధారయతి, విచాలితో 2పి న కించి
దపి చేతయతే, నాంతః ప్రవిష్టతాకే లోచనే నమస్తీలయతి, నాయం
యథాస్థితానాం గాత్రాణా మిష్టే, న మనాగ పుష్పచ్ఛసత్వేవ,
హ దేవ! చంద్రావీడ! చంద్రాకృతే! కాదంబరీప్రియ! క్వేదానీం త్వయా 20
తయావినా గమ్యతే? ఇత్సున్మక్తార్తవచసి తరలికాయాం తిర్యగా
భుగ్నచంద్రావీడముఖనిహితనిశ్చల స్తబ్ధదృష్టిర్ని శ్చేష్టాయామేవ మహా
శ్వేతాయాం 'ఆః! పాపే! దుష్టతాపసి! కి మిదం త్వయా కృతమ్? అసాకృ
తాఖలజగత్పీడస్య దేవస్య తారావీడస్య కుల ముత్పాదితమ్, అనాధీకృ
తాప్రజా సుహృద్దాభిః, భగ్నాః పంథానః, గుణానామర్గలితాః కుకభో 25
2ర్థిలోకస్య, ఇదానిం కస్య వదన ముద్వీక్షతాం లక్ష్మీ? కో 2వలంబనం
భవతు భూమే? కం నేవంతాం నేన కా? త్వయా వినా సంప్రతి వ్యసన
మేవ నేవానం వృత్తా, వృత్తం సమానశీలత్వమ్, అస్తమితా క్రాంతపరిజ

1 మావరణం కరోతి నోచ్ఛ్వాసితి హృదయేన.

- నల్లాఘా, లఘూకృతో భృత్యాదనః, హరంగతాని ప్రియాలపితాని, న
 మాస్తా పరిత్యాగకథా, కథం కథావశేషీభూతోఽసి? భూతపూర్వాః
 కమువయాంతు నాం ప్రతం ప్రజాః? కిం సంప్రతి సమాధానం సాధూ
 నామి, అధునా దుర్ధరే త్వయి విపత్నీ కస్యముద్యహతుః దేవేన తారా
 5 వీడే నోధా ధురం? ధీరహ్లాపి తే కథం కాతరస్యేవ శుచా భిన్నం శరీ
 రం? దయాభోరపి కేయ మ ద్యేదృశీన్ద్రియతా జాతాస్తాసు తే? దేవ!
 ప్రసీద, సకృదప్యజ్ఞాపయ, అవధేహి భక్తజనాభ్యర్థనాం ప్రతిపద్యస్వప్రా
 నాః, న త్వయా వినా క్షణ మపి ప్రాణితి పుత్రవశ్యుభా దేవ స్తారాపీఠో
 న దేవీ విలాసవతీ నార్యః శుకనాసో న మనోరమా న రాజానో నాపి
 10 ప్రజాః, పరిత్యజ్య చ సర్వా సేకాకీ క్వ ప్రస్థితోఽసి? కత స్తవేయ మేక
 పద ఏవేదృశీ నిష్ఠురతా జాతా? క్వ సా గురుజన స్యాపరి భక్తిర్య దేవ
 మనవేక్ష్య ప్రయా'సీత్యుక్తవ త్వవనితలవిముక్తాత్మ న్యారటతి పరిజనే
 తదా²కర్ణోత్పర్ణ్యహా హ! కి మేత.ది త్యుద్భావితే రాజపుత్రలోకే
 సముల్లలితోత్పత్త్యనయనదర్శిని చంద్రావీణవదనజేశితదృశి దీనతర
 15 హేమారవకృతాక్రందే శుచేవ పర్యాయోత్థి ప్తఖురచతుష్కాహత
 త్కృతలే ముహూర్త్యుపాలరాత్నోన్మోచన యేవాచ్ఛటికభరఖలీన కనక
 శృంఖలయోగే తురంగతాం ముముక్షుతీవేంద్రాయుధే పత్ర
 లేఖానివేదితచంద్రావీడాగమనా చంద్రోదయోల్లాసినీ వేలేవ మహో
 దధేస్సమకరధ్వజా వ్యాజేకృత్య కాదంబరీదర్శనం మాతాపిత్రోః
 20 పురః ప్రతిపన్న శృంగారవేషాభరణా రణోన్నూపురేణ ముఖర
 మేఖలాదామ్నా రమ్యాజ్జ్వలవాససా కల్పితానంగబలవిభ్రమేణ
 గృహీతసురభిమాన్యాయులేపనపటవాసాద్యుపకరణేన నాతిబహునా
 పరిజనానుగమ్యమానా పురః కేయూరకేణోపదిశ్యమానమార్గా
 పత్రలేఖాహస్తావలంబినీ మదలేఖయా నహ కృతాలాపా 'మదలేఖే!
 25 పత్రలేఖా కథయత్యన్యదహం పునస్తస్యై కాంతనిష్ఠురహృదయస్య
 శతమతే ర్నిస్త్రింశ స్వాగమనమేవ న శ్రద్ధధే కిం న స్మరసి

1 క్వ. 2 కర్ణనోత్పర్ణే. 3 ఉద్భావితమనసి సమావతతి
 రాజపుత్రలోకే. 4 నూపురయగేవ. 5 నిర్భుణమనసో నిష్పన్నహః
 గమన మేవ.

తత్త్వస్య మదవస్థా¹ మశ్రద్ధధానస్య హిమగృహకే మద్విమర్శాయ
 దుర్విదగ్ధబుద్ధే ర్వక్రభాషితం యత్ర సస్తి తమాలోకితయా త్వయై
 వాన్తై సుతరామేవ సంశయకారి ప్రత్యుత్తరం దత్తం తదసా
 మరణేఽసి మే న శ్రద్ధధాత్యేవేనా మవస్థామ్ - అన్య చ్చ యది
 మదగ్ధే దుఃఖమేవమియ మనుభవతీత్యేత² దస్య చేతన్యభవిష్య⁵
 త్రథా గమనమేవ గాకరిష్యత్. తత్ర గతోఽప్యసా యత్కిమపి
 వత్త్వస్య స్వయేన మయా భువద్వత్స్యోపి గాలపితవ్యో నోపాలభ్యవ్యో
 న చరణవతితన్యాన్యనునయో గ్రాహ్యో నాహం ప్రియసఖ్యా ప్రసా
 దనీయే త్యభిదధా నైవా చేతితాగమనభేదా కాదంబరీ చంద్రావీడ
 దర్శనాయోత్తామ్యంతీ త త్రైవాజగామ. 10

ఆగత్య చోద్ధృతా మృతమివ రత్నాకర, మిందువిరహిత
 మివ నిశా ప్రబుధ, మస్తమితతారాగణ మివ గగన, మపచితఫలకుసుమ
 శోభ మివోపనన, ముఖ్యాతకర్ణిక మివ కమల, ముఖ్యండితాంకుర మివ
 మృణాళ, మవలుక్తతరళమణి మివ హార, మున్ముక్తజీవితం చంద్రావీడ
 మద్రాక్షిత్. దృష్ట్వా చ తం సహసా కిమిదమిత్థ్యధోముఖి ధరా¹⁵
 తలముపయాంతీ కథం కథ మపి ముక్తాక్రందయా మదలేఖయా ధా
 ర్యత కాదంబరీ. పత్రలేఖా పునరున్ముచ్య కాదంబరీకరతలమచేతనా
 క్షితిముపాగమత్. చిరాచ్ఛ లబ్ధసంజ్ఞా కాదంబరీ తథైవ మూ
 ఢేవ నిశ్చల స్తబ్ధ దృష్టిరావిప్రేవ స్తంభి లేవ నిష్ప్రియత్నా నిశ్వసితు
 మపి విస్తృతా విస్తితే వాంతర్మన్యభరనిష్పంజేవ చంద్రావీడ²⁰
 వదనసందానితాక్షి శ్యామారుణాననా గ్రహోపరక్తేందుబింబేవ
 పార్శ్వమాసీ నిశా నిశితపరశుపాతోత్కంపినీ లతేవ వేపితాధరకినలయా
 లిఖితేవ ప్రీన్యభావవిరుద్ధేన చేతనా తథా. తదా స్థితాం తు తాము
 న్ముక్తార్తనాదా నపాదవతనం మదలేఖాఽబ్రవీత్. 'ప్రియసఖ! ప్రసీ
 దోత్స్సౌజ్ఞేనం మన్యుసంభారమనారటంతీ బాష్పమాక్షేణాము²⁵
 చ్యమానేఽస్మిన్నియతమషీ లతిజలభరభారోత్పీడితం తటాకమివ

1 ఆత్మశ్రద్ధ. 2 వాసంశయ. 3 దన్యాభవిష్యత్ తదా. 4 సమ
 ర్పితాక్ష. 5 జేమం.

మృదుసరసం సహస్రధా స్ఫుటతి తే హృదయమిదమితి అపేక్షస్వ
దేవీం మదిరాం దేవం చిత్రరథం చ త్వయా వినా కులద్యయమపి
నాస్తి.

ఇత్యుక్తవతీం మదజేఖాం కాదంజరీ విహస్య ప్రత్యవాదీత్.
5 'అ ప్యన్తత్తికే! కుతోఽస్య మే వజ్రసారకఠినస్య హృదయస్య స్ఫు
టనం ఆలోక్యైవ యన్న సహస్రధా స్ఫుటితమ్. అపి చ యా జీవతి
తస్యా స్పర్శ మిదం మాతా పితా బంధురాత్మా సఖ్యః పరిజన ఇతి
మయా పునర్న్రియమాణయా జీవితభూతం కథ మపి సమాసాదిత మి
దం ప్రియతమశరీరం, య జ్ఞేవ దజీవ ద్యా సంభోగే నానుమరణేన వా
10 ద్విధాపి సర్వదుఃఖానా మే వోపశాంతయే త త్కి మితిదేవే నాగచ్ఛ
తా మదర్థం ప్రాణాం శోచితృజతా సుదూర మారోపితం గురుతాం
చ నీత మాత్మాన మశ్రుపాతమాత్ర కేణ లఘూకృత్య పాతయామి.
కథం చ స్వర్గమనోస్తుఖస్య దేవస్య రుదితే నామంగళం కరోమి? కథం
వా పాద భూళి రివ పాదా వసుగంతు ముద్యతా హర్షస్థానే రోదిమి?
15 కిం మే దుఃఖమ్? అధునా తు మే సర్వదుఃఖా న్నేవ దూరీ భూతాని, కి
మద్యాపి రుద్యతే? యదర్థం కులక్రమో న గణితో గురువో నాపే
క్షితాః ధర్మో నానురుద్ధో జాపవాదా న్న భీతం లజ్జా పరిత్యక్తా
మదనోపచారైః సఖీజనః. భేదితో దుఃఖతా మే ప్రియసఖి మహాశ్వే
తా తస్యాః కృతే ప్రతిజ్ఞాత మిమ ప్యన్యథా జాతం మ 4 మే త్యేత దపి
20 చేతసి న కృతం తస్మై మదర్థ మేవోద్ధృతప్రాణే ప్రాణేశ్వరే
ప్రాణా ప్రతిపాలయంతి త్వయ్యేవ కిం ముక్తాహం అస్మిం స్తు
సమయే మరణ మేవ క్రేయో న జీవితం మే సర్వప్రకారలజ్జాకరంతు జీవి
తంన పునర్నరణం. త ద్యది మమోపరి స్నేహః కరోషి వా మత్ప్రియ
హితం తస్య దీయ మ ప్యాత్మని స్నేహ మారోప్య తథా కర్తవ్యం య
25 థా న తాతో నాంబా వా మచ్ఛికాదాత్మానం పరిత్యజతః యథా
చ మయి పాంశితం మనోరథం త్వయి పూరయతః, యేన పరలోకగ
తాయా లపి మే జలాంబులీదాయీ పుత్రకో భవిష్యతి యథా వాపి

1 అయ్యన్త. 2 హతహృదయస్య. 3 మన్యథా. 4 యే. 5 ఏవం
6 ముక్తాహం. 6 దానాయ పుత్రక స్త్యయి భవిష్యతి.

నభీజనః పరిజనో వా న స్మరతి శూన్యం వా మద్భవనమాలోక్య న
 దిశో గృహ్లాంతి తథా కరిష్యసి పుత్రకన్య మే భవనాంగక సహకార
 పోతకన్య త్వయా మచ్చిత్తయేవ మాధవీలతాయా సహో ద్వాహ
 మంగళం స్వయ మేవ నిర్వర్తనీయం మచ్ఛరణతలలాలితస్య బాలా
 శోకవిటపన్యకర్ణ పూర్ణార్థ మపి సల్లవలః ఖండనీయో మత్సంవర్ధితా 5
 యా మాలత్యాః కుశుమాని దేవాచ్ఛాయేషా దేయాని. వాన
 భవనే మే శిరోభాగనిహితః కామదేవపటః పాటనీయః స్వయం రోపి
 తా శ్చూతవృక్షకా మే యథాఫలం గృహ్లాంతి తథా సంవర్ధనీయాః.
 పంజరబంధదుఃఖా ద్వరాకీ కాలిదీ శారికా శుక శ్చ పరిహాసో ద్వా
 వపి మోక్షవ్యా మదూకళాయినీ నకులికా స్వాంక ఏవ శాయయిత¹⁰
 వ్యా పుత్రశో మే బాలహరిణ స్తరళకః శివ చిత్తపోవనే సమర్పణీ
 యః పాణిశలసంవర్ధితం జీవంజీవకమిధునం యథాక్రిడాపర్వతకే న
 విపద్యతే తథా కార్యమ్. పాదసహచారీ హంసకో యథా న హస్తతే
 కేన చిత్తథా విధేయమ్. అపరిచితగృహవసతి స్తవస్విని బలా ధృతా
 వనమానుషీకా వన ఏవోత్పిష్టవ్యా. క్రిడాపర్వతకః కస్తే చి¹⁵
 దువశాంతాయ తవస్వినే ప్రతిపాదయితవ్యః శరీరోపకరణాని మే స
 ర్వాణ్యేవ బ్రహ్మణసాత్కర్తవ్యాని వీణాపి పునరాత్మన ఏవాంక
 ప్రణయినీ కర్తవ్యా అపర మపి యతే రోచతే త త్స్వీకర్తవ్యమ్,
 అహం పునరిమమమృతకిరణరశ్మిభి రనాశ్యానచందనచర్చాభి రనవ
 రశభారాగృహసార సేకై రనేకసంతానతానతుహినకరకిరణనికరతారకిత²⁰
 తారహారార్పణైర్నణిదర్పణప్రణయినేన మలయజలార్ద్రపద్మినీ
 పత్రాస్తరణేన సరసబిసకినలయప్రస్తరై రకతోరమృణాళినీతల్పకల్పన
 యోర్వికాసుకమలకుముదకువలయశయనై శ్చ దగ్ధశేషముజ్వలిత
 చితానలే జ్వాలామాలిని దేవస్య చంద్రావీడస్య కంఠగ్నా నిర్వాప
 యామ్యాత్తానమ్. ఇత్యుభిదధానా కృతమరణానుబంధాకృతవిధార²⁵
 నానుబంధాం మదలేఖా మవచ్చిద్వాపసృత్యచ మహాశ్వేతాం కంఠే
 గృహీత్వా నిర్వికారవద నై వ పున రవాదీత్.

1 వోచ్చేయాని. 2 కస్తిం శ్చి త్తపో. 3 యః. 4 బ్రహ్మణ్యేభ్యః
 ప్రతిపాదనీయాని. 5 ద్వికన.

ప్రియసఖ! తవాప్తి కీదృశ్యపి ప్రత్యాశా యయానురాగపర
 వశా పునః సమాగమాకాంక్షణీ త్తజ్జ మరణాభికాని దుష్కలాని
 అనుభవంతీ జీవితమలజ్జాక మనసుశోచ్యమనుపహసనీయ మవా
 చ్యం ధారయతి మమ పునః సర్వతో హతాశాశూః సాపి నాస్తి
 5 తదా మంత్రయే ప్రియసఖ పున ర్జన్మాంతరే సమాగమా యే తస్యభి
 ధాయ ఉత్పంజ్యమానపులక కేసరోద్భాసిన్యసమసాధ్యసానిలాహతో
 త్కంపోత్తరంగాయమాణానందబాష్పవేగోర్మితరళసంగళతేన్ద్రదమకరస్థ
 బిన్దునివ్యన్దిసీ ముకుళాయమాననయనకుముదా కుముదినీవ చంద్రా
 వీడచంద్రాస్తమయవిధురా తదవస్థేఽపి హృదయవల్లభే సమాగమ
 10 నుఖమివానుభవంతీ సరభస ముపరిపర్యస్తచికురహస్తాద్వాంతకుసు
 మనివహేన మూర్ధ్నా అర్చయిత్వా చంద్రావీడచరణాస్తవత్స్వేదా
 మృతార్ద్రాభ్యాం హస్తాభ్యా ముత్తి ప్త్యాంకేన ధృతవతీ, అథ తత్కర
 స్పర్శేన సముచ్ఛ్విసత ఇవ చంద్రావీడదేహతో ఝటితి తుహినమ
 య మివ తం సకల మేవ ప్రదేశం కుర్వదవ్యక్తరూపం కి మపి చంద్ర
 15 ధవళం జ్యోతిరివోజ్జగామ అనంతరం చాంతరిక్షే క్షరంతీవామృ
 తమశరీరణీ వాగ్రామయత. 'వత్సే! మహాత్వేతే! పున రపి త్వం మయే
 వ సమాశ్వాసితా వర్తనే పుండరీకశరీరం మల్లోకే మత్తేజసాఽచ్యాయ
 మాన మవిరాశి భూయ స్త్వత్సమాగమాయ తిష్ఠత్వేవ, ఇద మవరం
 మత్తేజోమయం స్వత ఏవావిరాశి విశేషతోఽమునా కాదంబరీకర
 20 స్పర్శేనాప్యాయమానం చంద్రావీడస్య శరీరం శాపదోమాద్విము
 క్తమపి 'ఆత్మనా కృతశరీరసంక్రాంతే ర్యోగిన ఇవ శరీరమత్రైవ
 భవతోస్సంప్రత్యయార్థమాశాపక్షయాదాస్తాం నైతదపి సం
 స్కార్యముదకేవాక్షేప్తవ్యముత్ప్రిప్తవ్యం వా ప్రయత్నతః పరి
 పాలనీయమానమాగమప్రాప్తే' రితి.

25 తాం తు శ్రుత్వా కి మేత దితి విన్మయాక్షిప్తహృదయా స్ప
 ర్వా ఏవ గగనతలనివేశిత నిర్నిమేష దృష్టయో లిఖితా ఇవ పత్రలే
 ఖావర్జమతిష్ఠా, పత్రలేఖా తు తేన తస్య జ్యోతిషస్తుషారశీతలే
 నాహ్లాదహేతునా స్పర్శేన లబ్ధనంజ్ఞోత్థాయావిప్లవ వేగాద్ధావి

త్వా పరివర్తకహస్తాదాచ్చిద్యేంద్రాయధమస్తద్విధానం యథా
తథాభవతు త్వం పునరేవమేకాకీ వినా వాహనం దూరం ప్రస్థితే
దేవే తుణమప్యవస్థాతుం శోభనీ' ఇ త్యభిదధానా తే నై వేంద్రా
యుధేన న హస్తాన మచ్ఛేదనరస్యక్షివత్.

అథ తయో ర్నిమజ్జనమయానంతర మేవ తస్మా త్సరస్వలి 5
లా చ్చైవలోత్కర మివ శిరసి లగ్నం గళజ్జలబిందునందోహమయ
థాతథాలంబి దీర్ఘశిఖం ముఖోపరి పరస్పరానక్తే రసంస్కారమలిసత
యా చోపనూచితచిరోర్ధ్వబంధం జటాకలాప ముద్వహా జలార్ద్ర
దేహనక్తేన బినతంతుమయేనేవ బ్రహ్మనూత్రేణ సముద్భాసమానో
మూనారవిందినీ పలాశశృప్తపాండునా జీర్ణమందారవల్కులే నాబద్ధ10
పరికరః కరేణా సనావరోధినీ ర్జటాః సముత్సారయన్ అశ్రుజలచ్ఛలే
నాచ్ఛేదనరస్వలిలమి వాంతఃప్రవిష్ట మాతామ్రాయతాభ్యాం లోచ
నాభ్యాముద్వహన్ ఉద్విగ్నాకృతి స్తాపనకుమార స్సహ నై వోద
తివత్, ఉత్థాయచ దూరత ఏ వోద్దామబాష్పజలనిరోధపర్యాకులయా
ప్యాబద్ధలక్ష్మీయా దృష్ట్యా విలోకయంతీం మహాశ్వేతాముపసృత్య15
శోకగద్గదమవాదీత్, 'గంధర్వరాజపుత్రి! జన్మాంతరగతిః ప్రత్యభిజ్ఞాయ
తే2యం జనో న వేతి. సా త్వేపం పృష్టా శోకానందమధ్యవర్తినీ
ససంభ్రమాకులముత్థాయ కృతప్రణామా ప్రత్యవాదీత్, 'భగవన్
కపింజల మేవం విధా పుణ్యవతీ1యా త్వయా ప్యాత్మనః కారణా
దేవం సంభావితా అథవా యుక్తవేద్యతీ మయ్యనాత్మజ్ఞాయాం20
సంభావనాయాహమేకాంత ఏవ వ్యామోహహతా స్వర్గం గతే2పి
దేవే పుండరీకే జీవామి తత్కథయ కే నాసా2పుత్రి వ్య నీతః కిమర్థం
వా నీతః కిం వాస్య వృత్తం క్వ వా వర్తతే కిం వా తవోపజాతం
యే నై తావతా కాలేన వార్తా మపి న దత్తవా నసి కుతో వా త్వ
మేకాకీ దేవేన విన్తై వాగతో2నీతి.' స త్వేపం పృష్టా మహాశ్వేతయా25
విస్తయోస్తుభేన కాదంబరీపరిజనేన చంద్రావీడాసుగామినా చ రాజ
పుత్రలోకేన ఉపర్యుపరి పాతినా వీక్ష్యమాణః ప్రత్యవాదీత్.

‘శ్రూయతాం గంధర్వరాజపుత్రి! తథా కృతార్తప్రలాపామపి

1 యా భవంత మపి న ప్రత్యభిజానామి.

త్వామహమేకాకీనీసుత్సృజ్య వయస్యన్నేహా డాబద్ధపరికరః క్వ
మే ప్రియసుహృద మవహృత్వ గచ్ఛ నీ త్యభిధాయ పురుషం త మసు
బద్ధః జవేన ఉదపతమ్. స తు మే ప్రతివచన మజత్వైవ గీర్వాణ
వర్తని విన్నయోత్ఫుల్లనయనై రాలోక్యమానో వైమానికై రవ

5 కుంతితముఖిభిరున్ముచ్యమాన గగనమార్గోదివ్యాంగనాభిరభిసారికాభిరా
లోలతారకేక్షణాభిరిత స్తతః ప్రణమ్యమానః తాకాభి రంబర
సరఃకుముదాకరం తారకాగణమతిక్రమ్య చంద్రాభిరామసకలలోకం
చంద్రలోక మాగమమ్. తత్ర చ మహోదయాఖ్యాయాం సభాయా
మిందుకాంతమయే మహతి పర్యంకే తక్సుణ్డరీకశరీరం స్థాపయిత్వా మా

10 మవాదీత్ 'కపింజల! జానీహి మాం చంద్రమస మహం ఖిలూదయగ
తో జగ దనుగ్రహాయ స్వవ్యాపారమనుతిష్ఠన్ననేనతే ప్రియవయ
స్యేన కామాపరాధాజ్ఞీవితం సముత్సృజతా నిరపరాధస్సంశయః
దురాత్మ న్నిందుహతక యథాహం త్వయా కరై స్సన్తాపితః ఉత్పన్నా
నురాగోఽప్రాప్తహృదయవల్లభాసమాగమసుఖః ప్రాణై ర్వియోజిత

15 స్తథా త్వమపి కర్తృభూమిభూతేఽస్మి భారతే వర్షే జన్మ నిజన్మ న్యేవ
మేవ ప్రాప్తానురాగోఽప్రాప్తప్రియాసమాగమసుఖః తీవ్రతమాం
హృదయవేదనా మనుభూయ జీవిత ముత్సృజ్య' నీతి. అహం తు తే
నాన్య శాపహతభుజా ధగి త్యుద్దీపిత ఇవ నిరాగాః కి మనే నాత్మ
దోషానుబంధేన నిర్వివేకబుద్ధినా శప్తోఽస్మీ త్యుత్పన్నకోప స్త్వ మపి

20 మత్తుల్యసుఖదుఃఖి ఏవ భవిష్యనీతి ప్రతిశాపమన్తై ప్రాయచ్ఛమ్.
అపగతామర్షశ్చ వివేకమాగతయా బుద్ధ్యావిమృశ స్తహాశ్వేతావ్య
తికర మ స్యాధీగతవా నస్మి. నతాన తు మహాశ్వేతా మన్మయాఖ
సంభవా దపురనః కులా లబ్ధజన్మని గౌర్యాముత్పన్నా తయా చా
యం భర్తా స్వయంవృతోఽనేన చ సంప్రతి స్వయంకృతా ిదేవ శాప

25 దోషా స్తయా సహ మర్ష్యలోకే వారద్యయ మవశ్య ముత్పుత్రవ్య
మ్, అన్యథా జన్మని జన్మ నీ త్యేషా వీపై నవ న చరితార్థా భవతి. త
ద్వావ దయం శాపదోషా వ్యపైతి తావ దస్మాత్త్వనా విరహితన్య శరీ

1 మగచ్ఛత్. 2 ఝటితి జ్వలిత ఇవ. 3 దేవాత్మదోషాత్.

రస్య మా వినాశోఽభూదితి మయేద ముత్తి ప్యాసీతమ్. వత్సా చ మహాశ్వేతా సమాశ్వాసితా, త దిద మత్ర మత్తేజసా ప్యాయిత మా శాపక్షయాత్థిసృత మధునా త్వం గత్వా వృత్తాంత మిమం శ్వేతకేతవే నివేదయ మహా ప్రభావో సౌ కదా చి దత్ర ప్రతిక్రియా మపి కాంచి త్కరో' తీ త్సుక్త్వా మాం వ్యసర్జయత్.

5

అహం తు వినా కృతో వయ స్యేన శోకావేగాంధో గీర్వాణ
 1 వర్తనా ధావన్న వ్యతమమత్రోధనం వైమానికమలంఘయమ్.
 స తు మాం దహన్నివ రోషహతభుజ భ్రుకుటీవికరాశేన
 చక్షుషా నిరీక్ష్యోబ్రవీత్. 'దురాత్మ! మిథ్యాతపోబలగర్విత య
 దేవమతివిస్తీర్ణే గగనమార్గే త్వచహ ముద్దామప్రచారిణా
 తురంగమేజ్జనోల్లంఘిత స్తస్మా త్తురంగమ ఏవ భూత్వా మర్త్య
 లోకేఽవతర. అహం తు త ముద్బాష్పసత్త్వా కృతాంజలి రవదమ్. 'భ
 గవ! వయస్య శోకాంధేన త్వం మయోల్లంఘితో నావజ్ఞానాత్తత్
 ప్రసీద ఇమం శాపముపనంహ' యేతి. స తు మాం పునరవాదీత్,
 'దత్త ఏవ శాపః సంప్రతి మహా నాన్యథా భవితు మర్హతి త దేతత్తే
 కరోమి కియంతమపి కాలం యన్యైవ వాహ్మతాముపయాస్యసి
 తన్యైవావహనే న్నాత్వా విగతశాపో భవిష్యసి' ఏవ ముక్త స్తు పున
 రహ మవదమ్. 'భగవ! య ద్యేవం తతో విజ్ఞాపయామి, తే నాపి
 మే ప్రియవయస్యేన చంద్రమసా సహ శాపదోషా న్మర్త్యలోక ఏ వో
 త్పత్తివ్యం త దేతావంత మపి భగవాన్ ప్రసాదం కరోతు మే దివ్యేన
 చక్షుషాఽవలోక్య యథా తురంగమత్వేఽపి మే తేనైవ సహవియో
 గేన కాలో ఽహం' యేతి. స త్వేవ ముక్తో ముహూర్త మివ ధ్యాత్వా
 పున ర్వాసవాదీత్. 'అనయా స్నేహాలతయా తే మమార్ద్ధితం
 హృదయం త దాలోకితం మయోజ్జయిన్యా మపత్యస్య హేతో స్తప
 స్యతః తారావీడనామ్నో రాజ్ఞస్సనిదర్శనం చంద్రమసా తనయత్వ
 ముపగంతవ్యం వయస్యే నాపి తే పుండరీకేణ తన్మంత్రిణ ఏవ శుకనాన
 నాముస్య మపి త న్యైవ పరమోపకారిణశ్చంద్రాత్మనో రాజ

పుత్రస్య వాహనతా ముపయాన్య' సీతి. అహం తు తద్వచనానంతర
మే వాధస్థితే మహోదధౌ వ్యవతమ్ తస్మాచ్చ తురంగీభాయోద
తిష్ఠమ్ సంజ్ఞా తు మే తురంగీమ త్వేపి నై వాపయతాయే నాయం
మయాన్యైవార్థస్య కృతే కిన్నరమిభునానుసారీ భూమి మేతా మాసీ
5 తస్త దేవచంద్రమసోఽవతార శృంద్రావీడః యో వ్యసా ప్రాక్షనా
దేవానురాగసంసారా దభిలషం స్వయా అజానంత్యా శాపాగ్ని
నా నిర్దగ్ధ స్సౌఽపి మే వయస్సస్య పుండరీకస్యావతార' ఇతి.

తత్ శ్రుత్వా మహాశ్వేతా హా దేవ! పుండరీక! జన్మాంతరే
వ్యవిన్మృతమదనురాగ! మత్ ప్రతిబద్ధజీవిత! మచ్ఛరణ! మన్మథావ
10 లోకో! మన్మయనకలజీవలోక! కథం లోకాంతరగతస్యాపి తేహ
మేవ రాక్షసీ వినాశాయోపజాతా దగ్ధప్రజాపతే రియదేవ మన్నిత్వా
జే దీర్ఘజీవితప్రదానే చ ప్రయోజనం నిష్పన్నం య త్పునః పున స్తే
వ్యాపాదనం స్వయం హత్వా పాపకారిణీ కముపాలభే? కిం బ్రవీమి?
కనై కథయామి? కి మాక్రందామి? కః పయామి శరణం? కో వా
15 కరోతు మయి దయాం? యాచేహ మాత్మనై వాపరాధమధునాదేవ!
ప్రసీద కురు దయాం దేహి మే ప్రతివచన' మి త్యేతాన్యక్షరాణి
ఉచ్చారయం త్వపి 'లజ్జే మన్యే చ తవా పృథ్విన్న మేవ మయి మంద
భాగ్యాయాం వై రాగ్యం యే నై వ మపి విలపంత్యా న ప్రతివచనం మే
దదాసి హా! హా తాస్మి! అనే నై వాత్మనో జీవిత సోప ర్యనిర్వేదనా'
20 ఇత్సున్నక్తార్తనాదా సోరస్తాడన మవనావాత్మానమపాతయత్.

కపింజల స్తు తథాకృ తార్తప్రలాపాం తాం సానుకంప మవా
దీత్. 'గంధర్వరాజపుత్రి! కస్త వాత్ర దోషో యే నై వ మనిందనీయ
మపి ఆత్మానం నిందాపదై ర్యోజయసి కో వాధునా సుఖమాత్ర కేఽ
సుభవసీయే దుఃఖి స్యావసరః. 2య దేవం శుచాత్మానం వ్యాపాదయ
25 సి య దసహ్యతరం తత్తు త్వయా నిర్వ్యాధం దృఢీకృతం హృదయం,
యథా వయస స్సాన్వేయ సమాగమాపత్యాశయా యథా వా శా
పదోషాదిదముప 3వతం భవతో ర్ద్వయో రపి దుఃఖం మయా తథా

1 మత్సేనాపి న వ్యవగతా. 2 యే నై వాత్మానం శుచాన్యా.
3 గతా భవతో.

కథితమ్. అపి చ చంద్రమసోఽపి భారతి భవతీభ్యాం శ్రుతైవతన్నుచ్యతా మయ మాత్మనో వయస్యస్య వాఽశ్రేయస్కర శ్శోకానుబంధావేగో ద్వయో రపి శ్రేయసే యదేవ భవతాంగీకృతం త దేవానుబధ్యతాం వ్రతపరిగ్రహణోచితం తపః. తపసో హి సమ్యక్కృతస్య నాస్యసాధ్యం నామ కించిత్. దేవ్యా హి శౌర్యా తపసః ప్రభావా దతిదురానదం స్తరాశే రపి యావ దాసాదితం దేహార్థపదం ఏవం త్వమపి అచిరాత్తద్ధేవ మే వయస్యస్యాంకే నిజతపఃప్రభావా త్పదమ వాప్సు సీతి మహాశ్వేతాం పర్యబోధయత్.

ఉపశాంతమన్యువేగాయాం చ మహాశ్వేతాయాం విషణ్ణదీపముఖ కాదంబరీ కపింజల మస్రాక్షీత్. 'భగవః! కపింజల! పత్రలేఖయా త్వయా చాస్త్మి నరసి జలప్రవేశః కృత స్త త్కిం తస్యాః పృత మి త్యావేదనేన ప్రసాదం కరోతు భగవా' నితి. స తు ప్రత్యవాదీత్. 'భగవతీ! నలీలపాతానంతరం నకశ్చి దపి వృత్తాంతో మయా జ్ఞాతః త దధునా క్వ చంద్రాత్మకస్య చంద్రావీడస్యాత్తా పుండరీకాత్మకస్య వై శంపాయనస్య జన్మ కే వాస్యాః పత్రలేఖాయాః పృత మితి సర్వస్యైవ వాస్య వృత్తాంత స్యావంగమాయ గతోఽహం ప్రత్యక్షలోకత్రయస్య తాతస్య శ్వేత కేతోఃపాదమూలమిత్యభిదధాన ఏవ గగనముదపతత్.

అథ గతే శస్త్రి విస్తయూంతరితశోకవృత్తాంతే చంద్రావీడ మాలోక్యాలోక్య గిభితనయనవయసి యథాస్థాన మపసృత్యావ సృత్య ఫితవతి సపరిజనే రాజపుత్రలోకే కాదంబరీ మహాశ్వేతా మవాదీత్. 'ప్రియసఖ! తుల్యదుఃఖితాం కుర్వతా తేన చిరాత్తల్వద్య సుఖం ఘాపితాస్మి భగవతా విధాత్రా అద్య మే శిర స్సముద్ఘాటితమద్య వదనం తే దర్శయంతీ ప్రియస ఖేతి చాభాష మాణా న లజ్జేతవా ప్యహ మద్వైవ ప్రియసఖి జాతా సంప్రతిమరణం జీవితం వా దుఃఖాయ మే తతోఽపరః ప్రవ్వవ్యో మయా కేన వా పరేణోపదేష్టవ్యమ్. త దేవంగతేయ త్కరణీయం త దుపదిశతు మే ప్రియసఖి సాహ మాత్మనా కించిదపి వేద్మి కిం కృత్యా శ్రేయః.'

- ఇ త్యుక్తవతీం కాదంబరీం మహాశ్వేతా ప్రత్యవాదీత్. , ప్రియసఖ! కి
మత్ర ప్రశ్నే నోపదేశేన వాయ దేవేయ మనతిక్రమణీయా ప్రియ
తమసమాగమప్రత్యాశా కారయతి తదేవ కరణీయం పుండరీకవృ
త్తాంత స్వద్య కపింజలహస్తాత్ స్ఫుటీభూతః తదా తు వాక్యైత్రకే
5 జ్ఞాన సమాశ్వాసితయా మయా న పారితమన్య త్కించ దపి కర్తుం
తత్త్వ మన్యత్కించ కరోషి యస్యాః ప్రత్యయస్థాన మిదం చంద్రా
వీడశరీరమంక ఏవాస్తే తదన్యథాత్వేన్య కరణీయా చింతా
యావత్పున రిద మవినాశి తావదస్యాశువృత్తిం ముక్త్యా కి మన్య
త్కరణీయ మప్రత్యక్షాణాం హి దేవతానాం మృదళ్ళ కావ్యమయాః
10 ప్రతిమాః శ్రేయసే పూజానమస్కారేణోపచర్యంతే కిం పునః ప్రత్య
క్షదేవస్య చంద్రస్య చంద్రావీడనామాంతరితస్య చంద్రమసో మూర్తి
రనారాధిత¹ప్రపన్నా?'

- ఇత్యుక్తవత్యాం మహాశ్వేతాయాం తూష్ణీమేనోత్థాయ
తరళికయా మదలేఖయా చ సహోత్థాప్య తామభేదార్థాం చంద్రా
15 వీడతమనున్యతరస్మిన్ శీతవాతాతపవర్షాదిద్వంద్వదోషరహితే శిలా
తలే శనై శ్చనై రభేదయంతీ స్థాపయిత్వా అపసీతశృంగారవేష²గ్రహ
ణా మంగళమాత్ర కావస్థాపి తైకకరభూషణా స్నాతా శుచి ర్భూత్వా
పరిధామ ధాతశుచిని దుకూలే ప్రత్యక్ష మనః పున ర్గాఢలగ్న మధ
రకింబయే తాంబూలరాగ ముప ర్యుపరి నిమిలితాగత బాష్పవేగోత్త
20 రభలోచనా అన్య దేవ కిం చిదప్య చింతితమనుత్ప్రేక్షిత మశిక్షిత
మనభ్యస్త మనుచిత మపూర్వం బలా ద్విలోభప్రకృతినా కార్యపండి
తేన దగ్ధవేధసా కార్యమాణా యా న్యేవ సురభికుసుమధూపానులేప
నాదీని సురభోపభోగాయానీతాని తైరేవ దేవతోచితా మపచితిం
సంపాద్య చంద్రావీడమూర్తా మూర్తిమతీవ శోకవృత్తి రార్తరూ
25 పా రూపాంతర మివ తత్త జ్ఞేనై వోపగతా గతజీవితేన శూన్యముఖ
ముఖావలోకినీ చంద్రావీడస్య వీక్షోత్పిడితహృదయాని రక్షంతీ బా
ష్పమోక్షముద్దామవృత్తైః శోకా దపి మరణా దపి చ కష్టతమా

మనస్సా మనుభవంతీ త దైవాంకే సమారోపిత చంద్రావీడచరణద్వ
యా దూరాగమన భిన్నే నాపి బుభుక్షితే నా వ్యప్రతిపన్నస్సానపా
నభోజనేన ముక్తాత్మనా రాజపుత్రలోకేన స్వపరిజనేన చ సమా నిరా
హారా తం దివసమక్షపంచుత్.

య దైవ చ దివస మశేషం తద్దైవ తాం గంభీరమేఘావరోధ 5
భీమామనవరత్నగర్జితధ్వజకంపితహృదయబంధా మాబద్ధకలకలాపి
కుల కేకాకోలాహలాకులితచేతోవృత్తి ముద్దామదర్శనారటితబధిరిత
శ్రోత్రేంద్రియాం దుర్దర్శ తడితనంపాతపీడిత దృశమశనినిర్ధానితర్జ
నాపాదితభువనజ్వరాం జ్వలత్ప్రద్యోతనివహ జర్జరితతరుగహనతలతమః
ప్రసరభీషణతమాం తమస్విని మపి దూరీకృత్యాబలా నహభువం భీతి 10
మపరిత్యక్తచంద్రావీడ చరణా అచేతితశరీరభేదా జాగ్రతి సముపవిష్టే
వక్షసాం క్షణమివ క్షపితవతీ ప్రాత శ్చ తదున్మిలితం చిత్రమివ
చంద్రావీడశరీర మాలోక్య శనై శ్చనైః పాణిని స్పృశంతీ పార్శ్వ
స్థితాం మదలేఖా మాభాష్య ఇద మబ్రవీత్. 'మదలేఖ! న వేద్మి కిం
రుచే ర్యశా దుత స్వీకారతయేవేతి అహం తు తాదృశీ మేవ 15
ఇమాం తను మాలోకయామి తత్త్వ మపి తావ దాదరతో నిరూప
యేతి. ఏవ ముక్తా మదలేఖా తాం ప్రత్యవాదీత్, 'ప్రియసఖ! కి మత్ర
నిరూపణీయ మంతరాత్మనో విరహా ద్వాప్యపారమాత్ర మ సోపరత
మన్య త్తాదృశ మే వేదం సరోశశతపత్రాకారం మనా గ ప్యనున్నక్తం
శ్రీయా వదనం తద్దైవాయం సంవేలితాగ్రభాగః స్నిగ్ధకుంతల 20
కలాప స్తద్దైవేయ మిందుశకలానుకారిణః కాంతి ర్గలాటన్య తా
దృశమే వేద మాముకుళిత నీలోత్పలద్యుతిహారికర్ణాంతాయతంలోచన
యుగళం తద్దైవ చేమావసానతోఽపి విహసితా వినోద్భాసిత
కపోలమూలా నృకోష్ఠపాంతా తాదృశ ఏవ చాయ మమూనఃసలయ
చ్ఛవిరధర స్తద్దైవ చేదం విద్రుమాలోహితసఖాంగుళితలం పాణి 25
పాదం త దేవేద మవిగళితసహజలావణ్య సౌకుమార్యాణాం సౌమ్యవ
మంగానాం లావణ్యం తత్ప్రత్యాసా భారతీకపింజలావేదితశ్చ శాప

వృత్తాంత' ఇతి సంభావయామి త్యుక్తవత్వాం మదలేఖాయా మా
 నందనిర్భరా మహాశ్వేతాయై దర్శయిత్వా చంద్రావీడచరణతలనిబద్ధ
 జీవితాయ రాజపుత్రలోకాయాపి దర్శితవతీ సతు విస్తయో
 త్సుల్లలోచనః సర్వ ఏవావనితలనివేశితశిరాః ప్రణమ్య చంద్రావీడ
 5 చరణౌ రచితాంజలిరానుద్వయే నావనౌ స్థిత్యా కాదంబరీం వ్యజ
 జ్జపత్ 'దేవి! త్వత్స్పృభావోఽయం య దేవ మస్తా సపుణ్యవతః పరి
 త్యజ్య దూరం గతస్యాపి దేవస్య త త్థైవేదం ప్రసన్నప్రభ మిందు
 మండలద్యుతిహారి వీక్ష్యతే వదనమ్. తథైవ చేదం చరణ మవికారి
 పురేవ ప్రోత్సుల్లతామరసచ్ఛాయమ్. తథైవ చ పునః ప్రసాదానుభవ
 10 ప్రత్యాకాలాలసం హృదయమ్. అన్య చైత స్సనుష్యేషు కేన కదా
 దృష్టం శ్రుతం అనుభూతం వా య దస్తాభి¹రి త్యభివిహితవతే రాజ
 లోకే ససఖిజనా సపరివారా చోతాయ స్వయై వాపచితదేవతార్చన
 కుసుమా స్నాత్వా నిర్వర్తితచంద్రావీడశరీరపూజాసంస్కారా శరీరస్థితి
 కరణా యాదిదేశ²రాజలోకమ్. నిర్వర్తితస్నానాశనే చ తస్మిన్ రాజ
 15 లోకే ఆత్మ నాపి మహా శ్వేతయోపనీతాని తయైవ సహ సపరివారా
 ఫలాన్యువయుక్తవతీ. కృతాహారా చ త త్థైవ చంద్రావీడచరణా
 వంకే కృతోద్వహంతీ త మపి దివసమనయత్. అన్యేద్యు శ్చోప
 జాతదృఢతరప్రత్యయా చంద్రావీడశరీరావినాశం ప్రతిపద్య మద
 లేఖా మవాదీత్. 'ప్రియసఖ! దేవస్య శరీరమిదముపచరంతీభి రవశ్య
 20 మాశాపక్షయాదస్తాభిరత్ర స్థాతవ్యం తదిమమద్భుతరూపం వృ
 త్తాంతం తాతన్యాం భాయా శ్చ గత్వా నివేదయయేన నాన్యథా
 మాం సంభావయతః దుఃఖేన వామదీయేన స తిష్ఠతః. యథా చ మా
 మేవం విధాం దుఃఖభాగినీమాగత్య న పశ్యత స్తథా కరిష్యసి న
 శక్నోమ్యహం తాత మంబాం చ దృష్త్వా దుఃఖావేగం ధారయితుం.
 25 యయా చోపరతమపి దేవమాలోక్య సరుదితం సా కి మపర మధు
 నానిస్సంశయితజీవితే దేవే రోది' మీత్యభిధాయ తాం వ్యసర్జయత్.
 గతాగతయా చ తయా 'ప్రియసఖ! సిద్ధం తేభివాంఛితం ఏవం సంది
 వ్తం తే తాతేన చిత్రరథే నాంబయా చ మదిరయా గాఢతర మాలింగ్య

శిరస్యపాశ్రూయ చ వక్తవ్యావయో ర్వచనాద్వత్సే! కాల
మేతావంతం నైతదావయో రాసీత్ యథా జామాతృనహితా
వత్సా ద్రష్టవ్యేతి తదయమావయోః పర మానందో యద్వత్స
యైవ స్వయం జామాతా వృతః త త్రా ప్యపరం భగవతో లోకపా
లస్య చంద్రమసోఽవతారః. త త్కృతిపయే నైవ కాలేన కల్యాణైః 5
శాపావనానే జామాత్రా సహవానందబాష్పనిర్భరమానవారవిం
దం తే ద్రక్ష్యావ' ఇతి ఆవేదితే నిర్వృతేనాంతరాత్తనా దైవతవ
దుషచరంతీ తచ్చంద్రాపీకశరీరమతిష్ఠత్.

అథాపగతవతి జలదనమయే ఘననిరోధాద్భంధా దినోస్తు క్షే
జీవలోకే, ప్రసరంతీష్వివాశాసు, ¹కణిశభరావనమ్రకలమవన పింజరా ¹⁰
సు గ్రామసీమాసు, కాశకుసుమధవళా న్వరణ్యస్థలీషు, సేవ్యతా ముపా
గతేషు ²పాదపతలేషు, కల్పారహారిషు పల్వలేషు, ³కుసుమామోదశీత
లాసు యామవతీషు, శేఫాలికాపరిమళగ్రాహిషు నిశావసానమాత
రిశ్వసు, చంద్రప్రబాళిరామేషు, ప్రదోషేషు ఉద్దామపుల్లెందీవరరజో
వాసరురభిషు ⁴సలిలాశయేషు, సలిలాపనక క్రమతరంగ్యమాణపాం ⁵
డుసు కుమారతీరనైకతరీఖాసు, సుఖోత్తారతా మాపన్నాసు ఆపగాసు,
పంకపరిహరణశుష్కేషు అప్రహతయాథోపలచ్చన్నేషు మందాశ్యాన
కర్ణమోద్భిద్యమానాభినవపదవీకేషు పునరపి పాంథలోకేన ప్రవక్తి
తేషు ప్రాంజలవర్తసు, జంబాలవిగమా త్సర్వత స్తురగఖురనహనునం

జాతాసు భూమిషు, ఏకదా చంద్రాపీడచరణమూలోపవిష్టాం కాదం ²⁰
బహుముపసృత్య మేఘునాదో వ్యజ్జాపయత్. — 'దేవీ! దేవో యువరాజ'
శ్చిరయ తీత్యుత్తామ్యతా దేవేన తారాపీడేన దేవ్యా విలాసవత్సా
ఆర్యశుకనానేన చ వార్తాహరాః ప్రహితాః, తే చ దేవ్యా ఏవ శోకశల్య
ఘటనాం పరిహరద్భి రస్తాభి ర్యథావృత్తం సర్వమాఖ్యాయ అస్తాభిరభి
హితాః, భవతాం తు హస్తేన దేవేన చంద్రాపీడేన కిం చిత్ప్రతిసం దేష్ట ²⁵
వ్యం, నాపి దేవ్యా కాదంబర్యా, తదకృతవిలంబా గత్వైవం పృతంతమ
ఖలలోకార్తిహరా యావంతిలోహరయే దేవాయ తారాపీడాయ ఆవేద

1 ఫలభరా. 2 ప్రాసాదతలేషు. 3 కుముదామోద. 4 వాస
రేషు. 5 పతయే.

య'తే త్యభిహితాశ్చ తేఽస్మాన్మన్యునిర్భరాః ప్రత్యహోచన్.—
 'యథాభవద్భిః కథితం తత్తథా, తిష్ఠతు తావత్ క్రమాగతన్నేహోభక్తి
 రనువృత్తిర్వా, కార్యశారవశ్యతం కౌతూహలమేవ దేవావలోకనం ప్రతి
 బలాత్కారయత్ప్రస్థా, యది భవతాం వార్తామాత్రకోపలభ్య ఏవా
 5 య మర్థః తతో యుజ్యత ఏ వాస్మాకం భవద్భ్య స్సముపలభ్య ప్రతిగ
 మనం, అపి చ వయ మపి నేదృశా ఏవ కేఽప్యగుణా అపుణ్యకర్తాహోయే
 న పశ్యంతి దేవమ్, అస్తాభి రపి చిరతరం దేవ చరణపరిచర్యయాపవిత్రిత
 ఏవాత్మా, అస్తాకమపి సర్వదా దర్శనకోచరావస్థానేన ప్రసాదం కృతవా
 నేవ దేవః, కిమద్య జాతం యేన దేవస్య పాదారవిందపందనాప్రసాదేన
 10 అసంవిభజ్య విసత్త్వామహే, త ఏవ వయం పాదలగ్నాశ్చరణరేణవః, త,
 ద్విజ్ఞాప్య దేవీం దేవస్య యువరాజస్య పాదప్రణామేవాస్మాకం సఫల
 యతు భవా నాగమనశ్రమం, అన్యథా భూమి మేతావతీమాగత్య
 సంభవే సత్యస్య ప్రత్యక్షీ కృతశరీరాగతా స్సంతః కిం దేవేన తారా
 పీడేన వక్తవ్యా వయం?, కిం వాఽప్యస్తాభిర్దేవో విజ్ఞాపనీయః,
 15 ఇతి ఆవేదితే దేవీ ప్రమాణ' మితి విజ్ఞాప్య తూష్ణీం స్థితవతి మే
 ఘునాదేతత్కాలసముత్ప్రేక్షీ తానాశ్వాస్య శ్వశురకులవైక్ల బ్యాద్విలీ
 యమా నేవ శుచాఽంతస్సంచితం బాష్పమాకులితతరళతారకాభ్యా
 మాపిబంతీ లోచనాభ్యాముద్గద్గదికయాఽవగృహ్యమాణకంతీ కథం
 కథమపి చిరాత్కాదంబరీ ప్రత్యువాచ.—'స్థాన ఏవ హి తై రగమన
 20 మంగీకృతమహలో కైవ దేవమేనమేవ యాతా స్సంతః కిం ము
 చ్యంతాం?, త ఏవ అపి చాయమేవంవిధో లోకాతీతో వృత్తాంతో
 యత్రావలోకనేనాపి న సంప్రత్యయః సముత్పద్యతే, కిం పున రనాలో
 కనే నాపి, కై తవమాత్రోపదర్శితప్రేమోఘలా వల్లభతమజీవితా వయ
 మపి యావ త్పశ్యామస్తం తావదనపేక్షితప్రాణవృత్తయః స్నేహ
 25 సద్భావనీయా సుదృఢృత్యా న పశ్యంతీతి అఘటమానమిదం, త దవి
 లంబితం ప్రవేశ్యతాం, పశ్యంతు దేవం, సఫలయంత్యాగమనపరిశ్ర
 మేణ సార్థం లోచనే తతో యాస్యం' తీతి, ఆజ్ఞాసంతరం చ మేఘు
 నాదేన ప్రవేశితా దూరత ఏవ సమం బాష్పపాతేన పంచాంగాలిం

గితమహితలాం శృద్ధాగ్రహీతచరణారవిందవందనసద్భావనిహితోత్పత్త్య
నిభృతదృష్టిం ప్రాసనస్యదృష్టి శ్చిరమవలోక్య కాదంబరీ స్వయం
మే వాలపత్.

భద్రముఖాః పరిత్యజ్యతా మయం కులక్రమాగతస్నేహసద్భావ 5
సులభశ్శోకావేగః, యథా ల్యనాలోచితావధిమగ్ధావసానమేవ
దుఃఖం తన్నరణభీరోర్భవతు నామ శోకావేగాయ, యత్పున స్సుభో
దర్శం తత్పురస్థిసితయా సుఖప్రత్యాశయై వాంతరితం నాపతతి
హృదయే, తదేష వృత్తాంత నివంవిధోయేన న కేవలమత్ర నిర
వకాశతా శోకస్య ప్రత్యుశ సుదూరవృత్తేర్విస్తయ స్యా వ్యవసరః, 10
కిమత్ర పరిబోధనేన?, అన్యత్రాదృష్టపూర్వోమనుష్యేషు ప్రత్యక్షీకృత
ఏవాయం వృత్తాంతః, భవద్భిరపి దృష్టో దృష్టం చ పురే వాఽవికృత
తనోద్దేవస్య వదనం, సంభావనాపి యా జీవాద్విదా న సంభవతి సాపి
సంభావితైవ, తద్గమ్యతా మఘనా వార్తోత్సుకమతే దేవస్య పాద
మూలమ్, న చాయం ప్రత్యక్షదృష్టోఽప్యవరతశరీరావినాశవృత్తాంతః 15
తః ప్రకాశనీయః, దృష్టోఽస్తాభిరచ్ఛోద సరసి తిష్ఠత్యేతదేవావేద
నీయమ్, కిం కారణముపరితిః ఖల్వవశ్యంభావినీ ప్రాణినాం న కథం
చిత్ప్రీత్యయముత్పాదయతి, శరీరావినాశః పునః ప్రాణైర్విదాకృతా
నాం దృశ్యమానోఽప్యశ్రద్ధేయ ఏవ, తన్వావేదనేన సుదూరస్థితమపి
గురుజనం మరణసంశయే నిశ్శీప్య వర్తమానే ప్రయోజనమేవ నాస్తి, 20
ప్రత్యాగతజీవితే జీవితేశ్వరే స్వయం మే వాయ మద్భుతభూతోఽర్థో
గురుజనే జనే వా ప్రకటాభవిష్యతి ఇత్యేవమాదిష్టాస్తు తే వ్యజ్ఞాప
యః—‘దేవికిం విజ్ఞాపయామో ద్వాభ్యా మేవాపరిజ్ఞాన మస్య వస్తు
నస్సంభవే దగమనేన వాఽస్పదీయేనాకథనేన వా, త దస్తాకం తు
హస్తాద్ద్యయ మ ప్యేత న్నాస్తి, యవరాజవైశంపాయనయో ర్వాక్య
ర్తయా వినా దుఃఖం తిష్ఠతా దేవేన తారావీడేన దేవ్యా విలాసవ
త్యాఽఽర్కశుకనానేన చ సంభాష్య ప్రేషితానాం అప్రోషితజీవితా
నామగమనం దూరతఏవ, గత్వాసి దయితతమతనయవార్తాశ్రవణాల

సస్య రాజ్ఞో దేవ్యా ఆర్యశుకనాసస్య చ దుష్కభిస్తుతాక్షీణి ముఖా
 స్యుద్వీక్ష్య నిర్వికారపదనానామస్తాకమవస్థానమశక్య మేవ, ఇతి
 విజ్ఞాపితా తైః ఏవమేత' ది త్యుక్త్వా కాదంబరీ మేఘనాదమ
 వాదీత్. — 'మేఘనాద! వేద్మి సంస్తుతజనస్యైత దనుచితమితి, తథాపి
 5 గురూణాం చేతఃపీడామవేత్ మాణయా మయా ఏవమభిహితమ్, ఇతర
 దపి దుఃఖమతః కీదృశం భవతి?, కిం పున రిదం మహీవజ్రవతనసదృశం,
 త దపి భవత్వేభి స్స హాపరః కశ్చి చ్చిద్దేయవాక్యః ప్రత్యక్షీతనకల
 పృత్యాంతో ప్రజతు సంప్రత్యయాయ' ఇత్యేవమాదిష్టస్తు మేఘనాదో
 వ్యజ్ఞాపయత్. — 'దేవి రాజలోకేతు కా కథా భృత్యవగ్దేహి సకలప
 10 వాయం కందమూలఫలాశీ నిశ్చయం కృత్వా స్థితో యథాఽస్తాకం
 మధ్యాదకే నాపి దేవపాదా వినా న ప్రతీపం గంతవ్యం, భృత్యా
 అపి త ఏవయే సంప్రత్యేర్విపత్తై నవిశేషం నేవంతే, సమున్నమ్యమానా
 సుతరామవనమంతి, ఆలప్యమానా న సమానాలాపా జాయంతే,
 స్తూయమానా నోత్పిచ్యంతే, క్షిప్యమాణా నావరాధం గృహ్ణంతి,
 15 ఉచ్యమానా నప్రతీపం భావంతే, పృష్టాః ప్రియహితం విజ్ఞాపయంతి,
 అనాదిష్టాః కుర్వంతి, కృత్వా న జల్పంతి, పరాక్రమ్య న వికత్థంతే,
 కథ్యమానా అపి లజ్జాముద్వహంతి, మహాహవే వ్యగ్రతో ధ్వజ
 భూతా లక్ష్మ్యంతే, దానకాలే పలాయమానాః పృష్ఠతో నిలీయంతే,
 నాపి స్నేహం బహుమన్యంతే, జీవితా త్పురో మరణమభివాంఛంతి,
 20 గృహ దపి స్వామిపాదమూలే సుఖం తిష్ఠంతి, యేషాం చ తృష్టా
 చరణ పరిచర్యాయామసంతోషో హృదయారాధనే వ్యసనమా
 ననావలోకనే వాచాలతా గుణగ్రహణే కార్మణ్యమపరిత్యాగే భర్తః,
 యే చ విద్యమానేఽప్యాత్మని న స్వాధీనసకలేంద్రియవృత్తయః -
 పశ్యంతో వ్యంధా ఇవ - శృణ్వంతోఽపి బధిరా ఇవ - వాగ్మినోఽపి
 25 మూకా ఇవ - జానంతోఽపి జడా ఇవ - అనుపహతకరచరణాలపి కుణ
 య ఇవ - పంగవఇవ - క్లిబా ఇవ, అకించిత్కరాః స్వాత్మ నా స్వామి
 చిత్రాదశ్చే ప్రతిబింబపద్వర్తంతే, తత్సర్వ ఏ వాయ మేవం స్థితో
 భృత్యజనః, దేవస్య చ స్థానే దేవీ వర్తతే, త దాజ్ఞాపితం కృత మవధా

రయతు దేవీ' ఇత్యుక్త్వా మేఘనాద స్వరితకనామానం కుమారసేవక
మాహూయ తైస్సుహ వ్యసర్జయత్.

అథ సుబహుదివరాషగమే చ వార్తయా వినోత్తామ్యతీ చం
ద్రాపీఠస్యై వాగమనా యోపయాచితం కర్తుమవంతీ సగరీ దేవతా
నా మునిమాతృణా మాయతనం నిర్గతా విలాసవతీ 'దేవి! దిప్త్యా 5
వర్ణనే ప్రసన్నాస్తేఽవంతిమాతరః పరాగతా యువరాజ¹వారేతి సహ
నైవ ససమ్భ్రమప్రధావితాత్ పరిజనాదుపశ్రుత్యానందబాష్పజల
లులితయా జలార్ద్రేందీవరదశస్త్రజేవ విక్షేపదీర్ఘయా దృష్ట్యాఽర్చయం
తీవ చిరం దృష్ట్యా కకుభో మృగాంగనేవ పరిభ్రష్టబాలపోతకా పూ
త్యైత్య ప్రాకృతే వార్తా కేనేద మమృతం మే వాక్ ఛలా ద్వృష్టం¹⁰
కస్యానుకంపాఽస్మి జనే బాతా కేన వా దృష్టః కియద్ధూరేవర్తతే
కిం వానేన కథితం కుశలం మే వత్స స్యేతి పృచ్ఛం తేషా వాద్రాక్షిత్
ఇత స్తతో యథాదర్శనం సంఘశః ప్రధావితేన సరవతీప్రతిబద్ధే నా
ప్రతిబద్ధేన చోజ్జయినీనివాసివా జననాయుతో యువరాజః కియ
ద్ధూరే భవద్భిః పరిత్యక్తో దివసేష్యేతేషు వా క్వ వర్తతే క్వవాభవ¹⁵
ద్భిర్గత్వా దృష్టః క్వ వాతికష్ట స్తేనాతివాహితో వాహనమాత్రసా
ధనేన భారాధరాగమ స్తురగపృష్ఠగతస్య మన్యే వహత ఏ వాపక్రాం
తః త్వరితక ఏత ద్వేత్తి కి మనేన విదితేనాపి ఏత ల్కథయ య దర్శ
మయం కృతః కేళో యువరాజేన న దృష్టో వైశంపాయనః ప్రత్యానీ
తో వా మిళితో వా తస్య పత్రలేఖాసహితో మేఘనాదః స దత్తః²⁰
కశ్చి దపి సందేశో వా దేవవర్ణనేన మే మిత్రమేవాసా ఆద్యారభ్య
రాభసికతయైవాత్తనా బలా ద్గతస్య బాలధర్మణో వత్సస్య బిభేష్యే
వ వార్తాం ప్రప్టు మపి జీవత్యసౌలస్య వాజీ యో యువరాజేన ప్రసా
దీకృతః ప్రసీదత సాదివాం ప్రథమస్య పృథువర్తనో మాతులస్య మే
కథయత వార్తాం ఉత్ప్రేక్షామహే మహా సశ్వవారైరపి అనుభూత²⁵
క్లేశః కుశలం మహాశ్వపతే రశ్వసేనస్య శ్వశురోఽసా వస్తాకం విస్త
యః కృతోఽస్తత్ప్రత్రాయచ్ఛిహ్నాక మపి భవతాం హస్తేన కిం చి

- దపి ప్రహితమ్. అహితభర ఏవాసా యవరాజభవనే దృష్టో భవద్భి
 5 కే భ్రాతా భరతనేన సుపరిజనస్య నేనావతే ర్భద్రం భద్రనేనస్య నే
 వావ్యసని సూసుర్నే కపాలవర్షా తత్రావలగతిబలాధిక్యతస్తస్య
 కా వార్తావంతినేనస్య రోషితస్తే నానీన్నాసీర్థాం యవరాజో
 10 రాజకులే కః ప్రసాదవిత్తో¹ వర్తమానే మాన్యతే వాకేనవా కిం లభ్యమే
 తావద్భిర్దివనై రాజీవనికా బహవః ఖల్వభినవసేవకాః జాతాయుతా
 తాపత్సర్వమేవాన్యత్ యేన దృష్ట స్స కథయతు సర్వసేనమానో
 ర్విరసేనస్య వార్తాం పితర్మహరతే ప్రథమమేవాసా ప్రవిష్టో యా
 15 త్రాం మాత్రాన్య దుఃఖాంతరితప్రత్యగ్రపతిమరణశోకాదశనక్రియేవ
 పరిత్యక్తా న వేద్మ ఏవం : ధం సా జీవ తీ త్యేతాని చాన్యాని చ ప్రతి
 పదం పృచ్ఛమానా న వ్యవస్థిప్రతివచనా న్నాసాగ్రస్థితమన్యగర్భ
 దృష్టినావిష్టాని వాధ్వశ్రమనిస్సహాసపి పదాకృష్టినంభావితోద్యమా
 యాసితయా గత్యా గచ్ఛతశ్చాతిమలినతరపటచ్చరాచ్ఛాసితా నసం
 స్కారమలినకాయూననేకధైవోద్బుద్ధాధ్వధూభిమరుషమూర్ధజా² ధ్వజా
 20 ని వాధ్వక్లేశస్యాశ్రమా నివ శ్రమస్యావాసా నివ ప్రవాసస్యపద
 న్యాసా నివ దార్తనస్యస్య నందర్భానివ సర్వదుఃఖానా మదూ
 రతస్త్వరితకనమేతాం స్తా³ తేఖహరకా⁴ ప్రాలోక్య చ తస్మి న్నేవ
 మాతృగృహజ్గణే శ్శిత్వా తేషామాహ్వానా యాదిదేశ.

- అనంతరం చాతర్కితాపతితత్త్వర్చనో త్పాదితద్విగుణదుఃఖావే
 20 గా⁵ ముషితా నివోస్తుక్తానివేంద్రియైర్దారుమయా నివ శూన్యశరీరా
 నిర్ద్భీవితా ని వోపసర్పతః పురస్తా త్పతంతీ బాహ్మంధా సాధ్వస
 ఫ్ఫలితచరణాని కతి చి ద్గత్వా పదాని సగద్గదస్వర ముచ్చైరకృతప్ర
 ణామానే వావాదీత్. 'భద్రా :! కథయతాశు వత్సన్య మేవార్తమ్,
 ఇదం త్వస్య ధై వ కథ మపి కరోతి మేహృదయం, 'ద్రియతేమేవతో⁶
 25 దృష్టో వా భవద్భి⁷రి త్యేవం పృష్టాస్తతేనహసాగతబాష్పవేగ మవని
 తలనివేళితోత్తమాంగాః ప్రణామావదేశే నోత్పృజ్య కృచ్ఛా⁸దివాభి

1 వర్తమానో మాన్యతే. 2 యాతు. 3 శ్రయా. 4 అప్రత్య
 యమేవాశ్రయతే వతో⁵.

ముఖమున్న మితవదనా వ్యజ్ఞాపయన్. 'దేవి! దృష్టోఽస్మాభి రచోదనర
 స్తీరే యువరాజః, శేషమేషత్వరితో నివేదయిష్యతి' ఇత్యేవనుభదధత
 ఏవ తా నుద్బాష్పం ఘో విలాసవతీ ప్రత్యువాచ 'కిం విరతరమయం
 తవస్వీనివేదయిష్యతి, దూరతః ప్రభృ త్యనుద్రతప్రహర్షణై వోపసర్పణే
 న ప్రతిజ్ఞమాలికాశూన్యైః శిరోభిరావిషణ్ణమానై రాననైః ప్ర 5
 యత్నసంరక్షితాశ్రమోక్షదుఃఖితాభ్యాం లోచనాభ్యాం మన్యుభే
 దసమవధారణేన చ దృష్టేర్యదావేదితవ్యం తద్భవద్భిరేవావేదితం,
 హ! పశు! జగదేకచంద్ర! చంద్రావీక్ష! చంద్రానిన! చంద్రశీతలప్రకృతే!
 చంద్రాభిరామగుణ! లోచనానందభూత! కిం భూతం తే యేన నాయా
 తోఽసి?, తాత! చంద్రావీక్ష! పీడితా బ్రవీమి న కోపా దుపాలంభనం, న 10
 యుక్తమేతత్తవ 'అంబ! న విలంబం మనా గపి కనో' మీతి తథా మే
 పురః ప్రతిజ్ఞాయ క్షణమవ్యవ్యత్ర క్వాప్యవస్థాతుం, వత్స గచ్ఛత
 ఏవ తే మయాఽస్య హతహృదయస్య శంయేవ జ్ఞాతం దుర్లభం
 మే వత్సస్య పునర్దుఃఖవలోకన మితి, బలా ద్భతోఽసి, కిం కరోమి?, కో
 వాత్ర దోషో వత్సస్య, మందభాగ్యాయా మమైవైతా స్యపుణ్యా 15
 నాం విలసితాని, భవం త్యపుణ్యవత్సోఽసి లోకే! పునర్మయా నదృ
 శీ పాపకారిణీ, యస్యాస్త్యమేక ఏ వాపచ్ఛిద్య క్వాపి నీతోఽసి,
 విప్రలభ్యా స్తి దగ్ధవేధనా, వత్స! దూరం గత స్వాపి తే ప్రపతామి పా
 దయో, నివర్తన్వైకవారం, అంబేత్యాలవతస్తే వదనమాలోక
 యితుముత్కుంతితం మే హృదయం, జాతదుర్లభక న జానామ్యేవ కి 20
 మాజన్తనః శైశవం తే స్మృత్వా శోచామి, కిమాత్మాన మనుశో
 చామి?, ఉత నూపనాభోగహరిణీం వర్తమానాం రూపకోభాం?, ఆహో
 స్విదవప్తంభధీరా ముత్త్రేఙ్గోఽప్రేక్ష్యాగామినీం ప్రభుతా' మి
 త్యేవం విలపంతీ మా మవలోక్య హృదయస్థికోఽసి మైవం కృథా
 శ్చేతసి పుత్ర! యథా వినాపి మయా జీవత్యేన విలాసవతీ, తాత! త్వ 25
 యా వినా జీవంత్యా పితు రేవ తే కథం మయా వదం దర్శితం, న
 వేద్మి కి మితి ప్రియతయా తే కి మాకృతేః ప్రత్యయా దుత స్త్రీజన
 సహభువో మూఢభావాదే వే త్యద్వాఽసి న శ్రద్ధధాతి మే హృద

యమనిష్టం తే, యేన సహస్రధా స్ఫుటతి స్ఫుటికర్తం చ వార్తాం
 తే త్వరితకా ద్భీతేన నేచ్ఛామి పర మహాక ర్ణ్యై శాశ్రవణీయ ము
 పరతా స్తీతి తాత! కిం బ్రవీమి? తథాఽపి, కి మనేన న్నేహనుచితేన
 లజ్జాకరేణ వైక్లవ్యే నే త్యేషా స్థితాస్తి తే వత్స వచనా త్తూష్టిం న
 5 రోదిమీత్యభిదధా నై వాసన్ననఖిజనావలంబితశరీరా మోహ
 మగాత్.

అదై కదా త్వనేకసహస్రసుఖ్యేన ప్రధావతా విహనవతీపరిజనే
 నావేదితే, తస్మి న్యృతాంతే, మందరాస్ఫులనే, నే వోచ్ఛలితోమహం
 భోధిరుద్భాగితచేతాః, నసంభ్రమముత్థాయార్యశుక నానద్వితీయో
 యామావస్థితాం ప్రజవినీం కరేణుకా మారుహ్య రయా దాపిబ
 10న్నివ పునో రాజమార్గం, కి మేత ది త్కుస్తు క్తనాడకలకలేన సర్వతః,
 ప్రధావతా జనపదాఘేనాకర్ష,న్నివావర్జయ,న్నివ ఉద్వాసయ,
 న్నివ విపర్యాసయ, న్నివ పృష్ఠతః నగోవురాట్టాలకప్రా తారభవన
 తోరణాముజ్జయినీం నిర్జగామ సరపతిః ఉపేత్యచ అవంతిమాతృకా
 గృహమవతీర్య తిర్యగ్విషణ్ణోద్భాష్పవదనేన మలయజజ్జలైశ్చ సిం
 15చతా కదలీదలైశ్చ వీజయతా జలార్ద్రైః పాణి పల్లవై స్సంవాహనం

కుర్వతా కథం కథ మపి చేతనాం ప్రతిపద్యమానాం, జరిజనే నార్థోస్మి
 లితలోచనయుగళా ముష్ణకాలకమలినీ,మివ విలాసవతీమపశ్యత్.
 దృష్ట్వా చ,సహసా ప్రవృత్తేన సేత్రాంభసా మూర్ఛావశేషావసయనా
 యే వాసింఽఽ నముపవిశ్య పార్శ్వే స్ఫుర్జామృతవర్షిణా కరేణ లలా
 20తే చతుషి కపోలయోరురసి బాహ్వోశ్చ స్పృశఽశనై శ్చనై
 ర్భాష్పగద్గదమవాదీత్. 'దేవి! యది సత్య మేవా న్యాదృశం, కి మపి
 వత్సన్య! చంద్రావీక్షన్య! తతో న జీవ్యత ఏవ, కి మర్థ మయ మాత్మా
 వత్సన్య కృతే నకలలోకసాధారణ నామునా వైక్లబ్యోపగమేన తుచ్ఛ
 తాం నీయతే? ఇయంతి శుభా న్యుపాత్తాని కర్తాణి,కి మపరం, క్రియతే,
 25నాతోఽధికస్య సుఖస్య భాజనం వయమసు పాత్రం హి హృదయస్య
 తాడనమపి కుర్వద్భిర్న లభ్యత ఏ వాత్రాత్రేచ్ఛయా విధి ర్నా
 మాపరః కోఽప్య త్రాస్తే య త్తనై రోచతే, త త్కరోతి, నాఽసా
 కస్య చి దప్యాయత్రః. ఏవం చ పరాధీనవృత్తై సర్వస్మిన్న, కిం వాస్తాభి

ర్లబ్ధం, వత్సస్యాతిదుర్లభో జన్తోత్సవః సంభావితః, అజ్కుగతస్య ముఖ
మవలోకితమ్, ఉత్తానశయస్యోచ్చుంభ్య చరణా పుత్రమాంగే కృతౌ,
జానుసంచారిణో డేబుధూనరశరీరకస్యాంకే ¹లగతః స్పర్శసుఖ మను
భూతమ్, అవ్యక్తమనోహరిణి ప్రథమజల్పితాని శ్రోత్రే కృతాని, విచేష్ట
మానస్య బాలచాటవో దృష్టాః, గృహీతవిద్యస్య గుణవత్తయూ నిందితం ⁵
హృదయమ్, ఉపారూఢయావసస్యామానుషీ రూపశోభా శక్తిశ్చ
ప్రత్యక్షీకృతా, అభిషిక్తస్య చ యావరాశ్యే శిరస్సమాఘాతం, దిగ్విజ
యాగతస్య ప్రణమతః పరిష్కృతాన్యంగానివతావ దేవమనోరథశతవాంఛి
తస్య వస్తునోన సంపన్నం యద్వధూసమేతస్య నిజపదే ప్రతిష్ఠాంకృత్యా
తపోవనే ²గంతవ్యం, సర్వాభివాంఛితప్రాప్తి స్తు మహతః పుణ్యరాశేః ¹⁰
ఫలమ్. అపరమపి కిం వృత్తం వత్సస్యేత్యేత దద్యాపి న పరిస్ఫుటం
కేన చి దత్ర కథితమ్, ఏతావ త్తు మయా వ్యక్తమేవ తత్పరిజనా
త్కథయతః ³శ్రుతం, యథాఽస్తత్ప్రహితైర్లభిహరకై స్సహ అపరో
వత్సస్య మే బాలనేవకః త్వరితక ఆయాతః, స తు వేత్తి సర్వం
వృత్తాంతం, సోఽపి త్వయా న పుష్ట ఏవేతి, తం తు తావత్ప్రచాఛ! ¹⁵
మః, తతో జీవితమరణయో రన్యతరదంగీకరిష్యామ ఇ త్యభివద త్యేవ
రాజని పరిజనాంతరితం త్వరితం త్వరితకమాహూయ ప్రతీహర
స్త్వరితకమారా న్నహీతలనివేశితోత్తిమాంగమాలోకయతు దేవ
ఇతి దర్శితవాః.

రాజా తు తథా త మాలోక్య చంద్రావీడన్నహ 'దేహ్యేహి' ²⁰
త్యాహూయ హస్తేనోత్తమాంగే స్పృష్ట్యా దిప్తవాః 'భద్ర!
కథయ కిం వృత్తం వత్సస్య వేగే నాగమనాయ మయా తన్నాత్రా చా
మాత్యేన చ లిఖితేఽపి న నాయాతః, అనాగమనకారణం వా న కిం
చి ల్లిఖితవాః' ఇతి న త్యేన మాదిప్టో రాజ్ఞా గమనతః ప్రభృతి యథా
వృత్తం కథయితుమారేభే రాజా తు చంద్రావీడహృదయ స్ఫుట ²⁵
నవృత్తాంతం యావ దాకర్ణ్యాత్సుభితశోకార్ణవాక్రాంతివిహ్వలః ప్రసార్య
కర మార్తస్సర స్త్వరితకమవాదీత్. 'భద్ర! విరమ, త్వయా కథితం
సంప్రతి కథనీయం, త న్నయాఽపి శ్రుతం యచ్ఛోతవ్యం, పూర్ణో

1 లులతః. 2 న గతం. 3 కర్ణేకృతమ్.

మే ప్రశ్నదోహదా, నివృత్తం శ్రవణకౌతుకం, కృతార్థీభూతా శ్రుతిః
 ఆనందిం హృదయం, సముత్పన్నా ప్రీతిః, సుఖం స్థితోఽస్తి, హా! వత్స!
 త్వయైకాకినా స్ఫుటతో హృదయస్యానుభూతా వేదనా, నిర్యూయితా
 త్వయా వైశంపాయన స్యోపరి ప్రీతిః, వయం దుష్టభాగినో నిస్త్రింశాః
 5 కర్తృచాండాళాః, యేషాం తవాపి హృదయస్ఫుటనే నిర్వికారమే
 వేదం, దేవి! వజ్రపారతోఽపి కఠినతర మావయో ర్హృదయం, య
 చ్ఛ్చిత్వా వ్యేవం న స్వయం స్ఫుటతి సహస్రధా, న చాపి మరణదుష్టభి
 భీరవోఽమీ వత్సమనుగచ్ఛంతి స్వయం ప్రాణాః, తదుత్తిష్టయా వ
 దేవాదిదూరం న ప్రయాత్యేకాకీ వత్సస్తావదేవానుగమనాయ
 10 ప్రయతామహే, 'ఆ! శుకనాన! కి మద్యాపి తిష్ఠసి, అయం కాలః
 న్నేహస్య, మహాకాలాయతనసమీపే సమాదిశ' సింహాచారకా
 చితారచనాయ, ఉపనయత ఝటితి కాష్ఠాని కాష్ఠికాః, కిం తిష్ఠత ఏవ
 సంకుచితాః కంచుకినః, గత్వా నిష్క్రామయత ముతాశనప్రవేశోప
 కరణాని, నిష్కారణరుదితేన కి మధునా? పురోధః పరిలంభా ద్వి
 15 ప్రవిశ్య దాపయాశేషం ద్విజేభ్యః కోశం, కస్య కృతేఽద్యాపి
 పాల్యతే, పాలనాదికం కరణీయమేవాధునా క్షీణం క్షీణపుణ్యస్య మే,
 యాతయథాభూమిం భూమిపతయః, 'దృష్టాః స్థ, యథా చ నాద్యై
 వానాథతా దుష్టం బాసంతి ప్రజాస్తథా కరిష్యథ, కథావశేషీభూతో
 మే వత్స, క మపరం సంవిధాపయామి, ఏవ మార్తం ప్రలపంతం చ
 20 తారావీడమచేతి తాత్ప్రవీడయా చ విలాసవత్సా విధృతశరీర మార్తం
 స్వరితకో వ్యజ్ఞాపయత్. 'దేవ యథా త్వం హృదయే సంభావయసి
 న తథా స్ఫుటితేపి హృదయే ధ్రియతే శరీరేణ యువరాజః, శాప
 దోషాద్వైశంపాయనస్య చ యథా జన్త తథా నిరవశేషం శృణోతు
 తావద్దేవః ఇతి.

25 తారావీడస్తు తదద్భుతమాకర్ణ్య కౌతుకాంతరితతోకా
 వేగో విగతనిమేషేణ చక్షుషావిష్ట ఇవ దత్తావధాన స్తేన కథ్యమానం
 యథాద్భుత్తం యథాశ్రుతం యథానుభూతం చ నిరవశేషం తత్సర్వ

1 నకోకం. 2 సపది. 3 ఉపరోధపరిలంభాత్. 4 ఉత్పన్నాః.

5 సంవిధాయయామి.

మశ్రాపీత్. శ్రుత్వా చ తమనేకచిహ్నాత్పాదితప్రత్యయ మశ్రద్ధేయం చ నిరతిశయశోకకారకం చ విన్నయాస్పదభూతం చ దుశ్శృవం చ కాతుకకరం చ యవరాజవైశంపాయనియో ర్వృత్తాంత మీష దివ నివర్తితాననోవిమర్ష స్తిమితతారకాం దృశం నిర్విశేషావస్థేతుకనాసముఖే న్యపాతయత్. సుహృద స్తు స్వయం దుశ్శితా అపి విన్నృత్యాత్మ 5 దుగళం సుహృద్దుగళావనోదా యైవ వర్తంతే యత శ్శుకనాస స్తదవ స్థోఽపి స్వస్థవదవనివతి మువాచ.

‘దేవ! చిత్రేఽస్మిన్ సంనారే చరత్సు సుఖదుఃఖమోహమయేషు దేవతిర్వ్యగ్యోవిమానుషేషు త్రిగుణాత్త సః ప్రధానస్య పరిణామా త్వర మాణ్యాదే ర్భ్రష్టాండుపర్యంత స్యోత్పత్తిస్థితిప్రళయకారణస్యేచ్ఛయా 10 వాధర్మాధర్మసాధనానా మిష్టానిష్టకర్తృఫల సంబంధకారిణాం కర్తృణాం వా శుభాశుభానాం విపాకాశ్చ్యభావాద్వా 1 శ్రయ మే వానేక ప్రకారముత్పద్యమానస్య తిష్ఠతో వినశ్యతో వానియతవృత్తే స్థావర జంగమస్య స కదాచి దవస్థా సా యా న సంభవతి, త 2 త్కిం కృతో ఽయం దేవ స్వాత్ర వస్తుని విమర్శః, యది ముక్తే ర్విచారా త్కియం 15 త్యత్ర యుక్తిరహితాని ఆగమప్రామాణ్యాదేవాభ్యుపగతాని అవినం వాదీని దృశ్యంతే, ముద్రాబద్ధా ధ్యానా ద్వా విషమప్రసుప్త స్యోత్థా పనే కీదృశీ యుక్తిః, అయస్కాంతస్య చాయసస్సమాకర్షణే భ్రమణే వా, మంత్రాణాం వా వైదికానామవైదికానాం వా 2 నేకప్రకారేషు కర్తృసు సిద్ధావా, నానావిధసంయోగ ద్రవ్యాణాం వా మరణ 3 మదమాం 20 ద్యోత్పాదనాపహరణవశీకరణాదిషు శక్తేషుముత్పాదనాత్, అస్యే షాంచ బహుతరాణామేవంవిధానాంచ తత్ర తత్ర సర్వస్మిన్నే వాగ మాః ప్రమామ్, ఆగమేషుచ నర్వేష్యేవ పురాణేషు రామాయణమహా భారతాదిషు సం త్యనేకప్రకారా శ్శాపవార్తాః, తద్యథా—మహేంద్ర పదవర్తిసో నహుషస్య రాజ్ఞో రగన్త్యశాపదోషా దజగర, తాసాదా 25 సస్యచ వసిష్ఠసుతశాపా న్నానుషాదత్వమ్, అనురగురుశాపా చ్చయయా తే స్తారుణ్య ఏవ జరసా భంగః, త్రిశంకోశ్చ 4 గురుపుత్ర శాపాచ్ఛండాల భావః, శ్రూయతే చ స్వర్గవాసీ మహాభిషో నామ రాజాస్త్రి లోకే, 1 స్వయం, 2 త్కుతో ఽయం, 3 మదనాద్యుత్పాదన, 4 విత్పశాత్.

శంతసువత్సీత్వముపగతాయాం గంగాయాం శాపదోషా దష్టానా
 మపి వనూనా¹ ముత్పత్తిః, తిష్ఠతు తావ దన్యత్, అయ మాదిదేవో
 భగవా నజ స్సవీవ జమదగ్నే రాత్తజతా ముపగతః, శ్రూయతే చ
 పున శ్చతుర్థా²త్తానం విభజ్య రాజర్షే ర్దశరథస్య తద్దేవ చ పున
 5 ర్మధురాయాం వసుదేవస్య, త న్మనుష్యేషు దేవతానా ముత్పత్తిర్నై
 వాసంభావితా, న చ పూర్వమనుష్యేభ్యో గుణైః పరిహీయతే దేవః,
 స చైవం భగవతః కమలనాభా దతిరిచ్యతే చంద్రమాః, కి మత్ర సం
 భావనీయమ్, అపి చ గర్భారంభసంభవే దేవేన దేవ్యా వదనే విశం
 శ్చంద్రమా ఏవ దృష్టః, తథా మమాపి స్వప్నే పుండరీక నైవ
 10 దర్శన ముపజాతం, తదుత్పత్తిం ప్రతి తయో ర్నా స్త్యేవ సందేహః,
 వినష్టయో శ్వరీరస్యావినాశః కథం కథం వా పునర్జీవితప్రలంభ ఇత్య
 త్రాఖిలలోక ప్రఖ్యాతప్రభావ మనృత మేవ కారణ మావేదితం, త
 చ్చంద్రమసి వర్తతే ఇత్యేషా వ్యస్త్యేవ వార్తా, తత్సత్య మిథ
 మే వావగచ్ఛతు దేవః, అన్య చ్చేద్యశాకారకాంతే రఖిలలోకాహ్లాద
 15 కారణో³న్యత్ర సంభవ ఏవతస్య నాస్తి, తత్కల్పాజ్ఞేర చిరాచ్ఛాపా
 వసానే నిర్వర్తితగంధర్వసుతో ద్వాహమంగళస్య గళన్నయనవయసో
 వధ్వానహపాదయోః పతతః పుత్రత్వ ముపగతస్య చంద్రాపీడనామాం
 తరితస్య లోకపాల నైవ చంద్రమసో దర్శనేన జన్మకృత మేవ
 సంతాపం పరిత్యక్యతి దేవః, త త్తయో రయం శాపః అస్మాకం పున
 20 ర్వర ఏవ, త దస్మి వస్తుని మనాగపి న దేవేన దేవ్యా వా శోకః
 కార్యః, మంగళా న్యభిధ్యాయంతామ్, అభిమత దేవతారాధనేన ధనా
 తినర్జనేన చాన్యజన్తోపార్జితం కుశలమభిబధ్యతామ్, అకుశల మప్య
 పార్జిత మతికష్టతమేన ఉపవాసాదియమనియమకష్టప్రతోప వాసాదినా
 తపహపర్జితేన క్షయముపసీయతామ్, అపరమపి య ద్య దవగతం
 25 శ్రేయస్కరం శ్రూయతే జ్ఞాయతే వా తత్త ద దైవ వారభ్య క్రియ
 తాం కార్యతాం చ కర్త, కర్తాం ఖిలు వైదికానాం అవైదికానాం
 వా అసాధ్యం నామ కిం చి దపి నాస్తి, ఉత్పత్తి రపి తయోఃకృచ్ఛ్చిలభి
 యోరీదృశ్యేనై వ ప్రకారే⁴పజాతా.

1 మనుష్యేభ్యో ముత్పత్తిః, 2 త్సర్వమేతదిథ, 3 ధార్యంతాం,

ఇ త్యుక్తవతి శుకనాన సశోక ఏవ రాజా ప్రత్యవాదీత్.—
 ‘సర్వమేవ మే తద్యథాఽర్యేణాభిహితం కోఽన్యో బుధ్యతే?’ కేనవా
 పరేణ వయం పరిబోధనీయూః? కస్య వా పరస్య అస్తాభి ర్వచనం కరణీ
 యం? కిం తు తద్యత్సస్య మేవై శంపాయనదుఃఖాత్ స్ఫుటనం హృ
 దయస్య అగ్రతో దృష్టిలగ్నం సర్వ మే వాస్య ¹దంతరపతితం తదేవ 5
 పశ్యామి, తదేవ శృణోమి, తదేవోత్ప్రేక్షే, తదేవ మప్రత్యక్షీ తేవత్స
 న్య ఏదనే సంస్తంభ మేవాత్మనో న శక్నోమి కర్తుమ్, యత్ర చ మమా
 వ్యయ మిదృశః ప్రకారస్తత్ర దేవ్యాః పరిబోధనం దూరాపేత
 మేవ, తద్గమనా జృతే న్యఉపాయ ఏవ నాస్తి జీవితసంధారణాయ, ఇ
 త్యేవ మవధారయత్వార్యః’ ఇత్యుక్తవతి తారాపీడే చిరాత్తనయవీ¹⁰
 డయూ పత్యుః పురః పరిత్యజ్య లజ్జాం విలాసవతీ కృతాంజలి రుదైచ
 ర్జగాద. ‘ఆర్యపుత్ర! య ద్యేవం తథాఽపి కి మపరం విలంబితేన, నిర్గ
 తా ఏవ వయం, దీయతాం ప్రమాణమ్, ఉత్తామ్యతి మే హృదయం
 వత్సస్య దర్శనాయ, య దపి దుఃఖావనోదనార్థం ²స్ఫుటిత మస్యాశం
 సితహృదయస్యాసీత్, త దపి సంప్రతి దర్శనాకాంక్షయా న రోచత¹⁵
 ఏవ, జానామి వరం దీర్ఘకాలమపి దుఃఖా వ్యసుభవంతీ సకృదపి
 వత్సస్య దర్శనాయ జీవితాస్తి, న పున రసహ్యదుఃఖోపశాంతయేనంప్ర
 త్యేవ మృతా స్తీతి, త దస్య ³దురాశానిబంధనస్య సర్వాత్యయనివా
 రణోపాయస్య వత్సాననావలోక⁴నోన్ముఖస్య గమనమపి హృదయస్య
 తావద్విनోదతాం ప్రజతు’ ఇతి వదంతీమేవ విలాసవతీ ⁵మాగ²⁰
 త్యాన్యతమః శుకనాన స్వాప్రతమః పరిణితవయూః పట్కుర్కవా
 సముపనృత్య స్వస్తీ త్యుక్త్వా వ్యజ్ఞాపయత్.—‘దేవి సర్వత్రైవాపరి
 స్ఫుటే నామునా వార్తాకలకలే నాకులీక్రియమాణహృదయా మనో
 రమా స్వయ మే వాగతా, రాజ్ఞో లజ్జమానా నోపగతా స్థానమిదం,
 తదేషా మాతృగృహస్య పృష్ఠత స్తిషతి, పృచ్ఛతి చ దేవీ’ కిమీభిః²⁵
 కథితం? జీవతి మే వతోనై వై శంపాయనః, న్యసశరీరో వా? ఢాకితేవాపు
 న ర్యవరాజస్య? కావార్తా? క్వవా వర్తతే? తా వాగమివ్యతోవా? కి

1 దంతరయతితం. 2 స్ఫుటన మంగీకృతమాసీత్. 3 పునరాశా.

4 నోన్ముకస్య. 5 మాసాద్య.

యద్విద్ధివనై రితి' రాజాతు తదుపరతివార్తాయా అపి కష్టతమ
మాకర్ణ్య దీర్ఘ ఇవ శుచా శతగుణీభూతశోకోత్ స్థు¹తాక్షిం విలాస
వతీమవాదీత్. 'చేవి! సశ్రుతం వత్సయోః కృతే కిం చి దపి ప్రియస
ఖ్యాతే, అన్యతశ్చ శ్రుత్వా కదాచిజ్జీవితేనై వ వియుజ్యతే, త దుత్తిష్ఠ
5 న్వయ మేవ ధైర్య మాలంబ్య స్వవృత్తాంతానుకథనేన సంస్తమ్భయ
ప్రియసఖింతయా ప్యార్థ్య శుకనానేన సహ యాతవ్య మే' వేత్సుతా
వ్య సపరిజనాం విలాసవతీం వ్యసర్జయత్. ఆత్మనాఽపి శుకనానేన సహ
గమనసంవిధానముకరోత్.

అథ తథా ప్రస్థితే రాజని రాజానురాగా చ్ఛంద్రావీడన్నే హేన
10 చాశ్చర్యదర్శనకుతూహలాచ్చ ప్రథమగతపితృపుత్రప్రాతృమిత్రస్వజన
దర్శనాయ చ గృహరక్షకవర్ణముజ్జయిన్యాః సర్వ ఏవ లోకోగం
తుముదచలత్. రాజా తు శీఘ్రగమనవిఘాతహేతుః సర్వా నేవ
నివర్త్య ప్రలఘుపరికరః పిబన్నివ పంథానమేకదిననే నైవ పరాప
తితు మీహమానః స్తోకత ఏ వాధ్వనః ప్రభృత్యుత్తామ్యతా హృద
15 యేన కియ త్యధ్వస్య ద్యాపి వర్తామహే కతిపయై ర్దివస్యైః పరాపతా
మ ఇతి చ ముహు ర్ముహు స్తురంగమారోపితం త్వరితకమాహూయ
పుచ్చన్ అవిచ్ఛిన్నై శ్చ ప్రయాణకై ర్వహా న్నాతిబహుభి రేవ దివ
సై రాససాదాచ్ఛేదమ్. ఆసాద్య చ విల్బళితజోలాధిరోహణదుః
స్థితే నాం తరాత్మనా దూరస్థిత ఏవ ప్రథమమాప్తతమా సశ్వవారా
20 వార్తాస్వేషణాయ త్వరితకేన సహ ప్రహితవాః.

అథ తైః సహగచ్ఛంత ముజ్ఞితాత్మ సంస్కారోమలినీకృతశ
రీర⁴మవనితలమివ ప్రవేష్టుమీహమాన మహామహామికయా పర
స్పరావరణే నై వాత్మవదనదర్శన మభిరక్షంతమక్షత మపి హతమివ
సపరిచ్ఛదమపి ముషిత మివ జీవంత మపి మృత మివ ససమ్భ్రమకృతా
25 గమన మపి ప్రతీపమాకృవ్యమాణచరణమివ అంగై రేవ సహ గభి
తోత్సాహం బాష్పే జీవ సహ ముక్తాత్మానం వై క్షణ్యే నైవ సహోప

1 తాంగీం. 2 తదా యదార్థ. 3 మలినీకృతశరీరం. 4 అవని
తలనివేళితోత్తమాంగమద్యావృద్ధీనతరదృష్టిం జీవితలజ్జయా రసాతల
మివ. 5 ఆత్మదర్శన.

సర్పంతం మేఘనాదపురస్సరం సకలమేవ చంద్రావీడచరణతలనిబద్ధ
 జీవితం రాజపుత్రలోకమాలోక్య ఉల్లసితతనయకోర్కివేగాక్రాంతోఽపి ఉచ్చస్థిత ఇవ దృఢభూతచంద్రావీడదేహవినిశ్చయత్యయే
 నాంతరాత్మనా నివృత్య సావరణపర్యాణవర్జినీం విలాసవతీమవాదీత్.
 'దేవి! దిప్త్యా వర్ణనే, ధ్రియతే సత్య మేవ శరీరేణ వత్సః, యేన సకల ఏ
 వవాయం తచ్చరణకమలానుజీవీ రాజపుత్రలోక స్తత్పాదమూలాదా
 గతః' ఇతి సా తు తదాకర్ణ్య కిం చిదాత్మపాణి నై వోత్సాహితావర
 ణసిచయూంచలా నిశ్చలయా దృష్ట్యా చిర మివ విలోక్య తనయనిర్వి
 శేషం రాజపుత్రలోక మవిచ్ఛిన్నాశ్రుధారాపి ధైర్య ముత్సన్న జ్యో
 త్స్చైరారటితవతీ హ! వత్స! కథం సహ పాంచుక్రీడిత నైతావతో¹⁰
 రాజపుత్రలోకస్య మధ్యే త్వ మే వైకో న దృశ్యనే' ఇతి, తథారటంతీం
 తు తాం దూరత ఏవ సమాశ్వాస్య రాజా సమం సర్వలోకే నా
 వనితలనివేశితోత్తమాంగం మేఘనాద మితో ధాకన్యే¹త్యాది శ్వా
 ప్రాక్షీత్. 'మేఘనాద! కథయ కో వృత్తాంతో వర్తతే మే వత్సన్యే'తి.
 స తు వ్యజ్ఞవయత్.—'దేవ! చేతనావిరహాత్ చేష్టామాత్రకమే వాప¹⁵
 గతం శరీరే పున ర్జాయతే, దివనేఽభ్యధికా కాంతి సముపజాయత'
 ఇతి. రాజా తు త చ్చుత్వా జీవితప్రతిలంభే సముపజాతప్రత్యాశః
 శ్రుతం దేవ్యా మేఘనాదన్య వచనం తదేహి చిరా త్పునః కృతార్థ
 యామో దర్శనేనాత్మాసం పశ్యామో వత్సన్య వదనమిత్యభిదధాన
 ఏ వాభి వర్ణితగతివిశేషయా కరేణ్య మహాశ్వేతాశ్రమ మగమత్. ²⁰

అథ సహనైవ చంద్రావీడగురుజనాగమనమాకర్ణ్య పునః
 ప్రకీర్ణ తారముక్తానుకారినయనజలబిందుసందోహం 'హ! హతాస్తి!
 మందపుణ్య దుఃఖైకభాగినీ న జానామ్యేవ విస్మృతమరణ కియద్యా
 వదహమనేనానేకప్రకారఖలీకారదానైకపండితేన దగ్ధవేధసా పరం
 దగ్ధవ్యే' త్యభిదధానా ఏవ ధావిత్వా హ్రియా మహాశ్వేతా గృహ²⁵
 భ్యంతరమవిశత్. చిత్రరథతనయాపి సత్వరోపస్పృతసఖి కదంబకావ
 లంబితశరీరా తూష్ణీమేవ మోహాంధకారమ్. తదవస్థయో శ్చ తయో
 శ్చుకనాసావలంబితశరీరో రాజా వివేక ఆశ్రమపదం, తదను చ మనో

రమానులంబితశరీరా పురః ప్రధావితోత్పుతాయతతరదృష్టిః క్వ
 వత్స ఇతి. ¹వదంతీ విలాసవతీ. ప్రవిశ్య చ సహజయా కాంత్యా
 అవీరహితః పరతనర్వప్రయత్నం ²ప్రస్తరమయ మివ తం పుత్ర
³వత్సలః పుత్ర మాలోక్య యావన్న పరాపతత్యేవ తారావీడస్తావ
 5 ద్వీలాసవతీ విధారయంతీం మనోరమామప్యక్షివ్యదూరత ఏవ
 ప్రసారితబాహులతాద్వయా రయోస్తు క్షజర్జరాభిర్నయనజలధారాభిః
 ప్రసవేణా సించంతీ మహీతలం హి జాతదుర్లభ కచిరా ద్దృష్టోఽసి
 దేహి మే ప్రతివచన మాలోక్య సకృదపి మా మనుచితం తాత!
 త వైత దవస్థాస ముత్థాయాంకోపగమనేన మే సంపాదయ తనయో
 10 చితం నేహం ⁴అవకర్ణితపూర్వం బాల్యేఽపి త్వయా మద్వచన
 మద్య కిమేవం ప్రలపంత్యా అపి శృణోషి జాతకేన రోషితోఽసి
 ఏహ తోషయామి వత్స పాదయోర్నివత్య పుత్ర చంద్రావీడ
 ప్రణమ తావత్ప్రీత్యుద్గమ్య త్వత్సేహదేవ అతిదూరమాగత
 న్యాపి పితుః పాదా క్వ సా గతా తే గురుజనభక్తిః క్వ తే గుణాః
 15 క్వ స నేహః క్వ సా ధర్మజ్ఞతా క్వ తత్ప్రీత్యపక్షపాతిత్వం క్వ సా
 బంధుప్రీతిః క్వ సా పరిజనవత్సలతా కథమభ్యాగైర్నే సర్వ మేక
 పద ఏ వోత్సృజ్యైవ మాదాసీన్య మవలంబ్యవస్థితోఽసి అథ వా
 యథాత్మసుఖం తథా తిష్ఠ వయమనుదాసీనహృదయా స్వ యీతి
 కృతార్తప్రలాపా సముపసృత్య పునర్గాఢగాఢమాలింగాని
 20 శిరస్సమామ్రాయ కపాతా చుంబయిత్వా చంద్రావీడన్య చరణా
 పుత్రమాంగే కృత్వా ముక్తకంఠమరోదీత్. తత స్తథా రుదంతీం
 తు తా మంతరితనిజవీడ స్తారావీడ శ్చంద్రావీడమపి అపరివృజ్యైవ
 నర్వ ప్రజావీడాపహరణశూమాభ్యాం దోర్భ్యామవలంబ్యబ్రవీత్.
 'దేవి! యద్యప్యవయోస్సుకృతైరపత్యతాముపగత స్తథాపి దేవతా
 25 మూర్తి రయ మశోచనీయః త దుస్తుచ్యతా మయ మిదానీం
 మనుష్యలోకోచితః పరశోచితవ్య వృత్తాంతః అస్మి శోకే కృతే
 కించి దపి న భవతి కేవలం గళ ఏవ స్ఫుటతి రటతో న హృదయం నిర
 ర్థకం ప్రలపిత మేవ నిర్వాతి పరం పదనా న్న జీవితం నిరానంగం నయన
 జల మేవ పతతి న శరీరమ్. అపి చ వత్స న్యాదర్శనమాత్ర మేవా

1 వృచ్ఛంతీ. 2 సుప్త మివ. 3 వత్సలా. 4 అనాకర్ణితపూర్వం.

వయోః పీడాకరం, తచ్చైవమాలోక్యమానే ముఖేఽన్య దూరా
 పేతమ్, అపరమస్యా మవస్థాయా మావాభ్యాం ద్వాభ్యా మపి తావ
 త్పురమవప్తంభం కృత్వా మనోరమా శుకనాసశ్చ సంధారణీయా
 యయోర్లోకాంతరితో వైశంపాయనః, తిష్ఠతాం తావదేతావపి,
 యస్యాః ప్రభావాత్పునరనుభవసీద్యోఽన్య జీవితప్రతిలంభాభ్యుదయ 5
 మహోత్సవస్సేయం గంధర్వరాజతనయా వధూస్తేఽన్యదాగమనశో
 కోర్చినంక్రాంతిమూఢా ననామగ్రహణమున్ముక్తాక్రందాభిః ప్రియ
 సఖభిర్గృహ్యమాణాఽప్యద్యాపి సంజ్ఞాం న లభతే, తదేనాం తావ
 దంకే కృత్వా ఉత్థాప్య చేతనాం లంభయ, తతో యథేచ్ఛం రో
 దిష్యతి.

10

1 విలాసవతీ తు త చ్చుత్వా ససంభ్రమోన్ముక్తచంద్రావీడచర
 ణా 'త త్క్య సా మే జీవితప్రతిలంభహేతు ర్వత్సన్య వధూ రితి ధావ
 మానా చోపసృత్య తదవస్థాం తు తా ముత్థాప్యంకే కృత్వా మూ
 ర్ఛానిమీలనాహితద్విగుణతరనయనశోభం వదనమాలోక్యనవర
 తనయనసలిలస్నానార్ద్ర మిందుశకలశీతలం స్వకపాలం కపాలయో ర్గ 15
 లాశు లోచనయో శ్చ నివేశయంతీ చంద్రావీడన్నర్శశీతలేన చ పాణి
 నా హృదయం స్పృశంతీ సమాశ్వసిహి మే మాతస్త్వయా వినా
 ద్యైవ ప్రభృతి కేన సంధారితం వత్సన్య మే చంద్రావీడన్య శరీరం మాత
 స్త్వమమృతమయీ జాతాసి యేన వత్సన్య పునర్వదన మాలోకిత'
 మిత్యవాదీత్. . కాదంబరీ తు తేన చంద్రావీడనామగ్రహణేన తేన చ 20
 నిర్విశేషవృత్తినా విలాసవతీశరీరస్పర్శేన లబ్ధసంజ్ఞా లజ్జావనప్రముఖ
 ప్రతివత్తిమూఢా మదలేఖయాఽంకాదవతార్య పరవత్సేవ యథా
 క్రమమకార్యత వందనాం గురూణామ్. ఆయుష్మతి! దీర్ఘకాల మవిధ
 వా భవేతి కృతాశీర్వాదా శనైరుత్థాప్యమానాఽతినికశు విలాస
 వత్త్యాః పృష్ఠతఃసముపవేశ్యాధార్యత. అథ ప్రత్యాపన్నచేతనాయాం 25
 చిత్రరథతనయా యాం చంద్రావీడమేవోజ్జీవితం మన్యమానో రాజా

1 ఇత్యభిహితా రాజ్ఞా విలాసవతీ క్వ సా మే వత్సన్య జీవిత
 నిబంధనవధూరిత్యభిదధ త్యేవ ససంభ్రమమువసృత్య అప్రతిపన్న
 సంజ్ఞామేవాంకే నాదాయ కాదంబరీం కరేణ మూర్ఛానిమీలనాహిత.

చిరమివాన్య గాఢమంగమాలింగంశ్చుంబుశ్చ వశ్యంశ్చ స్పృశం
 శ్చ స్థిత్యా మదలేఖమాహూయాది శ్చ. —: దర్శనసుఖమాత్రక
 మస్తాకవిధీయమానం, త చ్చాస్తాభిరాసాదితం, తద్వ్యాదృశేనై వోప
 చాశే జ్ఞతావతో దివసా సువచరితవతీ వధూర్వత్సస్య శరీరం న ఏ
 5 వోపచారో వాస్తదువసోధాల్లజ్జయా వా మనాగపి పరిహరణీయః,
 వయం నిష్ప్రయోజనా ద్రప్తార ఏవ కేవలం, కిమస్తాభిరత్ర స్థితై
 ర్గతై ర్వా? యస్యాః కరస్య సంగేనాప్యయిత మేత దవినాశి శరీరం
 నై వ వధూః పార్శ్వేనస్య తిష్ఠతు' ఇత్యాదిశ్చ నిర్దగామ నిర్గత్య
 చోపకల్పితం నిజవాసమగ త్యైవ తపస్వివాసోచితేనస్యతమస్మిన్నా
 10 సన్నఏవాశ్రమస్య శుచిశిలాతలసనాథే తరులతామణ్డపే సముపవిశ్య
 నిర్విశేషదుఃఖం సకలమేవ రాజచక్రమాహూయ సబహుమాన
 మవాదీత్. —' భవద్భిరవగంతవ్యం యథాద్య శోకావేశాదేత
 దహమంగీకరోమి, పూర్వచింతిత ఏవాయమర్థో యథా వధూగమే
 తస్య చంద్రావీడస్య వదనమాలోక్య సంత్రామిలనిజభరేణ మయా
 15 క్వాపి గత్వాఽశ్రమపదే పశ్యిమం వయః క్షపితవ్యమితి, స చాయం
 మే భగవతా కృతాంతేన పురాకృతైః కర్తృభిర్వా విరూపై రేవంసము
 పసమితః, కిమపరం క్రియతే, అతిక్రమణీయా నియతి, అప్రాపణీయం
 నానుభూతమాత్మచేష్టాకృతం వత్సస్య ముఖం, ప్రజాపరిపాలనఫలం
 బలం పునర్భవద్యుజ్జేష్టేవ అవక్షతేష్వవిహతమస్త్యేవ, అస్య
 20 థాఽపి హి చేష్టమానేష్వస్తాసు సర్వమేవావస్థితం, తదిచ్ఛామి
 చిరకాంక్షితం మనోరథం పూరయితుం, ధన్యా శ్చ జరావీతసారతనవ
 స్తనయే భ్రాతరి వాత్సభరమాసజ్య లఘుశరీరాః పరలోకగమనం
 సాధయంతి, తచ్చ బలా ద్గతే పాదమాధాయ యదా తడాఽనిచ్ఛతో
 ప్యాచ్ఛిద్యత ఏవ కృతాంతేన, తద్వది పాత్రే క్వాపి స్థావయత్వా
 25 నిజపదం జరాపరిభుక్తశేషేణ నిష్ప్రయోజనస్థితినా సర్వసుఖబాహ్యేన
 మాంససింహేన శరీరకేణ పరలోకసుఖాన్యపార్జ్వంతే లాభ ఏవా
 యం, తస్య వస్తునః కృతే భవంతో మయా ప్రార్థనీయాః' ఇత్యు
 క్త్వా సన్నిహితాన్యపి పరిత్యజ్యోచితాన్యపభోగసుఖాన్యనుచితా

స్వంగీకృత్య చ వన్యాని తపోవనదుఃఖాని స్థితః. తథా హి :—
 హర్ష్యబుద్ధిం వృక్షమూలేషు, అంతగివురప్రీప్రీతిం లతాసు, సంస్తుతజన
 స్నేహం హరిణకేషు, నీలసరసుచిం చీరవల్మలేషు, కుంతలరచనాభి
 యోగం జటాసు, ఆహారసౌఖ్యం కందమూలపలేషు, శత్రుధారణవ్య
 సనమక్షనూత్రే, ప్రజా ప్రతిపాలనశక్తిం సమిత్కుశకుసుమేషు, నర్తా 5
 లాపం ధర్మసంకథాసు, సమరరసముపశమే, జయేచ్ఛాం పరత్ర,
 కోశస్పృహం తపసి, ఆజ్ఞాం మాసే, సర్వోపభోగరాగం చ వైరాగ్యే,
 తరుషు తనయస్నేహం, సంక్రమయ్య తథా తపస్విజనోచితాః క్రియాః
 కుర్వ్య గంధర్వలోకోచితానహుహరుపచారాః కాదుబర్యా కథ
 మపి సముత్సృష్టలజ్జయా మహాశ్వేతయా చ క్రియమాణానని 10
 చ్చ స్మవిచ్ఛేదాత్సయం ప్రాతశ్చానుభూతచంద్రావీడదర్శనసుఖో
 దుఃఖాన్యవిగణయ సరపతిస్సపరివారస్సమం దేవ్యా శుకనాసేన
 చ తత్తైవాతివృత్తః.

ఏవం చ కథయిత్వా జాబాలిర్జరాభిభవవిచ్ఛాయం స్థితం
 కృత్వా హరీతప్రముఖా సర్వానేవ తా త్రావకానవాదీత్. — 15
 దృష్టమాయుష్కద్భిరిదమంతకరణాపహరిణః కథారసస్యాజ్ఞేపసామ
 ర్థ్యం, యత్కథయితుం ప్రవృత్తోఽస్తి త త్పరిత్యజ్యైవ కథా
 రసాత్కథయన్నతిదూరమతి క్రాంతోఽస్తి, తదయం సకామో
 పహతచేతాస్వయంకృతా దేవావినయాద్దివ్యలోకతః పరిభ్రశ్యమర్త్య 20
 లోకే వై శంపాయననామా శుకనాసతనయః ఉత్పన్నః, స
 ఏష పునః స్వయంకృతేనావినయేన కోఽపి తస్య పితూరాక్రోశా
 న్నహాశ్వేతాకృతా చ్చ సత్యాభిధ్యానాదస్యాం శుకయోనా పతితః.

ఇ త్యేవం వదత్యేవ భగవతి జాబాలా బాల్యేఽపి మేనుప్త
 ప్రబుద్ధస్యేవ పూర్వజన్మాంతరోపాత్తా సమస్తా ఏవ విద్యాః జిహ్వ
 గ్రేఽభవత్. సకలాసు చ కలాసు ఉపదేశకాశలముపజాతం. మనుజ 25
 స్యేవ విస్పష్టవర్ణాభిధానా భారతీ సంవృత్తా. విజ్ఞానం చ సర్వసమవి
 వయం స్థరణం చ కిం బహునా. — మనుష్యశరీరా దృతే తత్సర్వ
 మస్య తత్త్వణ ఏవ సంవృత్తమ్ సవపచంద్రావీడ స్వపరి స్నేహాన్నేన
 కామపరతా స ఏవ మహాశ్వేతాయామనురాగన్నేన తదాపా

ప్రిం ప్రత్యుత్సుకతా. కేవల మనంజాతవక్షతయా మే తస్మిన్ సమయే
 పూర్వ జన్మోపాత్తా చేష్టా నాసీత్. తథాపి చావిర్భూతసకలాన్యజన్త
 వృత్తాంతస్సుముత్సుకాంతరాత్తా. కిం మాతాపిత్రోః కిం తాతస్య
 తారాపీడస్య కిం మంబాయా విలాసవత్ప్యః కిం వయస్యస్య చంద్రాపీ
 5 డస్య ఉత ప్రథమచుహ్వాదః కపింజలస్య ఆహో స్వి స్తహాశ్వేతాయా
 ఇతి నాజ్ఞాసిషమేవ కస్య కథం కథం చాన్త్యతవా న స్తీతి. తథా
 చోత్సుకాంతరాత్తా మహీతలస్య ప్రశిరాశ్చిరమివ స్థిత్యా భగ
 వంతం జాబాలిం నిజావినయశ్రవణలజ్జయా విలీయమాన ఇవ విశ
 న్నివ చ పాతాళం కథమపి శనై ర్వృజ్జాపయమ్. 'భగవం స్త్యత్వ')
 10 సాదా దావిర్భూతజ్ఞానోఽస్తి సంవృత్తిః, స్త్యతా మయా సర్వ ఏవ
 పూర్వబాంధవాః, మూఢతాయాం చ మే యథేవ మేతేషాం స్తరణం
 నా స్తీ త ధై వ విరహపీడాపి, అధునా పునస్తా స్త్యత్వాస్త్యత్వా
 స్ఫుటతీవ మే హృదయం, న చ తథాఽన్యాయస్థా చంద్రాపీడం
 యస్య మదుపరతిశ్రవణమాత్రకాత్సుటితం హృదయం, దయాం
 15 కరోతు భగవాన్, తస్యాపి జ్ఞాభ్యానప్రసాదప్రదానేన యే నా
 యం తిర్యగ్యోనివాసోఽపి మే తేన స హైవ వసతో న పీడాకర
 స్సంజాయతే' ఇతి. ఏవం చ విజ్ఞాపితో మయా సానూయమివ మా
 మాలోక్య భగవాన్ జాబాలిస్సన్నేహకోపగర్భం ప్రత్యవాదీత్.
 'దురాత్మ! య యైతావతీం హృదయతరళదళామపగ 1 తోఽసి
 20 కథం తా మేవ తరళహృదయతామనుభవా సి?, అద్యాపి పక్షా వేవ
 నోద్భిద్యేతే, తత్సంచరణక్షమస్తు తావద్భవ, తతో మాం ప్రత్య
 సీ'తి. ఏవ ముక్తే భగవతా సముత్పన్నకుతూహలో హరీతః పప్రచ్ఛ.
 'తాత! మహానయం విన్నయో మే కథయ కథమన్య మునిజాతౌ
 వర్తమానస్య తాదృశీ కామపరతా జాతా, యయా జీవితమపి న
 25 సంధారయతుం పారితం, కథం చ దివ్యలోకనంభూతస్య తథాత్య
 ల్పమాయుస్సంవృత్తమ్' ఏవం చ పృష్ట న్నూననా భగవాన్ జా
 బాలిరమలాభి సాపమలమివ ప్రత్యుత్తయన్తే దశసదీధితిసలిలధా
 రాభిః ప్రత్యవాదీత్. 'వత్స! విష్ణుప్రమే వాత్ర కారణమ్, అయం హి కామ

రాగమోహమయాదల్పసారాత్ స్త్రీవీర్యాదేవ కేవలాదుత్పన్నః,
 శ్రుతౌ చ పత్యతే 'యాదృశా ద్వై జాయతే తాదృ గేవ భవ' తీతి,
 లోకే పి చ ప్రాయః కారణగుణభాంజ్యేవ కార్యాణి దృశ్యంతే,
 తథా చైతదాయుగ్యేదేపి శ్రూయతే, యః కి లాల్పసారాత్ స్త్రీ
 వీర్యాదేవ కేవలా జ్ఞాతు రుత్పన్నతే స ఖ ల్వభావాత్ సారభూతస్య
 స్థైర్యహేతోః పురుషపిర్యస్య గచ్ఛే వా విలయమాపద్యతే మృతో
 వా జాయతే జాతో వా దీర్ఘకాలం న జీవ' తీతి తదయముత్పన్న
 ఏవేదృశో యే నాస్య తాదృశీ కామపరతా జాతా, మరణం చ మదన
 జ్వరవేగసంజ్వరానహిష్టో స్తథోపనతమ్, అధునాపి తాదృశ ఏ వాయ
 మల్పాయు శ్చాపావసానో త్తరకాలమస్యాక్షయే జాయమా యోగో¹⁰
 భవిష్యతి.'

ఇత్యేతచ్ఛ్రీత్వా పునర ప్యవనితలనివేశితశిరాః ప్రణమ్య
 భగవంతం వ్యజ్ఞాపయమ్. 'భగవత్! అమామపుణ్యవా సన్యాం తిర్యగ్గో
 నౌ వర్తమాన స్వయం నర్వస్యాక్షమః, వా గపి మే భగవత్ప్రసా
 దా త్సంప్రత్యే వాసనే సంభూతా, భూతపూర్వం చ జ్ఞానమంతరా¹⁵
 త్తని, శరీరం పునరాయస్సంవర్ధకకర్తయోగ్యం భగవతః ప్రసాదా
¹దస్మిన్ జన్మని భవేత్సేన ప్రకారేణాక్షయం తన్నే మహాకర్మసా
 ధ్యమాయుర్భవిష్యతి త్యేతదాజ్ఞాపయతు భగవాన్.' ఇత్యేవం వి
 జ్ఞాపితస్తు మయా దిక్షు విశ్వివ్య చక్షుర్భగవానాజ్ఞాపితవాన్. 'ఏత
 దపి యథా తథా జ్ఞాన్యస్యేవ ఆస్తాం తావ దియం కథా, రసాక్షేపా²⁰
 దచేతి తైవాస్తాభిః ప్రభాతప్రాయా రజనీ, ప్రభావిరహః దున్మృష్టరజ
 తదర్పణాభమిదమపరామ్బరాంతావలమ్బి వర్తతే రజనికరబింబమ్,
 ఏషా యథోద్గమనవిస్తారిణీ జరత్రామరనపత్రారుణా పాండుచ్ఛవి రుల్ల
 నతి సీమంతయంతీ తమః కేశనంభూతమివ పూర్వస్యాః కకుభోరుణా
 గ్రకరవర్తి, ఇమాస్స కేవలిమిరత యాంబరై క కాండపటకలుషంభా²⁵
 స్వత్ప్రభాలోఃమారథాః క్రమేణ యథా నూత్నం తారకాః ప్రవే
 మ్మమ్, ఏష పంసాసరశ్చాయినాం ప్రబోధాశంసీ సముచ్ఛరతి కోలాహలః

శ్రోతహారీ విహంగమానామ్, ఏతే చ నిశీధినీపరిమళశీతలా శ్చలితవన
కుసుమపరిమళగ్రాహిణో వాతుం ప్రవృత్తాః ప్రభాతసిశునా వాయవః,
ప్రత్యాసన్నా చాగ్నివిహరణవేల్, ఇత్యభిదధాన ఏవ గోష్ఠీం భంక్త్వో
దతిషత్.

5 అథోత్థితే భగవతి జాబాతా వీతరాగాఽపి నిష్ఠాముకాపి మో
క్షమార్గావస్థానాపి సమనైవ సా తపస్విపరిషత్ కథారసా ద్విస్త్యుత
గురూచితప్రతిపత్తిః శృణ్వతీవోత్కంటకితకాయా విస్తయోత్సుల్ల
ముఖి యుగపదాగభితశోకానందజన్మనయననలిలా హా కన్యశ్చైదు
బంధినీ పరాధీనేవ స్తంభితేవ చిరమివ స్థిత్యా యథాస్థానం జగామ.

10 హారీతస్తు సన్నిహితేఽపి మునికుమారకజనే మాం నిజకరేణైవోత్తి
ష్ఠ్యాత్ పర్ణశాలాయాం నీత్వా శన్త¹శ్వేదీదేశే స్థాపయిత్వా ప్రా
భాతికక్రియాకరణాయ నిర్వయా. నిర్గతే చ తస్మిన్ స్తేన సర్వకార్యా
క్షమేణ తిర్యగ్జాతిః తేన దేహేన వీడితాంతరాత్ చింతాం ప్రావి
శమ్. 'అత్ర తావదనేకభవసుకృతశతసహస్రాధిగమ్యం మానుష్య

15 మేవ దుర్లభం, తత్రాపి² పరం సకలజాతివిశిష్టం బ్రాహ్మణ్యం, తత్రాపి
విశిష్టతరమాసన్నామృతపదం మునిత్వం, తస్యాపి విశేషాంతరం కి
మపి దివ్యలోకనివాసిత్వం, తద్యేనైతావతః స్థానా తస్యదోషేణై
వాత్సా సాతితః తేన కథమధునా సర్వక్రియావిహీనే నాస్యా స్తిర్య
గ్జాతేః సముద్భుతః స్యాత్, కథం వా పూర్వజన్మాహితన్నేహైః సహ

20 సమాగమసుఖమనుభూతమ్?, అననుభవతశ్చ తన్నిష్ప్రయాజనేనాము
నా జీవనేనైవ కిం మే పరిరక్షితేన పతతు యత్ర తత్రాపరత్ర క్వాపి
యీయాతు శరీరం, సుఖం తు నానుభవితవ్యమే వామునా దుఃఖైకభాజ
నేన, తత్పరిత్యజామ్యేనాం తనుం, పూర్వతా మస్తద్వ్యసనదానైక
చింతాదుఃస్థితస్య విధే ర్మనోరథః' ఇతి. ఏవం చ జీవితపరిత్యాగచింతా

25 మీలితం సముచ్చాసయన్నివ వికాసహాసినా ముఖేన సహసా
ప్రవిశ్య హారితోఽభ్యధాత్. 'భ్రాతా! వైశంపాయన! దిప్త్యా పర్ధనే,
ఏతు స్తే భగవతః శ్వేతకేతాః పాదమూలా త్కపింజలక స్త్వా మేవా
న్విష్యన్నాగతః' ఇతి.

1 స్వశయనైకదేశే. 2 అపరం. 3 యాతనా శరీరం.

అహం తు తచ్చుత్తా తత్తణోత్పన్నపక్ష ఇహోత్పత్త్య
సమీపం విహాయ నైవ ప్రాప్త మభివాఞ్ఞున్ముద్గీ)వావలోకీ క్వాసా
వితి తమప్రాక్షమ్ స త్వకథయ (దేష తాత పాదమూలే వర్తత'
ఇతి. ఏవంవాదినం తమహం పునరవదమ్.—య ద్వేషం తతః
ప్రావయతు మాం త త్రైవ భగవాన్, ఉత్తామ్యతి మే హృదయం 5
తద్దర్శనాయేతి. ఏవం పదన్నేవగ్రతో గగనాగమనవేగా దయథా
స్థితఃకలాపం అనిలపథసంచరణవేగచలితై కాంచ 'లయోత్తరీయ
తమత్వచా దృఢాబద్ధఃకరమర్దత్రుటికేయజ్ఞోపవీత సనాథాస్థితేషా
రస్కం నిశ్శేషసురపథావతరణశ్రమాయాసితశరీరం సమీరణాపహృ
తమపి మదుత్పణోత్పతనభేదసంభృతముదకప్రవేళా నిష్క్వందమానం 10
నేదమాననేన మదవలోకనోదుఃఖభాగతం చ బాష్పజలలవవినర
మీక్షణాభ్యాం యుగప దుత్పృజంతం ముముక్షు మపి మత్సేహేనా
ముక్తం వీతరాగ మపి మత్ప్రియాహితరతం నిస్సంగమపి మత్సూ
గమోత్సుకం నిస్పృహ మపి మదగ్ధసంపాదనపర్యాకులం నిర్మమ మ
వ్యుపారూఢన్నేహం నిరహంకారమపి అహ మే వాయ మితి మాం 15
మన్యమానం సముష్ణితక్లేశమపి మదర్థే క్లిష్టమానం సమలోప్తాశ్చ
కాంచనసుఖమపి దుఃఖతం కృతజ్ఞ మకృతజ్ఞః స్నేహలప్రకృతిం యాక్ష
చేతాస్సుకృతినమపుణ్యవా అనుగతం వామస్వభావః భావార్ద్రా
హృదయమేకాంతనిష్ఠురః మిత్రం వైరీ వచనకరమవాశ్రవో మహా
త్తానం దురాత్మాహం కపింజలమద్రాక్షమ్. దృష్ట్వా చ నిర్భరగభిత 20
నయనపయాస్తా దృశోఽసి కృతాభ్యుద్గమనప్రయత్నఃపూత్కృత్య తమ
పదమ్.— సఖే! కపింజల! ఏవం జన్తద్వయాంతరితదర్శన మపి త్వాం
దృష్ట్వా కిం సరభసముత్థాయ దూరత ఏవ ప్రసారితభుజద్వయో గాఢా
లింగనసుఖమనుభవిష్యామి?, కిం కరేణావలంబ్యాననపరిగ్రహం కార
యిష్యామి?, కిం సుఖాసీనస్య గాత్రసంవాహనం కుర్వ్య శ్రమ మప 25
నేష్యామి? అతి. ఏవమాత్తానమనుశోచంతమేవ మాం కపింజలః
కరద్వయేనోత్క్లిప్త మద్విరహదుఃఖదుర్బలే వక్షసి నివేశ్య చిర
మివాంతఃప్రవేశయ నివాలింగనసుఖం కిల తథా మేఽనుభూయ

భూయసా మన్యువేగేనోత్తమాంగే కృత్వా మచ్ఛరణావితరవ
దరోదీత్.

తథా రుదంతం తం వాఙ్మాత్రప్రతీకారః పునరవదమ్.—నభే!
కపింజల! నకలక్తేశపరిభూతస్య మందాత్మనో మమేదం యుజ్యతే
5 యత్త్వయా ప్రారబ్ధం, త్వం పునర్బాలోఽపి న స్పృష్ట ఏవామీభిః
రాగాదిభిః సంసారబంధాత్మకై ర్నిర్వాణమార్గపరిపంథిభి ర్దోషైః, త
త్కిమముగా మూఢజనగతేన పర్తనా, సముపవిశ్య కథయ, అపి కుశలం
తాతస్య? స్మరతి వా మాంః, దుఃఖితో వా మదీయేన దుఃఖభేన,
మద్వృత్తాంతమాకర్ణ్య కి ముక్తవాః, కుపితో న వా, ఇతి సత్వేవ
10 ముక్తోమయా హరీతశిష్యోపసీతే పల్లవాననే సముపవిశ్యాంకే మాం
కృత్వాహరీతోపసీతే నాంభసా ప్రత్యోశ్య ముఖమాఖ్యాతవాః.

‘నభే! కుశలం తాతస్య, అయం చాస్తద్వృత్తాంతః ప్రథమతర
మేవ తాతేన దివ్యేన చక్షుషా దృష్టః, దృష్ట్వా చ ప్రతిక్రియాయై
కర్తప్రారబ్ధం, సమారబ్ధ ఏవ కర్తణి తురగభావా ద్విముక్తస్థా గతోఽ
15 స్తి తాతస్య పాదమూలం, గతం చ మాం దూరత ఏవోద్భాష్య
దృష్టిర్విషణ్ణదీనవదనం భయాదనుపసర్పంతమాలోక్యాహూయాఙ్గాపి
తవాః.—‘వత్స! కపింజల! పరిత్యజ్యతాం స్వదోషశంకా మమై వాయం
ఖలు శతమతే స్మర్య ఏవ దోషః, యేన జానతాఽప్యత్పత్తి సమయ
ఏవ వత్సస్య కృతే నేద మాయుష్కరం కర్త నిర్వర్తితమ్, అథునా సిద్ధ
20 ప్రాయ మే వేదం న దుఃఖాసికా భావనీయా, మత్పాదమూలే తావ
త్స్థీయతామ్, ఇత్యేవమాఙ్గాపిత స్తు తాతేన విగతభీ ర్వ్యజ్ఞాపయమ్.—
‘తాత! యది ప్రసాదోఽస్తి తతో యత్రైవాసాపుతృన్నస్తత్రైవ
గమనా యాజ్ఞాపయతు మాం తాత’ఇతి. ఏవం విజ్ఞాపితో మయా తాతః
పున రాఙ్గాపితవాః.—‘వత్స! శుకజాతా వసా పతితః తద్గ త్వాఽపి
25 తమద్య నైవ వేత్సి నా ప్యసా త్వాం వేత్తీతి త త్త్విష్ట తావ’దితి. అద్యచ
ప్రాత రే వాహూయ మా మాఙ్గాపితవాః. ‘వత్స! కపింజల! మహా
మునేశ్చాబాలేశ్రామపదం సుహృత్తే ప్రాప్తః, జన్మాంతరన్తరణం చా
స్యోపజాతం, తద్గచ్ఛ సంప్రతి తం ద్రష్టుం, మదీయయా చాశిషా గృహ్య
వక్తవ్యః, ‘వత్స యావ దిదం కర్త పరిసమాప్యతే తావత్త్వ యాస్తి

నేనెవ జాబాబేరాశ్రమే స్థాతవ్య' మితి, అపి చ త్వద్దుగ్ధిదుగ్ధితాం
 బా శ్రీరవ్యస్తి నేనెవ కర్తణి యరిచారికా వర్తతే, యాపి శిరస్యపా
 ఘ్రాయైతదేవ పునః పునస్సమాదిప్తమ్. ఇ త్యేవముక్త్యా లక
 తోరశిరీషకుసుమశిఖానూత్నో జ్యేషఠ్మలాని గాత్రాణి మే పునః
 పునః పాణిని పరామృశ్యాంతర్హృదయేనాదూయత. తథా 5
 దూయమానహృదయం చ తమవశమ్. 'సఖే! కపింజల! కిం దూ
 యనే? త్వయాపి మందపుణ్యాస్య మమ కృతే తురగతామాప
 నేన పరాధీనవృత్తినా బహుతరాజ్యేష దుగ్ధిభాన్యనుభూతాని,
 కథం సోనుపానోచితేనామునాఽన్యేన సముత్పాదితవశేనరక్తస్రవాః
 ఖరఖలీనక్షతయో విసోధాః కథమఃకుమకరోరకినలయశయనై కసుఖ 10
 నేవాసుకుమారస్సదాపర్యాణితస్య న శీర్ణః పృష్ఠవంశః? కథమేషు కుసు
 మోచ్చయవతిత బాలవనలతాస్పర్శమాత్రక్షమేషు గాత్రేషు కళాభి
 ఘాతా నివతితాః? కథం చ బ్రహ్మనూత్రోద్వాహిని దేహేఽస్మిన్
 'వజ్రోత్పీడనకృతాః వీడాస్సుముపహతాః' ఇత్యేభిరన్వైశ్చ పూర్వ
 వృత్తాంతాలాపైస్తత్కాల విస్తృత తిర్క్ష్ణగతిదుగ్ధిగుళిమాతిప్తమ్. 15
 ఉపారోహతి చ మధ్యమన్నా సువితరి హారితస్సహ కపింజలేన మాం
 యథోచితమాహారమకారయత్. కృతాహరశ్చ కపింజలః క్షణమివ
 స్థిత్యా మామబ్రవీత్. — అహంహి తాతేన త్వాం సమాశ్వాసయితుం
 జాబాలిపాదమూలాదాకర్తపరిసమాప్తే ర్న త్వయా చలితవ్యమి
 త్యేతచ్ఛాదేష్టుం వినర్జితః, అహమపి త త్రైవ కర్తణి వ్యగ్రతర ఏవ 20
 తద్వ్రజామి సంప్రతి.' అహం తు తచ్చుత్వా విషణ్ణవదనస్తు ప్రత్యవ
 దమ్. — 'సఖే! కపింజల! ఏవం గతే కిం బ్రవీమి? కిం చతాతస్యాంబాయా
 వా సందిశామి? సర్వం త్వమేవ వేత్సీతి స త్యేవముక్తో మయా పునః
 పునస్తత్రావస్థానాయ మాం సంవిధాయ హరీతం చానుభూతాన్సదా
 లింగసనుభో విస్తయోన్ముఖేన మునికుమారకజనేనేత్యమాణోఽంతరీక్ష 25
 మతిక్రమ్య క్వాప్యదర్శనమగాత్. గతే చ తస్మిన్ హరీత స్సమా
 శ్వాస్య మాం శరీరస్థితిరణాయోదతిప్తత్. ఉత్థాయ చాన్యతమం
 మునికుమారకం మత్పాశ్వే స్థాపయిత్వా నిరగాత్. నిర్గత్య చ నిర్వ

1 వ ప్రోత్పీడన.

ర్థితస్నానాదిక్రియాకలాపశ్చైతన్యవనహసా'యాహ్ననమయే పున
ర్వామాహరిమకారయత్.

ఏవం చావహితచేతసా హారీతేన సంవర్ధ్యమానః కతివయై
రేవ దివనైస్సంజాతపక్షోఽభవమ్. ఉత్పన్నోత్పతనసామర్థ్యశ్చ చేత
5 స్యకరవమ్. — 'గమనక్షమస్తు సంవృత్తోఽస్తి, తత్ర నామ తావచ్చంద్రా
వీక్షోత్పత్తిపరిజ్ఞానం, మహాశ్వేతా పునన్ద్రైవాస్తే, తత్కిముత్పన్న
జ్ఞానోఽపి తద్దర్శనేన విరాఽఽత్మానం నిమేషమపి 2దుగ్ధే స్థావయా
మి, భవతు తత్రైవ గత్వా తిష్ఠామి' ఇతి నిశ్చిత్య ఏకదా ప్రాతర్విహార
నిర్గతఏవోత్తరాం కకుభం గృహీత్వా అవహమ్. అబహుదివసాభ్యస్త
10 గమనతయా స్తోకమేవ గత్వా అవశీర్యంత ఇవ. మే అంగాని శ్రమేణ,
అశువ్యత చంచుపుటం పిపాసయా, నాడింధమేవాధ్నాయత కంఠః
శ్వానేన, తదవస్థశ్చ శిథిలాయమానపక్షతిః అత్ర పతామ్యత పతా
మీతి 3ఏవతన్నేవాహితగమనప్రయతోఽన్యతమస్య తమస్మిసీతిమిర
సంఘాతస్యేవ 4దృష్టిహరిణో హరితఘననిబిడపల్లవభరావనమ్రస్యాన
15 న్నతరస్య సరస్తీరజంబూనికుంజస్యోపరి ఆత్మానమముంచమ్. 5 దూరా
దివోస్తుక్తాధ్వశ్రమక్లమోఽవతీర్య శీతలతరుతలచ్చాయాస్థితోదళగహ
నసంరోధశిశిరమరవిండకింజల్కరజోవాససురభినిబిడరస కషాయమధుర
మాపీయమానమేవోత్పాదితా పునరుక్తపానస్పృహమాత్మప్తేః
పయో నిపీయ యథాప్రాప్తైరకరోరకమలకర్ణికాబీజైస్తీరతరువర్ణాం
20 కురైః ఫలైశ్చ కృత్వా క్షుధః ప్రతీకారమపరాహ్ణాసమయే పునః
కియంతమవ్యధ్వాసం యాస్యామీతి మనసి కృత్వాఽధ్వశ్రమ
నిస్సహస్యంగాని విశ్రమయితుమన్యతమామవిచ్ఛిన్నచ్చాయాం
శాఖామారుహ్య చ తరోర్ములభాగ ఏవాతిష్ఠమ్. తథా స్థితశ్చా
ధ్వశ్రమసులభాం నిద్రామగచ్ఛం. చిరా దివ లబ్ధప్రబోధో బద్ధమా
25 త్మానమనున్తోచనీయై స్తంతుపాశై రవశ్యమ్. అగ్రతశ్చ పాశవిరహిత
మివ కాలపురుషమతికఠినతయా కాలిమాన చ వపుషః కాలాయన
పరమాణుభిరీవ నిర్మితం ప్రేతపతిమివాపరం ప్రతిపక్షమివ పుణ్యరాశేః

1 అపరాహ్ణా. 2 దుగ్ధం. 3 పరవానేవాన్యతమస్య. 4 అర్క-
కరతిరస్కారిణో. 5 చిరాది,

అశ్రయమివ పాపమునో వివాహి శ్రోధకారణాద్బద్ధభేషణభ్రకుటీరాద్రతరే
 నాననేన రక్షతరకసినికేన చక్షుమా చ నకలజనభయంకరస్య భగవతః
 కృతాంతస్యాపి భయమివోపజనయంతమాశయే కేశేషుచాన్నిగ్ధ
 మాననే జ్ఞానే చాంధకారితం వర్తే చరితే చ కృష్ణం నివసనేకర్తణి
 మలినం పవ్రషి వచసి చ పరుష మదృష్టశ్రుతానుభూతమప్యాయకార 5
 ప్రత్యయా దేవానుమియమానకార్యదోషం పురుషమద్రాక్షమ్,
 అశోక్య చ తం తాదృశ మాత్మన ఉపరి నిష్ప్రీత్యాశ ఏవాపుచ్ఛమ్,
 'భద్ర! క స్త్వం? కి మర్థం చ త్వయా బద్ధోఽస్మి? యద్యామిష
 తృప్త్యా తత్కిమితి సుప్త ఏవ న వ్యాపాదితోఽస్మి? కిం మయా
 నిరాగసా బంధుదుఃఖమునుభావితేన? అథ కాతుకాత్, తతః కృతం 10
 కాతుకం, ముంచతు మామిదానీం భద్రముఖః, మయా ఖలు వల్లభ
 జనదర్శనోత్కంఠితేన దూరం గంతవ్యమ్, అకాలజ్ఞేపక్షమం చ వర్తతే
 మే హృదయం, భవానపి ప్రాణిభర్తేషు వర్తత వ'వేతి. న త్వేవముక్తో
 మాం ప్రత్యవాదీత్. — 'మహాత్మా! అహం ఖలు క్రూరకర్తా జాత్యా
 చాండాలః, న చ మయా త్వమామిషలుభైన కుతూహలేనా వాబద్ధః 15
 మమ ఖలు స్వామీ పక్కణాధిపతితో నాతిదూరే మాతంగప్రతి
 బద్ధాయాం భూమా కృతావస్థానః, తస్య దుహితా కాతుకమయే
 ప్రథమే వయసి వర్తతే, తస్మాత్త్వం కేనాపి దురాత్మనా కథితో
 యథా కిల 'జాబాలేరాశ్రమే ఏవం గుణవిశిష్ట 1 శ్శుక స్తిష్ఠ'తీతి.
 తయా చ శ్రుత్వోత్పన్న 2 కాతుకయా తద్గ్రహణాయ బహవ ఏ వాప 20
 కేఽపి మాదృశాస్సమాదిప్తాః, తదద్య పుణ్యైర్నయాఽఽసాదితో
 ఽస్మి, త్వాం తత్పాదమూలం నయామి, అద్యాహం బంధే మోక్షే
 చాధునా సా తే ప్రభవ'తీతి.

అహం తు తచ్చుత్వా శుష్కాశనినేవ తాడితశ్శిరసి సంవి
 గ్నాంతరాత్తా చేతస్యకరవమ్. — 'అహా! మందభాగ్యస్య దారుణతరః 25
 కర్తృణాం విపాకః, యేన మయా సురాసురశిరశ్శేఖరాభ్యర్చితచరణ
 సరసిజాయాః శ్రియో జాతేన జగత్ప్రియనమస్యస్య మహామునేః శ్వేత
 కేతో స్వహస్తసంవర్ధితేన దివ్యలోకాశ్రవ.నివాసినా భూత్వా మ్లేచ్ఛ

జాతిభిరసి దూరతః పరిహృతప్రవేశమధునా పక్కణం ద్రష్టవ్యం, చం
డాల్లెస్సహృత స్థాతవ్యం ¹జనంగమాంగనయోపసీతైః కబళైః
ఆత్తా పోషణీయః, చండాలబాలకజనస్య క్రీడనీయేన భవితవ్యం,
దురాత్మః! పుండరీకహతక! ధిక్ జన్మలాభం తే, యస్య ²కర్మణోఽయ
5 మీదృశః పరిణామః, కిమర్థం ప్రథమగర్భ ఏవ న సహస్రథా విశీర్ణోఽసి?
మాతేః శ్రీ రశరణజనశరణచరణపంకజేతి గహనభీషణా ద్రక్షమా
మస్తా న్నహనంకపాతాత్, లాత! భువనత్రయత్రాణక్షమ! త్రాయస్య
కులతంతు మేకం, త్వయైవ సంవిర్ధితోఽస్మి, వయస్య! కపింజల యది
పరావత్య త్వయా అన్తాత్పాతాత్ న మోచితోఽస్మి తదా జన్మాంత
10 రేఽపి పున ర్వాక్పథా మత్సమాగమప్రత్యాకా' మి ³త్యేతాని చేతసా
విలప్య తం పున రభ్యర్థనాదీనమవదమ్.

‘భద్రముఖ! జాతిస్మరో ముని రస్తి జాత్యా, త త్రవాపి మా
మస్తా న్నహతః పాపసంకటా దుద్భృత్య ధర్మో భవేదేవాదృష్టసుఖ
హేతుః, దృష్టేఽపి చ తే కేనచి దపరేణాదృష్టస్య మ స్తు క్షేకృతః
15 ప్రత్యవాయో నా స్త్యేవ, త స్తుంచతు భవా న్నా'మిత్యభిదధానశ్చపునః
పునః పాదయోరవతమ్. న తు మాం విహస్యాబ్రవీత్.—“అరే!
మోహంధ! యస్య శుభాశుభకర్మసాక్షీభూతాః పంచలోకపాలాః
తవైవాత్మశరీరే స్థితాః న పశ్యంతి సోఽన్యస్య కస్య భయా దకార్యం
నాచరతి, త స్మితోఽసి మయా స్వామ్యాజ్ఞయే'త్యేవమభిదధాన ఏవ
20 మామాదాయ పక్కణాభిముఖమగమత్.

అహం తు తేన తద్వచసాఽభిహత ఇవ మూర్ఛి మూకతా
మాపన్నః కేహం పునః కర్మణాం మే ఫలమిదమి త్యంతరాత్మనా
ఽభిధ్యాయ ప్రాణపరిత్యాగం ప్రతి కృతనిశ్చయోఽభవమ్. నీయ
మానశ్చ తథా తే నాత్మనో మోచనప్రత్యాశ యై వాగ్రతో దత్త
25 దృష్టిరావిష్టేరివ బీభత్సన్మానైర్వాప్తవృత్తైశ్చ ప ర్తకానా'ముపరి
భ్రమణిభృతైశ్చ మృగావపాటతజీర్ణవాగురానంగ్రథనవ్యగ్రైశ్చ
త్తు'రితకూటపాశగ్రథనాయనైశ్చ హస్తస్థితనకాండ కోదండైశ్చ

1 జరిస్తాతంగంగనా కరోపసీతైః. 2 కర్మణా మయ. 3 ఏతాని
చాన్యాని. 4 రేమోహంధ. 5 యపరి.

1 పాశ ప్రచండదండపాణిభిశ్చ భల్లగ్రాహిభిశ్చ లగుడిభిశ్చ లాన
కగ్రాహిభిశ్చ నానావిధగ్రాహకవిహంగవాచాలనాకుశలైశ్చ కాలే
యకముక్తిసంచారణచతురైశ్చ చండాలశిశుభిర్భువనైశ్చ దిశి దిశి
మృగయయా క్రీడద్భిర్భూత ఏ వావేద్యమాన మిత స్తతో వినగంధి
ధూమోద్ధమానుమియమానసాంద్రవంశవనాంతరితవేత్త సన్నివేశం 5
సర్వతః కరంకప్రాయరథ్యావకరకూటముత్కృత్తమాంసమేదోవపా
కర్దమప్రాయకటీరాజర మాఖేటకప్రాయాజీవం పిశితప్రాయాశనం వసా
ప్రాయస్నేహంకౌశేయప్రాయపరిధానంచర్తప్రాయాస్తరిణం సారమేయ
ప్రాయపరివారం ధవళీప్రాయవాహనం స్త్రిమద్భూప్రాయపురుషార్థ
మస్యక్ప్రియదేవతాబలిపూజనం పశూపహరప్రాయధర్మక్రియం ఆక 10
రమివ సర్వసరకాణాం, కారణమివ సర్వాకుశలానాం, సన్నివేశమివ
సర్వశ్చకానానాం, పత్రనమివ సర్వపాపానాం, ఆయుతనమివ సర్వయా
తనానాం, స్వర్యమాణమపి భయంకరం, శ్రూయమాణమప్యుద్వేగ
కరం, దృశ్యమానమపి పాపజననం, జన్మకర్తతో మలినతరజనంజనతో
2 నిస్సర్వతరలోకహృదయం లోకహృదయేభ్యో నిర్ముణతరసర్వసంవ్య 15
వహారం సమస్తపురుషావిశేషాచారబాలయువనధిరం అవ్యవస్థితగమ్యా
గమ్యాంగనోపభోగం అపుణ్యకర్తై కాపణం పక్కణమపశ్యమ్.

దృష్ట్వా చ తం తాదృశం సరకవాసిరామప్యుద్వేగకరం
సముత్పన్నఘృణోఽంతరాత్మస్యకరవమ్. అసి నామ సా చండాల
డారికా దూరత ఏవ మామాలోక్యోత్పన్నకరుణా మోచయే 20
న్న జాతినదృశమాచరివ్యతి? భవిష్యంత్యేవంవిధాని మే పుణ్యాని,
నిమేషమప్యత్ర పదం న కుర్యా' మీత్యేవం కృతాశంసమేవ మాం
నీత్వా స చండాలస్తథాఽనుద్ధతతరవేషాయై దూరత ఏ వావస్థితః
ప్రణ 'మ్యైష స మయా ప్రాప్త' ఇతి తస్యై చండాలడారికాయై
దర్శితవాః. సాతు ప్రహృష్టవదనా శోభనం కృతమితి తమభి 25
ధాయ తత్కూరాత్ స్వకరయగళేనాదాయ మాం 'ఆః పుత్రక!
ప్రాప్తోఽసి సాంప్రతం క్వావరం గమ్యతే వ్యపనయామి తే సర్వ

1 ప్రాన ప్రచండపాణిభిశ్చ నేలగ్రాహిభిశ్చ నానావిధగ్రాహక.
2 నిస్త్రింశతర.

- మిదం కామ చారిత్ర్య' మిత్యభిదధానై వ ధావమాన చండాలబాలకా
 పనీతేర్థాశ్యానలోమశదుర్గంధిగోచరవద్ధి¹ కావనద్దే ౭౦తర్కభాబద్ధ
 దారుమయభోజనపానశాత్రే మనా గుడ్డుటితద్వారేదారుపంజరే సమం
 మహాశ్వేతావలోకనమనోరధై రాక్షి² ప్యార్గ భిత¹ ద్వారపిథానా సమా
 5 వేదయత్. — 'యథాత్రనిర్వృత స్సంప్రతి తిష్ఠ' ఇత్యభిధాయ తూష్ణీ
 మస్థాత్. అహం తు తథా పంజరే సంరుద్ధశ్చైతస్యకరవమ్, ² హో!
 సంకటే పతితోఽస్మి, యది తావ దావేదితాత్త్వాపస్థ శ్శిరసా ప్రణిపత్య
 ముక్తయే విజ్ఞాపయా మ్యేనాం తదా య ఏవ మే గుణో దోషతా
 మాపద్య బంధనాయోపజాత స్సవప సంకర్షితో భవతి, సాధు జల్పతి
 10 ఇత్యేవాహ మనయా గ్రాహితః, కస్యాశ్చ మదీయయా బంధనవీడయా
 పీడా, నాహమస్మాస్తనయో న భ్రాతా న చ బంధుః, అథ మాన
 మాలంబ్య తిష్ఠామి, తత్రాపి శాశ్వప్రకోపితా కదాచిదతోఽ
 పృథికకప్తతరామవస్థాం ప్రాపయతి మాం, నృశంసతఃకూ హి జాతి
 రియమ్, అథ వా వరమితోఽప్యథికముపసతం పునశ్చాండాలై స్సహ
 15 వాగపి మిశ్రితా, అపి చ గృహీతమానం కదాచిన్ని ర్వేదాన్ముంచ
 త్యేవ, వదంస్తు పునర్న మోక్తవ్య ఏ వాహమనయా, అపి చ య
 ద్విష్యలోకతో భ్రంశో య స్సర్వలోకే జన్మ య త్తిర్యగ్యోనా పత
 నం యచ్చాండాలహస్తోపగమనం యచ్చైవంవిధం పంజరబంధదుః
 ఖం సర్వ ఏవాయ మనియతేంద్రియత్వనైవ దోషః, త త్కిం సు
 20 మైకయా వాచా, సర్వేం ద్రియాజ్యేవ నియమయా' మీతి నిశ్చిత్య
 మానగ్రహణమకరవమ్. ఆలప్యమానోఽప్యైతర్జ్వమానోఽప్యహస్య
 మానోఽపి చ తుద్యమానోఽపి చ బలాన్ని కించిదప్యవదం, కేవల
 ముచ్చైశ్చిత్రారమేవాముంచం. ఉపసితేఽపిచానాశనే తం దివసమనశనే
 నై వాత్యవాహయమ్. అపరేద్యుశ్చాతిక్రామత్యశవకాలే మే దూ
 25 యమానహృదయేవ సా స్వపాణినోఽనియ నానావిధాన్యపక్వానీ
 చ ఫలాని సురభిశీతలం చ పానీయమప్రతిపన్నతదుపయోగం మా
 మారోధితలోచనా స్నిహ్యంతీ వావోచత్. 'క్షుత్ప్రిపాసోచితానాం
 హి పశుపక్షిణాం నిర్వికారచిత్తవృత్తీనాముపసతే ష్వాహారే వ్యసుప

యోగో న సంభవత్యేవ, తద్యద్యేమవిభక్త్యం కోఽపి భోజ్యభోజ్య
వివేకకారీ పూర్వజాతిస్స రోఽస్తదీయమాహారంపరిజహాసి, తథాఽపి
తావద్భక్ష్యభక్ష్యవివేకరహితాయాం తిర్యగ్జాతౌ వర్తమానస్య తే
కింనా అభక్ష్యం? య స్స భక్షయసి, యేన చోత్కృష్టతమాం జాతిం
ప్రాప్త్యాత్మనైవేద్యశం కర్త కృతుం యేన తిర్యగ్యోనా పతితస్స త్వం కి 5
మపరం విచారయసి, ప్రథమ మేవాత్మా వివేకే న స్థాపితః, అఘనా న్య
కర్తోపాత్తజాతినన్యశమాచరత స్తే నాస్త్యేవ దోషః, అపి చ యేషా
నుపి భక్ష్యభక్ష్యనియమోఽస్తి తేషాముపి ఆపత్కాలే ప్రాణానాం
సంధారణమభోక్ష్యోపయోగేనాపి తావద్విహితం, కిం పున స్వాదృ
శన్య? న చేదృశం కించిదప్యహారాయ తే మయోపనితం యాదృ 10
తేన చండాలాశనాశంకాసముత్పద్యతే, ఫలానితు తత్రాపి ప్రతిగృహ్యంత
ఏవ, పానీయముపి చండాలభాండాదపి భువి పతితం పవిత్రమేవే త్యేవం
జనాః కథయంతి, తత్కించుర్థమాత్మానం త్సుభాపి పానయా¹హయాస
యసి? యన్న భక్షయసి అమూని మునిజనోచితాని వనఫలాని న పిబసి
పానీయమ్.' అహంతు తేన తస్యాశ్చండాలజాత్యనుచితేన వచనా¹⁵
వివేకేన చ విస్మితాంతరాత్మా తథేతి ప్రతిగద్య శాపనిఘ్నోఽఘ్నశాం
పరిత్యజ్య జీవితత్పవ్యయా త్సుత్పిచాసోపశమామూశనక్రియానుంగీకృత
వానస్మి. మానం తు పున రాత్మాక్షమేవ.

ఏవ మతిక్రామతి చ కాలే క్రమేణ చ తరుణతామాపన్నే
మయ్యేకదా ప్రభాతాయాం చ యామిర్యాముస్థీలితలోచనోఽద్రాక్షం 20
అస్మి² కనకపంజరే స్థితిమాపన్నమాత్మానం చాండాలదారికా మీదృ
శీమ్. సాపి చాండాలకన్యకా యాదృశీ తాదృశీ దేవేన దృష్టేన నకల
మేవ తత్సక్కుణమమరపురనదృశమాలోక్యావసతచాండాలవనతి
సంవేగో విస్మితాంతరాత్మా కిమేతదితి కుతూహలాత్ప్రేక్షకామో
యావ న్నపరిత్యజామ్యేవ మానం తావ దేషా మామాదాయ దేవ²⁵
పాదమూలమాయాతా. తత్క్రేయం కిమర్థ మనయా చాండాల
తాత్పర్యః ఖ్యాపితా కి మర్థం వాఽహం బద్ధో బద్ధ్యా వా కి మర్థమిహ
నీత ఇత్స్యత్ర వస్తు న్యహముపి దేవ ఇవానపగతకాతుక ఏవ" ఇతి.

రాజా తు తచ్చిత్యా నమః పజాతాభ్యధికకుతూహల స్తదా హ్వనాయ పురః స్థితాం ప్రతీహరీమాదిశత్. అచిరా దేవ తయోవ దిశ్యమానకూర్గా ప్రవిశ్య సా పురస్తాదూర్ధ్వస్థితైవ రాజాన మభిభ వంతీవ స్వధామా ప్రాగభ్యేన చాబభాషే. "భవనభూషణ! రోహిణీ 5 పతే! తారారమణ! కాదంబరీలోచనానందచంద్ర! నర్వస్త్య యాస్య దుర్జితే రాత్త నశ్చ పూర్వజన్మవృత్తాంతః శ్రుత ఏవ. అత్రాపి జన్మని యథాఽయం నిషిద్ధోఽపి పిత్రా కామరాగాంధః పితృరాజ్ఞా ముల్లంఘ్య వధూసమీపం ప్రస్థితః త ద వ్యనేన న్యయమేవ కథితం, తదహ మస్య దురాత్మనో జననీ శ్రీః, తథా ప్రస్థితమేనం దివ్యేన చక్షుషా దృష్ట్వా 10 ఽస్య పిత్రాఽహం సమాదిష్టాస్మి, నర్వ ఏవ హ్యవినయప్రవృత్తోఽను తాపా ద్విదా న నివర్తతే, త దయం తే తనయః కదాచిదస్యా అపి తిర్వజ్ఞాతే రథస్తా త్పుతతి, త ద్యావ దిదం కర్త న పరిసమాప్యతే తావ దేనం మర్త్యలోక ఏవ బద్ధ్యా ధారయ, యథా చానుతాపోఽస్య భవతి తథా ప్రతివిధేయమితి. త దన్య వినయాయేదం మయా, నర్వం 15 కృతమధునా తు తత్కర్త సమాప్తం, శాపావసానసమయో వర్తతే, శాపావసానేచ యువయో సుమమేవ సుఖేన భవితవ్యమితి త్వత్సమీప మాసీతో మయాయమ్, అత్రాపి యచ్చాండాలజాతిఃఖ్యాపితా తల్లోక సంపర్కపరిహారాయ, త దనుభవతాం సంప్రతి ద్వాపసి సమమేవ జన్మజరావ్యాధిమరణాదిదుఃఖబహుళే తనూ పరిత్యజ్య యథేష్టజన 20 సమాగమచుఖ"మిత్యభిదధా నైవ సా యుజితి రణదూభాషణారవో ర్ధితాం తర ముత్ఫుల్లలోకలోచనోద్వీక్షితా క్షితే ర్గగనముదపతత్.

అథ రాజ్ఞస్తవ్యచనమాకర్ణయత స్త దైవాకృష్టకార్ముకో మకరకేతు రగ్రతః పరమాశ్రుం కాదంబరీం కృత్వా జీవితాపహరణా య ప్రతిరోధక ఇవ నిరుద్ధనర్వాశోంతః పదం చకార. తత్పదాక్రాంతి 25 నిర్వాసితమివ. కాదంబరీం శిరణముపజగామకరణమ్. తన్వార్గణాభి

1 బధిరితాంతరిక్షం. 2 మాకర్ణ్య సంస్కృతజన్మాంతరన్య సఖే! వైశంపాయనాఖ్య! పుండరీక! దిష్ట్యా తుల్యకాలక్షయ మే వావయోః శాపావసానం సంశతమిత్యభిదధత్వవీవార్ణా కృష్టకార్ముకో. 3 అంతరా. 4 అంతఃకరణం.

హతిభీతా ఇవ దేహముత్సృజ్య నిర్జగ్గు రజడాః శ్వాసమరుతః. తద్బా
 ణపక్షవాతాహతమివాకంపత తరళం శరీరమ్ తచ్ఛరళల్య¹నికరకీలి
 తేనోత్కంటకినీ తనురజాయత. తద్విశిఖరజోయాపితమివ నయన
 యుగళ మశ్రుజలముత్సనర్జ. ఆపాండుతాం చ నద్యో వదనలావణ్య
 మయానీత్. త ద్ధనుర్ధణాధ్వానాకర్ణనోద్యేజిత మివ హృదయవేదనావి 5
 కూణితత్రిభాగం సయనయుగళ మభవత్. అంతర్జ్వలివ్యతో మదన
 దహనస్య ధూమోపహతమివ వేపమామధరకినలయం శోష
 మగాత్. తత్తాపవిరస మాననాన్నిష్ఠీడితం నరాగం హృదయ మివ
 తాంబూలమపతత్. ఆర్ద్రస్య దారుణో ద్రవ ఇవ దహ్యమానస్యాం
 గేభ్యోనిరగమత్ స్వేదః. మదనశరళల్యనికరకీలితా నీవతావత్రైవక్షణే¹⁰
 నాంగాని పరవశాన్యజాయంత. తథా చ కాదంబరీం పురస్కృత్య
 కుసుమధన్వనాఽఽయాన్యమానస్య తదవయవరూప శోభావినిర్జితాని
 తాపాపహరక్షమాణ్య ప్యస్యాః కిం చిత్కరాణ్యభవత్. తథా హి.—
 కమలకినలయాని పాణిపాదేన, కుశలయస్రజో దృష్ట్యా, మణిదర్పణాః
 స్తనకపోలేన, మృణాళాని బాహులతికయా, శశాంకరశ్మయో సఖమ¹⁵
 యూతైః, ఘనసారధూళిః స్థితప్రభయా, ముక్తాదామాని దశనకిరణైః,
 అమృతకరబింబం ముఖేన, జ్యోత్సాన్ని లావణ్యేన, మణికుట్టిమవేదికా
 నితంజేన. ఏవం చ విహతసర్వబాహ్యప్రక్రియస్య హృదయేఽప్యసు
 ఖాయమానసకలాన్యవినో దస్యతామేవాభిధ్యాయతః, తామేవోత్ప్రే
 ఙ్గమాణస్య, తా మేవ²లిఖతః, తా మేవ పశ్యతః, తామాలపతః, తా²⁰
 మాలింగతః, తయా సహ తిష్ఠతః, తాం ప్రకోపయతః, తామనునయతః,
 తస్యాః పాదయోః పతతః, తయా సహ కేళిం కుర్వతః, తాం రమమా
 ణస్య, ముక్తసర్వాన్యక్రియస్య, దివా వ్యసున్తి లితలోచనస్య, నిశ్యవ్యసు
 పజాతనిద్రస్య, సుహృజ్జనమప్యసంభాషయతః, గురూ స ప్యనమన్యతః,
 ధర్మక్రియా మప్యకుర్వాణస్య, సుఖాదప్యనర్థినః, దుఃఖా దప్యనుద్విజ²⁵
 మానస్య, మరణాద ప్యభిభ్యతః, గురుభ్యోఽప్యవేతలజ్జస్య, ఆత్మస్య వ్య
 స్నే హస్య, కింబహునా? కాదంబరీనమాగమేఽప్యనుద్యమస్య కేవల³మేవ

1 భరాలసోత్కంటకినీ. 2 అభిలషతః. 3 కార్యోపగతా స
 వ్యజానతః. 4 మన్య.

రుత్సుల చూత ద్రుమకుసుమామోదవాసితదళాళాంతరీ¹ మధుమద
మధురకోకిలాలాపము² ఖతాధ్వగజనశ్రుతిః అనవరతమకరందశీకరాసార
దుర్దివోన్మాదితనకలజీవలోకహృదయః మదాకులభ్రమద్భ్రమరయుంకార
చకిరివరహాతురజనమనోవృత్తిః ఆత్మ సంభజ్జోల్లాసకారీ భరాత్పా³
వర్తత సుభిమానః.

5

² తేన చ కుసుమధన్వనః పరిమాస్త్రేణ మమనా పర్యాకులిత
హృదయా కాదంబరీ సంప్రాప్తే భగవతః కామదేవస్య పిహోత్సవే
మహతా ప్రయత్నేన కథం కథమపి అతివాహితదివసా శ్యామాయ
మానదశదిశి సాయాహ్నే సాత్వా నిర్వర్తితకామదేవపూజా
తస్య పురశ్చంద్రావీడ మతిసురభీశీతలై స్సాత్వయిత్వా⁴ మోఖిః¹⁰
ఆచరణా ద్విలిప్య మృగమదామోదినా హరిచందనేన సురభికుసుమ
స్రగ్భిరుద్గ్రీణితం కుంతలకలాపం కృత్వై⁴వ కర్ణారోపితసత్కినలయా
శోకస్తబకకర్ణపూరం కర్పూరకుసుమప్రాయైః ప్రసాధ్యాభరణ
విశేషైర్విస్తృతనిమేషా పిబంతీవ భావార్ద్రాయా దృష్ట్యా సుచిర
మాలాకోశ్యత్కంఠానిర్భరా పునఃపునర్నిశ్వసోశ్యత్కంఠ్యమానాసాధ్వ¹⁵
నేన స్విన్నసర్వా గీ సముత్కంటకితనురుచ్ఛప్యదధరవదనా
మహాశ్వేతావలోకనభయాన్ముహుర్ముహుర్దిక్షు విక్షిప్తోచ్ఛకితదృష్టి
రతిచిర మివోపనృత్య పున స్థిత్యా ఆవిష్టేవ పరపతీవ పరి
త్యాజితా బలాలజ్జయా సహాబలాజనసహజాం భీతిం భగవతా
భువనత్రయోన్మాదకారిణా మన్మథేన ఆత్మానమప్యపారయంతీ సం²⁰
ధారయితుమేకాంతే నిస్సహా సహసాభివత్య ముకుళితలోచనపంక
జాజీవంతమివ నిర్భరం కంఠే జగ్రహ.

చంద్రావీడస్య తు తేనామృతసేకాహ్లాదినా కాదంబరీకంఠగ్ర
హేణ సద్యస్సుదూరగతమపి కంఠస్థానం పునర్జీవితం ప్రత్యపద్యత.
దివసక్లమామిలితం కుసుమమివ శరణ్యోత్సాహిసాతా దుచ్ఛ్వా²⁵
సిత⁵మాబబంధ హృదయమ్. ఉషఃపరామృష్టేందీవరముకుళల
యా ఉదమిలత్కర్ణాంతాయతం చక్షుః. అంభోరుహవిభ్రమేణ చా

1 పరావర్తత. 2 యేన. 3 మహే. 4 కకర్ణార్పితసత్కినలయః.
5 ఆబంధనాత్.

జ్యోతిత వదనమ్. ఏవం చ సుప్తప్రతిబుద్ధ ఇవ ప్రత్యాసన్నసర్వాంగ
చేష్టశ్చంద్రాపీడస్తథా కంతలగ్నాం కాదంబరీం చిరచిరహదుర్బ
లాభ్యాం¹లోచనాభ్యాం పిబన్నివ కంఠే గృహీత్వా వాతాహతాం
బాలకదలీమివ భయేనోత్కంపమానాంగయప్తిముద్గాఢతర మా
5 మీలితాక్షీం వక్షస్యేవ ప్రవేష్టుమిహమానాం స మోక్షం స
గ్రహీతుమాత్మనా పారయంతీం శ్రోతృహృదయగ్రాహిణానుభూత
పూర్వేణ స్వరేణానందయన్నవాదీత్.

“భీరు! త్యజ్యతాం భయం, ప్రత్యుజ్జీవితోఽస్మి తవై వామునా
కంతగ్రహేణ, త్వం ఖల్వమృతసంభవా దపురసాం కులాదుత్పన్నా,
10 కిం న స్మరసి తన్నద్వచనమిదం, తత్తేజోమయం వపుః స్వత ఏ
వావినాశి విశేషతోఽమునా కాదంబరీకరస్పర్శే నాప్యాయిత మితి, త
దేతాపంత్యేవ దినాని పాణినా తే స్పృశ్యమానో న య త్ప్రత్యు
జ్జీవితోఽస్మి తచ్ఛాపదోపాత్, అద్య తు స మే² వ్యవగత శ్శాపః,
పరిత్యక్తా సా మయా త్వద్విరహదుఃఖదాయినీ మానుషీ శూద్రకా
15 ఖ్యాతనుః, ఏషాపి చ తవాస్యాం రుచిరుత్పన్నేతి త్వప్రీత్యా³ప్రతి
పాలితా చ, తదయం లోకశ్చంద్రలోక శ్చ తేద్వా వ వ్యధునా చర
ణతలప్రతిబద్ధా, అపి చ ప్రియసఖ్యా అపి తే మహాశ్వేతాయాః ప్రియ
తమో మయైవ సహ విగతశ్శాపః సంజాతః” ఇత్యభిదధ త్యేవ చంద్రా
పీడశరీరాంతరితవపుషి చంద్రమసి చంద్రలోకావస్థానలగ్నమమృత
20 పరిమళమేవ కేవలముద్వహన్నంగైరన్యతమస్తాదృశేనైవ వేషేణ
యాదృశేన మహాశ్వేతోత్కంఠయోపరతస్త ధైవ కంఠే
నైకావలీం ధారయంస్తథైవాకల్పనిస్సహైరంగైస్తథైవాపాండుతామ
కపోలవాహినా ముఖేనాంబుతలాదవతరన్నదృశ్యతకపింజలకరావలంబీ
“సముత్పృష్టశుకశరీరః పుండరీకః.

25 దృష్ట్వా చ తం దూరత ఏవ ఉన్ముక్తచంద్రాపీడవక్షఃస్థలా కాదం
బరీన్వయ మేవధావిత్వాదత్తకంతగ్రహ మహాశ్వేతాం తేన పుండరీకా

1 దోర్భ్యాం గాఢతరం కంఠే. 2 ద్వితీయవారం త్వదర్థమే
వానుభూతదుర్విషహమదనజ్వరదాహవేదనాపరమదుఃఖస్య వ్యవగతః.
3 ప్రతిపన్నాపాలితా. 4 పుండరీకః,

గమనమహోత్సవేనయావన్న వర్ణయ త్యేవ తావత్సుండరీకోఽవతీర్య
 పరమోపకారిణేచంద్రావీడవపుష్పే శశాంకాయాథాకతః చంద్రావీడస్తు
 తం కంఠేగృహీత్వాఽబ్రవీత్. “సఖే! పుండరీకాయ ద్యపి పాగ్జన్మ సంబం
 ధా జ్ఞామాతాసితిధా వ్యసంతరజన్వాహితసుహృత్సే హసద్భావేనవ
 మయాసహ వత్తితవ్యం భవతా” ఇత్యేవం వదత్యేవచన్ద్రావీడచిత్రరథ 5
 హంసా దిప్త్యా వర్ణయితుం కేయూరకో హేమకూటమగమత్. మదలే
 ఖాపి ధావమానా నిర్గత్య హృత్పుంజయజపవ్యగ్రస్య తారావీడస్య
 విలాసవత్ప్యాశ్చ పాదయోః పతిత్వా “చేచ! దేవ్యాసహ దిప్త్యా వర్ణనే,
 ప్రత్యుజ్జీవితో యువరాజః సమంవై శంసాయనేన” ఇత్యానందనిర్భర
 యచ్చైర్జగద. రాజా తు తచ్చుత్వా శరీరసంస్కారవిరహోద్ధతా 10
 విరళద్విపరుషఽలితలోమశ ప్రకోష్టాభ్యాం దోర్భ్యాం గాఢం పరివృ
 జ్య తాం తదను హర్షపరవశో విలాసవతీం కంఠేఽవలంబ్య జరాభంగ
 వలీశిధిలితమూలేన బాహు నోత్తి ప్రోత్తరీయాంచలః స్వయ మే వాశి
 షీతలయావినంఘ్రైః పదైర్నృత్య స్ని వోత్ఫుల్లనయననరపతిః హస్త
 పరివృతోఽంభోజాకర ఇవ మలయమరుత్ప్రేంఖోలనావిన ర్నితో మద 15
 లేఖాం పునః పునః “క్వాఽసా క్వాసా” ఇతి పృచ్ఛ పునః పున
 ర్నిర్విశేషవృత్తిం శుకనానం కంఠే సంభావయంస్తత్రై వాగచ్ఛత్.
 దృష్ట్వా చ తథా పుండరీకకంఠే లగ్నం చంద్రావీడమానందనిర్భర
 శ్శుకనాన మవాదీత్. — “దిప్త్యా నై కాకినా మయా తనయప్రత్యుజ్జీవ
 నోత్సవసుఖమనుభూత” మితి. చంద్రావీడస్తథా హర్షపరవశంపితర 20
 మాలోక్య ససంభ్రమోస్తుక్తపుండరీకః పునరేన పృథ్వీతలనివేశిత
 శిరాః చరణయోరపతత్. అథ సత్వరోపసృతస్తం తథా ప్రణత
 మున్నమయ్య తారా వీడోఽభ్యధాత్. — “పుత్ర! య ద్యపి పితాఽ
 హంతవ శాపదోషా త్వపుణ్యైర్వా సంజాతః తథాపి జగద్వందసియో
 లోకపాల స్వమ్, అపి చ మయ్యపి యో నమస్కృంశస్సాఽపి మయా 25
 త్వయ్యేవ సంక్రామితః, తదుభయథాపి త్వ మేవ నమస్కార్యః” ఇత్యభి
 దధ దేవ సమం రాజపుత్రలోకసహస్రైః ప్రతీపమస్య పాదయోరపతత్.
 విలాసవతీ తు తం పునః పున శ్శిరసి పునరల్లాటే పున శ్చకపోలయో
 1 తదాపితా ప్రణతే తస్మిన్ పరితోషేణ స్వాంగే ష్వివాసంమాంతీ తం

శుంభిత్వా గాఢ గాఢం సుచిరమాలిలింగ ఉన్మత్తశ్చమాత్రా ఉప
సృత్య శుకనానం ప్రణామ ఆశీస్సహస్రాభివర్ణితృతీ నాత్మ నాప
సృత్య యథాక్రమం పిత్రో శుకనానస్య మనోరమాయా “వైచిష
వో వైశంపాయన” ఇతి పుండరీకం విలక్ష్యో వనమ్రవదనమదర్శయత్.

5 అస్మిన్నేవ ప్రస్తావే సముపసృత్యకపింజల శుకనానమవాదీత్.—

“ఏవం సందిప్త మార్యస్య భగవతా శ్వేతకేతునా, అయం ఖలు పుండ
రీక స్సంకర్షిత ఏవ కేవలం మయా, ఆత్మజః పునస్తవ, అస్యాపి భవ
త్స్నేహ లగ్నః స్నేహః, తద్వైశంపాయన ఏవాయమి త్యవగ త్యా
వినయోభ్యో నివారణీః, పరోఽయమితి కృత్వా నోపేక్షణీయః,

10 యచ్చాపగతశాపోఽప్యాత్మసమీపం ననీతః తత్తవైవాయ మితి,

అన్యచ్చ ఆత్మాన మస్మిన్నాచంద్రసమకాలీనాయపి. స్థాపయిత్వా
కృతార్థ స్సంప్రతి అన్తద్దివ్యలోకా దప్యుపరిష్టా ద్గతు ముద్యతం మే
సత్త్వాఖ్యం జ్యోతి”రితి. శుకనాన స్తు వినయావనమ్రం పుండరీకం
పాణినాంఽనేనలంబ్య కపింజలంప్రత్యవాదీత్.—“కపింజల! నకలజగ

15 దాశయజ్ఞేన సతా భగవతా కిమిత్యేవమాదిప్తం, సర్వథా స్నేహ

స్యాయ మసంతోషః, ఇత్యేవంవిధైరన్వేష్య పూర్వజన్తసంస్కరణా
లపైశ్చ పరస్పరాలోకనసుఖోత్సుల్లలోచనానాం సర్వేషా మేవ తేషా
మచేతితైవ సా క్షణదా ప్రభాతా. ప్రాతరేవ చ నకలగంధర్వ
లోకానుగతౌ నమం మదిరాగారీభ్యాం చిత్రరథహంసౌ గంధర్వరాజా

20 వపి తత్రై)వాజగ్గతుః ఆగతయోశ్చ తయోః లజ్జితాత్మజోపగమన

ముదితహృదయయోర్జామాత్మదర్శనసముత్సుల్ల నయనయో స్తారాపీఠ
శుకనాసాభ్యాం సహానుభూతసంబంధకోచితసంవాదకథయోస్సహస్ర
గుణ ఇవ మహోత్సవామోదః ప్రావర్తత.

అథ వర్తమాన ఏవ తస్మింశ్చిత్రరథ స్తారాపీఠమవాదీత్.

25 “విద్యమానే స్వభవనే కి మర్థమరణ్యే మహోత్సవః క్రియతే? అపిచ

యద్యస్యాక మేవం పరస్పరాభిరుచినిష్పన్నో ధర్మో వివాహః తథాపి
లోకసంవ్యవహారోఽనువర్తనీయ ఏవ, తద్గమ్యతాం తావ దస్తదీయ
మవస్థానం, తత స్స్వభూమిం చంద్రలోకం వా గమిష్యథ” తారాపీఠ
స్తు తే ప్రత్యువాచ.—“గంధర్వరాజ! య త్రై)వ నిరతిశయం సంప

తుఖం త దేవభవనం, త దీప్తశం క్యావరత్ర సంపతుఖం మామూ
 ప్రాప్తమి, అన్యస్మి నర-గృహపూజాశేవ మమూ జామాతరీ సంక్రా
 మిభా, దీప్తమున్న నమానమేన త కు నాకామ గమనకాంక్ష
 లామనాను "హా" యేన చిత్త భవనమునందును
 "యథా తే రోచిసి" ఇ త్పుక్వా చంద్రప్రీత మాకాయ శోమ త
 కూట మగాణ్. గత్వా చ చిత్రరథః కాదంబర్యా సహ సమగ్రమేవ
 స్వరాజ్యం చంద్రావీడాయ న్యవేదయత్. పుండరీకాయాపి సమం
 మహాశ్వేతయా నిజవదం హంసః. తౌ తు హృదయరుచితవధూలంభ
 మాత్ర కేణైవ కృతార్థా న కించి దవ్యపరం ప్రత్యవద్యేతామ్.

అన్యదాశ్నాభివాంఛితహృదయవల్లభలాభముదితా సర్వస్వజన¹⁰
 మధ్యో హయమనిర్వృతాపి చ కాదంబరీ బాష్పేత్తరళలోచనావివృణ్ణ
 ముఖి వానభవనగతం చంద్రావీడమూర్తిం చంద్రమసమప్రాక్షిత్.
 "ఆర్యపుత్ర! నర్వే ఖలు వయం మృతా స్సంతః ప్రత్యుజ్జీవితాః పరస్పరం
 సంఘటితా శ్చ, సా పున ర్వరాకీ పత్రలేఖాఽస్తాకం మధ్యే న దృశ్యతే,
 న విద్మః కిం తస్యాః కేవలాయాః వృత్త"మితి. చంద్రావీడమూర్తిశ్చ¹⁵
 ద్రమాః తచ్చుత్వా⁵ అర్దితాంతరాత్ ప్రత్యవాదీత్. — "ప్రియే!
 కుతోఽత్ర?, సా ఖలు మద్దుఃఖదుఃఖతా రోహిణీ శప్తం మాముప
 శ్రుత్యకథం త్వ మే వై కాకీ మర్త్యలోకనివాసదుఃఖమనుభవసి ఇత్యభి
 ధాయ నివార్యమాణాపి మయా ప్రథమమేవ మచ్ఛరణపరిచర్యాయై
 మర్త్యలోకే జన్మాగ్రహీత్, ఇత శ్చ జన్మాంతరం గచ్ఛతా మయా²⁰
 మదుపరమసమున్నతశరీరా పునరపి మర్త్యలోకమవతరంతీ బలా
 దావ ర్జ్యామరలోకం విసర్జితా తత్ర పునస్తాం ద్రక్ష్య"నీతి. కాదంబరీ
 తు త చ్చుత్వా రోహిణ్యాస్తయోడారతయా మహానుభావతయా
 స్నేహాలతయా పతిప్రతతయా పేశలతయా చ విస్మితహృదయా పరం
 లజ్జతా న కించిదపి వక్తుం శకాక.

21

అత్రాంతరీ జన్మద్వయాకాంక్షితం కాలప్రభోశ్చంద్రమసః
 కాదంబరీసంభోగసుఖమివోపపాదయితు మపససాగ వాసరః. అనురాగ

1 వన మపి భవనం. 2 గృహశ్శేవ. 3 రాజ్యే. 4 గమన
 నిర్వృతా. 5 ప్రీతాంతరాత్తాతాం.

1 కనోష్టతయా 2 పరసంభ్యా వధూ త్ర పావరణా యేవ వితస్తార తమో
వాసో వాసనీ చంద్రోదయాభిరామం చ సమగ్ర మేవ జగదభవత్.
ఏవం చ భరేణావతీర్ణాయాం రజన్యాం చంద్రావీడశ్చిరాభిలషిత
మున్నీలితనయనకుపలయముత్సృజ్య పీపీప్రస్థతకరనివారణానుబంధమును
5 భూతప్రత్యాలింగనసుఖమప్రార్థితసురతపరిసమాప్తిత్రసానుభగం కాదం
బరీప్రథమచురతసుఖమనుభూయైకదివసమివ దశరాత్రం స్థిత్యా పరి
తుష్టనృపదయాభ్యాం శ్వశురాభ్యాం వినర్జితః పితుః పాదమూల
మాజగామ.

ఆగత్య చ సమకాల మే వానుభూతక్లేశం రాజలోకమాత్మ
10 నమం కృత్యా సమారోపితరాజ్యభారః పుండరీకే 2 పిత్రోః పాదా
వసుచరణ కదాచి దత్యద్భుతోత్ఫుల్లనయననై గమజూవలోకితో
జన్మభూమిన్నేహాదుజ్జయిన్యాం కదాచిద్గంధర్వరాజగారవేణానుపమ
రమణీయతరమహిమ్ని హేమకూటే కదాచిదమృతపరిమళాధివాస
సురభిశిశిరసర్వప్రదేశహరిణి రోహిణీబహుమానేన చంద్రలోకే
15 కదా చి దహర్నిశోత్ఫుల్లనహస్తపత్రనివహాఘవాహిని పుండరీకస్త్రీ
త్యా లక్ష్మీనివాసనరసి కాదంబరీరుచ్యా చ సర్వత్రై వాపరే ష్వపి
రమ్యవనేషు తేషు తేషు రమ్యతరేషు స్థానేషు తయా సహ జన్మద్వయా
కాంక్ష యై వాపరిసమాప్తాన్యపునరుక్తాని చ తాని తాని స కేవలం
చంద్రమాః కాదంబర్యా సహ కాదంబరీ 3 మహాశ్వేతా తు పుండరీకేణ
20 సహ పుండరీకో 2 పి చంద్రమసా సహ పరస్పరావియోగేన సర్వవీచసర్వ
కాలం సర్వసుఖాన్యనుభవంతః పరాం కోటిమాసందస్యాధ్యగచ్ఛుః.

ఇతి శ్రీ బాణకవీంద్రతనయవిరచితః

కాదంబర్యాః ఉద్వాహరూపః

ఉత్తరభాగః.

1 పతాకేనోల్లసదపరసంభ్యా... వితస్తార వాసతేయా. 2 పరి
త్యక్తసర్వస్వకార్యయోః. 3 మహాశ్వేతయా సహ మహాశ్వేతా తు.

చెన్నపుర్యామ్: వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలుఅండ్సన్స్ ఇత్యేతైః
'వావిళ్ల' ముద్రణాలయే ముద్రితా—1952.

